Jan Koláček

Povídání o Zubří

MK ZUBŘÍ
216000001665

Povídání o Zubří:

Vývoj obce:

- Založení Zubří 1310
- Léta 1310-1548
- Žerotínové 1548-1815
- Kinští 1815-1848
- Počátky samostatné obce 1848-1914
- První světová válka 1914-1918
- Léta 1918-1938
- Druhá světová válka 1939-1945
- Protifašistický odboj
- Léta 1945-2000

Údaje o Zubří:

- Fauna a flóra
- Geomorfologie
- Paleontologie
- Mineralogie
- Zuberský náhon

Osobnosti:

- THDr Metoděj Mičola S.D.S.
- Marie Schobrová
- MUDr Antonín Fabián
- Jan Koláček – Zárubský

Zuberské spolky a školy:

- Ochotnické divadlo
- Zuberské školy
- Pícninářská stanice
- Sokol
- Zuberští legionáři
- Zuberská výšivka
- Český svaz včelařů
- Metláři
- Národopisný soubor Javorník - Beskyd



Znak pánů z Krásna

POVÍDÁNÍ O ZUBŘÍ

Volné vyprávění o historii valašské obce Zubří od jejího založení až do dnešních dnů.

Díl „A"



1.

Slovo úvodem

„Povídání o Zubří" dnešním číslem Zuberských novin začíná. Původně chtěla kulturní komise připravit vydání publikace o Zubří. Ovšem úkol to byl nad naše síly. Jednak se mnoho archivních materiálů ztratilo nebo zničilo, ostatní jsou v Brně či Opavě, finanční náklad na vydání publikace by rovněž přesahoval možnosti obce a drahá publikace by byla neprodejnou.

Proto jsme přivítali návrh redakce Zuberských novin uveřejňovat připravený materiál postupně. V každém dalším vydání ZN bude vždy samostatná strana věnována „Povídání o Zubří" a zájemci si tak mají možnost postupně vytvořit své „Povídání". Jednotlivé části budou vždy pod stejnou hlavičkou s postupným číslováním.

K obsahu chceme jen dodat, že připravený materiál sleduje rozvoj obce od jejího založení na základě dosud zveřejněných materiálů. Nejedná se tudíž o historickou studii s odkazem na literaturu či archiválie.

Poslední poznámka je výzvou - čtenářům a občanům. Vy sami můžete rozšířit „Povídání o Zubří" svou vzpomínkou na různé události, které se dotýkaly naší obce. Pro informaci vás seznámíme s předběžným tříděním obsahu „Povídání o Zubří".

Díl A - Vývoj obce od založení obce

1. Osídlení našeho kraje a založení Zubří 1310
2. Zubří v letech 1310 - 1548
3. Žerotínové 1548 - 1815
4. Kinští a rok 1848
5. Počátky samostatné obce 1848 - 1914
6. I. svět. válka
7. 1945 - 1960
8. 1960 - 1989
9. 1989 - 1998

Díl B - Údaje o Zubří

1. Fauna a flora Zubří
2. Zeměpisné údaje Zubří
3. Archeologické nálezy na Hradisku a v Zubří
4. Geologická mapa Zubří

Díl C - Historie spolků a organizací v Zubří

(hasiči, Sokol, Orel, DTJ, Jednota kat. mužů a jin., sporty, odbojáři, Junáci - skauti, ČSČK, Svaz žen, zahrádkáři, myslivci, Raifassenka a další)

Vyzýváme členy zaniklých organizací a zároveň existujících společ. organizací, aby se spojili a zachytili historii a tak ji zachovali i příštím generacím.

Oddíl D - Významné osobnosti naší obce dle vašich vzpomínek a návrhů

Oddíl E - Co se kdysi stalo ..... (vaše příspěvky)

Těšíme se na spolupráci a věříme, že se podaří shromáždit materiál, aby k 700. výročí založení obce v roce 2010 mohla být připravena k vydání obsažná publikace o Zubří. Snad se to povede!

Kulturní komise obce Zubří

Kapitola 1. - Založení Zubří

První stopy osídlení v naší obci pocházejí z doby asi 4 500 let př.Kr. (z kopce Ostrý - roztloukač) a zbytky keramiky z pozdní doby bronzové (asi 1 200 let př.Kr.). Jde o ojedinělé doklady pobytu člověka na území Zubří. Dosud však nebyl uskutečněn důkladnější archeologický výzkum a rovněž ojedinělé nálezy v blízkém okolí Zubří (Poličná, Zašová, Rožnov, Veselá) ukazují na nesouvislé osídlení našeho regionu.

Souvislé historické osidlování našeho regionu začíná na počátku 11. století za vlády Přemyslovců. Naše území patřilo k zemím Koruny české, do moravského markrabství. Hluboké pohraniční hvozdy, které oddělovaly království české od zemí uherských, byly majetkem knížecím, později královským.

Prvé vsi vznikaly kolem Kelče na obchodní stezce z Uher do Polska. Od 12. stol. bylo pohraniční území rozdělováno panovníkem olomouckým biskupům, klášterům a šlechtě a bylo kolonizováno.

Zcela ojedinělé kolonizační úsilí vyvíjel v 13. století potomek významného vestfálského rodu Schaumburků Bruno, chráněnec králů Václava I. a Přemysla Otakara II., který se stal roku 1245 na zákrok papeže olomouckým biskupem. Svým příchodem ukončil biskup Bruno několikaletý spor o biskupský stolec a zabránil rozchvacování biskupského majetku.

Podporován králem i svou družinou rytířů získal zpět pro biskupství ztracený majetek. Bruno odkoupil nebo uchvátil majetky jiných šlechticů, ku př. hrad Hukvaldy s celým panstvím pánů Hukeswagenu. V roce 1267 vydává Bruno svou závěť s přehledem biskupského majetku. V té době patřilo olomouckému biskupství celkem 199 vesnic a měst, ze kterých přicházel biskupství důchod.

Tuto závěť pořídil biskup Bruno pro své následníky, protože se hodlal zúčastnit křižácké výpravy do Prus a ve své závěti sepsal všechen majetek a důchody, které pro biskupství získal, i s pokyny, jak se má s nimi naložit v případě jeho smrti. Biskup Bruno se z křižácké výpravy vrátil a na biskupském stolci ještě zůstal dalších 14 let po vydání své závěti.

Nás zajímá zmíněná závěť proto, že je v ní historicky prvá písemná zpráva o souvislém osídlení našeho blízkého okolí a spolu s osídlením i feudální vlastnictví půdy.

Při vymezování hranic biskupského panství se poprvé zmiňuje Rožnov - Rosenowe a problematické místo Grabove, které podle některých historiků patří dnešnímu Hrachovci. (Spojnice Rožnov - Hrachovec vede na Kelč, kde byla koncentrace biskupských statků.)

Zmínění Rožnova v listině znamená, že rok 1267 nemusel být prvopočátkem osídlení vůbec, i když mohl znamenat příchod nových osadníků, rozhodně však v roce 1267 uspořádal biskup poměry tak, aby zmíněná osada Rožnov nesla biskupství důchod. Proto považujeme začínající druhou polovinu 13. století za počátek souvislého osidlování našeho okolí.

Jen málo vsí či osad zná přesný den svého zrodu. Zubří si může do rodného listu vepsat přesné datum - 8. července 1310. V ten den dostal lokátor - jakýsi Pertolt - od lenního pána - Bohuslava z Krásna - ves Zubří, aby v ní osadil 40 lánů (1 lán představoval asi 9 ha polí), k tomu má „... krčmu a dva mlýny, jeden moučný a druhý pilný míti, item masaře, pekaře, kováře, ti všichni aby jemu sloužili, ...svrchu psaný Pertolt a jeho potomci budou mít svobodu v honě zaječím, ptačím a také rybném v postní den na Bečvě". Dále se určuje „... z každého lánu osedlého půl hřivny do roka dáti a platiti a to rozdílně na sv. Jiří šestnácte a na sv. Václava hned potom přišlého šestnácte grošů a ty má svrchu psaný Pertolt vybírati a na Rožnov přinésti". Listina ještě určuje další služby, které Pertoltovi a osadníkům určuje pan Bohuslav z Krásna.

O čem svědčí tato listina, která byla ještě v dalších letech dvakrát majiteli rožnovského panství stvrzena?

Je jisté, že v roce 1310 již kolonizace Rožnovska pokročila a ze stolního statku biskupského se vyvinulo samostatné dominium - panství. Páni z Krásna drželi Rožnov jako léno od olomouckého biskupství. Někteří historikové (L. Hosák) z tohoto faktu vyvozují i existenci hradu Rožnov, i když v zakládací listině je zmínka o Rožnovu bez určení, zda se jedná o hrad či město. Rozhodně nelze vznik hradu Rožnov na Hradisku spojovat s biskupem Brunem, či s vpádem Turků na Moravu, nebo se strážným hradem střežícím obchodní stezku do Uher. Vpád Turků byl krátký a pokud došlo ke střetu, pak jen s ojedinělými skupinami, protože hlavní voj táhl na Opavu, přes Kelč, Jablůnku do Považí a trval týden až čtrnáct dnů. Rovněž tvrzení, že kolem Bečvy vedla cesta do Uher neodpovídá skutečnosti, protože terén v té době byl neprostupný a hlavní cesta do Uher vedla Vlárským průsmykem. A tak se zdá, že hrad Rožnov vznikl jako malý hrádek strážní, ne jako hrad sídelní a správní. Na vrcholu Hradiska vznikl „horní hrad" oválné podoby se zalamovanou mohutnou hradbou, která na východní straně obtáčela přistavěný věžový palác. Na poměrně malém prostoru výstavbou paláce získal hrad dostatek prostoru k obývání i ochraně, protože víceposchoďový palác sloužil zároveň jako strážní věž.

Listina Bohuslava z Krásna určuje Pertoltovi ves Zubří, kde má osadit 40 lánů. Zůstává otázkou, zda šlo o 40 lánů na Starém Zubří, či v Zubří. Starší pamětníci asi znali verzi Č. Kramoliše, který se domníval, že o St. Zubří byla již zmínka v Brunově listině z roku 1272 a vedle Starého Zubří založil Pertolt roku 1310 nynější Zubří. Ve zmíněné Brunově listině se jedná o ves Zubřice na katastru dnešní Podhradní Lhoty v blízkosti Bystřice p. Host. a nikoli o naše Zubří. Jisté je, že dvě Zubří - Staré a Nové - jako samostatné obce neexistovaly, vylučuje to i seznam osad rožnovského panství jak z roku 1411, tak i z roku 1505, v nichž se jmenuje jen jedno Zubří. L. Hosák se domnívá, že listina z roku 1310 se netýkala nynějšího Zubří, nýbrž zaniklého Starého Zubří. Stávalo se, že osady nebyly založeny na vhodném místě a tak obyvatelé opustili svou osadu a na příhodnějším místě založili osadu novou a původní sídliště označovali přívlastkem „Stará". L. Baletka dochází k závěru, že „Staré Zubří bylo oblastí, kterou poddaní na nějakou dobu ztratili a opět znovu získali, případně adjektivum „Staré" označuje polnosti, jež už patřily k Zubří delší dobu na rozdíl od nově získaných, např. pasekářstvím, které bylo v Zubří velmi intenzivní". L. Baletka připouští i názor L. Hosáka, že mohlo dojít k přestěhování osady.

Nakonec se vraťme k zakládací listině Bohuslava z Krásna. Pertolt, který byl zároveň fojtem a měl určitá velká privilegia, měl odvádět z každého lánu půl hřivny - 16 grošů na sv. Jiří a 16 grošů na sv. Václava. Bylo to málo nebo moc? Roku 1310 u nás začali vládnout Lucemburkové, když poslední Přemyslovec, Václav II., byl v Olomouci roku 1306 úkladně zavražděn. Jen stěží odpovíme přesně na tuto „ekonomickou" otázku, ale pro představu stačí těchto několik údajů. Stříbrný groš vážil 4 gramy. Z jedné hřivny stříbra se razilo 64 grošů, t.zn. že hřivna představovala 1/4 kg stříbra. Daň půl hřivny z lánu znamenala 32 grošů. Jaká byla mzda v té době? Běžná odměna byla 1 - 2 groše za den (nádeník, zemědělský pomocník), zednický mistr dostával 16 grošů za týden. Poddanské dávky (u nás půl hřivny) se podle místních podmínek (úrodnost půdy) pohybovaly kolem 50 - 64 grošů z lánu za rok. 64 grošů - to byla cena za jednoho vola. Krumpáč stál 6 grošů. Denní pokrm a nápoj pro jednu osobu se nedal pořídit laciněji než za půl groše. Tak, bylo to málo nebo moc?

Závěrem jen holá fakta. Koncem 13. století dochází k souvislému osidlování - kolonizaci - našeho regionu. Roku 1310 je založena ves Zubří lokátorem Pertoltem. Zubří se stává součástí rožnovského panství. V prvé polovině 14. století dochází ke stavbě hradu Rožnov, který se stává střediskem rožnovského panství. Prvým lenním pánem, majitelem, je pan Bohuslav z Krásna.

Kapitola 2. - Léta 1310 - 1548

Toto údobí českých dějin patří k těm pohnutým, které poznamenaly další staletí. Končil středověk, feudalismus dožíval a hledal nové cesty ve vznikajících ekonomických podmínkách.

Do tohoto údobí spadá i husitství, které hluboce zasáhlo nejen náboženské, ale i politické a ekonomické poměry českého státu. Husitské ideje působily nejen na šlechtu, panstvo, ale ve velké míře na prostý lid.

Ještě je třeba poznamenat, že léta před rokem 1310 byla na Moravě dobou vzniku nové moravské šlechty, která se začala tvořit z lidí v okolí českého krále, jeho služebníků a členů jeho vojenské družiny. Za své služby získali tito „milci králové" hlavně v nížinatých oblastech jednotlivé vsi či statky, jejich majetek rostl a při kolonizaci pohraničních krajů se stali prvními majiteli nových osad nebo v našem regionu leníky (many) olomouckého biskupství. Proto dochází v té době k častému střídání majitelů panství, k častému prodeji i koupi majetků, aby v průběhu těchto dvou století se nejsilnější rody zkoncentrovaly kolem svých sídelních hradů.

Svou roli zde sehrálo i husitství tím, že značně narušilo stabilitu církevního majetku, kterého se z velké části zmocnila mocichtivá šlechta, došlo rovněž k uvolnění vztahů mezi církví a jejími many, lenní statky získala šlechta jako statky alodní - svobodné. Rožnovské panství zdědili na př. Cimburkové roku 1434 jako svobodný - alodní velkostatek.

Tyto historické události však pramálo ovlivňovaly počátky života naší obce a jejich obyvatelů. Jejich jedinou starostí bylo vyrobit na svých 40 lánech tolik potravin, aby uživili své rodiny a stačili vyplatit dávky pro hradního pána.

Kdo se vystřídal na stolci majitele panství v těchto letech? Od roku 1299 pan Bohuslav z Krasna, 1310 zakládá ves Zubří, od roku 1307 se připojují i jeho bratři k majetnosti panství.

V polovině 14. století držel Rožnov Drslav z Kravař, po jeho smrti 1361 biskup Jan udělil léno na Rožnově jeho synům Vokovi, Benešovi, Drslavovi a Lackovi z Kravař. Vok z Kravař podržel panství ještě v roce 1372 spolu se synem Jaškem.

Pak páni z Kravař panství pozbyli a v držení se dostalo pánům z Bělé. Jindřich v roce 1382 se psal jako pán na Rožnově, 1392 se vzdal lenních statků meziříčských, rožnovské si však ponechal a ještě jeho syn Jan z Bělé se psal na Rožnově v roce 1394.

Roku 1396 se stává majitelem panství pán z Kravař - Lacek II., později biskup olomoucký (od roku 1402, v roce 1408 byl otráven).

Lacek I. od svého synovce Lacka II., olomouckého biskupa, získal svolení, aby „všechna léna biskupství, které má v držení, mohl v budoucnu po své vůli odkázati a děditi komukoliv".

(Pokračování příště)



Znak pánů z Krásna

POVÍDÁNÍ O ZUBŘÍ

Volné vyprávění o historii valašské obce Zubří od jejího založení až do dnešních dnů.

Díl „A"



2.

U pánů z Kravař se chvíli zastavíme.

Morava byla markrabstvím spojeným s Korunou českou. Do roku 1411 markrabě sídlil na Moravě a jménem krále zemi spravoval. Po smrti Jošta (1411), synovce císaře Karla IV., markraběte moravského a pána Lužice a Branibor, připadla Morava králi českému, Václavovi IV., který sídlil v Praze. Václav IV. potvrdil Moravanům jejich svobody a jmenoval zemského hejtmana Moravy pana Lacka z Kravař. Zemský hejtman zastupoval markraběte v jeho funkci a byl zván „místokrálem Moravy". Lacek stojí v čele zemské obce a její správy, která bude řešit velké problémy s husitstvím.

Je třeba poznamenat, že Lacek z Kravař byl stoupencem a ochráncem Mistra Jana Husa. Proto také zásluhou hejtmana Lacka I. v únoru 1415 byl do Kostnice odeslán list, v němž žádali účastníci sjezdu moravských pánů ve Velkém Meziříčí pro Husa veřejné slyšení. Počátkem září 1415 zástupci moravské a české šlechty vytvořili v Praze obranný spolek Koruny české proti dekretům koncilu a jejich vykonavatelům. V čele spolku jsou hejtmani: pražský Čeněk z Vartenberka, moravský Lacek z Kravař a Boček z Kunštátu. Manifest tohoto spolku pečetilo 22 představitelů panských rodů a 107 rytířů ze všech částí země.

Osobnost hejtmana Lacka I., majitele panství, dokresluje i listina z 29.6.1411 na Helfštýně, ve které se vzdává práva odúmrtě ve prospěch osad svého panství. Znamená to, že statky, které po smrti majitele bez dědiců do té doby připadly jako soukromý majetek panstvu, ponechávají se k dispozici obcím, na jejichž území se nacházejí. Je to čin na svou dobu neobvyklý, neboť tím se feudál vzdává určitého majetkového prospěchu.

Tato listina rovněž uvádí seznam obcí rožnovského panství: město Rožnov, Hážovice, Vigantice, Vidče, Zubří, Zašová, Střítež, Strachova a Tomášova Lhota (dnešní Velká a Malá Lhota) a Brňov.

Po smrti Lacka I. je na panství jeho syn Marek z Kravař 1416 - 1434, rovněž kališník.

Roku 1434 zdědili panství Rožnov spolu s Krásnem už jako alodní velkostatek Cimburkové. Ctibor z Cimburka roku 1436 potvrdil zakládající listinu Zubří z roku 1310.

1437 - 1446 byli na hradě páni ze Sovince a v letech 1446 - 1464 Jan z Messenberka, pán na Helfštýně a Uherském Brodě, ten však musel Koruně vrátit jako nepráven nabytý majetek.

Za zmínku stojí tvrzení Karla Papice, c.k. rady Zemského soudu v Rožnově, který podle záznamů v olomouckém konsistoriálním archivu dokládá existenci kostela na St. Zubří v roce 1453 se samostatnou duchovní správou. Téhož roku se vzdal obročí farář Laurenc a 21.11.1453 byl dosazen na tuto faru poslední starozuberský farář Matěj z Lovič. Krátce nato měl být kostel v husitských válkách zničen. Generální oficiál vypsal sbírku na dostavění nového kostela. Farníci stavbu začali, ale nedokončili. Nový dřevěný kostel byl prý vystaven již v Zubří na místě nynějšího kostela.

Tuto skutečnost novější historikové neuvádějí a zdá se být málo pravděpodobná, protože v roce 1453, kdy měli husité kostel ve válce zničit, již dávno skončily husitské bouře a v Českém království po dlouhé době bezvládí se chystá volba Jiřího z Poděbrad za krále českého.

Roku 1464 Jan z Messenburku stvrdil fojta v Zubří a platnost listiny z roku 1310.

Po Janovi se vystřídali na Rožnově jako různí zástavní páni, nájemníci či uzurpátoři páni z Morkovic, Zástřizl a znovu pak páni z Cimburka, Kunka z tohoto rodu přijala r. 1479 jako spolumajitele druhého manžela Petra od sv. Jiří a Pezinku a ten po její smrti od roku 1491 se stává majitelem rožnovského panství.

Petr byl přední uherský velmož, diplomat a vojevůdce v bojích proti Turkům, sám král Vladislav Jagellonský ho často vyznamenával. Tento sedmihradský vévoda často na hradě pobýval. Hrad bylo třeba rozšířit, aby přijal celou družinu vévodovu a je pravděpodobné, že v této době byl založen dvorec Hradisko.

Petr vládl na Rožnově do roku 1502, kdy prodal hrad Rožnov, městečko Rožnov, Vigantice, Hážovice, Tylovice (připomínají se poprvé!), Zubří, Zašovou, Velkou a Malou Lhotu, Vidče, Střítež a půl pustého Hondorfu pěti bratrům Kunům z Kunštátu.

Ještě před prodejem panství Petr z Pezinku obsadil znovu rychtu v Zubří uprázdněnou po fojtovi Žákovi, který si počínal vzpurně proti vrchnosti. Rozhodnutí je takto zdůvodněno a zapsáno: „Petr hrabě od sv. Jiří a z Pezinku, vejvoda sedmihradský, pán a pravý dědic panství a zboží rožnovského i se svými erby" obviňuje Martina Žáka, zuberského fojta, že „..... v mé službě některé neřádné a nešlechetné věci některé proti mně a poddaným mým jednal a činil .....a zvláště jeda chléb můj a mnohá dobročinní ode mne maje i dary mé bera, lstivým jazykem mne podcházel, na zboží loupil, ouředníky mé a služebníky i jiné lidi jidášsky omlouval a sám se úlisně zaliboval a já maje jej za věrného služebníka svého povolně mnohé řeči jeho takové od něho jsem přijímal."

Martin Žák měl být potrestán, jak říká listina „..... ačkoli on hrdlo i statek propadl mi jest," ponechává Martinu Žákovi jeho život, ale jeho statky zabavuje a předává rychtu se všemi polnostmi Mikuláši Drobovi, kterému: „..... z té chalupy, ani z rolí, ani z luk, ani z kterých jiných věcí, což se toho statku Martinova Žákova dotýče, kteryžť jsem jim dal, že nemají, ani povinovati budou mně, ani erbům mým, ani potomkům mým, pánům rožnovským žádných platův, činžův, poplatků, ani kterých dávek platiti, ani dávati, ale volně a svobodně držeti."

Po pánech z Kunštátu koupili celé panství 1526 páni ze Šelenberka a 1532 Jan z Pernštejna, který prodal veškerá lenní i alodní zboží Vilému ze Žerotína na Star. Jičíně v roce 1548.

K posledně jmenovaným pánům jen několik poznámek. Páni ze Šelenberka na Kosti byl mocný panský rod a Č. Kramoliš právě do období jeho panování na Rožnově 1526 - 1532 umisťuje t.zv. vystěhování Zubřanů do Uher, do Palárikova. Fakta však ukazují, že jde o pověst a ne o faktický exodus.

V kronice starozuberské školy p. nadučitel Majer zaznamenává i „místní pověst, kterou jsem slýchával od své matky".

Cituji: „Pověst vypravuje, jak použili uprchlíci lsti, by se před svými pronásledovateli mohli nejjistěji zachrániti.

Zanechali zde totiž stařenu, které přikázali, aby ve všech pecích osiřelých chat zatopila, aby vycházející kouř pány na „Hradisku" zmátl, by totiž jim hned nenapadlo - že Zubřané prchli. Vrchnost však po dalším, marném čekání vypravila několik mušketýrů a drábů, kteří měli násilím

obyvatelstvo k práci dohnati. Byli však k svému nemalému ustrnutí důkladně zklamáni, neboť v celé osadě neměli nikoho, jen stařenu, o které jsem se již zmínil. Tázali se jí tedy, kde jsou zdejší robotníci? Tato je odbyla následovně: „Janu, věřte milúnci, sama jich čekám; čechman jich ví, kde sa všeci poděli a dotel sa tam kdesi tlučú". Páni drábi museli tedy s nepořízenou do hradu odtáhnouti.

V čase tom byl pánem hradu Rožnova Jaroslav Schellenberg, tento vida, že závodu jeho ubylo tolik mravenčích sil, které nyní veškeré báňské práce na Stříbrníku zastavily, rozhodl se panství své co nejdříve prodat. V roku 1548 koupil tedy od něj panství pan Vilém ze Žerotína."

Tolik stará kronika.

Rod Pernštějnů, jeho tehdejší představitel Jan, byl zemským hejtmanem (jako Lacek z Kravař) a pobýval hlavně v Brně a na rodovém sídle - hradu Pernštejnu. Hrad Rožnov chřadl a chátral, až byl dán rozkaz k jeho pobření. Rok 1539 je pro hrad Rožnov rokem posledním v jeho historii. Vrchnost se přestěhovala do Valaského Meziříčí a hrad osiřel.

Bylo by jistě správné seznámit se s vývojem rožnovského hradu, jehož počátek, vrchol i pád spadá do tohoto období.

Za pánů z Krásna (1310 - 1348) se z malého strážného hradu stává trvalé feudální sídlo. Původní obytný palác byl asi nově upraven a zařízen, v nádvoří vznikly pomocné budovy. Byla vybudována nová hradební zeď.

Páni z Kravař hrad obtožili hlubokým okružním příkopem a valem s dřevěnou palisádou. Byla vybudována nová obytná budova v západní části hradu a pro potřebu posádky byla vyhloubena v severní části studna.

Jan z Messenburku vybudoval další opevnění a rozšířil počet hospodářských budov.

Za Kunky z Cimburka a Petra z Pezinku se hradba z vrcholu posunula do svahu.

Snad poslední raněrenezanční úprava spadá do vlády Jana z Kunštátu (1503 - 1531). Šlo pravděpodobně o stavební úpravy obou obytných budov, rozšíření opevnění polobastionu v příkopu a vybudování vnějšího valu.

Konec zvelebování hradu nastal za Jana z Pernštějna 1539, který se o hrad nestaral a jak bylo zvykem, majetek, o který nestál, nechal pobořit nebo ponechal zkáze. Pobření však nebylo úplné a snad postihlo jen důležité části opevnění, protože až do roku 1660 se zde konaly roční „vrchostenské posudky".

Dokoce je pravděpodobné, že za třicetileté války byla použita vnější valová opevnění hradu a byla zpevněna mohutnými dělostřeleckými pozicemi v nárožích.

Definitivní konec hradu způsobila výstavba pivovaru a přestavba dvoru Hradisko - byl tady totiž pužit kámen z hradu. Rozhodnutím obecního úřadu Rožnov roku 1862 - „památka starého zámku rozebrána býti může".

Můžeme jen litovat toho, že na vrchu Hradiska se dnes netyčí zbytky středověkého hradu. Při pohledu na Hradisko - a je to vidět téměř z každého místa v Zubří - v prstenci kopců pod majestátným Radhoštěm chybí tato hradní dominanta.

Co se stalo, odestati se nemůže.

Kapitola III. - Žerotínové 1548 - 1815

Více jak dvě a půl století (267 let) byli majiteli rožnovského panství Žerotínové, i když šlo o různé větve tohoto rodu:

- větev meziříčská

- větev vizembersko-falkenburská

- větev vizemberská-losinská

V dějinách českého státu je to doba po nástupu Habsburků na český trůn, spor Habsburků s panstvem pokračoval v Českém povstání a v krátké bitvě na Bílé hoře. Utrpení našeho národa vyvrcholilo v následující třicetileté válce, jejíž následky nesla naše země vlastně až do vyhlášení samostatnosti v roce 1918. Tyto události musíme promítnout do vlády Žerotínů u nás. Zdá se, že historie Žerotínů do velké míry opisuje dějinné zvraty života naší země.

Žerotínové byl vážený český rod, představitelé nekatolické, kališnické šlechty, hlasící se k víře českých bratří. V té době náboženských sporů platilo v Evropě pravidlo „čí je panství, taková je tam víra", u nás podpořené ještě r. 1609 Rudolfovým Majestátem na náboženskou svobodu, který zaručoval svobodu vyznání v rozsahu české konfese i pro poddané. Na panství Žerotínů se proto šířilo Husovo učení, Žerotínové protestantismus podporovali, třeba dodat, že s velkou dávkou tolerance, katolíky neutiskovali, spíše se snažili protivné strany usmiřovat.

Druhým rysem Žerotínů v 16. stol. byla věrnost českému národu, Karel ze Žerotína byl moravským hejtmanem v letech 1608 - 1614, v letech 1619 -1621 pak další Žerotín Ladislav Velen. Žerotínové poskytovali nekatolíkům úkryt na svých panstvích a pomáhali jim při jejich exodu do Polska či Saska.

Za dvě století byli z protestantů katolíci a z české šlechty vrchnost, která odmítla odpovídat svým poddaným na stížnosti psané českým jazykem a žerotinský pán svým neurvalým jednáním 1755 potlačil rebelii, kterou vyprovokoval svým zpupným chováním a která stála několik lidských životů.

V roce 1526 nástupem Habsburků se pomalu mění vztah mezi panovníkem a panským stavem. Habsburkové usilovali o centrální řízení své říše, v centrálním řízení spatřovali posilování moci svého císařství. Boj českých pánů proti centralismu byl bojem proti vývoji společnosti.

Žerotínové však patřili k té skupině, která se orientovala na rozvoj hospodářství na svých panstvích a v mnohém podporovala zájmy panovnického rodu.

Jestě je nutné se zmínit o změnách v osidlování našeho panství. V té době totiž nastala podstatná změna i v hospodaření na rožnovském panství zásluhou nového druhu kolonizace.

Hluboké lesy, tvořící hranici mezi Moravou a Uhrami spojovaly Karpatským obloukem naši zemi s Uhry (Slovenskem), Polskem, Ruskem až k Rumunsku. Po těchto horách se k nám postupně dostali lidé, kteří uměli využívat horské pastviny k chovu odolných druhů ovcí a koz a vyráběli speciální mléčné výrobky - sýr, brynzu a žinčici. Tito pastevci rozšířili novou chovatelskou techniku, využívali ladem ležící horské plochy a postupně splynuli s domácím obyvatelstvem. V 17. stol. se pastevectví rozšířilo tak, že se stáda nemohla libovolně potulovat a byla omezena jen na ohraničené javořiny (rozsáhlé pastviny s řídce porostlými stromy). Několik javořin si nechala vrchnost pro sebe, větší část pronajala za t.zv. „suchou daň", každé desáté dobytče a malý peníz z každého kusu. Vrchnost tento způsob hospodaření podporovala do té doby, než stoupla cena i potřeba dřeva a v 18. a 19. stol. začala javořiny zalesňovat.

Ale vraťme se k Žerotínům. Meziříčskou větev Žerotínů založil Vilém starší ze Žerotínů a na spojených panstvích Rožnova a Meziříčí panoval v letech 1548 - 1557, obě panství se spojila v jedno a správní středisko se přeneslo do Valašského Meziříčí na Žerotínský zámek nad Bečvou.

Po něm vládl jeho syn Bernard v letech 1557 - 1602. Ten se projevil jako hospodář na svém panství - zorganizoval obecní i panskou správu dominia, založil nové gruntovní knihy - v Zubří se tak stalo roku 1586 - a rovněž knihy svatební. V říjnu 1584 vstoupil v platnost tzv. gregoriánský kalendář a odstranil dosud užívaný juliánský a odstranil disproporci mezi slunečním a kalendářním rokem tím, že vypustil 11 dnů - po 4. říjnu se psal hned 15. říjen.

Kolem roku 1590 odkázal Jan Sviták zuberskému kostelu část svého podílu z největšího gruntu v Zubří - 35 měřic polí s mlýnem a pilou, který vlastnil po rodičích jeho starší bratr Zicha (Zikmunt) Sviták. Tato zpráva potvrzuje existenci kostela v Zubří v roce 1590.

(pokračování příště)



Znak pánů z Krásna

POVÍDÁNÍ O ZUBŘÍ

Volné vyprávění o historii valašské obce Zubří od jejího založení až do dnešních dnů.

Díl „A"



3.

Z gruntovní knihy víme, že v Zubří bylo 82 domů - fojství, 40 gruntů a 41 chalup. Poddaní odváděli různé poplatky:

- gruntovní daň (za držení gruntu)

- plat robotní (za nevykonanou robotu)

- za hlásku (potomci poddaných, kteří dříve konali na hradě hlásnou službu)

- za jedli (z panského lesa pro domácí potřebu, později za buky na „svítidla")

- kladné (platili, co nevozili kmeny z panského lesa)

- za neodebrání kořalky od vrchnosti

- platily se i další poplatky a daně.

Peníze, ale v menší míře i naturalie, se odváděly na sv. Jiří, sv. Václava, o vánocích a o sv. Duchu. Z naturalií pak především oves, husy, slepice a vejce.

Jaké poplatky se odváděly?

Fojt - o sv. Jiří z pily 15 gr., za jedli 3 gr., z mlýna 3 Rýn., o Václavě z pily 15 gr., z role 4 gr., 1 kopu vajec, za nechování chrta 4 měřice ovsa.

Gruntovník - z gruntu 8 gr., hláska 2 gr., z roboty 24 gr., za jedli 3 gr., kladného 5 gr., 2,5 měř. ovsa, 2 slepice, 14 vajec.

Chalupník - z chalupy 1/2 měř. ovsa, 1 slepici a 4 vejce.

Gruntovní knihy byly předpokladem pro odvod poplatků a byly svědectvím postupného rozvoje jednotlivých obcí.

Vrchnost však podnikala sama a ze svých majetků se snažila zajistit maximální zisk.

Bernard založil na několika místech panství sklářské hutě (Hutisko, Pr. Bečva - podmínkou dostatek tvrdého dřeva pro tavící pec). Se zaváděním sklářství přišel na panství spolu s protestantským obyvatelstvem i německý živel.

Hrabě Bernard se vehementně zasazoval o práva sirotků, rád osobně rovnal rozepře.

Od roku 1602 vlastnili panství společně bratři Jan Vilém a Dětřich, po Janově smrti pak Dětřich sám. Jeho osud je příznačný pro tehdejší složitou dobu. Dětřich studoval ve Francii a vrátil se předčasně, aby se ujal správy rodového panství. Sám přestoupil na katolickou víru, stal se spojencem moravských stavů proti císaři, dokonce rytmistrem stavovských vojsk. Po Bílé hoře utekl do Sedmihradska pod ochranu Betléma Gábora a žil tam až do své smrti, i když v roce 1629 byl císařem „pardonován" a mohl se vrátit zpět domů.

Do té doby patří i zápis v místní gruntovní knize z roku 1604, kdy je jmenován zuberským fojtem Jan Třestík, od něho koupil fojství v r. 1617 Jan Urbanovský (s mlýnem a pilou) za 500 Rýn., což byla suma veliká.

Od vdovy Urbanové převzala fojství vrchnost a změnila je na dvůr (bývalý dvůr na dolním konci) a fojství bylo zřízeno v dědině. (Jen pro zajímavost - do této doby můžeme podle výzkumu zařadit počátek našeho památného tisu na horním konci).

Po porážce stavů bylo panství konfiskováno, nebylo však prodáno hrabivým cizáckým šlechticům, ale správcem byl pověřen Baltazar ze Žerotína, syn předčasně zemřelého Jana Viléma, synovce pronásledovaného Dětřicha.

Baltazar byl učený a ekonomicky uvažující muž. Byl již katol. vyznání, přítelem kardinála Ditrichštejna, olomouckého biskupa a byl jmenován císařským radou a nejvyšším sudím markrabí moravského. V roce 1630 panství od císařské koruny odkoupil a držel do roku 1659.

Období třicetileté války (1618 - 1648) se v našem regionu projevilo velmi rozdílně. „Valašské povstání" mělo svá centra na jihu. Na vsetínském panství bylo popraveno za účast na rebeliích proti císařským asi 100 lidí, před trestem utekla do Uher asi čtvrtina obyvatelstva, vypálena byla Janová, Ústí, Seninka, Liptál, zčásti Zděchov, Pržno a Jablůnka.

O Rožnovsku zápisy mlčí. Gruntovní knihy svědčí o tom, že Valaši rožnovského panství se významně na povstání nepodíleli, protože držba majetku plynule přecházela z otce na syna, daně se odevzdávaly stále ze stejného počtu gruntů i chalup. Nakonec panství bylo ponecháno v rukou původních Žerotínů a Dětřich - účastník povstání stavů proti císaři, obdržel „pardon" od císaře.

Valašské Meziříčí zažilo více starostí, bylo i se zámkem vypáleno a vykradeno v roku 1620 polskými kozáky „Lisovčíky", Švédy pak v roce 1635 a 1648.

Po smrti Baltazara držel panství jeden z jeho synů Bernard Ferdinand do roku 1694.

Bernard Ferdinand ze Žerotína byl dobrý hospodář. Dal sepsati roku 1676 urbář. Vykácením lesů rozšířil dědiny, Dolní, Prostřední a Horní Bečvu, založil panské dvory v Zašové, na Hutisku a také u nás, v Zubří.

V ohledu náboženském nevycházel pan Bernard svým poddaným vstříc. Protože panství bylo z větší části luterské, povolal 1680 Bernard jezuity a ti nutili poddané, aby se účastnili katolických bohoslužeb.

Urban Frant. Lottamus, rožnovský farář v děkanské kronice píše v roce 1672: „Jinda farníci, kteří byli zatvrzelí, mnoho zjihli a stávají se den ze dne ochotnější. Někteří pochovávali z paličatosti tajně na místech neposvěcených. To vše již bylo vykořeněno. Za mého farářství se vrátilo ke katolické víře kolem tisíce osob. Zůstává jich obrátit asi tři sta. Ti by snadno odložili heresi, kdyby pomohlo rameno světské." (Konzistorní archív Olomouc)

V knize o Stříteži je zaznamenáno hlášení rožnovského děkana Ondřeje Helmesíního olomouckému biskupu, že z Uher docházejí na panství české i latinské kacířské knihy a že jich až asi 100 zabavil. K dopisu je připojen seznam kacířů obcí rožnovské fary, ke které patřily Rožnov, Tylovice, Hážovice, Vigantice, Solánec, Dolní Bečva, Bystřička, Horní Bečva, Zubří, Vidče, Hutisko, Zašová, Střítež, Veselá, Velká a Malá Lhota a Brňov. Seznam obsahoval 498 osob. Na rozkaz olomouckého biskupa a olomoucké konzistoře byla nařízena obnova víry (reformace) poprvé v roce 1668, podruhé po roce 1670 a bylo shledáno 372 akatolíků (nekatolíků), 112 nepřistouplých k reformaci a odpadlých 142. Mezi kacíři bylo mnoho fojtů a zámožných předáků, kteří vzdorovali pokatoličtění nejdéle.

Bernandem Žerotínem meziříčská větev Žerotínů vymřela, leno meziříčské se vrátilo jako manský statek biskupství olomouckému a alodní (svobodný) statek Krásensko-rožnovský odkazem získal Maxmilián Anton ze Žerotína na Vizmberku a Lechoticích a po jeho smrti 1706 získala panství další rodová linie falkenberská ze Slezska, značně již poněmčelá. Jejich panování trvalo až do roku 1799 a do historie Zubří se dost výrazně zapsalo.

První majitel této větve, plukovník císařských kyrysníků,

pan Karel Jindřich ze Žerotína dal postavit v roce 1712 u panského rybníka v Hamrech železářskou pec. Z rentovního výkazu za 1. pololetí roku 1726 získáme přehled o výrobě železných hamer.

Mistrem tavby byl Leopold Krauth z Frýdlantu, ruda se dolovala v Jasenici u Val. Meziříčí a v Zubří u Olšovce. Z 1714 q žel. rudy vytavili Krauth spolu s pomocníkem za 10 týdnů (24.4. - 30.6.1726) 327 centýřů, t.j. 201,4 q železa a vedle rudy spotřeboval 1 082 sáhů, t.j. asi 3 240 m³ dřeva, z kterého 2 uhlíři napálili asi 2 000 q dřevěného uhlí.

V hamrech pracovali stále 2 kováři - Iskra a Lorenc z Komárna, jim na pomoc byli přivoláni kováři Jan Železo ze Zubří a Jan Špůrek ze Stříteže. Výdělky:

- *mistr Krauth za tavbu 29 zl., 20 kr., za práci v kampani 81 zlatých a příspěvek za čekání na tavby 4 zl. 14 kr.*
- *kováři - dohromady 164 zlat., 20 kr.,*
- *2 dělníci a 2 podavači dohromady 7 zlatých*
- *uhlíři 4 zlaté a měřici (t.j. 53,5 l) žita podobně jako ti, co těžili rudu.*

Čistý zisk za pololetí byl 102 zl., což činilo 10,6% všech nákladů. Dovoz rudy a dřeva obstarávali bezplatně poddaní v rámci robotních povinností. Nízké procento zisku vedlo k zastavení činnosti huti v roce 1755.

Další příčinou byla i nespokojenost zde pracujících nevolníků. V roce 1739 byla v Zubří velká povodeň a poddaní žádali ředitele hamru, aby je pustil domů chránit rodiny a majetek. Ten prosbu odmítl. Sedm postižených robotníků utvořilo „trestající sbor" a páchali škody na panském. 4 byli lapeni, omilostěni a vřazeni do sboru portášů. Poslední příčinou zániku hamer bylo nebezpečí, že kraj bude zcela odlesněn, protože „tam, kde byly lesy, jsou dnes holá místa", konstatovala vyšetřující komise v roce 1751.

Ve zprávě o činnosti hamer jsme se dověděli, že 4 „zbojníci" byli omilostěni a vřazeni mezi portáše. Kdo byli portáši?

K ochraně před lupiči, pašeráky a k ochraně moravsko-uherské hranice byli občas povoláváni domácí obyvatelé proto, že znali lesy a lesní skrýše lépe, než vojsko, kterému se nedařilo z hlubokých lesů zbojníky vyhnat.

Proto byl roku 1713 ustaven portášský sbor z domácích obyvatel a trval až do roku 1830. Mezi portáše byli přijati statní muži, dobří střelci, od roku 1780 museli také umět číst a psát. Portáši byli v kraji přerovském a hradišťském. V našem - přerovském kraji byly služební stanice v Čeladné, Hutisku, Val. Bystřici, Velkých Karlovicích, Podhradní Lhotě a Rusavě. Na každé stanici bylo 9 mužů a 1 desátník, ten dostával 5 zlatek měsíčně a mužstvo 4 zl. Služba i pohotovost se pravidelně střídaly, aby mohl každý obdělati své pole. Hospodářství však nesmělo být na úkor služby.

Portáši měli tmavozelenou župici (dlouhý kabát), brunclek (vestu), úzké nohavice z bílé houně, opánky nebo vysoké boty a beranici nebo klobouk. Zbraní byla krátká ručnice, šavle a obušek. Kromě toho měl pletenou mošnu na chléb, toulec na prach a olovo a provaz na spoutání chycených vetřelců.

Zubřané sloužící u portášské hotovosti:

Cibulec Jan sloužil v Čeladné 1750 - 1780
Cibulec Ondra Karlovicích 1760 - 1780
Cibulec dolní Jan Čeladné 1773 - 1786
Cibulec Michal Čeladné 1776 - 1789
Cibulec Jan Karlovicích 1783 - 1819
Koláček Jan Čeladné 1738 - 1778
Koláček Michal Hutisku 1755 - 1761
Krúpa Josef Karlovicích 1799 - 1828
Šimurda Jan Podhr.Lhotě 1740 - 1777
Šimurda Václav Čeladné 1740 - 1777
Šimurda Václav Čeladné 1768 - 1789
Šimurda Ondřej Karlovicích 1792 - 1830

V roce 1722 - 6. ledna došlo v Zubří k neobvyklé tragedii. V tu noc vyhořel zuberský mlýn a v něm uhořeli Martin Mikulenka, mlynář se ženou, synem Michalem a dcerkou Kateřinou, jakož i 5 služebníků. Z obyvatel mlýna se nikdo nemohl zachránit, neboť v oknech byly mříže a oheň vznikl v síni. V Kronice Jana Vranečky se praví: „Do dvou truhel všechny položili a v chrámu Páně zuberském s hrozným množstvím divadlem, já, Jan Vranečka, ten čas rektor zašovský i zuberský, jsem jim zpíval. Ten mlynář byl člověk bohatý, možný, neboť ten mlýn jeho byl vlastní."

Na této hrůzné zprávě vás jistě zaujme zmínka Jana Vranečky, že byl rektorem zašovským i zuberským. Nevíme, kde byla škola či místnost, kde Jan Vranečka působil jako rektor, rozhodující je, že již v té době byla v Zubří škola.

Po panu Karlovi spravoval panství jeho bratr František Ludvík, po jeho smrti Karolina Ludvice, jeho žena a její tři synové. Jejich vláda byla tvrdá, o panství se starali víc ředitelé a panští úředníci a ti se snažili přejít k vlastnímu zisku zvyšováním robotních povinností a dávek. Jaké byly robotní povinnosti? Gruntovník musel odpracovat 52 dnů 4 koňmi, na menších gruntech 52 dnů jedním párem koní, malí gruntovníci 50 dnů pěších, chalupníci 25 dnů pěších. Výkupné z roboty se pohybovalo od 300 zlatých do 1200 zlatých.

Zvůle panských úředníků se odrážela i v jednání fojtů k poddaným. V Zubří v té době byl fojtem Mikulenka Mikuláš, který zacházel nelidsky se svými sousedy.

Mikulenka už fojtoval 16 let, než se občané 26.5.1736 vzchopili a poslali naň obžalobu ve 14 bodech. Mimo jiné - synek Martina Vlčka byl obviněn, že v obecním lese loupal kůru se stromu - z jedlí. I když to nebylo pravda, fojt zavřel chlapce do prasečího chlívka, kde ho nechal stát noc a den. Chlapci otekly nohy a za týden zemřel. Jan Proroček byl určen fojtem k jakési cestě. Nebyla však na něm řada, tedy nešel. Fojt ho za to bil holí, takže 5 neděl nemohl Proroček pracovat. Kdyby lidé nezabránili dalšímu bití, byl by ho utloukl k smrti. Další stížnost - Dva sousedé se poškorpili. Protože se zas sami smířili a nešli se svou pří k fojtovi, zavřel fojt jednomu z nich jeho 3 krávy na 3 dny a nedal je vydojit, takže je zkazil.

Obec Zubří prosila hraběnku, aby zbavila obec fojta Mikulenky a všech z jeho pokolení, protože fojt s nimi jedná nekřesťansky a aby dosadila fojta jiného, třeba i ze sousedního panství.

Vrchnost však v tom viděla vzpouru a 5 z nich uvěznila na Špilberku a 2 v Olomouci na pevnosti. Když je vedli do vězení, nejvíce vyhrožoval hraběcímu kancelistovi 50 letý chalupník Jan Koláček: „Ty sakramente jeden, kdybys od fojta 6 dukátů nebyl dostal, nebyl bych se do vězení dostal." Tvrdil, že mají nespravedlivého fojta a že ho zastřelí z půlháku.

Krutost však provázela i rameno spravedlnosti. Jeden příklad z let minulých. Jakýsi Lorenc z Bělotína ukradl Janu Daňkovi ze Zubří na pastvě klisnu a hříbě. Jan šel klisnu s hříbětem hledat a po 4 týdnech je našel v Bělotíně. Lorenc však tvrdil, že koně jsou jeho. Výslech trval noc a den, nakonec určili, aby Jan zaplatil 4 zlaté a koně si odvedl. Lorenc znovu dokazoval, že koně jsou jeho. Až nakonec byl rozpálen pás železa a oba museli na žhavý plát položit prst. „Tak se stalo, že jeden vlože prsty, utrhl hned zas, druhý držel, až se kouřilo. Tomu klisnu i hříbě přisoudili."

S krutostí se potkávali Zubřané i u panských úředníků. Nejvíc si stěžovali na pana Ziaka a na obročího.

V roce 1738 byl vydán nový robotní patent pro Čechy a Moravu, který stanovil maximální robotní povinnost na 10 hod. denně s dvouhodinovou polední přestávkou. Patent rovněž dovoloval poddaným podávat stížnosti na vrchnost u politických úřadů.

V roce 1748 převzal panství František Josef ze Žerotína a sám je spravoval do své smrti 1756.

V Zubří místo zaniklých hutí na Hamrech zřídil mlýn a valchu. Byl pilný, šetrný, dobrý hospodář, avšak k poddaným neúprosný, arogantní a tvrdě lámal jejich odpor.

(pokračování příště)



Znak pánů z Krásna

POVÍDÁNÍ O ZUBŘÍ

Volné vyprávění o historii valašské obce Zubří od jejího založení až do dnešních dnů.

Díl „A“



4.

Vzpoura začala ještě před nastoupením Františka na své panství a byla vedena spíš proti vrchnostenským úředníkům - Ziakovi, purkrabímu Najsarovi a hamerskému písařovi. Vzbouřenci se srotili v Zašové, beze zbraně, jen s růženci a s hůlečkami. Povolaných 105 vojáků je rozehnalo, 300 jich zajalo a na zámek přivedlo. 7 z nich bylo potrestáno.

Poddaní viděli, že trestným srocováním mnoho nepořídí, proto podali vrchnosti stížnost - petici, jak jim to umožňoval patent z roku 1738. V petici bylo 36 požadavků. Suplika k vrchnosti si stěžovala na zvyšování robotních povinností, na bití a špatné zacházení s poddanými. Za jakoukoli námitku ....“od nich plísněni a ubiti býváme a nejvíc od pana Ziaka a obročího. Též také robotní dohlídačové a drábové nás poddaný, usedlé i čeládku našu, při robotách nemilosrdně a nekřesťanským způsobem karabáčem trýznějí.“

Zuberský Martin Jurčík píše: „Tak jsem ještě neměl stodoly vystavené, při tom stavení jsem zmeškal 2 roboty, tak pro ty roboty zameškané musel jsem podstúpit ukrutné bití, a to 50 kiců (? asi šlehů) na poručení pana Ziaka. Druhý súsed, Jakub Brňáček, pro půl cecha (půl dne roboty - 3 krejcary) taky z poručení Ziaka 30 kiců musel vytrpět.

Jiří Křiva, 30 let panský hajný, naznačuje důvod nelidského jednání Ziaka, když říká: „... také já nejsem tak dostatečný s pány oficíry drahé víno pít, nebo já jsem z panských věcí a statků nic nenakmínil jako bača.“

Vrchnost s odpovědí otálela a v pozdní odpovědi stížnost bod za bodem povýšeným, často ironickým, jindy až uraženým tónem odmítá. V úvodu je zdůrazněno, že vrchnosti nepřísluší podvolit se vzpurnostem ...“abych na jejich memoriál v české, mně nepovědomé řeči, měl nějaké rozhodnutí udělit.“ Tak odpověděl na stížnost potomek českého humanisty Karla ze Žerotína.

Poddaní se nespokojili s touto odpovědí a po 4 roky nic zjevného proti vrchnosti nepodnikli.

Avšak v každé obci bylo několik rebelů - buřivojů - kteří získali purkmistry i fojty pro společný postup, aby robot ubylo. Dokonce přes zákaz vrchnosti odváděly obce na společný fond určitý peníz pro financování cest a výloh při intervencích u soudů.

Hlavním kurýrem rebelů byl Martin Jurčík, 44 let starý, ze Zubří. Jeho hlavním rádcem byl revident Falt z Brna a ten doporučoval, aby poddaní podali vrchnosti znovu stížnost a žádali úpravu roboty podle patentu z roku 1738. Když tak učinili, hrabě je přijal nemilosrdně, 2 z nich zpohlavkoval a 4 dal odsoudit do Olomouce na práci.

Zmiňovaný Martin Jurčík přivezl z Brna český výtisk patentu z roku 1738 a veřejně jej v obci předčítal.

Zamítavá odpověď neuspokojila poddané a dochází k dalším výtržnostem. Spory přijela řešit komise v listopadu 1750, komise však stranila vrchnosti. Na 5. února 1751 byli stěžovatelé svoláni do Rožnova, tam byl přečten císařský výnos. Město však bylo obklíčeno vojskem, které zatklo 21 vůdců odboje, 9 z Rožnova a 12 z ostatních dědin. Ze zatčených 5 mužů uteklo. Mezi nimi i Martin Jurčík, který byl později chycen a uvězněn v Olomouci. Z 16 zatčených a uvězněných na Špilberku zemřelo 6 dřív, než začal soud, ostatní byli odsouzeni do doživotního vyhnanství v Uhrách. Pod exekučními zápisy je vždy podpis Jana Václava Schacka - Ziaka - již zmiňovaného Ziaka, který tak rád dával poddané tělesně trýznit. Jména hlavních viníků uvádí protokol z 20.3.1751 - ze Zubří to byli Martin Jurčík, Martin Hřiva a Jakub Brňáček.

Hrabě dostal pokutu 8 000 zlatých zato, že zavdal příčinu ke stížnostem, poddaní museli uhradit náklady na ochranu komise, vojsko bylo nejen v Rožnově, ale i ve vesnicích celého panství.

Než skončí v roce 1799 vláda Žerotínů falkenské větve, započne v Zubří stavba kostela sv. Kateřiny. Před rokem 1785 byl v Zubří dřevěný kostel, vystavěn snad po roce 1518, kdy byla pořádána sbírka na znovu zřízení kostela. Od roku 1624 přešel kostel do rukou nekatolíků a zbylí katolíci byli přiděleni k faře do Val. Meziříčí, později, od roku 1666 do roku 1785 k farnosti v Rožnově, kam v roce 1665 přišel katolický farář Urban Lutomus.

V dřevěném kostelíku sv. Kateřiny sloužil rožnovský farář každou čtvrtou neděli a ve velké svátky mši svatou, za což rožnovská fara užívala zdejší pole ve výměře 37 jiter.

Z náboženského fondu, který založil císař Josef II. ze zrušených klášterů a zkonfiskovaného jmění, byly stavěny kostely, fary i školy v chudých obcích.

9. ledna 1782 požádala obec Zubří o samostatného faráře nebo kaplana. Za přispění fondu a z prostředků obce Zubří a Vidče byla postavena roku 1784 dřevěná škola - učírna (v místě dnešní cukrárny Ivana).

Nynější kostel sv. Kateřiny byl vystavěn z tohoto fondu v letech 1785 - 1788, kdy byl slavnostně vysvěcen.

Pohřbívalo se na prostranství vedle kostela (na západní straně), nový křbitov byl založen 1819.

Fara, dřevěná, přízemní byla postavena spolu s novým kostelem. K faře patří zahrada. (Roku 1886 byla fara zbořena a postavena nynější, jednopatrová z pevného materiálu.)

Od roku 1799 do roku 1815 se ujímá vlády vizembersko-losinská větev Žerotínů. Nový pán Ludvík Antonín z Linavy byl pravým opakem hrabivých předchůdců. Nový majitel se snažil o zavedení moderních metod v zemědělství, podporoval sociální péči, zakládal nové podniky, zveleboval lesnictví, začal s budováním nových komunikací, zasloužil se o rozvoj lázeňství v Rožnově.

Nejstarší ze tří dcer, začala hospodařit v roce 1812, ale již v roce 1815 prodala panství za 850 000 zlatých rodině hrabat Kinských.

Skončila dlouhá éra Žerotínů.

Kapitola IV. Rok 1815 - 1848 Hrabata z Kinských

Novým pánem se stává František de Paula Josef Kinský ze Vchynic a Tetova, potomek starého českého rodu a vlastnil panství do roku 1823. Po jeho smrti připadlo léno manželce a pěti nezletilým dětem. Děti na panství hospodařily společně prostřednictvím poručníků a správců.

Správcem, ředitelem panství za posledních Žerotínů byl Josef Drobník, který zůstal správcem i za Kinských.

Drobník organizoval první katastrální vyměřování všech obcí panství, v roce 1818 započal stavět silnici z Krásna na Pindulu, z Rožnova na Horní Bečvu a na Hutisko přes Soláň. Tato náročná stavba byla dokončena v rekordním čase 7 let - do roku 1825. Třeba však dodat, že mnoho těžké práce vykonali poddaní - ještě byl stále čas roboty, „arestanti" z různých obecních i panských šatlav. Část nákladů sice zaplatila vrchnost - Kinští, ale většinu nákladů nesly samotné obce.

Roku 1848 končí panská správa, robota i vrchnostenské úřady. Město Rožnov i okolní vesnice panství získavají samostatnou správu a volí svá obecní zastupitelstva a starosty.

Kinští si ponechávají své velkostatky. Od roku 1853, kdy jeden z pěti sourozenců - Evžen Kinský ostatní sourozence vyplatil, se ujímá svého majetku a zvelebuje, modernizuje své velkostatky. Byl předsedou anglo-rakouské banky, finančně byl zainteresován na stavbě železnice Hranice - Vsetín a dokonce se chtěl podílet na financování průplavu Labe - Odra.

Velkostatek Rožnov, patřící hraběti Kinskému, měl v roce 1887 celkem 13 800 ha, z toho 11 700 ha lesů, 1240 ha zemědělské půdy a zbytek pastviny. Největší význam mělo lesní hospodářství, spravované lesním úřadem v Rožnově, na který postupně přešla správa velkostatku. V Zubří byla správa ekonomie, ve vrchnostenské režii byly vedeny i 2 vodní pily v Zubří.

Vnuk prvního majitele Františka Kinského Rudolf roku 1898 prodává zadlužené panství baronu Popperovi a sám si ponechává pouze díl panství Krásno.

O hospodaření na velkostatku v 19. stol. si řekneme v dalších kapitolách.

Končí éra panství a hospodaření Kinských. V Zubří zůstává panský dvůr, parní a vodní pila a stoupa, od roku 1912 vedené ve vlastní režii.

Tato poznámka Ad. Turka o archivním fondu alodního velkostatku Rožnov a Krásno ukazuje na to, že stoupa k vodní pile na Hamrech, kde byla i parní pila, byla za Kinských již v provozu.

Kapitola V. - Rok 1848

Události roku 1848 měly své kořeny již ve změně struktury tehdejší společnosti. Vrstva panská - šlechtici, která tvořila vedoucí společenskou vrstvu - ať jako nositelka úředních hodností či jako vrchnosti vykonávající administrativu nad svými poddanými - byla stále více ve svém významu potlačována.

Hospodářsky se hlásí stále sílící měšťanstvo, snažící se uplatnit v průmyslovém hospodářství i finančním odvětví. Feudální okovy stále víc bránily požadovanému rozvoji. Roku 1781 bylo Patentem Josefa I. zrušeno nevolnictví v Čechách, Moravě a Slezsku a odstraněna tak bezprostřední osobní závislost nevolníků na vrchnosti. Umožněná volnost stěhování znamená rozšíření nabídky pracovní síly.

Tento tlak směřuje v roce 1789 k vydání berního a urbariálního patentu a robota měla být nahrazena peněžní dávkou a poddaným mělo zůstat 70% hrubého výnosu. Patent byl však následujícího roku zrušen.

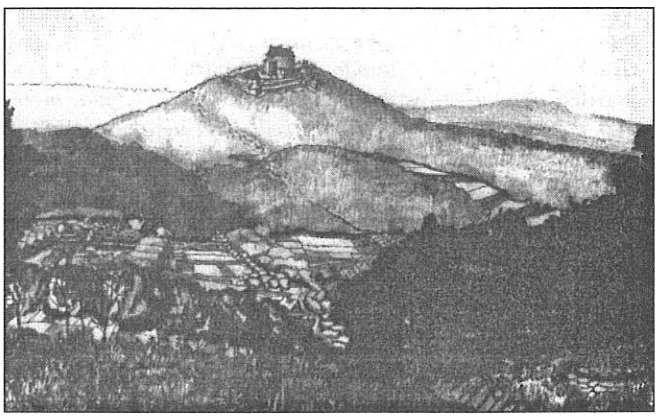
V roce 1846 vydán dvorský dekret o výkupu z roboty na základě dobrovolné dohody mezi vrchnostmi a poddanými, kteří se mohli buď z roboty vykoupit nebo místo ní odstoupit vrchnosti část pozemků. Poddaní však očekávali zrušení roboty bez náhrady.

A to se stalo v roce 1848. Po zprávách o revoluci v Paříži byla svolána v březnu do Prahy schůze, která požadovala po císaři obecní a městskou samosprávu, úpravu poddanských poměrů, svobodu tisku a shromažďování, uznání a upevnění koruny české a hlavně zrovnoprávnění češtiny s němčinou. Byl zvolen Svatováclavský výbor, později přejmenovaný na Národní výbor, který se stal nejvýznamnějším politickým orgánem v zemi. Po červnovém povstání a boji na barikádách v pražských ulicích, probíhá další jednání o národních, sociálních i občanských právech na sněmu ve Vídni, který 7. září 1848 zrušil poddanství a 17. června 1849 je pro Čechy a Moravu vydáno prováděcí nařízení k zákonu o zrušení roboty a poddanství. V jednotlivých krajích byly zřízeny t.zv. vyvazovací komise, které působily v letech 1850 - 1853.

Dosavadní patrimoniální (panskou) feudální správu nahradily státní úřady a soudy. Samospráva byla realizována jen na úrovni obcí, ve kterých občané volili zastupitelstvo, z nich pak obecní radu a starostu. Tady však samospráva končí. Země byly rozděleny na politické okresy v čele s hejtmanstvím a dále na menší sousední okresy. Vznikly obchodní a živnostenské komory - 8 v českých zemích - , byl vydán také nový trestní řád.

České země se skládaly z Čech (české království) a korunních zemí Moravy a Slezska. Zrušeny byly bývalé kraje. V čele zemí byla místodržitelství.

Rok 1848 vedle zrušení poddanství posílil národní sebevědomí a po získání osobní svobody a samosprávy obcí začíná i na vesnicích bouřlivý rozvoj národního, společenského a sociálního života.



Pravděpodobná podoba hradu Rožnova z 1. pol. 16. stol.

Při zpracování byla použita tato literatura:

Dějiny Moravy I. a II. díl - Josef Válka - Vlastivěda moravská
Kalista - Stručné dějiny československé
PhDr. Piperek L. - Kapitoly z dějin Rožnova (dopis Spektrum 1955)
Sborník Valašsko 1967
L. Hrabová - Listina biskupa Bruna
L. Hosák - Počátky osídlení a dějin Rožnova
L. Baletka - Počátky vsi Zubří na Rožnovsku
J. Štika - Horské pastevectví na Rožnovsku
B. Perutka - Zaniklý průmysl na Rožnovsku
A. Turek - Archivní fond alodního velkostatku Val. Meziříčí a Rožnova
K. Papica: - Osazení kraje Rožnovského
Č. Kramoliš: - Vlastivěda moravská - Rožnovský okres
Okres Vsetín - text k vlastivědné mapě
Toulky českou minulostí - I. - V. díl
Dobeš - Kniha o Stříteži - 1. - 5. díl

(pokračování příště)



Znak pánů z Krásna

POVÍDÁNÍ O ZUBŘÍ

Volné vyprávění o historii valašské obce Zubří od jejího založení až do dnešních dnů.

Díl „A"



5.

Kapitola VI. Zubří v létech 1848 - 1914

Celé toto dlouhé období byl císařem rakouským František Josef I. Období let 1848 - 1914 má velký význam pro utváření vztahů mezi národy Rakouské monarchie a nakonec i pro vznik samostatného státu.

Rok 1848 přinesl zásadní změnu tím, že skončila feudální vrchnostenská správa a k moci se dostává nová vrstva - buržoazie, která reprezentuje nastupující technický rozvoj (vynález parního stroje, lokomotivy, výroba železa moderními způsoby, rozvoj hornictví a hutnictví, textilní výroby, telegraf, výroba strojů).

Rakouská politika však zaostává. Svazuje se se zaostalým carským Ruskem, kterému vděčí za pomoc při potlačení revoluce 1848. Tím se začíná izolovat od rychle se rozvíjející západní Evropy, musí čelit germanizačním snahám Pruska, které má zájem na sjednocení Němců z Rakouska i Pruska pod vedením pruského Viléma, čelí maďarským nacionalistům, kteří využívají každého zaváhání Rakouska k získání nezávislosti Uher.

Česká politika vidí řešení ve federalizaci Rakouska. Představitelem těchto idejí je František Palacký. Když už se zdá, že myšlenka federalizace bude postupně naplněna, přichází válka s Pruskem (1866), porážka, oslabení Rakouska, ztráta italských území, zvýšený tlak Maďarů a v roce 1867 dochází k vyhlášení prosincové ústavy a vyhlášení dvojstátí Rakouska-Uherska. České požadavky byly smeteny se stolu.

Zároveň se však říšská rada změnila v zákonodárný orgán a ten zavedl řadu demokratických svobod (všeobecná a občanská práva, svobodu osoby, projevu, vyučování, právo na vlastní jazyk). Nově upravené právo spolčovací a shromažďovací umožnilo rozmach národního života. Leč tak jednoduše vývoj v duchu nové ústavy neprobíhal. Německý vliv ve společnosti byl značný a každý ústupek či pokrok ve věci Čechů vyvolával protesty a obstrukce u Němců a Maďarů.

V českých zemích se však prudce rozvíjel průmysl (i když hlavně v německém vlastnictví) a váha české politiky byla posilována i národním a společenským uvědomováním českého národa.

Balkánská okupace Bosny a Hercegoviny postavila Rakousko-Uhersko do opozice proti carskému Rusku a tím upevnila spojenectví Rakousko-Uherska s Bismarkovským Německem. Spolu s Itálií se vytvořil Trojspolek, ve kterém vůdčí postavení mělo Německo, které bylo stále útočnější a vyprovokovalo proti sobě nejen Francii a Rusko, ale i Anglii (Trojdohodu) a po balkánských válkách 1912 - 1913 dospěla situace po sarajevském atentátu do I. světové války. Pro českou politiku se začíná rýsovat možnost vzniku samostatného státu po třech stoletích existence v závislosti na habsburské monarchii.

Jak v té době panování Františka Josefa I. žilo naše Zubří?

Výsledky revolučního roku 1848 jen pomalu pronikaly z center - Vídně, Prahy, Brna či Olomouce - na venkov a vývoj nebyl zcela jednoznačný.

7. září 1848 zrušil ústavodárný sněm ve Vídni, který zasedal již od července, poddanství.

V říjnu však ve Vídni vypuklo nové povstání, většina českých poslanců Vídeň opustila, císař se uchýlil do olomoucké pevnosti a ústavodárný sněm pokračoval v Kroměříži s cílem vypracovat novou ústavu.

V prosinci 1848 císař Ferdinand V. v arcibiskupském paláci v Olomouci abdikoval a jeho nástupcem se stal František Josef I. (až do roku 1916!).

V roce 1849 je v březnu vydána t.zv. oktrojovaná (jen z vůle panovníka) ústava a sněm v Kroměříži byl vojskem rozehnán.

Byly však vytvořeny t.zv. vyvazovací komise na základě prováděcího nařízení k zákonu o zrušení roboty a poddanství, které působily v letech 1850 - 1853.

Co to bylo vyvazování z roboty? Bylo to určení ceny, kterou musel každý bývalý poddaný za svou svobodu zaplatit. Je třeba říci, že to byl výkup poměrně levný, v některých případech stačilo jen pár krejcarů. Byla zrušena celá řada poddanských povinností bez náhrad (placení laudemia, platu za jedlu a pod.) Domkařům bez náhrad odpadlo odvádění slepic a vajec a polovina roboty. Chalupníci a hofeři byli zbaveni robot bez náhrady. Zbylé roboty byly oceněny velmi mírně a z takto vypočtené povinnosti poddaného musela vrchnost slevit 1/3 z titulu úspory na daních z těchto zrušených příjmů, druhou třetinou přispěla zemská správa a terpve poslední třetinu platili poddaní. Gruntovníci, pokud se nevyplatili v dřívější době, platili od 8 až do 70 - 90 zlatých, u chalupníků se cena pohybovala od 40 krejcarů do 1 zlatky 20 krejcarů.

O každém jednotlivém poddaném byla vyhotovena listina o vyproštění. Po vypočtení celkové sumy byly určeny slevy obou třetin a určeno, kolik má poddaný platit buď jako roční důchod nebo najednou, podle volby platícího. Pokud nebyla suma zaplacena najednou, vězela na gruntě jako břemeno požívající přednosti.

Podpisy poplatníka měly datum 1. března 1850 a podpisy úřadů 30. června 1850.

Bývalí poddaní většinou určenou sumu zaplatili najednou. Tak se stalo, že v březnu 1850 definitivně padly panské vrchnosti a povstaly císařské a královské okresy.

Pro mnohé panské úředníky, a bylo jich požehnaně, však tyto změny přinášely až pohromu. Byli to vrchní ředitelé panství, vrchní, či hejtmani, vrchnostenští soudci, výběrčí, důchodčí, kontroloři, gruntovní až po aktuáry, kteří sepisovali akta, ti všichni najednou ztratili nejen své povolání, ale i vliv ve společnosti.

Na př. rožnovský pan vrchní Stöger onemocněl lítostí nad událostmi a zemřel. Panskou byrokracii z velké části převzala císařská byrokacie a mnoho z nich našlo uplatnění v nových úřadech. Proslulý vrchní direktor panství Drobník (působil v Krásně 1819 - 1850, zasloužil se o rožnovské lázeňství, stavěl cesty a pod.) se stal podkrajským hejtmanem v Hranicích.

Dosavadní panskou (patrimoniální) správu nahradily státní úřady a soudy. Samospráva byla realizována jen na úrovni obcí. České země se skládaly z Čech (České království), korunních zemí Moravy a Slezska. Kraje byly zrušeny. V čele zemí byla místodržitelství. Země byly rozděleny na politické okresy - hejtmanství a dále na menší soudní okresy.

Zubří patřilo pod politický okres Valašské Meziříčí, soudní okres Rožnov. Vedle rožnovského soudního okresu patřily pod hejtmanství soudní okresy Val. Meziříčí a Vsetín.

V této přechodné době byl na hejtmanství vládním komisařem Josef Brož, který se stal i prvním okresním hejtmanem.

V letech 1850 - 1855 patřilo Zubří pod hejtmanství Val. Meziříčí, od roku 1855 do 1868 byl vytvořen politicko-soudní okres Rožnov. Tato změna se neosvědčila a od roku 1868 se vrátila organizace do podoby z roku 1850 - hejtmanství Val. Meziříčí, soudní okres Rožnov. Tento vztah platil až do roku 1945.

V Zubří - samostatné obci - bylo poprvé zvoleno obecní zastupitelstvo v červnu 1850. V té době mělo Zubří 2 359 obyvatel, avšak jen 184 voličů, zařazených do tří skupin podle výše odváděné daně (volební cenzus). Lidé pracovně závislí, všechny ženy a mladí do 24 let neměli volební právo.

Přehled voleb 1850 v Zubří

Skupina	I.	II.	III.	celkem
Oprávněných voličů	18	22	144	184
Volilo	14	19	111	144
Zvoleno zastupitelů	4	4	4	12
Zvoleno náhradníků	2	2	2	6

Dvanáct zastupitelů zvolilo starostu Alexandra Josefa z II. skup.

Radní	Sváka Michala	III. skup.
	Čáně Josefa	II. skup.
Další členové zastupitelstva:	Divín Josef	III.
	Janošek Jan	III.
	Adámek Jan	III.
	Juříček Jan	II.
	Palacký Jan	II.
	Šimurda Jan	I.
	Kovář Josef	I.
	Petřek Jan	I.
	Pavelka Michal	I.
Náhradníci:	Ulrich Jos.	III.
	Vlk Jan	III.
	Opálka Michal	II.
	Divín Jan	II.
	Cabák Jiří	I.
	Svák Ondra	I.

Zvolením starosty, radních a zastupitelů skončila éra panské správy a také funkce fojtů v obci.

Tím posledním fojtem v Zubří byl Jan Palacký, bratr Františka Palackého, historika a nejvýznamnějšího politika roku 1848, který již za svého života byl nazýván Otcem vlasti.

Než se vydáme sledovat počátky činnosti obecní samosprávy, věnujme pozornost vztahu rodiny Palackých k Zubří.

Do Zubří se nastěhoval v roce 1830 Jiří Palacký. V té době, v roce 1829, se ocitlo zuberské fojství v dražbě. Fojství i s úřadem fojta odkoupil Jiří Palacký z Hodslavic, luteránský učitel, který se vedle učitelství živil krejčovstvím, zemědělstvím a povoznictvím. Měl spolu s manželkou Annou Křižanovou 12 dětí, jen 6 jich dožilo dospělého věku - mezi nimi František, Otec vlasti, Ondřej a Jan.

Jiří po studiích na školách v Novém Jičíně a Hranicích byl ustanoven učitelem v Hodslavicích v roce 1784, vyučoval po domech, ve vlastním domku pak od roku 1797 do 1820, kdy se učitelování vzdal.

Byl to typ písmáka, rád cestoval (Slovensko, Uhry), často doprovázel syna Františka na studia daleko za hranice Moravy, dvakrát šel pěšky do Prahy (podruhé - 1832 - jako zuberský fojt).

Po učitelování se věnoval obchodu, zprostředkovával prodej dřeva, másla, vajec, které dovážel až do Vídně či Bratislavy. Obchodem si našetřil částku, že si mohl v roce 1830 koupit zuberské fojství.

Fojtem však dlouho nebyl. V září 1936, šestý rok fojtování, se vracel z Hodslavic pěšky, přes Veřovské vrchy domů do Zubří, v lese ho uštkla zmije a 8.9.1836 umírá na otravu krve. Pohřben byl v Hodslavicích.

Zuberským fojtem se stává jeho syn Jan - bylo mu 24 let. V roce 1837 se Jan ožení s Barborou Divínovou, dcerou pasekáře Jiřího Divína z čís. 208. Spolu měli 9 dětí, 3 z nich zemřely brzy po narození. Jeho syn František měl 5 dětí, potomci dcer Hedviky, Anděly a Františky jsou našimi spoluobčany.

Jan však fojství neudržel. Musel je v roce 1854 prodat Josefu Otáhalovi z Pozlovic. Při návštěvě Františka Palackého v Zubří v roce 1873 se bratr František velice divil, že Jan již nebývá na fojství, ale v malé chaloupce. Jan mu odpovídá: „Otec mi zanechal fojství s dluhem 17 000 zlatých, což já splatiti jsem nemohl.“ V roce 1854 Jan Palacký opouští fojství a v roce 1857 při sčítání lidu je Jan Palacký s rodinou i bratrem Ondřejem uveden v chalupě číslo 180.

Ještě je třeba zachytit osud dalšího Palackého - Ondřeje. Ten bydlel nejdříve u Jana - fojta, později se přestěhoval ke své neteři Rozárce, dceři Jana Palackého. Pro ni a pro jejího manžela Josefa Otáhala z Pozlovic u Uh. Brodu nechal otec manžela, obchodník Josef Otáhal, kolem roku 1860 postavit dům - dnešní Petrohrad.

Je jistě zajímavé, že otci prodával fojství Josef Otáhal a protokol o schválení prodeje fojství podepsal i člen zastupitelstva Jan Palacký. Vraťme se však k Ondřejovi, byl právníkem ve Vídni, avšak pro své vlastenecké smýšlení pozbyl místo, byl sledován rakouskou policií, přijal místo vychovatele v maďarské šlechtické rodině. Ta mu do Zubří posílala i menší penzi.

Ondřej mezi lidi nechodil, občas do blízkého Rožnova, do parku Hajnice a občas do hotelu Elzer, kde si v tichosti pročítal noviny. Podomácku vyráběl ocet a rozdával jej zadarmo lidem, kolem Petrohradu upravil stupňovitou okrasnou zahradu. Za večerů sedával na malém dřevěném balkonku a hleděl do horského kraje.

Zemřel v roce 1871 a je pochován na evangelickém hřbitově v Rožnově. Po Ondřejovi se na Petrohrad nastěhovali noví nájemníci, v přízemí švec Josef Němec, horní část obsadil učitel Josef Černocký, po něm pak 40 let tam žila známá vyšívačka, učitelka Marie Schoberová - slečna Maryčka z Petrohradu.

Povídání o rodině Palackých v Zubří ukončím u Jana - posledního fojta. V prvých volbách obecního zastupitelstva byl Jan zvolen z II. kurie - jako hostinský na fojství. Jeho děti jsou zapisovány do zlaté knihy vyznamenaných žáků až do roku 1862. On se stává zahradníkem na velkostatku Kinských - bývalý dvůr. V roce 1873 je jmenován vedoucím poštovní služebny v Zubří. Bydlel v domku na Solajni č. 6 a zemřel v roce 1874 v Zubří v 62 letech. Jeho manželka zemřela v roce 1880.

Snad ještě jednu poznámku. Při sčítání lidu 1857 uvádí Jan Palacký a jeho manželka příslušnost ke katolické víře, jeho bratr Ondřej, který s nimi bydlel ve společné domácnosti, víru evangelickou. Zuberská větev Jana Palackého je v rodokmenu Palackých uváděna jako katolická, ostatní příslušníci rodu patřili k evangelickému vyznání.

Avšak pojďme do Zubří roku 1850. V Zubří je 268 domů, 2 357 obyvatel. Poslední majitel panství - hrabě Kinský - si ponechává velkostatek - dvůr v Zubří, odkud spravuje ekonomicky své statky na bývalém panství.

V obci je kostel - od roku 1788, jednotřídní škola - učírna, společná (stejně jako kostel) i pro sousední obec Vidče.

O staré škole víme, že byla postavena 1784 z náboženského fondu pro obec Zubří a Vidče v místě dnešní cukrárny Ivana. Prvním správcem školy byl Tomáš Dobeš, po něm jeho syn Josef, pak Al. Benišek, posledním v původní škole a zároveň prvním v nové škole byl Karel Böhm.

(pokračování příště)

ZUBERSKÉ NOVINY - Vydává Obec Zubří - reg. značka VS 014/1992 - registrováno Okresním úřadem Vsetín, referát kultury, dne 28.8.1992 - vychází 1x měsíčně - řídí redakční rada - předseda red. rady ing. Ferdinand Šícha, 756 54 Zubří, Hlavní 16, tel.: 0651-658 128 - uzávěrka 12. každého měsíce - počítačová sazba B.A.T. Program s.r.o. Rožnov p.R. - tisk Rožnovská tiskárna - náklad 850 výtisků - cena 3,- Kč.



Znak pánů z Krásna

POVÍDÁNÍ O ZUBŘÍ

Volné vyprávění o historii valašské obce Zubří od jejího založení až do dnešních dnů.

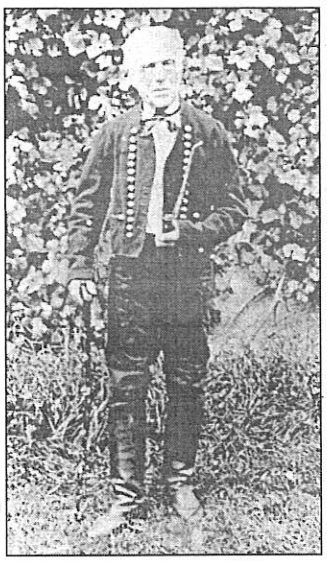
Díl „A"

6.

Stará škola sloužila do roku 1852, kdy se postavila škola nová. Rozhodnutí prvého zastupitelstva o přednostní stavbě školy předznamenal směr hlavního úsilí nové samosprávy. Ta začínala v roce 1850 dá se říci „od nuly". Z množství úkolů, které musela řešit, jistě právem věnovala pozornost rozvoji vzdělání. Víc než čtvrtina občanů neznala číst a psát, dokonce i mnozí zastupitelé se v zápisech podepisovali třemi křížky, ke kterým zapisovatel připsal jméno podpisujícího.

Obec prodala část obecního majetku a postavila novou školu - kamennou v roce 1852 za 500 zlatých, když Vidče zaplatilo 1/5 nákladů. Že šlo o potřebnou stavbu se ukázalo velmi brzo, v roce 1854 byla škola rozšířena na trojtřídku.

Stará škola sloužila od roku 1852 do roku 1862 jako obecní úřad, zvaný „kamrlík". Další údobí jsou vzpomínána jako „doba za starostování" Alexandra, Drdy, atd. Kdo v Zubří starostoval?



Zuberský starosta Jan Krupa

Prvým starostou, jak jsme již poznali, byl obchodník, původem z Hranic, Josef Alexandr, starostoval do roku 1859. Po něm nastoupil Josef Čáň, rolník, rozen z Vidče, ve funkci 5 let do roku 1864, třetím starostou byl Michal Drda, rolník z Velké Bystřice, celkem 15 let a teprve v roce 1879 do funkce starosty byl zvolen zuberský rodák Jan Krupa, starostoval 8 let do roku 1888.

Po Jos. Drdovi, který byl v čele obce do roku 1892, ujímá se starostenství syn Jana Krupy Čeněk Krupa, který dosud v délce setrvání ve funkci nebyl překonán, protože starostoval celkem 28 let, když ještě před starostováním byl 10 let členem zastupitelstva, celkem tedy 38 let pracoval pro obec.

Za starostenství Jos. Alexandra byla postavena a rozšířena dolní škola. Ta měla 3 učírny - třídy, byt pro nadučitele (2 světnice + kuchyň + komora, dřevník a chlév), byt pro podučitele (světnici) a školní zahradu.

Roku 1865 za starostování Michala Drdy, bylo zakoupeno za 18 100 zlatých Fojství s výměrou 153 jiter půdy. Ke splácení této vysoké částky obec odprodala pozemky na Převrátí, v Březovci, na Nivách, v Jaštině a pod Randůskami. V roce 1871 Fojství vyhořelo, opět bylo postaveno, bez hospodářských budov.

Ve stejném roce byla přistavěna věž kostela sv. Kateřiny. Šlo o nákladnou úpravu kostela, když starou nízkou věžičku nahradila vysoká štíhlá věž, která dala kostelu nový vzhled. Staré zápisy odkrývají i problémy a starosti s břidlicovým pokrytím nové věže. Věž vyprojektovala a výstavbu organizovala fa Ign. Kloss z Nového Jičína. Celkem stála tato úprava 2 271 zlatých.

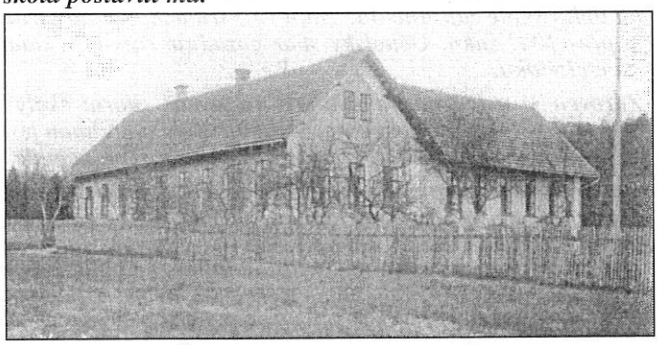
V roce 1879, to už byl starostou Jan Krupa, musela být škola rozšířena na trojtřídku, ale ani to nestačilo a c.k. okresní školní rada ukládá obci buď rozšířit stávající školu, nebo postavit novou na Starém Zubří.

Starosta v roce 1880 dal škole kus zahrady, která patřila k Fojství, aby na ní byla založena „štěpnice" pro pěstování ovocných stromků.

V roce 1880 postihla Zubří velká povodeň. 4. a 5. srpna rozvodnila průtrž mračen potoky a Bečvu do té míry, že „široko daleko zaplavila valašskou krajinu". Voda v Zubří dosahovala až druhého schodu vedoucího do školní budovy (asi 50 cm nad úrovní dnešní cesty). Již 5. a 7. srpna obecní rada sepisuje škody, organizuje opravy cest, by se „vozem jeti mohlo skrze celou dědinu".

Roku 1884 rozhodla obec postavit školu na Starém Zubří. Kolem stavby školy vznikly menší tahanice. Obci se nabízel dům p. Michala Poruby, ten však obec odmítla. Obec schválila prostor na „páleništi Juříčkovém". Usnesení ke stavbě školy budu citovat: „Zastupitelstvo obce rokovalo o věci a usneslo se na tom: Poněvadž obec postavením zděné školy na St. Zubří velmi do nouze by uvedena byla, tedy se rozhodlo zastupitelstvo tuto školu na novém místě již k tomu vyhlídnutém aneb ještě vhodnější se najde - dokonalů školu ze dřeva postavit a to z té příčiny, že dřevo obec Zubří má. Toto mínění se má c.k. okresní školní radě oznámiti. Tím protokol ukončen."

Ještě týž den je dopsán dodatek tohoto znění: „Proti tomu hore uvedenému jednání člen Janošek a Solanský ze Starého Zubří námitky činí, že ze dřeva tuto školu není radno postaviti, nýbrž z tvrdého materiálu. Tento návrh se přijímá a za stálý ustanoviti má, že ze tvrdého materiálu se škola postaviti má."



Škola na Starém Zubří v r. 1887

Školu postavil v r. 1887 stavitel Barabáš z tvrdého materiálu za 5 200 zlatých, které obec splatila ve 4 splátkách. Peníze na první splátku obec utržila z prodeje březí na hranici se Zašovou panu Ferd. Hřivovi ze Zašové za 1 000 zlatých.

V roce 1886 výnosem moravského místodržitelství byla obci nařízena stavba farní budovy. Obec měla splatit poslední splátku 1 300 zlatých na školu a 2 175 zlatých na farní budovu. Proto se rozhodla požádat zemský úřad o půjčku na 3 600 zlatých, splatnou za 5 let. Ručiteli půjčky byli mohovitější zastupitelé obce.

V roce 1888 se řešilo pochovávání na novém hřbitově a současné užívání starého hřbitova na západní straně kostela.

Při stoletém trvání kostela byl na novém hřbitově postaven a vysvěcen 21. října 1888 nový kříž.

Vedle věcí, které ovlivňovaly život obce v pozdějších letech, řešila rada obce „provozní" maličkosti - obecního hlídače, pasení dobytka na obecních příkopech, pronájmy obecního majetku - polí, dopravu katechety do školy na St. Zubří, péči o sirotky a jejich podporu z obecních peněz (obec přispívala 10 krejcarů na den), přidělování obecního býka a pod.

Vraťme se však ke školám. V roce 1887 byla starozuberská škola, za vydatné pomoci nadučitele dolní školy, pana Schobera, vysvěcena a předána občanům. Prvním správcem byl pan Michal Majer z Rožnova, který měl ve třech odděleních jedné třídy 84 žáků.

Obci náležela povinnost zajistit škole otop (dřevo a jeho pořezání), otop pro učitele, úklid školy, nákup pomůcek. V roce 1899 činil rozpočet místní školní rady pro všechny 3 školy celkem 1 078 zlatých.

Starost o školy dokumentuje finanční rozpočet místní školní rady na rok 1898. Jednotlivé položky jsou pro nás zajímavé. Posuďte sami.
bytné uč. Obrátilovi a Labounkovi 40 zl.
dřevo, jeho pořez a doprava 314 zl.
čistění škol 72 zl.
inkoust, houby 18 zl.
učební pomůcky, žák. knihovna 15 zl.
podpora chudým žákům 4 zl.
pokračovací škola (osvětlení, otop, čistění) 10 zl.
školní výlety, dárky o vánocích 24 zl.
za rohlíky při vizitaci 6 zl.
čistění komínů 6 zl.
líčení všech škol 30 zl.
umytí podlah po líčení 18 zl.
za tiskopisy, zákoníky a knihy 32 zl.
rozličné drobné vydání 18 zl.
pojištění škol 10 zl.
zasklení oken ve třídách 6 zl.
nové rámy do I. tř. 15 zl.
nové okno do II. tř. 20 zl.
oprava dolní školy, nátěr oken a dveří 300 zl.
odměna členům místní šk. rady 21 zl.
okapová rýna - St. Zubří 6 zl.
nářadí do letní tělocvičny - horní šk. 25 zl.
oprava tělových. nářadí dolní a St. Zubří 30 zl.
kanál od pumpy do příkopu - dolní 6 zl.
vedení písařství školní rady 12 zl.
kůlna na dřevo - St. Zubří 20 zl.

Nastává poslední desetiletí 19. století. V roce 1891/92 je na dolní škole zapsáno 367 žáků ve 3 třídách, v každé třídě je přes 100! žáků. Učitelský sbor požaduje rozšíření školy na čtyřtřídku.

Zároveň je ustavena komise pro postavení „horní školy". V kronice čteme, že: „uznáno, že tamta škola potřebnou jest, se stavbou se má počkati, až obec dluhem obtížena nebude".

I místní kostel doznal velikou změnu. Od 2.8. do 9.9.1899 byly v kostele stavěny nové varhany. Zhotovil je Frant. Čapek z Kremže z Dolních Rakous za 3 840 zlatých. Na zaplacení této částky daroval prof. Julius Böhm z Vídně, zuberský rodák a dvorní kapelník vídeňského dvora 1 000 zlatých, náboženský fond přispěl 1 266 zlatých a zbytek složili naši a videčtí občané. Varhany byly vysvěceny 6. září a poprvé na nich hrál prof. Julius Böhm, syn nadučitele Karla Böhma. Pan Čapek, varhanář, daroval „dolní" škole, na dobrou památku, harmonium v ceně 80 zlatých. Kostelní varhany sloužily téměř sto let.

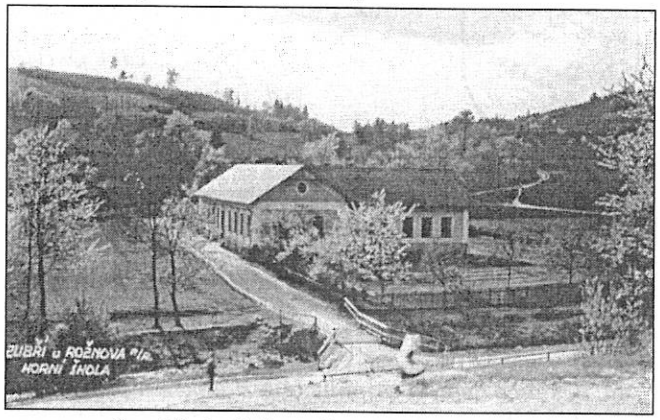
Po inspekci v říjnu 1893 bylo oznámeno obci, aby čtyřtřídku rozšířila na pětitřídku nebo postavila na horním konci novou školu. Ve školním roce 1894/95 místní školní rada rozhodla, aby ve škole „u kostela" byl zřízen „hospodářský pokračovací běh" pro odrostlou mužskou mládež. Vyučovalo se v sobotu a v neděli odpoledne.

V říjnu 1895 byla dostavěna „horní škola", její vybavování se protáhlo do září příštího roku a 1.10.1896 byla „horní" škola otevřena jako jednotřídka. Názvem „horní škola" dostala svůj název i původní škola u kostela „dolní škola".

K 1.10.1896 jsou v Zubří tři školy: dolní - čtyřtřídní, na Starém jednotřídní a „horní" rovněž jednotřídní.

Obec se stavbou škol zadlužila a místa pro žáky chybí. Dolní škola má být pětitřídní, Staré Zubří má v jedné třídě 106 dětí a nově postavena „horní" škola z určeného obvodu, ve kterém je 95 domků, celkem 110 žáků.

Starosta žádá o subvenci pro rozšíření „dolní" školy, učitelé horní i starozuberské školy rozdělují třídy a učí jednu část žáků dopoledne, druhou odpoledne.



Horní škola (jednotřídka) - postavena r. 1896

Ale o tuto organizační změnu, která alespoň trochu umožňovala učit v jedné třídě (dopoledne přes 50 žáků a stejný počet odpoledne), musela místní školní rada žádat okresní školní radu.

Cituji odpověď c.k. okresní školní rady z roku 1885.

„Vzhledem k žádosti místní školní rady ze dne 27.3.1885 č. 12 povoluje se polodenní vyučování ve II. a III. třídách do 15. května t.r. s tím však vyhražením, že učitel těchto tříd žádné zvláštní odměny za toto vyučování žádati nebude. Což se místní školní radě na vědomost dává."

Obec byla v těžké situaci, protože rozvoj obce vyžadoval nejen investice do výstavby škol.

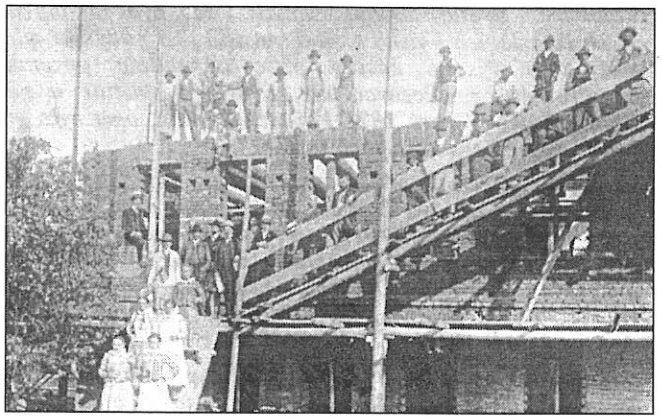
Napětí mezi školami se vyřešilo postupně. Obec rozhodla o rozšíření jednotřídky na „horní" škole a zvětšením obvodu horní školy „odlehčila" dolní škole, což s velkou nelibostí nese správce starozuberské školy. Takto si stěžuje v kronice školy: „Od svého založení měla škola zdejší zákonitý počet žactva pro dvojtřídku, co rok je počet žáků větší, však žádoucího rozšíření se nedočkala. Byly sice v rozpočtu na rok 1905 položky a rozšíření obou jednotřídek, rozpočet bez námitek schválen, i zdálo se už, že vyučování polodennímu bude konec. Na oko dobrá vůle, ale skutek utek. Znovu postaví se žádost o subvenci u vědomí bezvýslednosti. Komedie!"

Tomuto rozčilení se nedivme. V jedné třídě bylo 124 žáků, v roce 1907/08 pak 131 žáků. „... učeno jen polodenně, neboť umíněností zastupitelstva provedena jen přístavba horní školy".

Avšak v roce 1908 je přistavena i škola na Starém Zubří. Situace „dolní školy" byla tak kritická, že správce školy (Kaj. Zdvihan) se dobrovolně zřekl své obytné světnice, aby v ní mohla být otevřena nová třída.

V roce 1909 je škola rozšířena na pětitřídní a snad i zoufalé gesto správce školy vede obec k tomu, že v červenci 1910 se začalo s přístavbou 4 učeben při dolní škole.

(pokračování příště)



Přístavba 4 tříd Dolní školy v r. 1910



Znak pánů z Krásna

POVÍDÁNÍ O ZUBŘÍ

Volné vyprávění o historii valašské obce Zubří od jejího založení až do dnešních dnů.

Díl „A“

7.

V lednu 1911 začalo vyučování, jemuž předcházela příhoda, která stojí za zmínku. V kronice dolní školy čteme: „Koncem prosince 1910 poslalo c.k. hejtmanství představenstvu obce výnos, jímž se nařizovalo udělati z dolní školy - její přístavby - epidemickou nemocnici pro tyfem onemocnělé. Správce školy se obratem pošty ohradil a uvedl, že tyfus zde řádí již 8 roků, že Zubřané té nemoci jsou zvyklí a že když se to neučinilo, když bylo přes 50 případů najednou, teď, když je jich jen 10, toho zapotřebí není. Zubřané mají dobrý domácí prostředek proti té nemoci, totiž všichni pijí statně borovičku a žvýkají česnek a že přístavba dosud není řádně suchá a že by se zde tyfový bacil ještě usadil.“

Čekalo se po svátcích vánočních 8 dnů s vyučováním. Pak se vše odvolalo a začalo vyučování. Tyf zatím ochabl, zůstal jen jeden případ tyfového onemocnění.

Vzpomínané léčení tyfu nás přivádí k pohromám a nemocem, které Zubří v konci 19. století zažilo.

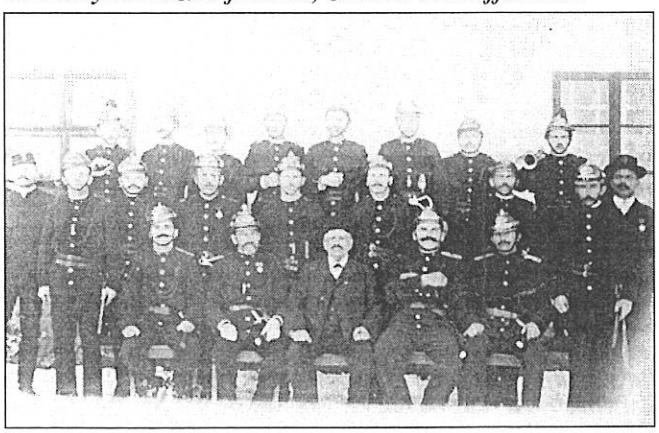
20. června 1893 postihlo obec velké krupobití, byla zničena úroda. Starosta Čeněk Krupa úředně zjistil škodu 8 000 zlatých a prosil hejtmanství o pomoc při zakoupení sadby brambor a obilí pro rok 1894. Od hejtmanství dostala obec 400 zlatých.

Také rok 1895 znamenal pro Zubřany jen útrapy. Jaro bylo tak deštivé, že se nemohly vykonat jarní práce, 10. května přišel silný mráz a napadlo mnoho sněhu, pomrzlo obilí, ovoce, co neutrpělo jarním mrazem, zničily později deště. 24. července se navíc přes Čihadlo ke starozuberské škole přehnalo silné krupobití. Ve zmíněném postiženém pásmu nezůstalo z úrody zhola nic.

V říjnu 1899 se rozšířil na Starém Zubří tyfus, zemřely 3 osoby. S rozvojem obce a znečisťováním potoků vytékající močůvkou, se téměř každoročně vyskytovala tyfová epidemie, která si vždy vybrala několik obětí.

Konec minulého století však byl v Zubří poznamenán velikým společenským probuzením.

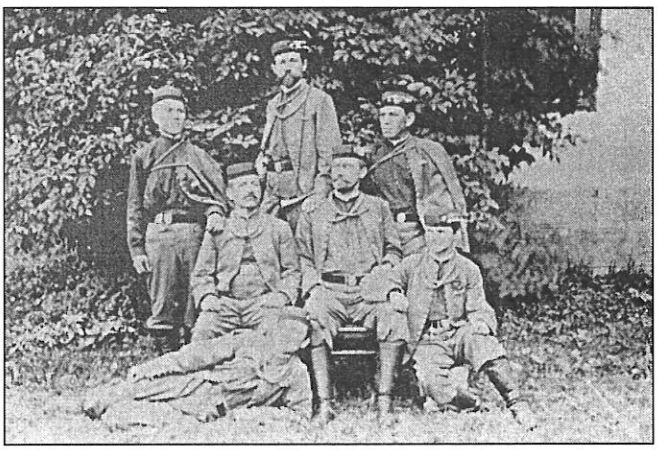
1. června 1892 byla uvedena do provozu železniční trať Krásno-Rožnov. Tento fakt znamenal nejen spojení se světem, dojíždění za prací do Ostravy, Val. Meziříčí, Frýdku, ale i rozvoj společenských vztahů, zakládání organizací a spolků. Vzniká sbor dobrovolných hasičů, Sokol, Jednota katolických mužů a jinochů, zakládá se Raiffasenka.



První spolek v Zubří - Dobrovolný sbor hasičů - založen v r. 1894

V roce 1894 založil spolu s dalšími 17 občany nadučitel Kajetán Zdvihan Sbor dobrovolných hasičů a stal se prvým starostou sboru, prvým velitelem byl p. Čeněk Krupa, starosta obce. Aby pomohl v začátcích sboru hasičů, poslal v lednu 1895 žádost do Vídně o finanční pomoc. Byl vyslyšen a zuberským hasičům byla poskytnuta finanční pomoc 50 zlatých. Obec přispívala sboru ročním příspěvkem 100 zlatých, majitel panství baron Popper v roce 1897 daroval rovněž hasičům 50 zlatých. V roce 1896 měl sbor příjem 796 zlatých a 858 zlatých vydání, celkový dluh činil 50 zlatých. Téhož roku požádal sbor o zakoupení stříkačky s výslovnou žádostí, že je to povinnost obce. Žádost byla zamítnuta s odůvodněním, že peníze potřebuje obec na stavbu školy, která se právě staví na horním konci. Sbor rovněž žádá o postavení zbrojnice, neboť inventář sboru je uskladněn v kůlně na fojství. V roce 1904 se připravuje spolu s obcí stavba hasičské zbrojnice, se stavbou bylo započato v roce 1905 a téhož roku je zbrojnice dostavěna.

17. října 1897 sehráli mladí ochotníci pod vedením učitele Karla Obrátila prvé ochotnické divadlo v Zubří, čistý výnos 25 zlatých byl věnován chudým žákům na polévkovou akci. Při zkouškách na divadlo vznikla myšlenka na založení tělovýchovné jednoty Sokol, která by nabídla mladým lidem možnost kulturního a sportovního vyžití místo pochybného vysedávání v hospodách.



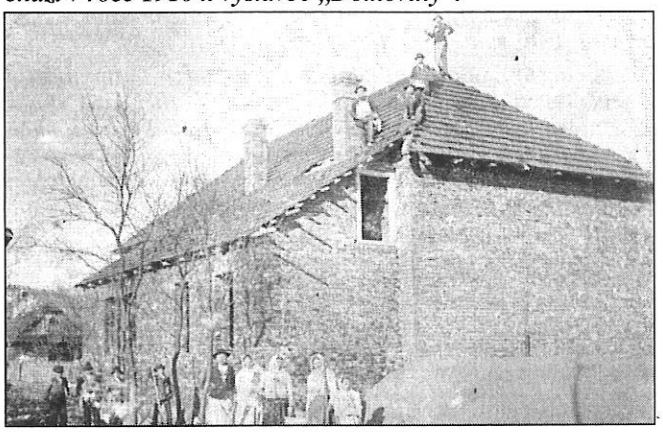
Sokolskou jednotu v Zubří založil K. J. Obrátil (stojící uprostřed)

V prosinci 1897 sepsali stanovy Sokola, které byly v roce 1898 schváleny a v Zubří byla ustavena „Tělocvičná jednota Sokol“. U příležitosti první valné hromady 9. ledna 1898 se hrálo drama L. Stroupežnického „Václav Hrabčický z Hrabčic“ (ženu sedláka Hrabčického sehrála sl. učitelka Marie Schoberová). Prvním starostou byl zvolen Čeněk Krupa, náčelníkem učitel Karel Obrátil. Celkem se přihlásilo 30 členů. Činorodá práce trvala 3 roky, s odchodem uč. Obrátila přestal spolek vyvíjet činnost. Od roku 1905, kdy přišel do Zubří učitel Karel Význar, po dva roky Sokol aktivně pracoval. Odchodem Význara nastává období stagnace do roku 1910. Do Zubří přichází nový, mladý učitel Alois Kerle a Sokol v Zubří pevně zakořenil, spolek mladých nadšenců začíná cvičit, hraje divadla. Do roku 1914 připravili sokolští ochotníci 7 divadelních premiér. 9. září 1912 se konalo veřejné cvičení. Toho rána napadl sníh, ale odpoledne se cvičení vydařilo. Čistý výtěžek byl předán na stavební fond Sokolovny v Raiffasence a v roce 1913 již činil 619,50 korun.



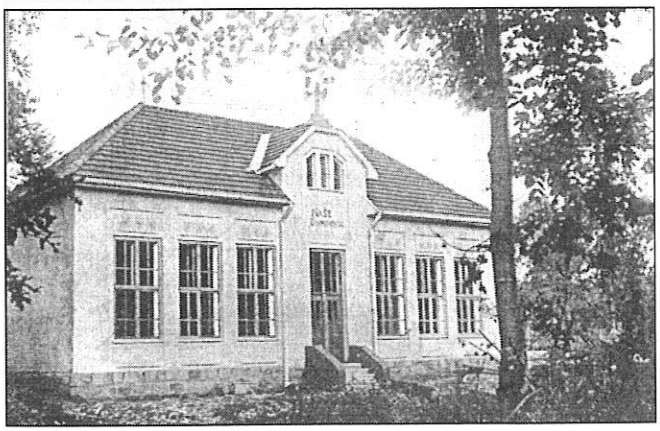
Páter František Dvořáček založil Jednotu katolických mužů a jinochů

Ve stejné době, v roce 1897, byla z popudu kněze P. Frant. Dvořáčka založena Jednota katolických mužů a jinochů. Patronem spolku byl sv. Josef. Jednota odebírala noviny, knihy, hrála ochotnická divadla, od roku 1903 na vlastním přenosném jevišti. Členové Jednoty se zúčastňovali poutí v okolí. Z počátku si Jednota pronajímala místnosti ke spolkové činnosti v domech občanů. Z iniciativy P.Aloise Pozbyla dochází v roce 1910 k výstavbě „Domoviny".



Stavba Domoviny z r. 1912

Sbírky peněz a materiálu, nadšení a dobrovolná práce členů nakonec, „v patnáctém roce svého trvání dočkala se Jednotra po své tiché a vytrvalé činnosti šťastného dne, kdy mohla otevřít a posvětit svůj vlastní spolkový dům a zároveň první Domovinu abstinentní na Moravě na poli hnutí střídmosti".



„Naše Domovina" - otevřena v r. 1912

„Naše Domovina", jak byla nazvána 1. září 1912 při svém otevření, byla využívána k přednáškám, schůzím, muzikám, ochotnickému divadlu, později k tělovýchovné činnosti.

Jednota předvedla více než deset divadelních her nebo krátkých jednoaktovek.

Ochotnickému divadlu v Zubří bude později v našem „Povídání" věnována samostatná kapitola.

Vedle divadla měly svůj společenský i kulturní význam muziky, taneční zábavy, vánoční hry, slavnosti „Zrušení roboty", letní zahradní výlety, veřejná cvičení apod.

Do posledního desítiletí 19. století patří také zvýšená hospodářská činnost. Ta se projevila i v založení první záložny - Raiffasenky - v Zubří.

Velký význam pro hospodářskou i společenskou činnost měla pošta. C. a k. poštovní úřad byl v Zubří zřízen 17. června 1893 na základě požadavku obce (starostou byl Čeněk Krupa). První expedientka byla slečna Wüschkeová, později provdána Kristová. První pošta byla v domku nad Petrohradem, později v domku u Kristů, od roku 1925 v Poštovní ulici č. 414. Před rokem 1893 zajišťoval doručování poštovních zásilek do Zubří poštovní úřad v Rožnově. Obyčejné zásilky doručoval do Zubří poštovní kočí v uzamčené brašně, kterou předal sedlářskému mistrovi Fr. Müllerovi, který bydlel u silnice. Od něj převzal brašnu obecní posel a poštu roznesl. To byla pošta dočasná. Z roku 1873 máme zprávu, že poštovní úřadovnu v Zubří vedl Jan Palacký, bývalý fojt. Tehdy byla úřadovna v dolní části obce „na Solajni" č. 6, kde Jan Palacký hospodařil.

Říká se, že každá doba si postaví do čela člověka, který je předurčen splnit poslání doby. Takovou osobností v historii naší obecní samosprávy se stal starosta, stojící 28 let v čele obce, pan Čeněk Krupa. Ve školní kronice „dolní" školy jsem našel zápis z roku 1911, který je zároveň portrétem tohoto ojedinělého představitele naší obce. Cituji: „Obecnímu výboru a místní školní radě podán na základě usnesení učitelského sboru ze dne 21. XII. 1911 projev uznání a díků za přízeň, jaký oba úřady školám zdejším prokazují. Hlavní zásluhu na tom má pan Čeněk Krupa, starosta a předseda místní školní rady.



Starosta a čtyři radní - v 90. létech minulého století
Zleva: Josef Pernica (hostinský), Páter Karel Řezníček (farář), Čeněk Krupa (starosta), Jan Podzemný (hostinský), Antonín Franz (správce dvora)

Životopis: narodil se 29.6.1853 v Zubří, otec Jan Krupa. Po obecní škole navštěvoval 3. a 4. třídu hlavní školy německé v Novém Jičíně. Naučil se německému jazyku, hře na housle, klavíru a zpěvu. Voják, sloužil u II. pluku polního dělostřelectva, zaměstnán ve vojenské kanceláři. Přišel domů a vypomáhal svému otci - starostovi - v kanceláři v pracech písařských, bedlivě si všímaje i jako rolník potřeb obecních i rolnických. 1878 se oženil a převzal grunt roku následujícího. 1882 zvolen do výboru, 1888 se stal radním a od roku 1892 starostou obce.

Je přesedou zdravotního sboru, místní školní rady, kostelního výboru, zakladatel a předseda Raiffasenky, Sokola, byl předsedou výboru Ústřední Matice školské, hasičského sboru, předsedou spolku pojišťování hovězího dobytka, zakladatel a člen výboru hospodářského spolku rožnovského, rolnické záložny ve Valašském Meziříčí, předsedou zdejšího včelařského spolku, místopředsedou silničního výboru okresu rožnovského, starostavského sboru, člen výboru užší správní rady kontribučenské záložny v Rožnově, fondu Žerotínova

(pokračování na str. 7)

tamtéž, občanské záložny tamnější, rybařského družstva, přísežný znalec realit, při licencování hřebců, nákupu koní pro případ mobilizace, odhadce škod zvěří způsobenou.

Zřídil v obci poštovní a telegrafní úřad, chudinský fond, cihelnu, polévkový ústav (dnes obé zašlé), obecní katastrální mapu, nové vedení obecní knihy, trier, luční brány, dobytčí váhu, ovocný obecní sad, knihovnu, čekárnu u zastávky, opatřil subvenci na rozsáhlé zalesnění obecních pozemků, dal osadit břehy potoka stromořadím, rozšířil trojtřídní „dolní školu" na pětitřídní se dvěma pobočkami, opatřil „školní zahradu" vším předepsaným, horní a starozuberskou jednotřídku na dvojtřídní školy. Postaral se, aby školy měly potřebné školní pomůcky, školní potřeby, vzorné učitelské a žákovské knihovny. Pracuje na regulaci potoka Hodorfského i Starozuberského, na odvodnění pozemků, ohraničení pozemků pro umělé pastviny s ovocnými sady, na přečíslování domů, na vodovodu atd.

Jeho vlídnost vůči každému, skromnost, milý zjev, ušlechtilá mysl, budí u každého úctu a vážnost."

V osobnosti Čeňka Krupy je soustředěna potřeba té doby. Vedle rozvoje společenského se jeho činnost soutřeďuje na všestranný hospodářský rozvoj a na zavádění nových vědeckých poznatků do praxe hospodářů v Zubří.

Starostenství pana Čeňka Krupy dalo životu obce silné podněty a pozvedlo obec Zubří svým rozmachem hospodářské i společenské činnosti.

V Zubří byla ještě jedna osoba, která svou prací poznamenala život mnoha občanů - slečna Schoberová, Maryčka z Petrohradu. O vyšívání, výšivkách, škole vyšívání, byla vydána brožura Krása a tradice zuberské výšivky a slečně Schoberové tam bylo věnováno dost místa.

Rád bych ale zachytil a zdůraznil společenský význam její práce. „Slečna Schoberová působila na své okolí kouzlem své osobnosti, láskou ke kraji a srdečností v denním styku", tak charakterizoval slečnu Maryčku školní inspektor Baráček ve své práci „Slečna Schoberová".

Při práci v dílně na Petrohradě, ze zachyceného rozhovoru, se seznamujeme i s tehdejší stravou. Cituji: „Tetka súsedka pravili, že najradši jeďá trnkovu máčku, kvaky, múčanku, pohanskú kašu ze zemňáky, zelé ze zhořáky, jabčanku, koláčky zemňákové, krupicu s máslem a perníkem." Od stolů se ozývají i jména dalších jídel - obkázanica, zátěrky, podlesníky, dršťky, bryja, domikát a další. A hned další vzpomínka: „Na chudobnej svadbě bývala hovězí polévka s pohanskú kašu, hovězí maso s křenovú nebo cibulovú omáčku a chléb. Potem byla ryža pečená lebo krupica vařená ve mléku s máslem a perníkem a též potem byly vdolky nakrájané hruškové lebo trnkové a vdolečky, nadívané tvarohem lebo makem a pití bývalo pivo, gořalka chladná nebo zhřívaná, jak komu stáčalo, tak. Ale včil sa už na svaďbách moc změnilo, aj trochu popanštilo.

Za starých časů vždycky jedli z hlíněnej míse, všetci, aji na svadbě a úvodě, ale včilej už aji ta najchudobnější hospodyň uctí hosta na taléři z vidličku i nožem, maso všelijaké a zelé ...."

Slečna Schoberová však nevedla jen hovory o jídle a denních potřebách a starostech, ale zajímavě vyprávěla pro všechny v dílně „na Petrohradě" o cestě základního kamene z Radhoště do Prahy do základů Národního divadla, o Františku Palackém, o jeho návštěvě v Zubří v roce 1873, kdy při návštěvě svého bratra Jana přijal pohoštění u faráře Liebnera a jejího otce, nadučitele Jos. Schobera. Seznamovala své posluchače s dílem Bedřicha Smetany, hlavně s Prodanou nevěstou, se svým setkáním s Frant. Lisztem ve Vídni u svého strýce Julia Böhma (syna nadučitele na zuberské dolní škole Karla Böhma), ale třeba i s dílem bratří Jaroňků.

Věděla, že jen několik málo děvčat se dostane do Rožnova do hospodyňské školy a snažila se o duševní vývoj dívek. Znala dobře bídu i potěšení svých svěřenkyň, při častých návštěvách poznala rub i líc chalup, pasek i selských gruntů.

Technická dovednost, ke které vedla své spolupracovnice, se stala prostředkem k duševnímu rozvoji vyšívaček.

Jaké byly možnosti zaměstnání v Zubří?

Hlavní obživou byla zemědělská půda. V letech 1890 - 92 bylo v Zubří 526 držitelů půdy, z nichž bylo 34 sedláků, 25 pasekářů, přes 300 domkařů, zbytek byli hofeři s půdou. V roce 1911 bylo v obci 1297 kusů dobytka, z nichž bylo 60 koní, 766 kusů hovězího, 293 kusů prasat, 151 kusů koz a 27 ovcí. Z 1853 kusů drůbeže bylo 1800 slepic, 30 hus a 23 kachen. V obci bylo 187 úlů včelstev.

V obci bylo celkem 2840,03 ha pozemků, z toho 820,02 ha rolí, 352,04 ha luk, 57,02 ha zahrad, 284,05 pastvin a 1326 ha lesů.

Obecních pozemků bylo celkem 279,32 ha, z toho 77,90 ha rolí, 22,22 ha luk, 64 arů zahrad, 37,03 ha pastvin, 94,13 ha lesa, 28,31 ha obecních cest a 18,96 ha řek a potoků.

Po roce 1850, kdy se sedlák stal pánem na své půdě, kterou mohl prodávat nebo věnem rozdělovat, došlo k drobení půdy i osedlostí.

Z přehledu je patrné, že takto rozdrobena půda jak vlastníků, tak obecní, která se pronajímala, nemohla uživit víc jak 2500 občanů.

Vedle zemědělství byly v Zubří i jiné možnosti obživy. Můžeme jmenovat domáckou výrobu březových metel či vyšívání, které však svůj rozkvět zažilo až ke konci století a hlavně v prvé třetině 20. století.

Seznámili jsme se s železářstvím na Hamrech za Žerotínů, v roce 1748 byl na Hamrech zřízen mlýn a valcha, 1755 zaniká výroba železa, ale mlýn zůstává, k němu je zřízena pekárna. Později je tu uvedena do provozu i vodní pila.

Po roce 1850 na Hamrech je obilný mlýn přestaven k mletí třísloviny, surovinou zde byla sušená kůra z pokácených stromů, to bylo v roce 1893. Ve stejném roce vodní pila byla zmodernizována na parní pohon a pracuje až do roku 1912, zaměstnává přes 120 dělníků. I když existovala parní pila, vodní zůstala a sloužila k ořezávání silných kmenů. Původní parní pila brzo shořela a byla postavena velká pila o 5 rámovkách a 7 omítačkách. Pracovalo se na dvě směny v 12 hodinové pracovní době s hodinovou přestávkou. Zvlášť noční práce byla nebezpečná, docházelo k častým úrazům, dokonce i k 5 smrtelným.

3. července 1899 došlo na pile ke stávce, podnětem byla údajně nemoc jednoho dělníka (dle hlášení pily), pravděpodobně šlo o úraz. Požadavky dělníků (v té době pracovalo na pile 6 dělníků na katru a 77 nádeníků, celkem 83 zaměstnanců) byly splněny jen částečně - mzdy nebyly zvýšeny, jen deputát dřeva byl povýšen, nikdo nebyl propuštěn z práce.

Denně se zpracovalo 100 až 120 m3 dřeva. Veškeré dřevo - kulatina se dovážela převážně povozy. Vedení podniku v lesích špatně hospodařilo, kácela se slabá i silná kulatina a zůstavaly nezalesněné holiny. Proto ministerstvo roku 1906 práce na nočních směnách zakázalo. V roce 1912 bylo kácení v lesích úplně zakázáno a na pile se přestalo pracovat.

Velkou pracovní příležitostí byla stavba železnice Krásno - Rožnov, kde měli dělníci jen 10 hod. pracovní dobu a stejnou mzdu jako dělníci na pile - 60 až 70 krejcarů na den.

S otevřením tratě roste i počet řemeslných dělníků, hlavně tesařů a zedníků, kteří dojíždějí na stavby v okolí, ale i do vzdálenějších míst.

V roce 1907 je otevřen v Lipůvce kamenolom - majitelem je pan Fr. Kerle ze Zašové.

V roce 1904 začíná regulace Bečvy, na které se podílejí i italští dělníci. V roce 1908 na místě dnešních Gumáren, kde stávala pila a mlýn, je vybudována tkalcovna pana Viléma Jurajdy z Rožnova.

Od roku 1912, kdy byla zrušena pila na Hamrech, se stává tkalcovna jediným místem práce pro tovární dělníky. Nový majitel Ferdinand Bílek v jedné třetině tkalcovny obnovil pilu.

(pokračování příště)

Z naší knihovny

Novinky v knihovně:

Beletrie pro dospělé:

Cole **Psanci** psychologický román
Crha **Slepičí polévka pro českou duši** příběhy k zamyšlení i potěšení
Cook **Toxin** z lékařského prostředí
Deveraux **Ohnivé dvojče** *pro ženy*
Ebers **Uarda** historický román
Franczyk **Podobnost čistě náhodná** román ze současnosti
Javořická **Do cizích rukou** pro ženy
Kantůrková **Zahrada dětství jménem Eden** *román z 30. a 40. let*
Klíma **Loď jménem Naděje** zamyšlení nad okolnostmi lidské existence
Morrell **Testament** odhalení tajné organizace fanatiků
Morrell **Ze zoufalství** psychologický román
Rucker **Software** sci- fi
Šabach **Babičky** humor
Terhune **Nejlepší kamarád Lord** pes - přítel člověka

Beletrie pro děti:

Bobík hledá kamaráda příhody ze života zvířátek
Disney **Mulan** o odvážné dívce
Kolda **Jůlinka ze zlobí** o přírodě a lidech
Martinka se stěhuje o malé školačce a jejich kamarádech
Šmoulové 50 veselých šmoulích hrdinů
Švandrlík **Kopyto, Mňouk a Indiáni** dobrodružné příběhy nerozlučné dvojice kamarádů

Naučná:

Bílá výšivka rady, návody
Durrell **Zakotvená archa** o zvířatech
Hewitt **Co mám vědět než půjdu do školy?** znalosti o dovednosti před vstupem do 1. třídy
Incze **Módní šátky: šik do hlavy k patě** 100 rad, jak je vázat, zavinovat, uzlovat
Jones **Záhady života a smrti** záhady
Kelder **Pět Tibeťanů** Staré tajemství himalájských údolí působí zázraky
Kilham **Pět Tibeťanů** Rozšířený rituál tajných cvičení pro zdraví, energii a osobní sílu
Ptáček **Těsnopis pro střední školy** učebnice
Svojanovský **Skleníky, pařeniště, fóliovníky** stavba, využití
Welzl **Cesta kolem světa 1893-1898** cestopis + životopis eskymáckého náčelníka českého původu

Tyto i jiné knihy a 39 titulů časopisů si můžete vypůjčit v knihovně.

Knihovna je otevřena: Po 8 - 12, Út, St a Pá 12 - 17.

Pobočka na Starém Zubří je otevřena Po 15 - 17.

Na návštěvu se těší knihovnice.

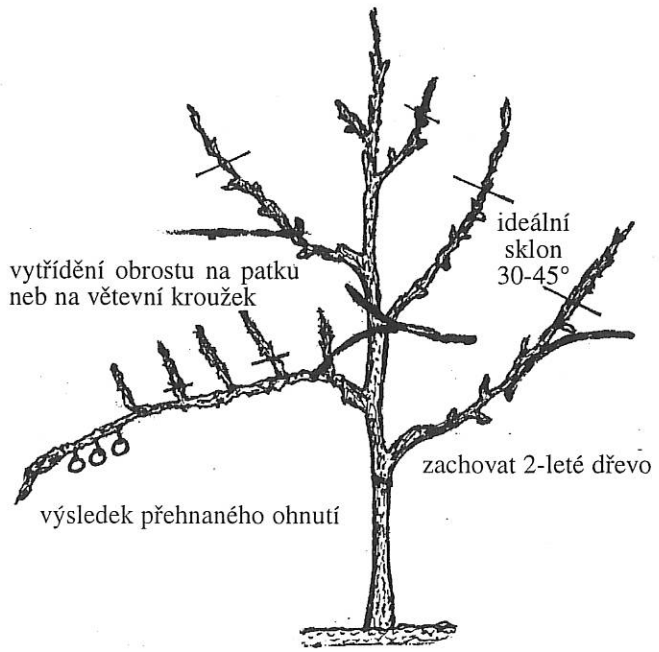
Moderní řez jádrovin

Způsob moderního řezu jádrovin jsem uvedl v Kalendáři zuberských zahrádkářů, který byl vydán ZO-ČZS-Zubří v minulém roce.

Na žádost zahrádkářů (ale i přespolních) doplňuji ho o zásady obnovovacího řezu:

Základní směry vedení stromu obnovovacím řezem

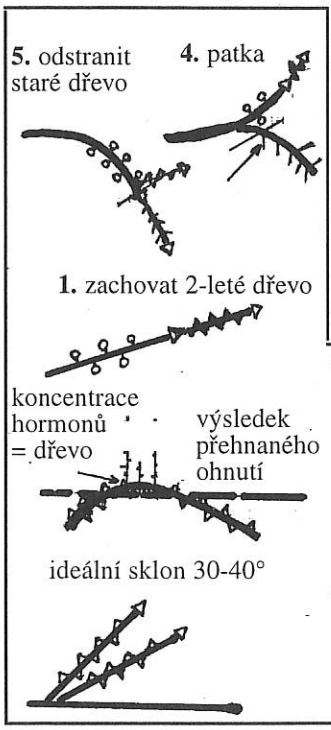
1) Abyste dostali strom do plodnosti, ponechejte celou větvičku, resp. terminální pupen. Je skutečným mozkem stromu, určuje dobré rozdělení vegetace, je interpretem půdy a světla.



2) Chcete-li získat dřevo, je třeba řezat na mladé větvičce nebo blízko hlavního toku mízy. Říká se tomu vyvolávat mízu.

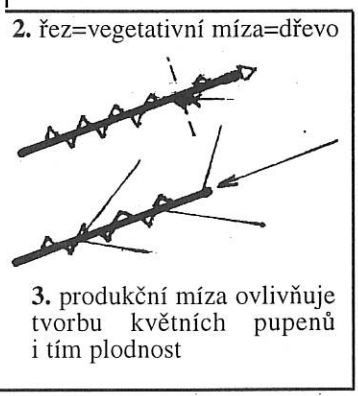
3) Řezat ve dřevě dvouletém či starším umožňuje v jistých případech lépe rozdělovat mízu do ostatních orgánů.

4) Ponecháme-li stranou situaci uvedenou s obnovovacím řezem, větvičky jsou ponechány celé, nebo odříznuté na patku.



5) S výjimkou tažných větví (odčerpávajících přebytečnou mízu), odstraňujeme větvičky vertikální. Preferujeme větvičky mající větvičky k horizontálu úhel 30 a 40°.

6) Když je nutno dostat se zpět na vertikální kosterní větev nebo na osu, je třeba krátit vždy na postranní výhon. Tento výhon odvede mízu a přispěje k obnovení žádoucí rovnováhy.



7) Dobře si zapamatovat, že každá rána nůžkami provokuje přivolání vegetativní mízy. Vytvoří přednostní tok mízy, který je na újmu ostatních částí stromu. Čím je řezná rána výše, tím je nebezpečnější pro strom.

8) Každá větvička položená pod horizontálou rychle stárne a měla by být nahrazena v době více či méně kratší.

9) To vše nám připomíná, více než v minulosti, abychom dobře pozorovali přírodu. Zásahů dělat méně, ale uváženě s přípravou.

10) Světlo má takový význam jako terminální pupen. To je třeba si dobře uvědomit.

11) Je důležité vědět, že každý strom má mít napřed určený objem. Tento objem závisí na odrůdě a podnoži. Pozměnit tento objem znamená vyprovokovat nerovnováhu ve stromě.

Ing. Karel Kreizl, místopředseda ZO-ČZS-Zubří

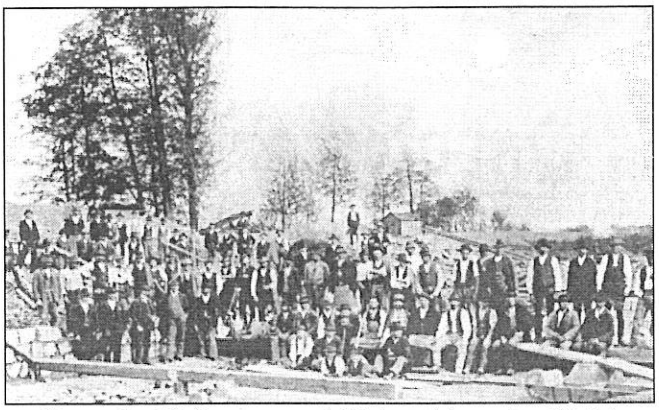
POVÍDÁNÍ O ZUBŘÍ

Volné vyprávění o historii valašské obce Zubří od jejího založení až do dnešních dnů.

Díl „A“

8.

Znak pánů z Krásna



Na regulaci Bečvy po povodních jest třeba mnho dělníků. Stavba regulace po povodni z roku 1904. Regulace Bečvy trvala několik roků. Pracovali na ní i italští dělníci.

Hamerská pila, ale i panský velkostatek, hlavně jejich správci a pracovníci ve službách hraběte Kinského, se podíleli i na rozvoji společenského života v obci - činnost v Sokole, ve sboru hasičů, v obecním zastupitelstvu.

Procházka života obce Zubří od vzniku samosprávy do konce 19. století nám ukazuje, jak se změnilo Zubří a hlavně jak se měnili její obyvatelé.

Je obtížné vynášet zásluhy jednoho a opomenout jiného. Osobu Čeňka Krupy jsme již vzpomenuli a myslím, že jistě si zaslouží úctu a obdiv práce desítek učitelů, kteří v těžkých podmínkách obětavě plnili své poslání - naučit a vychovat mladou generaci. Jména učitelů - Böhm, Zdvihan, Krist, Dubský, Plesník, Kerle, Schoberová, Obrátil - zasluhují náš dík.

Svůj podíl na změně společenských poměrů mají i duchovní správci zuberské farnosti, jako P .Řezníček, P. Pozbyl, P. Sigmund, P. Liebner.

Zubří chudobné a zaostalé se probouzí k samostatnému životu. První hospodáři obce položili dobrý základ dalšímu rozvoji obce.

Obrázek o Zubří nám udělá statistický přehled o Zubří roku 1910.

V Zubří bylo 2 887 občanů.

Starosta - Krupa Čeněk; radní Pavelka Michal, Janošek Mich., Holiš Martin, Müller Bedř.

Členové výboru - P.Řezníček Karel, Boruta Frant. Holiš Fr., Pernica Jos., Šimurda Vinc., Koláček Jan, Podzemný Frant., Pernica Vojt., Zeman Fr., Mičkal Č., Fryšara Č., Cabák Jos., Divín Jos., Janošek Jan, Krist Eug., Holiš Ant., Zdvihan Kaj., Drda Jan, Dořičák Jos.

Farní úřad ř.kat.: Řezníček Karel - farář, Pozbyl Al., kaplan, Sigmund R. - kaplan

Místní školní rada: Krupa Čeněk - předseda, Müller Bedř. - náměstek, členové - Fryšara Č., P.Řezníček Karel, Zdvihan Kaj., Pavelka Michal, Šimurda Čeněk, Wimmer Ferd., náhradníci - Drda Jan, Cabák Jos.

Školy - dolní (4 třídní): Zdvihan Kajetán (nadučitel), Krist Eugelt, Daehnová Františka, Mališ Jar., Kerle Alois, Schoberová Marie - industriální učitelka

- horní (2 třídní): Dubský Josef (nadučitel), Janiš Jan, Schoberová Marie - ind.uč.

- Staré Zubří (2 třídní): Plesník Ant. (nadučitel), Wimmer Ferd., Válková Marie - ind. uč.



*Učitelský sbor r. 1907: stojící zleva - **1.** P. K. Svára, **2.** Čeněk Krupa, **3.** Eng. Krist, **4.** P. Rud Sigmund, **7.** Kašlík (říd. uč. z Vidče), **8.** říd. uč. Zdvihan, **9.** P. Al. Pozbyl, **10.** říd. uč. Plesník, sedící zleva - **1.** uč. F. Daehnová, **4.** Farář P. Kar. Řezníček, **5.** sl. M. Schoberová, **6.** sl. Nedoluhová, ležící vpravo - říd. uč. Jos. Dubský*

Porodní báby: Adámková Frant., Cibulková Veronika, Juříčková Alžběta

C.k. pošt.úřad - Kristová Theo, poštmistr

Spořitelní a záložensky spolek Zubří: Krupa Čeněk - starosta, Müller Bedř., Holiš Mart., Koláček Jan, Šimurda Č. - podpisuje starosta nebo náměstek a 1 člen.

Bednářství a prodej na trzích: Jung Josef

Hostince: Bártek Fr., Bíma Jos. (nájemce), Cabák Josef, Mičkal Čen., Podzemný Frant., Šimurdová Kar. (nájemce)

Kameník: Kerle Frant.

Kovář: Holiš Jos.

Krejčí: Opálka Ludvík, Randus Ant., Saran Ludv., Šimurda Frant.

Krupařství: Mikulenka Michal (i prodej piva a lihovin v uzavřených lahvích), Šimurda Josef, Vavříková Frant. (i prodej cukru, kávy a piva) - Vlk Michal (i prodej uzenin a piva v uzavřených lahvích)

Mechanické tkalcovství: Jurajda Vítězslav

Obchod dřevem: Adamec Josef, Holiš Martin, Šimek Jos., Šimurda Jos.

Dřevěným náčiním: Müller Bedřich (i výroba troků), Ondřejík Josef (na trzích)

Metlami a hráběmi: Dořičák Josef, Krpelík Frant., Špetka Jan

Obchod potraviny: Šimurda Frant., Šimurdová Karla

Obchod rakvemi, věnci a pohřeb. přípravami: Mikulenková Frant.

Obchod smíšeným zbožím: Boruta Frant. (i lihoviny v uzavřených lahvích), Ignác Hofman, Holiš Michal, Knapková Vinc. (i lihovin), Špůrek Alois (i stáčení piva v lahvích a lihu), Vašek Jos. (i lihoviny)

Obuvníci: Pernica Jiří, Poruba Jan

Pekaři: Vašek Antonín, Vašek Frant.

Kováři: Drda Jan, Šimurda Frant.

Prodej piva a lihovin v uzavřených lahvích: Janošková Anna

- tabáku: Bártek Frant., Cabák Jos., Mičkal Vinc., Pernica Jos., Podzemný Jan, Starůstka Jos., Šimurda Frant.

Řezníci: Cabák Jos., Podzemný Frant., Šimurda Frant.

Sedláři: Müller Bedř., Šimurda Jar.

Síťkařství: Dvořáček Jos.

Stolařství - sklenářství: Holiš Ant., Mikulenka Jan

Výroba lihovin: Hofman Ignác, Šimurda Jos.

Výroba troků: Holiš Jan

Spolky: Dobrovolný hasičský sbor, Místní odbor Ústřední Matice školské, Sokol, Jednota katolických mužů a jinochů, místní odbor Národní jednoty pro východní Moravu, Sdružení venkovské omladiny na Moravě (místní skupina)

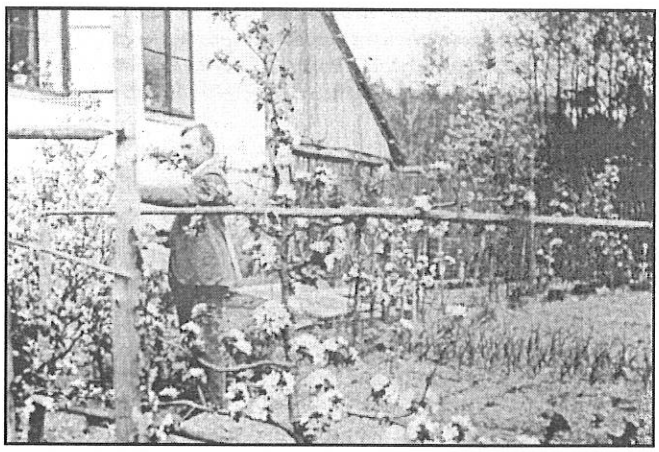
Povídání o zuberské historii v začátku 20. století ukončíme u roku 1914. Byl to klidný rok - tím myslím u nás, na Valašsku. Avšak napětí v Bosně, Srbsku směřovalo k rozpoutání válečného požáru, jehož důsledky si nikdo v té době neuměl představit. Příští krátké, ale kruté 4 roky podstatně změnily nejen hranice států, ale hlavně myšlení a jednání lidí, kteří tyto roky prožili buď na frontách války, nebo v strastiplných podmínkách doma.

Je 28. červenec roku 1914, vypukla 1. světová válka.

(pokračování příště)



Plakát na Sokolskou národní muziku v Zubří z r. 1901 (vstupné 50 haléřů)



Jeden z dobrých učitelů byl Ant. Plesník, dobrý ošetřovatel ovocných stromů





Znak pánů z Krásna

POVÍDÁNÍ O ZUBŘÍ

Volné vyprávění o historii valašské obce Zubří od jejího založení až do dnešních dnů.

Díl „A"



8.

1914 - 1918

Jsou to léta válečná. Po dlouhém období míru nebo krátkých lokálních válek se rozhořel světový požár, válka, jakou do té doby lidstvo nepoznalo.

Zahraniční politika Rakousko-Uherska byla zahnána ke spolupráci s Německem, které mělo silné choutky po ovládnutí Evropy. Velké vojenské manévry v Bosně měly ukázat sílu rakouské armády na Balkáně; zvýšily však napětí v širokých vrstvách balkánského obyvatelstva a ve spojení s nacionálním pnutím vyústily v atentát na následníka trůnu Františka Ferdinanda, a tak rozpoutaly velkou válečnou bouři. Rakousko vyhlásilo válku Srbsku, Rusko v obavách o svůj vliv na Balkáně nejdříve částečně ,pak úplně mobilizovalo tuto mobilizaci si vzalo za záminku Německo a vypovědělo Rusku válku a přes neutrální Belgii (tuto neutralitu Německo Belgii kdysi smluvně zajistilo) provedlo útok na Francii, která byla nucena vstoupit do války spolu s Anglií.

Pro český národ nastala krutá doba. Představa, že ve válce zvítězí německo-maďarské síly, byla pro nás hrozná, protože by vedla k úplnému potlačení Čechů a Slováků v rámci rakousko-uherské monarchie.

K Rusku, jako slovanskému národu, se upjali někteří čeští politici a byli za svou orientaci pod stálou policejní kontrolou, později byli i zatčeni a odsouzeni. Představitel odboje v zahraničí, profesor T.G. Masaryk, však nesdílel tento panslavismus, poučen zkušenostmi K.H. Borovského. Proto se hned v počátku války orientoval na Francii a Anglii, ve kterých viděl budoucí vítěze tohoto válečného střetnutí.

Jeho pomocníky se stali legionáři, naši vojáci, kteří se dostali do zajetí a vstupovali do českých legií na ruské, italské a francouzské frontě.

Válka skončila v říjnu 1918 porážkou ústředních mocností, rozbitím Rakousko-Uherska, vznikem nových států - Československa, Rakouska, Maďarska, Jugoslávie, Polska. Po dlouhém exilu se vrátil do Prahy i T.G. Masaryk jako první president samostatné Československé republiky, po něm po velké anabázi přes celou Sibiř se vrátili i legionáři. Skončila válka, ale zanechala hluboké stopy v těch, kteří ji prožili jak na frontě, v zákopech, v zajetí či v legiích, tak v krutých podmínkách doma. První světová válka změnila Evropu, změnila hranice států, změnila však myšlení lidí.

Tato stručná charakteristika nemůže postihnout složitost vývoje čtyř válečných let. Události měly prudký spád a rovněž postoje české reprezentace k válce nebyly zcela jednoznačné a stálé.

Sledujme proto běh událostí válečných let ve dvou liniích. V prvé národní a mezinárodní linii a v druhé - místní, zuberské.

Jak prožívalo Zubří I. světovou válku?

Počátek roku 1914 prožívalo Zubří klidně. Na jaře P.Alois Pozbyl proměnil pusté okolí kostela v přiměřený park, 4. června se konaly obecní volby. Volební právo mělo 496 voličů, k volbám přišlo 100 voličů a zvolilo 24 zastupitelů a 12 náhradníků, starostou byl zvolen Čeněk Krupa, radními C. Mičkal, Jan Drda, Josef Boruta a Michal Pavelka. Koncem června se v Brně konal Sokolský slet za účasti 100 000 návštěvníků i malé delegace zuberských Sokolů. Obec vybudovala 3 obecní studny (u Koláčků, u Petrohradu, u Pavelků). Od června probíhaly dům od domu zdravotní prohlídky všech obyvatel - v obci se vyskytl trachom. Válka přerušila tuto zdravotnickou akci.

25. července dalo Rakousko Srbsku ultimatum, 27.7. mobilizovalo, 28.7. po atentátu vyhlásilo válku, mezi 1. - 12. srpnem si vzájemně vyhlašovaly válku státy centrálních mocností (mezi které patřilo Rakousko-Uhersko s českými zeměmi) se státy Dohody - Rusko, Francie a Anglie, později i USA.

V srpnu odešlo ze Zubří téměř 400 mužů na frontu a 30. srpna se pořádala sbírka mezi občany ve prospěch rodin k armádě povolaných vojáků. Její výnos byl zanedbatelný, 161 korun v obci, 90 korun v kostele.

Spolu s vyhlášením válečného stavu ukončila činnost říšská rada, zemské sněmy, byla zrušena svoboda osoby, domova, projevu, tisku, shromažďovací a spolčovací.

Naši mladí chlapci nastupovali do války, která však naší válkou nebyla. Úřady, policie, obecní představitelé i škola sledovaly vývoj na frontách. O jejich pomoci si řekneme až později.

Vrátíme se k událostem v zahraničí. Již 14. srpna vzniká v Rusku Česká družina jako samostatný oddíl ruské armády z Čechů, usedlých v Rusku. Ta se stala zárodkem československých legií. Brzy nato, 23. srpna, v rámci cizinecké legie, se formuje vojenská jednotka ve Francii - rota NAZDAR. V září v Chicagu (USA) je založeno České národní sdružení a uznáno jako ústřední organizace krajanů v USA.

Při odjezdu 28. pluku z Prahy na frontu dochází 3. září k prvé živelné protiválečné a protirakouské demonstraci. Tato protiválečná nálada se zvýší, když 28. října 6 setnin 36. pluku u Jaroslavi přejde k Rusům. Vláda reaguje tím, že je zatčena řada vůdčích osobností (Klofáč, Kramář, Rašín, Dyk a další), později jsou však amnestováni.

17. prosince odjíždí do zahraničí prof. Tomáš Masaryk, aby v příštím roce 1915, při výročí upálení Mistra Jana Husa, zahájil veřejně svoji zahraniční akci za vytvoření samostatného státu. V Praze na schůzce skupinky politiků v březnu 1915 (Beneš, Šámal, Kramář, Rašín, Dyk, Schneider) byla projednána pomoc T. Masarykovi. Naproti tomu ještě v listopadu 1916 české politické strany (mladočeši, agrárníci a soc. demokraté) vytvořily Český svaz poslanců a nadstranický Národní výbor, oba orgány vyslovily loajalitu panovníkovi a celému mocnářství. Masarykovu snahu o samostatnou republiku podporovaly tvořící se legie, z přestavitelů místní politické scény nikdo.

V roce 1915 přešly na jaře pražský a mladoboleslavský pluk do zajetí, v říjnu téhož roku zástupci Českého sdružení a Slovenské ligy v USA uzavřeli v Clevelandu dohodu o příštím spojení českého a slovenského národa v jednom federalizovaném státě s autonomií Slovenska. 14. listopadu český komitét v zahraničí (Masaryk, Beneš, Štefanik) vydal prohlášení „domáhat se samostatnosti bez ohledu na Rakousko". V listopadu 1915 je úředně rozpuštěna Česká obec sokolská.

21. listopadu 1916 zemřel císař František Josef I., kterému pravidelně každoročně zasílal správce dolní školy k jeho narozeninám blahopřejné telegramy jménem všech občanů a žáků. Novým císařem se stává Karel I.- Habsburský.

Řekli jsme si, že v srpnu 1914 nastoupilo 400 Zubřanů na frontu. V té době mělo Zubří asi 3 100 obyvatel, asi polovina z nich byly děti - zbývá 1 500 dospělých, z toho 750 mu-

žů a 750 žen (odhad). Do války bylo odvedeno celkem přes 600 občanů, při posledních odvodech v dubnu 1918 bylo odvedeno osm 17letých chlapců. V obci téměř nebylo muže ve věku od 17 do 50 let.



Válka vedle velké potřeby lidí, vojáků, potřebovala peníze na vedení války a potraviny. Tuto oběť muselo přinést obyvatelstvo. Nejdříve byly nařízeny maximální ceny za potraviny, ale těch nikdo nedbal, potraviny se přeplácely, aby bylo co jíst. Ve druhém roce války (1915) byly zavedeny lístky na chleba, mouku, cukr, kávu. Na příklad na osobu připadlo týdně v roce 1916 1,4 kg mouky, v roce 1917 se dávka snižovala od 1,2 kg až na 0,30 kg, roce 1918 se mouka přestala úplně dodávat.

Před vyhladověním zachránila náš kraj hojná sklizeň zemáků v roce 1917.

Zemědělské výrobky se musely státu povinně odevzdávat. Na trhu ceny potravin prudce stoupaly, ale rolníci museli prodávat svou úrodu za „mírové" ceny. Pro osobní spotřebu rolníků byly stanoveny normy, zbytek se musel odevzdat státu - rekvírovat. Rekvizice byly zprvu nařízeny, později vynucovány za asistence četníků a vojska. V roce 1916 byla úroda kvaků zabavena pro osobní spotřebu, kvaky se jinak pěstovaly pro krmení dobytka, v tomtéž roce se objevily dřeváky, mnohé děti i v lednu chodily do školy bosky, pro nedostatek a drahotu petroleje se večer nesvítilo. Na Vše svaté a Dušičky byl vydán zákaz rozžíhání svíček na hrobech. Od 1. května 1916 byl rovněž zaveden letní čas.

Kronika uvádí i srovnání, jak v které zemi se rekvírovalo. Zatímco alpské země dodaly 15% úrody a Dolní Rakousko 50% úrody, Čechy odevzdaly 80% úrody a Morava 84% veškeré úrody.

Na podporu válečné výroby byly vypisovány válečné půjčky, celkem bylo vypsáno 8 válečných půjček. Obec Zubří byla nucena upsat celkem 8 500 korun, občané přispěli celkovou částkou 30 900 korun, v celém hejtmanství ke konci roku 1916 bylo upsáno 2 250 000 korun.

V roce 1916 byla rekvírována z kostela měděná kropenka, měděné zvonky a cínové talíře (za úhradu 20 korun), v dalším roce pak zvony z kostela, nejdříve velký, 10 let starý, později i menší, 100 let starý zvon. V roce 1917 byly odvezeny z kostela cínové píšťaly kostelních varhan a v roce 1918, v červnu, další píšťaly varhan tak, aby se mohlo hrát v malém rozsahu. Z dolní školy byl odvezen i školní zvonek.

Rovněž niklové peníze (20 hal.) byly vzaty z oběhu a nahrazeny železnými mincemi. Pro nedostatek papíru byly zavedeny místo sešitů břidlicové tabulky.

Žáci byli na školách vyzváni, aby sbírali pro vojáky ostružinové listí na čaj, prováděli sbírky peněz na dřevěné protézy pro vojáky, sbírali kovy, vlnu, kaučuk, děvčata pletla nátepníčky a čelenky pro vojáky na zimu, celá škola sbírala a sušila kopřivy, v roce 1916 to bylo 16 kg sušených kopřiv.

Bída, nedostatek potravin a vysilující práce na poli byly příčinou mnoha nemocí dětí. V roce 1915 byly v květnu pro spálu uzavřeny všechny školy. V Zubří bylo 40 případů spály, 8 dětí zemřelo. Na příušnice zemřely 2 děti. V červnu 1917 řádil mezi dětmi černý kašel a osýpky, v září pak příušnice.

V roce 1917 se na Hamra nastěhovalo 84 židovských uprchlíků z Haliče. Ti přepláceli životní potřeby a tím proti sobě popudili místní občany. Navíc byli mezi nimi i nakažení tyfem. V roce 1918 přinesli do obce zajatci španělskou chřipku, jíž mnozí občané podlehli.

Pro ilustraci si uvedeme ceny několika základních životních potřeb z let 1914 - 1918.

	1914	1915	1916	1918-19
1kg mouky pšen.	0,44	2,-	není	až 10,-
1kg rýže	0,40	2,40	není	15,-
1kg brambor	0,05	0,10	0,16	1,-
1litr petrolej	0,36	0,20	není	20,-
lkg hovězí maso	1,76	3,60	8,-	24,-
1kg vepřové maso	1,76	4,-	8,-	36,-
1kg cukr	0,80	-	1,08	3,80
1pár bot	11,-	30,-	68,-	230,-
1 malé sele	24,-	60,-	110,-	500,-
1 kráva	260,-	1200,-	3000,-	12000,-

Do válečných let patří i tyto rarity - 11.8.1914 přeletělo přes Zubří od západu k východu poprvé letadlo a 4.9.1917 přeletěla nad obcí velmi nízko vzducholoď.

Poznali jsme útrapy a bídu lidí v zázemí. Na frontách války dochází k masovému nasazení vojsk, na západní frontě k „zákopové válce", objevují se prvé tanky, letadla vedle průzkumu začínají bombardovat postavení nepřátelských vojsk, poprvé byl ve válce použit bojový otravný plyn.

V roce 1917 a 1918 vrcholí snahy o vytvoření samostatného státu. 10. ledna 1917 prohlašují dohodové státy v odpovědi presidentu Wilsonovi, že osvobození Čechoslováků od cizího panství je jednou z hlavních podmínek pro jednání o míru. Vzniká další vojenská jednotka českých legionářů v Itálii, v dubnu vstupuje do války USA jako další stát Dohody. Vstupem USA se zintensivňuje činnost zahraničního odboje a domácí odboj začíná měnit svůj postoj k rakouskému mocnářství.

V březnu a dubnu se uskutečňují protidrahotní a hladové demonstrace; v Prostějově je po střelbě do demonstrujících 23 mrtvých, v Ostravě pak 13 obětí, v Plzni 1 mrtvý.

V květnu 1917 Manifest českých spisovatelů žádá české poslance, aby se zasazovali o demokratickou Evropu svobodných a svéprávných národů. V návrhu jde o vytvoření spolkového státu.

V červenci 1917 dochází k památné bitvě u Zborova. V Rusku po únorové revoluci 1917 se z jednotky stává brigáda, která v boji s vojsky ústř. mocností zvítězila. Po vítězné bitvě se z brigády stává armádní sbor, který byl podřízen České národní radě v Paříži. „U Zborova naše vojsko poprvé vystoupilo v poli jako bojová jednotka. Do té doby naši hoši vykonávali na ruské frontě službu výzvědnou; u Zborova vystoupili jako jednotka bitevní. Svou chrabrostí a disciplinovaností získali si sympatie a obdiv Rusů, ale také nepřítele." (TGM k prvému výročí bitvy u Zborova.) I nejvyšší ruské vojenské kruhy uznaly heroismus našich legionářů. Velitel ruských vojsk generál Brusilov při setkání s T.G. Masarykem v hlavním stanu ruské armády vzkázal našim legionářům pozdrav, povstal a řekl: „Řekněte jim, že se před nimi hluboce skláním."

Naši legionáři na Rusi svou odvahu prokázali v bojích u Tarnova, u Bachmače, na sibiřské magistrále, kde po čeljabinském incidentu si museli vybojovat volnou cestu do Vladivostoku s jednotkami Rudé armády. Při svých bojích se legionáři často střetávali se svými krajany, staly se i případy, že se bojem utkali bratři, otec a syn. Se zajatými příslušníky legií bylo ze strany rakouské vojenské justice nakládáno ne jako se zajatci, ale jako s vlastizrádci a byli popravováni. „Zprávy o popravách našich hochů se množily ....procítil jsem žhoucí muka, když jsem hlásal nezlomný odboj a naše hochy nabádal k boji na život a na smrt." (TGM, Světová revoluce, str. 78)

(pokračování příště)

Znak pánů z Krásna

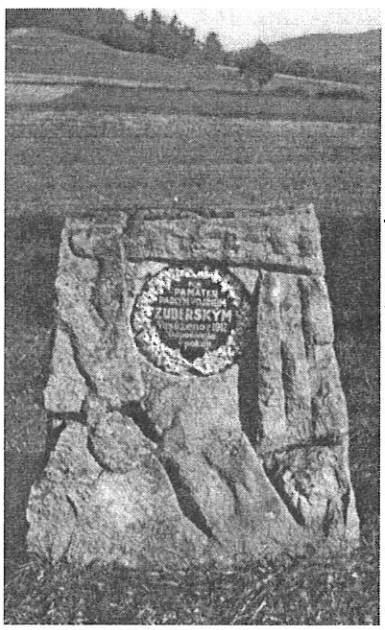
POVÍDÁNÍ O ZUBŘÍ

Volné vyprávění o historii valašské obce Zubří od jejího založení až do dnešních dnů.

Díl „A“

10.

Jak veliká byla armáda legionářů, působících mimo našeho území, v zahraničí?
92 000 mužů ruští legionáři
12 000 mužů francouzští legionáři
24 000 mužů italští legionáři 54 000 mužů italská domobranecká část, vzniklá po příměří
Celkem 182 000 mužů
Ztráta na životech padlých a zemřelých činila 4 500 mužů.
"Myslím, že pouhé uvedení těchto hrubých číslic dává dobré ponětí o naší zahraniční vojenské akci a jejím politickém významu; početnost a kvalita legií ukazují, proč spojenecké vlády a armády uznávaly naše vojsko a naši činnost a proč naše hnutí přijímaly s respektem a sympatií." (TGM, Světová revoluce, stř. 366 - 367.)
Pod vlivem těchto úspěchů, které již nešlo zatajit ani v cenzurovaném domácím tisku, se k cílům Masarykova zahraničního odboje přidávají i domácí politické strany. Sociální demokrat Šmeral, který hájil spojení dělnictva v Rakousku-Uhersku (a tím i dosavadní stav mocnářství) přiznal, že za Masarykem jde 95% našeho dělnictva a na Kongresu Internacionály ve Stockholmu v červnu 1917 naše delegace veřejně požadovala vytvoření svobodného, samostatného českého státu v rámci Rakousko-Uherské federace. To byl první oficiální hlas z Čech, podporující zahraniční odboj.
Stejnou myšlenku, veřejně proklamovanou, přinesla i Tříkrálová deklarace (6. ledna 1918), kterou přijali čeští poslanci říšského sněmu a zemských sněmů. Proti deklaraci vystoupili Maďaři a hlavně Němci, kteří požadovali národnostní rozdělení českých zemí a vytvoření německého státu Deutschböhmen a Sudetenland.
V listopadu 1917 Právo lidu informuje o říjnové revoluci v Rusku, o výzvě zastavit válku a jednat o míru.
V roce 1918 graduje činnost zahraničního odboje.
V lednovém poselství president Wilson požaduje ukončení války a usiluje o co nejširší autonomní vývoj jednotlivých národů rakousko-uherské monarchie. 17. - 25. ledna probíhá generální stávka hlavně v průmyslových centrech pod heslem Mír - svoboda - chléb.
Dubnový kongres utlačovaných rakousko-uherských národů v Římě požaduje politickou a hospodářskou samostatnost.
V květnu představitelé českých a slovenských krajanských organizací podepsali s TGM "Pittsburskou dohodu" o spojení Čechů a Slováků v jednom státě.
V červnu Francie jako první vyhlásila právo československého národa na samostatnost a uznala Národní radu jako základ příští československé vlády. Podobně učinily Anglie 9. srpna a USA 3. září. V červenci se obnovuje Národní výbor československý podle volebních výsledků z roku 1911 i se zastoupením Slováků.
V září v severní Itálii na výšině Doss Alto došlo k největšímu střetnutí čsl. legií s útočícími vojsky centrálních mocností, v říjnu vystoupily i francouzské legie v těžkých bojích s německými vojsky u Terronu a v prostoru Vouziers ve Francii.
V říjnu vrcholí čtyřleté úsilí o naší samostatnost. 14. října probíhá v českých zemích generální stávka jako protest proti vyvážení potravin z našich zemí do Rakouska, na některých místech byla vyhlášena Československá republika.
Poslední snahou o záchranu Rakouska pro Habsburky byl Císařský manifest Karla I., ve kterém je slibována federalizace Rakouska (nikoliv Uherska). Císař Karel I. spoléhal na amerického presidenta Wilsona, který se kdysi netajil svými názory zachovat celistvost Rakouska i po válce. Byl to však T.G. Masaryk, který v průběhu války, hlavně však vojenskými úspěchy legií i objasňováním historických a morálních nároků na samostatný stát, dokázal přesvědčit představitele Dohodových států o oprávněnosti našich požadavků.
Washingtonská deklarace z 18. října 1918, kterou zveřejnila Zatímní vláda Československé republiky, uznaná válčícími státy Dohody za spojence, vysvětluje důvody vzniku samostatného státu. Cituji jen některé části této deklarace: "Byli jsme samostatným státem již od sedmého století a roku 1526 jako samostatný stát, sestávající z Čech, Moravy a Slezska, spojili jsme se s Rakouskem a Uhrami v obrannou jednotu proti tureckému nebezpečí. Nikdy jsme se v této konfederaci nevzdali dobrovolně svých práv jako samostatný stát. Habsburkové porušili svou smlouvu s naším národem, nezákonně překračujíce naše práva a znásilňujíce ústavu našeho státu, kterou sami přísahali zachovávati. My proto odpíráme zůstati déle v jakékoliv formě součástkou Rakousko-Uherska." A dále: "Odmítáme svatokrádežné tvrzení, že moc dynastie habsburské je původu božského, odpíráme uznati božské právo králů. Náš národ povolal Habsburky na český trůn ze své svobodné vůle a tímto právem je sesazuje. Prohlašujeme tímto habsburskou dynastii za nehodnou, aby vedla náš národ a upíráme jí veškerá práva vládnouti v Československé zemi, která - to zde nyní prohlašujeme - bude od nynějška svobodným a nezávislým lidem a národem."
V závěru deklarace jsou načrtnuty hlavní zásady ústavy československého národa. Deklaraci podepsali 18.10.1918 v Paříži T.G. Masaryk jako předseda ministerské rady a ministr financí, Dr. M. Štefánik jako ministr národní obrany a Dr. E. Beneš jako ministr zahraničí a ministr vnitra.
Po této deklaraci přichází 28. říjen 1918, kdy byl zveřejněn dokument, v němž Rakousko-Uhersko vyjádřilo ochotu jednat o příměří a splnit požadavky Dohody (návrhy presidenta Wilsona).



V Praze se ujal iniciativy Národní výbor a vydal první zákon o zřízení samostatného státu Československého. "Převrat 28. října byl uznán celým národem jako počátek naší samostatnosti, protože tímto dnem se prohlášení nezávislosti Národním výborem stalo na vlastním území". (TGM)
Vraťme se do Zubří. V roce 1917 zakoupila obec pro všechny třídy zdejších škol obrazy Císaře pána - Karla I. Ještě probíhala válka, ale v Zubří oplakávalo své drahé mnoho rodin. U Slínové cesty byl postaven malý a vkusný pomníček padlým vojákům ze Zubří. Dnes už pomníček neexistuje.

elně. Cituji: "Letošní jaro byla veliká úmrtnost dítek
. Po spalničkách dostavil se u dětí černý kašel aneb
c a podvýživou zesláblý organismus dětský houfně
- průměrně byly 3 pohřby denně."
rávy o dosažení svobody došly do naší obce již v
5. října večer. Byly přijaty s radostným uspokojením
u lidu 29. října v Rožnově.
ıdu 1918, v předvečer výroční bitvy na Bílé hoře,
ýšinách valašských hor zapáleny ohně, při nichž se
ıval význam 28. října a vyhlášení československé
nosti. U nás se tato slavnost konala na Hůrce a
il na ní p. učitel Eug. Krist.
y byly zakoupeny obrazy T.G. Masaryka, presidenta
a erb ČSR.
álka chýlila ke svému konci, přibývalo těch, kteří
bojovat za rakouské mocnářství. Vedle legionářů,
vojenské a politické úloze jsme si již řekli, to byly
ené kádry". Byli to naši chlapci, kteří zbíhali od
jenských útvarů a okolní hory jim poskytovaly
a útočiště před vojenskými hlídkami. Zadrženi
elených kádrů" byli deportováni zpět k vojenským
a trestáni vojenskými soudy.
1918 ve zdejších lesích chytal "zelené kádry" oddíl
ho pluku z Jihlavy. Kolem poledne zpozorovala
nádraží dva muže spěchající kolem Bečvy směrem
isko. Hlídka po vyzvání zahájila palbu a jednoho
zastřelila. Byl to Vojtěch Němec z Hájů, který byl
řádné dovolené. Druhému se podařilo uprchnout a
v lesích. I Vojtěch Němec tak patří mezi oběti I.
álky, i když padl daleko od válečných front.
ıvy se konaly v Zubří v prosinci, v předvečer příjezdu
ta Masaryka do Prahy. Slavnost se konala ve
é škole za účasti dětí nejvyšších tříd, zástupců obce,
ıla a krojovaných Valachů. Druhý den pak v kostele
účasti občanů, obecního výboru, hasičů, omladiny,
korporací, po slavnostním "Te Deum" byla sloužena

lky byl vysvobozením z útrap válečných let. Největší
ylo nyní čekání na návrat odvedených synů či
Zubří zaplatilo velikou daň. Řada vojáků ze Zubří
ěstná. Na odhaleném pomníku TGM u lípy Svobody
30 se uvádí 81 padlých a nezvěstných Zubřanů v
ětové války.
ronika zaznamenává těchto 64 padlých Zubřanů
ch války:
Frant. č.105, Holiš Frant. 204, Opálka Jan 15,
s. 351, Bena Jos. 112, Holiš Jos., Pavelka Rud.
ıryš Ant. 102, Cibulec Jos. 364, Holiš Jos. 309,
Herb., Tovaryš Vojt. 296, Cibulec Julius 268, Holiš
ernica Vojt. 19, Tydlačka V. 346, Černota Jan 402,
hal 405, Petřek Jan 195, Vašek Frant. 333, Daehne
Hrachovec Čeněk 132, Petřek Jan 338, Vašek Jos.
ı Jan 365, Hrachovec Jos. 264, Poruba Alois 122,
170, Dobeš Jos. 67, Hříva Ferd. 72, Poruba Jos.
an 362, Dobeš Frant. 48, Jurča Frant. 128, Poruba
43, Vlk Jos. 362, Dořičák Bedřich 270, Koláček
Pšenica Michal 82, Vrátný Jos. 352, Dořičák Jan
ček Mich. 291, Randus Jan 367, Zeman Čeněk
ský Ludv. 280, Kroupa Jan 348, Randýsek Ludv.
n Frant. 402, Januš Jan 402, Kroupa Jan 169,
ant. 147, Zeman Jos. 45, Gazda Jos. 451, Kroupa
Svak Jan 405, Holiš Ant. 204, Křesala Jan 157,
Čeněk 104, Holiš Ant. 69, Kyselý Frant. 294,
Josef 172, Holiš Čeněk 271, Ondřejík Jan 98,

Svobodné Československo vzniklo po rozpadu a porážce Rakousko-Uherska a od svého vzniku muselo řešit řadu složitých problémů. Jmenujme alespoň některé.

1. Vymezení území republiky a její hranice. V českých zemích se jednalo o pohraniční území, když čeští Němci nechtěli uznat českou vládu. Na Moravě šlo o hranice s Polskem. Slovensko, jako součást ČSR, bylo vystaveno útokům Maďarů a Maďarské republiky rad, rovněž určení hranic s Polskem se protahovalo. A nakonec Podkarpatská Rus, která tvořila východní část republiky, byla terčem útoků sousedních států.

Jednání trvala až do roku 1920, kdy byla podepsána trianonská dohoda s Maďarskem o Slovensku a Podkarpatské Rusi a téhož roku došlo k dohodě o rozdělení Těšínska mezi Polsko a ČSR.

2. Zajištění hospodářské stability státu po rozpadu Rakouska-Uherska řešila vláda zavedením nové měny (kolkování rakouských bankovek). Významné bylo i zavedení 8hodinové pracovní doby, později zavedení systému sociálního zabezpečení.

3. Vláda vydala zákony, které potvrzovaly demokratický charakter naší republiky.

4. Politickou jistotou a stálicí byla osoba presidenta T.G. Masaryka, ve které se spojoval boj za samostatnost ČSR v čele našich legií spolu s morální autoritou představitele demokratického státu.

5. ČSR tvořila ve střední Evropě ostrov demokracie, i když racionální vlny z okolních států (Německo, Maďarsko, Polsko) stále silněji napovídaly, že snahy o revizi výsledků I. světové války v náš neprospěch mohou mít pro nás osudové následky.

Jak se projevil přerod z Rakousko-Uherské monarchie do demokratického Československa v životě naší obce? Zbytek roku 1918 byl ve znamení probíhajících změn v naší republice. Z fronty se vraceli vojáci zbídačení čtyřletou válkou, spolu s nimi se začali vracet i legionáři. V obecní kronice se píše: "Národ český stál od prvního dne války na straně nepřátel Rakouska-Uherska a naše vesnice plným právem může býti hrda na to, že tak hojným počtem její občané rozmnožili řady bojovníků, před jejichž činy zůstal v údivu celý svět."

Občané Zubří, kteří bojovali v řadách legionářů v Rusku, Francii a Itálii: Adámek Josef, Ondřej Čeněk, Bena Frant., Ondřej Jan, Bortel Jan, Pavelka Ludvík, Cibulec Inocenc, Pavelka Rajmund, Dobeš Čeněk st., Palacký, Dobeš Čeněk ml., Pavlíček Čeněk, Dořičák Jan, Pavlíček Ludvík, Dubský Vladimír, Pernica Ludvík, Fabián Alois, Pobořil Josef, Fiedler Frant., Poruba Michal, Gregor Zikmund, Pšenica Frant., Holiš Ondřej, Saran Frant., Hrstka Josef, Solanský Adolf, Juříček Josef, Skalka Rudolf, Kroupa Ludvík, Svak Antonín, Krupa Václav, Šimurda Antonín, Křesala Frant., Šimurda Ludvík, Langer Alois, Šimurda Václav, Libiš Frant., Švec Ludvík, Mičola Josef, Vašek Čeněk, Mynář Jan, Vašek Michal, Němec Frant., Zeman Čeněk.

Kronika naší obce zaznamenává i tento pohnutý příběh našeho občana. Cituji: "Aby zachován byl budoucím obrázek z válečné doby, co vytrpěti musil český člověk, jenž nezapřel svůj národ, přesvědčení, vzpomenuto budiž příběhu našeho občana - legionáře Fabiána Aloise.

Tento dne 13. září 1915 upadl do zajetí ruského co rakouský vojín u Rovna. 7. listopadu téhož roku přihlásil se do "Družiny", propuštěn ze zajateckého tábora v červnu 1916 a zařazen do legií k 2. pluku krále Jiřího z Poděbrad.

V Brusilově ofensivě u Zborova, kde české legie prolomily



Znak pánů z Krásna

POVÍDÁNÍ O ZUBŘÍ

Volné vyprávění o historii valašské obce Zubří od jejího založení až do dnešních dnů.

Díl „A"



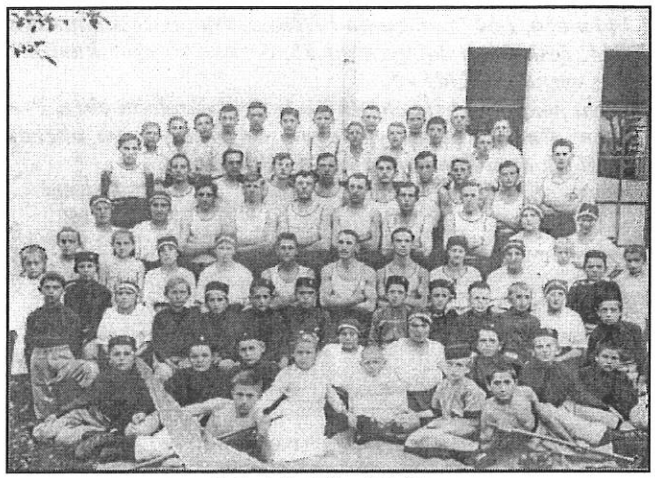
11.

V květnu měl býti převezen do Aradu. Aby unikl trestu, předstíral šílenství, byl proto předán do nemocnice na uzavřené oddíly do Budapestu, Vídně a Brna, kde zkoumán jeho duševní stav. Z Brna byl 25. října 1918 odvezen do Trnavy do "Kláštera" do samovazby, kde držán jako trestanec a zběh do 10. června 1919, kdy byl propuštěn na svobodu.
Propuštěn byl ze žaláře "stín člověka", protože místo normální váhy své 78 kg vážil pouze 39,5 kg."
V prosinci 1918 se vrací do vlasti i zvolený president - Osvoboditel - T.G. Masaryk.
V listopadu se volilo i v Zubří, poprvé v samostatné republice se konaly obecní volby. Za značné účasti voličů získali lidovci 15 mandátů, soc. demokraté 9 mandátů a agrárníci 6 mandátů.
Starostou byl zvolen Jan Drda za lidovou stranu.
Roku 1919 se kolkovaly bankovky (rakouské) od 10,- Kčs výš a současně byly vydány i prvé státovky. Zavedením pevné měny se zabránilo prudké inflaci, která zasáhla bývalé státy centrálních mocností.
Poprvé byl slaven Svátek práce. V neděli 4. května 1919 byla vysazena "Lípa svobody" před Fojtstvím (dodnes stojí před restaurací Centrum). Účastníci slavnosti se shromáždili ve dvoře panského statku, kde je správce ing. Bílek vyfotil a potom účastníci v průvodu odešli na slavnostní místo.

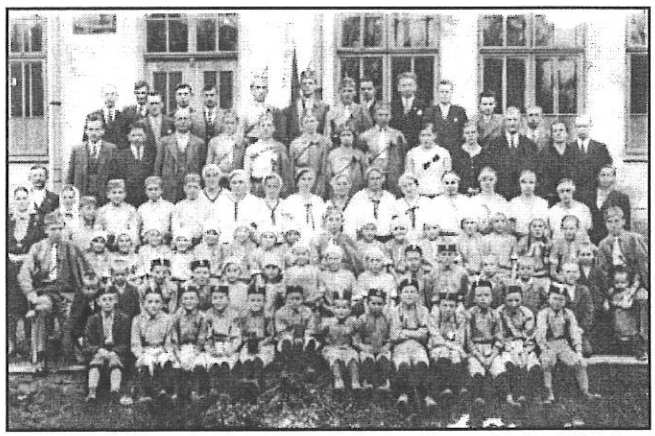


Sázení Lípy svobody - 4.5.1919

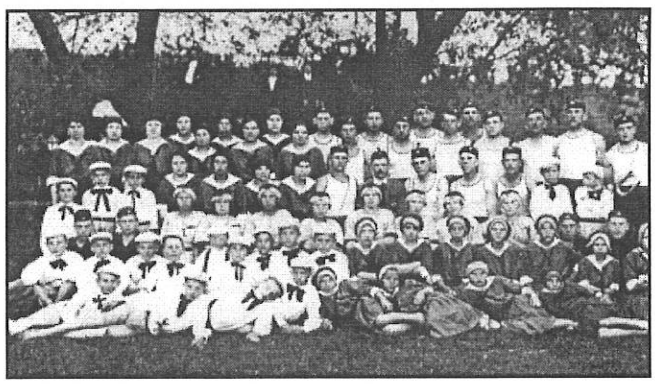
Po jásavých dnech národního opojení z dosažené svobody nastalo brzy vystřízlivění. Možnost revoluce z hladu, která by mohla ohrozit naši svobodu, životy i jmění, nutila vládu, aby se na celé Moravě provedla mobilizace výkupu brambor a obilí - tolik uvádí kronika, doprovázená povzdechem, že válečná bída pominula, nikoliv však drahota.
Koncem května se obcí šířily černé neštovice. Začátkem června komise prohlížela v obci možné objekty pro nemocnici. Neuznány byly Hamry i Domovina (tu prý bránily davy žen), nakonec došlo k umístění nemocných v "horní škole". Děti byly očkovány, 6. června byl mimořádně ukončen školní rok.
Dvacátá léta - 1920 -1929 - přinášejí obci společenský rozvoj, volby odrážejí politické rozvrstvení společnosti, hospodářská obnova se odráží ve větší zaměstnanosti, začínají se stavět prvé poválečné rodinné domky, obec se soustřeďuje na opravu a budování cest a regulaci potoka, začíná se připravovat stavba měšťanské školy.
Okulturní a společenský život v obci se staraly tělovýchovné organizace Sokol (od roku 1898), v roce 1920 byla založena tělovýchovná jednota Orel a v roce 1922 Dělnická tělovýchovná jednota. Od roku 1895 působili v obci i hasiči.



Sokol Zubří - 20. léta



Orel Zubří - 20. léta



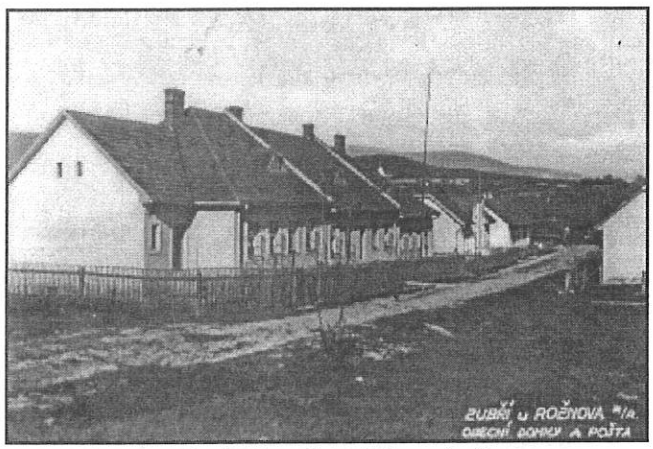
DTJ Zubří - 20. léta

V roce 1926 se začíná ve všech zuberských tělovýchovných jednotách hrát házená, která svou tradici udržuje dodnes.
Sokol, Orel a DTJ vedle tělovýchovné činnosti pořádaly taneční zábavy, plesy, veřejná vystoupení, v zimním období připravovaly divadelní představení, která měla velmi dobrou úroveň a počet uváděných her se zdá až neuvěřitelný. Byly to desítky ochotníků, kteří na jevištích v Domovině, Fojtství, Šeňku či u Podzemných předvedli v průběhu roku víc než desítku divadelních představení. Názvy uváděných her ukazují, že šlo o náměty z venkovského prostředí, jako na př. - Na rodné hroudě, Dědečkovy housle, Na statku a v

chaloupce, Poslední muž, Věno, Závět a jiné. Ochotnické divadlo bylo i zdrojem finančních příjmů pro jednotlivé tělovýchovné organizace.
V roce 1920 se konaly první všeobecné, rovné, přímé a tajné volby s poměrným zastoupením do parlamentu i senátu. Do voleb šlo 12 politických stran.
V roce 1920 došlo k přečíslování domů podle jednotlivých tratí. Nové přečíslování platí dodnes.
Vúnoru 1920 při sčítání lidu žilo v Zubří 2 791 občanů - 1 144 mužů, 1 647 žen, z toho 1 Němec, ostatní Češi. Katolíků 2 754, českobratrské vyznání 25, československé-husitské 3, bez vyznání 8, židé - 1.
Obecní pokladna byla chudá a odrážela chudobu obce. Pro získání financí obec vypisovala každým rokem obecní přirážky k dani domovní a k ostatním daním.

Rok	Přirážka činžovní daně	Ostatní
1921	114%	591%
1922	114%	737%
1923	114%	600%
1924	114%	430%
1925	430%	430%+100% k úhradě kostelních potřeb
1926	550%	550%+100% -"-
1927	740%	740%

V roce 1922 byly pořízeny nové zvony - 286 kg, 188 kg a 100 kg - cena 27 249,-Kčs. Zhotovila je fa Jos. Šidlikovský z Lomnice nad Popelkou. Zároveň byla provedena oprava věže.
U Fojtství (nájemce p. Brokeš) byla postavena udírna a nová jatka. V roce 1923 se začal regulovat Starozuberský potok, obec hradila celkem 50 000 Kčs.



Počátek výstavby „Poštovní ulice

Na Poštovní ulici (tehdy Za brankou) byla zadána stavba 3 obecních domků za 221 000 Kčs, státní subvence na tuto stavbu činila 126 000 Kčs.
V roce 1923 se při soc.demokratické straně dělnické ustavila skupina domkařů a drobných zemědělců, kteří hodlali založit svépomocné družstvo ke společnému obdělání půdy. Z odhodlání však sešlo.
Ve školním roce 1923 - 24 byla zřízena Lidová škola hospodářská pro 15 a 16ti letou mládež. Vyučovalo se dvakrát týdně po 4 hodinách. Obec postoupila LŠH 18 arů pozemků hraničících se školní zahradou. Vyučovali v ní učitelé obecné školy, později nově založené školy měšťanské, vyučování trvalo 6 měsíců - od listopadu do dubna. Škola trvala až do čtyřicátých let.
Na podzim 1924 byly provedeny první meliorační práce na zamokřených pozemcích. Bylo odvodněno 93 ha 50 a, náklad 320 871 Kčs, státní subvence činily 70% nákladů, při té příležitosti byl odvodněn i hřbitov. Pro splnění těchto melioračních prací bylo vytvořeno I. odvodňovací družstvo. Dlouhá a tuhá zima 1922-23 zapříčinila růst nezaměstnanosti. Postiženým byla poskytnuta podpora 49 000 Kčs, nezaměstnaní lámali kámen v Hůrce a prohazovali cesty ve sněhu.
V té době začínají přípravy na stavbu měšťanské školy v Zubří.
Podnět ke zřízení měšťanské školy dal učitel Josef Marek 18.11.1922. V květnu 1923 se usnesla místní školní rada i obecní zastupitelstvo požádati zemský výbor v Brně o povolení zřídit měšťanskou školu. Zemský výbor dal svolení 13.10.1923 a zemská školní rada 29.10.1923 pak uložila obci závazek, že vystaví budovu měšťanské školy vlastním nákladem, s čímž souhlasili všichni členové obecního zastupitelstva i místní školní rady.
Měšťanská škola byla umístěna zatímně v dolní škole a vyučování bylo započato 8.11.1923. Zatímním ředitelem byl jmenován odb.učitel Augustin Šrubař z Rožnova.
Osudy výstavby nové školy budeme sledovat v dalším desetiletí.
Postupně byly v dolní škole umístěny tři třídy měšťanské školy s celkovým počtem žáků 95 - 122 v každém školním roce až do roku 1932.



Po parcelaci panského velkostatku v místech Míčkova gruntu vzniká Rožnovská ulice - počátek výstavby 1925

V roce 1920 přijala vláda zákon o parcelaci velkostatků. V Zubří došlo k parcelaci velkostatku v roce 1924. Mezi 132 žadatelů bylo rozděleno celkem 80 ha půdy, obci se dostalo 2 ha na stavební místa (dnešní Rožnovská a Poštovní ulice). Již v roce 1925 se postavilo nových 26 rodinných domků.
V roce 1924 proběhly volby do obecního zastupitelstva s těmito výsledky:

Strana	Počet hlasů	Počet mandátů
lidová	666	14
soc.demokratická	457	10
zeměd.	129	3
živnostníci	88	2
Domovina domkařů a malorolníků	60	1

Celkem 1 400 hlasů, 30 mandátů Starostou obce byl zvolen znovu Jan Drda.

(Pokračování příště)

Omlouváme se ...

...za chybu, která se nám vloudila do Zuberských novin.

Prosíme čtenáře našeho „Povídání o Zubří", aby si v červnovém vydání ZN na str. 8 laskavě připsali v úvodu levého sloupce větu, která nám „vypadla":

„Zápis o jaře 1918 z kroniky starozuberské školy zní až neuvěřitelně."

Děkujeme za pochopení!



Znak pánů z Krásna

POVÍDÁNÍ O ZUBŘÍ

Volné vyprávění o historii valašské obce Zubří od jejího založení až do dnešních dnů.

Díl „A"



12.

Podrobný přehled o Zubří v roce 1924 podává Chytilův úplný adresář Moravy.

Počet obyvatel cca - 2 790; Češi

Majetek obce cca - Fojtství (hostinec), lesy 94 ha, role 77 ha, luka 22 ha, pastviny 37 ha

Dluhy obce: 135 448,- Kč, obecní přerážky 737%

Starosta: Drda Jan; obecní sluha - Josef Juříček, obecní strážník - Vojtěch Mikulenka

Farní úřad: Seget Jan - farář; Reichel Frant. - kaplan; Pernica Jan - varhaník; Šimurda Jan, Šimurda Fr. - kostelníkMístní školní výbor - Krupa Čeněk, rolník - předseda

Obecná škola

- dolní (5 tříd), správce Neuwirt Karel; učitelé - Krist Eng., Marek Josef, Marková Bohusl., Daehnová Frant., školnice Kristová Olga

- horní (3 třídy), správa Vašek Rud.; učitelé Molitorová N., Zrunková Anna, Nedomová Ema

- Staré Zubří (2 třídy), správce Plesník Ant.; učitel Šírová Jarmila

Porodní asistentky - Adámková Frant., Juříčková Frant.

Poštovní úřad - poštmistrová Kristová Bohdana - listonoš Juříček František

Četnická stanice - vrchní strážmistr Jeleček Frant. - strážmistr Jarmara Rud. a Kvítek Vojtěch

Velkostatek - majitel Vítkovické horní a hutní těžířstvo - správce Kress Ervín

Rolníci - Babinec Josef, Dořičák Rajm., Divín Ant., Dobeš Čeněk, Drda Jan, Fryšara Čeněk , Holiš Martin, Holišová Veron., Janošek Jan, Koláček Jan, Krupa Emil, Krupa Jaroslav, Krupa Vojt. ml., Krupa Vojt. st., Martínek Jan, Pavelka Michal, Pernica Jos., Pernica Vojt., Poruba Michal, Solanský Ludv., Smékalová Ant., Svak Michal (92), Svak Michal (102), Svak Štěpán, Šimurda Frant., Šimurdová Čeňka, Vaculín Frant., Vlček Frant., Volek Ludvík

Spořitelní a záložensky spolek

Představenstvo - starosta Krupa Čeněk, rolník - náměstek Holiš Martin, pasekář - členové - Koláček Jan, rolník - Adamec Mich., pasekář - Mikulenka Mich., obchodník

Podpisuje starosta nebo náměstek a 1 člen představenstva

Pokladník - Krist Engelbert, - podíly à 10 Kč

Mechanická tkalcovna, šlichtovna, bělidlo a parní pila - s.r.o. - Zubří

Telegraf. adresa - Tkalcovna Zubří

Jednatel - Bílek Ferdinand - Slezská Ostrava - šéf - ing. Bílek Otto - závodní, Zubří

Podpisují oba jednatelé

Úředníci - Roska Svatopluk, Neničková Marie

Kmenový kapitál - 100 000,- Kč

Pohon - 2 Francisovy turbiny 60 HP, parní stroj 120 HP, napětí 120 Voltů

Vybavení - 126 ks různých tkalcovských a přípravných strojů 4 rámové pily, omítačka, cirkulárka, pendlovka

Dělníci 50 - 80

Výroba - bavlněná a lněná plátna; řezivo všeho druhu

Bednář - Mikulenka Frant.

Holič - Halamíček Vojtěch

Hostince - Adamec Adolf, Adamec Frant. (i trafika), Brokeš Josef, Holiš Ondřej, Mičkalová Frant. (i trafika), Tkadlecová Marie

Kovář - Holiš Josef

Krejčí - Opálka Ludv., Šimurda Frant., Španihel Flor.

Obchody

kramářský - Šimurdová Karolínakrupařský - Adamec Josef, Smekal Ludv. (i obchod stříž.zbožím), Šimurda Josef, Vavříková Frant. (i prodej cukru, kávy a piva) smíšené zboží - Boruta Frant. (i prodej piva a lihovin), Holiš Mich. ml., Mikulenka Mich., Plandorová Frant., Skalka Rudolf, Špůrek Alois, Vašek Josef (i prodej lihovin), Vašková Vinc. (i prodej piva)

Obuvníci - Dobeš Jan, Holiš Ant., Krupa Jos., Opálka Frant., Polách Jos., Poruba Jan, Trčka Čeněk

Pekař - Vašek Antonín

Podávání pokrmů - Jednota katolických jinochů a mužů (i nápojů lihuprostých)

Řezníci - Brokeš Josef, Cabák Jos.Sedlář - Müller Ludvík

Síťkaři - Dořičák Josef (i obchod metlami a dřevěným náčiním)

Stolaři - Holiš Ant. (i sklenář), Mikulenka Josef (i sklenář)

Výroba - lihovin: Šimurda Frant. (studenou cestou), troků: Poruba Josef

Vyšívání - Hubáčková Amalie

Spolky a politické organizace - Sokol, Orel, DTJ, Živnostenský a řemeslný spolek, Sbor dobrovolných hasičů, Jednota katol. mužů a jinochů, Odbor Matice Cyril.-Metod., Sdružení venkovské omladiny

Strany - sociální demokracie, republikánská českého venkova, lidová

K adresáři ještě přidáme soupis dobytka v obci k 31.12.1924

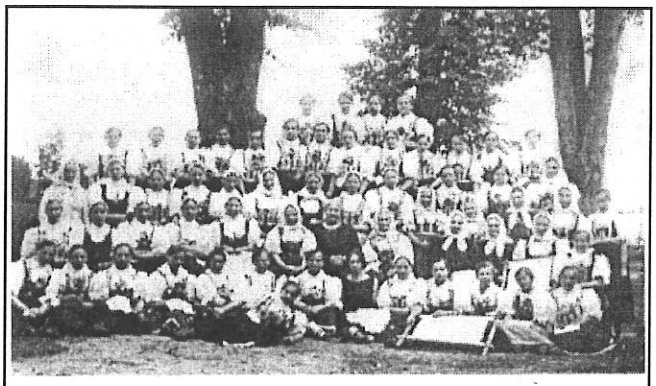
koně 33	*vepři 126*	*hříbata 3*	*kozy 229*
krávy 444	*ovce 18*	*jalovice 86*	*slepice 1511*
telata 101	*husy 63*	*voli 12*	*kachny 6*
býci 15			

Vysazeno 18 000 lesních stromků.

Krátké údobí let 1925 - 1929 můžeme považovat za klidné, prosperující. Obec začíná s budováním silnice přes Zubří. Po pečlivé studii a zhotovení plánů na regulaci potoka je započato s budováním silnice od Šěňku po kostel. Kámen na cestu byl připraven v Hůrce, cesta štětována a válcována parním válcem. Obec rovněž odkoupila za 35 000 Kč domek č. 414 "Za brankou", kde byl zřízen poštovní úřad.

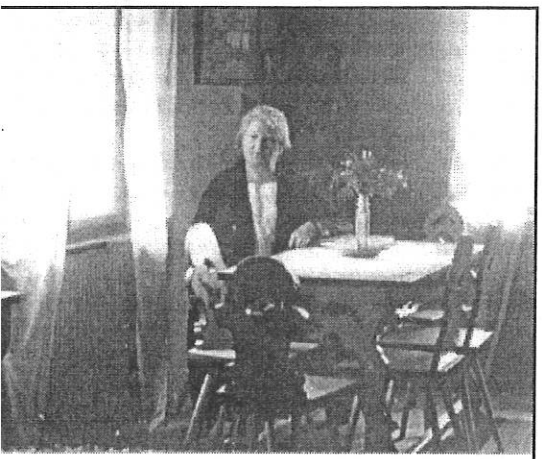
V roce 1925 bylo v Zubří postaveno 26 nových rodinných domků. 25. června 1925 navštívil Valašsko prezident T.G. Masaryk a do Valašského Meziříčí se sjelo tisíce občanů a dětí ze širokého okolí vzdát hold miláčkovi valašského lidu. Zubří reprezentovaly při setkání s TGM v audienčním sálu hluchoněmého ústavu zuberské valašky - vyšívačky s učitelkami Marií Schoberovou a Herm. Mikundovou.

Zastavme se chvíli u obou jmenovaných vyšívaček. Předválečné úspěchy zuberské výšivky v Praze, Brně a Vídni byly přerušeny válkou. Prvé roky po válce neumožňovaly obnovit bývalý rozmach domácí výšivky, navíc poválečná móda se začala odklánět od domácích tradic.



Zuberské vyšívačky (r. 1924)

hoberová se rozhodla podpořit zájem a vyšívání, o ranu a zřídila od 1. listopadu 1920 na Petrohradě ıou školu valašského vyšívání". Ve statutu školy Účelem je vzdělati dospívající děvčata a ženy valašské omácího zuberského vyšívání, zachránit toto vzácné ění před zapomněním, dovršiti je odborným vedením rozkvětu a zajistit kraji nový zdroj příjmů."



sl. Marie Schobrová

yt na Petrohradě nestačil pro přihlášených 30 zhodla se její pomocnice, učitelka Hermína vá, otevřít pro děvčata z okolí Rožnova další koly valašského vyšívání.
innost dostala škola v letech 1922 - 1924 od tva školství subvenci 10 400 Kč, ze které byl materiál k vyšívání. Obě učitelky - M. Schoberová kyně i H. Mikundová jako učitelka, pracovaly v škole zdarma. V devíti letech 1923 - 1932 bylo ě ve škole zapsáno průměrně 21 - 25 frekventantek. 9 byl na škole uskutečněn kurs valašského vyšívání telek domácích nauk z Čech a Moravy.
lu 1932 "na základě vysokých a neoprávněných laňových byla škola na neurčito uzavřena". Tolik ední záznam ve školní knize.
nčila svou činnost, avšak vyšívání se rozvíjelo. V na kovárni u Drdů měla menší vyšívačskou dílnu ová, provdána Němcová.
disko otevřela pí Gregorová, roz. Hubáčková. měla dílnu u Cabáků, v roce 1925 se již vyšívalo ětlé dílně v nově vystavené budově. Od roku 1925 prvé rozsvítila v Zubří elektrická žárovka. Paní zaměstnávala nejvíc vyšívaček, víc se vyšívalo v teré vyšívačky pracovaly celý rok. Po Amalii zůstalo přes 600 vzorů výšivek.
930 měla svou vyšívačskou dílnu žačka Marie é, paní Anežka Divínová. U ní vyšívalo 6 - 8 žen v ěsících a svými výšivkami obesílala paní Divínová raze, Vídni, či Moskvě.
e se zpět k výstavbě vesnice.
5 se konaly celostátní volby. V prvých volbách v vítězila sociální demokracie (26%). Po rozštěpení trany a vzniku KSČ bylo po volbách toto pořadí: 13,7%, KSČ 13,3%, dále lidovci, soc. dem. nár.

ly volby v Zubří?

	poslan. sněm.	senát

regulace Hodorfského potoka.
Vedle budování cesty byla velká pozornost věnována melioraci mokrých pozemků. Bylo zřízeno II. meliorační družstvo a provedeny práce za 255 000 Kč, země a stát věnovaly 178 900 Kč, zbytek obec. Bylo odvodněno 75 ha půdy.
V obci byla zavedena telefonní ústředna.
Mimo nových 10 rodinných domků byla postavena Sokolovna. První peníze na stavební fond byly z roku 1913 - vklad činil 619,50 kor. Po válce v roce 1920 uloženo 8 267 Kč, v roce 1921 již 10 160 Kč. V roce 1923 byl za 5 000 Kč zakoupen pozemek - 3 300 m² a 26. března 1926 začali členové Sokola stavit Sokolovnu - tělocvičnu a jeviště. Již 28. listopadu téhož roku, za 8 měsíců byla v Sokolovně zahájena činnost.



Na počest slavnostního výkopu byla v březnu v hostinci na Šenku uvedena hra Maryša bratří Mrštíků a v prosinci v novém sálu a na novém jevišti uvedli ochotníci Sokola Jiráskovu Lucernu. Sokolští divadelníci na nové scéně rozvinuli bohatou činnost.
Mimo dorostu a žactva bylo v Sokole 53 mužů a 20 žen. V roce 1927, bylo v Sokolovně zařízeno první kino v Zubří. Elektrickým zdrojem pro filmové promítání byl jednosměrný proud ze zdejší tkalcovny pana Bílka, neboť rozvod elektrické sítě v Zubří ještě nebyl. Stejným způsobem byla osvětlena i dílna zuberských vyšívaček u Gregorů již v roce 1925.
Celkové náklady na výstavbu Sokolovny činily 141 174 Kč, dluhy pak 75 696 Kč. Od městské spořitelny bylo půjčeno 30 000,- Kč. Proto se pořádají veřejná cvičení, hrají se divadla, kino, aby byl co nejdříve splacen dluh.
Poslední dlužná částka Sokolu Valašské Meziříčí 20 000 Kč byla vrácena po válce v roce 1946.
V roce 1926 byla provedena oprava kostela i věže za 62 000 Kč, částkou 18 000,- Kč přispěl náboženský fond.
Méně úspěšná byla v tom roce úroda. Došlo k přemnožení slimáků a k veliké neúrodě brambor. Na polích se nevykopalo ani semeno, bylo třeba zakoupit 5 vagónů semenných brambor.
V roce 1927 se budovala cesta na Staré Zubří, nad horní školou, z Javorníku a mosty nad regulovanou části potoka.
V tomto roce přibylo dalších 16 nových domků.
Volby do obecního zastupitelstva v roce 1928 přinesly tyto výsledky:

strana	počet hlasů	počet mandátů
lidová	461	9
sociál.demokraté	420	8
skup.křesť.soc.dělníků	224	5

Znak pánů z Krásna

POVÍDÁNÍ O ZUBŘÍ

Volné vyprávění o historii valašské obce Zubří od jejího založení až do dnešních dnů.

Díl „A“

13.

V červnu 1928 byly na Radhošti a po okolních kopcích zapalovány svatojánské ohně. U nás na Hůrce se rovněž slavilo, zpívalo a střílelo z hmoždířů. Oslavám na Radhošti byl přítomen i president T.G. Masaryk, který měl druhého dne - 24.6.1928 - navštívit Rožnov a Valašské Meziříčí a při své cestě také projíždět naší obcí.

Od rána však "janské pluty" potvrzovaly svoji sílu. Odpoledne však, hodinu před příjezdem celé kolony aut se vzácným hostem, zasvitlo slunce a pana presidenta vítal hustý špalír dětí, legionářů, místních spolků a občanů. Auto s p. presidentem zastavilo, president vystoupil a pozdravil se s legionáři, občany, s představiteli obce, zapsal se do obecní kroniky a rovněž do pamětní knihy zuberské školy vyšívání a potom pomalu hustým špalírem občanů odjel do Val. Meziříčí.



Podpis T.G. Masaryka do památníku vyšívání

V obci v roce 1928 přibylo 10 nových domků, stavělo prý se dobře, léto bylo suché a teplé, na Bečvě bylo málo vody a byla tak teplá, že hynuli pstruzi.

Vedle nákladů na budování komunikací, regulace potoka, budování mostů, meliorací, postavení obecních domků, zakoupení domku pro poštovní úřad, věnuje obec dosti velké finanční prostředky na sociální zabezpečení chudých občanů.

Z kroniky se dovídáme, že náklady jen na ošetřovací úhrady činily v roce 1925 - 26 400 Kč.
1926 - 17 700 Kč
1927 - 13 900 Kč
1928 - 15 283 Kč.

Po kruté zimě 1928 přichází horké léto 1929, ve stínu bylo 35°C. Lidé netušili, že horké léto přejde v krutý podzim, který předznamenává dramatické události 30. let tohoto století.

V Zubří přibylo dalších 11 novostaveb.

Výsledky voleb 1929 do poslanecké sněmovny a senátu ukazují na proměnu politické scény nejen v Zubří, ale i v republice.

strana	*posl.sněm.*	*senát*
soc.demokratická	*554*	*465*
lidovci	*418*	*388*
agrárníci-republikáni	*273*	*225*
strana ľudová-Hlinkovci	*155*	*102*
živnostníci	*61*	*59*
KSČ	*37*	*35*
čsl.nár.sociál.	*39*	*30*
nár.demokr.	*4*	*2*
německá soc.dem.	*2*	*-*
něm.nár.soc.děl.(NSDAP)	*2*	*3*
něm.svaz rolníků	*1*	*-*
něm.nacionálové	*1*	*-*
něm.křesť.soc.	*1*	*-*
volné sdružení pol.stran	*1*	*1*
liga proti vázaným kandidátkám	*1*	*1*
neplatné hlasy	*12*	*27*

Z 1 672 oprávněných voličů do poslanecké sněmovny se voleb zúčastnilo 1 562 občanů.

Do senátu z 1 427 voličů volilo 1 338 občanů.

V republice zvítězila s 15% hlasů agrární strana těsně před sociálními demokraty s 13% hlasů, postupně následovali národní socialisté, komunisté a lidovci. Z německých stran to byl Svaz zemědělců, na Slovensku Hlinkova ľudová strana.

24. října došlo ke krachu na newyorské burze, který se stal počátkem velké hospodářské krize, jejíž důsledky změnily běh událostí. Avšak nepředbíhejme historii.

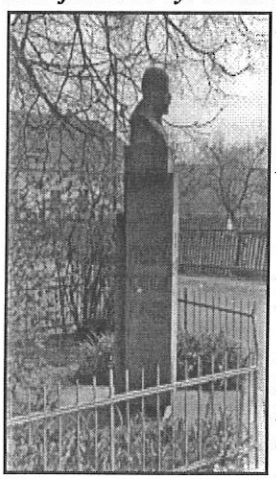
Rok 1930 v obci zaznamenal důležitou změnu. Ze zdravotních důvodů odstupuje starosta Jan Drda (lidová strana), na jeho místo je zvolen Alois Pernica (soc.dem.) s náměstky Čeňkem Mizerou a Ludvíkem Solanským.

V obci je regulován potok od mostu na silnici Rožnov - Val.Meziříčí proti vodě v délce 4 630 m po Koláčkův most, v srpnu byla pro nedostatek peněz práce zastavena.

7.3.1930 k 80. narozeninám T.G. Masaryka byly uspořádány veliké oslavy.

Na jaře padlo po dlouhotrvajících sporech rozhodnutí o místu pro stavbu měšťanské školy. Zemský úřad rozhodl, že se škola postaví na obecní louce "za brankou". Ing.arch. Laml z Brna vypracoval prvý projekt budovy.

28. října 1930 byl odhalen u "Lípy svobody" před Fojtstvím pomník 81 padlým občanům v boji za svobodu v I. světové válce. Pomník pořídil MUDr. Ant. Fabián, zuberský rodák, primář opavské nemocnice. I přes špatné počasí se odhalení pomníku s bustou T.G. Masaryka účastnilo velké množství občanů. Umělecké dílo arch. Andrlíka a sochaře Bublíka provedla fa Kerle v Zašové.



Pomník T.G. Masaryka

Čtyřhranný sloup nesl bustu TGM, na pomníku byly vytesány tyto nápisy: čelní strana - TGM zasloužil se o stát
boční strana - Padlým vojínům 1914 - 1918
boční strana - Lípa svobody 1918

Pomník předal v ochranu a péči občanů MUDr. Antonín Fabián.

Vstupujeme do 30. let našeho století. Krize pokračovala a vrcholila v roce 1933. Nástup Hitlera k moci v roce 1932 aktivizoval fašistické síly u nás. Kroky vlády ke spolupráci s demokraticky smýšlejícími Němci se obrátily proti vládě a k sjednocování německých občanů pod hesly Henleinovy sudetoněmecké strany. Ta svými nesplnitelnými požadavky podrývala autoritu československé vlády a připravovala odtržení pohraničních oblastí od republiky a rozbití republiky. Zlá doba, tvrdá zkouška mladé demokracie.

Rok 1931 byl v obci naplněn pilnou prací. Byla vybudována cesta "za brankou" ke staveništi nové školy, na Starém Zubří pak most přes Starozuberský potok do Pádolů.

Do Zubří přišla elektřina, v březnu se začalo s budováním elektrické sítě. Elektrifikace byla provedena z dolního konce po Fojtství. Rovněž se pokračovalo v regulaci Hodorfského potoka. Vrcholily přípravy na stavbu nové školy. Přepracovaný projekt představoval náklady 2 700 000 Kč. Obec se rozhodla, že do tak drahého projektu se nemůže pustit a dala projekt přepracovat arch. Kupkovi z Valašského Meziříčí. Projekt byl snížen na částku 1 300 000 Kč. Do projektu byla zahrnuta i budova tělocvičny v severní části školního pozemku.
10.4.1932 byla stavba školy zadána sdružení stavitelů a 16. října 1932 byla uspořádána slavnost kladení základního kamene.



Položení základního kamene
ke stavbě měšťanské školy - r. 1932

Rozpočet na budovu měšťanské školy s vnitřním zařízením činil 1 911 000 Kč, obec darovala škole stavební pozemek ve výměře 1 ha 42 a, vykonala přípravné práce (planýrování, odvodnění, úprava terénu), vystavěla k budově novou cestu a most. Více nemohla z vlastních prostředků poskytnout pro chudobu obce a občanstva (80% tvoří dělníci a malorolníci). Ostatní majetek obce v ceně 1 345 700,- Kč je zatížen dluhem 720 000 Kč a povinnostmi ve výši 115 000 Kč. Čisté jmění obce je 510 700 Kč, v čemž jsou započítány i tři staré školní budovy. Čistý výnos obecního jmění činí asi 20 000 Kč, v čemž jsou započítány všechny příjmy obce za rok, naproti tomu sociální povinnosti obce jsou nesmírné.
I za těchto podmínek byla výstavba školy zahájena. Situace s umístěním stávající měšťanské školy se stávala kritickou. Ve školním roce 1931/32 potřebovala měšťanská škola 7 místností. Dolní škola již nestačila, proto pro školu byly pronajímány místnosti v soukromých budovách (ve vile u Gregorů).
Při parcelaci lesa velkostatku obdržela obec ze zašovského revíru trať Raková a Sovinec a na zuberském území trať Galičky, Rozlehrachov a Opálkův grunt v celkové výměře 137. 63 ha za kupní cenu 381 000 Kč.
V obci bylo postaveno 25 domků - mezi nimi i prodejna obuvi Baťa (pro mladší - jedná se o jednopatrovou budovu naproti lékárny, u potoka).
Obec také žila komunálními volbami, kandidovalo 11 politických stran, sdružených ve třech skupinách.

I.skupina	*hlasy*	*mandáty*
soc.demokr.	*500*	
starozub.soc.dem.	*67*	*11 celkem*
čsl.nár.soc.	*46*	
II. skupina	*hlasy*	*mandáty*
křesť.social.	*237*	
lidovci St.Zubří	*158*	*14 celkem*
lidová str.	*199*	
lidová, skup. dělníků	*149*	
III. skupina	*hlasy*	*mandáty*
republ.-agrární	*167*	
malorolníci a domkaři	*46*	*5 celkem*
-"- St.Zubří	*47*	
živnostníci	*51*	

Starostou zůstává Alois Pernica.
Pokračovalo budování cesty přes vesnici, na cestě pracovali nezaměstnaní za stravovací lístky (žebračenky), "což je ke cti všech nezaměstnaných". Podle výplatní listiny pracovalo na cestě 98 nezaměstnaných za poukázku (žebračenku) v ceně 8 Kč. Nová cesta je široká, vedena přes zahrady v jiném místě, než cesta stará. Pozemky pro cestu musela obec vykoupit, nebo dát přiměřenou náhradu. Cesta byla projektována jako část plánované silnice Zubří - Mořkov.
15. října koupila zdejší dvůr Lukařská a pastevní jednota v Rožnově od Vítkovického horního a hutního těžířstva a hned dvůr pronajala. Obec požadovala vykoupení pozemků pro stavební místa na rodinné domky, avšak marně.
Bylo postaveno celkem 15 domků. Od roku 1920 se značně změnila tvář obce, když bylo celkem postaveno 140 rodinných domků. Většina občanů jsou zedníci a tesaři a tak vzájemnou výpomocí byla postavena téměř třetina stávající vesnice.
Nezaměstnanost roste, přibývá bídy v dělnických rodinách, podpory nestačí, do obce byl zvýšen příděl stravovacích lístků - obecně se jim říkalo almuženky, žebračenky. Lidé chtějí raději práci, než takhle živořit.
V roce 1933 krize vrcholí, v obci je 500 - 700 nezaměstnaných, hrozí dražby i zemědělských usedlostí. V mnoha případech platili dluhy ručitelé za dlužníky. Nezaměstnaní dostávají ze státní akce za leden a únor 1935 2 175 stravovacích lístků a 425 mléčenek. Mimo to byli nezaměstnaní podělení chlebem, zemáky, kroupami, cukrem a uhlím.
Nezaměstnaní se zúčastňují pochodů hladu, je vydán zákaz shromažďování ve Valašském Meziříčí. Rostoucí nespokojenost rozeštvává lidi proti sobě, obrací se proti demokratickému zřízení a spoluobčanům. Nedobrou atmosféru této doby prožívá i kronikář a takto ji charakterizuje - cituji: "Těžko mi psáti dějiny obce Zubří. Celý svět se dnes viklá, vrže, skřípá a vše kolem nás se bortí. Všechna zřízení a řády otřásají se ve svých základech. Staré řády a zvyky praskají ve svých švech, společnost lidská se mění, kabát dosavadních řádů je jí příliš těsný. Cíl nevidíme jasně a zřejmě, ale pomalu a těžce v bolestech se rodí nový svět. Vstáváme s obavou, co přinese dnešní den, leháme s němou otázkou na rtech, "co bude zítra?" Zmatek a nejistota ochromuje tvůrčí síly, zneklidňuje, otravuje, bere chuť k práci, ničí odhodlání pracovati pro jiné a pro budoucnost. Ochablost kolem nás. Jsme na přelomu doby, trpíme bolestmi přechodného pokolení, které bude snad obětováno, aby nové mohlo lépe žít. Trudný to los, ale kalich nutno vypíti až do dna. Těžko se dýchá, doba je velmi pohnutá. Mluví se o krizi do omrzení a lidi si pomalu na to zvykají a přestávají si pod krizí mysleti něco určitého. To jsou hlavní bolesti dneška, než všichni musíme hledati cestu k nápravě k lepšímu zítřku."
Přes tuto stísněnou náladu práce v obci pokračují. Pracuje se na úpravě cesty a na regulaci potoka. Tyto práce provádějí většinou nezaměstnaní, stejně jako při výstavbě školy. Ta je postavena pod střechu a pokryta. Na další pokračování není peněz. Obec píše memorandum vládě, do Prahy jede deputace poslanců Vencla a Chalupníka, která dostane příslib financí na dostavění školy.
Obec rovněž vede spor o zaplacení prvých, původních plánů s prof. Lemlem z Brna, který žádal 56 000 Kč za svůj projekt. Po velkém jednání obec zaplatila 35 000 Kč.
V roce 1934 se jaro stalo létem, od poloviny března bylo teplo, v dubnu se kosila tráva a v polovině dubna se koupalo na Bečvě.
Elektrifikace obce pokročila k obchodu p. Skalky a pro nedostatek financí byla zastavena. Stejně dopadlo i pouliční osvětlení, které bylo vypnuto, když obec neměla peníze na úhradu elektrického proudu, vesnice se znovu ponořila do tmy.

(pokračování příště)

Znak pánů z Krásna

POVÍDÁNÍ O ZUBŘÍ

Volné vyprávění o historii valašské obce Zubří
od jejího založení až do dnešních dnů.
Díl „A“

14.

Ze slíbené subvence 1 000 000 Kč došlo 500 000 Kč. K 1.1.1935 dostala měšťanská škola výpověď z nájmu u Gregorů, kde byly již umístěny 4 třídy, proto práce na škole rychle pokračují. Dobudovává se jižní trakt od Hůrky, je postavena studna, rozvod elektriky, vody a truhlářské práce. Na dostavbu však chybí finance. 21. ledna 1935 dochází ke kolaudaci jižní části, 5. února opustila měšťanská škola po 12 letech "dolní školu" i třídy v pronájmu, v jižním traktu začíná pravidelné vyučování. Východní, vstupní trakt má naději na dokončení, když v březnu obec obdrží další doplatek 350 000 Kč, za které je zhotovena omítka školy, do východního traktu jsou zasazena okna a provedeny stolařské práce, začíná se s úpravou okolí školy.

Za účinnou pomoc při zajišťování financí pro školu je jmenován čestným občanem Zubří poslanec Vencl z Rožnova, poděkování pak dostal také poslanec Chalupník z Ostravy. Práce na výstavbě silnice a regulaci potoka jsou přerušeny pro nedostatek finančních prostředků.

V roce 1935 je provedeno sčítání lidu podle místních částí. V obci je celkem 496 domů s 3 115 obyvateli.

V obci je 4 927 jabloní (převládají jaderničky), 1 715 hrušek, 1 300 třešní, 175 višní, 3 166 švestek, 1 154 špendlíků, 41 meruněk, 5 broskví, 188 vlašáků.

Dochází k pomalému oživování průmyslové výroby, ale nezaměstnanost je stále poměrně vysoká. Proto celostátní volby mají zvláštní příchuť

Jaké byly výsledky posledních voleb samostatné republiky v Zubří?

Celkem bylo registrováno 1960 voličů, odvolilo 1811 a odevzdáno 1795 platných hlasů. Poslancem z okolí zvolen Em. Vencl z Rožnova, do okr. zastupitelstva Michal Pavelka a Josef Krupa.

Celostátně zvítězili Henleinovci-SdP-Sudetenpartei (15,2%), za ní agrárníci 14,3%, sociál.demokraté 12,6%, následovali komunisté, nár.social., lidovci a slovenští ľuďáci. Vítězství Henleinovců a hlavně jejich arogantní jednání ukázaly, že naše republika a demokratická vláda jsou ohroženy.

Obecní rozpočet ukazuje na svízelné financování obecních aktivit.

Obec dlužila příspěvky hasičům, knihovně, školní radě, chudobným. Přesto je v obci odehráno 15 divadelních představení (Sokol, Orel, DTJ, Čuříkovci) V říjnu byla velká povodeň, rozvodněna Bečva, u Šeňku byl poničen splav.

Obec trpí nedostatkem pitné vody a vydává nařízení dělat močové jímky, aby močůvka nevtékala přímo do potoka a tak se zabránilo tyfovému onemocnění.

V roce 1935 na reál. gymnáziu ve Val. Meziříčí studovalo 16 žáků, v Novém Jičíně 1 žák, na učitelském ústavu ve Val. Meziříčí 2 žáci, na lékařské fakultě v Brně 1 student, na kněze - teolog. fakultě 1 student.

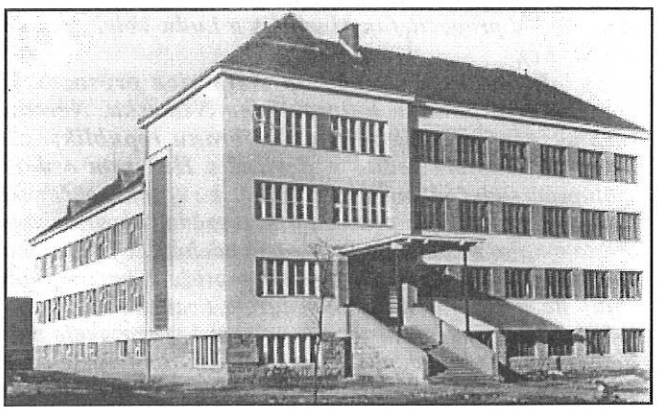
Na rok 1936 byl přijat rozpočet ve výši 359 000 Kč. Příjem však činil jen 49 600 Kč a schodek 309 400 Kč. Zvýšená byla činžovní daň na 200%, ostatní daně z 350% byly zvýšeny na 400%. Obec žádá o 271 000 Kč z vyrovnávacího fondu, zemský úřad v Brně převzal dluh obce v hodnotě 175 300 Kč. Obec zvyšuje nájemné z obecních polí z 25 Kč na 60 Kč, odstupňované podle bonity půdy.

K zajištění potřebných příjmů se obec rozhodla k odprodeji obecních pozemků - na Javorníku za 800 Kč/ha - na Pádolách za 600 Kč/ha - na Bořkově za 800 Kč/ha - lesní půda za 300 Kč/ha. Od Lukařské jednoty v Rožnově je odkoupeno 40 stavebních míst cena stavebního místa za dvorem je 2 Kč/m², za struhou 1,5 Kč/m².

Velké výdaje musí obec vynakládat za sociální výdaje pro chudé. Nejvyšší položku činí ošetřovací útraty v různých ústavech a nemocnicích. Potřeba pro rok 1936 je asi 47 800 Kč, na fondu je pouze 1 150 Kč, 46 650 Kč chybí.

Z poslední splátky státní subvence 200 000,- Kč byl vybudován byt pro ředitele školy, hospodářská budova, dřevník, prádelna a garáž. Škola byla vybavena nábytkem. Jednu třídu nové školy vybavil na svůj náklad MUDr. Ant. Fabián, primář ostravské nemocnice. Za potřebný dar - 7 568,- Kč poděkoval milým dopisem ředitel školy Jan Mynář a předseda školní rady Michal Pavelka. Pan primář Fabián přispíval však i později, každoročně, značnou částkou na vybavování školních kabinetů, jak o tom svědčí děkovné dopisy učitelského sboru s přáním, že ....."snad alespoň u některých padne toto semeno na úrodnou půdu a vyroste v podporovatele v příští době, když má ve Vás takový pěkný vzor."

Velká škoda, že z nedostatku financí nebyla u školy postavena plánovaná tělocvična.



Dokončená stavba školy - 1936

Z nákladů na výstavbu školy ve výši 1 911 000 Kč, byla státem poskytnuta subvence 1 425 600,- Kč. K slavnostnímu předání chyběly jen poslední "kosmetické úpravy". Vše se připravovalo na rok 1937.

Mezitím začala klesat nezaměstnanost. Místní továrna, nyní Optimit Odry, zaměstnává 400 dělníků, jejich mzda je průměrně 1,25/hod.

Zastavme se chvíli u zmíněné továrny. V místech dnešní továrny stávala pila a mlýn. V roce 1908 zde vybudoval pan Jurajda Vilém z Rožnova tkalcovnu. Po zrušení pily na Hamrech v roce 1912 je tkalcovna jediným místem práce pro tovární dělníky.

Roku 1912 kupuje tkalcovnu nějaký Glazar z Místku a od roku 1914 se stává majetkem rodiny c. a k. poštmistra Ferdinanda Bílka ze Slezské Ostravy. Továrny se ujímá syn pana poštmistra ing. Otto Bílek. Když tkalcovna nebyla plně vytížena, obnovuje v jedné třetině objektu v letech 1922 - 1927 pilu.

Roku 1930 však Bílek svou továrnu pozbývá. Odkupuje ji Frant. Šerý z tkalcovské podnikatelské rodiny z Valašských Klobouk. Její majitel se však o továrnu moc nestará a začátkem července 1935 se mluví o tom, že továrna změní majitele.

Pan Frant. Šerý, majitel realit Zubří č. 9, toho času poručík v Brně - Kr.Poli, uzavřel s akc. společností Optimit Praha smlouvu o pronájmu továrny na 10 let od 1.7.1935 do 1.7.1945 za roční nájem 20 000,- Kč.

Stará tkalcovna se přebudovává - je adaptována kotelna, instalovány vzduchové kompresory, provedeny rozvody energetických zdrojů páry, stlačeného vzduchu a elektřiny, když určitá část elektrického proudu byla získávána ještě využitím stávajících vodních turbin. Výrobní objekt je oplocen a podle nepotvrzených zpráv si úpravy včetně strojního zařízení vyžádaly kolem 1 milionu Kč nákladů, aby mohla být zahájena výroba. V září 1935 začíná pracovat v továrně asi 50 pracovníků, polovinu tvoří ženy.

Firma Otimit, která měla závod i v blízkých Odrách, byla nejstarší gumárenský podnik v českých zemích a vyráběla gumové zboží. Zvýšená poptávka po protiplynových maskách (odraz tehdejší politickohospodářské situace v Evropě), přebytek pracovní síly a v neposlední řadě i osobní kontakty vedoucích osobností firmy způsobily, že od konce roku 1935, i za vydatné pomoci obecního zastupitelstva, se začíná rozvíjet gumárenská výroba, se kterou je obec Zubří v uplynulých šesti desetiletích spojována.

Je patrné, že nová pracovní místa souvisí s rozvojem zbrojního průmyslu a s přípravou na možnou válku. Začínají se budovat pohraniční opevnění na Opavsku, kde našlo zaměstnání mnoho tesařů a zedníků i od nás ze Zubří.

V republice se upisuje půjčka na obranu státu, zvýšená pozornost je věnována branné výchově.

V obci je jedno osobní auto, 5 motocyklů a 58 radiopřijímačů. Od 6. prosince 1936 se přeměnilo současné němé kino v Sokolovně na zvukové. Celkový náklad 10 200,- Kč hradila sokolská jednota Zubří.

Elektrifikace pokračovala na území za Bečvou, kterou na svůj náklad provedli Jan Martínek a Ludv. Volek (celkem 5 000,- Kč).

V období let 1936 - 1937 se stále více prosazovala konfrontační politika hitlerovského Německa. Národní shromáždění přijímá zákon na obranu republiky, ale Kondrád Henlein jedná v Berlíně s Hitlerem o další spolupráci sudeťáků s Říší. Ve Španělsku vypukla občanská válka, naše vláda se přihlásila k zásadám nevměšování, přesto mnoho našich mladých mužů odchází do Španělska, aby zamezili rozpínavosti fašistů, protože Němci veřejně bojují na straně fašistického generála Franka.

V červnu německé ministerstvo vojenství vypracovalo plán Fall Grün na přepadení Československa. Komunisté, kteří dosud vytrvale vystupovali proti demokratické republice, se přihlašují k její obraně proti fašismu.

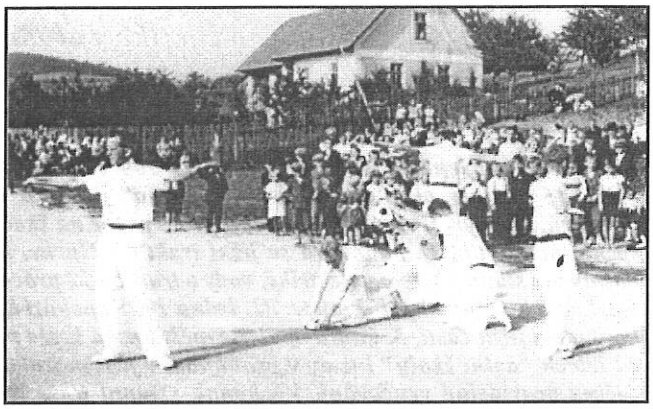
Tyto všechny změny působí na občany. Pomalu se vytrácí politická roztříštěnost a nevraživost mezi stoupenci jednotlivých stran a organizací.

V Zubří je v červnu 1937 odhalena pamětní deska legionářů na "dolní škole". (Dnes je deska umístěna na Petrohradě.) Návrh pamětní desky byl od arch. B. Kupky, ze zuberského pískovce ho zpracovala fa Kerle ze Zašové. Na desce jsou jména zuberských legionářů a nápis 1917 - ZBOROV - 1937.



Odhalení pamětní desky legionářů 1937

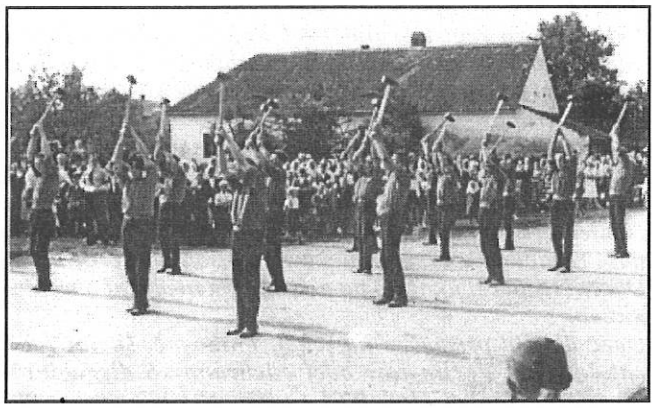
Deska byla odhalena k 20. výročí bitvy u Zborova. Odpoledního průvodu od domu legionáře Al. Fabiána se zúčastnilo přes 2 000 občanů, kteří odešli společně na hřiště DTJ u Fojtství. V rámci branného odpoledne se početným návštěvníkům představili cvičenci Sokola s disky, Orla s puškami, DTJ s kladivy, muži z Otimitu (továrny) předvedli cvičení s plynovými maskami a žáci školy se pochlubili gymnastickou čtvrthodinkou.



Zborovský den 1937 - Sokoli



Zborovský den - Orli



Zborovský den - DTJ

Celá slavnost zborovského výročí ukázala na svornost občanů. Škola byla dostavěna, celá byla vymalována, oplocena železným plotem, upraveny chodníky, z "káděra" v rohu zahrady bylo vytvořeno umělé jezírko a pěkná skalka. Na květen příštího roku bylo plánováno za účasti vládních představitelů slavnostní otevření školy.

Obec podala žádost na ministerstvo školství o propůjčení názvu Jubilejní měšťanská škola T.G. Masaryka - škola byla újezdní - pro Zubří, Střítež a Zašovou. Podle bydliště bylo v roce 1937 ze Zubří - 52,9% žáků, ze Zašové - 31,9% žáků, ze Stříteže - 13,6% žáků, z Vidče - 0,3% žáků.

V květnu se oslavily 54. narozeniny presidenta Dr. Ed. Beneše, který v roce 1935 nahradil T.G. Masaryka, ten se pro nemoc vzdal své funkce.

Oslavy probíhaly pod heslem - S armádou a legionáři na stráž a k obraně republiky. Valašsko poslalo svému presidentovi "zuberskou výšivku", zhotovenou v dílně paní A. Gregorové.

(pokračování příště)



Znak pánů z Krásna

POVÍDÁNÍ O ZUBŘÍ

Volné vyprávění o historii valašské obce Zubří od jejího založení až do dnešních dnů.

Díl „A"

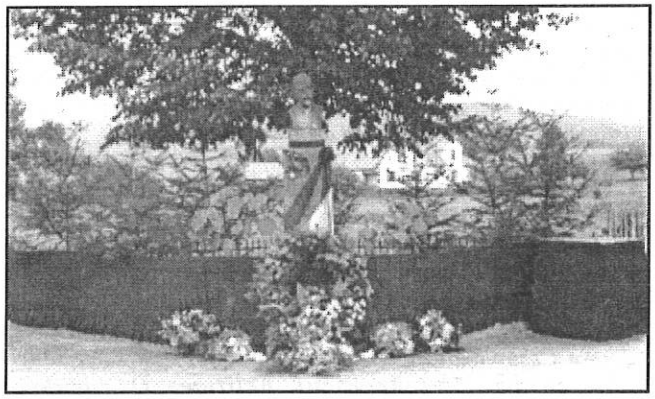


15.

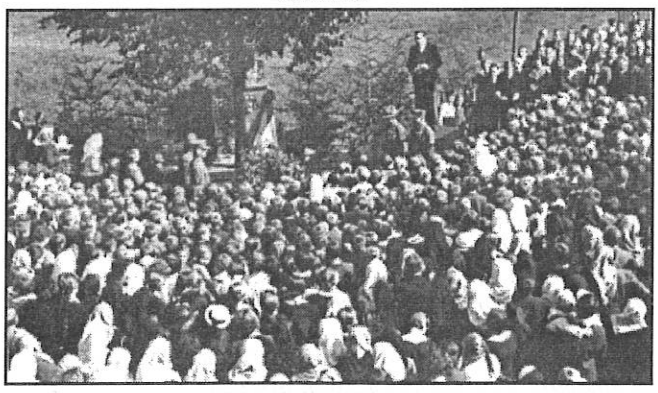
Začala se stavět dálnice Hranice - Hlavatá. Spolu se stavbou druhé koleje tratě Horní Lideč - Hranice a pracemi na opevněních hranic se značně snížila nezaměstnanost, vzrostla však nejistota z příštího vývoje, zvlášť když 14.9.1937 přišla z Lán zpráva, které se každý obával. Zemřel T.G. Masaryk, který ztělesňoval jistotu svobody svou autoritou a rozhodností.

To kalné ráno, to si pamatuj,mé dítě.
Evropo, Evropo, až zvony rozhoupají,měla bys první být mezi těmi, kdož lkají,Evropa hrozná nad meči a děly,ve světě svící, jež se rozhořely.
To kalné ráno, to si pamatuj,mé dítě.

Tak vyzpíval svůj smutek i svou obavu básník Jar. Seifert v den úmrtí TGM.



Září 1937



Pietní shromáždění občanů Zubří k úmrtí T. G. M. - září 1937

Rok 1938 byl, raději řekněme, že měl být rokem 20. výročí vzniku ČSR. Do jubilejního roku měla obec tyto plány:
1. předání jubilejní školy TGM veřejnosti
2. zřízení parku a náměstí kolem pomníku TGM mezi Dobšovým a Kristovým dle návrhu arch. Kupky
3. elektrifikace horního konce obce
4. přestavba obecního hostince "Na Fojtství" na sál pro všechny spolky v obci
5. výstavba vodovodu, aby se vymýtil tyfus a výstavbu koupaliště
Byl vytvořen slavnostní výbor pro 20. výročí ČSR pro celé Rožnovsko. Delegace obce Zubří odjela do Prahy a Brna, aby zajistila účast čelných představitelů státu i země na slavnostním otevření školy 20. května 1938.
V obci začala pracovat CPO - Civilní protiletecká obrana, která měla chránit civilní obyvatelstvo při leteckém útoku. Obec byla rozdělena na úseky, probíhaly kurzy branné a zdravotní přípravy, do kurzu řízení motorových vozidel se přihlásilo 15 mužů a 10 žen. Pro organizování branné přípravy bylo v Zubří vytvořeno středisko s působností v obcích Zubří, Střítež a Zašová.
Odhodlání k obraně ukázal i 1. květen 1938, Svátek práce, který se bez ohledu na strany slavil společně pod praporem republiky.
Rovněž květnový Svátek matek se nesl duchem přípravy na obranu vlasti, byla vyhlášena sbírka na obranu státu.
To všechno bylo odpovědí na jednání sudetských Němců, kteří dostali 28.3. příkaz od Hitlera, aby kladli československé vládě stále větší a tím nesplnitelné požadavky. V dubnu německá armáda dopracovala plán Fall Grün a v dubnu Konrád Henlein na sjezdu SdP (Sudetendeutsche Partei) v Karlových Varech vyhlašuje požadavek autonomie Němců v ČSR a svobodné hlásání nacistické ideologie.
Na základě zpráv o údajném pohybu německých vojsk k naší hranici je vyhlášena částečná mobilizace československé armády. Důstojníci byli svoláni telegraficky, vojáci svolávacími lístky. Ze Zubří bylo povoláno 50 osob. Na 20. května bylo chystáno otevření školy, pro neklid kolem mobilizace byla slavnost odložena na druhou polovinu září. Červen, červenec byl ve znamení X. všesokolského sletu v Praze. Ze Zubří se sletu zúčastnilo 8 dorostenek, 9 žen a 24 mužů. Slet významně přispěl k velkému nadšení a odvaze obhájit republiku.
V září ještě v Zubří proběhly oslavy 40 let činnosti Sokola v Zubří vzpomínkovým večerem a veřejným cvičením. Bylo to poslední veřejné vystoupení Sokola.
To už měsíc jednal vyslanec anglické vlády lord Runciman se zástupci Němců a čsl. vlády. Jeho "zprostředkovací" mise byla však nakloněna německým požadavkům.
Po projevu Hitlera v Norimberku došlo na několika místech k pokusu o puč v pohraničních oblastech. Pokus však byl marný, došlo k zatýkání nacistů, mnozí utekli do Německa, Henleinova SdP byla rozpuštěna.
Národní drama vrcholí. 19. a 21. září vlády Anglie a Francie vyzývají vládu ČSR, aby odstoupila sudetské území Německu.
21. září svolává okresní hejtman starosty a předsedy spolků a nabádá ke klidu. V 7 hod. večer v rozhlase je předneseno poselství vlády národu.
Cituji naší kroniku obce: "Krize vyvrcholila. Naši přátelé nám poradili, abychom klid a mír vykoupili ústupky a obětmi, protože nám nemohou přispěti na pomoc. Jsme sami. Už není řeč o celistvosti státu, nýbrž o životních zájmech." Dychtivě se čeká na každou zprávu z rozhlasu. Každé rádio v obci je obklopeno hloučkem občanů. Těch radiopřijímačů bylo tehdy v obci 64.
22. září vstoupili pražští dělníci do generální stávky, před parlamentem se konala masová demonstrace, na níž byl hlavním řečníkem komunista Gottwald. Po roce 1935, kdy komunisté podporou Benešovy kandidatury na presidenta se postavili proti vnitřnímu i zahraničnímu fašismu, byla generální stávka spontánním vystoupením antifašistických sil na obranu republiky.
Naděje se upnuly k nově jmenované úřednické vládě a hlavně k jejímu předsedovi - generálu Janu Syrovému, nejpopulárnější osobnosti sibiřských legií. Budeme se bránit?

23. září ve 20.00 oznamuje rozhlas mobilizaci, která byla občany přijata s klidem, jako samozřejmost, namnoze s projevy nadšení. Již za hodinu po vyhlášení se mnoho záložníků loučilo s domovem a spěchalo do určených míst.
Dva dny po sv. Václavovi 1938 se obrátil list dějin. Čtyři evropské velmoci v Mnichově - Německo, Itálie, Francie a Anglie - se dohodly, že pro mír v Evropě a světa obětují prastaré hranice zemí Koruny české a přibližně jedna třetina českých zemí měla být odstoupena Německu, další části republiky pak Polsku a Maďarsku. Pro útěchu dávají zmenšené republice záruku nedotknutelnosti a nezávislosti. Jak bláhový slib!
1. října vstupuje německá armáda do Sudet, zatím co Češi utíkají do vnitrozemí se skromným majetkem. Němci nadšeně vítají okupační armádu.
Začínají se vracet zrazeni a zklamáni vojáci, kteří odevzdali zbraně, vybudovaná opevnění a s pocitem hanby a vzdoru očekávají další vývoj.
V naší obci přibylo asi 300 lidí, kteří utíkali před Němci ze zabraných území. Náladu doby takto zachycuje kronikář obce:"A hned z přítmí a zmatku dějinné situace vynořili se lidé, kteří náhle zmoudřivše chybami, jichž uvarovat se bylo nad naši sílu, kteří vystupují jako nepovolaní soudcové osobností a idejí, jimž patří úcta a hodnota nadčasová. Přísný a spravedlivý bude soud příštích historiků nad malostí a zmatkem dnešních rozumů a svědomí."
5. října podává demisi Dr. Ed. Beneš, jehož snaha o evropskou bezpečnost Mnichovem zcela zklamala a do konce života poznamenala jeho postoje a ovlivnila i jeho politické rozhodování.
22. října Dr. Beneš odjíždí do zahraničí.
28. září měla být slavnostně otevřena škola. Ani druhý termín otevření školy nemohl být dodržen. Ministerstvo jen vydalo souhlas s udělením názvu:"Jubilejní škola T.G. Masaryka."
A přišel 28. říjen 1938 - 20. výročí naší republiky. Byl dnem všedním jen se vzpomínkami na krásná předsevzetí při přípravě oslav 20. výročí ČR. Povzdech kronikáře dokresluje náladu doby: "Co bylo tehdy slavné, zdá se dnes ubohé. Co bylo tehdy ubohé, je nyní mohutné. Změnilo se téměř vše, změnil se navenek i náš 28. říjen, den, jenž se už stal pojmem a přestal být kalendářním dnem."
30. listopadu 1938 byl zvolen Dr. Emil Hácha presidentem okleštěné a zrazené republiky.
Ještě k událostem v Zubří. V dolní škole byla zřízena poradna pro děti - bezplatná, vždy 1. a 3. středu v měsíci. Vedle zubního technika p. Horáka, který od podzimu 1935 ordinoval u "Gregorů", je poradna dalším zdravotnickým zařízením v obci.
Jaká byla řemesla v Zubří a čím se živili občané Zubří?

Živnosti v Zubří k 31.12.1938

Zednický mistr	*1*
Prodejna Budoucnost	*2*
Drogerie	*1*
Hokynářství	*2*
Trokař	*1*
Kovář	*3*
Pila	*1*
Holič	*3*
Mlýn	*1*
Stolař	*3*
Zahradník	*1*
Řezník	*3*
Kapelník	*1*
Obuvník	*4 + Baťa*
Sedlář, řemenář	*1*
Krejčí	*5*
Kamenolom	*1*
Trafika	*6*
Malíř, natěrač	*2*
Hostinec	*6*
Pekař	*2*
Obchod se smíš.zbožím	*10*
Obchod dobytkem	*2*
Porodní bába	*2*
Síťařství	*2*

V obci je 30 sedláků, majitelů "gruntů", skoro v každé chalupě je zedník nebo tesař - většina sezónní pracovníci. Na Starém Zubří se vyrábí metly. Zuberské vyšívání ztrácí na své síle, jak roste zaměstnanost v továrně Optimit. 4 občanky obchodují s výšivkou, několik žen chodí s výšivkou podomním obchodem.
Rovněž z lesů je menší obživa - sběr hub, malin, borůvek. Za sběrem lesních plodů se chodilo na Horní či Prostřední Bečvu nebo na Radhošť.
V obci poklesl počet kulturních podniků, divadel, tanečních zábav a plesů. Hlavní příčinou byl běh událostí, ale také dobytčí nákaza - slintavka a kulhavka.
Konec roku 1938 byl ve znamení událostí, které dovršily kalvárii našeho státu.
V říjnu byla přiznána autonomie Slovenska a Podkarpatské Rusi, vytvořeny autonomní vlády, na Slovensku v čele s Josefem Tisem.
Koncem roku byly na území Čech, Moravy a Slezska vytvořeny dvě politické strany - pravicová strana Národní jednoty (republikáni, nár.socialisté, živnostníci, Národní sjednocení a lidovci), která pracovala v duchu svatováclavské tradice, předsedou se stal Rud. Beran a levicová strana - Strana Práce (sociál.demokrati) s předsedou Antonínem Hamplem. Komunistická strana byla rozpuštěna.
V okupovaném pohraničí byly uspořádány volby do říšského sněmu, ve kterých naprosto jednoznačně hlasovali pro Hitlera. V této době, kdy vše nahrávalo brutálnímu fašismu, napsal a uvedl na divadelní scénu protifašistickou hru Matka K. Čapek. Za svou odvahu byl vystaven takovému hanobení, že ho to spolu s vážnou nemocí dovedlo 25.12. k smrti.
Počátek roku 1939 ukázal, že okleštěná republika Česko-Slovenská (tak se psala od října 1938 po vyhlášení autonomie Slovenska) skomírá hospodářsky i politicky.
V únoru 1939 Německo odmítlo udělit slíbené územní a další záruky Česko-Slovensku a vyvíjelo další tlak na změny v jeho vnitřní i zahraniční politice. O zárukách nedotknutelnosti a nezávislosti již nikdo nemluvil.
13. března 1939 po jednání slovenského premiéra Tisa s Hitlerem dochází k vyhlášení samostatnosti Slovenského státu, další části jižního Slovenska a zbytek Podkarpatské Rusi byly obsazeny Maďarskem.
14. března po jednání Hitlera s presidentem Háchou v Berlíně je vynuceno podepsání kapitulace, vyhlášení Protektorátu Čech a Moravy a obsazení republiky nacistickou armádou.
V Zubří se 14. března objevují zprávy, že Němci obsadili Ostravu.
15. března bubnoval posel po Zubří tuto zprávu: "Z rozkazu okresního úřadu přestala existovat Československá republika a Němci přeberou naši ochranu. Chovejte se klidně a důstojně a vyčkávejte dalších příkazů."
Odpoledne se v Rožnově na budově velkostatku objevila červená nacistická vlajka s černým hákovým křížem.
Obcí se šíří zpráva, že Valašsko a Slovácko budou připojeny k novému Slovenskému státu, což se nestalo.
16. března projeli okupanti Rožnovem až na Horní Bečvu a obsadili Valašské Meziříčí.
17. března přijel do Rožnova německý generál von Brauschitz, vrchní velitel okupační armády, kterého muselo na přání německých občanů vítat rožnovské zastupitelstvo. Kolem pánovitých Němců se začali otáčet slaboši z českých lidí. Plevel začala bujet.
Začaly prvé dny Protektorátu Čechy a Morava.

Československá republika přestala existovat.

(pokračování příště)



Znak pánů z Krásna

POVÍDÁNÍ O ZUBŘÍ

Volné vyprávění o historii valašské obce Zubří
od jejího založení až do dnešních dnů.
Díl „A"



16.

1939 - 1945 - doba Protektorátu Čechy a Morava doba II. světové války

Povídání o Zubří v letech Protektorátu začneme rekapitulací dramatických událostí oné doby, které se navenek jevily jako překvapivé a nepochopitelné, ale přesto měly svou vnitřní logiku.

Ve 30. letech se postupně rozpadala versailsko-washingtonská soustava mezinárodních vztahů. Tuto nestabilitu způsobily beztrestné agrese Německa, Japonska a Itálie.

V roce 1931 Japonci napadli Čínu, o 6 let později dobyli třetinu čínského území. Itálie v roce 1935 vpadla do Habeše (Etiopie) a v roce 1936 spolu s Německem válčila vojska obou států ve španělské občanské válce na straně fašistického generála Franca.

Německo v roce 1935 zavedlo, proti uzavřeným dohodám, vojenskou povinnost a již v roce 1936 obsadilo demilitarizované Porůří.

Poslechněme si hodnocení těchto událostí z pera Dr.Edv. Beneše: „ 7. březen 1936 Hitler svým krokem - obsazením levého břehu Rýna - zasadil evropskému míru jednu z posledních, rozhodujících ran.... Hitler tu porušil locarnskou dohodu a její t.zv. Rýnský pakt, který opravňoval Anglii a Francii v tomto speciálním případě jít okamžitě do války. Západní demokracie mohly Německo a jeho zločinnou politiku zarazit. Po mém soudu byli jsme vázáni jíti s nimi a byli bychom šli. Tento osudný krok francouzské politiky byl konečnou a přímou příčinou rozkladu a tragedie Francie. Tam byl začátek Mnichova a kapitulace Francie z června 1940."

Věnujme se však již povídání o Protektorátu a druhé světové válce.

Rozdělme si tuto dobu na menší úseky a stručně si charakterizujme jednotlivá období válečných let.

V březnu 1938 připojil Hitler „anšlusem" k Německu Rakousko. V říjnu na základě mnichovských „dohod" obsadil Sudety a v březnu 1939 obsadil zbytek českých zemí a zřídil Protektorát Čechy a Morava.

Slovensko se odtrhlo od česko-slovenské republiky a vytvořilo samostatný slovenský stát.

Polsko bylo Německem vyzváno k odstoupení svých území ve prospěch Německa. Polská vláda rozhodně odmítla německé požadavky. Hitler, zabezpečený mezitím uzavřením paktu o neútočení se Sovětským svazem, se rozhodl pro otevřené násilí. 1. září 1939 přepadl Polsko. Začala II. světová válka. „Bleskovou válkou" započalo prvé období války - evropský konflikt.

3. září vyhlásila Francie a Anglie Německu válku.

Hitler se rozhodl podstoupit riziko vyhlášení této války přesto, že Německo nebylo v té době na delší válku dostatečně připraveno.

Válka proti Polsku znamenala ztroskotání politiky ústupků hitlerovi „appeasmentu". Anglie a Francie uznaly, že ústupky jejich vlád (Chamberlein, Daladier) Hitlera jen povzbudily při realizaci expanzivních plánů nacistů.

Po bleskové porážce Polska (východní část Polska podle smlouvy Molotov- Ribentrop obsadila vojska Sovětského svazu) pokračovaly německé armády od května 1940 v bleskovém tažení proti Dánsku, Norsku, Belgii, Lucembursku, Holandsku a Francii.

Itálie obsadila Albánii a vytvořila t.zv. Velkou Albánii připojením Kosova a části Makedonie a Řecka k Albánii.

Rychlé úspěchy přiměly Itálii v červnu 1940 ke vstupu do války po boku Německa.

V polovině roku 1940 se těžiště bojů začalo přesouvat na východ, především na Balkán (Jugoslávie, Řecko), ale také do severní Afriky. Zamýšlenou invazi na britské ostrovy Hitler odložil „až na další". Také proto, že „letecký boj o Anglii" německá Luftwaffe prohrála - i zásluhou československých letců bojujících v Anglii.

Druhé období je charakterizováno rozšířením „evropské války" na světový konflikt.

22. června 1941 začal připravovaný útok na SSSR a v prosinci 1941 byl proveden na americkou flotilu v Perl Harbor překvapivý útok japonského letectva, na základě něhož vstoupily USA do války.

Koncem roku 1941 ztroskotal Hitlerův plán bleskového vítězství nad SSSR. Východní fronta se zastavila pod Moskvou.

Ve třetí etapě války přechází strategická iniciativa na stranu antihitlerovské koalice. Na východní frontě ztratil Hitler u Stalingradu (leden 1943) 250 000 vojáků, anglické letectvo zahájilo kobercové bombardování německých měst, v červnu 1942 je poražena japonská armáda v námořní a letecké bitvě u Midway.

V listopadu 1942 jsou donucena italsko-německá vojska k ústupu v severní Africe a Němci jsou nuceni výrazně omezit ponorkovou válku v Atlantiku. Německo vyhlašuje „totální válku".

Poslední - evropská fáze - začíná vyloděním Spojenců v Normandii 6. června 1944. Itálie po pádu Benito Mussoliniho přešla na stranu Spojenců. Německo je hospodářsky i vojensky zcela vyčerpáno a na konci svých sil. Bezpodmínečné kapitulaci zbytků německých vojsk 7. a 8. května 1945 nezabránilo ani vyvíjení „zázračné" zbraně. Tato nová zbraň - atomová puma - byla poprvé použita američany na japonská města Hirošimu a později na Nagasaki, což zaplatilo životem na 200 000 lidí.

Nejstrašnější genocidu však zažili Židé. Po nacistickém holocaustu na židovském národě padlo za oběť více než 5 milionů Židů.

Od 17. července do 2. srpna 1945 v Postupimi u Berlína projednala konference vítězných mocností - USA, Anglie, SSSR - způsob řešení výsledků války.

Definitivní konec II. světové války byl 2. září 1945, kdy Japonsko podepsalo kapitulaci.

Jaká byla bilance II. světové války?

Válka trvala 70 měsíců

Ztráty - 55 milionů mrtvých
35 milionů raněných
2 miliony nezvěstných.

Oběti války:

stát	vojáků	civilistů
SSSR	13,6 mil.	7 mil.
Čína	6,4 mil.	5,4 mil.
Německo	4,75 mil.	0,5 mil.
Polsko	0,32 mil.	5,4 mil.
Jugoslávie	0,41 mil.	1,3 mil.
Francie	0,34 mil.	0,47 mil.
Maďarsko	0,14 mil.	0,28 mil.
Anglie	0,32 mil.	0,06 mil.
USA	0,26 mil.	

Oběti koncentračních táborů:

stát	*počet obětí*
Polsko	*2,350.000*
SSSR	*700.000*
Československo	*233.000*
Rumunsko	*200.000*
Maďarsko	*180.000*
Německo	*160.000*
Holandsko	*104.000*

V době, kdy boje vrcholily, stálo proti sobě 20 milionů vojáků OSY (Německo, Japonsko) a téměř 40 milionů příslušníků protihitlerovské koalice. Odhaduje se, že válečné náklady tvořila suma 1 154 miliard dolarů, válečné škody 230 miliard dolarů. Z nákladů připadlo na USA 21%, na Anglii 20%, na Německo 18%, na SSSR 13%.

V leteckých soubojích ztratilo Německo 72.000 letadel, USA 50.000, Anglie 36.000, Japonsko 16.000 letadel.

Na moři byly potopeny lodě o tonáži 21,5 mil. BRT (brutoregistrované tuny) spojenců a 14 mil. BRT mocností OSY.

O vítězství, vedle lidského nasazení, stále více rozhodovala i technická, ale především ekonomická vyspělost jejich účastníků a schopnost mobilizovat nejen všechnu fyzickou, ale i intelektuální kapacitu pro potřebu fronty.

II. světová válka byla válkou druhé průmyslové revoluce masové výroby strojů. Docházelo k nasazení tankových i leteckých svazů, které mohly rychle měnit svá uskupení, ale které svou aktivitou těžce postihovaly i týly bojujících armád s civilním obyvatelstvem. Byla to totální válka a k vojenským úspěchům vedlo prudké stupňování výroby a její přeorientace na zbrojní produkci. Jestliže v roce 1941 byl poměr výroby válečného materiálu mezi oběma bloky válčících stran vyrovnaný, v roce 1944 protihitlerovská koalice vyráběla 3x více zbraní, než fašistické státy.

Nacismus představoval koncentrovanou politickou a ideologickou moc a podřídil si všechny struktury společnosti. Tak se rasismus, genocida, vysídlování celých národů či ras stal nejen hlavním problémem fašistické ideologie, ale cílem války. Ostatní státy stály tak před nebezpečím zotročení nebo vyhubení.

Politiku postupného zotročení prožila po okupaci v březnu 1939 naše republika. Nacisté ponechali „kontrolovanou" autonomii, protože potřebovali ekonomický potencionál českých zemí pro své zbrojení. Zůstalo četnictvo, policie a vládní vojsko. Veškerý bezpečnostní aparát, jehož úkolem bylo udržet v Protektorátě klid, byl v rukou nacistů a hlavně všemocného gestapa. Pravomoci českých úřadů byly postupně omezovány, nejvíc po příchodu Reinharda Heydricha jako říšského protektora.

Cíl nacistů ve vztahu k českému národu byl dvojí. Jednak, jak prohlásil Heydrich, „dát mu nažrat", aby mohl dobře pracovat, hlavně však zlikvidovat vůdčí vrstvy národa, a tak připravit „konečné řešení" pro získání životního prostoru ve střední Evropě.

Heydrich chtěl část národa vystěhovat na nově dobytá území, část národa, která se přizpůsobí, poněmčit a zbytek národa zlikvidovat fyzicky. Nacisté proto vyvolávali a stále udržovali pocit strachu a likvidovali jakýkoliv odpor.

S nacisty spolupracovala jen úzká kolaborantská část národa. Nejpočetnější část národa chtěla především přežít a chovala se celkem pasivně. Lze říci, že většina občanů nenáviděla Němce, tu a tam pomáhala odboji, ale obávala se represí a postihu svých rodin. Česká společnost byla antiněmecká.

Proti okupantům hned od prvých dnů Protektorátu se začal organizovat odboj s cílem znovu obnovit samostatný československý stát.

Úkol to byl nelehký. Rychlý pád republiky způsobil, že zbraně, které zůstaly v kasárnách, dostali do rukou nacisté, což značně ztěžovalo ozbrojený boj proti okupantům.

Navíc zde nebyla návaznost, kontinuita, mezi vládou a londýnským exilem v čele s Benešem, který po své abdikaci byl v Anglii vlastně soukromou osobou. Rovněž tradiční politické struktury byly rozbity (pol. strany, parlament, tisk, rozhlas) a podřízeny nacistům. Takže se nejdříve budovaly nové struktury s novými lidmi, a to bez zkušeností s ilegální činností a konspirací.

První a nejširší odboj organizovali zcela živelně vojáci, kteří museli bezmocně opustit bez výstřelu opevněné hranice. Vznikaly prvé skupiny Obrany národa a postupně vzniklo až ústředí. Legendou Obrany národa se stali t.zv. „tři mušketýři" J. Balabán, J. Mašín a V. Morávek.

Jinou centrální organizací byl Petiční výbor „Věrni zůstaneme". V roce 1940 došlo k vytvoření jednotné odbojové organizace - Ústřední vedení odboje domácího, který vydal i program odboje. Autoři programu vyvodili závěry z Mnichova a krachu republiky a formulovali vizi poválečného uspořádání.

Jen několik záměrů - Z domácího odboje měla vzejít nová demokratická moc, opírající se o národní výbory, která neměla mít žádnou kontinuitu se starou mocí. Národnostně mělo být Československo jednotným státem s jednotnou vládou, neboť pomnichovský dualismus se neosvědčil. Program proklamoval kolektivní odpovědnost německé menšiny za pád republiky. Příčinu rozbití republiky viděl program v nedostatcích politického a ekonomického systému první republiky a hodnotil i mezinárodní zkušenosti národa z krize, jež tak hluboko zasáhla do jeho života.

Program odboje podporoval i president Beneš jako představitel zahraničního odboje. To vše platilo pro nekomunistický odboj.

S programem Ústředního vedení odboje se neztotožnila KSČ, která získala sympatie při masové manifestaci proti Mnichovu a za snahu po vytvoření lidové fronty proti fašismu. Okupanti po březnu 1939 začali se zatýkáním členů KSČ, proto se předpokládalo, že odboj KSČ, která byla zvyklá na práci v ilegalitě, bude pokračovat.

Situaci zkomplikovala válka Německa s Polskem a srpnový pakt mezi Německem a Sovětským svazem. KSČ podle instrukcí Komunistické internacionály pokládala válku za projev imperialismu a místo boje proti německé okupaci se měl komunistický odboj zaměřit proti domácímu a zahraničnímu odboji. V dokumentech SSSR té doby přestal termín Československo existovat, o ČSR a Polsku se psalo jako o uměle vytvořených státech Versailskou smlouvou.

Komunistická internacionála orientovala strany na obsazených územích na spolupráci s německou a rakouskou dělnickou třídou, které měly rozvrátit hospodářskou moc Německa.

V samotné KSČ bylo dost kritiků této orientace, mezi ty, kteří vycházeli z daných podmínek a „zdravého rozumu" a zmírňovali dopad pokynů KI byl i Vl. Clementis.

Vpád německých armád do SSSR a vyhlášení sovětské moci o „Vlastenecké válce" zcela změnil podmínky i našeho odboje. Již v září 1941 - tři měsíce po přepadení SSSR - byla uzavřena mezi Ústředním vedením odboje a ilegální KSČ dohoda o společném postupu.

Je čas se vrátit v našem Povídání do Zubří, kde na počátku okupace v 602 domech žilo 3.950 obyvatel, kteří prožívali prvé dny nesvobody a jen těžko se smiřovali s novou trpkou skutečností.

Vedle politické podřízenosti byly rozpuštěny všechny politické strany a povoleno Národní souručenství jako jediná strana, o kterou však byl malý zájem. Docházelo i k hospodářskému, ekonomickému zdecimování. Němci stanovili kurs koruny k marce 1:10, takže za nadhodnocenou marku mohli vykoupit vše, nač přišli. V pravém slova smyslu se cpali rohlíky, masem, cukrovím. „Žrali jak Prajzi", tak píše o nich kronikář. Aby před světem obhájili svůj vpád, zavedli ve Val. Meziříčí a v zuberské kolonii u Rožnova pojízdné kuchyně a rozdávali, jak sami říkali, „hladovějícímu obyvatelstvu" svůj „eintopf".

(pokračování příště)



Znak pánů z Krásna

POVÍDÁNÍ O ZUBŘÍ

Volné vyprávění o historii valašské obce Zubří od jejího založení až do dnešních dnů.

Díl „A“



18.

Našlo se dost lidí, kteří se neštítili přijat u nás naloupené potraviny jako „dar Německé říše hladovějícím Čechům“. Tyto akce Němci sami fotografovali a využívali v jejich nacistické propagandě.

Hned v počátcích Protektorátu se musely odevzdat všechny zbraně. Z kasáren ve Frenštátě byly odvezeny do Říše nejen zbraně, ale i všechny potraviny.

Brzy po okupaci odešel do Polska mladý letec Karel Pernica - z bývalého dvora, který se později dostal do Anglie a účastnil se jako československý pilot letecké bitvy o Anglii. V Zubří se našla skupina bývalých vojáků a důstojníků, kteří se rozhodli pracovat proti okupantům v „Obraně národa“. V Zubří byl velitelem organizace, která měla mít sílu jedné roty, učitel Ludvík Martinek, jako velitelé čet byli pověřeni stolař Fr. Vaculín a pošt. zaměstnanec Jarosl. Fabián. Další velitelé byli učitelé M. Klein, Jiljí Pernica, Fr. Janoš, Jos. Polách, V. Růžička, Jin. Frankovič, stav. polír Č. Dobeš. Ve velitelské skupině byli Frant. Slovák, rolník a primář MUDr. Ant. Fabián. Organizace byla napojena na rožnovský okrsek (velitel Rost. Holub) a okres Val. Meziříčí (vel. npor. Zborník). V Zubří bylo do Obrany národa zapojeno celkem 37 mužů, kteří získávali zprávy o Němcích, zajišťovali zbraně, výbušniny a zdravotnický materiál.

Z okupovaných částí republiky přichází do Zubří přes 300 občanů, aby tu našli nový domov po vyhnání z Novojičínska (okupované Němci) a z Těšínska (obsazeno Poláky).

V obci bylo postaveno 15 rodinných domků, lidé investují do nemovitostí. Rovněž kostel sv. Kateřiny je opravován - dostává novou omítku, okna, je vymalován vnitřek kostela, opravena věž kostela a obnovena střecha. Do špičky věže kostela spolu s tehdy platnými mincemi je uložena pergamenová listina o době a událostech.

Dokument má 6 listů, proto budu citovat jen některé údaje či záznamy.

„ Za státního presidenta Dr. Emila Háchy, v době Protektorátu Böhmen und Mähren, kterýžto Protektorát zřídil ze zbylého území bývalé Republiky československé po odtržení pohraničních krajů Čech a Moravy, po osamostatnění Slovenska a po zabrání Podkarpatské Rusi Maďarskem, Fünrer und Reichkanzler Adolf Hitler, představitel Grossdeutsches Reichu, opravován kostelním konkurenčním výborem kostel sv. Kateřiny v měsíci srpnu a září.“

Další zajímavé údaje:

- rozpočet na školy činí 40.000 Kč, místní školní rada je toho času rozpuštěna

- v obci je kino Sokol, 3 osobní auta, 11 motocyklů a 103 radiopřijímačů

- 1. září branná moc Říše začala vojenskou akci proti Polsku a dne 9. září byly dle nařízení vyvěšeny prapory s hákovým křížem na školách a úřadech na oslavu dobytí Varšavy. Na západní frontě, kde bojuje Anglie a Francie proti západnímu valu Říše není dle zpráv nic nového.

- celá obec od setmění do svítání je dle nařízení Reichsprotektora svob. pána von Neurotka zcela zatemněna

- s okamžitou platností se zavádí výdej pohonných hmot (benzinu) na poukázky, které vydává Oberlandrát v Kroměříži, kam patří okres Val. Meziříčí

- mnoho dělníků ze Zubří odešlo za prací do Německa na výzvu říšských orgánů, ač u nás je značný nedostatek dělnictva, hlavně stavebního, jelikož kdo může, ten staví

- na dolním konci obce se staví dálnice z Hranic na Horní Bečvu a materiál pro zuberský úsek se vozí z kopce „Hůrka“

- ceny potravin stoupají, másla a vajec je nedostatek. Slibovaný „blahobyt“ zvolna přichází...

Závěr dokumentu cituji doslova.

„Události překotně spějí přes naše hlavy. Žijeme v době velkých změn historických. Nejvroucnějším přáním nás všech jest: Dědictví otců zachovej nám, Pane! v což pevně věříme, kdy po rozpuštění všech politických stran je celý český národ sjednocen v Národním souručenství, jehož vedoucím v Zubří je Č. Šimurda, rolník.

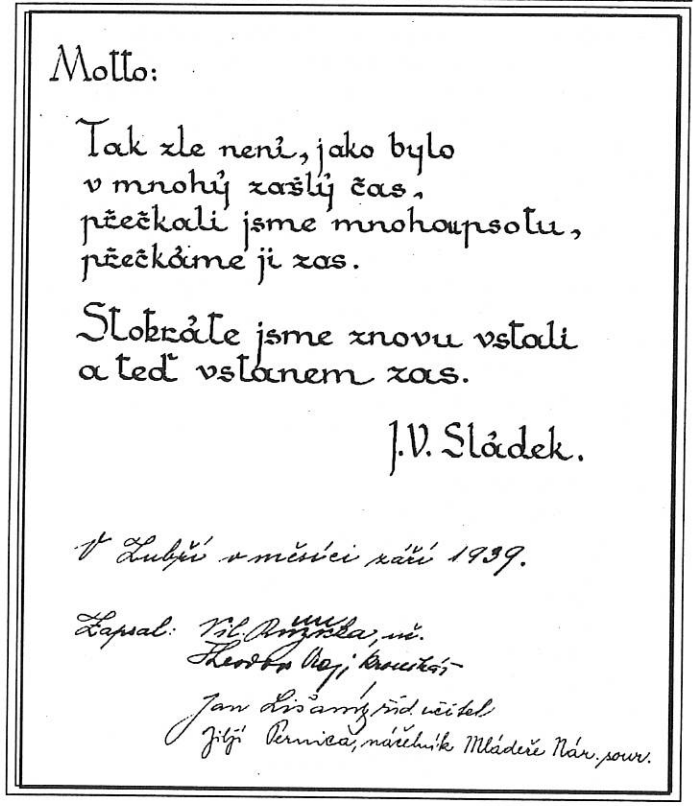
Vlasti zdar!

Motto: Tak zle není, jako bylo
v mnohý zašlý čas,
přečkali jsme mnohou psotu,
přečkáme ji zas.
Stokráte jsme znovu vstali
a teď vstanem zas.

J.V. Sládek

V Zubří v měsíci září 1939

Zapsal: Vilém Růžička, uč.
Theodor Vraj, kronikář
Jan Lišaník, řídící učitel
Jiljí Pernica, náčelník Mládeže Nár. souručenství



Po přepadení Polska byly zavedeny potravinové lístky na hlavní potraviny, v obchodech se chvatně nakupovaly pytle mouky, bedny mýdla, homole cukru. Pro každého dospělého občana byla zavedena občanská legitimace.

V Zubří se k Němcům přihlásil jediný občan - ing. Haraschin.

V roce 1939 postoupila elekrifikace do Čertoryjí. Ve školách a veřejných budovách byly připravovány protiletecké kryty.

Ještě jedna novinka byla nařízena s okamžitou platností. Na silnicích se začalo jezdit vpravo, silnice byly rychle opravovány - pro potřebu armád.

V listopadu bylo vydáno 3.892 potravinových lístků, byl celostátně zaveden jeden bezmasý den v týdnu.

28. října 1939 došlo na mnoha místech Protektorátu k veřejným demonstracím proti okupaci republiky. V Praze byli smrtelně zraněni V. Sedláček a J. Opletal, který svému zranění podlehl 11. listopadu. Den pohřbu Jana Opletala, 17. listopad 1939, dal podnět k novým demonstracím, ale také k následnému zásahu nacistů, kteří uzavřeli všechny české vysoké školy. Velkou skupinu vysokoškoláků poslali do koncentračních táborů a devět jejich představitelů zastřelili.

Koncem roku bylo zatčeno mnoho českých funkcionářů Obrany národa a jiných odbojových organizací.

Končí rok 1939, Zubřané si postupně zvykají na život v Protektorátu, zvyšuje se aktivita spolků, cvičí se v Sokole, Orlu, hrají ochotnická divadla, hlediště jsou plná, ve středu a v neděli se hraje v Sokolovně kino, české filmy jsou vyprodány, tančí se každou sobotu a neděli, za plesovou sezónu bylo uspořádáno 8 plesů.

Jsou zakázány průvody, i církevní (Boží tělo). Je-li povolen průvod německým oberlandrátem, musí být v čele nesena nacistická vlajka s hákovým křížem.

Od května 1940 jsou zakázány veškeré taneční zábavy. Do Německa odcházejí dobrovolně na práci hlavně stavební dělníci, ale i řemeslníci. Vracejí se za několik měsíců s vydělanými markami domů. V Zubří nastává nedostatek zedníků.

K 90. výročí narození TGM je vydán zákaz jakýchkoliv oslav. Nápis na škole - Jubilejní škola TGM - musel být odstraněn, rovněž byla odstraněna socha TGM a pamětní deska legionářů. Obě památky měly být rozbity. Jejich zničení bylo oznámeno 25.6.1940 na úřadě německého zmocněnce. Obě sochy však byly pečlivě uschovány v hospodářské budově na Fojtství. Další socha TGM ze Žiliny u Nového Jičína byla schována pod slámou a dřevem v dřevníku měšťanské školy. Hlava této sochy na podzim 1941, ze strachu v době stanného práva, byla zničena.

V březnu 1940 přichází i první zásah Gestapa proti Obraně národa v Zubří. 29. března 1940 byl přímo ve vyučování zatčen velitel skupiny učitel Ludvík Martínek. Pak následovala i další zatčení. Během roku 1941 a 1942 bylo zatčeno 29 osob. V průběhu války bylo vězněno celkem 59 Zubřanů.

Za odbojovou činnost v letech 1939 - 1945 byli vězněni tito příslušníci odbojové skupiny Obrany národa ze Zubří:
Martínek Ludvík, Frankovič Jindřich
Vaculín František, Bambuch Josef
Fabián Jaroslav, Fabián Josef
Klein Milan, Holiš František (Kudrna)
Januš František, Halamíček Vojtěch
Polách Josef, Pavelka Josef
Dobeš Čeněk, Tomeš Bohuslav
Růžička Vilém, Sládeček Vladimír
Dobeš Jaroslav, Pernica Josef
Dořičák Rajmund, Hanzlík František
Krupa Rudolf, Šabacký Pavel
Krupa Jan, Tomek Jiří
Číp Jaroslav, Janošek František
Saran Michal, Maňák Jaroslav
Cabák Cyril

Za domácí odboj byli dále vězněni:
Vraj Theodor
Pobořilová Františka
Brumek Antonín
Holišová Františka
Haurová Anna
Pernicová Aloisie
Křesala Alois

Dochází i k omezování přídělů potravin. Zavádí se další stravenky na luštěniny, vajíčka, dávka cukru je snížena na 35 dkg. Mletí obilí je povolováno jen vyjímečně, cena obilnin stoupá, kvete černý trh a to nejen s potravinami, ale i s cigaretami, když byly zavedeny tabačenky. Zavádí se hlášení o osevu půdy, jsou předepisovány kontingenty (povinné dodávky), zavádí se evidence dobytka, roste poptávka po ovcích, objevují se zabíjačky „na černo".

Pozornost Němců byla zaměřena i na knihovny a školní učebnice. Vše, co připomínalo 1. republiku, muselo být začerněno, odstraněno. Z knihoven byly odstraněny knihy francouzských, anglických, ruských autorů, hlavně však židovských autorů.

V učebnicích se přeškrtávaly celé stránky, státní znak, slova stát, státní, republika se musely vyhladit. Ve školách se učil zeměpis jen Velkoněmecké říše, dějepis značně redukovaný a jen v duchu nacistické ideologie, němčině se vyučovalo povinně od 4. třídy.

10. května 1940 začal útok na Belgii, Lucembursko, Holandsko a Francii. Po pádu Paříže v červnu 1940 musely na počest vítězů po 3 dny vždy od 12 do 13 hodiny vyzvánět všechny zvony, 8 dnů musely být na školách a úředních budovách vyvěšeny nacistické prapory spolu s obrovským písmenem V, což znamenalo vítězství.

Boj proti fašistické ofenzívě se zdál nemožný. Více jak polovina Evropy byla porobena, sloužila a vyráběla pro nacistickou armádu. I naše zuberská továrna - GASMA - značně rozšířila výrobu, zvětšovala provozy, zaměstnávala stále více dělníků, kteří pracovali pro říšskou brannou moc. Zásahy Gestapa - státní tajné policie, které v počátku okupace postihly převážně členy KSČ (v Zubří to byli Frant. Daněk a Josef Stodůlka), se nyní soustředily na příslušníky Obrany národa a na funkcionáře Sokola. 13. dubna 1941 byl rozpuštěn Sokol v Zubří, zabaveno jmění. Starosta Sokola, učitel Th. Vraj, byl vězněn v Osvětimi. Správcem majetku byl jmenován ing. Haraschin, který po „dobrovolném" odchodu J. Divína z obecního zastupitelstva, byl jmenován říšským zmocněncem v obecním zastupitelstvu. Stejně byl zrušen Orel a DTJ, jejich tělocvičné nářadí bylo předáno školám.

Vězněný Th. Vraj, který byl také kronikářem naší obce, zachytil v Kronice obce Zubří své vzpomínky na útrapy osvětimského koncentračního tábora. Tento autentický zážitek dává představu o utrpení ale i hrdinství protifašistických bojovníků.

Cituji: „ Osvětim, malé a zapomenuté město s 10.000 obyvateli mezi Ostravou a Krakovem, stalo se v době nacistické okupace městem hrůzy, utrpení, muk, které oko nevidělo ani ucho neslyšelo a ústa lidská nevypoví. Na tisíc roků měla býti vybudována nová Evropa rukou katů a vrahů a těchto vrahů a katů bude vzpomínáno tisíce a tisíce let, neb navršily na nynější lidstvo takovou horu běd a slzí, že po staletí musí slunce slzy vysušovati a po staletí bude muset sáti rudou krev za ostnatými dráty koncentračních táborů, na dvorech věznic a káznic, aby zmizela a nevolala stále po spravedlivé odplatě, po pomstě. Odvety dovolávají se statisíce a miliony umučených, ubitých obětí, které prošly peklem osvětimského koncentračního tábora, o nezapomenutí prosí miliony vyhaslých očí, proměněných v krematoriu v dým. Těžko a bolestno mluviti o vašich mukách, vy nezapomenutelní mučedníci, když srdce se chvěje a prožívá část velikých běd a hrůzy d'ábelského běsnění a šílenství v Osvětimi, Rajsku, Birkenau. Nemožno bez pohnutí vzpomínat, neb i nejotrlejší a nejtvrdší srdce, srdce kamenné se zachvěje, kdybyste vy, oběti satanských pochopů promluvily. Vás, pošlapaní, vás, ubití, vás, plynem otrávení, vás vyhladovělí, vás, zmučení, prosím, abych vylíčil co vyjádřiti slovem slabé jest proti vašim bolestem.

Vstupme přímo do osvětimského pekla branou, nad níž je veliký nápis - Arbeit macht frei. Ironický nápis, že prací budeš svoboden. Ano, svoboden byl ten, kdo těžkou prací, hladem vysílen, klesl do bláta a jehož duch se vznesl do modravých dálek. Málo bylo těch, které práce, dřina osvobodila, kteří se vrátili k drahým domů.

(pokračování příště)



Znak pánů z Krásna

POVÍDÁNÍ O ZUBŘÍ

Volné vyprávění o historii valašské obce Zubří od jejího založení až do dnešních dnů.

Díl „A“



19.

Mezi ty šťastné patřím také já, pisatel zuberské kroniky, který branou života a smrti prošel tam i zpět. Na vstup, na křest, nikdy nezapomenu. Bylo to 12. února 1942 za třeskutého mrazu kolem 28 °C. Přijel jsem s transportem 86 vězňů z Brna. Na nádraží v Osvětimi pusto, ticho, všude tma, jen u napajedla pro lokomotivy ve velikých koších plápolalo dřevo, aby potrubí ve velikých mrazech nezamrzlo. Pekelný oheň! Náhle ďábelský řev, křik „alles heraus“ a my „heftlinci“ - vězni, poslušní jako ovečky, rychle se řadíme, abychom předešli zbytečnému bití. Kolem nás, jako divocí psi, pobíhají dobře oblečení SS-mani, z nichž někteří měli světlomety a osvětlovali okolí, aby se nikdo nepokusil o útěk. Prudké a jasné světlo proráží tmou a zimou, pálí a řeže v oči a my zimou prokřehlí, hladoví, oslepení, nastupujeme pochod smrti. Vycházíme z nádraží a abychom se nezapotili, zazní povel „Mützen ab!“ a za mrazu i severáku s obnaženou hlavou dáváme se na rozkaz „v běh“ cestou, která byla ve sněhu proházená. Sníh místy dosahoval výšky až 2 metry.

Cestu lemovaly stráže, které klením a láním pobízely k rychlejšímu běhu. Běželi jsme snad 15 minut a zazněl povel „halt!“. Prudce dýcháme chladný vzduch a upocení stojíme v bílém hrobě půl hodiny. Zima pobíhá po zádech a tu „milosrdní“ hlídači pro ukrácení dlouhé chvíle velí „k zemi a vztyk“, abychom nezmrzli. Takové cvičení je zdravé a nutné pro nepřátelé „říše“ a zdatné sokolíky - zrádce. Po „freistunde“ jdeme k smrti blíž a aby nás spíše potkala, běžíme jí vstříc opět během asi 10 minut. Skřek rozřízne mrtvé ticho, zastavujeme, ale jeden z nás leží v chladném hrobě a ani hulákání hrobařů jej nevzkřísilo. První z nás padl. Byl to židovský lékař z Brna od zemského úřadu. Poslední pětice musela jej donésti do tábora, kam jdeme již krokem. Po hodině cesty od nádraží procházíme branou za dráty, do koncentračního tábora Auschwitz-Oswiecim.

Výstražné tabule s černou umrlčí lebkou „halt“ a „stoj“ nás vítají. Dráty kolem tábora byly nabité elektrickým proudem. Kolik vězňů v zoufalství hledalo v nich vysvobození! V táboře mrtvolné ticho. Pochodujeme mezi budovami z cihel a kamene a zastavujeme před jednopatrovou budovou kolem půlnoci. Jako pes, puštěný z řetězu, vyřítila se ze dveří divně oblečená postava, v ruce s pořádným klackem a začala na uvítání první řady bíti hlava-nehlava. To „kápo“, dozorce vězňů, vězeň sám, ukazoval nám své bratrství a vítal nás pozdravem v táboře obvyklým. Sem a tam kopanec, slina do obličeje, rána do žeber, to jsme pochopili brzo, ale rána bolela tím více, když jsme poznali, že nás tak „lidsky“ vítal bratr Slovan - Polák. Zavedl nás do dlouhé chodby, kde jsme stáli v pozoru asi hodinu. Sám někam odešel a vrátil se s několika muži, kteří měli na hlavě námořnickou čepici a oblečeni byli v šat bíle a modře pruhovaný. Na prsou měli trojúhelníky barvy červené i zelené a pod nimi čísla do dvou tisíc. Vrhli se na nás a z kapes brali kapesníky, mýdla a různé drobnosti, které nám správce věznice „Pod kaštany“ v Brně ponechal. „Na co by ti bylo mýdlo, když stejně brzo půjdeš komínem“, hovořily k nám hlasy řečí srozumitelnou. Po „přeglondu“ nová chodba s tabulkami „Achtung - Typhus“ a konečně „Waschraum“.

Nepředstavujme si přepychově zařízenou koupelnu. Betonová podlaha, od stropu visí několik sprchových růžic a zde spíme, bdíme první noc, vlastně půl noci. Někteří únavou uléhají na betonovou dlažbu a zakrátko vstávají, neb nemohou chladem ležeti. Zima námi třese a žaludek volá po teplém jídle. Kolem 5. hodiny ranní, tehdy byl ještě letní čas, vyhnali nás z bloku a ponechali nás na mrazu 30 °C státi až do 8. hodiny. Nohy jsme necítili, uši umrzaly, člověk se nesměl pohnouti. Na to nás vedli opačným vchodem do umývárny, ale v chodbě musel každý vše odevzdati do pytle. Ponechati si mohl kapesník, pokud nebyl ukraden nočními ptáky. Ránu do omrzlých lící, a do nohou ani člověk necítil. Hlavu ostříhali do hola a člověk se šel koupat. Horká, studená, horká, studená voda mísila se již s prvními slzami. Všem bylo jasné, co nás čeká. Muka a trýznění a nakonec smrt - vykupitelka. Po koupeli nazí - neutření, v mrazu a ve sněhu, hnali nás do vedlejší budovy pro obuv a šatstvo. Jak toto vypadalo, dovede si sami představit. Šťasten byl ten, kdo dostal šněrovací boty s drátem, neboť jinak dostal nízké dřeváky, které z nohou padaly a snadno se ztratily, pak člověk chodil bos ve sněhu a břečce. Oblečením jsem přestal býti člověkem a stal jsem se pouhým číslem 21.334, číslem nic neznamenajícím, číslem, po kterém toužily čtyři děti a žena.“

Tolik osobní prožitky osvětimského vězně, starosty zuberského Sokola, kronikáře a učitele Theodora Vraje.

V prosinci 1940 byl v Osvětimi umučen Josef Haur, prvá oběť německé okupace v Zubří.

Nebyli mezi námi jen hrdinové, byli i zrádci. Již jsme si povídali o rozdělení tehdejší společnosti - ti, kteří v odboji proti Němcům bojovali, ti, kteří s Němci otevřeně spolupracovali a pak ta většina, která se snažila dobu přežít.

Byli však i takoví, kteří využívali či lépe řečeno zneužívali nacistický teror a mnohdy z osobní msty či nenávisti anonymně udávali své spoluobčany a tak je vystavovali perzekuci.

Po válce byl dokonce jeden Zubřan odsouzen k trestu smrti za spolupráci s nacisty a za týrání vězňů v nacistických trestnicích.

Zvlášť krutý postup v té době byl prováděn vůči židům. Židé museli viditelně nosit na šatech žlutou židovskou hvězdu, židovským dětem byla zakázána návštěva škol, židé neměli přístup do kina, do divadla či jiných podniků, po 21. hodině se nesměli zdržovat na ulici, dostávali menší příděly potravin a občané je nesměli zdravit.

Všichni veřejní zaměstnanci museli předložit doklady o arijském - nežidovském původu. Toto nařízení rozbilo i mnoho rodin, když jeden z manželů byl nearijského původu a jeho „arijský“ partner si chtěl zachovat vlastní existenci.

Zima 1940-41 byla krutá, 28 - 30 °C mrazu, vlaky jezdily nepravidelně, led na Bečvě a potoku byl až 40 cm silný, od 1.II. - 4.III. byly uhelné prázdniny. Po jarním prudkém oteplení přišly záplavy.

Od 1. dubna 1941 byl u nás zaveden - s odporem - letní a zimní čas. 31. května po celodenním lijáku se vylila Bečva z koryta, rozvodněná voda podemlela trať mezi Zubřím a Střítežím.

V obci pokračovala elektrifikace - po starozuberských pasekách, nová síť byla postavena nákladem 81 000 korun. 22. června 1941 napadla německá vojska Sovětský svaz. II. světová válka vstupuje do nové fáze. Sovětské vedení neočekávalo tento útok a v prvém období zaznamenala Rudá armáda značné ztráty. Komunistická strana SSSR přehodnotila své postoje k účastníkům války. Válku s nacisty prohlašuje za Vlasteneckou a mobilizuje všechny síly k boji proti fašistům.

Začala se vytvářet protifašistická fronta Anglie a SSSR, když USA se začaly podílet na dodávkách zbraní a

vojenského materiálu. Později, v prosinci, vstupují USA po přepadení Pearl Harboru do války.

Vstupem SSSR do války se změnily i podmínky domácího odboje. Vznik protifašistické koalice zasel i nové naděje na změnu poměru sil válčících stran. Mezi odbojem dochází k sjednocování názorů na další postup. Již 18. července je podepsána v Londýně sovětsko-československá dohoda o vzájemné podpoře ve válce a o vytvoření československé vojenské jednotky v SSSR. Komunisté změnili své odmítavé stanovisko k domácímu odboji a rozhodli se podílet nejen na činnosti Státní rady, ale i na ozbrojeném boji v československé armádě na Západě. Sblížení a sjednocení obou složek odboje vytvořilo podmínky k upevnění pozic KSČ v odboji a postupně k dosažení hegemonie v tomto národně-osvobozovacím boji.

Němci ale vycítili tuto změnu a místo dosavadního protektora von Neuratha byl 27.9.1941 jmenován protektorem Reinhardt Heydrich, šéf Hlavního říšského úřadu bezpečnosti. Heydrich okamžitě vyhlásil stanné právo, dal popravit řadu čelných a již uvězněných představitelů odboje a zatknout řadu dalších činitelů - mimo jiné i předsedu vlády gen. Eliáše. Heydrich začal naplňovat plán nacistů na „přeměnu českého prostoru" v trvale německý. Tento plán začal uplatňovat nastoleným terorem.

Snaha po sjednocení obou proudů odboje - nekomunistického a komunistického - v Národně-revoluční výbor Československa byla znemožněna rozsáhlým zatýkáním a likvidací odbojových skupin.

Na Heydrichovo likvidační jednání reagovalo londýnské vedení vysláním několika paraskupin z Velké Britanie na území Čech. Členové skupiny Antropoid provedli 27. května 1942 atentát na Heydricha, který svému zranění 4. června 1942 podlehl.

Po atentátu rozpoutali nacisté v Protektorátu vlnu nebývalého teroru. Výsledkem „heydrichiády" byla likvidace především nekomunistického odboje a tím byla vyřešena i otázka vztahu mezi domácím a zahraničním odbojem. Domácí odboj si do té doby vydobyl nejen rovnoprávné postavení s odbojem zahraničním, ale měl v programu i vytvoření vlády z představitelů domácího odboje. Jednání mezi oběma odboji se přeneslo definitivně do zahraničí a tam se také rozhodlo o programu i rozdělení moci v nové republice při vyloučení domácího odboje.

Vraťme se do Zubří v době počátku války se Sovětským svazem.

V létě 1941 pokračovala stavba „dálnice" Rožnov-Val.Meziříčí. Tehdy se považovala nově budovaná silnice za dálnici. Hlavní cestou mezi Rožnovem a Val. Meziříčím byla nynější Rožnovská ulice, dále kolem Šenku do Hamer, přes Zašovou do Hrachovce. „Dálnice" byla uvedena do provozu až v počátcích 50.let, dlouho po válce. Ke stavbě dálnice se vozil kámen z Hůrky, (po provizorní úzkokolejné trati). Tvářnost Hůrky se značně měnila, když východní část kopce byla vytěžena do dnešní podoby.

Po nástupu Heydricha za stanného práva byl vyhlášen pod trestem smrti zákaz poslechu cizího zahraničního rozhlasu.

Byla zrušena legionářská obec, majetek propadl státu a legionáři starší 45 let museli odejít do nucené penze.

Počátek roku 1942 byl ve znamení bojů o Moskvu, tady poprvé se východní fronta zastavila, když předtím Němci postupovali rychle a obkličovali celé armádní sbory, zajali přes milion mužů, obsadili Ukrajinu, Bělorusko, Pobaltí a zastavili se pod Moskvou. V zimním tažení ztroskotal plán na její dobytí. Bylo třeba doplnit síly a v létě zahájena ofenzíva směřovala na jih na sev. Kavkaz a Stalingrad.

O atentátu na Heydricha a jeho následcích jsme si již povídali.

Na jaře byl umučen v koncentračním táboře v Mauthausenu RNDr. Lad. Krist, nadějný docent přírodovědecké fakulty.

Obětí tohoto běsnění a také zrady byl i PhDr. Metoděj Mičola, zuberský občan, který od roku 1936 byl ustanoven do prostějovské farnosti sv. Petra a Pavla. P.Mičola byl v roce 1935 vysvěcen po studiích v Římě na kněze a v roce 1935 dosáhl doktorátu filosofie. V Prostějově měl široké pole působnosti jako kaplan, učitel, vychovatel, profesor. Po obsazení republiky nacisty organizoval P.Mičola pomocné akce rodinám, jejichž členové byli odvlečeni do koncentračních táborů.

V době stanného práva za heydrichiády jeden z horlivých učitelů na gymnáziu v Prostějově přesvědčoval P.Mičolu, že český národ si nevidí na špičku nosu, že Češi měli s nacismem spolupracovat a ne zabíjet takové osobnosti, jako byl Heydrich. Tímto názorem vyprovokoval P.Mičolu k této odpovědi: „Vraždu neschvaluji, ale nemohu chválit to, co plánovitě dělají Němci českému národu. Jsem přesvědčen, že český národ projde vítězně všemi zkouškami. Pravda a právo naší české věci se nedá na věky udupat. Hitlerova moc přes všechnu její sílu a přes četná vítězství bude nakonec rozdrcena." Učitel tyto výroky udal prostějovskému gestapu.

Po zatčení 24.6.1942 byl P. Mičola odvezen do Olomouce, 2. července postaven v Brně před stanný soud a odsouzen k trestu smrti, protože „Mičola prokázal proti říši nepřátelské smýšlení a šířil je mezi lidmi". 3. července byl v Kounicových kolejích v Brně zastřelen. Jeho tělo bylo zpopelněno, urna však nebyla nalezena. Pamětní deska P.Metoděje Jaroslava Mičoly, SDS, je umístěna ve vstupu v kostele sv. Kateřiny v Zubří.

Za Heydrichiády, kdy denně byly v rozhlase čteny desítky odsouzených k smrti za schvalování atentátu, zemřeli v Osvětimi Mir. Brumek a Fr. Daněk. Denně byly vyvěšovány rudě červené plakáty se jmény odsouzených a popravených. V červnu 1942 srovnali fašisté se zemí a vypálili obec Lidice a Ležáky, zastřelili všech 224 mužů, ženy poslali do koncentračních táborů a děti zavlekli do Německa na převýchovu.

Reakce na atentát byla u nacistů strašná. Nekomunistický odboj byl v té době zcela zdecimován a již se mu nepodařilo znovu vytvořit ústřední orgán. Nadále existovaly jen skupiny. Rovněž komunistická ilegální síť byla rozbita a jen s velkými potížemi se postupně obnovovalo ústřední vedení podzemní organizace. To, že se to podařilo, usnadnilo jí zajistit si rozhodující vliv v domácím odboji.

Politický význam heydrichiády byl mimořádný. V žádné okupované zemi se nepodařilo zlikvidovat významného nacistického představitele. Jeho smrt nešlo utajit, naopak upoutala pozornost světa. A to v době, kdy nebylo jasné, jaké bude stanovisko velmocí k Mnichovu, k hranicím původního státu.

Události kolem Heydricha přispěly nemalou měrou k tomu, že Anglie v srpnu 1942 oficiálně vyhlásila mnichovskou dohodu za neplatnou. Vlna teroru po atentátu rovněž ukázala, že naděje na usmíření obou národů v jednom státě se ztrácela. Tehdy se objevila myšlenka odsunu Němců a Anglie s ní v konci roku 1942 vyslovila souhlas.

Okupanti vedle fyzické likvidace pokračovali v germanizaci, v poněmčování obyvatel Protektorátu. Byl vydán příkaz k úřadování na všech úřadech, i obecních, jen německy. Všichni zaměstnanci úřadů museli mít zkoušku z němčiny, jinak se jim snížil plat o 500 korun měsíčně. Omezoval se příděl papíru na české noviny, omezen byl příděl papíru na sešity a učebnice.

V srpnu 1942 nacisté a jejich pomahači v čele s ministrem školství Emanuelem Moravcem založili tzv. Kuratorium pro výchovu mládeže, které mělo působit v proněmeckém a pronacistickém duchu.

I v tak vypjaté době si lidé ulevovali vtipkováním. Kronika zaznamenává reakci na snahu založit Kuratorium v Zubří. „Víš, jaký tanec se bude tančit, až přijde vedoucí Kuratoria?" „No přece - Ty sviňáku svinský." „A po něm - Začtoho vola."

V zásobování se objevují potíže, chybí chleba, od 1.XI. je zákaz domácích zabijaček, povoleny jsou jen na jatkách, stoupají ceny potravin.

(pokračování příště)



Znak pánů z Krásna

POVÍDÁNÍ O ZUBŘÍ

Volné vyprávění o historii valašské obce Zubří od jejího založení až do dnešních dnů.

Díl „A"



20.

9. října je odvezen velký zvon z kostela, zůstává jen menší zvon a umíráček. Práce na dálnici pokračuje pomalu - chybí dělníci, protože mnozí jedou za výdělkem do Německa, ba až k norským fjordům.

V obci se rozšířil telefon - k ing. Haraschinovi a na St. Zubří. Za subvenci zemského úřadu je zakoupena motorová stříkačka a v hasičské zbrojnici opraven strop. Rovněž se opravovala dolní škola, vlhkost dolních tříd však trvá i nadále.

O prázdninách je v budově měšťanské školy kolonie dětí z Ostravy - akce Nový život. Ústup německých armád od Moskvy a zastavení fronty před Stalingradem byl ostře sledován. V domácnostech se objevovaly na zdi mapy a denně se sledovaly zprávy z fronty. Lidé cítili, že se začíná „lámat chleba" ve vývoji války. Zimní ofenzíva ztroskotala na březích Volhy a útok nových dobře vyzbrojených záloh sovětské armády znamenal v lednu a únoru prvou velkou porážku fašistů. Pod Stalingradem bylo zajato 250.000 nacistů a velké ztráty materiální obrátily vývoj ve válce. Německo pozbývalo sil, začalo ustupovat. Jak tehdy hlásil rozhlas „naše vojska ustoupila na novou linii fronty, aniž by to nepřítel zpozoroval".

Němci a jejich goebelsovská propaganda vyhlásili t.zv. totální válku, což znamenalo zejména maximální pracovní mobilizaci v zázemí a nasazení velkého množství lidí do zbrojního průmyslu - hlavně v Německu. Do Německa museli na práci nastoupit mladí chlapci a děvčata ročníku 1921 a mladších ročníků. Také ze Zubří odjížděli mladí lidé do německých zbrojovek na nucené práce.

Chlapci a dívky často vstupovali rychle do manželství, aby se vyhnuli odsunu do Říše.

V roce 1944, na dobu od 8. února do 4. prosince, odjela ze Zubří i velká skupina děvčat ročníku 1924 - dvacetiletých, do německého Luckenwaldu, města se zbrojovkou, které leželo mezi Drážďany a Berlínem. V továrně se vyráběly náboje do lehkých zbraní, pušky, samopaly a další ruční zbraně. Naše děvčata nebyla na tovární práci zvyklá, musela se rychle přizpůsobit a přivyknout novému nelehkému pracovnímu režimu a osvojit si rychle nové pracovní návyky. Ve skupině mladých žen byly Marie Mičkalová, Anděla Hrachovcová, Marie Randýsková, Lída Zemanová, Mirka Kopečná, Františka Pobořilová, Marie Pšenicová, Vlasta Ondřejová, Františka Ryšicová, Anna Valová, Květa Pavelková, Jindřiška Gazdová (svobodná jména). Další děvčata byla v Erfurtu - Drahomíra Libišová, Marie Křesalová, Marie Kubešová a další.



Skupina totálně nasazených děvčat ze Zubří

Již cesta do Německa byla dobrodružná. Ve Valašském Meziříčí nastoupily do vagónu (vždy asi 50 žen) - vagón nesměly opustit a postupně byly v Německu, v místech pracovního nasazení, vozy odpojovány. Naše skupina děvčat vystoupila až ve zmiňovaném Luckenwaldu.

V jakých podmínkách žily tyto mladé ženy? Pracovalo se na 2 dvanáctihodinové směny, ranní a noční. Ubytovány byly v areálu závodu v ubytovnách, v jedné místnosti jich žilo 15 - 20. K obědu byl v Německu známý eintopf - jídlo z jednoho hrnce (hustší polévka). Snídání a večeře si připravovaly samy. Eintopf býval občas nechutný, když ho vrátily, příští den byl v jiné podobě připraven znovu.

Jednou týdně tekla v koupelně teplá voda ke koupání nebo potřebnému praní. Nejhorším nebezpečím však byly časté noční i denní nálety spojeneckých letadel. Při ohlášení náletu děvčata utíkala z areálu závodu do okolí - do polí a lesů.

Spaní také nebylo pro děvčata moc příjemné. Nejvíc je sužovaly štěnice. Dívky je chytaly v noci pomocí baterek a jehel. Když se vedení snažilo ubytovnu odsířit, začala hořet. Po hašení všechen skromný majetek plaval ve vodě. To je jen dovětek k této vzpomínce na dobrodružné spaní.

V továrně byl „Babylon" národů - Poláci, Francouzi, Belgičané, Holanďané, Italové, Rusové - dokonce dvě desetiletá ruská děvčata.

Naše dívky měly volnost pohybu - na rozdíl od jiných. Toho využívaly k návštěvám v okolních závodech, kde byli totálně nasazeni čeští chlapci a děvčata. Přesto německé okolí se k nim chovalo nevraživě a při jízdě ve vlaku raději mezi sebou česky ani nemluvily.

V prosinci jejich pracovní povinnost končila. Po návratu byly přiděleny na práci do vsetínské Zbrojovky.

10 měsíců tvrdého života stmelil kolektiv a tak se dosud žijící postarší dámy občas scházejí.

Tolik malá exkurze do osudu mnoha našich občanů ročníku 1921 - 1924. Ne všichni, kteří nastoupili na práci do Německa, měli to štěstí se ve zdraví vrátit domů.

Ale vrátíme se zpět k nám do Zubří.

V zásobování dochází k dalšímu snižování přídělů potravin. Ku příkladu je určena spotřeba masa na osobu 250 g týdně, 35 cigaret týdně, 1 litr mléka týdně, 0,9 marmelády, na 1 den pak 1,42 dkg kávoviny, 2 dkg luštěnin, krup nebo ovesných vloček, 2 dkg másla, sádla či 4 dkg brambor. Mlýny jsou zavřeny a hlídány četníky, rekvírují se zásoby obilí, v Zubří jsou za zatajování zásob trestáni Jul. Vaculín, J. Plašil a Jan Pernica.

Radiopřijímače byly „vykuchány", t.zn. byl znemožněn příjem krátkých vln a tak byl znemožněn poslech cizích stanic - Londýna a Moskvy.

Začíná „kobercové" bombardování německých průmyslových center. Počet žáků na střední školy byl omezen, některé předměty se učily jen v němčině. Proto byla vyžadována znalost němčiny při studiu na střední škole.

Po návratu z vězení zemřel Čeněk Dobeš, tři dny po jeho pohřbu ho gestapo přijelo znovu zatknout. V ostravské věznici byl umučen Josef Stodůlka, ve Vratislavi byl popraven učitel Alois Šimurda.

30.11.1943 havarovalo pod Ostrým německé letadlo asi 50 m od domu. Při havárii zemřela 12letá Anežka Holišová. I když po zatčení vedoucích funkcionářů Obrany národa v Zubří protifašistický drobný boj pokračoval, nedošlo již ke vzniku další organizace.

Zubřané se zaměřili na místní továrnu - GASMU a na

plynové masky, které továrna produkovala. Do gumových směsí se sypal prášek do pečiva, tím vznikaly „vzduchy" - vzduchové bubliny a praskliny. Vysokou zmetkovitost několikrát v továrně prověřovali gestapáci. Sabotáže také ztěžovaly železniční dopravu. Poškozování elektr. vedení a telefonních kabelů jednak působily Němcům problémy, ale hlavně jim dávaly najevo, že jejich zázemí není klidné a poslušné.

V blízkých Hostýnských horách vznikla v březnu 1942 prvá partyzánská skupina v českých zemích, označována jako „Zelený kádr". Existovala do konce listopadu 1942. „SSSR k českému národu" je výzva k vytváření bojových družin. Heslo doby zní - smrt německým okupantům.

V únoru 1943 byla vytvořena v českých zemích druhá partyzánská skupina, v našem prostoru označována jako štramberští partyzáni. Tato skupina se postupně od Štramberka, který patřil k Sudetům, dostala až do lesů katastru Zubří a působila zde do konce války.

Konec roku 1943 posílil značně pozice KSČ v odboji. Teheránská konference v listopadu 1943 posílila vliv SSSR v protihitlerovské koalici a prosincová československo-sovětská smlouva o poválečné spolupráci napověděla, jakým směrem se bude ubírat naše poválečná zahraniční politika. Osudy skupiny štramberských partyzánů jsou úzce spjaty s osudy naší obce v letech 1944-45. Přežití členů štramberských partyzánů mohli zajistit jen odvážní občané, kteří svou podporou riskovali své životy i životy svých rodin.

V počátku roku 1944 byla krutá zima. V únoru, jak říká kronika, napadlo až 4 m sněhu, ještě 2. dubna na starozuberské cestě pro velké množství sněhu uvízlo nákladní auto. Jarní práce začaly až koncem dubna, úroda obilí i ovoce však byla dobrá.

15. - 18. března se uskutečnily za velké účasti věřících v místním kostele Misie. Také kultuře se dařilo. Kino promítalo mimo pátku každý den. 200 sedadel hlavně při uvádění českých filmů bylo vyprodáno. Beskydské divadlo při přeplněném sálu Sokolovny předvedlo hry „Cizinec" a „Stín". 5. května a 24. června se představili našemu obecenstvu umělci pražského Národního divadla áriemi z českých oper, 2. června pobavili občany umělci z Brna ve zdařilém kabaretu. Nezaváhali ani místní ochotníci farní charity, nacvičili a uvedli v dubnu hru „Můj Vojtíšek". V červnu u příležitosti 50 let hasičského sboru sehráli místní ochotníci „Paličovu dceru". V rámci oslav 4. června koncertovala před Fojtstvím Dořičákova kapela. 13. srpna bylo uspořádáno u nás okresní hasičské cvičení, podávaly se vdolky a guláš, dokonce se i tančilo.

Tuto mimořádnou kulturní aktivitu ještě doplňovaly koncerty meziříčského pěveckého sboru Beseda.

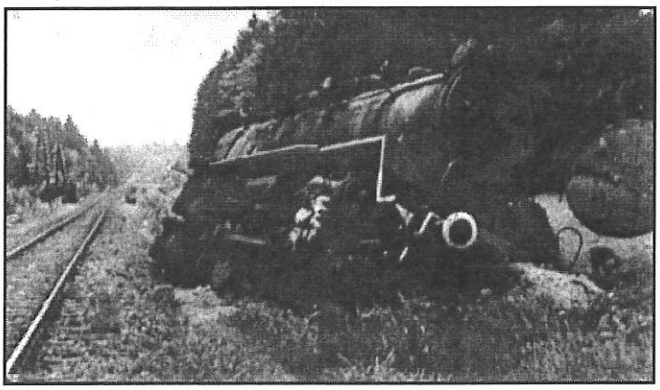
Nemalý společenský význam měla i česká házená, hrála se divize, probíhaly kursy rozhodčích. Zvlášť velké oblibě se těšily letní přátelská utkání a turnaje. Na reprezentační zápas Čechy - Morava v české házené přišlo nebývale mnoho diváků. Byla to nejen sportovní, ale i společenská událost. Tyto kulturní, společenské a sportovní události ukazovaly jen jednu část života v obci.

Nad Zubřím se častěji objevovaly letky anglických letců s nákladem bomb na německá, ale i naše města a továrny. Při bombardování Ostravy byly detonace slyšet až u nás.

Léto bylo ve znamení zvýšené aktivity na moravsko-slovenských hranicích i zvýšené aktivity partyzánů.

V srpnu 1944 vypuklo Slovenské národní povstání a pohraniční hory byly zpočátku místem přechodu našich chlapců na pomoc povstání, po zatlačení povstalců do hor se kopce a lesy staly místem úkrytu. Aktivita vzrostla zvlášť po přechodu brigády Jana Žižky ze Slovenska na Moravu. 15. října byla přepadena četnická stanice u Gregorů, partyzáni si odnesli zbraně. Ing. Haraschinovi vhodili partyzáni do bytu granát, po tomto incidentu se Haraschin odstěhoval. 20. října „navštívili" partyzáni trafiku a odnesli si na „potvrzení" kuřiva za 12.000 korun.

Němci chtěli pročistit lesy v okolí Zubří. Pod vedením kriminálního rady Kielkowského (ten měl zkušenosti s bojem proti partyzánům v Polsku) tuto policejní honičku provedlo 600 polních četníků na území Zubří - Zašová - Mořkov. Výsledek - 1 zastřelený četník, kterého zasáhl omylem jeho kolega.



Zničená lokomotiva na trati Valašské Meziříčí - Ostrava

Partyzáni však ohrožovali hlídanou trať Val. Meziříčí - Ostrava, proto byl vypracován plán na radikální likvidaci partyzánského odboje. V plánu bylo i zastrašování obyvatelstva.

5.listopadu přijela do Zubří četa protektorátních četníků, autem pak 4 gestapáci, 2 popravčí, lékař a 2 mladí muži se svázanýma rukama.

Na lípě před obchodem „U Daňků" je připravována poprava Václava Sedláka z Lipníka a Václava Procházky z Prahy. Oba chlapci byli chyceni při přechodu na Slovensko. Jeden z gestapáků přečetl rozsudek: .....jmenovaní jsou vinni, neboť se zbraní v ruce ohrožovali klid a bezpečnost Říše a proto jako bandité jsou odsouzeni k trestu smrti oběšením. Trest bude vykonán ihned na místě pro výstrahu všem obyvatelům Zubří, kteří by chtěli pomáhat partyzánům - banditům, nebo jinak škodit Říši."

Václav Sedlák mocným trhnutím přetrhl pouta a skočil do potoka. Na mokré trávě uklouzl na břehu, toho využil četník a ranou z karabiny ukončil život Václava Sedláka. Václav Procházka byl oběšen a po 2 dny pro výstrahu zůstal na lípě viset.

Do boje jsou nasazeni konfidenti, zrádci. Na Kněhyni konfident Dvořák vlákal do pasti vedení partyzánů. Poručík Ušiak se po zranění zastřelil, těžce byl raněn ruský partyzán major Murzin.

9. listopadu jsou na Dolní Bečvě popraveni 4 partyzáni. 17. listopadu začíná v celé oblasti rozsáhlá akce, jejíž řízení přebírá sám K.H. Frank, nejvyšší muž nacistické hierarchie v Protektorátu. Vyčišťovací akce se zúčastnilo na 17.000 vojáků. 20. listopadu byla celá obec obklíčena vojskem. Každý dům byl prohledán ve sklepích, na půdách, ve stodolách či kůlnách. Po partyzánech - ani stopa.

Ke slovu přišli konfidenti, provokatéři. Již 29. října navštívili 3 „partyzáni" dům manželů Josefa a Františky Holišových. Po váhání jim dali Holišovi najíst a nechali je doma přespat. Ráno Josef Holiš „partyzány" vyprovodil k lesu. Jiní 3 podezřelí „partyzáni" často chodili po Zubří, zapřádali rozhovory a vyptávali se na partyzány, se kterými chtěli navázat spojení. Za 14 dnů se 2 z nich vytratili a ten který zůstal, přišel za ponocným Pelikánem s žádostí o úkryt. Pelikán ho poslal na zašovské paseky k Janu Cábovi a informoval o tom skutečné partyzány. Ti si neznámého prověřili a našli u něj seznam 67 zuberských občanů, kteří byli známí jako dodavatelé jídla a informací. Seznam prý sháněl pro velitele Murzina. Proto neznámého vedli na Bečvy k Murzinovi. Při přechodu z Rožnova na Dolní Bečvu se octli v blízkosti německých aut a konfident se rozběhl k hostinci „Na eropláně" a volal „hilfe, hilfe". Pomoci se nedočkal, byl partyzány zlikvidován. O pár dnů později marně čekal K.H. Frank v Zubří na svého informátora Karla Kendíka z Chlumu nad Cidlinou. Tehdy to však nikdo z aktérů netušil.

(pokračování příště)



Znak pánů z Krásna

POVÍDÁNÍ O ZUBŘÍ

Volné vyprávění o historii valašské obce Zubří od jejího založení až do dnešních dnů.

Díl „A"



21.

24. listopadu udeřili Němci znovu. Ráno byla celá obec obklíčena vojskem, do vesnice lidé i vozidla směli, Zubří však opustit nemohl nikdo. Ve všech domech začali prohlídky a všichni muži od 15 let byli odvedeni do měšťanky.

Ve škole byli všichni podle seznamu prověřeni. Dopoledne navštívil školu K.H. Frank, aby zkontroloval postup prověřování, odpoledne byl proveden výslech a konfrontace v domku u Holišů, kde byl J. Holiš obviněn, že 29. října nechal přenocovat tři osoby. Holiš zapíral; až jeden z civilistů, kteří byli přítomni výslechu, Holiše usvědčil. Pak Holiše, jeho manželku a 4 děti odvedlo 6 vojáků do školy.

Za hrobového ticha promluvil asi k 850 mužům K.H. Frank. Řeč byla plna varování a výhružek. Nakonec vyřkl nad Holišovou rodinou rozsudek. Holiš propadl hrdlem a jeho majetek byl zničen, vypálen.

V 16 hod. 20 min. byl ze stavení odstraněn nábytek, inventář, dobytek a drůbež. V 18 hod. dal Frank rozkaz k zapálení chalupy.

Manželé Holišovi byli odvezeni do Brna, děti umístěny k příbuzným. Františka Holišová byla až do osvobození vězněna v Brně, Jos. Holiš byl převezen do Prahy, kde byl 12. ledna 1945 popraven.

Tento nejčernější den v historii obce připomíná černá mramorová deska upevněná v přízemí měšťanské školy TGM. Je věnována památce Josefa Holiše. Události druhé poloviny roku 1944 hluboce zapůsobily na ty, kteří je prožívali a trvale se zapsaly do jejich paměti. Neměly by být nikdy zapomenuty.

Štramberští partyzáni byli jednou skupinou partyzánské brigády Jana Žižky, kterou mělo v listopadu 17.000 vojáků zlikvidovat. V bojích padlo mnoho partyzánů. Rozptýlená brigáda se přes zimu zorganizovala, rozdělila se na 33 menších skupin a dál bojovala a připravovala osvobození našeho kraje.

Brigáda během bojů pobila 2.000 německých vojáků a provedla na 300 svěřených akcí všeho druhu. Sama ztratila v bojích 400 mužů a 200 jich bylo zraněno.

Nakonec našeho Povídání o štramberských partyzánech v našich lesích musíme vzpomenout na celou řadu zuberských občanů, kteří z vlastenecké povinnosti partyzány podporovali a riskovali svůj život. Někdo může pochybovat o tom, zda tento skrytý partyzánský boj měl svou cenu, zda oběti i riziko byly vyváženy vojenskými úspěchy partyzánů. Jmenujme některé vojenské akce zuberské skupiny partyzánů: vyhození vlaku s německým štábem na trati pod Hodorfem u Mořkova, likvidace početné skupiny Hitler-Jugend na Pustevnách, likvidace gestapáků ve Štramberku, likvidace špionů, jeden byl pochován na Štěpánce v Kamenárce, druhý, Kendík z Chlumce, na Velké Hůře, spoluúčast na likvidaci gestapáckého štábu na Morávce a další drobné akce.

Do zuberského prostoru byli shozeni na jaře 1944 dva ruští partyzáni, rovněž zde byly shozeny i zbraně.

V zuberských kopcích bylo vybudováno 7 partyzánských bunkrů. První na Hradišťku, kde byl od jara 1942 Frant. Holiš - sám. Další bunkr pak na Galičkách, v Ráztoce, na Velké Hůře, u Rozlehrachova se ještě stavěly bunkry, ale už nebyly obydleny. Ve všech bunkrech bývalo až 70 partyzánů, kteří se podle potřeby střídali. K dispozici byla vysílačka v hájence Jos. Zemana a podle potřeby byla přenášena na bezpečná místa.

Bez podpory místních občanů by tato skupina jen těžko vydržela tvrdé podmínky v kopcích. 4 občané vlastní partyzánský průkaz - Jan Rychlík, Josef Zeman, Vincenc Němec a Rudolf Mičola. Pomocníci partyzánů, kteří zajišťovali partyzány, byli tito občané: Holiš Jos. - popraven, jeho manželka Františka, Marie Zemanová a Františka Němcová, manželky obou partyzánů, manželé Josef a Anna Porubovi, Alois a Františka Holišovi, František a Marie Vavříkovi, Antonín a Františka Holišovi, Josef a Antonie Mičkalovi, Karel Mikulenka - stolař, Jan Cáb, Josef Mikulenka - pekař, Josef Daněk - pekař, Josef Pelikán - ponocný, Jindřich Zeman, Jindřich Pospíšil - četník, Josef Pšenica - pokladník obce, Frant. Poruba, Marie Adamcová, Františka Adámková, František Pobořil a Josef Ulrych.

Ve Slovenském národním povstání bojovali Miroslav Ondřej a Miroslav Holiš, Jan Randus a Antonín Holiš v povstání padli.

Ale nebyl tu jenom vojenský význam partyzánské skupiny. Byl tu ještě morální význam této činnosti. Tak jako v počátku války byla vzpruhou našim spoluobčanům činnost příslušníků Obrany národa, měly v druhé polovině válečných let svůj vliv i bojové akce partyzánů. Vykřesávaly jiskřičky naděje na porážku německé armády a na obnovu svobodné republiky.

Počátek roku 1945 byl ve znamení blížící se fronty. Dokazovaly to časté přesuny vojsk po silnici k Val. Meziříčí, ale i téměř každodenní přelety spojeneckých letadel. Jejich bílé čáry na obloze dokazovaly, že spojenecké letectvo ovládlo vzdušný prostor nad hroutícím se Německem.
V lednu se objevili v Zubří mladí chlapci z Ostravska, kteří zde byli nahnáni, aby pro ustupující armádu připravili obranné zákopy. Ty se táhly od kostela ve svahu pod Hůrkou a ukazovaly, kde by asi probíhaly boje o Zubří. Naštěstí těchto zákopů nebylo použito.

Spolu s brigádníky byli nasazeni i příslušníci Todtovy pracovní organizace a několik SSmanů, kteří ve škole uskladnili pancéřové pěsti a trhaviny pro ničení mostů a tratí. Po jejich odchodu se ve škole na krátký čas objevili i Vlasovci, kteří vypáčili kabinety, skříně a co se jim líbilo, sebrali. Učitelskou i žákovskou knihovnu zabavili a spálili. Nakonec obsadili školu Mad'aři, pokud nepadli, nechali se zajat Sovětskou armádou.

Jinými návštěvníky, hlavně u sedláků, byli vojáci koňského lazaretu. Sedláci museli živit jak vojáky, tak také zraněné a utahané koně. Vojáci měnili a prodávali koně a postroje za jídlo. Vozatajský oddíl Němců se v Zubří objevil koncem dubna a ve vozech vezl válečnou kořist - čistý líh, dalekohledy, brašny, špek.

V březnu ještě krutě zasáhlo gestapo. Pro poskytnutí lékařské pomoci partyzánům byl zatčen MUDr. Lad. Vašek, který pravděpodobně skončil v jednom z posledních transportů v plynové komoře.

Ve stejný den byl gestapákem na útěku zastřelen Jaroslav Adamec, který byl pochován na poli za dvorem, kde byl zastřelen a teprve po osvobození byl převezen na místní hřbitov. Jeho dva bratři Jaromír a Otakar spolu s otcem Františkem byli odvlečeni neznámo kam a snad také skončili v plynové komoře.

V letech 1939 - 1945 bylo fašisty umučeno nebo popraveno celkem 23 občanů naší obce.

Jejich pamětní deska je umístěna v Muzeu obce Zubří „Na Petrohradě".
Nezapomeňme jejich jména:
Adamec František
Adamec Jaromír
Adamec Jaroslav
Adamec Otakar
Daněk František
Friedrich Stanislav
RNDr. Krist Ladislav
PhDr. Mičola Jaroslav-Metoděj
Nachmilner Jan
Pavlát Josef
Pernica Ondřej
Petříček Bohumil
Procházka Václav
Sedlák Václav
Richter Josef
Stodůlka Josef
Šimurda Alois (učitel)
MUDr. Vašek Ladislav
Brumek Miroslav
Holiš Josef
Šimurda Oldřich (zuberský rodák, pověšen na Prostř. Bečvě)

Zatčeni a umučeni byli rovněž naši 2 občané z rasových důvodů - Rómové. Byli to Haur Josef a Haur Ondřej.

11. dubna 1945 bylo bombardováno Val. Meziříčí. Koncem dubna je již fronta v blízkosti, dělníci z Ostravska zůstávají doma, Ostrava je po tuhých bojích 30. dubna osvobozena.

Za „dvorem" se rozestavilo několik děl obsluhovaných maďarskými vojáky. Těžké dělostřelectvo bylo zakopáno za Starozuberským potokem. 4. května přelétá nad Zubřím výzvědná Rata, odpoledne je ostřelováno Zubří. Prvé střely ruských děl dopadají za Hůrku, ke kostelu, na kraj hřbitova, další již rozmetaly maďarské kanóny v prostoru za „dvorem".

Silná střelba od Rožnova prozrazuje, že o město se usilovně bojuje, ozývá se celý den - 5. května.

Velký chaos mezi ustupujícím vojskem vyvolala velká skupina vojáků, která se náhle objevila na Videčském kopci. Ujíždějící nacističtí důstojníci si vynucovali ve svých autech místo na silnici a mezi vojáky se šíří strach z partyzánů, kteří byli na dohled na Videčském kopci. Po hodině zmatků a napětí se vše vysvětlilo. Na kopci se objevila jednotka maďarské armády, která opustila své pozice u Val. Bystřice a přes Vidče se snažila dostat k hlavní ústupové cestě na Val. Meziříčí.

Navečer vše utichá. Zubří se vyprázdnilo a ráno 6. května mezi 3. a 4. hodinou je v Zubří prvá hlídka sovětské armády, která jen kontroluje sklepy, hledá „kde germaněc" a žene se dál na západ k Val. Meziříčí.

S ránem 6. května se objevují u „Šenku" prvá auta, děla, vozy - Zubří je osvobozeno.

Je vytvořen Národní výbor s předsedou Antonínem Vaškem, kterého za několik dní vystřídal František Svak.

Je neděle odpoledne. Průvod šťastných Zubřanů jde k Lípě svobody, aby s přicházejícím jarem přivítal i jaro svobody.

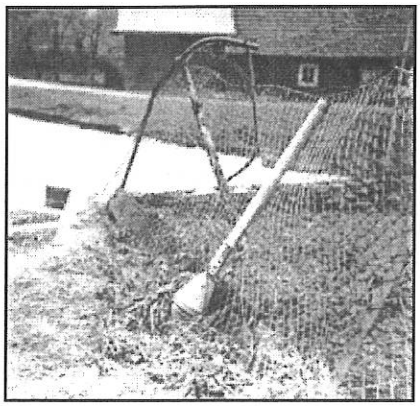
Pro Zubří skončila válka.



Skupina „zákopníků" v lednu 1945 při ranním nástupu do práce



Zákopy v Zubří - leden 1945



Pozůstatek II. sv. války - německá „panzerfast" u zuberského potoka



Už zase jedou .....čáry spojeneckých bombardérů nad Zubřím



6. květen v Zubří



6. květen v Zubří



6. květen v Zubří



6. května 1945. Shromáždění občanů u „Lípy svobody"

(pokračování příště)

Znak pánů z Krásna

POVÍDÁNÍ O ZUBŘÍ

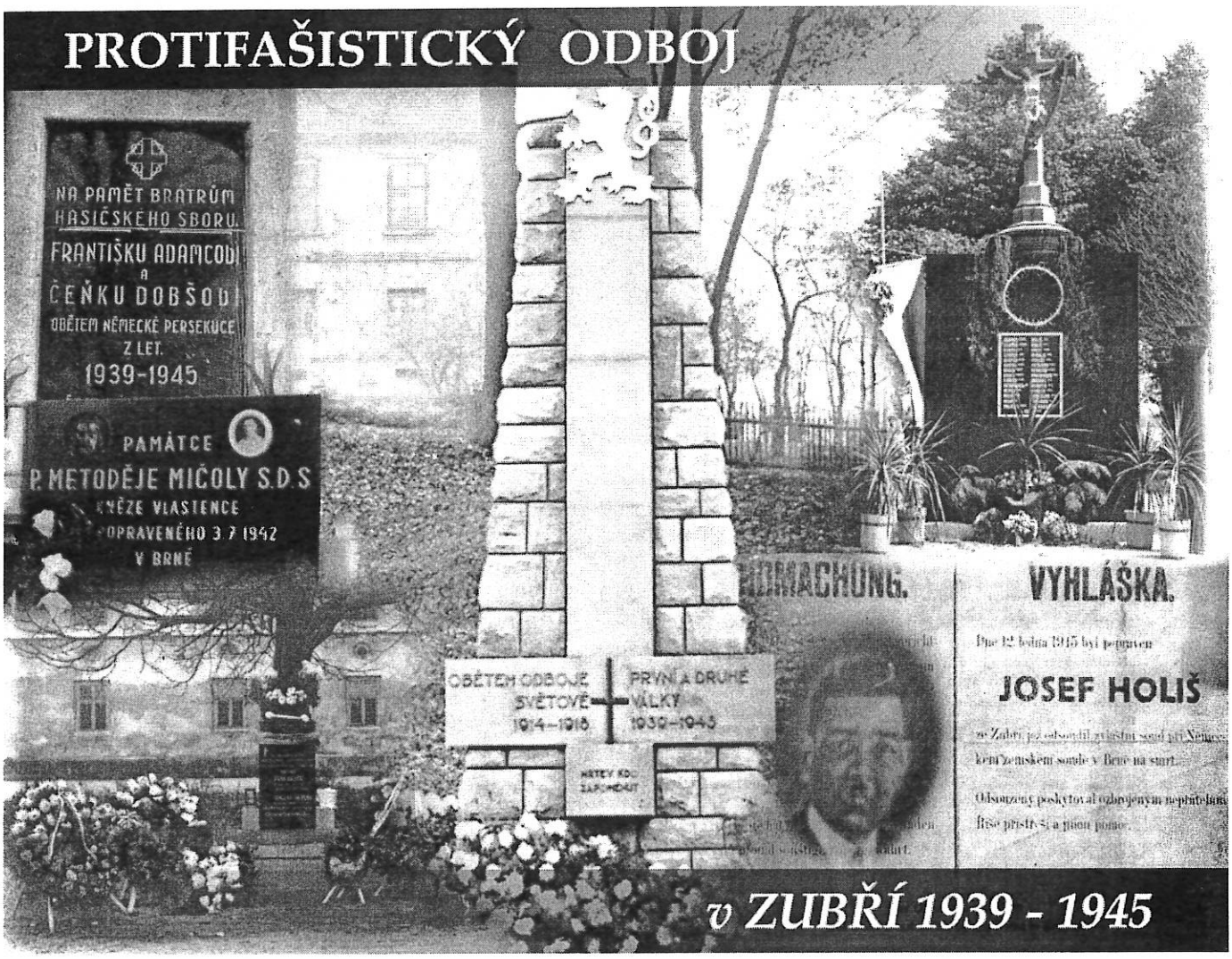
Volné vyprávění o historii valašské obce Zubří od jejího založení až do dnešních dnů.

V našem „Povídání" jsme již zachytili historii let 1939-1945 (Zuberské noviny prosinec 1999 – květen 2000) i účast našich občanů v odbojí proti fašistické okupaci.

V tomto rozšířeném vydání Zuberských novin se seznámíme s výpověďmi přímých účastníků tragických listopadových dnů před 60 léty.

Výpovědi svědků soustředil ve své práci „Protifašistický odboj v Zubří 1939-1945" pan Richard Sobotka a tyto události zasadil do celkového dění té doby v našem regionu.

S jeho svolením otiskujeme jeho práci, doplněnou jen o jména vězněných zuberských občanů Obrany národa a domácího odboje, partyzánů a jejich pomocníků, jakož i účastníků zahraničních armád, kteří bojovali ve II. Světové válce na různých frontách.



Šedesát let uplynulo od běsnícího povichru času, který se v závěru onoho roku 1944 rozhodl zlým úmyslem smést obec s povrchu země. Díky statečným, kteří často přinesli oběť nejvyšší, byl domov zachráněný.

Ohlédněme se do historie, kterou mnozí z nás ještě pamatují. Připomeňme ji těm, pro které jsou někdejší činy občanů - vlastenců už jen historií.

Kdo se nehlásí ke své minulosti, nemůže nic čekat ani od budoucnosti.

Tragická doba

Ve středu 15. 3. 1939 obsadila německá armáda okleštěné území Československa mnichovskou dohodou z 30. 9. 1938 a zřídila Protektorát Čechy a Morava. Už den předtím (14. 3. 1939) se od Československa odtrhlo Slovensko, v Bratislavě byla vyhlášena Slovenská republika. Nastalo jedno z nejtěžších období v dějinách Československa. Dne 17. 11. 1939 uzavřeli nacisté české vysoké školy. O rok později přijel 24. 11. 1942 první transport do židovského ghetta v Terezíně.

Národ se nevzdával. Už v roce 1940 bylo v Londýně ustaveno státní zřízení ČSR v exilu v čele s E. Benešem, velmocemi bylo uznáno v červenci 1941. Dne 27. 5. 1942 spáchali čs. výsadkáři vyslaní z Velké Británie atentát na říšského protektora Reinharda Heydricha v Praze. Odvetou byla 10. 6. 1942 vyhlazena obec Lidice. Na Slovensku vypuklo ve dnech 29. 8. - 27. 10. 1944 Slovenské národní povstání. Ve dnech 5. - 9. 5. 1945 propuklo Květnové povstání v Praze, které skončilo příjezdem Rudé armády do Prahy. Dne 12. 5. 1945 skončily u Milína boje II. světové války v Evropě.

Národní odboj

Dne 15. 3. 1939 obsadila německá vojska české země. Tato okupace a vytvoření Protektorátu Čechy a Morava znamenaly nejtěžší období ve vývoji českého národa za dobu jeho existence. Byl to počátek germanizace českého prostoru a obyvatel. Přirozenou reakcí byla obrana národních zájmů, formovaly se odbojové ilegální organizace. Už bezprostředně po 15. 3. 1939 se začal utvářet vojenský odboj Obrana národa (ON). Zapojily se také další organizace (Čs. obec sokolská, DTJ, Orel, legionáři, pošty, telekomunikace, železnice aj.). Smyslem činnosti ON byla příprava protiokupačního povstání. Byly shromažďovány a ukrývány zbraně, zajišťována pomoc při odchodu vojáků (zvláště letců) do zahraničí, prováděna příprava sabotáží a jiných odbojových akcí, opatřovány finanční prostředky pro pomoc postiženým rodinám zatčených vlastenců. Obrana národa se zejména podílela na organizování ilegálních přechodů vlastenců na moravsko - slovenské hranici. Byla prováděna zpravodajská činnost.

Jinou významnou odbojovou složkou byl Petiční výbor Věrni zůstaneme (PVVZ). Mezi aktivní odbojové organizace náleželo Národní hnutí pracující mládeže (NHPM). Snahu po koordinaci demokratického odboje realizovalo Politické ústředí (PÚ). Spojení se zahraničním odbojem v čele s dr. E. Benešem bylo udržováno kurýrní a radiotelegrafickou cestou. PÚ udržovalo spojení se Slovenskem a sporadické kontakty mělo i s ilegální KSČ.

Nacisté se od samého počátku snažili odbojové hnutí rozvrátit. Zatýkáním v prosinci 1939 bylo silně postiženo PÚ. I když byly organizační struktury odbojového hnutí v podstatě rozbity, nebo těžce poškozeny, hnutí jako celek zničeno nebylo.

Partyzáni

Odbojové hnutí v Čechách a na Moravě v roce 1942 jen velmi pozvolna překonávalo následky represí po atentátu na zastupujícího říšského protektora R. Heydricha. Tvrdé perzekuce a teror udržovaly obyvatelstvo protektorátu v atmosféře obav a strachu. Přesto mezi obyvateli zůstalo odhodlání pokračovat v boji. Reakcí na teror okupantů byl ozbrojený odpor. V důsledku toho bylo nuceno stále více lidí odcházet do úplné ilegality. Tento způsob odporu se šířil zejména na venkově, kde byly lepší podmínky pro takový způsob boje i pro vytváření dočasných úkrytů. Ve druhé polovině roku 1942 tak v některých oblastech Moravy vznikaly první skupiny, které se staly zárodkem partyzánského hnutí na území protektorátu (např. skupina Zelený kádr v oblasti Hostýnských vrchů, skupina Jiskra na Frýdecko - Místecku). Zpočátku byly jejich akce omezeny a nerozvíjely bojovou aktivitu, i tak znamenaly trvalé a narůstající nebezpečí. Němci se od samého počátku obávali, že pokud budou tyto skupiny posilovány o politické uprchlíky a podporovány obyvatelstvem, mohou začít provádět sabotážní akce velkého charakteru, čímž může být ochromena silniční a železniční doprava, omezen nebo znemožněn přísun potravin, uhlí a podobně. Obavy byly i z možného vyvolání nepokoje mezi obyvatelstvem a případného zastavení práce ve válečném průmyslu na území protektorátu, zvláště ve zbrojařských závodech.

Podmínky pro činnost partyzánů na území Čech a Moravy byly limitovány nedostatkem zbraní, munice a jiného vojenského materiálu. To vše partyzáni získávali až v průběhu bojů a prakticky až do konce války bylo všeho nedostatek.

Ozbrojené akce partyzánského hnutí se začaly výrazněji prosazovat v létě 1943. Partyzánské hnutí bylo podporováno komunisty, impulsy přicházely z Moskvy, kde byla vypracována strategie a politické směrnice pro postup komunistů v domácím odboji. V červnu a září 1943 byly na území protektorátu vysláni z Moskvy emisaři a vytvářeny partyzánské oblasti v Podbrdsku a později také na severní a střední Moravě. K většímu rozšíření ozbrojených forem však až do podzimu 1944 účinně bránil bezpečnostní aparát nacistů.

Souběžně s rozvíjejícím se partyzánským hnutím vznikaly také nové odbojové organizace, které navazovaly na předchozí zkušenosti. Počátkem roku 1944 se obnovila práce ve zpravodajském odboru čs. MNO v Londýně, které se zabývalo přípravou a provedením povstání na území protektorátu, kam byli vysíláni parašutisté. V prvé polovině roku 1944 seskočilo do různých oblastí Čech a Moravy celkem 32 parašutistů, kteří tvořili devět skupin. Jejich osudy byly různorodé, některým se nepodařilo vybudovat nezbytnou základnu pro svou činnost, jiní se v režii gestapa stali prostředkem destrukce partyzánského a odbojového hnutí.

Další skupiny výsadkářů měly za úkol vytvořit na pomezí protektorátu a Slovenska velitelskou složku partyzánských skupin, ale v důsledku trvalého tlaku okupantů, nedostatku zbraní a dalšího materiálu se to nepodařilo. Nedařilo se ani rozšířit účinný ozbrojený boj v zázemí nepřítele.

Zlom nastal po vylodění vojsk západní koalice v Normandii v létě 1944, po povstání v Paříži a ve Varšavě, po neúspěšném atentátu na Hitlera a zejména v důsledku úspěšného postupu Rudé armády na východě. K zintenzívnění odbojové činnosti přispělo také Slovenské národní povstání.

O rozvoj partyzánského hnutí usilovala především komunistická ilegalita. Od léta 1944 byly na Moravu a do Čech vysílány partyzánsko - organizátorské výsadky, jejich hlavním úkolem bylo prosadit na území protektorátu komunistickou koncepci závěrečných bojů s okupanty. V září 1944 vydal Ukrajinský štáb partyzánského hnutí několika partyzánským jednotkám rozkaz přemístit se ze západního Slovenska na Moravu, ale podařilo se to pouze oddílu Záře s velitelem P. V. Fjodorovem.

Počátkem října 1944 vznikla na severovýchodní Moravě partyzánská oblast, kde působil 1. čs. partyzánský oddíl (později brigáda) Jana Žižky (velitel nejprve J. Ušiak, od prosince 1944 kap. D. B. Murzin). Její základ tvořila skupina, vysazena již v srpnu na Slovensko, která se od září do října 1944 přesouvala v několika etapách do oblasti Moravskoslezských Beskyd. Okupanti provedli v polovině listopadu 1944 jako protiopatření

jednu z největších organizovaných protipartyzánských akcí nazvanou Tetřev, nepřinesla však žádoucí výsledky. Okupanti proto zvolili jiné represivní metody a protipartyzánská ofenzíva probíhala na území protektorátu prakticky až do května 1945.

V září a říjnu 1944 další výsadek parašutistů ze Sovětského svazu budoval za pomoci místního obyvatelstva partyzánskou oblast na Českomoravské vysočině. Západní výsadek z konce roku 1944 a počátku roku 1945 se aktivně účastnil na přípravě a pak i v bojích květnového povstání roku 1945 v Praze.

Na jaře 1945 byli do různých míst protektorátu vysazováni parašutisté ze Sovětského svazu s úkolem provádět především hloubkový či přifrontový průzkum. Některé z výsadků současně plnily partyzánsko - organizátorskou roli, z jiných se na přelomu března a dubna 1945 formovaly v oblasti východních, středních a jižních Čech nové partyzánské jednotky.

Počátkem května 1945 se II. partyzánská brigáda M. R. Štefánika přesunula do prostoru Kněhyně - Pustevny, které uhájila až do konce války.

V důsledku neustálého tlaku represivních orgánů okupantů se nepodařilo vybudovat v oblasti Čech a Moravy společný a jednotný partyzánský štáb, který by podle pokynů sovětského velení koordinoval činnost všech partyzánských jednotek a uplatnil jejich sílu v závěrečných bojích. Přesto partyzáni vázali v oblastech svého působení značný vojenský potenciál okupantů, svou aktivitou ovlivňovali průběh povstaleckých bojů i osvobozování Moravy a Čech v květnu 1945.

Protipartyzánská škola v Beskydech

Sílící partyzánské hnutí zejména v Beskydech vyvolalo na straně okupační mocnosti reakci ve vytvoření protipartyzánské školy. Svědčí o tom v dochovaných dokumentech útlý svazek rozkazů a směrnic, označovaných jako „Tajné", které se týkají partyzánského hnutí.

O boji proti partyzánům bylo rozhodnuto již počátkem roku 1944 nasazením početně silné pořádkové a bezpečnostní policie, které měly zjišťovat údaje o výskytu partyzánů.

Již v květnu 1944 se na severní Moravě formoval speciální protipartyzánský útvar „MIETHE" (velitel hauptmann Paul Miethe) v síle dvou rot, jeho štáb sídlil ve Frýdku. Bylo zformováno deset stíhacích oddílů (jagdkomand), jejich hlavním úkolem bylo pročesávat prostor v obcích Frýdek, Bludovice, Staré Hamry, Čeladná, Raškovice, Krásná, Rychaltice, Tichá, Morávka a Stará Bílá, pátrat po partyzánech a uprchlících, zatýkat je a v případě ozbrojeného odporu zlikvidovat. Neustálé hlídkování v daném prostoru mělo zabránit partyzánským oddílům v dlouhodobějším pobytu.

Záhy se ukázalo, že nasazení pouhých dvou rot nepostačuje ke splnění tak náročných úkolů. Proto již 20. 8. 1944 došlo k posílení protipartyzánského boje o další rotu policejního pluku SS 21. Velením operačního oddílu RUHSAM byl pověřen major četnictva Rudolf Ruhsam. Jeho sídlem se stal Rožnov p. Radh., odkud byly řízeny akce proti partyzánům až do března 1945. Celková síla těchto speciálních jednotek byla zpočátku 350 mužů.

Rozmach partyzánského hnutí na Moravě, zejména po příchodu I. čs. partyzánské brigády Jana Žižky, přiměl velitele pořádkové policie SS k vytvoření zvláštní policejní školy v boji proti partyzánům. Již 11. 12. 1944 vyšel pod značkou Kdo g 1 org/1/3č.864/44/g tajný Daluegův rozkaz o zřízení policejní školy pro boj proti bandám v moravsko - slovenském hraničním prostoru (Polizei - Bandenkampfschule II). Umístěna byla v prostoru Velkého Javorníku. Každý běh měl mít 150 mužů, kteří byli cvičeni jako ženisté, psovodi, ve střelbě z lehkých a těžkých kulometů, z minometů a z lehkého děla, kladení a odstraňování min.

Protipartyzánská škola byla zřízena východně od Veřovic v lesnatém údolí nazývaném Padolí.

První běh školení měl začít 29. ledna 1945, měl trvat šest týdnů s ukončením 10. 3. 1945. Druhý běh měl být zahájen 16. 4. 1945 a ukončen 26. 5. 1945. Katastrofální situace na východní frontě však měla negativní dopad i na početní stavy účastníku kursu. Z původních 150 mužů každého běhu nastoupila pouze jedna četa. Druhý kurs sice začal, ale již nebyl dokončen. V druhé polovině dubna 1945 vyšel rozkaz vrchního velitele branné moci, že se ve všech vojenských školách zastavuje výcvik a frekventanti měli být nasazeni na frontu. Policejní škola sice zlikvidována byla, její frekventanti však nebyli nasazeni na frontu, ale do bojů proti partyzánům.

Oldřich Sládek, Hlas revoluce 8 49 - 1985

Obrana národa v Zubří

Brzo po okupaci republiky odešel do Anglie Karel Pernica, letec, který se účastnil bojů o Anglii v 301. peruti RAF. Po osvobození navštívil krátce Zubří a vrátil se do Anglie. Jeho rodiče byli za války internováni v táboře ve Svatobořicích, otec na následky věznění zemřel.

V Zubří byla odbojová činnost organizována od června 1939 v rámci celonárodního odboje Obrana národa (ON). Do obce Zubří přijel kurýr, který navázal spojení s učitelem Ludvíkem Martinkem a Františkem Vaculínem.

Organizace měla mít sílu jedné roty, velitelem měl být odborný učitel Ludvík Martinek (nar. 17. 4. 1904).

Organizačně byla obec rozdělena na dvě části, spodní si vzal na starost stolař František Vaculín (8. 10. 1904 - 8. 1. 1968). Staré Zubří a horní konec si vzal na starost v té době poštovní doručovatel a četař v záloze Jaroslav Fabián (nar. 25. 9. 1908). Jako velitelské kádry byly získáni: odborní učitelé Milan Klein, František Janoš, Vilém Růžička a Jindřich Frankovič, učitelé Jiljí Pernica, Josef Polách (v té době skladník při stavbě silnice), a stavební polír Čeněk Dobeš. Skupinu velitelů doplnili MUDr. Antonín Fabián a rolník František Slovák.

Celá organizace byla napojena na vedení v Rožnově pod Radhoštěm, kde byl okrskovým velitelem obchodník Rostislav Holub. Okresním velitelem ve Valašském Meziříčí byl npr. Sborník, jeho zástupcem úředník okresní nemocenské pojišťovny Janyška.

Celkový počet mužů, zapojených do Obrany národa v Zubří v roce 1939 byl 37.

Činnost organizace byla zaměřena na získávání zpráv o náladách obyvatelstva, o chování Němců. Patřilo sem získávání zbraní, výbušného materiálu a zdravotnických potřeb. Zbraně, střelivo a jiný vojenský materiál pocházel z doby demobilizace armády v roce 1938, zejména z likvidace vojenské posádky 40. pěšího pluku ve Valašském Meziříčí v roce 1939.

Svou negativní roli v činnosti organizace sehrála nezkušenost v ilegální práci, také masovost; ON byla z odbojových organizací nejpočetnější. Svou práci odváděli také konfidenti gestapa a udavači. Došlo k vyzrazení činnosti organizace i na nejvyšších místech a k zatýkání.

Došlo i na zatýkání v Zubří.

Dne 29. 3. 1940 byl během vyučování zatčen v zuberské škole velitel organizace Ludvík Martinek. Vězněn byl v Uherském Hradišti, Brně, Ostravě, Görlitz, Breslau. Trest smrti mu byl posléze změněn na deset let káznice, vězněn byl v Ratiboři, odtud v závěru války odsunut s ostatními 200 českých vězňů do Bütcova u Rostoku. Tady byl 6. 5. 1945

osvobozen, do vlasti se vrátil 26. 5. 1945.

Další zatýkání následovalo v únoru a březnu 1941, pak v květnu 1942.

Na útěku před gestapem byl na aleji v Zubří ubit Jar. Adamec. Brzy po návratu z vězení v roce 1943 zemřel ruský legionář, nadporučík Čeněk Dobeš; tři dny po pohřbu jej přišlo gestapo znovu zatknout. Celkem bylo ze Zubří popraveno a umučeno 16 lidí.

Ze 37 členů ON v Zubří bylo zatčeno a uvězněno 28 občanů, někteří z nich se vrátili z káznice a koncentračních táborů v březnu, další až v květnu 1945.

K ON v Zubří patřil také dělník František Holiš, bytem Zubří 381, který unikl zatčení tak, že 22. 5. 1942 odešel do zuberských lesů, žil zde v bunkrech, které si za pomoci občanů zbudoval; 10. 5. 1944 se zapojil do skupiny štramberských partyzánů.

Po hromadném zatýkání činnost ON na čas ustala. I když v Zubří nevznikla jiná ilegální skupina, obyvatelé svou činnost zaměřili na pomoc partyzánům, kteří se v místních lesích zdržovali, nebo krajem procházeli.

Pomáhali také sovětským občanům, kteří prchali ze zajetí nebo koncentračních táborů, například komsomolců, kteří se v lesích na Zubersku objevili v jarních měsících roku 1943. Za pomoci občanů z horní části obce a Starého Zubří vybudovali bunkry, odkud prováděli výpady zejména na železniční trať do Ostravy. Velitelem skupiny byl Vladimír Rajnoch, toho později vystřídal Jaroslav Jašek.

Nejužší spolupráce byla se skupinou Štramberských partyzánů, kterým zuberské lesy poskytovaly dostatek ochrany a Zubřané vydatnou pomoc.

V 7 vybudovaných bunkrech přebývalo až 70 partyzánů, kterým bylo třeba zajistit jídlo a zdravotnické potřeby. Ze zuberských občanů obdrželi za svou činnost partyzánské průkazy :

Jan Rychlík četník — Vincenc Němec (113)
Josef Zeman (505) — Rudolf Mičola (105)

Důležitou roli v podpoře partyzánů měli pomocníci partyzánů. Životem na svou pomoc doplatil Josef Holiš, který byl konfidentem poznán a usvědčen, jeho chalupa vypálena, manželka byla vězněna a Josef Holiš v lednu 1945 nacisty popraven.

Ostatní pomocníci se dočkali osvobození. Uvádíme seznam pomocníků, jak jej zpracoval za spolupráce se zuberskými partyzány předseda Svazu protifašistických bojovníků pan Ludvík Martínek :

Holišovi Josef a Františka (97)
Holišovi Antonín a Františka
Zemanovi Josef a Marie (505)
Pospíšil Jindřich – četník
Němcovi Vincenc a Františka (113)
Pšenica Josef – pokladník obce
Mikulenka Karel – stolař (564)
Poruba František (u Lipůvky)
Cáb Jan (605)
Mičkalovi Josef a Antonie
Porobovi Josef a Anna
Adámková Františka
Holišovi Alois a Františka (613)
Adámková Marie
Mikulenka Josef – pekař
Pobořil František (387)
Daněk Josef – pekař
Ulrych Josef (329)
Vavříkovi František a Marie (141)
Dobšovi Ludvík a Vincencie (94)
Pelikán Josef - ponocný
Svakovi František a Františka (553)
Zeman Jindřich (734)

Slovenského národního povstání se jako partyzáni zúčastnili Ondřej Miroslav a Holiš Miroslav. Randus Jan a Holiš Antonín v povstání padli.

Partyzánská přísaha

Přísahám na vše, co je mi svaté, že v boji za osvobození Československé republiky nebudu litovat ani svých sil, ani svého života. Nemilosrdně budu mstít všechna muka a slzy našich matek a sester, zavražděné vlastence, všechny zločiny, spáchané fašistickými barbary na Češích a Slovácích a karpatských Ukrajincích. Dobrovolně jsem se přihlásil do řad partyzánských bojovníků a slibuji, že budu poslušen rozkazu svého velitele a svého oddílu a budu je bez odmluvy plnit. Svěřené tajemství budu posvátně bránit a své druhy a svůj oddíl nikdy nezradím, byť bych byl vystaven sebevětším mukám. Kdybych však svůj oddíl zradil nebo nesplnil jeho příkazy, nechť mne stihne přísný trest z rukou mých kamarádů.

Můj oddíl bude mi rodinou, moji kamarádi mými bratry. Bude-li raněn můj druh, nebo upadne do těžkého postavení, budu mu nápomocen a nedopustím, aby se dostal do rukou nepřítele. Sám se nikdy nevzdám.

Všechny mé myšlenky a síly budou ode dneška věnovány jednomu cíli: škodit nepříteli na každém kroku, pomáhat ze všech sil v boji mé vlasti za svobodu. Mým heslem bude: Smrt fašistickým okupantům - svobodu národům Československa.

Tak přísahám.

(Tuto přísahu skládali všichni příslušníci 1. čs. partyzánské brigády Jana Žižky.)

I. čs. partyzánská brigáda J. Žižky

Místa partyzánského odporu měla pro svou existenci příhodné podmínky zvláště v horských oblastech. Tak jsou do historie partyzánských bojů trvale zapsány Vsetín, Štramberk, Čeladná, Velké Karlovice, Dolní, Horní i Prostřední Bečva. Operační prostor se rozprostíral od Velkých Karlovic po Vsetín, všechny tři Bečvy, Pustevny, Kněhyně, Čertův mlýn, Čeladnou, Frenštát pod Radhoštěm. Už v polovině roku 1942 vznikla ve Štramberku jedna z prvních partyzánských skupin na území protektorátu.

Od podzimu 1944 převzala organizaci partyzánského hnutí v Beskydech I. čs. partyzánská brigáda J. Žižky. Podle rozkazu hlavního štábu partyzánského hnutí v Kyjevě se měla přesunout ze Slovenska na Moravu. První pokus se uskutečnil v noci z 21. na 22. 9. 1944. Další pokus se uskutečnil 25. 9. 1944 v oblasti Velkých Karlovic. Němci proti partyzánům soustředili jednotky wehrmachtu, vyslali speciální stíhací oddíl Ruhsam ze Vsetína, nasadili těžkou techniku včetně tanků. Šlo o největší boje partyzánů s fašisty na území Čech a Moravy za celou dobu nacistické okupace.

Proti přesile neměla partyzánská brigáda naději na úspěch a musela ustoupit.

Partyzáni se proto rozdělili do tří skupin. Murzinova skupina v počtu asi 60 osob pronikla v noci 28. na 29. 9. 1944 do údolí Podťaté a do prostoru Radhoště. Druhá Ušiakova skupina se po dvou dnech bojů vymanila z obklíčení u Štiavniku a 2. 10. 1944 vstoupila nad Makovem na horu Vysokou. Třetí skupina se probila z obklíčení ve směru na Moravu přes Maríkovo a Čertov. K soustředění brigády po bojovém přechodu došlo na Trojačce

v Moravskoslezských Beskydech. Počet členů klesl na 130 - 140 osob, během bojů ztratila brigáda přes 200 bojovníků. Vyřadila však přes 400 nepřátel a mnoho bojového materiálu.

Prvním stanovištěm štábu brigády na území Moravy byl hostinec na Martiňáku, pak dřevěná bouda na hoře Magurce (1072 m n. m.), později dvě chaty na východním svahu Trojačky nad obcemi Čeladná, Ostravice a Horní Bečva nedaleko kóty 987 m. Místo bylo velmi příhodné, dobře kryté, chráněné od západu strmým svahem, z jihu a severu strmými roklemi. Úkryt byl vyzrazen konfidenty a 22. 10. 1944 obklíčen stíhacími komandy, polního četnictva a SSD v počtu téměř tří tisíc ozbrojenců. Štábu brigády se díky lepší znalosti terénu podařilo z ohroženého prostoru uniknout. Nacisté pak obě chaty zapálili a veškeré zásoby zničili.

Rozptýlené síly brigády se po několika dnech soustředily v pláni Pod starou salaší na Kněhyni, zde partyzáni vybudovali zemljanku pro 50 osob.

Čertův mlýn

Štáb partyzánské brigády měl na podzim roku 1944 své sídlo v bunkru pod Čertovým mlýnem nedaleko sedla Kněhyně. I toto místo gestapo díky zrádcům vypátralo. Téměř vzápětí došlo k jednomu z největších dramat v Beskydech.

Průzkum v té době přinášel zprávy o soustřeďování německých vojsk na přístupech k horám. Z toho důvodu připravoval štáb partyzánské brigády přechod brigády do Chřibů.

V těch dnech doručila spojka zprávu, že ostravská odbojová skupina požaduje schůzku se štábem brigády, měly se projednat otázky spojené s další spoluprací skupiny s brigádou.

Schůzka byla původně dojednána na 31. 10. 1944, ale uskutečnila se 2. 10. 1944. Za místo schůzky byl navržen Čertův mlýn. Náčelník štábu major Murzin navrhoval předem obsadit prostor Čertova mlýna a zajistit tak bezpečnost setkání. Proti tomu rozhodně vystoupil politický komisař Dvořák, který nechtěl zvýšeným pohybem upozornit Němce, že se děje něco podezřelého, navrhoval použít jen nejnutnější počet spojek. Ušiak rozhodl jistit bezpečnost vysláním dvou průzkumných družstev, třetí družstvo zajišťovalo štáb zezadu.

Bylo po třetí hodině odpoledne, když se štáb brigády přibližoval ze sedla Kněhyně k napajedlu na levé straně cesty pod vrcholem Čertova mlýna. Velitel brigády Ušiak, politický komisař Dvořák, náčelník štábu Murzin a náčelník průzkumného oddílu Nastěnko vytvořili nevelký hlouček pohybující se uprostřed sestavy, doprovázela je úderná rota. Žádný z nich netušil, že je to léčka. Jakmile vstoupili do otevřeného sedla pod Kněhyní spustili Němci kulometnou palbu. Rozpoutal se krátký, neobyčejně prudký boj. Němci útočili z předem připravených úkrytů.

Padlo 5 partyzánů (z toho 1 žena). Ušiak byl během přestřelky raněn do obou rukou, těžce raněného jej dopravili nejdříve na Martiňák, pak k Macurům na Bařiny, odtud byl přemístěn Oldřichem Machandrem do Čeladné; úkryt byl vyzrazen a poručík Ušiak v bezvýchodné situaci volil 3. 11. 1944 raději smrt vlastní zbraní; Oldřich Machandr a jeho spolupracovník Karel Vinkler byli zatčeni a 23. 11. 1944 pověšeni na konci Čeladné. Major Murzin utrpěl vážné zranění, dostal se do hájovny Jana Křenovského v Ráztoce, ze zranění se zotavoval u manželů Tkáčových na Znajce. Náčelník průzkumu Vasil Nastěnko se zotavoval s průstřelem nohy u Jana Bíla v Bacově. Další zranění hledali pomoc u horalů a v jejich příbytcích.

Operace „Čertův mlýn" byla předzvěstí snahy Němců po likvidaci partyzánské brigády a celého místního odboje. I když se Němcům nezdařil záměr zmocnit se štábu brigády, přece ji úder v sedle Kněhyně v rozhodující chvíli zbavil velení a brigáda ztratila schopnost společně se přesunout do Chřibů a Hostýnských hor, to se podařilo za značných nesnází a po částech pod velením kpt. Štěpanova v průběhu měsíce listopadu.

Operace Tetřev

Akce partyzánů, sabotážní akce a narušování dopravy zneklidňovaly Němce natolik, že se státní ministr K. H. Frank rozhodl v listopadu 1944 rozsáhlou vojenskou operací vytěsnit partyzány z Beskyd. Operace dostala název Tetřev, velení a dohled nad ní převzal osobně K. H. Frank.

V předstihu byla provedena propagandistická akce s vydáním letáků a se zdůvodněním, proč vlastně Němci v českých zemích jsou a jaké sledují cíle.

Proč jsme zde?
Protože chceme Tebe, Tvou rodinu a dům uchránit před bolsevikem a jeho tovarišem partyzánem. Slyšels, co dělali na Slovensku? Zabijeli, zapalovali, rabovali. Nikomu nepomohli, ale všechno zbědovali. Ale německé vojsko udělalo zase pořádek.
Nevěř partyzánům a nepomáhej jim! Nezaslouží si to. Dali se k nim všichni zloději a lupiči. Pamatuj na svůj život a na svou rodinu. Za podporování partyzánů jsou nejtěžší tresty. Však si také zaslouží přísné potrestání každý, kdo se s nimi spolčuje. Jsou to tovarišši bolševiků. A co dělají bolševici, to už víš:
oni berou náboženství a zabíjejí kněze,
oni berou zem, dům a všechen majetek,
oni berou rodinu a dělají z člověka otroka,
proto nám pomáhej také Ty proti partyzánům!

Propagandistický leták doprovázel rozkaz K. H. Franka z 3. 11. 1944 určený velitelům nacistické policie na východní Moravě:

Jako odstrašující prostředek proti banditům v pohraniční oblasti je nutno ihned podrobit krátkému řízení větší počet bandit polapených v pohraniční oblasti, jakož i jejich pomahačů nebo osob, které uprchly z práce a o kterých se dá předpokládat, že se chtějí přidat k banditům, a veřejně je pověsit v místech nebo okolí míst, ve kterých se bandité dopustili přepadu. Popravení budou viset veřejně na šibenici 48 hodin a budou nyní po patřičném oznámení hlídáni českým četnictvem, aby se v každém případě zabránilo jejich odříznutí.

Povolení k provedení zvláštního řízení si krátkou cestou vyžádejte osobně telefonicky u mě. Služebny v pohraniční oblasti je třeba výslovně upozornit na to, že z politického hlediska je žádoucí, aby v nejbližších dnech byl proveden větší počet takových exekucí a z toho důvodu má přestat předávání (dopadených osob) soudům. Výslechy dopadených je třeba provést okamžitě a zkrátka, jakékoliv byrokratické a lidské ohledy mají odpadnout, předávání dopadených osob služebnám v týlu je nutno provésti jedině tehdy, jestliže toho státně policejní důvody vyžadují (...).

Už počátkem listopadu zatýkalo gestapo osoby o kterých se dozvědělo, že pomáhaly partyzánům. Veřejné popravy byly

prováděny hned v následujících dnech v Zubří, na Ostravici, Dolní Bečvě, v Růžďce a jinde na Vsetínsku.

Samotná operace Tetřev byla zahájena 16. 11. 1944. Rozsáhlého vojensko-policejního tažení proti partyzánům soustředěným v beskydských horách se účastnilo na 13 tisíc příslušníků wehrmachtu a speciální jednotky. Akce se rovněž zúčastnili příslušníci gestapa z Moravské Ostravě, Vsetína, Olomouce, Brna a dalších míst. Byly obsazeny veškeré důležité křižovatky a komunikace a bylo přikročeno k pročesávání lesů. Němci obsadili Bečvy, Radhošť, Trojanovice, Kunčice, Bílou, Staré Hamry i Ostravici. Nacistický zátaras dosahoval délky 50 km.

V obsazených obcích bylo vyhlášeno stanné právo se zákazem vycházení od šestnácti hodin odpoledne do půl sedmé ráno.

Ozbrojené síly začaly uzavřený prostor pročesávat 17. 11. 1944.

Příslušníci Jagdkomanda s psovody, Wehrmachtu a SS obklíčili 17. 11. 1944 za ranních hodin masivy Černé hory, Radhoště a Kněhyně a pročesávali je až do 22. 11. 1944 s jediným účelem: zlikvidovat příslušníky I. PBJŽ.

Akce však nesplnila očekávání. K ozbrojenému střetu s partyzány došlo jen 17. a 20. 11. na Lhotské louce nad Horní Bečvou a v lese Cipková nad Prostřední Bečvou. Výsledkem rozsáhlé operace Tetřev bylo zastřelení 8 partyzánů a zajetí dalších čtyř. Třináct osob bylo zatčeno za pomoc partyzánům. Díky výborné zpravodajské službě se partyzánská brigáda za noci 16. 11. 1944 přesunula do Hostýnských hor.

Represe

V závěru roku 1944 partyzánská činnost v Beskydech sílila. Činnost partyzánů silně ohrožovala železniční trať do Ostravy a Valašského Meziříčí, která byla důležitá pro přepravu zbraní, munice a dalšího materiálu na frontu. To bylo důvodem k vypracování plánu na radikální likvidaci odboje na Rožnovsku - již zmíněné operace Tetřev.

Už před stanoveným termínem zahájení operace byly prováděny represivní opatření.

Dne 5. 11. 1944 byli v Zubří před obchodem u „Daňků" za nucené účasti obyvatel popraveni partyzáni Václav Sedlák a Václav Procházka. Václav Sedlák se ještě na poslední chvíli pokusil o útěk, byl však zastřelen protektorátním četníkem ranou z karabiny. Václav Procházka byl pověšen na lípě a musel tam zůstat podle nařízení viset 48 hodin.

Na Bečvách došlo 5. 11. 1944 k zatýkání a internaci zadržených nejprve u Bernkopů, pak v Bílé, zadržení byli přesunuti do Ostravy.

V Prostřední Bečvě byl 5. 11. 1944 zatčen pro spolupráci s partyzány obchodník Oldřich Šimurda. Popraven byl před svým obchodem oběšením na sloupu telefonního vedení dne 23. 11. 1944 s cedulí na prsou: „Podporoval jsem bandity".

V Dolní Bečvě byla 9. 11. 1944 provedena na školním hřišti veřejná poprava čtyř českých vlastenců: Kapitán Kolanda z Velkých Karlovic s odbojáři Bublou Karlem, Králíčkem Štěpánem a Janem Jurčou.

TAKÉ ZUBŘÍ MĚLO BÝT ZNIČENO

Tragický osud rodiny Holišovy

Navečer 29. 10. 1944 se pod záminkou poskytnutí noclehu vetřeli k manželům Josefu a Františce Holišovým do hospodářské usedlosti čp. 125 pod Obecníkem tři konfidenti. Tato událost měla zanedlouho tragickou dohru. Ráno 24. 11. 1944 byla celá obec obklíčena německým vojskem. Muži ve věku od 15 let byli odváděni do školy. Deset z nich nemělo doklady nebo nemohli dokázat, že pracují. Děti byly později propuštěny.

Kolem desáté hodiny se dostavil také K. H. Frank se svým štábem. Mínili provést v Zubří větší akci, aby zamezili dalšímu podporování partyzánů.

Mezi zatčenými byl i Josef Holiš, obviněný z toho, že nechal u sebe přenocovat tři osoby, i jeho manželka. Jejich dům byl pro výstrahu vypálen. K. H. Frank, když se ujistil, že požár chalupu zcela zničil, v 18.30 hodin i se svým štábem ze Zubří odejel. Manželé Holišovi byli odvezeni do Brna, kde byla Františka Holišová vězněna až do osvobození. Josef Holiš byl převezen do Prahy, kde byl 12. 1. 1945 na Pankráci popraven. Dodnes jeho oběť připomíná pamětní deska na zuberské škole, je na ní napsáno: „Hrdina, který nezradil v těžkých dobách okupace, Josef Holiš, nar. 26. 7. 1899 - popraven 12. 1. 1945 na Pankráci. V této škole vynesli nad ním nacisté 24. 11. 1944 rozsudek trestu smrti za partyzánskou a protifašistickou činnost na Valašsku. Čest jeho památce."

K. H. Frank se 24. 11. 1944 zřejmě nepřijel podívat do Zubří jen na to, jak hoří jedna chalupa, měl se zde setkat s konfidentem Kendíkem. Ten mu měl předat seznam občanů, kteří byli zapojeni do partyzánského odboje. Konfidenta Kendíka se podařilo štramberským partyzánům včas zlikvidovat. Kendík na schůzku s K. H. Frankem nepřišel. Nepromluvil ani žádný z internovaných zuberských občanů. Lze usuzovat, že Zubří měl postihnout stejný osud, jako v roce 1942 Lidice.

Svědectví

Jaromír Sopuch, zástupce velitele partyzánské skupiny Štramberk.

Trojice konfidentů Gestapa. Karel Kendík z Chlumce nad Cydlinou a spol.

Dne 29. 10. 1944 přišel Karel Kendík se dvěma dalšími konfidenty k Josefu Holišovi bytem Zubří čp. 125. Vydávali se za partyzány od Murzina. Josef Holiš jim uvěřil, na jejich žádost jim dal večeři a poskytl nocleh. Dne 30. 10. 1944 dostali všichni snídani, načež se rozešli. Jeden konfident - provokatér odešel do Zašové a další na Bečvy.

Karel Kendík zůstal v Zubří, kde se stále vydával za partyzána od Murzina. Kdo mu poskytl pomoc, každého si tajně zapsal. To se mu dařilo až do večera dne 14. 11. 1944, kdy Karel Kendík navštívil pomocníka partyzánů - ponocného Josefa Pelikána a žádal ho jako partyzán od Murzina o nocleh. Josef Pelikán se vymluvil, že má jen jednu malou světničku, ale jestli chce, že jej jeho dcera dovede do pasek k jeho kamarádovi Janu Cabovi. Karel Kendík souhlasil a odešel s dcerou Pelikána k Cabovi.

Ihned byla kontaktována partyzánská spojka Rudolf Mičola s tím, že Josefa Pelikána navštívil podezřelý mladík, který se vydával za partyzána od Murzina. Štramberští partyzáni neváhali, neboť od 18. 2. 1943, kdy je Gestapo s konfidenty a oddíly Jagdkomanda pronásledovali v Beskydách, měli s nimi zkušenosti.

Rudolf Mičola doprovodil partyzány k domku Jana Caba, který stál o samotě. Domek obklíčili, načež Rudolf Mičola vyvolal ven Jana Caba a řekl mu o co jde.

Partyzáni u zadrženého Karla Kendíka provedli osobní prohlídku, zda nemá u sebe zbraň a dovedli jej do bunkru v horách. Na otázku, kdo je, tvrdil stále, že je od Murzina. V Zubří že chodil po domech, požadoval od lidí jídlo a nocleh. Jídlo že odnášel do hor na jedno místo. Když toho bude více,

pošle vzkaz Murzinovi po spojce na Dolní Bečvě.

Choval se celkem klidně do doby nežli mu bylo řečeno, že nás musí dovést k Murzinovi. Jeho klid zmizel a začal nás prosit, aby jsme jej k Murzinovi nevodili, že byl u Murzina, ale odešel od něho. Když jej k Murzinovi dovedeme, že jej Murzin zastřelí.

Věděli jsme hned s kým máme tu čest jednat. Vysvlékli jsme Karla Kendíka do naha. Choval se celkem klidně. Když jsme však vzali do rukou jeho boty zneklidněl. A měl proč. V botě pod vložkou jsme nalezli seznam 67 občanů ze Zubří, kteří K. Kendíkovi poskytli jako partyzánovi od Murzina jakoukoliv pomoc. Odpověděl, že seznam měl proto, aby další partyzáni nemuseli pomocníky hledat, ale mohli jít najisto. Zřejmě v rozčílení zapomněl, že doznal odchod od Murzina.

Dne 15. 11.944 odpoledne před setměním jsme s velitelem Jos. Jaškou a Jaromírem Šmahlíkem doprovázeli K. Kendíka na Bečvy. Když jsme přišli na okraj Horních Pasek Rožnova p. R. viděli jsme jeti krokem po silnici z Rožnova p. R. na Frenštát p. R. vojenská nákladní auta z nichž seskakovali němečtí vojáci a osazovali pravý okraj silnice, kde rozestavovali vojenské hlídky. Bylo to zahájení, nebo příprava na zahájení akce „Tetřev".

V té době mělo již Gestapo své stanoviště pro výslech zadržených partyzánů a jejich pomocníků v restauraci Eroplán v Rožnově p. Radh.

Po setmění jsme prošli mezi hlídkami a pokračovali směrem k Dolní Bečvě. Když jsme přišli na vedlejší cestu, vedoucí k restauraci Eroplán, předstíral K. Kendík, že se nemůže orientovat, a snažil se nás dovést k restauraci. Pohrozili jsme mu, že jestli nás chce vlákat Gestapu do ruk, zastřelíme jej. K. Kendík se proto vrátil zpět směrem k D. Bečvě, pročež se po chvíli zastavil a vedl nás zpět k restauraci. Byli jsme ve střehu připraveni K. Kendíka při pokusu o útěk zastřelit.

Byli jsme asi 80 metrů od restaurace Eroplán, když před restauraci přijely dvě černé osobní auta. Když se otevřely první dveře u auta, Karel Kendík prudce vyrazil a vykřikl: „Hilfe!" Současně zazněly tři výstřely. Karel Kendík padl mrtev do vysoké vrstvy sněhu.

Okamžitě Němci začali vystřelovat světelné rakety. My jsme zalehli do sněhu a sledovali pobíhající vojenské hlídky. V té době již byla obsazena také silnice směrem na Dolní Bečvu. Po uklidnění jsme se vrátili stejnou cestou zpět do bunkru.

Gestapo našlo K. Kendíka ráno zmrzlého a zřejmě se domnívalo, že se jedná o banditu, neboť K. Kendík neměl nic u sebe, na zádech čsl. bojový batoh s jídlem pro tři osoby na tři dni.

Dne 16. 11. 1944 jsme se u Vincence Němce sešli na schůzce s vrchním strážmistrem Janem Rychlíkem, velitelem četnické stanice v Zubří. Informovali jsme jej o celé příhodě s konfidentem K. Kendíkem, o jeho pokusu o útěk při čemž byl námi zastřelen. Při projednávání seznamu se 67 jmény občanů ze Zubří bylo rozhodnuto, že bude zničen, aby se seznam nedostal do rukou Gestapa, kteréžto nebezpečí v té době skutečně hrozilo. Němci běsnili na Valašsku a na Zubří měli zvlášť spadeno.

Také zastrašovací akce na Valašsku věšením partyzánů a jejich pomocníků byla zahájena v Zubří. Dne 5. 11. 1944 byli v Zubří odsouzeni k smrti oběšením Václav Procházka z Prahy a Václav Sedlák, který přetrhl ocelová pouta a chtěl se útěkem zachránit. Zastřelil jej český četník. Václav Procházka musel pro výstrahu zůstat pověšen na lípě 48 hodin.

Dne 9. 11. 1944 v Ružďce bylo veřejně popraveno 5 partyzánů.

Dne 20. 11. 1944 byla obec Zubří opět obklíčena oddíly zvláštních komand v rámci akce „Tetřev". Gestapo i SS hledali partyzány ve sklepech, na půdách, ve stodolách, kůlnách a zřejmě hledali také svého konfidenta Karla Kendíka, který již od 15. 11. 1944 byl po smrti. A tak se jej K. H. Frank nedočkal o čtyři dny později, když měl v plánu Zubří vypálit, vyvraždit i samozřejmě vyloupit, jak tomu bylo v Lidicích.

Zuberské občany však K. H. Frank nezastrašil a nepokořil. Zubří nadále podporovalo partyzány a po válce mu byl právem udělen titul „Partyzánská obec".

Jaromír Sopuch, 14. listopadu 2000.

Jindřich Pospíšil, vrchní strážmistr. Zvěrstva napáchaná okupanty za okupace v obci Zubří.

Za německé okupace v době od 29. 3. 1940 do 9. 3. 1945 bylo v obvodu obce Zubří zatčeno gestapem pro ozbrojený odboj a z jiných politických důvodů 49 osob. Z tohoto počtu zatčených bylo 11 osob popraveno, respektive umučeno. Popraveni a umučeni byli: František Adamec, Jaromír Adamec, Otakar Adamec, František Daněk, Stanislav Friedrich, Josef Holiš, Josef Pavlát, Josef Richter, Josef Stodůlka, MUDr. Ladislav Vašek a Jan Nechmilner. Ostatní zatčení byli odsouzeni k trestům od 11 měsíců do deseti roků. Po osvobození naší vlasti vrátili se domů.

Dne 5. 11. 1944 přivedli neznámí gestapáci do Zubří dva partyzány a to: Václava Procházku z Prahy a Václava Sedláka z Lipníka n. B. V Zubří na frekventované silnici proti obchodu Hedviky Daňkové měli býti oba Procházka a Sedlák popraveni oběšením na lípě, která stojí proti obchodu Daňkové, jako odstrašující případ následků partyzánského odboje, pro místní obyvatelstvo. První měl býti popraven Václav Sedlák, kterému se těsně před popravou podařilo roztrhnouti pouta na rukou a pokusil se o útěk. Několik metrů od lípy, na které měl být oběšen, však byl gestapáky při útěku zastřelen. Václav Procházka, který se choval hrdě, mužně a ke gestapákům odmítavě, byl pak na větvi lípy oběšen a jeho mrtvola byla ponechána na větvi 48 hodin, pro výstrahu místních občanů.

Na podzim v roce 1944 asi v měsíci říjnu chodil po pasekách v Zubří neznámý muž, který se vydával za partyzána skupiny z Pusteven a od pasekářů žádal potraviny a jiné potřebné věci. Věci, které mu pasekáři přislíbili však nesbíral, nýbrž napsal si jméno pasekáře a číslo domu a řekl, že až bude míti věcí více, že jeho druhové si pro ně přijedou. Celkové chování tohoto neznámého muže bylo podezřelé, neshodovalo se nikterak s chováním partyzána, zejména proto, že neznámý muž pohyboval se jen za dne po obci Zubří a pasekách veřejně, takže Josef Pelikán ponocný a br. Vincenc Němec měli podezření, že se nejedná o partyzána. V důsledku toho uvědomil Vincenc Němec naše partyzány o přítomnosti neznámého podezřelého muže. Partyzáni pak v noci na 14. 11. 1944 překvapili a zadrželi neznámého muže v domku Jana Cába v Zubří čp. 605 a poněvadž tento tvrdil stále, že je partyzánem skupiny z Pusteven, převáděli ho v noci na Pustevny za účelem konfrontace. Při tomto převádění pokusil se neznámý muž o útěk a byl partyzány zastřelen.

Brzy ráno dne 24. 11. 1944 byla obec Zubří obsazena vojskem a byla prováděna akce proti partyzánům. Akce zúčastnil se také K. H. Frank, který akci řídil. Všichni muži od 15 do 60 roků byli sehnáni do měšťanské školy, kde byli pod silným dozorem drženi až do večera. Po celý den dle stálých dotazů K. H. Franka, důstojníků stráží, zda ještě nepřišel, bylo zřejmé, že Frank na někoho čeká. Když již se počalo stmívati a dosud nikdo nepřišel, vynesl K. H. Frank rozsudek smrti nad Josefem Holišem ze Zubří čp. 125 a nechal zapáliti jeho domek. Teprve když domek Holiše dohořel, odjel Frank ze

Zubří se svými pochopy. Z celého případu je zřejmé, že K. H. Frank po celý den 24. 11. 1944 čekal pravděpodobně na onoho neznámého muže, jenž se vydával za partyzána a zapisoval si jména a čísla domů pasekářů, kteří slíbili poskytnouti partyzánům potraviny a jiné věci. Jaké potraviny neb věci slíbili občané poskytnouti si neznámý muž u každého jednotlivce poznamenal. Poněvadž K. H. Frank přijel do Zubří s několika sty ozbrojených pochopů, dále poněvadž se sám akce zúčastnil a obec Zubří byla již známa svojí odbojovou činností, což je zřejmé z velikého počtu osob zatčených gestapem pro odboj, lze míti za to, že akce byla připravena, neboť nahodilé akce by se nebyl Frank osobně zúčastnil. K. H. Frank čekal na adresy zdejších občanů, kteří slíbili pomoc partyzánům a kdyby byl neznámý muž adresy přinesl, byl by Frank v obci Zubří provedl tutéž exekuci jako v Lidicích. Když však neznámý muž (asi agent gestapa) adresy nepřinesl, neměl Frank žádných důkazů a proto nechal vypáliti domek Josefa Holiše a na místě v Zubří vynesl nad ním ortel smrti. Josef Holiš byl dne 12. 1. 1945 pro pomoc partyzánům popraven v Praze na Pankráci, jeho manželka byla rovněž při akci K. H. Franka v Zubří zatčena a po osvobození se vrátila domů.

Týrání osob zatčených pro odboj bylo neuvěřitelné. Gestapáci dovolili vynalézat různé způsoby týrání, na příklad: Ladislav Boruta ze Zubří byl při vyšetřování gestapem na Vsetíně zbit tak, že upadl do bezvědomí. Když se opět probral počali ho gestapáci opět bít a donutili ho bitím, aby vypil obsah plivátka. Většina osob zatčených gestapem vrátila se domů silně nahluchlá a bez zubů. Ztráta zubů a nahluchlost byla jim způsobena bitím.

Dne 9. 4. 1945 přišli do Zubří členové odbočky gestapa z Valašského Meziříčí a pátrali po Jaroslavu Adamcovi, řezníku ze Zubří. Adamce zastihli doma. Adamec hodlal uprchnouti, byl však asi 300 m od svého domku na poli členy odbočky gestapa zastřelen. Po zastřelení gestapáci kopali do jeho těla a jeho mrtvolu nedovolili pohřbíti na hřbitově a nařídili, že musí býti zakopán na poli. Teprve po osvobození byla jeho mrtvola exhumována a pohřbena na hřbitově.

V Zubří, 15. listopadu 1947.

Svaz národní revoluce, místní odbočka Zubří, okr. Val. Meziříčí. vrchní strážmistr Jindř. Pospíšil, předseda.

Dodatek:

Při svém odchodu ze Zubří řekl K. H. Frank všem mužům v měšťanské škole, že v Zubří je mnoho rodin, které nadržují a přechovávají partyzány. Proto naposledy varuje před touto činností, jinak že obec Zubří stihne velký trest. Jakmile přijedeme ještě jednou, nedopadne vám to tak lehce jako dnes.

Josef Pšenica, pokladník obecního úřadu a velitel hasičského sboru v Zubří, bytem Zubří čp. 118. Zpráva podána roku 1954.

Dne 24. 11. 1944 ráno asi v šest hodin přijelo do obce Zubří více autobusů s německými vojáky, trestní divize SS. Vojáci obsadili celou vesnici a začali v jednotlivých částech obce prohlížet stavení. Muže odváděli do měšťanské školy.

Toho rána jsem se v kanceláři obce dozvěděl, že Němci v měšťanské škole prohlížejí policejní legitimace z obce všech mužů ve věku od osmnácti let. Starosta obce Alois Pernica přišel do kanceláře asi v deset hodin, řekl, že prohlídce je přítomen sám K. H. Frank.

O jedné hodině odpoledne vešlo do kanceláře obce šest vojáků, hledali starostu obce. Sdělil jsem jim, že je v měšťanské škole při kontrole legitimací, tedy nařídili, abych na obci starostu zastupoval, zbylí úředníci museli jít do měšťanské školy.

O druhé hodině odpoledne odjela od měšťanské školy tři auta do horní části obce, v jenom z nich seděl K. H. Frank, zastavili u dveří Františka Cabáka č. 437.

V tutéž dobu nastoupilo vojsko proti domu obecního úřadu, kde na ně čekaly autobusy. Také vojáci odejeli do horní části obce.

Během seřazování vojska vyšli z budovy měšťanské školy dva muži v občanském obleku, slušných černých šatech, rovněž šli do horní části obce. Zvláštní bylo, že je žádný z vojáků nezastavil ani nekontroloval. Toho si všimla i občanka Gazdová z čísla 580.

Ve čtyři hodiny odpoledne se do kanceláře obce dostavil starosta Pernica a přikázal, abych jako velitel místního hasičského sboru nechal nastoupit členy sboru, ti byli povoláni z měšťanské školy, dal vyvézt a připravit stříkačku. Starosta zatím usedl s jedním německým poddůstojníkem do německého auta a pokynem rukou mi naznačil, ať jedeme se stříkačkou za nimi. Kam, to jsme nevěděli.

Před budovou Domoviny jsme potkali občana Josefa Holiše z čp. 125, jeho manželku a tři malé děti. Vedlo je šest vojáků s nasazenými bodáky. Holiš mi pokývl na pozdrav. Napadlo mi, že patrně jedeme k nim, se slzami v očích jsem pozdrav opětoval.

Když jsme přijeli ke stavení čp. 125 auto s německým poddůstojníkem a starostou již bylo na místě. Obdržel jsem rozkaz chránit stříkačkou okolní budovy sousedů, ale domek Holišů ne.

Zatím deset mužů vynášelo z Holišova domu nábytek a různý inventář na zahradu a vyhánělo dobytek. Pak do obou světnic, kuchyně, chléva a stodoly roznesli slámu, které muselo být podle rozkazu poddůstojníka velké hromady, aby celá chalupa vzplála po zapálení najednou.

Kolem šesté hodině večer přijelo asi osm aut s německými důstojníky. Zůstali stát před stavením. Načež poddůstojník, který řídil přípravné práce, zapálil ve všech místnostech slámu. Ta se ihned vzňala. Za okamžik stál celý domek i střecha v plamenech.

V důstojníkovi v lakovaných botách, který stál na dva kroky ode mne, jsem poznal K. H. Franka. O půl sedmé, kdy byla celá budova v plamenech, odešli důstojníci k autům a odejeli.

Jedno auto zůstalo u stavení Čeňka Mizery čp. 120 v sousedství Holišových. Z jejich majetku zabili Němci vepře o váze 80 - 90 kg, tři husy, slepice a několik králíků - vše tam bylo odvedeno od Holišů ještě před zapálením chalupy. Sebrali také asi 80 kilo jablek i s vankou a pytlem. Vše odvezli.

Když se v dubnu 1945 vrátila Františka Holišová z vězení, dozvěděl jsem se od ní, že prve uvedení dva civilisté byli u nich při jejich zatčení a jejího muže 24. 11. 1944 usvědčili, když její muž při výslechu popíral, že nikoho v noci 28. 10. 1944 neskrýval. Jeden z těch mužů mu řekl, jestli už ho nezná, že on je jedním z těch tří, kteří u něho 28. 10. 1944 přenocovali. Holiš na to řekl: „No, když je to takové, tož to je již všechno marné..." Hned na to řekli jeho manželce, ať si odnese k sousedům šaty, že jejich chalupa bude spálena.

Dodatek ke zprávě Josefa Pšenice.

Josef Holiš i se svou ženou byli uvězněni v Brně. Holiš byl 12. 1. 1945 popraven v Praze na Pankráci oběšením.

Asi čtrnáct dnů před 24. 11. 1944 byla v obci Zubří provedena německými vojáky prohlídka dům od domu. Stalo se tak v důsledku rozrůstající se partyzánské činnosti v obci a okolí.

V ten den jsem měl práci u Josefa Fabiána čp. 535 ve Starém Zubří. Cestou přes kopec Obecník a Soliska jsem byl dvakrát prohlížen.

Ve svahu ke Starému Zubří jsem uviděl muže, podle obleku ani civil ani voják, chodil tam pod hruškou, jako by někoho hledal. Vojáci, i když byli vzdáleni asi sto metrů, jej nekontrolovali tak jako ostatní. Kdežto mne dál cestou k Fabiánovi kontrolovali ještě dvakrát.

Při práci venku jsem onoho záhadného muže na protějším kopečku dobře viděl, ztratil se odtamtud až odpoledne spolu s německými vojáky.

Druhý den mi Fabián řekl, že ho večer navštívil nějaký muž ozbrojený granáty, vydával se za partyzána a utečence, požadoval od něj nocleh, že je chromý a dál už nemůže. Fabiánovi se zdál být podezřelý, proto se vymluvil, ránu na noze ať si převáže v kuchyni. Mužský řekl, že si nohu ováže až tam, kde dostane nocleh. Potom odešel na protější kopec, kde přespal u Čeňka Pobořila - ten byl později zatčen s manželkou i s dcerou.

Následující dny jsem pátral, co je to za muže a kde se ukrývá. Zaslechl jsem, že ví o bunkrech našeho partyzána Františka Holiše, který žil v Zuberských lesích od roku 1942.

O čtyři nebo pět dnů později jsem potkal Antonína Holiše čp. 336, řekl jsem mu o onom muži. On mne upozornil, ať o tom nikde nehovořím, protože ten muž je již odpraven.

Dále jsem se o tom doslechl následující.

Asi tři dny, kdy jsem toho muže prvně spatřil, přišel tento k Čeňkovi Němcovi čp. 113, aby ho tento ukryl. Ten ho však poslal k ponocnému Josefu Pelikánovi čp. 438. Záhadný muž ponocnému řekl, že jej posílá z bunkru František Holiš a ostatní. František Holiš měl totiž v ten čas ve svých dvou bunkrech v Kamenárkách 16 utečenců, pozdějších partyzánů. Záhadný muž uvedl, že nemůže na nohu a požadoval, aby jej ponocný ukryl. Pelikán se však vymluvil, že nemá místo a poslal jej i se svou dcerou jako průvodkyní k Janovi Cábovi čp. 605, který měl stavení daleko od vesnice na pasekách a v blízkosti lesa až u hranic se Zašovou, aby se tam ukryl. Ještě ten večer se chtěl dotazem na Františka Holiše a jeho partyzány zeptat, jestli onoho muže skutečně poslali.

Holiš a další muži však řekli, že nikoho neposílal, nikoho takového neznají, že to určitě bude špion. Hned na místě se domluvili, že půjdou k Cábovi toho člověka prověřit.

Přivedl je tam Rudolf Mičola čp. 105, který věděl, kde Cáb bydlí. Toho člověka tam skutečně našli, odzbrojili. Tvrdil, že patří ke skupině partyzánů na Dolní Bečvě. Chtěli se o tom přesvědčit na místě, jestli mluví pravdu. Nedůvěřovali mu, proto ho do svého bunkru vedli se zavázanýma očima. Tam jej důkladně prohledali. Mezi jiným našli v botě mezi podrážkou lístek, kde měl napsaných 67 občanů ze Zubří, především adresy z horního části obce a ze Starého Zubří. Lístek mu odebrali, později ho Holiš ztratil.

Vedli podezřelého k jeho skupině, ale jen je vodil terénem a nedokázal svůj bunkr najít. Když se v Horních Pasekách nad hostincem Eroplán dostali na dohled stanoviště německých četníků a německého auta s gestapem, jedoucím po silnici do Frenštátu, dal se muž na útěk směrem k autu s voláním Hilfe. Partyzáni poznali, že je zle, muže zastřelili.

Byl to opravdu Němec, špion, jmenoval se Karel Kendík a pocházel z Chlumce nad Cydlinou čp. 140. Jistě byl do Zubří vyslán Němci k provedení soupisu zuberských občanů, kteří jsou proti okupantům. Neboť obce Zubří a Dolní Bečva byly na Valašsku vyhlášeny za nejvíce zrádné obce. K. H. Frank i ostatní důstojníci a vojsko čekali na jmenovaného, aby jim donesl usvědčující materiál - adresy občanů, které pro celou akci potřebovali. Nedočkali se. Jejich pomocník byl již v té době mrtev.

Nebýt našich hochů v horách, jistě by Zubří dopadlo jako Lidice a Ležáky, neboť sám Frank by se neobtěžoval vykonat tak dalekou cestu až do Zubří, kam přijel se svými pomocníky ve dvou přepychových vagonech a s ověnčenou lokomotivou až do Rožnova pod Radhoštěm.

Když se špiona nedočkali a neměli důkazů, vybrali proto jen rodinu Holišů.

(Výpověď Josefa Pšenicy sloužila jako materiál pro soud s K. H. Frankem)

Alois Pernica, starosta obce, Zubří čp. 74. Zpráva podána 24. 11. 1944.

V uvedený den jsem chtěl odjet ze Zubří vlakem o půl sedmé ráno. Ale vrátil jsem se od Sokolovny po sdělení, že na dráze sbírají všechny muže a že ze Zubří odjezd není dovolen.

Po příchodu do kanceláře obce kolem sedmé hodiny tam vstoupili dva nebo tři SS mani a žádali po mně seznam všech mužů z obce. Takový seznam obce nemá, proto vzali celou obecní kartotéku a odnesli ji do měšťanské školy. Musel jsem jít s nimi. A přivolat také učitele Jiljí Pernicu, který na obci vedl policejní kartotéku.

V učebně v prvém patře byly rozestavěny stoly do čtyř skupin, u každé byli dva muži SS a od tajné policie (Gestapa) z Brna, Moravské Ostravy a odjinud, jeden z nich vždy uměl česky.

Mezi tím byla obec Zubří uzavřena vojskem. Vojenská vozidla byla nejen v obci, ale také na hlavní silnici v délce asi dvaapůl kilometru.

Ozbrojení vojáci odváděli všechny muže v obci starší patnácti let do školy, kde je umisťovali po čtyřiceti do jednotlivých tříd. To trvalo až do čtyř hodin odpoledne. Staré muže podle rozhodnutí velitele buď vzali také, nebo nechali doma. Vzali kněze, tak jak byl v rouchu, který šel právě od zaopatřování nemocného.

Celkem bylo ve škole soustředěno asi 850 osob.

Kontrola začala toho dne asi o osmé hodině ráno. Občané byli po deseti odvedeni do učebny, kde se prováděla kontrola, nejprve šli ke stolu, kde byla policejní kartotéka, u dalšího stolu probíhala prohlídka občanských legitimací, případně Kennkarty. Dotazován byl každý, proč není v práci, proč se zdržuje doma. Musel jsem jako znalec místních poměrů zůstat na místě, také dva místní četníci. Ti, kdo neměli úplné doklady, nebo nemohli prokázat, že pracují, byli stavěni stranou, takových bylo asi deset.

Kolem desáté hodiny přijelo před školu šest osobních aut, vystoupily z nich osoby v uniformách a vešly do místnosti, kde byl velitel jagdkomanda, jehož vojáci Zubří obklíčili a odváděli muže do školy. Asi za čtvrt hodiny na to vstoupilo do místnosti, kde byla prováděna kontrola asi šest osob. Byl mezi nimi také K. H. Frank ve vysokých botách a v dlouhém koženém kabátě se zlatými dubovými listy na ramenech. Přijal hlášení, nechal si referovat o způsobu kontroly a schválil dosavadní postup. Po několika minutách se v doprovodu důstojníků vrátil zpět do místnosti k veliteli akce.

Během dopoledne K. H. Frank odejel, ale odpoledne se vrátil a zavolal k sobě velitele četnictva vrchního strážmistra Rychlíka a ředitele měšťanské školy Augustina Pilečku k rozpravě o situaci v obci.

Po celý den zůstali lidé ve škole bez jídla.

O čtvrté hodině odpoledne mi zástupce velitele přikázal vybrat deset mladých mužů na práci. Odešel s nimi k hasičské zbrojnici.

Hned na to jsem dostal rozkaz vybrat hasiče, víc než dvacet mužů nechtěli povolit. Z obecní kanceláře jsem přivolal velitele hasičského sboru Josefa Pšenicu a odešel se všemi před hasičskou

zbrojnici. Tam jim dal poddůstojník rozkaz obléct se do hasičských úborů a vytáhnout dvě stříkačky. Následoval rozkaz k přesunu do horní části obce. Tehdy jsem před budovou Domoviny letmo zahlédl Josefa Holiše z čp. 125, němečtí vojáci jej vedli i se ženou a dětmi pod bodáky přes vesnici. Holiš kulhal.

V horní části obce řidič vojenského auta zastavil před domem čp. 129 a vrátil se se mnou k číslu 125, což byl dům Josefa Holiše. Tam již čekalo deset mužů vybraných na práci. Teprve tam jsem se dozvěděl o co se jedná. Chalupa Josefa Holiše měla být pro výstrahu vypálena, hasičský sbor měl chránit domy sousedů. Následoval rozkaz pro oněch deset mužů, aby ze stavení Josefa Holiše vynesli veškerý majetek, peřiny, jiný inventář a vyvedli dobytek, drůbež a všechno, co se dalo i z hospodářské budovy vynést. Vše ukládali na zahradu, kde jeden muž stál na hlídce.

O půl šesté večer již byla tma. Vynášení bylo zastaveno. Slámu a seno ze stodoly přikázali vojáci roznést po stavení, aby vše bylo připraveno k zapálení.

Přesně v šest hodin večer přijelo šest osobních aut. Mezi důstojníky byl osobně přítomen i K. H. Frank. Auta zůstala stát u silnice, asi padesát metrů od stavení. Vešli dovnitř, ale před vstupem do stavení volal Frank, kde je starosta. Ptal se mne, zda je dům vyklizený. Než jsem stačil odpovědět, hlásil poddůstojník, že ano. Nato Frank i důstojníci prošli celým stavením. Když byli opět venku, vydal Frank rozkaz: „Los!" Na to vojáci zapálili na různých místech slámu. Chalupa začala hořet. Frank se svými průvodci poodešel k autům a pozoroval požár odtamtud. Asi po dvaceti minutách se přišel ujistit, že i vyzděná zeď padne. Uspokojen v šest třicet večer odejel i se svým štábem.

Na požářišti jsem zůstal sám s hasiči a čtyřmi německými poddůstojníky od Jagdkomanda. Ti pak propustili deset lidí, kteří jim pomáhali stavení vyklízet. Pak se odebrali ke stavení Čeňka Mizery, kde byl uschován vepř, slepice, husy a králíci. Bylo devět hodin večer, když konečně odjeli. Teprve po jejich odjezdu jsme zjistili, že vepře o váze asi 80 kg, husy, slepice, králíky na místě zabili a odvezli. Sebrali i jablka v pytlích.

Teprve druhý den jsme se dozvěděli co se zatím dělo v měšťanské škole. O tom podává svědectví ředitel měšťanské školy Gustav Pilečka. Také o tom, jak němečtí vojáci během prohlídek domů, kdy sbírali muže, kradli. Brali, co kde bylo: máslo, vejce, mléko, jablka. Ještě víc brali pět dnů před tím 19. 11. při náhlé prohlídce celé obce. Tenkrát kradli slepice, husy, krocany a z půd cenné uschované věci, zkrátka vše nač přišli a co se jim líbilo. Takové prohlídky byly v obci Zubří před 24. 11. 1944 provedeny třikrát.

Děti Josefa Holiše propustili ze školy ještě téhož dne večer a obecní úřad druhého dne zařídil jejich umístění u příbuzných. Nábytek, peřiny a jiné věci, které se zachránily, byly Holišovým vráceny.

Gustav Pilečka, ředitel měšťanské školy v Zubří. Zprávu o K. H. Frankovi v měšťanské škole v Zubří zpracoval roku 1945.

Dne 24. 11. 1944 v časných ranních hodinách dostavil se do školy německý důstojník v doprovodu několika vojáků. Žádal prohlídku školy a vytopení sedmi místností. Brzy na to přiváděli do školy vojáci německé policie místní muže, buď ojediněle, nebo po skupinách, jak je posbírali cestou do práce nebo i v domovech.

V té době byla obec uzavřena a obklíčena trestní divizí německých vojáků. Cestující do vesnice propustili, ale z vesnice neodejel nikdo.

Zadržené odváděli do jedné místnosti, kde za přítomnosti obecních úředníků prováděli zjištění jejich totožnosti. Pak je shromažďovali v jednotlivých místnostech ve škole.

Brzy odpoledne přijelo několik aut s vojáky a důstojníky, kteří se ubytovali v místnosti u vchodu. Chodby pak obsadili ozbrojení vojáci i civilisté.

Do ředitelny vstoupil německý důstojník s tajným policistou, požádali mne o pobyt v ředitelně. Důstojník stále vyhlížel oknem.

Já jsem se zatím zdržoval mezi zadrženými muži a předával jim jídlo, které jim přinášely jejich manželky a vyřizoval různé vzkazy domů.

Najednou zazněly úsečné rozkazy, všechny civilní osoby musely chodby opustit. Vystřídalo je vojsko s policií, se zbraní pohotově.

Němci zatím z ředitelny odešli.

Onedlouho mne zavolal důstojník a předvedl do místnosti, kde byli shromážděni důstojníci. Poznal jsem mezi nimi ihned K. H. Franka. Ujistil se, zda jsem ředitelem školy, pak mi německy kladl otázky týkající se mé osoby, mého otce, studia, působení ve službě, dotazoval se na učitelstvo, životní podmínky a sociální poměry v obci. Když jsem mu předložil statistiku zaměstnání obyvatelstva, pozastavil se nad tím, že většina je dělnictvo. Ptal se na jejich zaměstnání, pak také na veřejné zaměstnance a na četnictvo. Zavedl řeč také na partyzány, zda jsou v obci a viděl-li jsem je, co o nich vím, jak se k nim chová obyvatelstvo. Když jsem mu řekl, že zde partyzáni nejsou, že jsem žádné neviděl, že o nich nic nevím, nebyl s mou odpovědí spokojen. Požádal jsem jej, zda mohu mluvit česky. Ihned dal zavolat tlumočníka, ten mi v překladu kladl česky otázky, odpovídal jsem na ně česky a on je překládal do němčiny. Týkaly se partyzánů, proč jim lidé poskytují přístřeší, proč když se objeví je lidé nehlásí na obci, jestli si o partyzánech vyprávějí děti ve škole, co vím o krádežích, které se v té době staly a podobně. Po mých záporných odpovědích mi ještě položil několik otázek německy a propustil mne.

Po odchodu pak za mnou přišel tajný policista s dotazem, zda vím s kým jsem mluvil. Řekl jsem, že ano.

K poledni K. H. Frank odejel, ale po poledni byl opět zpět. Kdykoliv vstoupil Frank na chodbu, nesměl tam být žádný civilista.

Odpoledne byli v budově školy téměř všichni muži ze Zubří od šestnácti let nahoru.

Asi ke čtvrté hodině přivedli vojáci do školy Holišovu rodinu. Odvedli ji nahoru k vyšetřování.

Za soumraku přivedli němečtí pochopové celou rodinu Holišovu dolů na schody do suterénu. Holiš už při vstupu do školy a nyní při sestupu po schodech silně napadal na nohu.

Když tam sestoupil v doprovodu ozbrojených mužů i K. H. Frank, byli na chodbě shromážděni všichni muži z místnosti v suterénu. Za hrobového ticha k nim Frank promluvil řeč plnou varování a vyhrůžek a vyřkl rozsudek nad ubohou rodinou Holišových. Každá jeho věta byla překládána do češtiny. Byla to zdrcující scéna, která otřásla nitrem každého. Mužové, uzavřeni v horních místnostech, rozsudku přítomni nebyli.

Frank brzy potom opustil budovu. Dal hasičům povel k nastoupení a již se budova vyprazdňovala.

Rázem šesté hodiny vzplanul v horní části obce požár - to Frank ničil majetek nevinných Holišových.

V pondělí odpoledne dostavil se ke mně komandant policie, která v pátek měla obsazenou školu, chtěl vědět jaký dojem učinil hrozný pátek na obyvatelstvo, proč Holiš poskytl nocleh partyzánům. Řekl jsem mu, že obyvatelstvo je ustrašeno, že neví co bude, že nevím co Holiš učinil, že jej neznám. A jestli

přece něco učinil, že to jistě udělal z nevědomosti, že jídlo se u nás poskytuje každému, kdo právě do domu vejde. S mou odpovědí nebyl komandant policie spokojen a žádal o informaci, kdo by mu v místě podal o Holišovi informace. Na návrh učitelky Šádkové, která byla přítomna, požádal, abych jej zavedl k panu Schrammovi. Zde se však rovněž ničeho nedozvěděl, neboť Holiše pan Schramm neznal. Na to důstojník odejel.

Celkově jsem měl dojem, že se Zubřím by to dopadlo hůře, kdyby zde nebylo tolik dělnictva.

V Zubří dne 21. 6. 1945, Gustav Pilečka, ředitel v. r.

Dodatek:

V lednu 1945 obsadili školu zákopníci, kteří ve škole mnoho zničili. S nimi přišli Němci, SS mani, Todtova organizace. Tato si vzala ve škole vše, co chtěla, usadila se, kde se jí líbilo, ze školy si udělala velké skladiště pancéřových pěstí a náloží na vyhazování mostů a tratí. S nimi zmizelo ze školy různé nářadí.

Po jejich odchodu přišli Vlasovci, kteří se ve škole zařídili jako v dobytém území. Z ředitelny si udělali místnost, kde kuchali zvěř, ze sborovny ševcovskou dílnu, z oken ve třídách vyřezali záclony, vnikli do kabinetů, vypáčili skříně a co se jim líbilo sebrali. Taktéž celou učitelskou a žákovskou knihovnu popálili a zničili. Nezůstalo ani jediného svazku.

Po nich přišli Němci, Rakušané. Pak Kozáci. A když se blížila fronta a za kopcem již hřměla děla, Němci odtáhli a přišli Maďaři, kteří zde zůstali až do konce, pokud nepadli nebo se nenechali zajmout, až do 5. května 1945, kdy naši obec osvobodila Rudá armáda. Celý den a noc před tím bylo Zubří bombardováno a odstřelováno děly, poněvadž zde měli Maďaři dělostřelecké baterie. Ty byly brzy umlčeny.

V obci při tom nikdo nepřišel o život. Odnesl to jen hřbitov, střecha kostela a několik střech domů.

Po skončení války se vrátili příslušníci západní armády Miroslav Krist a Josef Vaculín, kteří jako protektorátní vládní vojáci při vojenské službě v Itálii přešli k italským partyzánům. Ti jim zprostředkovali vstup do zahraniční armády. Po bojích ve Francii se dostali do Anglie.

Člen východní československé jednotky slovenský občan Michal Hudák, parašutista, byl vysazen a bojoval v době Slovenského národního povstání na území Slovenska. Po válce se vrátil a žil v Zubří.

Jan Drozd, prozaik:

Vzpomínka na Zubří. Narozen 27. 1. 1914 Bordovice u Frenštátu pod Radhoštěm, žije v Ostravě.

Vzpomínka na Zubří patří k neblednoucím stránkám mého alba. Ty zážitky nikdy nevypovím, jsou spojeny s válkou. Po národním kataklyzmatu, událostech v osmatřicátém, vrátil jsem se z armády, která bez boje musela opustit naše hranice a stejně tak rodiče s holýma rukama museli opustit zemědělskou usedlost na maďarském pomezí, kterou po léta pracně budovali. Statisíce uprchlíků ze Sudet, Slovenska a Podkarpatské Rusi hledalo útočiště v okleštěné a zmrzačené vlasti. Všichni sháněli přístřeší, zaměstnání.

Já po určitých nesnázích a hledání, dostal jsem místo na měšťanské škole v Zubří. Školní budova byla téměř nová, v krásném prostředí. Pokládal jsem to za štěstí. Ale záhy jsem vycítil jakousi zvláštní stísněnost a nejistotu. Dověděl jsem se, že jsem nastoupil na místa učitelů, kteří byli zatčeni a věznění. Brzy následovali další. Vzpomínám si na učitele Růžičku, Kleina, Jánoše. Ředitel požádal o přeložení a školu navštívil německý zemský inspektor. Rozhlížel se po chodbách a ptal se nového ředitele Pilečky, co znamenají ty mazaniny, ukázal na Fillu a Špálu, české moderní umění. „Proč tu není Reichstag! Věřím, že jej zde uvidím!" dodal. Ale život plynul dál. Nastoupili další mladí učitelé. Když jsme se navzájem poznali, byl to výborný kolektiv. Rodiče se usadili v Bordovicích a tak jsem za nimi chodil pěšky přes Staré Zubří, Kamenárku a Pádolí. Často jsem v lese potkával partyzány, snad mě znali, vždy jsme se jen zdravili zdviženou pěstí.

Bylo to po exekucích, kdy byli v Zubří, na Bečvě a v Bystřici popraveni rukojmí, zadal jsem žákům kompozici „Jak chci pomáhat své vlasti". Dvě žákyně napsaly troufalý vzdor proti nacistické okupaci, zmiňovaly se o našich katech, vrazích našeho národa. Nemohl jsem se s nikým o tom poradit. Vytrhl jsem popsané listy, do výkazu napsal jejich absenci a napsal Úkol pro nepřítomnost nepracován. Zřejmě to pochopily a přešli jsme to mlčením. Šlo stále o životy a takové nebezpečí číhalo na každém kroku.

Jednou učitel Fac ukázal na Radhošť a řekl: „Kdybych tu horu mohl vzít s sebou, nezůstal bych tu ani hodinu!" Uvědomoval jsem si, jak lidé mají ten kraj pod kůží a jsou odhodláni jej bránit. A z Radhoště se také ozvala první osvobozující střelba, která vyhnala z hory Hitlejugend. V noci jsem byl pozván k sousedům na černou zabijačku, místnost byla plná partyzánů. Německému občanu Haraschinovi, který spolupracoval s Gestapem, hodili do bytu granát. Byl to zcela jiný svět, který nahlodával všemocnou Říši a dával nám naději.

Sehnal jsem uzenou ovčí kýtu, chtěl jsem ji poslat švagrovi do Prahy. Aby mě nikdo nepotkal, šel jsem na poštu záhumením a povšiml jsem si, že na horizontu od Zašové je plno lidí, zprvu jsem myslel, že jsou to honci, ale brzy jsem rozpoznal vojáky. Obklíčenou vesnici projížděla německá vojenská auta a slyšel jsem volání: Dom! Dom! Zalehl jsem k zemi a doplazil se k plotu, strhl jsem adresu a kýtu hodil do křoví. Lidé byli sháněni s polí a dům od domu byl prohledáván. Seřadili nás do útvarů a odváděli do školy k identifikaci. Akci řídil osobně říšský protektor K. H. Frank. Jako poslední přivedl rodinu Holišovu, a bylo sděleno, že bude popravena a z nás každý desátý zastřelen. Měla to být odveta za partyzánskou činnost a zvláště za granát vhozený do obydlí německého občana. Čekali jsme do večera, ale k exekuci nevím proč, nedošlo. Procházeli jsme špalírem německých vojáků, tmu rozrážela zář, Holišova chalupa hořela. Někdo mě kopl, ale byli jsme šťastni, že to dopadlo jen tak. Celou zimu jsme chodili do školy jen jednu hodinu v týdnu. Zadali jsme žákům úkoly a po týdnu zkontrolovali. Koncem zimy bylo vyučování zcela zastaveno. Kopali jsme zákopy a školní budova sloužila jako zákopnický tábor. Ještě těsně před osvobozením byl zatčen a zastřelen kolega Seige. Jezdíval na motorce až do Čech, údajně za dívkou, ale plnil funkci spojky v konspiraci. Stále vidím jeho širokou, usmátou tvář a modré chlapecké oči.

Vzpomínám rád na zuberské kolegy: Hřivnáče, Valase, Hausera, Šádkovou a jiné, kteří i v nejsvízelnějších dobách našli chvilku pro dobrou pohodu, milou paní Šimurdovou a její rodinu, u níž jsem bydlel, vzpomínám na mnoho lidí, kteří nám pomáhali, a jestli jsem někomu z žáků ukřivdil, ať mi odpustí, v mládí jsme byli přísnější a dnes jsme už všichni v povážlivém věku. Jsem rád, že jsem válku prožil právě v Zubří, že jsem byl při tom, když se pro malebnou valašskou dědinu rodil hrdý přídomek partyzánská obec.

Jan Drozd, 4. 1. 1996

Příslušníci Obrany národa – věznění za okupace 1939-1945

Martínek Ludvík
Fabián Jaroslav
Janoš František
Dobeš Čeněk
Frankovič Jindřich
Fabián Josef
Halamíček Vojtěch
Pavelka Josef
Sládeček Vladimír
Dořičák Raimund
Krupa Jan
Saran Michal
Pernica Josef
Šabacký Pavel
Janošek František
Vaculín František
Klein Milan
Polách Josef
Růžička Vilém
Bambuch Josef
Holíš František (Kudrna)
Pavelka Josef
Tomeš Bohuslav
Dobeš Jaroslav
Krupa Rudolf
Číp Jaroslav
Cabák Cyril
Hanzlík František
Tomek Jiří
Maňák Jaroslav

SEZNAM UMUČENÝCH, POPRAVENÝCH NEBO PADLÝCH V BOJI PROTI FAŠISMU V DOBĚ NĚMECKÉ OKUPACE

František Adamec
Jaromír Adamec
Otakar Adamec
Jaroslav Adamec
Miroslav Brůmek
František Daněk
Čeněk Dobeš
Stanislav Friedrich
Josef Haur
Ondřej Haur
Antonín Holiš
Josef Holiš
RNDr. Ladislav Krist
ThDr. Metoděj Mičola
Jan Nachmilner
Ladislav Němec
Josef Pavlát
Ondřej Pernica
Bohumil Petříček
Václav Procházka
Václav Sedlák
Josef Stodůlka
Josef Randůs
Josef Richter
Alois Šimurda
Oldřich Šimurda
MUDr. Ladislav Vašek
Anežka Holišová - zabita při havárii německého letadla pod Ostrým

Prameny

Bártek Jaroslav ing.: Za Františkem Hášou a jeho chlapci..., soukromý tisk, Brno 1982.
Hrdinům, výčet obětí perzekuce z let 1940 - 1945.
Chovančík František, Švehla Jaroslav: Almanach obětí nacismu v letech 1939 - 1945 v okrese Vsetín, OV ČSBS Vsetín, vydáno po roce 1990.
Janusová Jana, Káňa Otakar: Památná místa naší vlasti, nakladatelství Albatros 1982.
Kolektiv: Cyril Mach, Svaz protifašistických bojovníků v Hutisku 1959.
Kolektiv historiků a pamětníků: Národ se ubránil, vydal SBČS Praha 1995.
Kronika města Zubří: Protifašistický odboj v Zubří 1939 - 1945.
Martinek Ludvík, Satinský Bohuslav: Odboj v Zubří, Valašské Meziříčí 1970.
Podzemný Milan, ak. arch., Vlkovský František, prof., Sekerka Radko: Památník těch, kdo svým osudem vykoupili znovunabytí svobody v letech nacistické okupace, ZO SBČS Valašské Meziříčí 2000.

Protifašistický odboj v Zubří 1939 - 1945 • Sestavil Richard Sobotka • Muzeum města Zubří • Duben 2004

Muzejní rada Vás zve na besedu k těmto historickým událostem ve čtvrtek 4. listopadu 2004 od 17.00 hodin na Petrohradě



Znak pánů z Krásna

POVÍDÁNÍ O ZUBŘÍ

Volné vyprávění o historii valašské obce Zubří od jejího založení až do dnešních dnů.

Díl „A“



22.

1945 - 1970

6. května 1945 bylo osvobozeno Zubří. Stalo se to před 55 léty a ještě je mezi námi dost pamětníků této slavné události.

Fronta prošla beze ztrát. Poškozen byl dům pí. Daehnové (zničena střecha), střecha kostela a některé pomníky na hřbitově.

Už v ranních hodinách 6.5. byl ustanoven místní národní výbor, jehož předsedou se stal na několik dní Ant. Vašek. Bývalý starosta Al. Pernica (od roku 1929) zůstal na Fojtství hostinským. Odpoledne ve 2 hod. šel průvod od Šeňku k Lípě svobody - legionáři, vojáci, partyzáni, hasiči, valašky, političtí vězni, kteří byli propuštěni před koncem války - aby si vyslechli projev MUDr. Ant. Fabiána a společně se radovali ze znovunabyté svobody.

Za několik dní se stal předsedou Fr. Svak. Ten se 17. června funkce vzdal a předsedou byl zvolen Jindřich Frankovič. Složení MNV (Místní národní výbor) bylo následující: 6 členů KSČ, 4 členové lidové strany, 3 sociální demokrati, 2 členové nár. socialistické strany, 1 zástupce partyzánů a za zásluhy o obec byl členem MUDr. Ant. Fabián.

Z těchto zpráv a změn je patrné, že informovanost o poválečných změnách, jak je schválila prozatímní vláda ČSR přijetím Košického vládního programu, byla dobrá a také prvé kroky nové správy obce vedly k obnovení života ve svobodné Československé republice.

Tak např. vlakové nádraží ve Valašském Meziříčí bylo zčásti demolováno, avšak trať mezi Rožnovem a Val. Meziříčím nebyla poškozena a již 10. května byla na trati obnovena doprava. 11. května odjíždějí dělníci do zaměstnání v Ostravě.

Obnovena byla činnost pošty, která od 3. května nefungovala. Na místní továrnu, která byla majetkem akciové společnosti GASMA, byla podle dekretu prezidenta republiky ustavena rozhodnutím Okresního výboru ve Valašském Meziříčí národní správa. Protože závod neutrpěl v průběhu válečných operací žádných škod, začalo se již 9. května s přípravami na obnovení provozu. Vlastní výroba byla zahájena 16. června 1945 lisováním podrážkových ploten. Byla to práce úmorná, bez patrných větších úspěchů. Sháněly se suroviny, stroje, výrobní program.
Od poloviny prosince do půl ledna bylo nutné zastavit práci a udržovat jen nejnutnější provoz. Nebylo totiž čím topit. V továrně je zaměstnáno 95 lidí.

Hned v prvých dnech svobody se vydávají někteří spoluobčané na kolech do Nového Jičína a okolních obcí v bývalých Sudetech pro majetek po Němcích a ten si později odvážejí domů. Po uprchlých Němcích se přiděloval nábytek, bytová zařízení, rozhlasové přístroje a pod. Kdo měl v pohraničí přátelé a známé, mohl snadno získat potřebné věci.

Do pohraničí na výzvu vlády však odcházejí lidé, kteří chtějí opuštěnému kraji pomoci. Odcházejí učitelé, zaměstnanci MNV, vojáci, řada rodin se vrací tam, odkud byly po Mnichovu Němci vyhnány. Za novým životem se vydávají mladí lidé, kteří chtějí na opuštěných statcích hospodařit a opuštěné pohraničí znovu osídlit.

Třeba dodat, že do pohraničí odešli i lidé se špatnými úmysly - s touhou rychle zbohatnout.

S okamžitou platností pozbyly platnosti říšské marky, protektorátní koruny zůstaly v platnosti. Německé marky však nadále platily v pohraničí. Proto majitelé marek (a bylo jich v Zubří mnoho) jezdili nakupovat do pohraničí obuv, textil a potřeby pro domácnost.

Do obce přišly noviny, obnovila se telefonní spojení. Začátkem června byly vydány první známky osvobozené ČSR.

V obci po válce pobýval v dolní škole dělostřelecký a sanitární oddíl Sovětské armády. S odchodem těchto oddílů (do konce května) ustaly i přesuny Rudé armády a začalo vyučování na zuberských školách.

Informace o dění v republice i ve světě přinášel nejvíce rozhlas, který značně rozšířil okruh posluchačů.
Byla obnovena činnost Sokola, Orla a DTJ, které převzaly svůj majetek, nově byl založen SČM - Svaz české mládeže, který si vytkl za cíl obnovovat staré zvyky a obyčeje a začal organizovat kulturní a společenský život mezi mladými.

Mezi tělovýchovnými organizacemi dochází k přípravám na sjednocení tělovýchovy v obci. Ke sjednocení došlo, ale jen velmi malý počet bývalých členů DTJ a ORLA cvičil ve sjednocené tělovýchově.

Majetek jediného německého občana, ing. Haraschima, který včas opustil Zubří, byl zabaven a přidělen pí Frant. Holišové jako náhrada za vypálenou chalupu K.H. Frankem.
I když život v obci začal pulzovat, utrpení, úzkost a obavy z konce války v lidech ještě žila. Jarní tragedie rodiny Adamcových ještě byla příliš v paměti, přicházeli vězni z koncentračních táborů, ale také se mnozí již nikdy nevrátí. Zvlášť krutá byla smrt mladého MuC. Vlad. Vaška snad v posledním transportu vězňů do plynových komor.

S pohnutím a úctou byla připravena panychida za padlé spoluobčany na místním hřbitově.

Všichni si přáli, aby viníci skončené války byli spravedlivě potrestáni a aby se již nikdy neopakovaly hrůzy ukončené války.

Noviny té doby přinášely nová a nová fakta o hrůzných scénách při osvobození nacistických koncentračních táborů, o zvěrstvech, jichž se dopouštěli němečtí vojáci na území Sovětského svazu. Autorita a prestiž Rudé armády se zvyšovala jednak osvobozením našeho regionu, hlavně však zprávami z rozhlasu o osvobození hlavního města Prahy.

Stejně tak sílilo přesvědčení, že se nesmí opakovat bezradnost politiky při ohrožení ČSR v letech 1938 a 1939. Výčitka vůči západním velmocem za jejich zradu před obdobím Mnichova nakláněla sympatie většiny občanů k SSSR jako novému garantovi naší nové samostatnosti. Tento nový směr v naší zahraniční politice prezentoval i tehdejší prezident Dr. Edvard Beneš, který požíval důvěru veškerého obyvatelstva a svými dekrety o národní správě, konfiskaci a rozdělení majetku Němců, Maďarů, kolaborantů a zrádců zahájil očistu veřejného života.

Ve stejnou dobu - v květnu a červnu 1945 byly obnoveny organizační struktury politických stran - Komunistická strana československá (KSČ), Československá strana národně-socialistická (ČSNS), Československá strana lidová (ČSL) a Československá strana sociálně-demokratická (ČSSD). Agrární strana (nejsilnější předválečná strana) nebyla povolena.

Vedle Sokola, Orla, DTJ a Junáka (Skauta), byly vytvořeny postupně i další jednotné organizace - Revoluční odborové hnutí (ROH), Jednotný svaz českých zemědělců (JSČZ), Svaz

české mládeže (SČM), Svaz národní revoluce a také Svaz přátel SSSR.

Převaha jednotných organizací vyjadřovala tehdejší snahu po sjednocování, snahu, která měla svůj počátek v přání nepřipustit přílišnou roztříštěnost společenského života, jak ji zažívali občané v závěru první republiky a působilo zde i období okupace, které smazalo tehdejší rozdílnost a sjednotilo národ v boji o jeho záchranu.

V červenci proběhla v Postupimi u Berlína konference vítězných mocností o poválečném uspořádání světa. Konference, která měla udělat tečku za kalvárii II. světové války. Tečka nebyla konečná. Skončila horká válka mezi fašismem a spojenými silami demokracie a stalinského socialismu, začínala válka studená mezi nově vzniklými supervelmocemi o trvalé a neměnné rozdělení sfér vlivu. To pokračování ve formě studené války přinesla až příští léta. Lidé se spíš vraceli k tomu, co válka přinesla, v čem se změnil jejich život. I my si musíme najít odpověď na tyto otázky.

Hlavním výsledkem války byla polarizace mocenských sil. Evropské velmoci (Anglie, Francie) byly po válce vyčerpané hospodářsky, Německo, Itálie a Japonsko poraženy, v Číně zuřila občanská válka, takže USA a SSSR se přeměnily v supervelmoci a od jejich postojů se odvíjela politická stabilita světa. Postavení obou velmocí bylo rozdílné. USA významně posílily svou ekonomickou převahu.

Válka nezasáhla území USA, lidské ztráty byly veliké, ale ekonomický rozvoj obrovský. SSSR měl nejpočetnější vyzbrojenou armádu. Hospodářsky byl vyčerpaný, polovina jeho území byla zcela válkou zničena. Rovněž lidské ztráty byly obrovské. Vliv a autorita SSSR však nabyla značné síly.

Postupimská konference schválila hranice našeho státu (bez Podkarpatské Rusi, která byla přičleněna k SSSR), hlavně však souhlasila s odsunem Němců z naší republiky. Němečtí antifašisté mohli v republice zůstat. Toto rozhodnutí spolu s odtržením Podkarpatské Rusi způsobilo, že v nové ČSR se značně snížil počet národnostních menšin a národnostní otázka se zmenšila na řešení vztahu mezi Čechy a Slováky. Postupimská konference také naznačila hranice sfér vlivu obou velmocí, když jablíčkem sváru se stalo samotné Německo, rozdělené na 4 okupační zóny - americkou, anglickou, francouzskou a ruskou, budoucí NDR.

V průběhu konference došla zpráva, že USA provedlo úspěšný pokus s atomovou bombou. To byla prvá předzvěst nastávajícího jaderného soupeření.

Výsledky konference, opojení z vítězství, poražený nacismus, snaha o pokračování ve spolupráci mezi velmocemi dávaly naději na dobré perspektivy příštích let.

Vrátíme se do Zubří. Jak tyto události, změny a nálady působily na život v obci?

8. září 1945 dochází k další změně ve vedení obce. Předsedou za Jindř. Frankoviče (vrátil se do školství) byl jmenován Rudolf Krupa.

Od 1. listopadu na celém území republiky přestaly platit protektorátní peníze a říšské marky a jsou nahrazeny novou československou měnou. Každý občan obdržel 500 Kčs, ostatní peníze zůstaly v peněžních ústavech jako t.zv. vázané vklady. Souhlas k vybírání určité částky měsíčně dostali staří lidé nebo práce neschopní.

Rok 1946 přináší značné oživení v činnosti politických stran, jsou vyhlášeny volby do Národního shromáždění. Prozatímní národní shromáždění od 28.X.1945 bylo složeno paritně ze zástupců existujících politických stran. Pestrá je i činnost dalších organizací - Sokola, házené, Svazu mládeže a skautů. Ti se připravují na prvý skautský putovní tábor v Moravském Krasu.

Od 1.1.1946 vzniká ústřední orgán Kožedělného a gumárenského průmyslu a zuberský závod je začleněn pod národní podnik Fatra Napajedla. Ve vedení je ponechán první správce Boh. Březina. Lidem se nelíbí bývalý německý název GASMA a rozhodnutím z 8.12.1946 se závod přejmenoval na RAGUM Zubří. V závodě pracuje 160 zaměstnanců.

V červnu je pořádána Národní pouť do Hodslavic na památku Františka Palackého.

Obec Zubří rovněž zpracovává materiál k vypracování obžaloby na K.H. Franka, který se osobně podílel na vypálení domku Jos. Holiše a jeho odsouzení k trestu smrti.

Značnou pomoc našemu hospodářství i vnitřnímu obchodu poskytla organizace OSN pro hospodářskou a sociální pomoc UNRA, do které přispěly zemím postižených válkou ty státy, kterým se válečné šílenství vyhlo.

Hlavní událostí roku však byly volby do Národního shromáždění 26. května 1946. Ty ukázaly, jaké bylo politické rozvrstvení společnosti.

Výsledky voleb

strana	hlasy Zubří	% Zubří	% České rep.	% Česká a Slov.rep.
Lidová	688	34	20,23	15,64
KSČ	656	32	40,17	37,94
Soc.dem.	424	22	16,59	12,50
Nár.soc.	201	11	23,66	18,29
Prázdné a neplatné hlasy	16	1		
Slovenská dem.strana +KSS				15,63

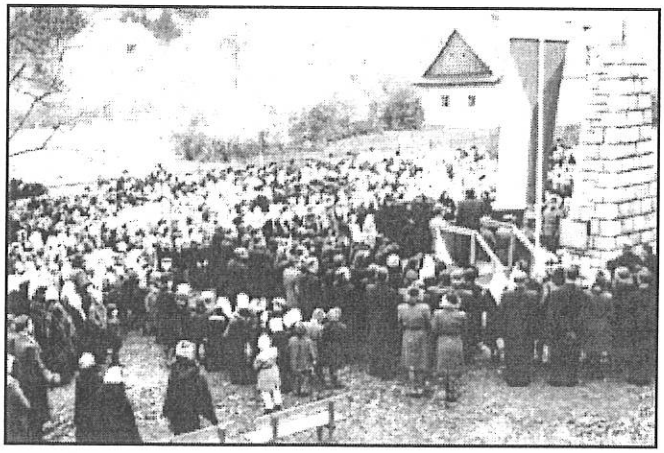
Na Slovensku zvítězili demokraté s 61% před komunisty s 30% hlasů.

Podle výsledků voleb byla vytvořena nová vláda. Místo dosavadního Zd. Fierlingera za soc.dem. byl předsedou vlády jmenován komunista Klement Gottwald. Uskutečnily se významné mocenské přesuny ve prospěch vítězné komunistické strany.

Ta získala 9 ministerských křesel, z toho vnitra, informací, zemědělství. Nár. socialisté, lidovci a soc. demokraté po 3 křeslech, dva ministři byli bez politické příslušnosti - gen. Svoboda (obrana) a Jan Masaryk (zahraničí).

Podle výsledků voleb v obci došlo i k novému rozdělení mandátů v 30 členném MNV. V novém zuberském zastupitelstvu získala 11 mandátů lidová strana, 10 mandátů komunisté, 6 mandátů soc. demokraté a 3 mandáty národní socialisté. Na nově zavedené místo tajemníka národního výboru byl zvolen Miroslav Ondřej. Na ustavující schůzi 5.7.1946 byl opět zvolen předsedou Rudolf Krupa (KSČ). Náměstky se stali Jiljí Zuzaňák (ČSL) a Ludvík Dobeš (Soc.dem.)

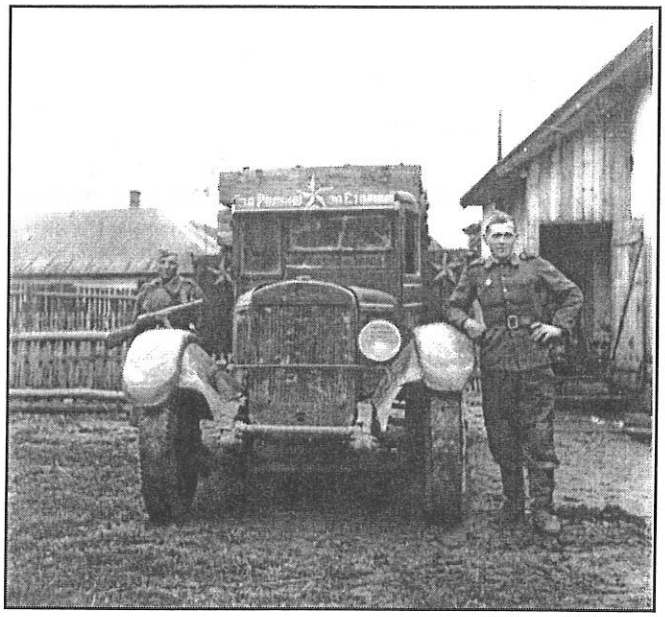
Bývalí vězňové iniciovali výstavbu památníku obětem války. Celoobecní sbírkou se získalo na výstavbu památníku na loučce pod kostelem celkem 130.000 Kčs. Památník byl 28. října 1946 slavnostně odhalen.



(pokračování příště)

Několik vzpomínek na konec války v Zubří







Vadí Vám hezky upravené plochy, zahrádky a zákoutí?

Podle mého průzkumu a dlouholetého sledování ANO! Zarážející výsledek, viďte? Sama se nestačím divit! Pravděpodobně se vám zatím tyto úvahy zdají prapodivné, že? V následujících řádcích Vám vše vysvětlím.

Když jsme se rozhodli otevřít při cukrárně IVANA i odpolední bar a v létě zahrádku, předpokládali jsme, že pokud bude upraveno a vysázeno okrasnými dřevinami a travami nejpřilehlejší okolí terasy, na které stojí v létě stoly a židle, bude se to našim zákazníkům a nejen jim líbit. Zahrádku otevíráme již třetím rokem a třetím rokem zde na jaře byly všechny vysázené dřeviny. Ne dlouho. Ještě jsem ani nestačila zahrádku zbavit plevele a už mi chyběly dva stromečky. Byly hezké. Vždyť jsem se o ně tři roky starala. Když se ztratily, rozhodla jsem se k radikálnímu kroku - většinu stromků jsem vykopala a převezla na zahradu domů. Alespoň máme hezkou okrasnou zahrádku, že! A v tomto bodě jsem udělala velkou chybu! Ptáte se kde? No přece, neodvezla jsem je všechny! Od první krádeže totiž neuplynulo ani čtrnáct dní a ztratil se další. Můj další krok - beru je domů absolutně všechny.

Terasa je prázdná. Vypadá to šedě a stroze. Hezký výsledek. Víte, nelíbí se mi ta prázdnota. Znovu tedy přemýšlím čím terasu vylepšit. Nevím proč, ale připadám si jako bojovnice proti větrným mlýnům. Hlavní hledisko, podle kterého vybírám, čím teď terasu zkrášlit je: aby to nebylo drahé (když to musím tak často obnovovat), aby to bylo velmi těžké (špatně se to odnáší) a aby to nebylo až tak hezké (ať mi to není tak líto, když o to přijdu). Je mi opravdu velmi líto, že někdo dokáže tak ničit cizí práci a vadí mu pohled na upravenou plochu, když není ta jeho.

A ještě vzkaz pro zloděje. Každý dar od podnikatelů - sponzorů bývá řádně označen. Asi takhle: Pan nebo paní XY si do své, opravdu hezké, zahrádky dají ceduli s nápisem: „Děkujeme cukrárně Ivana za sponzorský dar pro naši zahrádku." Bylo by to přinejmenším slušné, že?

Petra Maňáková

Poznámka redakce:

Mrzí nás, že zmiňovaný zloděj si tento článek nebude moci přečíst. Při jeho „inteligenci" totiž určitě číst neumí. Prosíme tedy naše čtenáře: znáte-li jej, přečtěte mu tento článek! A raději dvakrát! Stydět se snad umí!!!

Jakou hodnotu má úsměv?

- Úsměv nestojí nic a přináší mnoho.

- Obohacuje toho, kdo jej přijímá, aniž by ochuzoval toho, který ho dává.

- Trvá jen chviličku, ale vzpomínka na něj je někdy věčná.

- Nikdo není tak bohatý, aby se bez něj obešel, a nikdo není tak chudý, aby ho nemohl darovat.

- Úsměv přináší štěstí do domu, ve starostech je oporou, je citlivým znakem přátelství.

- V únavě přináší odpočinek, ve znechucení a ve smutku je potěchou a pro každou bolest je přirozeným lékem.

- Je dobré, že si ho není možné koupit, ani půjčit, protože má hodnotu chvíle, kdy se dává.

A kdybys někoho potkal a od neměl pro tebe úsměv i když na něj čekáš, buď velkodušný a obleč ho svým úsměvem ty, protože nikdo tak nepotřebuje úsměv jako ten, kdo ho nemá pro druhé.

Den Země 2000 na ZŠ Zubří

Výtvarná soutěž žáků 1. - 5. roč. a 6. - 9. roč. ke Dni Země byla 25. dubna vyhodnocena a byly zveřejněny výsledky Kvízové a vědomostní soutěže žáků 6. - 9. ročníku. Ceny byly zakoupeny za finance, uvolněné k tomuto účelu obecním úřadem. Zvláštní poděkování patří panu Pavlovi Čípovi, který pro 1. a 2. místo ve všech ročnících 1. stupně věnoval pěkné ceny.

Výsledky výtvarné soutěže: 1. - 5. ročník

1. roč.:	1. místo	Šturmová Klára 1.A
	2. místo	Hoferová Kristýna 1.B
	3. místo	Holčák Marek 1.B, Kolečková Zuzana 1.A
2. roč.:	1. místo	Valentová Barbora 2.C
	2. místo	Kubját Marek 2.C
	3. místo	Borák Jakub 2.C, Ferro Marco 2.A
3. roč.:	1. místo	Zvolská Adéla 3.C
	2. místo	Němcová Lenka 3.C
	3. místo	Kolečková Pavla 3.C, Orság Pavel 3.C
4. roč.:	1. místo	Divín Stanislav 4.B
	2. místo	Ondřejová Ingrid 4.A
	3. místo	Beránková Aneta 4.A, Mikeš Petr 4.B
5. roč.:	1. místo	Krůpová Lenka 5.C
	2. místo	Mach Tomáš 5.B
	3. místo	Adámková Jana 5.C, Ondřejová Pavla 5.C

Výsledky výtvarné soutěže: 6. - 9. ročník

6. roč.:	1. místo	Ester Beránková 6.A, Andrea Zvolská 6.A
	2. místo	Ivana Cabáková 6.B
	3. místo	Zuzana Orságová 6.C
7. roč.:	1. místo	Lucie Škrobáková 7.A
	2. místo	Martin Krůpová 7.B
	3. místo	Hana Skalíková 7.A
8. roč.:	1. místo	Štěpán Randýsek 8.A
	2. místo	Ondřej Čip 8.B
	3. místo	Michaela Faitová 8.B
9. roč.:	1. místo	Barbora Bolcková 9.B
	2. místo	Libuše Čechová 9.C, Kateřina Urbanová 9.C
	3. místo	Josef Holiš 9.B, Eva Randusová 9.B

Výsledky vědomostní a kvízové soutěže

6. roč.:	1. místo	Orságová Zuzana 6.C
	2. místo	Machová Veronika 6.C
	3. místo	Pavlát Zbyněk 6.B
7. roč.:	1. místo	Klímková Irena 7.B
	2. místo	Ondřejová Marie 7.B
	3. místo	Divínová Jana 7.B, Škabrahová Eva 7.B
8. roč.:	1. místo	Randusová Iva 8.A
	2. místo	Mičolová Barbora 8.A
	3. místo	Proroková Zuzana 8.A
9. roč.:	1. místo	Poruba Michal 9.B
	2. místo	Kašpar Radim 9.B
	3. místo	Halašta Jan 9.C, Vančurová Silvie 9.C

V pátek 28. dubna se za krásného letního počasí pustili do důkladného úklidu školního hřiště a okolí nové budovy žáci 9.B, 6.B, 6.C, 8.A a 8.B, v areálu staré školy byly třídy 9.A a 9.C. 7.B se již tradičně postarala o alej jírovců na Příčné. Žáky potěšilo, že konečně ubylo plastů a jiných odpadků, kterými v předchozích letech naplnili mnohem více pytlů než letos. Podobně kladně mohli hodnotit pořádek v okolí studánky na Bořkové žáci 8.C. Bohužel naopak s obrovským množstvím odpadků se setkali žáci 7.A v Březovském potoce, 4.B v aleji u zahrádek a 6. A u rybníků naproti sádek. Také žáci 4.A nalezli dostatek odpadků ve středu obce, zejména v okolí sportovní haly a fotbalového hřiště.

Snad žáci se svými učiteli svým příkladem zahanbili všechny, kteří neustále znečišťují naši obec a povzbudili ty občany, kterým na jejich životním prostředí záleží.

Kovářová

Evropa ve škole (zuberské)

Již několik let se naši starší žáci účastní výtvarné části projektu „Evropa ve škole". V regionálních kolech jsme v posledních letech zaznamenali několik umístění, většina našich prací postupovala (bez ocenění) do národního kola.

Letošní ročník projektu „Evropa ve škole" jsme zahájili velmi úspěšně. Do regionálního kola jsme poslali 39 prací ve dvou kategoriích.

Umístění v II. kategorii (10 - 13 let):

1. místo:	Michal Dědek, 7.A - ZŠ Zubří
	Radek Šebesta, ZŠ Vyhlídka, Valašské Meziříčí
2. místo:	Kristýna Žáčková, ZŠ Trávníky, Vsetín
	Veronika Faitová, ZŠ Šafaříková, Val. Meziříčí
3. místo:	David Petřek, ZŠ Vyhlíka, Valašské Meziříčí
	Lucie Tichá, 7.B - ZŠ Zubří

Bez umístění postupuje do národního kola 23 prací, z toho z naší školy výkresy Eriky Dobešové, Hany Skalíkové, Petry Porubové ze 7.A, Petry Pšenicové a Jany Divínové ze 7.B.

Umístění ve III. kategorii (14 - 16 let):

1. místo:	Lenka Miková, 8.A - ZŠ Zubří
	Jana Běhalová, Gymnázium Rožnov pod Radh.
2. místo:	Jiří Juříček, 8.B - ZŠ Zubří
	Veronika Žídková, ZŠ Vyhlídka, Val. Meziříčí
3. místo:	Šárka Smahelová, ZŠ Vyhlídka, Val. Meziříčí
	Vlasta Vašáková, 9.C - ZŠ Zubří

Bez umístění postupuje do národního kola 26 prací, z toho z naší školy výkresy Ondřeje Čípa z 8.B, Lenky Černé z 8.C, Ilony Dědkové, Michala Matějoviče, Veroniky Konečné z 9.A, Lenky Krumpolcové, Radima Andrýska, Břetislava Závorky, Jitky Divínové, Barbory Bolckové z 9.B, Jitky Mackové a Jana Halašty z 9.C.

Zbylé práce, které porota nevybrala do „Evropy ve škole", putují do Vsetína, kde bude 17. května 2000 otevřena na zámku soutěžní výstava výtvarných prací žáků základních škol našeho regionu. Na slavnostní vernisáži 17.5. budou zároveň oceněni vítězové výtvarné soutěže „Evropa ve škole".

Blahopřejeme našim úspěšným výtvarníkům a přejeme jim do další práce hodně štěstí.

Helena Dufková

Krásné jarní pozdravení

Dne 30.4.2000 se konal ve farním kostele sv. Kateřiny v Zubří koncert nazvaný „Jarní pozdravení". Byl to pro nás pro všechny nejen velký kulturní, ale i duchovní zážitek. Jménem všech účastníků koncertu bych chtěl tímto poděkovat všem účinkujícím, především Marušce Majerové, Janě Glacové, Lence Jaroňové, Janě Jaroňové, Jarkovi Křenkovi, Vlaďce Machové a také pořadatelům a technikům - Liborovi Petřekovi, Martinovi Veselému, Ivetě Horákové a všem dalším. Výtěžek koncertu se účinkující rozhodli darovat na dostavbu kaple sv. Ducha na Starém Zubří. Je pro nás velikou radostí, že máme mezi sebou lidi, kteří jsou ochotni dělit se s ostatními o dary, které od Pána Boha dostali a dokáží nejen „dělat umění", ale i rozdávat radost, naději a povzbuzení.

P. Pavel Vichlenda

Změna tel. čísla havarijní a pohotovostní služby Severomoravská plynárenská a.s. Ostrava
Dosavadní tel. číslo 1040 pro tísňová volání se mění na 1239



Znak pánů z Krásna

POVÍDÁNÍ O ZUBŘÍ

Volné vyprávění o historii valašské obce Zubří
od jejího založení až do dnešních dnů.

Díl „A"



23.

S novým rokem 1947 začíná dvouletý plán obnovy a výstavby národního hospodářství - dvouletka. Začátek roku však nebyl dvouletce nakloněn. Tuhá a krutá zima v lednu - březnu se spoustou sněhu komplikovala těžbu a dopravu uhlí po silnici i železnici. Pro nedostatek uhlí bylo zastaveno vyučování, dochází k vypínání elektr. proudu. Nadále trvá přídělový systém na potravinové lístky.

Po vyhlášení o konání XI. všesokolského sletu začíná nebývalá aktivita v Sokole, rostou jeho řady.

Na rozvoj letectva byla provedena „letecká sbírka". V Zubří se vybralo 3.698 Kčs.

Velikonoční sbírka na podporu ČsČK (Československý červený kříž) vynesla celkem 5.708 Kčs.

Stojí za zaznamenání, že ani chladné počasí se sněhovými přeháňkami neodradilo víc než 300 účastníků prvomájových oslav jít průvodem ze Zubří do Rožnova.

Na jaře ve Valašském Meziříčí proběhly oslavy sv. Vojtěcha. Na zborovských oslavách 24. - 26. května ve Valašském Meziříčí vzpomněl hlavní řečník Dr. Zdeněk Nejedlý 40. výročí zvolení T.G. Masaryka za poslance říšského sněmu za valašská města.

Vzpomínáme-li zajímavé osobnosti, pak v květnu projel obcí Jan Masaryk, když jel do Nového Hrozenkova odhalovat pomník T.G. Masaryka.

Večerní táborový oheň s programem, který připravili místní skauti, navštívila Marie Švermová, manželka Jana Švermy, který zahynul v horách za Slovenského povstání. Ona sama se stala za několik let obětí politických procesů.

Ta nejhorší událost roku však teprve nastala. Od jara nezapršelo, země začala suchem pukat, v Bečvě nebylo skoro vody, dala se přejít po suchu. Také potok skoro vyschl, zeleň postupně mizela, ze studní se tratila voda. Žito předčasně usýchá, ječmen a oves byl jen 20 cm vysoký, jařiny se kosily jako tráva.

Sucho se odrazilo v zásobování. Nejdřív byl snížen příděl vepřového masa, později mléka a másla.

To vše podporovalo „černý trh" a šmelinu. Za mléko se platilo 10 Kčs za litr, pšeničná mouka zdražila z 10 Kčs na 25 Kčs, máslo ze 100 Kčs na 150 Kčs, sádlo až na 200 Kčs. Vnitřní obchod byl rovněž ohrožen ukončením akce UNRA v Československu.

Léto 1947 bylo také poznamenáno akcí proti banderovcům - Akce B. Šlo o nasazení vojenských a bezpečnostních sil (také bývalých partyzánů) proti ozbrojeným skupinám ukrajinských nacionalistů - banderovců, kteří přecházeli z Polska na Západ. V našem kraji se banderovci nevyskytovali, ale naši skauti se s nimi setkali v Tatrách. Při nočním sestupu z Gerlachova štítu byli svědky, jak dvoutrupá letadla shazovala do prostoru nad Tatranskou Poljankou banderovcům zásoby.

V Tatranské Lomnici pak banderovci sebrali v táboře skautů všechny potraviny, které se chladily v „pramenité ledničce" potoka. Skauti po této návštěvě Tatry opustili na doporučení policie.

Ale nebyly to jen klimatické podmínky, které byly pro nás krajně nepříznivé. Změnily se i vztahy mezi velmocemi, změnilo se zahraniční klima. V polovině roku došlo k definitivnímu rozpadu antihitlerovské koalice a bipolarita se nejvýrazněji projevila do vývoje v Československu. V dubnu 1945 Stalin vyhlásil: „Tato válka je jiná než předcházející - kdo vybojuje nějaké území, ten mu vtiskne i vlastní společenský systém, a to až potud, kam dojdou jeho armády." (Kronika lidstva str. 972)

Toto prohlášení začalo nabírat konkrétní podobu. Rozdílný postoj USA a SSSR se dostával do ostřejších konfliktů. Sovětský svaz požadoval vysoké reparace ve formě celých továren, strojů a hotového zboží, neboť tento způsob reparací mohl podstatně přispět k obnově zničeného průmyslu. Zájem USA však počítal s využitím obnoveného německého průmyslu jako základnou evropského hospodářského rozvoje.

V USA po smrti prezidenta Roosevelta přichází Truman s požadavkem omezování vlivu SSSR a k zastavení pronikání komunismu na Západ. Tento požadavek se projevoval již ve vytlačování komunistů z vlád ve Francii a Itálii.

Konflikt obou velmocí se projevil v otázce Marshalova plánu, který nabízel hospodářskou pomoc při rekonstrukci a modernizaci průmyslu pro celou Evropu. K tomuto projektu se přihlásila i Gottwaldova vláda. Začátkem července 1947 byla vládní delegace (Gottwald, Masaryk, Ripka) pozvána do Moskvy, kde dal Stalin najevo, že účast na Marshalově plánu by znamenala porušení spojeneckých svazků se SSSR. Tuto schůzku vystihl člen delegace ministr zahraničí Jan Masaryk slovy: „Do Moskvy jsem odjížděl jako představitel ČSR a vracel jsem se jako zpráskaný pes."
Koncem července se konala v Paříži schůzka ministrů zahraničí Anglie, Francie a SSSR, na níž zástupce SSSR zdůraznil, že Marshalův plán představuje zásah do vnitřních záležitostí evropských zemí a proto SSSR, Polsko i ČSR od Marshalova plánu odstupují.

V tomto aktu se zřetelně projevila „železná opona", která měla rozdělit sféry vlivu obou supervelmocí.

Toto rozhodnutí také podnítilo KSČ k větší aktivitě proti dalším stranám Národní fronty. Hospodářská situace pod vedením Gottwaldovy vlády se zhoršovala. Dvouletka byla ohrožena. V zemědělství to komplikovalo sucho a téměř 400.000 ha ladem ležící půdy v pohraničí po odsunu Němců. Ve vnitřním obchodě kvetla šmelina a černý trh, těžící z malé prosperity znárodněných továren. Ty byly nuceny snižovat své zisky snižováním cen svých produktů. Tím ztrácely konkurenceschopnost na zahraničních trzích, protože neměly kapitál na svou modernizaci.

Vláda vyhlásila boj keťasům, vydala zákon o SNB a začala vytvářet složky SNB. Přijala zákon o revizi první pozemkové reformy. „Hradeckým programem", který požadoval pozemkovou reformu i pro statky nad 50 ha půdy, si chtěla KSČ získat zemědělce. Následky sucha pomohl řešit Sovětský svaz. Po našem odstoupení od Marshalova plánu nám nabídl dodávku obilí. Nutnou finanční pomoc zemědělcům řešila vláda podle hesla: „Ať platí bohatí". Po dlouhých sporech byla odsouhlasena t.zv. milionářská daň. Z podobných pozic se vedla i kampaň o zvýšení platů státních zaměstnanců. Krizi v praxi Národní fronty signalizovaly i dohody nár. social. strany se slovenskou demokratickou stranou a později i s lidovou proti politice komunistů v Bezpečnosti. Izolace komunistů se zvýšila po listopadovém sjezdu soc. demokratů, když ve funkci předsedy strany vystřídal s komunisty spolupracujícího Fierlingera pravicově zaměřený Boh. Laušman.

Z té doby je znám výsledek průzkumu veřejného mínění, který mimo jiné velmi přesně předvídal výsledek voleb z května 1946. Průzkum ukazoval pokles preferencí KSČ

až o 10%. Ještě v listopadu 1947 se komunisté rozhodli pro orientaci na „levici" v ostatních stranách. Byl vytvořen zvláštní odbor pro podporu levicově orientovaných členů ostatních stran Národní fronty a současně se začala zvyšovat aktivita nátlakových skupin.

Ostatní strany se orientovaly na přípravu voleb a hlavně na osobu prezidenta Beneše jako poslední instanci demokracie.

Konec roku 1947 a počátek nového roku se vyznačoval politickými půtkami. KSČ zvýšenou aktivitou proklamovala svůj volební cíl - získat většinu 51% hlasů.

Ale nebyl jen zápas politický. Radost nám dělaly sportovní úspěchy. Stali jsme se mistry světa v hokeji před Švédy a Rakušany. Sportovcem roku se stal známý tenista a hokejista Jar. Drobný. Vavříny vítězství získávali naši motocyklisté, stolní tenisté a lukostřelci.

Boj o politické vavříny se rozhořel v únoru 1948. Okolnosti jsou známé. Dosud však trvá spor, zda šlo o předem připravený puč či o krizi, která byla řešena ústavním způsobem. Ozřejmíme si základní fakta. Podplukovník Dybal z ministerstva vnitra odvolal osm krajských velitelů - nekomunistů a nahradil je komunisty. Nár. social. ministři obvinili ministra vnitra, že provádí reorganizaci bez vědomí vlády. Ta také rozhodla, proti hlasům KSČ, že ministr musí odvolání zastavit. Na další schůzi vlády 16. února pohrozili nár. socialističtí ministři demisí, pokud ministr vnitra neprovede předchozí usnesení vlády. Ministr toto usnesení nerespektoval a část vlády podala demisi. Tím začala únorová krize, která přišla komunistům vhod.

Ve vládě z 26 ministrů zůstalo 14, když 12 ministrů podalo demisi. Jazýčkem na vahách se stali sociál. demokr. ministři. V soc. dem. straně se zformovalo pravé křídlo s Laušmanem, Vilímem, Majerem a levé křídlo s Fierlingerem a ministry Tymešem a Jankovcovou. Tato vnitřně rozvrácená strana odmítla nabídku KSČ k vytvoření vlády levicového typu, ale současně rozhodla, že se ministři k demisi nepřipojí.

KSČ trvala na tom, aby prezident demisi 12 ministrů přijal a doplnil vládu o jiné představitele týchž stran, které demisi podaly. A tak klíčovou osobou se stal prezident Beneš, který rozhodoval jednak pod nátlakem masových akcí, jednak nemocen a vyčerpán.

Sešel se sjezd závodních rad, podpořil přijetí demise a vyhlásil na podporu tohoto požadavku jednohodinovou stávku, přijal usnesení o znárodnění všech podniků nad 50 zaměstnanců.

Hned v počátku krize vyzvali komunisté k zakládání „akčních výborů" Národní fronty, které byly podřízeny KSČ a fakticky v rámci „očisty veřejného života od všech živlů reakce" převzaly moc na daném území. V továrnách se vyzbrojila Lidová milice.

Aktivita protivníka byla minimální. Studentská demonstrace směřující na Hrad byla rozehnána a vše se obrátilo na rozhodnutí Beneše.

Návrhy na výměnu ministrů pro „obrozenou" Gottwaldovu vládu předali lidovci a soc. demokraté 24.2., další den pak i národní socialisté, kteří si změnili název na Československou stranu socialistickou.

Beneš demisi přijal a jmenoval novou vládu podle návrhu Gottwalda. Politický systém Národní fronty zůstal navenek zachován, ale jelikož nekomunistické strany ztratily svou politickou váhu, rozhodovala o všem KSČ, která se v červnu sloučila se soc. demokratickou stranou.

Prezident Beneš po únorové krizi opustil Hrad, odjel do Sezimova Ústí, v červnu abdikoval na funkci prezidenta a v září 1948 umírá.

Své vítězství si formálně potvrdili komunisté v květnových volbách, kde nekandidovaly strany, ale vznikla jednotná kandidátka sestavována KSČ. Proti této kandidátce bylo ve volbách odevzdáno 10% odevzdaných hlasů.

K vystoupení nesouhlasu s komunistickým převzetím moci v únoru nedošlo - kromě pokusu studentů. Červnový XI. všesokolský slet v Praze vyzněl jako protivládní demonstrace. Členové průvodu skandovali protikomunistická hesla, zatímco davy lidí v ulicích Prahy, které organizovala KSČ, odpovídaly skandovanou polemikou. Rovněž pohřbu Dr. Edvarda Beneše 8. září (zemřel 3. září) využili odpůrci režimu k nové demonstraci proti vládě. To však už nemohlo nic změnit na celkové situaci.

Razantní postup komunistů a jejich připravenost řešit krizové situace s vyvolanou podporou mas spíš ukazuje na promyšlený plánovitý postup k získání úplné moci ve státě, než na ústavní řešení vládní krize.

Co se dělo v Zubří?

Na sjezd závodních rad odjel do Prahy i zástupce zuberské Gumárny. Na 24. února byla vyhlášena generální stávka. Situaci a náladu zachycuje kronika obce takto: „V obci panuje zdánlivé mrtvé ticho, všechny stroje v továrně ustaly od své práce, obchody zavřeny, školy osiřely."

Po manifestaci v Praze na Staroměstském náměstí, kde Gottwald ohlásil přijetí demise a vytvoření nové vlády, začaly na jeho výzvu pracovat akční výbory.

I v Zubří byl okamžitě vytvořen akční výbor. Ten měl 17 členů, 13 členů KSČ, 2 sociální demokraty a 2 bezpartijní. V závodě Gumárny se zakládá závodní organizace KSČ a jsou utvořeny Lidové milice.

V kronice zápis vyjadřuje podporu Gottwaldově vládě: „Šlo o generální očistu a obrození Národní fronty, aby s novými silami bez odkladu mohla splnit budovatelské úkoly, podle jednotné většiny národa. Co se děje, co z toho bude? - ptáme se. Postupováno ostře, spravedlivě, tu a tam si někdo vyřídil osobní účet, mnohému ukřivděno." Z tohoto zápisu cítíme, že ostrý postup, vyřizování osobních účtů a mnohá ukřivdění nevadilo tomu, aby podle většiny národa se plnil budovatelský program.

28. února se konala schůze MNV. Při zahájení schůze předsedové lidovců a národních socialistů vyzvali své členy, aby zasedání opustili a tak se tato schůze konala za přítomnosti 12 členů a 4 náhradníků MNV. Předseda MNV podal v ní zprávu o ustavení akčního výboru národní fronty pod vedením KSČ. Veřejně činní občané byli prověřováni. Místní akční výbor Národní fronty, který měl ve smyslu platných směrnic ústředních orgánů Národní fronty „provádět očistu" ve všech oborech veřejného života, navrhl již 4. března nahrazení odvolaných členů stran lidové a národně socialistické. V doplněném národním výboru bylo nyní 15 členů KSČ, 9 členů sociální demokracie, 4 lidovci, 1 národní socialista a 1 bezpartijní.

Ale vrať me se do Prahy, kde únorové události začaly. V březnu celostátní porada ordinářů katolické církve se odmítla podřídit novému režimu a vydat požadované prohlášení o loajalitě ke státu.

Na začátek dubna bylo svoláno zasedání parlamentu, aby schválilo programové prohlášení vlády a hlasovalo o důvěře. Zasedání se zúčastnili všichni ministři nové vlády, až na ministra zahraničních věcí Jana Masaryka, který 10. března zemřel za dosud neobjasněných okolností na dlažbě Černinského paláce. Nebyla potvrzena sebevražda, nové indicie a rekapitulace událostí nevylučují ani vraždu. Smrt Jana Masaryka hluboce zapůsobila na tehdejší napjatou atmosféru.

Parlament se zmenšil o 70 poslanců, kteří buď opustili republiku, či se vzdali mandátu, nebo byli novým „očištěným" vedením politických stran svých mandátů zbaveni. Zbývající poslanci parlamentu vládu i její program jednomyslně schválili. Tato skutečnost nesvědčila ani o prozíravosti ani statečnosti poslanců. Formálně tak bylo potvrzeno ústavní řešení krize.

Začíná prvé období transformace poúnorového období. 21. března v Zubří probíhá prvá národní směna na oslavu února 1948 a občané v ní odpracovali 836 hodin.

(pokračování příště)



Znak pánů z Krásna

POVÍDÁNÍ O ZUBŘÍ

Volné vyprávění o historii valašské obce Zubří od jejího založení až do dnešních dnů.

Díl „A"



24.

Během druhého čtvrtletí proběhlo v Zubří slučování komunistické strany a strany sociálně demokratické. KSČ měla v té době 160 členů, soc. demokracie 205 členů, po sloučení, kdy soc. demokratická strana zanikla, stoupl počet členů KSČ v Zubří na 227. Do KSČ přešlo 67 členů soc. demokracie. „Rozhodnutí o sloučení bylo přijato smíšeně. Někteří s radostí, jiní s rezervou, většina přestup do KSČ nepodepsala" (Kronika obce).

30. května 1948 proběhly volby do Národního shromáždění. Byla předložena jediná společná kandidátka Národní fronty, pro níž odevzdalo hlasy 87,12% zapsaných voličů v českých zemích. V Zubří z 2.174 voličů volilo jednotnou kandidátku 1.965 voličů, t.j. 90,4% všech hlasů.
Z těchto voleb vzešlé Národní shromáždění zvolilo prezidenta Klementa Gottwalda (prezident Beneš abdikoval ze zdravotních důvodů), předsedou vlády se stal Antonín Zápotocký.

O účasti ve volbách rozhodovaly akční výbory za součinnosti odbojových organizací. Kronika říká: „Mnoho osob, které se provinily proti národní cti a po osvobození se nezařadily do budovatelského úsilí národa, ale využily těžkosti doby k osobnímu obohacení, které mohou ohrozit státní a národní zájmy, byly volebního práva zbaveny. O volebním právu 19 osob z naší vesnice rozhodoval akční výbor Národní fronty."

Výsledky květnových voleb do Národního shromáždění a sloučení KSČ a soc. demokracie se promítlo i do složení MNV v Zubří. 20. září byl podán návrh místního akčního výboru Národní fronty na provedení další reorganizace. Na schůzi pléna MNV 9. října 1948 došlo ke jmenování 30 členného pléna, ve kterém bylo 21 členů KSČ, 8 členů ČSL, 1 člen ČSS a 1 zástupce Jednotného svazu českých zemědělců. Další změny proběhly ještě ke dni 31. ledna 1949, kdy bylo odvoláno a nahrazeno 11 členů pléna.

V našem „Povídání o Zubří" jsme poněkud více sledovali události v Praze a ve státě než v samotném Zubří. Avšak byly to události tak významné, ovlivňující život společnosti po 4 desetiletí, že si tuto pozornost jistě zaslouží.

I další léta po Únoru byly významným zásahem do společenského procesu, takže i nadále budeme zuberskou historii sledovat jako odraz tehdejších politických a společenských poměrů. Jak pokračovala poúnorová transformace československé společnosti?

Vláda po „očistění" ministerstev, armády, policie, politických stran, spolků, vysokých škol, institucí a organizací pomocí akčních výborů Národní fronty uvedla do pohybu masu lidí, kteří v této aktivitě viděli odstraňování nespokojenosti s výsledky národní a demokratické revoluce (černý obchod, šmelina, byrokracie).

Razantnost vlády se projevila i v tom, že předložila Národnímu shromáždění zákon o pozemkové reformě nad 50 ha, znárodňování průmyslu nad 50 zaměstnanců, zákon o zdravotním a sociálním pojištění a zákon o jednotné škole.

V květnu byla schválena nová Ústava ČSR, tu odmítl prezident Beneš podepsat, 2. června abdikoval, o dalším jeho osudu jsme si již povídali. V září vyšel zákon o táborech nucených prací pro politicky a společensky nespolehlivé osoby.

Závěr roku 1948 byl ve znamení příprav 1. pětiletého plánu. Tuto aktivitu provázel masový nábor do KSČ, takže počet členů vzrostl na 2,267.000, což bylo 25,9% všeho obyvatelstva českých zemí.

Na druhé straně došlo k emigraci do zahraničí. Uvádí se, že po Únoru odešlo z republiky kolem 200.000 lidí za hranice. Připočteme-li vysoký počet popravených a umučených představitelů vědy, školství, kultury a politiky za nacismu, pak další odliv 200.000 většinou odborníků znamenal citelnou ztrátu kvality populace.

Odchod do zahraničí byl spojen s velikým rizikem a mnoho útěků skončilo i smrtí na hranicích jak z řad emigrantů, tak z řad SNB či později členů pohraniční stráže.

Vedle vzpomínaných demonstrací kolem Všesokolského sletu a pohřbu prezidenta Beneše, začala se vyostřovat kritická situace mezi vládou a katolickou církví. Po gestu smíření s církví, které mělo obnovit jednání o loajalitě církve ke státu (účast Gottwalda v katedrále sv. Víta na slavnostním TeDeum po zvolení prezidentem), přichází neúspěch Čepičky v jednání s arcibiskupem Beranem. Ten zakázal kněžím pod pohrůžkou suspendování účast na politickém životě, následoval papežský výnos o exkomunikaci komunistů z církve, protestní pastýřské listy. Jako odpověď vlády pak rozpouštění řádů a nakonec zásahy bezpečnostních složek proti klášterům.

V ekonomice vyvstaly dva problémy. V průmyslu se začal projevovat důsledek dalšího znárodnění (95% průmyslových kapacit ve vlastnictví státu), protože menší podniky byly podřízeny a splynuly s většími, centralizovala se výroba, odbyt, export. S likvidací drobné výroby zmizela z trhu řada výrobců, vznikaly potíže ve vnitřním obchodě. Druhým problémem se stala zemědělská výroba. Dvouletka v zemědělství byla splněna jen na 80%, další pozemkovou reformou a rozdrobením půdy se zmenšil rozsah tržního obilí, své způsobilo i nenadálé sucho roku 1947.

Avšak hlavní problém byl v tom, že KSČ neměla na vesnici oporu. Její organizace tvořili většinou polorolníci (dělnici z továren, kteří vlastnili kousek pole a na jeho obdělání byli závislí na větších a středních rolnících). Střední a větší rolníci si za dvouletku hospodářsky pomohli nejvíc (za vysoké ceny zemědělských produktů si nakoupili zemědělské stroje a zemědělskou techniku) a tudíž neměli zájem na združstevňování vesnice.

Přichází rok 1949. Od 1. ledna platí dva nové důležité zákony. Jednak začíná se realizovat 1. pětiletý plán (5LP) národohospodářského rozvoje. Nový zákon zrušil dosud platné zemské administrativní zřízení a zavádí krajské administrativní uspořádání. V únoru je pak přijat zákon o jednotných zemědělských družstvech, který znamená počátek socializace zemědělství.

V lednu země sovětského bloku ustavují Radu vzájemné hospodářské pomoci (RVHP), která využívá potenciál členských zemí jednak k hospodářské spolupráci, hlavně však k razantnímu posílení zbrojní výroby.

Odpovědí je v dubnu ve Washingtonu podepsaný Severoatlantický pakt NATO - vojenské spojenectví západoevropských zemí a USA.

Tak byla definitivně rozdělena Evropa a také svět na dva tábory. Tato stupňující se vzájemná nedůvěra našla si u nás i svou prvou „soudní" oběť. Stal se jí bývalý šéf vojenské mise v Moskvě generál Heliodor Pika - stalo se tak v červnu 1949.

Ještě předtím, v květnu se schází IX. sjezd KSČ, který potvrzuje socialistickou cestu vývoje společnosti a určuje pro další období tyto nejdůležitější úkoly: rozvojem průmyslu o 57% odstranit přídělové hospodářství, získat a kolektivizovat vesnici pomocí státních statků, státních traktorových stanic a budovaných Jednotných

zemědělských družstev (JZD), vybudovat státní aparát, podporovat národní bezpečnost a zdůrazňováním hesla „Republiku si rozbít nedáme" si získala zvlášť silné pozice Státní tajná bezpečnost (STB). Nakonec byl zdůrazněn požadavek upevňovat diktaturu proletariátu uplatňováním marx-leninské teorie ve všech sférách života.

Cesta za absolutní mocí byla tímto sjezdem a jeho závěry a usnesením dovršena. Jedinou politickou silou se stala linie KSČ, ostatní, i když existující strany, ztratily možnost ovlivňovat vývoj společnosti. Centrální moc byla pod kontrolou KSČ. Jak úspěchy, tak i prohry této cesty spadají na vrub KSČ.

V tomto rámci poúnorové doby Zubří žilo svým vlastním životem. A zdá se, že kronika jakoby nebrala probíhající změny na vědomí. Projděme se Zubřím roku 1949. V 623 usedlostech, chalupách a domech žije 3.400 obyvatel. Od 1. ledna Zubří zůstává částí okresu Valašského Meziříčí, ale součástí nového Gottwaldovského kraje (na Gottwaldov je přejmenováno město Zlín). S novým uspořádáním dochází také k novému, centrálnímu řízení obcí. V obecní správě dochází k další změně na funkci předsedy. 13. srpna odstupuje Jar. Opálka a do funkce předsedy je zvolen František Holiš (Kudrna), tajemníkem se stává Jan Adámek. V listopadu je zřízen „Matriční úřad" u MNV a od 17.11. je zrušeno vedení matrik o narození, úmrtí a svatbách u církevního úřadu na faře. Stalo se to na základě zřízení Státního úřadu pro věci církevní a v říjnu přijatém zákonu o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností. Výsledkem tohoto opatření je pak roztržka ČSR s Vatikánem v březnu 1950. Dluží se poznamenat, že v červnu 1949, po IX. sjezdu KSČ byl při římskokatolických bohoslužbách čten pastýřský list, který protestoval proti zásahům státu do života církve a věřících včetně ustavení provládní t.zv. katolické akce. Začala internace pražského arcibiskupa Jos. Berana a později i olomouckého arcibiskupa Jos. Matochry. Tolik ke vzniku matrik na obecních úřadech.

V červnu byla rovněž provedena pozemková reforma podle Hradeckého programu a dochází k další parcelaci dvora. Z jeho pozemků převzali zemědělci 29 ha 87 a. Ty byly rozděleny mezi 54 drobných zemědělců, 1 tělovýchovný spolek a 2 zemědělce ze Zašové. Obci bylo přiděleno 6 ha na stavební místa. Velkostatku pak zbylo 32 ha veškeré půdy. V Zubří v té době bylo
404 zemědělců s držením půdy od 0,5 ha do 5 ha
a 76 zemědělců s držením půdy nad 5 ha.

Celkem je v obci 35 žacích strojů, 42 mlátiček, chová se 61 koní, 957 ks skotu, z toho 525 dojných krav. Uznané chovy drůbeže mají sedláci Volek a Zikmund Koláček.

Žně v obci proběhly od 28.7. do 21. srpna při sousedské výpomoci příznivě. Během roku bylo zaknihováno obci 137 ha lesů, takže obec vlastní 223 ha 44 a lesů. V lesích hospodaří 10 členů mysliveckého sdružení, kteří v průběžném roce odstřelili 188 zajíců, 8 ks srnčího, 2 lišky, 17 bažantů, 1 jestřába a 4 káně.

Jaká řemesla jsou v obci?
Krejčí - 4, cukrář - 1, obuvník - 1, zahradník - 1, malíři, natěrači - 3, stolaři - 3, pekaři - 2, kováři - 2, obchody smíšeným zbožím - 2, holiči - 3, řezník - 1, zámečník - 1, hostinců - 6.

Jsme-li u statistik, uveďme, že v Zubří je jedna mateřská škola se 40 dětmi, 3 školy národní - dolní škola - 201 žáků
- horní škola - 98 žáků
- St. Zubří - 106 žáků

13 tříd - 405 žáků

Na střední škole (na býv. měšťance) je v 7 třídách 255 žáků.

V roce 1949 byly 3 obchody uzavřeny. Svou činnost ukončila v Hamrech i pila p. A. Alinče.

2. července povodeň zaplavila zahrady a cesty od kostela až k mostu „na Šeňku". Za 3 týdny se povodeň opakovala v ještě větším rozsahu. Voda strhla splav a stavidlo přes struhu (Mlýnský potok), potoční koryto v délce 150 m prohloubila o 1 m. Splav i náhon byl do 5 týdnů obnoven nákladem 835.000 Kčs. Jinak totiž pohrozil ONV, že nařídí uzavření závodu, protože nemá zajištěnou dodávku užitkové vody. Na vybudování nového přívodu pracovali se zaměstnanci Gumáren i vojáci čsl. armády.

Raiffasenka se přestěhovala z Fojtství do domu p. Krista a v roce 1949 měla vklady za 1,360.329 Kčs, výnos za 384.553 Kčs. Na běžném účtu pak bylo 2,509.448,- Kčs.

V obci bylo postaveno 13 rodinných domků, narodilo se 63 dětí a zemřelo 38 osob, mezi jinými i dlouholetý starosta obce (1930 - 1945) Alois Pernica (za jeho starostování obec přikoupila lesy, opravila hlavní cestu přes vesnici, provedla regulaci potoka, provedla elektrizaci obce a postavila jub.školu TGM).

V Zubří toho roku bylo sehráno 7 divadelních her, uskutečnilo se 30 tanečních zábav a promítlo se 48 filmů (18 českých, 24 ruských, 4 polské a 2 anglické). Byla zavedena autobusová doprava na trati Rožnov - Zubří - Vidče. Na Hamrech byla dokončena elektrifikace.

Po dlouhých jednáních byla konečně dostavěna přípojka obecní cesty k dálnici. Za odstupné 200.000 Kčs byla zbořena chalupa č. 15 postavená v roce 1766. Nová spojka k dálnici nahradila starou cestu od nádraží kolem potoka.

Za pozornost stojí zpráva o oslavách 70. narozenin J.V. Stalina. Ten v té době po vítězné válce se změnil na všemi povinně oslavované božstvo. Dokonce byl podán sovětským spisovatelem Leonovem návrh, aby u příležitosti jeho 70. narozenin bylo zavedeno nové počítání let. Ne od narození Krista, ale od narození Stalina. K osobě Stalina se ještě dostaneme při dalším povídání. I Zubří tehdy žilo oslavami. Zdravici generalisimu Stalinovi k jeho 70. narozeninám tehdy podepsalo v Zubří 2.467 občanů.

Sportovní úspěchy našich reprezentantů dostávají hořkou příchuť. Družstvo hokejistů po mistrovství světa ve Stockholmu je vystaveno pronásledování. Ája Vrzáňová, mistryně světa v krasobruslení, odešla do emigrace a další titul již získává jako emigrantka. Tenista a hokejista Jar. Drobný, sportovec roku 1948, požádal o azyl ve Švýcarsku.

Ten celkový „zuberský" relativní klid kontrastuje s vývojem, který začátkem 50. let začíná směřovat k nové světové válce.

Přejdeme k druhému období transformace poúnorového období. Období tvrdého stalinismu. Jakékoliv snahy o t.zv. „Československou cestu", budování socialismu s respektováním demokratických tradic, byly rázně smeteny ze stolu. Tuto zásadní změnu způsobily dvě události v zahraničí. 25.6.1950 vypukla korejská válka. Severní Korea napadla Jižní Koreu ve snaze sjednotit rozdělenou zemi. Připravená a dobře vyzbrojená severokorejská armáda vítězila a dosáhla koncem července předměstí Pusanu, přístavu na jihu země.

Na pomoc Jižní Koreji poslalo 15 států OSN vojenskou pomoc a pod vedením amerického generála Mac Arthura se válka převalila celou Koreou až k hranicím Číny na severu země. Tehdy vstoupili do války Číňané a ti zatlačili vojska OSN a Jižní Koreje za 38. rovnoběžku a obsadili hlavní město Jižní Koreje - Soul. Další vojenská pomoc USA umožnila osvobození Soulu a válka ustrnula na 38. rovnoběžce. Generál Mac Arthur požadoval bombardování čínských základen v čínském vnitrozemí dokonce i atomovými zbraněmi.

(pokračování příště)

ZUBERSKÉ NOVINY - Vydává Obec Zubří - reg. značka VS 014/1992 - registrováno Okresním úřadem Vsetín, referát kultury, dne 28.8.1992 - vychází 1x měsíčně - řídí redakční rada - předseda red. rady Ing. Ferdinand Šícha, 756 54 Zubří, Hlavní 16, tel.: 0651-658 128 - uzávěrka 12. každého měsíce - počítačová sazba a tisk Jindřich Loudín Rožnovská tiskárna 1. máje 1000, Rožnov p. R., tel.: 0651/ 602240 - náklad 950 výtisků - cena 3,- Kč.



Znak pánů z Krásna

POVÍDÁNÍ O ZUBŘÍ

Volné vyprávění o historii valašské obce Zubří od jejího založení až do dnešních dnů.

Díl „A“



25.

V Korejské válce obě válčící strany vyzkoušely nové typy zbraní mimo atomových,. Korejská válka ještě prohloubila studenou válku a vyvolávala oprávněné obavy z vypuknutí třetí světové války a vedla ke zvýšenému zbrojení v Evropě. V Anglii padla labouristická vláda, protože snížila výdaje na sociální sféru ve prospěch zbrojení. Naopak Německo a Japonsko zaznamenaly hospodářský rozmach, založený na exportu spotřebního zboží do USA, kde se výroba koncentrovala na zbrojařský průmysl.

Stalin považoval korejskou válku za předehru 3. světové války s rychlým postupem sovětských vojsk do západní Evropy.

Druhou událostí byl konflikt mezi SSSR a Jugoslávií, konkrétně mezi Stalinem a Titem. Došlo ke zrušení Smlouvy o přátelství a vyloučení Jugoslávie z komunistického Informačního byra. Jugoslávie podporovala větší decentralizaci, dělnické samosprávné orgány (dělnické rady), tržně ekonomické tendence a svobodnější kulturní politiku.

Z těchto dvou událostí vyvodilo sovětské vedení dva závěry:

1. urychlit přípravu na válku tím, že zajistí rozvoj zbrojního průmyslu a vybuduje silnou bojeschopnou armádu.

2. zničit jakékoliv potencionální síly podobné Titovi v Jugoslávii.

Oba závěry těžce postihly Československo. Již v únoru 1950 ÚV KSČ dochází k závěru, že pětiletka nezaručuje dostatečný předstih těžkého průmyslu a zbrojní průmysl není zajištěn výrobou ocelí a elektřiny. V roce 1951 již dochází ke změně tempa růstu ve prospěch těžkého a zbrojního průmyslu.

A pokud jde o potlačení „titoismu“, hned po Únoru se u nás objevují sovětští poradci, nejdřív v bezpečnostních složkách, později i v dalších oblastech.

Vraťme se ke změně orientace rozvoje průmyslu. Z původního zvýšení o 57% během 1. pětiletky je stanoveno zvýšení o 91%(!!), růst energetiky pak z 52% na 75%.

Tato opatření vyžadují obrovské investice do odvětví s dlouhou dobou výstavby a pozdní návratností (z původního plánu 340 miliard Kčs za pětiletku je požadováno 470 miliard) a přesun více než 400.000 zaměstnanců do průmyslu a stavebnictví z administrativy, obchodu, služeb a lehkého průmyslu. Rapidně stoupá zbrojní výroba, již v roce 1951 tvořila 30% veškeré strojírenské produkce.

Nezvládnutelná kumulace investic vytvářela značné disproporce jako např. rapidní omezení lehkého průmyslu a omezení zemědělství. To vše způsobilo nedostatek zboží na vnitřním trhu a udržování nízkých mezd způsobilo, že reálné mzdy poklesly o 8%.

Zemědělství dosáhlo sotva 88% předválečné úrovně. V zemědělství se zmenšil počet produktivních pracovníků o 500.000 osob.

U nás tyto drastické změny ve struktuře hospodářství probíhají ve zvýšeném napětí mezi velmocemi a v soupeření o získání atomové převahy. Atomová bomba již není nejvyšší hrozbou. USA sedm let po výbuchu první atomové pumy odpálily 1.11.1952 první vodíkovou bombu a získaly tak vůči SSSR technologický náskok ve vývoji zbraní hromadného ničení.

Za rok - 20. srpna 1953 Sovětský svaz oficiálně oznámil vyzkoušení vodíkové pumy.

K dokreslení atmosféry sledované doby se vrátíme k sovětským poradcům, kteří nejdříve působili ve státní bezpečnosti, ale byly vytvářeny další, na nich závislé skupiny, t.zv. „operativy“, které začaly shromažďovat materiály nejen proti odpůrcům režimu, ale i proti stávajícím státním a stranickým orgánům. Činily tak podle principů a metod běžných v podmínkách stalinské mocenské koncentrace. A tento faktor se stal nejdůležitějším v uplatňování stalinských forem hegemonie moci. Tady mi připadá povzdech Bertolda Brechta v básni Budoucím:

„Vy, kdož se vynoříte ze záplavy,
v níž jsme utonuli,
vzpomeňte, až budete mluvit o našich slabostech,
také na temný čas, jemuž jste unikli.“

A ten temný čas začal útoky proti církvi. 13. dubna 1950 začíná násilná likvidace mužských mnišských řádů, zastavuje se vydávání katolického tisku, mnozí odbojní kněží skončili ve vězení. Začínají vojenské procesy (gen. Pika), procesy proti účastníkům západního zahraničního odboje, ale i proti partyzánským velitelům. Pak následovaly monstrózní procesy s ministry a politiky poražených stran (Prokop Drtina, Boh. Laušman, Ján Lichner a další). Největší proces začal 31. května 1950 proti představitelům nekomunistických stran, kteří byli obviněni z „rozvracení republiky“ a „vlastizrady“. Čtyři obvinění byli odsouzeni k trestu smrti a popraveni, mezi nimi žena Dr. Milada Horáková. Proces vyvolal v zahraničí vlnu protestů. Po těchto procesech se začal režim podle stalinského vzoru orientovat na vnitřního nepřítele - V. Nového, G. Husáka, Vl. Clementise, M. Švermovou - až nakonec A. Mikojan jménem sovětské vlády sdělil Gottwaldovi, že „československým Rajkem“ (Rajko, člen užšího vedení maďarského komunistického vedení jako ministr vnitra se podílel na nastolení stalinského režimu, v roce 1949 jako ministr zahraničí zatčen a na základě vykonstruovaného obvinění odsouzen k trestu smrti) bude Rudolf Slánský, generální tajemník KSČ. Hlavním účelem procesu bylo vyvolání strachu a hrůzy z jakékoliv neposlušnosti a odchýlení od stalinské ideologické ortodoxie.

Příprava obviněných k procesu - biflování scénáře - toto děsivé divadlo vytvořené nejzběsilejšími metodami policejního, vězeňského, fyzického i psychologického nátlaku a především iniciování podpůrných souhlasných rezolucí pracujících ukazovaly rozsah stalinské diktatury v našem životě.

Obrat nastal v březnu 1953. 2. března Stalina v jeho výletním sídle v Kuncevu u Moskvy zasáhla mozková mrtvice. Tam ho našli v bezvědomí a nikdo se neodvážil bez všemocného Beriji rozhodovat co dělat. Berija přijel a řekl sloužícím, že Stalin se musí prospat. Lékaře povolali až poté, co se Stalin třetí den neprobouzel. Ti mu už nepomohli a 5. března zemřel, aniž nabyl vědomí.

Na jeho pohřeb odjel i prezident Gottwald, v Moskvě onemocněl a 14. března 1953 zemřel v Praze.

I když se poměry jen pomalu měnily k lepšímu, můžeme považovat odchod Stalina ze světové scény za určitý mezník v mezinárodním vývoji. „Je zřejmé zbytečné hledat v Stalinově hrůzovládě nějaké ideologické motivy. Jimi se zaklínal, ale sám jim nevěřil. Jediné na co věřil a o co usiloval byla jeho moc, absolutní a bezvýhradná. Jeho brutalita bez jakéhokoliv náznaku svědomí - i jeho

opovrhování lidmi a jejich osudy byly v bolševickém vedení vysoce ceněny a zajišťovaly mu pověst muže „železné vůle". Právě to ho předurčilo k tomu, aby se dostal po Leninově smrti do čela strany." Tak hodnotí Stalina M. Švankmajer ve stati „Legendy 20. století".

V Kronice světa je Stalin hodnocen takto: „ Sovětský politik Josif Stalin formálně nastoupil do nejvyšší státní funkce až v roce 1941. Od roku 1927 však vládl prakticky sám. Po smrti Lenina se Stalinovi podařilo zbavit se spoluuchazečů o Leninovo dědictví ve vedení státu. V následujících letech své vlády čistkami, kterým padly za oběť miliony lidí, důsledně likvidoval své údajné nebo skutečné politické protivníky.

Cílem jeho politiky bylo dosáhnout prostřednictvím mohutné industrializace a násilné kolektivizace soběstačnosti SSSR. Vytyčil tezi výstavby socialismu v jedné zemi. V období druhé světové války soustředil úsilí na to, aby osvobodil zemi od nacismu. Po jeho smrti nastalo období t.zv. „tání"."

Ale to jsme již v začátku roku 1953. Opustili jsme Zubří v roce 1949, rok po Únoru. Zřetelný posun nastal v obsahu práce MNV. Jeho činnost se soustřeďovala hlavně na zajištění dodávek od zemědělců, na zajištění rozpisu dodávek, později na založení a udržení JZD. Financování bylo zajištěno centrálně, záleželo na výši dotací, které obec používala na svůj další rozkvět. Postupně se také zvyšovala donucovací funkce volených orgánů. Atmosféra doby se pomalu přenášela i do života obce.

V Zubří se začíná uplatňovat vliv továrny Ragum Zubří. Od července 1950 je ředitelem závodu jmenován Václav Polášek, v závodě pracuje 229 osob. Vedení závodu i jeho zaměstnanci se vlastními silami snaží závod rozšiřovat a modernizovat. Chybí však podpora a hlavně jasný výrobní program.

V roce 1951 se osamostatňuje chemický průmysl, závod dostává svou samostatnost, začíná se rozšiřovat výroba, staví se hala pro vytlačování technické pryže, končí výroba podrážkových gum a obručí kočárkových kol. Podpora zbrojního průmyslu dává výrobní program a jistotu již pro 500 pracovníků. S rostoucí zaměstnaností roste i hospodářský význam závodu a jeho vliv na dění v obci.

V obci žije 3.315 obyvatel v 636 chalupách. V květnu je vydáno povolení ke stavbě rybníků v Hamrách. Jaký byl dosud osud hamerských rybníků?

V roce 1871 byly připsány jako součást panského dvora hraběti Evženu Kinskému, roku 1885 k tomu patřila i pila na Hamrech. Roku 1899 koupil rybník i s panstvím pan Armin Poper (říkalo se mu plenitel valašských lesů).

V roce 1912 se staly vlastníky majetku Vítkovické železárny, ty zrušily pilu. Rybník i dvůr pronajaly správci J. Homolovi, rybníky však byly zanedbány. Roku 1920 nájem uplynul a Vítkovické železárny převzaly svůj majetek do vlastní správy. Jeho správce E. Kressa nechal v roce 1923 rybníky odvodnit a zalučit.

V roce 1932 přechází majetek pod správu Pastvinolukařské jednoty v Rožnově.

17.11.1949 dle přídělové listiny převzal dvůr i rybníky stát. Rybníky byly rozparcelovány drobným přídělcům - zemědělcům.

V roce 1950 byly tyto příděly přídělcům vzaty a dána jim náhradou jiná půda ve větší výměře. Na místě bývalých rybníků jsou založeny 2 rybníky - Dolní a Horní. Z obou rybníků se předpokládá větší výnos než dosud z luk.

8. června 1950 je schválena nájemní smlouva obnovených rybníků pro „Lidový rybářský spolek v Rožnově". MNV si vyhrazuje právo kontroly.

Z let 1950 - 1951 si zachytíme několik událostí, které nám dokreslí mozaiku té doby.

Z příjmu lesního hospodářství je provedena elektrifikace Ryndúsek, náklad 9.620,- Kčs.

Vojáci - ženisté zatloukají piloty do koryta Bečvy pro projektovaný most do Hájů.

Pro zajištění pitné vody pro školu je vybudována pod Hůrkou studna.

MNV vydává povolení pro stavbu 4 rodinných domků.

Obec provádí soupis veškeré půdy v Zubří:

lesy - 1.375 ha 38 a
role - 760 ha 2 a
luka - 405 ha 12 a
pastviny - 167 ha 42 a
zahrady - 90 ha 4 a
zastavěná plocha - 21 ha 3 a
ostatní plocha - 85 ha 63 a

Celkem 2.904 ha 64 a

Podle výnosnosti půdy byly rozděleny zemědělské závody do jednotlivých kategorií:

II. kat. výnos obilnin 20 q, brambor 150 q, počet zemědělců - 2
III. kat. výnos obilnin 18 q, brambor 130 q, počet zemědělců - 15
IV. kat. výnos obilnin 15 q, brambor 120 q, počet zemědělců - 220
V. kat. výnos obilnin 14 q, brambor - , počet zemědělců - 370

Poprvé byla pro obec stanovena dodávka na rok 1950:

Pšenice 45 q	*Brambory 768 q*	*Hovězí maso 64.000 kg*
Žito 210 q	*Mléko 225.000 l*	*Vepřové maso 30.000 kg*
Oves 45 q	*Vejce 115.000*	

Výkup obilí splněn na 100%.

Na bramborových polích se vyskytla rakovina plodů. Chorobou je zamořena půda, bylo nutné vyměnit všechnu sadbu.

14. října 1950 byl rozhodnutím MNV v poměru 16:8 hlasům zrušen Spolek katolických mužů a jinochů.

V roce 1951 byly od 1. března zavedeny lístky na chléb, což znamenalo návrat k přídělovému hospodářství.

Na jaře bylo provedeno lidové hlasování pro „Mírový pakt mezi velmocemi a proti vyzbrojení západního Německa". Po rodinách v obci chodilo 18 dvojic s podpisovými archy. Jen 3 rodiny odmítly podepsat.

7. prosince vystoupil 50 členný Valašský symfonický orchestr pod vedením dirigenta Dr. Hybla v Sokolovně a přednesl skladby B. Smetany, A. Dvořáka, Z. Fibicha a jiných.

Poprvé byly v Zubří uspořádány oslavy výročí Velké říjnové socialistické revoluce. Oslava se konala v „Domovině".

V prosinci byla provedena kolaudace hamerských rybníků. Hodnota díla byla 2,000.000 Kčs.

V obci je postaveno 16 domků.

Do tohoto období spadá i snaha o vybudování JZD v Zubří. K zakládání družstev vyzval zemědělce IX. sjezd KSČ. V Zubří se začalo družstvo budovat od nájemců obecní půdy.

6.6.1950 byla v Domovině schůze těchto nájemců. Za účasti zástupců ONV a KNV bylo jednáno o hromadném a společném obdělávání půdy a o založení JZD. Po schůzi se přihlásilo za členy JZD 37 nájemníků obecních pozemků.

13. července 1950 se konala ustavující schůze JZD. Předsedou byl zvolen Rudolf Juříček, dělník Gumáren Zubří.

V zájmu posílení JZD byla nájemníkům odňata půda za Fojtstvím, na Stříbrníku a Kamenci a dána k obdělání JZD. Aby byla posílena hospodářská stránka, přistoupilo se ke zřízení družstevní prádelny. MNV věnoval z lesního hospodářství příspěvek 30.000 Kčs. Prádelna byla dána do provozu v září 1953, náklady činily 233.000 Kčs.

21.1.1951 vstoupil do JZD Svat. Janošek a dal svoji usedlost k používání JZD. V březnu přistoupilo JZD k úpravě jeho kravína a již 7. června byl do kravína sveden první dobytek - 7 dojnic, 3 jalovice, 2 telata a 6 prasat. Ve stejný čas se budovala na Starém Zubří drůbežárna (26 m dlouhá a 5,1 m široká). V ní bylo umístěno v prosinci 1951 206 vlašek a 13 kohoutů.

Do konce roku 1951 mělo JZD 119 členů, z toho 23 bezzemků, obdělávalo se 27 ha orné půdy s nejnutnějším nářadím a 1 párem koní.

(pokračování příště)



Znak pánů z Krásna

POVÍDÁNÍ O ZUBŘÍ

Volné vyprávění o historii valašské obce Zubří od jejího založení až do dnešních dnů.

Díl „A"



26.

Pro zdárné žně byla při MNV vytvořena žňová komise. Výkup obilí splněn na 100%, u brambor pro špatné semenáče se splnila dodávka jen na 70% předepsané dodávky.

Do rybníka bylo nasazeno 3.500 ks násady, první výlov činil 7 q ryb od 1 - 5 kg váhy.

Kronikář obce uvedl v obecní kronice zajímavé srovnání cen potravin a základních potřeb a hodinové mzdy mezi roky 1938 a 1951:

Mzda dělníka

1938 - 3,50/Kčs/hod.

1951 - 13,60 Kčs/hod.

Cena potravin a potřeb 1938 - 1951

			1951	
Druh	množ.	1938	na lístky	volné
mouka	kg	2,90	15,-	40,-
mléko	l	1,-	5,50	10,-
vajíčko	ks	0,60	2,50	5,-
hov.maso	kg	11,65	40,-	200,-
máslo	kg	15,-	75,-	450,-
rýže	kg	3,-	40,-	300,-
cukr	kg	6,-	17,-	140,-
brambory	q	35,-	165,-	320,-
sůl	kg	1,98	4,70	10,-
mýdlo	kg	4,40	37,-	200,-
košile	ks	16,-	320,-	760,-
prac.oblek	ks	126,-	640,-	1500,-
vycház.oblek	ks	460,-	2070,-	6500,-
mužské boty	pár	59,-	473,-	859,-
palivové dřevo	m^3	48,-	360,-	500,-

V obchodě platily dvojí ceny. Na potravinové lístky, šatenky - na příděl, byly ceny nižší. Bez lístků, nebo pro ty, kteří nedostali potravinové lístky pak platily volné ceny, na volném trhu. Tak na příklad podle nařízení min. obchodu z 26.XII. osoby, které nejsou v zaměstnaneckém poměru neobdrží základní lístky na cukr, ani šatenku, ani lístek na mýdlo, ani jiné lístky. Osoby, které obhospodařovaly víc jak 0,5 ha půdy, obdrží jen základní lístky na cukr a mýdlo. Šatenku jen v případě, splní-li předepsané dodávky. Osoby, které jsou samostatnými podnikateli a zaměstnávají 1 nebo více dělníků, neobdrží žádný lístek.

Obecní rozpočet v roce 1951 měl vydání 3,608.000 Kčs. Rok 1952 pokračoval v nastoupené poúnorové linii. Hned v lednu se provádí na MNV rozpis dodávkových úkolů pro zemědělství. Tento rozpis provedla 15 členná komise. Zemědělcům do 2 ha bylo umožněno náhradní plnění. V lednu je poprvé uspořádána vzpomínková slavnost k úmrtí V.I. Lenina, na které bylo přítomno 50 občanů.

V únoru obdržel MNV příkaz ONV, aby označil ve vsi vesnické boháče. Rada po dlouhém jednání oznámila ONV, že ve vesnici není žádný vesnický boháč.

Musíme si představit, že v tomto roce zuřila korejská válka a vztah mezi velmocemi se nebezpečně vyhrocoval. Této náladě vystupňované propagandou, odpovídá i usnesení plenární schůze MNV o hlavních úkolech obce na 2. čtvrtletí roku. Cituji:

1. Mobilizovat všechny občany k lepšímu plnění úkolů, které plynou z vládního usnesení k zajištění a zlepšení výživy našeho národa.

2. Přesvědčovat o správné cestě k socialismu.

3. Upevňovat světový mír, upevňovat naše přátelství se Sovětským svazem a lidově demokratickými státy.

4. Zaměstnanci MNV budou plně dodržovat veškerá usnesení a nařízení ve styku s občany.

5. Celé snažení bude zaměřeno k tomu, aby byla z naší republiky vybudována skutečně socialistická republika, aby všem se v ní žilo šťastně a radostně.

Rada MNV si dala závazek rozšířit členskou základnu o 3 výkonné zemědělce.

V roce 1952 také začal jezdit autobus na lince Staré Zubří - Rožnov - Kopřivnice. U továrny se vykoupily 4 starší domky i s pozemky ke zřízení koupaliště. To bylo uvedeno do provozu v roce 1953. Jde o koupaliště v místě dnešního parkoviště Gumáren Zubří. Koupaliště sloužilo jako hasičská vodní nádrž.

V červenci byl založen v obci Svaz žen. V srpnu přešla přes obec prudká bouře, která zapálila dům Jana Pobořila na Pivčankách. Letní deště tehdy ovlivnily zemědělské práce i plnění zemědělských dodávek.

Toho roku bylo uskutečněno několik náborových akcí pro rozšíření členské základny JZD, ale bezvýsledně. Jedině obhospodařovaná půda JZD vzrostla o 7 ha. Větší sedláci vyčkávají a pozorují hospodaření JZD, drobní vlastníci čekají na rozhodnutí velkých sedláků, protože většinou jsou závislí na jejich pomoc při obdělávání své půdy a sklizni.

V roce 1952 je dodávka hovězího masa splněna na 126%, vepřového masa na 106%, mléka na 102%, vajec na 101%, obilí na 116%.

Rok 1953 měl několik významných událostí, jak obecních, tak celostátních, ba i světových.

Hned 2. ledna na návrh místního výboru Národní fronty a schválení ONV bylo odvoláno 19 členů MNV a jmenováno nových 19 členů - bez voleb. Až do roku 1954 byly totiž místní národní výbory utvářeny nikoliv volbou, ale jmenováním členů nadřízenými orgány.

Tato jmenovací změna se projevila již 16. ledna, kdy ONV dává příkaz radě MNV znovu vyhledat v obci vesnické boháče. Rada určuje 4 zemědělce: Zikmunda Koláčka, Michala Svaka, Jiljího Zuzaňáka a Ludvíka Šrámka.

10. března je zřízena v obci sběrna mléka.

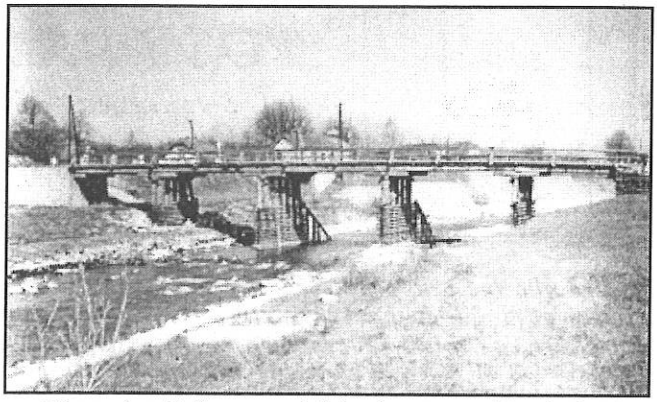
V březnu umírají krátce po sobě J.V. Stalin a Kl. Gottwald. S nimi odcházejí představitelé represivní politiky. Počet obětí stalinské zvůle se počítá na miliony mrtvých z gulagů rozesetých po celém Sovětském svazu. U nás podle údajů Nejvyššího soudu činil počet obětí politických procesů 100.000. Z nichž okolo 40.000 bylo odsouzeno k trestům nad 10 let vězení. K trestu smrti bylo odsouzeno od října 1949 do ledna 1953 (popravy se konaly i po tomto datu) 233 osob a 178 z nich bylo popraveno. Jak ukázaly pozdější procesy s některými důstojníky StB, vynášely rozsudek smrti i speciální tribunály vyšetřovatelů a sami příslušníci StB je také v ústraní vykonávali. O všech rozsudcích smrti rozhodovaly příslušné stranické orgány, především předsednictvo ústředního výboru KSČ, Klement Gottwald osobně a dále bezpečnostní komise ÚV KSČ. Jen v letech 1951 - 1954 bylo takto vykonáno 147 trestů smrti.

I když s odchodem Stalina a u nás Gottwalda nedošlo k obratu okamžitě, nastala doba „tání" - ledy se pohnuly, ale jen zvolna.

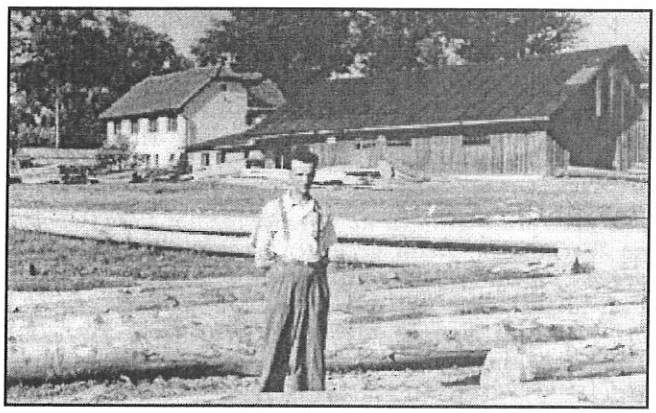
(pokračování příště)



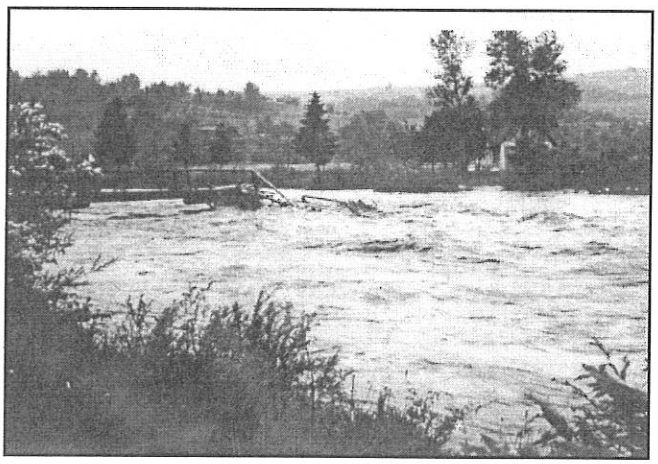
Výstavba hamerských rybníků



Most přes Bečvu nevydržel nápor povodňové vlny.

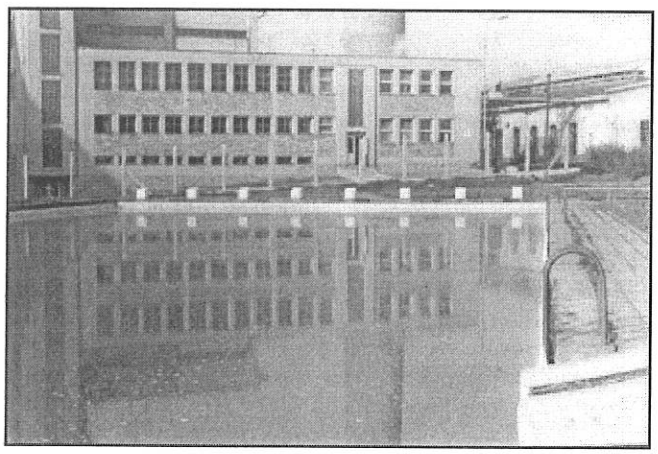


Roku 1929 vodní tok do Hamer koupil Arnost Alinče a zřídil tam, kde stál mlýn, vodní pilu. Ta byla roku 1949 z úřed. nařízení zrušena, stroje rozbity a dány do šrotu.

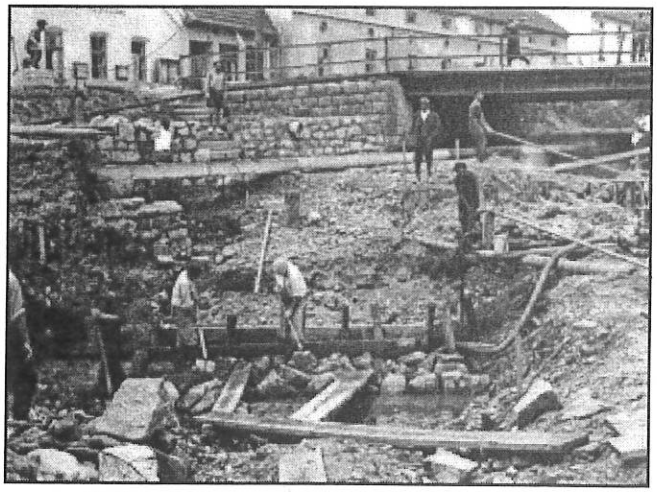




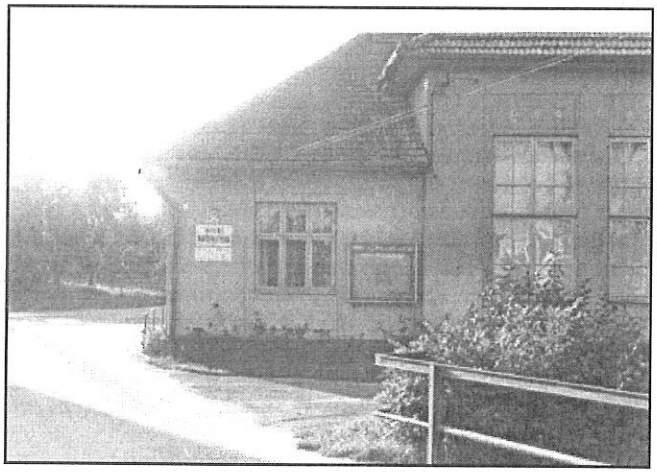
Dožínky 1948 u Domoviny



První koupaliště v prostoru dnešního závodu Gumárny Zubří roku 1953.



Zničený splav a náhon struhy v roce 1949.



MNV se přestěhoval z Fojství do Domoviny



Znak pánů z Krásna

POVÍDÁNÍ O ZUBŘÍ

Volné vyprávění o historii valašské obce Zubří od jejího založení až do dnešních dnů.

Díl „A“



27.

Než se vrátíme v Povídání do Zubří, musíme vzpomenout alespoň nejdůležitější události, kterými tehdy lidé žili. Ještě v roce 1952 byla na Nové huti v Ostravě zapálena za účasti prezidenta A. Zápotockého první vysoká pec, rovněž byla zahájena výstavba města Havířova. Do kin byl uveden nejúspěšnější film - Pyšná princezna. S velkým zájmem se sledovaly v rozhlase olympijské hry ve Finsku - Helsinkách, kde Emil Zátopek získal 3 zlaté medaile (v běhu na 5 km, 10 km a maratón), jeho žena Dana Zátopková pak zlatou medaili za hod oštěpem.

V roce 1953 byl prvním tajemníkem KSČ po Kl. Gottwaldovi zvolen Ant. Novotný, pozdější prezident a první tajemník do roku 1968 - někdy se tomuto období říká - éra Novotného.

Po odchodu Stalina a u nás Gottwalda se objevují silné snahy, překonat model stalinského socialismu, jeho centralistický dirigismus, extenzivní rozvoj průmyslu, stagnaci životní úrovně díky militarizaci ekonomiky, násilnou kolektivizaci a vyloučení z mezinárodní dělby práce.

V červenci byla ukončena korejská válka a tím vzniká i mezinárodní předpoklad pro politickou a ekonomickou reformu.

U nás v ČSR této reformě brání

a) nevyrovnaný ekonomický rozvoj - velké zdroje v těžkém a válečném průmyslu a počínající technické zaostávání
b) politická labilita způsobená častými čistkami v KSČ a ztrátou opory komunistů v lidových vrstvách, které přestávají věřit v hospodářský úspěch režimu
c) přetrvávající dogmatismus v myšlení a obavy z „úchylek“ brzdí každou snahu o novou cestu.

První snahou vlády o změnu hospodářství je snaha zabránit ekonomické katastrofě a zajistit stabilitu trhu.

Vraťme se do Zubří na jaře 1953.

Od 1. dubna se začíná vybírat daň z obytné plochy ve výši 6 Kčs za 1 m². Rada MNV také schvaluje zprávu o lidové knihovně, která má 130 čtenářů. Rada ukládá knihovně za úkol, aby „knihy, které se do nynější doby nehodí, byly vyřazeny a nahrazeny živou literaturou přítomné doby“. 15. května 1953 je otevřeno v domě č. 638 (vila Vlasta MUDr. A. Fabiána) zdravotní středisko pro obec i Gumárny. Prvým lékařem střediska je MUDr. Zahradník. Tím končí cesty Zubřanů k rožnovským lékařům. 29. května je projednán dílčí plán výstavby obce a projednává se účast na schůzi o „Odersko-dunajském průplavu“. Účastníci se klidně rozejdou domů. Ráno 30. května jsou všichni překvapeni a udiveni zprávou, že dosud platné peníze padly. Je vyhlášena měnová reforma, i když nejvyšší představitelé, včetně prezidenta republiky, všechny ujišťovali, že naše měna je pevná jako nikdy předtím.

Co nového se stalo s uplatněním měnové reformy? Staré peníze byly vyměňovány do 4. června do hodnoty 300 Kčs v poměru 5:1 (za starých 5 Kčs - 1 Kčs nových), částka nad 300 Kčs pak v poměru 50:1 (za 50 Kčs starých - 1 Kčs nová). Ve spořitelnách na vkladních knížkách a běžných účtech do 5.000 Kčs v poměru 5:1, nad 5.000 Kčs v poměru 30:1.

Kdo měl peníze doma (opravy domků, nákup stavebního materiálu, vybavení domácnosti) byly peníze měněny v poměru 50:1.

Poválečné vázané vklady pozbyly platnosti. Od 1.6.1953 byl zrušen lístkový systém a stanoveny nové ceny, poněkud nižší než na volném trhu, ale vzhledem ke snížení mezd na pětinu, byly nedostupně vysoké. Měnová reforma způsobila pokles životní úrovně. Životní náklady po ní vzrostly o 29%, zatímco mzdy jen o 4,5%. Reálné mzdy v roce 1953 proti roku 1952 poklesly o dalších 12%.

Průměrná spotřeba dělnické rodiny byla vypočtena na 2.040 Kčs, průměrná mzda byla 1.059 Kčs měsíčně. Zemědělská produkce činila 80% předválečné produkce. Proti roku 1948 se v roce 1953 vyrábělo méně osobních aut, motocyklů, jízdních kol, kožené obuvi, ledniček, traktorů, zemědělských strojů, atd.

Lidé se ptali - kam se podělo 100 miliard Kčs investic za pětiletku? Co nám to přineslo? Požadujete od lidí mimořádné oběti a vyvlastníte při měnové reformě i naše úspory.

Předcházející nedostatky ve výrobě či zásobování byly dávány za vinu „zrádcům“, „zaprodancům“ a jiným „spravedlivě odsouzeným nepřátelům“.

Toto znehodnocení měny postihlo široké vrstvy pracujících, zejména těch, kteří vydělali a uspořili peníze na velkých stavbách s mzdovou preferencí.

Proto došlo k ostré kritice hospodářské politiky KSČ, od slovní kritiky přes vystupování ze strany a kritické rezoluce ze schůzí KSČ až ke stávkám ve 129 podnicích - většinou jednodenních. V Plzni, Praze, Ostravě, Třinci a Vimperku přerostly stávky v pouliční demonstrace, které byly potlačeny po příchodu bezpečnostních jednotek a Lidových milicí.

Měnová reforma a události kolem ní signalizovaly hlubokou krizi československé společnosti, jež v letech 1951 - 1953 ztrácela dynamičnost a stagnovala.

I když závěry vedoucích orgánů konstatovaly, že část dělníků nestojí za KSČ, ale podporuje nepřátele a obrátila se k „masarykismu“, označují události za dílo nepřátelských sil, které využily chyb v hospodářství, přičemž masový charakter těmto „kontrarevolučním protestům“ dodala mládež a studentstvo.

Jaké kroky učinilo vedení KSČ a vláda? Zamítlo - po míru v Koreji - již nepotřebnou koncepci zbrojního průmyslu a priority těžkého průmyslu a soustředilo se na zvyšování životní úrovně, ekonomické a politické stability.

Tolik o měnové reformě roku 1953. Praktický důsledek nám ilustruje ceník z června 1953. Hodinová mzda dělníka 3,90 Kčs - 5,40 Kčs.

chleba	kg	2,80 Kčs	mléko	litr	2,40 Kčs
mouka	kg	5,40 Kčs	vejce	ks	1,50 Kčs
maso hovězí	kg	20,- Kčs	mýdlo	kg	14,40 Kčs
máslo	kg	42,- Kčs	košile	ks	67,- Kčs
rýže	kg	24,- Kčs	prac. oděv	ks	96,- Kčs
cukr	kg	11,60 Kčs	vych. oděv	ks	280,- Kčs
sůl	kg	0,92 Kčs	boty	pár	120,- Kčs
brambory	kg	0,84 Kčs			

K velké změně došlo i v zuberské továrně. Od 1. ledna 1953 je bývalý nár. podnik Optimit Odry rozdělen na 2 závody a tak vznikají Gumárny Zubří, národní podnik, jako samostatná hospodářská jednotka. V závodě pracuje asi 600 zaměstnanců.

V sousedním Rožnově vyrůstá nový závod Tesla Rožnov a rozšiřují se Vratimovské papírny, pletárna MOP. Náš kraj, naše okolí, mění svou tvářnost a ze zaostalého kraje se stává oblast značně zprůmyslovělá.

S touto změnou souvisí i růst příjmů v rodinách. Na nově zřízená pracovní místa nastupují nejen muži, ale i ženy. Rostoucí zaměstnanost žen vede k poklesu zájmu o tradiční zuberské vyšívání, tovární práce poskytuje větší a jistější výdělky.

Poúnorové období je také charakteristické potlačováním soukromého podnikání a to nejen ve sféře výrobní, ale i v oblasti řemesel a obchodu.

Stát podporuje družstevní sektor nejen v zemědělství, ale i v obchodu. Postupně mizí soukromí obchodníci a obchod i pohostinství zajišťuje družstvo Jednota. Drobní řemeslníci buď pracují soukromě s povolením MNV, nebo se stávají součástí komunálních podniků. Tyto změny probíhaly postupně. Vytlačováním soukromníků vznikla potřeba práce různých drobných řemesel a tento nedostatek vede k systému tzv. „fušek", kdy odborníci po své práci v závodě či dílně státních podniků pracovali na „fuškách" ve svém okolí.

Co ještě přinesl rok 1953? Hospodu „Na Fojtství" pronajala obec Jednotě - spotř. družstvu k provozování pohostinství. U továrny bylo otevřeno v červenci prvé koupaliště v obci. Velkou zásluhu na jeho vybudování měl pan Květ. Béna. Náklady 286.000,- Kčs (ve staré měně) hradily společně MNV Zubří částkou 100.000,-, ředitelský fond Gumáren 106.000,- , TJ Jiskra Zubří (bývalý Sokol) 60.000,- a závod Gumárny Zubří 20.000,- Kčs. Rovněž byl schválen zastavovací obvod za dvorem.

MNV rozhodlo vybudovat novou cestu pod Randúsky. Bylo vydáno povolení k 13 novým stavbám a k 21 přestavbám, Gumárny Zubří postavily 4 bytové jednotky, kanceláře a skladiště.

V JZD však další kampaň o rozšíření členské základny skončila neúspěšně. Vedení menšinového družstva trpí nadále nedostatkem odborných sil a funkcionářů. Jen těžko se organizuje práce na 43 ha při 140 členech.

Mění se předsedové JZD. Místo Štěp. Fabiána je zvolena Anežka Juříčková, staví se 3 silážní jámy a příprava krmiv - vše v hodnotě asi 55.000 Kčs.

Situaci v JZD ovlivnilo i vystoupení prezidenta Zápotockého při otevření Klíčovské přehrady, když odsoudil administrativní tlak na zakládání JZD a vznesl požadavek, aby JZD se zakládala „s tužkou v ruce" se zajištěním jejich rentability. Jeho kritika metod nátlaku způsobila, že v republice 29% tehdejších družstevníků se vrátilo k soukromému zemědělství.

Přelom roku 1953 a 1954 byl ve znamení změn, které byly odpovědí na situaci po měnové reformě. Zasedání ÚV KSČ zcela opustilo plány a proporce pětiletky, omezily se investiční práce, odmítly se návrhy některých plánovačů na investičně náročnou sedmiletku, pozastavila se výstavba Košických železáren a některých hrudkoven a pozornost se soustředila na rozvoj výroby spotřebního zboží a zemědělské techniky.

V JZD byly sníženy normy povinných dodávek o 1/5 až 2/3 a zvýšily se výkupní ceny o 24 - 42%, dále byly zrušeny „soupisy kulaků" a odbourány jejich mimořádné daně.

Tyto postupné změny podpořily ještě ústavní zákony o volbách do Národních výborů. Zákony mimo jiné určovaly způsob voleb do národních výborů a délku funkčního období. Zákony přinášely určitou demokratičnost ve volitelnosti a odvolanosti poslanců, systém jednotných kandidátek však byl zachován.

Starší generace obyvatelstva, které prožily a pamatovaly léta po první světové válce, se přikláněly k názoru, že demokratizaci společnosti zajistí jen návrat k ideálům T.G. Masaryka a systém více politických stran. Tyto snahy byly tehdy podporovány i zvenčí tzv. balónkovou akcí, kdy spadlo na naše území 172.000 balónků s agitačními tiskovinami. Rovněž nově zřízené rozhlasové západní zahraniční stanice nacházely svůj ohlas. Avšak již samotná existence těchto názorů ukazovala na to, že „tání" pomalu zasahuje různé vrstvy společnosti a má různou intenzitu.

Přesto ještě v těchto létech (1953 - 1954) proběhla většinou za zavřenými dveřmi nejméně desítka významných politických procesů s příslušníky „protistátních a protistranických skupin". (Např. Závodský, Kopold, Švermová, Husák, Novomeský).

Co se odehrálo v roce 1954 v Zubří?

Začátek roku byl ve znamení diskuse o novém volebním zákonu a o volbách do MNV, ONV a KNV.

21. ledna 1954 byl pohřben dlouholetý duchovní správce zuberské farnosti P.Rudof Sigmund.

V březnu schválil MNV akční plán obce zaměřený na posílení členské základny JZD, sběr odpadových hmot, doplnění fondu knihovny o nové knihy, uspořádání přednášek se zemědělskou tématikou, dokončení sportovního stadionu, získání místností pro zdravotní středisko, vyhlášení dalšího obvodu pro stavbu rodinných domků.

V rámci „Výpomoci" se má rozšířit hasičská zbrojnice, dokončit adaptace Domoviny pro kanceláře MNV, oprava cesty přes vesnici, dokončení výstavby koupaliště, úprava cesty na St. Zubří a zajištění skladu pro umělá hnojiva.

Pro květnové volby bylo v obci zapsáno 2.176 voličů, účast na volbách 99,3% voličů, celkem 490 jednotných kandidátek bylo přeškrtnuto, zbytek hlasoval pro jednotnou kandidátku.

V době voleb do všech stupňů národních výborů došlo ke střetu mezi Novotným (gener. tajemník KSČ) a Zápotockým (prezident ČSR) o formu voleb, když Zápotocký prohlásil, že „ve volbách se nebude nic falšovat, musíme vědět, co si lidé myslí a kde jsou slabá místa". (Vedle ekonomických a politických problémů patřila k úspěchům plná zaměstnanost, sociální zabezpečení, bezplatné zdravotnictví, rozvoj školství a industrializace Slovenska). Když se však těsně před volbami ukázalo, že mnozí navrženi kandidáti neprojdou, vydal Novotný směrnici - volit veřejně a kde bude třeba, upravit volební výsledky. Tímto činem se stal Novotný hlavním představitelem pragmaticko-byrokratického křídla a počala tak kritická opozice proti jeho osobě.

V Zubří, na ustavující schůzi MNV byl 25. května zvolen předsedou František Holiš, náměstkem Jan Krupa a tajemníkem nár. výboru Jan Adámek. Byly vytvořeny komise zemědělská, výstavby, školská, vnitřního obchodu, finanční a sociálně-zdravotní.

MNV vyhlašuje zastavovací obvod naproti Fojtství, plánováno je i náměstí a bytové jednotky.

Žně probíhaly klidně, mlátilo se na 12 místech v obci. Je podán návrh na rozšíření živností v obci, obec postrádá pokrývače, klempíře, koláře, bednáře, kamnáře a sedláře.

Kteří řemeslníci a výrobní družstva pracují v roce 1954 v Zubří?

Družstva:

1. *Družstvo krejčích - utvořeno v roce 1951, 4 zaměstnanci, vedoucí Čip Štěpán*
2. *Družstvo stolařů - utvořeno v roce 1952, 3 zaměstnanci, vedoucí Němec Jaroslav*
3. *Družstvo vyšívaček - „Lipta", sídlo v Lipové, od roku 1951 zde pracují vyšívačky ze soukromého podnikání A. Gregorové a A. Divínové. Pro „Liptu" pracuje 38 vyšívaček jako domácí pracovnice. Vedoucí Antonie Porubová.*
4. *Družstevní prádelna*
5. *Družstvo Obnova - správkárna obuvi*

Soukromé podniky :

Holiči - Halamíček Vojt., Víšek Fr., Stodůlka Lad.
Kováři - Šimurda Ludvík, Cabák Alois
Stolaři - Vaculín Fr., Mikulenka Jos.
Stavitel - Gregor Zikmund
Zámečník - Macháček Jaroslav
Malíř - Gazda Jos.
Zahradník - Adámek Josef

(pokračování příště)



Znak pánů z Krásna

POVÍDÁNÍ O ZUBŘÍ

Volné vyprávění o historii valašské obce Zubří od jejího založení až do dnešních dnů.

Díl „A"



28.

Pohostinství - Dvořáková Marta, Krupová Jar. (vývařovna), Křenek Jindř., Pernica Rud., Zeman Ludvík
Potraviny - Jednota - 5 prodejen (4 v dědině, 1 na St. Zubří)
Masna - 3 prodejny - Pavlíček Jar., Brokeš Jar., Klímek F.
Pekárna - Daněk Jos.
Sběrny mléka - celkem 4
Papírnictví - Špurek Bruno
Textil a obuv - Pustka Jan
Drogerie - Celbová Božena

Pro doplnění obrázku veřejné činnosti v obci se ještě seznámíme se spolky a organizacemi v obci: Osvětová beseda, Valašský kroužek při Osvětové besedě, Výbor žen, SRPŠ (Sdružení rodičů a přátel školy při mateřské škole Horní, Dolní škole, na St. Zubří a při osmiletce), Československ. svaz mládeže I. a II., Místní výbor Národní fronty, vesnická organizace KSČ, závodní organizace KSČ, Československ. strana socialistů, Tělovýchovná jednota Jiskra, Československ. Červený kříž - místní a závodní organizace, Čsl. svaz požární ochrany, Svaz protifašistických bojovníků, Svaz pro spolupráci s armádou, Svaz čsl.-sovětského přátelství, Závodní klub ROH Gumáren Zubří, Lidová myslivecká společnost, Vesnické spořitelní družstvo.

V obci je 683 domovních čísel, narodilo se 77 dětí, z toho 38 v porodnici, zemřelo 31 osob.

Bylo vydáno 30 povolení k novostavbám a 12 povolení na přístavby. Gumárny Zubří dostaly povolení na výstavbu 3 domů, každý o 4 byt. jednotkách a na stavbu závodní jídelny s kuchyní.

Od 1.12.1953 začala vysílat ostravská televize a svým signálem na mnoha místech pokryla i naši obec. Od roku 1954 se na domech začaly objevovat televizní antény. Zprvu se vysílalo jen ve středu a v neděli, později se program rozšiřoval. Byty majitelů prvních televizorů se v době vysílání proměňovaly v malé kinosály. Za pár roků se stala televize samozřejmostí.

Podzimní volby do Národního shromáždění proběhly 28.11.1954. Počet voličů - 2.168 osob, k volbám se nedostavilo 13 občanů, 12 hlasů bylo proti kandidátovi Národní fronty. Poslancem byl zvolen Pavel Mašek, důstojník z Hranic.

Rozpočet obce pro rok 1954 - příjem 616.241,- Kčs
- vydání 612.020,- Kčs.

Druhá polovina padesátých let byla poznamenána doznívánim kultu Stalina. V SSSR je do čela stranického vedení postaven N.S. Chruščov, který radikálně změnil vnitřní i zahraniční politiku Sovětského svazu. Tak na př. propustil desetitisíce vězňů z gulagů, zavedl demokratické reformy v soudnictví, v ekonomice se značně zvýšila výroba spotřebního zboží, zvýšily se ceny zemědělských produktů, zahájilo se zúrodňování celin.

Mírové kroky podnikl Chruščov i v zahraniční oblasti. I když Sovětský svaz vyzkoušel vodíkovou pumu a v květnu 1955 uzavřel vojenský svazek východních zemí - Varšavskou smlouvu, zároveň prohlásil za generální linii mírové soužití s kapitalistickými státy. Sověti se zřekli územních požadavků vůči Turecku, dali souhlas k uzavření státní smlouvy s Rakouskem, která umožnila odchod všech okupačních armád ze země a garanci rakouské neutrality, sovětská vojska opustila finskou základnu Porkalla Ud.

Sovětský svaz se zúčastnil ženevské mírové konference, bylo to prvé setkání velmocí po Postupimi z roku 1945. Rovněž byly navázány diplomatické vztahy s NSR, urovnány vztahy s Jugoslávií, N.S. Chruščov navštívil Tita a omluvil se mu za Stalinovy činy.

Tento prudký obrat v politice měl i své odpůrce, jak v SSSR, tak i v lidově demokratických státech. V SSSR byl odstraněn z vedoucí funkce Malenkov a Molotov, v Polsku, východním Německu a Maďarsku došlo k dramatickým konfliktům, zvlášť v Maďarsku, kde byla nasazena sovětská armáda proti lidovému povstání.

Naše země si své napětí odbyla po měnové reformě, takže zbývající roky do začátku šedesátých let byly ve znamení řešení vnitřních problémů.

Co nového přinesl rok 1955, rok 10. výročí poválečné ČSR. Než začneme sledovat děj událostí v Zubří, zaregistrujme zajímavé události v republice. Připravuje se I. celostátní Spartakiáda, z Mladé Boleslavi vyjíždí první Škodovka - automobil Spartak, v Praze na Letné je odhalen mohutný památník J.V. Stalina (za několik roků byl zlikvidován), usnesením ÚV KSČ byla zahájena nová vlna združstevňování zemědělství, které bylo ukončeno v letech 1958 - 1960.

V Zubří dochází k přestěhování Místního národního výboru z Fojtství do Domoviny. Obec po 2 roky připravovala bezprašnou (asfaltovou) cestu přes vesnici v délce 1.750 m. Na stavbě cesty bylo odpracováno brigádnicky 4 682 hod., 8 zemědělců vozilo svými povozy štěrk, bylo spotřebováno 1200 m³ štěrku a 450 q asfaltu. Starozubřané odpracovali 537 hod. na Slínové cestě.

Hlavní pozornost je již tradičně věnována zemědělství. V březnu na společné schůzi KSČ a JZD je konstatováno, že v družstvu nejsou výkonní zemědělci, nedostatky jsou v obdělání půdy, průměrná dojivost je 4,25 l na krávu, t.j. 78% stanoveného plánu. Dochází k nové výměně předsedy JZD. Místo Věry Fabiánové je zvolen Čeněk Němec.
Soukromý sektor obhospodařuje 1 122 ha půdy z toho 520 ha orné.
JZD obhospodařuje 47 ha půdy, z toho 34 ha orné.

Pro rok 1955 jsou stanoveny tyto dodávky:

maso vepřové 29.715 kg	*mléko 290.915 l*
maso hovězí 55.155 kg	*obilí 33.075 kg*
vejce 113.199 ks	*brambory 121.955 kg*

V obci je celkem 902 ks skotu, z toho 532 dojnic, dále 582 vepřů, 50 prasnic, 60 koní, 269 koz, 41 bahnic a 4.113 slepic.

Jaká byla zaměstnanost občanů?
V soukromém sektoru 281 osob

JZD	*7 osob*
Statek (dvůr)	*13 osob*
Gumárny Zubří	*400 osob*
Tesla Rožnov	*215 osob*
MOP Rožnov	*110 osob*

Ze zemědělských rodin bylo zaměstnáno:

v průmyslu	*632 osob*
u stavebních podniků	*43 osob*
v jiných oborech	*166 osob*

Průměrné výdělky - měsíčně:

Gumárny Zubří	*1.220 Kčs*
Tesla Rožnov	*1.090 Kčs*
MOP Rožnov	*890 Kčs*

V Zubří bylo v roce 1955 490 důchodců a 664 školních

dětí.

O stavení ruch v Zubří se nejvíce stará továrna. Gumárny postavily dům o 12 bytových jednotkách, připravuje se na stavbu jídelny, upravuje se cesta kolem Gumáren, likviduje se dům „Pohrabárna", kde je projektována jídelna.

V obci je povolena výstavba 3 rodinných domků. Na obci leží 135 žádostí o byt, ale jen 16 žádostí je možno uspokojit. Příjmy obce činí 281.000 Kčs, výdaje 556.439,-, z toho 100.000,- Kčs na opravu starozuberské cesty a 167.000,- na asfaltování hlavní cesty.

1.12. převzal MNV budovu pí Fabiánové pro zdravotní středisko. Na I. celostátní Spartakiádě vystoupilo 6 žaček, 22 dorostenek a žen a 9 mužů, na zuberské okrskové Spartakiádě bylo 450 žáků.

V tomto roce bylo uzavřeno 33 sňatků, 81 dětí se narodilo (z toho 30 doma), 21 občanů zemřelo.

Rok 1956 začíná v Zubří snahou o rozšíření základny JZD. Hlavní snahou bylo získat ty zemědělce, na jejichž pozemcích se v budoucnu měly budovat objekty JZD. Snaha vyšla naprázdno.

V dubnu ohlásil MNV výpověď zemědělcům z nájmu obecní půdy, později však toto rozhodnutí je odvoláno a 23. června je půda znovu propachtována. Jednu zajímavou situaci kronikář obce zaznamenal. V tomto roce došlo k velké úrodě ovoce. Výkup však odebral jen domluvené kontingenty a lidé si nevěděli rady hlavně s ovocem, krmili jím dobytek, sušili, dělali si jabčák, slivovici, hodně ho pomrzlo.

Na jaře 1957 však si výkupní oddělení vzpomnělo, že musí vykoupit jablka a vyhlásilo místním rozhlasem naléhavou výzvu ke koupi jablek.

Ale ponechme zemědělce i dobrou úrodu a věnujme se výstavbě. Gumárny Zubří v srpnu vybudovaly nové krovy a světlíky na hlavní budově, postavily novou hasičskou zbrojnici, vše v hodnotě 800.000 Kčs.

Na Bečvě byl vybudován nový splav.

V Zubří vypukla epidemie žloutenky (23 případů) a spály (25). Na epidemii i každoroční výskyt žloutenky měl vliv nedostatečný odvod odpadních vod a splašků z rodinných domků, protože kanalizace v obci ještě nebyla.

Jeden údaj z kroniky zaujme i nyní. V roce 1956 činila tržba zuberských hospod 1,714.515,- Kčs, to znamená, že každá domácnost propila 1.905,- Kčs, na osobu připadla částka 451,- Kčs.

Peníze byly nejen na alkohol, začaly se organizovat zájezdy občanů, skupin, spolků, nejdřív po republice - na př. Vysoké Tatry, Kutná Hora, Český ráj, ale také poprvé po válce i do zahraničí - do Polska.

Na podzim skončilo kino v Sokolovně, ta má sloužit jen tělocviku a divadlu. Po maďarských událostech (říjen) vznikla panika v obchodech, skupovala se sůl, cukr, mouka. MNV vydává příkaz prodávat jen pro potřebu týdenního nákupu.

V listopadu však dochází ke snížení cen potravin a panika ustala.

Rok 1957 byl v Zubří ve znamení snahy získat většin zemědělců pro družstevní formy práce. Nebylo to jenom Zubří, i v ostatních vesnicích jsou ustaveny náborové brigády a vytváří se soustavný tlak a přesvědčování pro vstup do JZD.

U nás se na přesvědčovacím nátlaku podílí i Střední zemědělská technická škola v Rožnově, jež chtěla získat půdu pro svůj pokusný statek u Starozuberského potoka až k Bečvě o rozloze 200 ha půdy.

MNV si dává vypracovat seznam dělníků, kteří vlastní půdu a jsou zaměstnáni v průmyslu, druhý seznam jejich synů a dcer pracujících v závodě, jejichž rodiče jsou držiteli půdy. Tito jsou voláni na kádrové oddělení a dány jim pokyny, aby své rodiče přiměli ke vstupu do JZD, jinak se jejich pracovní podmínky zhorší.

Následovala společná schůze 25 vytypovaných zemědělců a rady MNV. Opět bez výsledku.

Proto se přistoupilo k jednání v náborové komisi jednotlivě. Ale i samotné získání zaměstnání pro rodinné příslušníky členů JZD bylo komplikované. MNV registroval 36 žádostí o povolení k zaměstnání do průmyslu z řad JZD. Povolení se udělovalo jenom se souhlasem představenstva JZD. I tato možnost zaměstnání pro rodinné příslušníky členů JZD byla předmětem licitace při přesvědčování ke vstupu do JZD. Výsledky však stále byly chabé.

Při individuálním přesvědčování byli zemědělci postaveni před 3 možnosti:

1. vstup do JZD
2. vstup do školního statku SZTŠ
3. arondace (výměna) půdy

Mezitím byl majetek neplničů (celkem 4 zemědělci) předán radou MNV a náborovou komisí Střední zemědělské škole V Rožnově. Dobytek, zásoby a půdu přebrala SZTŠ, majitelé likvidovaných zemědělských závodů byli vzati do zaměstnání v SZTŠ Rožnov. Pro ilustraci uvádím Protokol sepsaný s jedním t.zv. neplničem (jméno je úmyslně vypuštěno).

Protokol sepsaný dne 21. srpna 1957 na MNV Zubří s předvolaným panem N, obhospodařujícím 8,81 ha zemědělské půdy, z toho orné 2,39 ha.

Jmenovaný byl radou MNV vyhlášen jako úpadkový hospodář a to z tohoto důvodu:
od roku 1955 neplní své předepsané dodávkové úkoly zemědělských produktů. Jmenovaný dluží na jednotlivých produktech státu následující množství:
maso vepřové 146 kg
mléko 522 l
Své dodávkové úkoly na rok 1957 plní takto:

maso vepřové	*407 kg*	*dodal 219 kg*
maso hovězí	*513 kg*	*0 kg*
mléko	*538 l*	*1.697 l*
vejce	*538 ks*	*832 ks*
seno	*252 kg*	*252 kg*
zrniny	*119 kg*	*123 kg*
brambory	*677 kg*	*0 kg*

Při pohovoru s panem N tento prohlašuje po předchozím přesvědčování k zapojení se do socialistického sektoru, že ani do JZD ani do státního statku nevstoupí.
Přečteno a podepsáno a jsem si vědom následků z toho plynoucích.
Pod protokolem je ručně psaná poznámka - odmítl podepsat.

Dále se jedná se zemědělci z řad továrních dělníků, kteří vlastní menší výměru půdy a s neplniči. 8. září 1957 vstupuje 53 dělníků s menší výměrou půdy a neplniči se 140 ha půdy do JZD a hned příští den, 9. září, se rozhodlo 9 zemědělců z dolní části obce se 102 ha půdy ke vstupu do JZD.

Tímto rozhodnutím Střední zemědělská škola Rožnov nezískala žádného zemědělce ze Zubří pro dobrovolný vstup do školního statku.

13. září dochází k předání 80 ha obecní půdy do vlastnictví SZTŠ Rožnov. Půda má být vyměněna se státním statkem a u Hájenky.

Avšak toto usnesení se rozleželo jak členům JZD, tak členům rady MNV a druhý den, 14. září, dochází ke změně usnesení v tomto novém znění: „Vzhledem k tomu, že převážná část zemědělců z celé obce má obavy, že při arondaci půdy ve prospěch SZTŠ bylo by JZD poškozeno a její hospodaření ztíženo, rozhodla se rada MNV na mimořádném zasedání zrušit usnesení o předání půdy a usnesla se dáti obecní půdu do užívání JZD Zubří, v případě potřeby tuto si vyarondovati pro sebe."

(pokračování příště)



Znak pánů z Krásna

POVÍDÁNÍ O ZUBŘÍ

Volné vyprávění o historii valašské obce Zubří od jejího založení až do dnešních dnů.

Díl „A“



29.

Drama kolem JZD končí příští den. 15. září 1957 se v závodní jídelně Gumáren volilo představenstvo nového JZD, rozšířeného o 152 členů.

Výsledky voleb:
předseda JZD - František Slovák
místopředseda - Čeněk Němec
rostlinář - Jar. Volek, po jeho resignaci 25.11. Čen. Šimurda
živočichář - Zikmund Koláček
účetní - Jar. Krupová
pokladník - Ludvík Dobeš
skladník - Jan Jakšík

Dva dny nato, 17. září, vyjely traktory k rozorání mezí a vytvoření 12 honů o rozlohách 4 - 20 ha. Družstvo mělo 207 členů a 683 ha půdy.

Zemědělci nepřistoupili na požadavky SZTŠ na pozemky po obou stranách příčné cesty až na Slíny. SZTŠ zabrala počátkem září pozemky jednoho z „neplničů“, které chtěla získat. O osudu těchto pozemků ještě v pozdějších letech uslyšíme.

V říjnu se zjišťovaly zásoby krmiv, osevu a chlévů. Koncem měsíce se začalo se skupinovým ustájováním dobytka.

Rovněž vyměřování záhumenků (pozemků, které si ponechal pro svou potřebu každý člen JZD) mělo svou zápletku. Při náboru byla slibována výměra záhumenky 1 ha. S tím nesouhlasil ONV - zemědělský referát a nařídil jen poloviční výměru - 2,5 měřice, nakonec se vyměřovalo podle bonity půdy od 2,5 měřice až do 1 ha.

JZD začalo na pozemcích Solanské, Šimurdové a Vlčka stavět kravín. Do konce roku bylo zaseto 40 ha pšenice, 48 ha chleb. obilí, 20 ha směsky. Na záhumenky bylo nakonec vyčleněno 190 ha půdy.

Jak se rozdělilo hospodaření mezi JZD a členy JZD?

Společné hospodaření	*Záhumenky*	
půda	*390 ha*	*orné 190 ha*
krávy a jalovice	*190 ks + 10 ks*	*150 ks + 2 ks*
telata	*224 ks*	*20 ks*
slepice	*450 ks*	*1.673 ks*
prasnice	*38 ks*	-
kanci	*2 ks*	-
býci	*6 ks*	-
koně	*46 ks*	-
voli	*2 ks*	-
kozy	-	*56 ks*

Avšak nejen zemědělstvím žilo v roce 1957 Zubří. Starozuberská škola dostala 25.000 Kčs na svou generálku - vybudovaly se nové záchody a šatny.

Uhelné sklady Rožnov odmítají vydat školám dříví. Tento nedostatek řeší ředitelé škol nákupem dřeva „na černo“ u soukromníků.

Obecní knihovna se přestěhovala na faru.

Značně sílí výstavba. Gumárny začínají stavět závodní klub, přistavuje a opravuje se Sokolovna, buduje se hasičská zbrojnice na Starém Zubří a učitelské bytovky u školy pod Hůrkou.

V obci je zrušena drogerie - Chemodroga p. J. Celby, od 16.4. je otevřena cukrárna. Na Fojtství je otevřeno kadeřnictví, jako službu obyvatelstvu otevírá MNV zámečnictví - vedoucí J. Macháček.

MNV vydal povolení na 19 staveb rodinných domků.

Avšak nejdůležitější celoobecní událostí se staly květnové volby do všech stupňů Národních výborů. Předvolební schůze byly slabě navštíveny. Zubří mělo 759 domovních čísel a 3.862 obyvatelů, do volebních seznamů bylo zapsáno 2.427 voličů.

Volila se jednotná kandidátka Národní fronty, celkem bylo odevzdáno 2.248 hlasů, z toho bylo 9 škrtnuto, to znamená, že pro kandidáty NF bylo odevzdáno 99,62% platných hlasů - občané volili „manifestačně“ - před plentou. Těch 9 škrtnutých kandidátek ukazuje na to, že se našlo několik občanů, kteří po převzetí volebních lístků odešli před zraky volební komise za plentu.

Tento způsob t.zn. manifestačních voleb i se stejnými výsledky - nad 99% odevzdaných platných hlasů před plentou se opakoval až do roku 1989.

Po volbách se ustavilo nové zastupitelstvo a zvolilo předsedou MNV opět Frant. Holiše, místopředsedou Jana Adámka a tajemníkem Františka Pšenicu. Pro období let 1957 - 1960 pracovaly tyto komise: výstavby, školská, finanční, zemědělská, vnitřního obchodu a sociálně-zdravotní.

Jak si vedlo nově zvolené vedení obce? Začneme úkolem nejsložitějším v té době - zemědělstvím. To byl v činnosti MNV úkol nejsložitější.

Rok 1958 se stal rokem stabilizace rozšířeného JZD. Ukončily se všechny převody a převzetí živého i neživého majetku a investic. Družstvo převzalo do užívání dvůr s kravínem, přípravnou krmiv i část půdy. V březnu byl proveden svod dobytka do dvora. Staví se nový kravín, státní subvence na jeho výstavbu činí 136.000 Kčs. Do nově postaveného kravína je prováděn svod dobytka slavnostním způsobem (vedení JZD, MNV, ONV, závodu). Bylo zde ustájeno 88 dojnic, na Janoškově je 32 dojnic a ve dvoře 58 dojnic a 2 jalovice.

Zůstaneme v našem Povídání i v následujících letech v JZD, protože se v organizaci práce projevovaly značné nedostatky. Ukazuje se, že hospodařit na statku není totéž co hospodaření v družstvu.

Situaci znovu řeší MNV na společné schůzi s JZD a patronátním závodem, který zastupuje skupina zaměstnanců, pověřena soustavnou pomocí závodu Gumárny Zubří družstvu.

Co se projevuje v činnosti JZD? Nedodržuje se organizace práce, práce se rozděluje ze dne na den (i v hospodě), chyby se vyskytují v evidenci rostlináře, živočicháře i skladníka. Usnesení o prodeji selat se nedodržuje, při prodeji neinkasuje pokladník, tržby JZD jsou o 150.000 Kčs nižší než dával plán. Rovněž jsou nedostatečné záznamy o odměňování PJ (Pracovní jednotka). Za půlrok vzrostla půjčka o 227.000 Kčs, v živočišné výrobě pak dosáhl schodek 252.000 Kčs. Mladý dobytek byl sveden do jednoho místa, několik týdnů přebýval v bahně a při nedostatku krmiva zakrněl.

Z těchto organizačních a administrativních nedostatků pak pramenila nechuť a nedůvěra členské základny. Členové neschvalují konání představenstva, na členské schůzi se schází jen 60 členů JZD - schůze nejsou usnášení schopné, navíc přítomní členové odmítají o některých opatřeních hlasovat.

JZD dluží jen za pololetí 1959 26 q vepřového masa, 15 q hovězího, 50.000 l mléka a 22.000 ks vajec.

Hledání cest k nápravě poměrů v družstvu trvalo delší čas, než bylo třeba. Začalo se výměnou funkcionářského aktivu. V družstvu dochází ke změně ve funkci předsedy,

účetního, pokladníka a rostlináře. Zvyšují se výkupní ceny zemědělských výrobků. Uvádím předpis povinných dodávek v roce 1960, plnění dodávek a srovnání výkupních cen.

	Povinný výkup	Plnění	Výkupní cena 1953	1960
maso	1.238 q	+298 q	350,- Kčs	900,-Kčs
mléko	448.000 l	+223.000 l	1,10 Kčs	1,80 Kčs
vejce	215.000 ks	+ 65 ks	0,50 Kčs	0,80 Kčs
zrno	285 q	+ 30 q	100,- Kčs	135,- Kčs
brambory	915 q	+147 q	21,- Kčs	39,- Kčs

Hlavní problém však byl v pracovní aktivitě členů JZD. Během roku 1/4 členů se práce zúčastnila málo, nebo vůbec nepracovala.

Jaké bylo věkové složení členské základny?

do 25 let	1 člen
od 25 do 45 let	61 členů
od 45 do 60 let	106 členů
nad 60 let	65 členů

Rok 1960 byl mokrým rokem, byly vyhlášeny národní směny na sena, žně i brambory - jejich sběr.

2.8. začaly žně s cílem sklidit úrodu za 18 dnů. Avšak v září se rozhlasem hledá 50 mužů - sekáčů na polehlý oves. 18. září je ještě 20 ha nesvezeného ovsa k výmlatu. Žně skončily za 64 dnů - 4. října.

I za těchto podmínek vstupuje do družstva dalších 35 členů, upravují se přídavky na děti, podpora v nemoci a při odchodu do důchodu.

Je zavedena přidružená výroba - v Lipůvce drtírna štěrku a písku. Strojový park je rozšířen o 25 zemědělských strojů v ceně 200.000 Kčs. Staví se opravna strojů u Jos. Holiše, sušáky na dosoušení sena, skladiště, v drůbežárně nová hala pro 4.500 slepic.

MNV v tomto roce ještě jednou přímo zasahuje do poměrů v JZD. Přikazuje pasení dobytka, protože špatná krmivová základna způsobuje, že dojivost se snížila na 3 l na dojnici. Do konce roku se dojivost zvýšila na 4,5 l na dojnici.

Pracovní jednotka dosahuje 13,40 Kčs a 1,10 přidává stát, celkem 14,50 Kčs.

Na těžkosti té doby ukazuje i zápis v Kronice rodinné tragedie, která se udála v obci v roce 1960: „Žena svého muže zranila sekerou a sebe na rukou pořezala. Oba zraněni byli odvezeni do nemocnice, žena pak do ústavní péče. Oběma se smrt vyhla. Co bylo příčinou tohoto dramatu? Čin se stal po podepsání přihlášky do JZD, kterou manžel podepsal.“

Opustíme naše JZD a vrátíme se zpět do obce, kde vedle starostí s JZD byla výstavba obce důležitou oblastí.

V roce 1958 se rekonstruovala Sokolovna. Prodloužil se sál, postavil byt pro domovníka, zavedlo se ústřední topení. Hodnota díla byla 759.000 Kčs. Krajský výbor ČSTV přispěl částkou 305.000 Kčs, Gumárny Zubří 80.000,- Kčs. Lví podíl na této Sokolovně měl p. Květoš Béna.

Gumárny Zubří staví novou lisovnu za 906.000 Kčs a 26. října 1958 je otevřen nový Kulturní dům v hodnotě 3,000.000 Kčs se sálem pro 400 diváků. Prvními hosty nové scény jsou herci Slezského divadla z Opavy. Součástí Klubu jsou 4 klubovny, kavárna, loutková scéna, chodby zdobí originály malířů, před Klubem stojí socha Valašská rodina od Vl. Navrátila z Velkého Újezda u Olomouce.

Obec vydává 13 povolení ke stavbě rodinných domků. Mění se i služby. Se zvyšováním zaměstnanosti, s výdělky, rostou i nároky na obchodní síť a služby.

Na Šeňku je zřízena prodejna textilu, v bývalém obchodě u Macháčků je prodej obuvi, dolní Jednota se stává samoobsluhou, v obchodě u Schrammů je prodejna průmyslového zboží. Na Šeňku se vyměňují okna a podlaha. Jako služby občanům se přihlásili na MNV řemeslníci. Za jejich práci MNV stanovil tržby. Která řemesla se přihlásila?

kadeřnice - 1, výroba metel - 5, kovář - 1, holič - 1, pořez dřeva - 1, povozník - 1, zámečník - 1, krejčí a švadleny - 13, pokrývač - 1, autotaxi - 2, tesař - 1, instalatér - 1, prádelna - 1, zedníci - 5, malíř - 2, klempíř - 2

Jaké byly stanoveny tržby?

Kadeřnice - hodinový plat 3,70 Kčs při tržbě 1.500 Kčs. Jinak se mzda zvýší nebo sníží.

Zámečník - 6 Kčs/hod + 58% přirážka.

Autotaxi - za 1 km/0,40 Kčs, spotřeba 8 l/100 km a 0,38 l oleje.

Výroba košťat - samoprodej, z každé metly odvést 1,- Kčs. Krejčí a švadleny - 7 Kčs/hod. + 45% režie. Může se ještě vybírat 0,50 Kčs/hod. na šicí stroj a spotř. el. proudu. Kovář a klempíř - 6 Kčs/hod + 40% na režii za nářadí. Ostatním řemeslům měla být tržba ještě stanovena. Dozor na hospodaření provozu měl mít jeden člen MNV. Tato snaha o rozšíření služeb i jejich finanční ohodnocení je jistě zajímavým pohledem na tehdejší cenu práce.

Ještě jednu malou perličku té doby. S otevřením Kulturního domu bylo v Zubří další kino. MNV mělo své kino v Domovině a dalo souhlas konkurenci k provozování kina. Proč? Finanční úřad ONV Val. Meziříčí totiž zadržel tržbu z kina MNV za rok 1957 ve výši asi 20.000 Kčs za dluhující daně zuberských občanů.

V roce 1959 je na Starém Zubří předán do užívání Kulturní dům v hodnotě 705.000 Kčs. Na jeho výstavbu bylo odpracováno 12.010 pracovních hodin, z toho 7.200 zdarma. Předání Kulturního domu na Starém Zubří bylo odpovědí na snahy „zakonzervovat“ Staré Zubří tak, aby zde zbyli lesní dělníci a lidé na roztroušených pasekách. Nové domky se měly stavět jen v okolí továren a úřadů či dopravních spojů. KNV vydal zákaz staveb na Starém Zubří. Lidé se odvolávali, píší dopisy, stížnosti. Ještě 15.3.1953 nedostali Starozubřané od MNV schválení stavebních míst na Starém Zubří. Ale Starozubřané neochabovali a prosadili svou vůli rozšířit a zvelebit svůj domov.

Nové žádosti o stavbu dokazují zájem na Starém Zubří stavět, nakonec je povolena v roce 1956 stavba hasičské zbrojnice a teď je předán Kulturní dům, ve kterém je i kino. Staré Zubří ožívá a roste.

Do Gumáren je vybudována železniční vlečka, rozšiřuje se správní budova. V Závodním klubu je zřízena v jedné místnosti obřadní síň.

V prvním pololetí roku zástupci MěNV Rožnov a Tesly požadují, aby obec Zubří odstoupila část svého katastru a to od rožnovské strany až do středu Starozuberského potoka a od kněžských pozemků až k Bečvě pro další výstavbu Tesly. Rada MNV Zubří reaguje zprávou, že je ochotna všestranně podporovat výstavbu Tesly i za podmínek provádění výstavby závodu i sídliště na katastru obce Zubří, avšak nesouhlasí se změnou hranic katastru. Nato přijímá plenární schůze MNV usnesení, že v důsledku výstavby Tesly není změna katastru nutná a trvá na zachování katastru. To bylo vše v únoru. V červnu dochází k jednání Zubří - Tesla, požadované pozemky z vyšší moci obec odstupuje Rožnovu.

V červenci na všeplenární schůzi KSČ je vznesen dotaz, jak dlouho bude ještě na měšťance nápis TG Masaryka a jak dlouho ještě bude u Fojtství socha TGM. Reakce na dotaz přichází koncem srpna, kdy je z budovy školy odstraněn nápis - Jubilejní škola TG Masaryka. Ten nápis je rušen již podruhé. Poprvé byl odstraněn (a uchován) na počátku německé okupace. Jeho další osudy i osudy sochy T.G.M. budeme ještě sledovat v dalších letech.

(pokračování příště)



Znak pánů z Krásna

POVÍDÁNÍ O ZUBŘÍ

Volné vyprávění o historii valašské obce Zubří od jejího založení až do dnešních dnů.

Díl „A"



30.

Než vstoupíme do běhu událostí v Zubří v 60. letech, musíme se seznámit s hlavními problémy rozvoje naší republiky té doby.

Rok 1960 je zajímavým mezníkem v poválečné historii naší republiky.

V konci padesátých let byla ekonomika naší země rozkolísaná. Zlepšovala se situace v zemědělství (88% zemědělské půdy obhospodařovala JZD), zvýšily se výkupní ceny zemědělských produktů až o 15%, opustilo se dogma soustředění zemědělské techniky v STS (státní traktorová stanice) a tak se dosáhlo pokroku v mechanizaci zemědělství. Postupně rostla zemědělská produkce, ale i organizační stabilita družstev, jako na př. stavební subvence, zvýšené objemy umělých hnojiv, částečný odpis dluhů a mimořádné úvěry pro zaostávající družstva. Roste počet výstavby rodinných domků družstevníků. Pozitivní roli sehráli i noví absolventi vysokých škol - 800-1000 odborníků ročně.

Průmyslová výroba trpěla nevyvážeností a nesplněným očekáváním. Od 1. ledna 1961 měla začít 3. pětiletka, která měla být pětiletkou „plánovitého rozvoje socialistické společnosti" a její splnění mělo vytvořit „předpoklady pro přechod k budování komunismu". Novotného administrativa prosadila růst investic o 59%, růst produktivity práce o 43%. Přitom dosud vybudované průmyslové kapacity nebyly využívány ani na 2 směny. Rovněž spoléhání na vzájemnou výměnu zboží mezi státy RVHP (Rada vzájemné hospodářské pomoci) z roku 1958 bylo nereálné. Z pětiletky rozvoje socialistické společnosti se stala pětiletka ekonomické katastrofy. Obavy odborníků se velice brzo naplnily. Klesal národní důchod, narůstaly nadnormativní zásoby, vyrábělo se, ale potřebného zboží byl na trhu nedostatek. V roce 1962, druhý rok pětiletky, došlo ke zrušení třetí pětiletky, ale náprava se vedla cestou zvětšování pravomoci správních orgánů, ovšem bez odpovědnosti za svá rozhodnutí. Národní důchod stagnoval, živelně rostly mzdy a potřeba nedostatkového zboží.

Rozšiřoval se styk se zahraničím, i západním a srovnání vyznívalo pro nás nepříznivě. „Proč oni a ne my zvyšují životní standard" - na tuto otázku hledali občané marně odpověď. Po roce 1965 došlo k posílení produkce lehkého průmyslu a obchody se začaly plnit potřebným zbožím.
Ale kritika ekonomiky nabývala široký záběr, šlo o změnu zásadního přístupu k plánování výroby. Rovněž kulturní fronta podrobovala Novotného systém kritice, hlavně spisovatelé na svém sjezdu nastolili řadu otázek, kterými veřejnost žila, ale oficiální politická reprezentace si je nepřipouštěla.

Třetím kritickým proudem se stalo Slovensko, které usilovalo o federaci. Novotného návštěva v Martině a jeho arogantní chování vůči hostitelům popudilo slovenskou veřejnost proti politice Novotného.

Tyto tři proudy, i když se proti ním angažovalo branně bezpečnostní oddělení ÚV KSČ, dosáhly odvolání Novotného z funkce vedoucího tajemníka ÚV KSČ a později i z funkce prezidenta republiky. Pád Novotného odstartoval vyvrcholení poválečného hledání vývojové cesty - Pražské jaro.

Ale ani ve světě nebyla šedesátá léta klidná. Připomeňme si alespoň několik klíčových událostí, které svým významem překročily svou dobu.

1. května 1960 došlo k sestřelení špionážního letadla U2 nad územím Sovětského svazu (nad územím SSSR létala letadla USA již od roku 1958 ve výšce 30.000 m). Tento akt zhoršil vztahy USA - SSSR a zapříčinil i odvolání pařížské konference o uvolnění mezinárodního napětí.
V tomto roce byla také založena OPEC, organizace 5 států vyvážejících ropu (Irán, Irák, Kuvajt, Saud. Arábie, Venezuela).

Na jiném konci světa začaly ozbrojené akce mezi severním a jižním Vietnamem, kde se angažovaly jak USA, tak i SSSR.

V roce 1961 byla postavena t.zv. Berlínská zeď, která měla zabránit útěku občanů z NDR do NSR. Její funkce skončila rozbouráním v roce 1989. V dubnu nám poslal z vesmíru pozdrav první návštěvník - sovětský občan Jurij Gagarin. Tímto aktem začaly letité závody obou supervelmocí o prvenství ve vesmíru. (Dnes již jde o spolupráci při dobývání vesmíru).

V USA byl zvolen J.F. Kenedy prezidentem a slíbil Americe novou cestu a novou politiku. V červnu se Kenedy setkal se sovětským představitelem N.S. Chruščovem. Avšak ve stejném roce kubánští emigranti z USA, podporováni vládou USA, podnikli invazi na Kubu s cílem svrhnout režim F. Castra. Po 72 hodinách bojů byli poraženi, většina kubánských emigrantů byla zajata. SSSR protestoval proti této akci a pohrozil sovětskou intervencí na Kubu k zajištění kubánské nezávislosti.

Kubánská otázka se stala ústředním světovým problémem hned v dalším roce 1962. Američané totiž objevili na leteckých snímcích kubánského prostoru sovětské raketové základny, které ohrožovaly značnou část amerického území. USA požadovala zrušení raketových odpalovacích základen, sověti vyslali své lodě s nákladem raket na Kubu, Američané provedli námořní blokádu Kuby, aby znemožnili příjezd sovětských lodí s raketami. Proti sobě stálo námořnictvo obou supervelmocí i s jadernými ponorkami, svět byl na pokraji vojenské konfrontace a jaderného konfliktu. Po intenzivním diplomatickém jednání došlo v poslední chvíli k zastavení plavby proti americké blokádě. USA se zavázaly, že nepodniknou invazi na Kubu a SSSR odstraní z Kuby raketové základny. Byly to vypjaté okamžiky, které však ukázaly, že oba vedoucí státníci si uvědomovali svou odpovědnost za spuštění jaderné katastrofy. Politika jaderného zbrojení a shromažďování atomových a vodíkových zbraní se ukázala smrtonosnou pro obě velmoci.

V roce 1963 byl výstřelem v Dallasu ukončen život nadějného prezidenta Kenedyho. V dalším roce byl odvolán N.S. Chruščov a novým představitelem sovětské moci se stává L.I.Brežněv.

USA vstoupily do otevřené války proti severnímu Vietnamu na straně jihovietnamské války. Po porážce Francie zanechaly USA ve vietnamské džungli 58.000 mrtvých a v roce 1973 poraženy opustily Vietnam.
Druhá polovina šedesátých let se nesla ve znamení rasových nepokojů v USA, v roce 1968 je představitel amerických černochů Martin Luter King zákeřně zavražděn. Amerika hledá cestu k řešení černošské otázky, Evropa čelí silným studentským nepokojům, hlavně ve Francii a Německu.

Jak vidět, nebyla šedesátá léta nijak jednoduchá.
Byla situace v Zubří jiná? Začneme povídání o roku 1960. To nejdůležitější bylo nové organizační uspořádání naší republiky. Byly zvětšeny okresy, zmenšen počet krajů. Celkem bylo vytvořeno 10 krajů a samostatná Praha. V nových krajích bylo celkem 108 okresů.

Naše obec byla součástí Valašskomeziříčského okresu,

ten byl zrušen, stejně jako kraj Gottwaldov (Zlín). Stali jsme se součástí okresu Vsetín a Severomoravského kraje.
Obce se změna územního uspořádání nedotkla, zato rivalita mezi zrušeným okresem a novým okresem byla značná. Do nového střediska okresu - na Vsetín - se stěhoval ONV, spolu i okresní organizace, komunální služby, okresní zařízení a další.

Meziříčští nemohli strávit skutečnost, že bývalá část Meziříčského okresu (až do roku 1910) se stává okresním městem, kdežto město s historickou i správní tradicí jen obyčejným městem. Ale na vše si člověk zvykne, i na nový okres.

V červnu se konaly volby do Národního shromáždění, do KNV, ONV i do Místních národních výborů.

V Zubří volilo 2.441 občanů z 2.473 registrovaných voličů, 1 hlas byl neplatný, 1 nesouhlasil, do MNV bylo zvoleno na jednotné kandidátce všech 35 členů, do ONV pak Rudolf Krupa. Předsedou MNV byl zvolen Frant. Holiš, náměstkem Mir. Logner a tajemníkem Jos. Raždík.

Po volbách v červenci byla přijata nová ústava. Nerealistická teorie o vítězství socialismu v Československu se projevila i ve změně názvu státu - Československá socialistická republika. Do ústavy byl včleněn článek o vedoucí úloze komunistické strany ve společnosti. V listopadu pak byla schválena vlajka ČSSR, státní znak a standarta prezidenta republiky.

Rovněž byl přijat nový školský zákon, kterým se znovu prodloužila docházka do základní školy z 8 let na 9 let. Na školách bylo zavedeno bezplatné užívání učebnic a pomůcek.

škola	počet žáků	Kč za učebnice	Kč za pomůcky	druhů učebnic
Horní škola	55	1.044,-	885,-	8
Staré Zubří	83	1.627,-	1.017,-	9
Měšťanka	556	32.500,-	31.500,-	11

V roce 1960 byla rovněž dokončena kompletní elektrifikace ČSSR, do provozu byla dána největší tepelná elektrárna v Opatovicích, začalo se s napouštěním Orlické přehrady.

V Zubří pokračovala výstavba Gumáren za 45 milionů Kčs (lisovna, válcovna, garáže a kotelna). Do závodu byl přiveden vodovod.

7. července bylo založeno stavební bytové družstvo - 17 členů dostalo povolení postavit 5 domků po 4 bytových jednotkách. Zápisné činilo 100,- Kčs.

10.8. bylo vydáno povolení ke stavbě 20 bytových jednotek, každý člen před stavbou složil 29.000 Kčs.

Kolem měšťanské školy se upravila cesta - asfaltový povrch, rovněž došlo k úpravě cesty k domkům u Fojtství.
V zásobování se objevily nedostatky. V obchodech se objevovaly fronty na chleba a na maso. Rovněž se vyskytovaly stížnosti na kvalitu prodávaných potravin.

Kronikář uvádí, že v obci v roce 1960 žilo 4.040 občanů, 7 slovenské národnosti, 1 ruské, 1 polské a 1 maďarské národnosti, ostatní české.

V Gumárnách pracovalo přes 500 občanů, v zemědělství 220, všichni měli nejméně všeobecné vzdělání, středoškolské či odborné 320 občanů a 16 občanů mělo vysokoškolské vzdělání.

Poslední zprávou roku 1960 bude zpráva o odstranění pomníku TGM od Lípy svobody. Nápis ze školy byl odstraněn a uschován již dříve.

Jak se vyvíjel osud sochy TGM, kterou dal občanům Zubří postavit MUDr. Antonín Fabián?
12.5. byl podán návrh na odstranění sochy TGM. Rada návrh projednala a nezaujala jednotné stanovisko. Znovu se jednalo o osudu sochy dne 24.5. a jednohlasně bylo usneseno odstranit z obce „nevhodné památníky", jmenovitě pomníček padlým I. sv. války na Slínové cestě a pomník TGM se zdůvodněním, že se jedná o památníky padlým I. světové války a v obci byl vybudován pod kostelem nový památník obětem I. a II. světové války.

27.5. na plenární schůzi MNV - přítomno 24 členů MNV a člen ONV - se 22 přítomných vyslovilo pro odstranění obou pomníků, 2 poslanci se zdrželi hlasování.

I po tomto rozhodnutí zůstal pomník TGM stát na svém místě. Až 7. prosince v nočních hodinách zaměstnanci závodu Gumárny Zubří pomník odstranili a odvezli do Gumáren, kde skončil v základech pod nově budovanými objekty. Byl okamžitě zalit betonem.

Tak skončil osud sochy, na kterou byli Zubřané pyšni, která reprezentovala středisko obce a u které se uskutečnila všechna důležitá setkání a shromáždění. Podoba sochy již zůstává jen na fotografiích a ve vzpomínkách starších občanů.

V roce 1961 se rozrůstají novostavby a nenávratně mizí staré, dosud obývané dřevěné chalupy, které sloužily až 170 let svým majitelům.

MNV vydal povolení k výstavbě dalších 21 rodinných domků. Vodovod z Gumáren byl doveden do rodinných domků pod Hůrkou, kde byl nedostatek spodní vody a studny většinou zely prázdnotou. Rovněž do rodinných domků kolem závodu byl zaveden vodovod. Začalo vyměřování ploch pro stavbu nového sídliště.

Obec však měla víc starostí se zemědělskou výrobou a se zásobováním. 24. února byl schválen plán JZD na stavbu kravína, traktorové stanice u Holišů, letní stáje, drůbežárny a kůlny na dosušování sena.

Na březnové schůzi MNV bylo konstatováno, že jak JZD, tak záhumenkáři neplní plán dodávek. Byly vytvořeny agitační dvojice, které navštěvovaly zemědělce a přesvědčovaly je o nutnosti plnit dodávky. A bylo proč přesvědčovat, protože kromě dodávky vajec, všechny ostatní produkty zůstaly nesplněny, jak ukazuje tato tabulka:

Výkup 1961

Produkt	Plán	Skutečnost	Rozdíl
maso	1.100 kg	992,9 kg	- 137,1 kg
mléko	430.000 l	387.410 l	- 42.590 l
vejce	233.000 ks	278.000 ks	+ 45.503 ks
obilí	300 q	235 q	- 65 q
brambory	1.000 q	618,9 q	- 381 q

Výnosy činily u žita 19,2 q/ha, pšenice 21,5 q/ha a brambor 23 q/ha.

Srovnání stavů dobytka	rok 1911	rok 1961
koně	60	47
hovězí dob.	766	904
kozy	151	189
ovce	27	53
prasata	293	576
slepice	1.500	3.669

Problémy vznikly s arondací půdy, se kterou se bývalí majitelé půdy jen těžce vyrovnávali. Co to byla arondace půdy? Jestliže zemědělec vlastnil pozemky, které se staly součástí honů JZD, dostal za tuto půdu výměnou půdu na jiném místě v obci. Tím jednak přišel o svou půdu, kterou tradičně obdělával, jednak vyměněná půda byla vzdálena od jeho statku a mnohdy byla horší kvality. Konfliktů s arondací půdy bylo v obci více.

V JZD došlo ke snížení hodnoty pracovní jednotky z 10,- Kčs na 8,- Kčs. I když hrubý příjem družstva činil 3,320.000 Kčs, zadluženost na každý hektar zemědělské půdy vzrostla na 4.425 Kčs.

K hospodaření JZD uvádí kronikář tento příklad: „V roce 1961 vzrostl počet slepic na 7.400 ks nosnic. Na toto hejno bylo vydání 447.700,- Kčs, příjem 276.824,- Kčs. Slepice budou mít co dělat, aby v roce 1962 schodek vyrovnaly."

Hospodaření JZD se odráželo i v zásobování obyvatel potravinami. Kritický byl nedostatek másla. Rovněž vázlo zásobování uhlím. Na uhelných listech, které se každý rok obnovovaly, se soustavně roční příděl paliva snižoval. V Zubří byla také nedostatečná obchodní síť, která nestačila zvyšujícímu se počtu obyvatel.

(pokračování příště)



Znak pánů z Krásna

POVÍDÁNÍ O ZUBŘÍ

Volné vyprávění o historii valašské obce Zubří od jejího založení až do dnešních dnů.

Díl „A"



31.

V Zubří žilo 4.065 obyvatel (1.989 mužů a 2.076 žen), 99 občanů s dočasným pobytem. Tito občané bydlí v 708 domech, z toho je 442 rodinných, 245 zemědělských a 21 činžovních. V domech je 926 bytů, neobydlených je 19 bytů.

Obec však nežila jen výstavbou a zemědělstvím. V zuberském Místním hospodářství pracovalo 15 stálých zaměstnanců a 61 příležitostných. Příjem MH v roce 1961 činil 519.956,- Kčs vydání 485.870,- Kčs a čistý zisk byl 34.086,- Kčs.

Úspěšná byla i kulturní činnost. V dubnu sehráli ochotníci Mrštíkovu Maryšu s nár. umělcem Jaroslavem Vojtou jako hostem. Proběhla výstava Ferdyše Duši a malířky J. Hýžové, beseda se spisovatelkou Jar. Glazarovou o filmu „Advent".

V říjnu Česká televize natáčela v Zubří pořad o zuberském vyšívání. Házenkáři získali skalp Dukly Praha (mistr v házené), kterou porazili na jaře i na podzim před bohatou návštěvou 1.800 diváků.

Nedařilo se zdravotnictví, v obci vypukla epidemie infekční žloutenky, jen v Čertoryjích bylo 38 případů.

K velkému neštěstí došlo na horním konci, kde si chlapci vybudovali v zimě kryt, v krytu si zatopili, ten se zřítil a usmrtil žáka 6. třídy Jiřího Fabiána.

Co nového přibylo v naší obci v roce 1962? Rozpočet obce činil 905.600 Kčs, vyčerpáno bylo 961.000 Kčs.

Byla vybudována lávka přes Bečvu za zničený most při povodni v roce 1958, upravena cesta ke hřbitovu a kolem kostela, prodloužila se bezprašná cesta od hospody u Perniců na točnu.

Dokončena byla výstavba pěti čtyřbytových domků, v listopadu se nastěhovali družstevníci do prvních družstevních domků v okrese Vsetín.

U školy byly vystavěny školní dílny. 9. října vjel poprvé vlak po nově vybudované vlečce až do areálu závodu.

V Kulturním domě byla otevřena knihovna se 4.800 svazky knih. Zdravotní situace nebyla uspokojivá, počet spalniček se zvýšil v tomto roce na 109 případů, pravidelně se opakovaly případy úplavice a žloutenky. Situace nazrávala k tomu, aby obec vybudovala vodovod a omezila na minimum používání vody ze znečištěného potoka, byť jen jako užitkovou. MNV vypracoval zdůvodněnou žádost o výstavbu vodovodu, kterou podpořili zástupci Okresního ústavu národního zdraví a všechny místní instituce.

Hospodaření JZD vykazovalo ztrátu jen 18.000,- Kčs při příjmech 3,572.000,- Kčs a vydání 3,590.000,- Kčs. Zůstatek dluhu však zůstal stejný a činil 3,345.000 Kčs. Hospodaření ovlivňovaly i vysoké výrobní náklady. Jen u masa byla výrobní cena 1kg 11,95 Kčs a do výkupu se prodávalo za 7,96 Kčs, u mléka činila ztráta na 1 litru 15 haléřů. Nedostatek krmiva a sena vedl vedení družstva ke snížení stavu dobytka z 1.012 ks koncem června na 885 ks v závěru roku. 49 pasekářům byla vrácena půda původním majitelům, kteří byli ze svazku JZD propuštěni. Celkem bylo z družstva vypsáno 56 osob a 81 ha půdy, z toho 34,6 ha orné půdy.

Problémy v družstvech se objevovaly obecně všude a bylo to znát v zásobování potravinami a masem. Na trhu byl citelný nedostatek zeleniny. 15. dubna vyzýval místní rozhlas občany, aby osadili volné plochy zeleninou, protože získaná zelenina ve výkupu bude dodávána jen do měst. Rovněž se projevoval nedostatek masa. Aby si rodina zajistila maso, stávaly fronty u řezníků již od 6 hod. ranní. Vázla i distribuce chleba, fronty se stály na brambory či na zelí. Dodávkové úkoly byly rozepsány i na držitele půdy od výměry 0,2 - 0,5 ha.

Obava z nedostatku potravin se plně projevila při vzpomínané kubánské krizi. Jakmile vešlo ve známost, že startovací síly na ostrově skutečně jsou (tato skutečnost zpočátku byla oficiálně popírána), a ke Kubě se blíží sovětské lodě s nákladem raket, vznikla v obchodech panika a hlavní potraviny se začaly skupovat. MNV proto vystavil pro každou rodinu průkaz, do něhož prodejna zaznamenávala nákup sledovaných potravin. Jak panika rychle přišla, tak rychle odešla.

Tržby v obchodech i v hostincích celkově narůstaly. V Zubří se utrželo

za potraviny	*7,663.000,- Kčs*
za maso	*2,718.000,- Kčs*
za textil	*1,770.000,- Kčs*
za prům. zboží	*1,886.000,- Kčs*
za cukroví, tabák	*1,037.000,- Kčs*
tržba hostinců	*2, 863.000,- Kčs*

MH - Místní hospodářství přispělo do rozpočtu obce částkou 89.800,- Kčs, když utržilo 586.000,- Kčs a výdaje činily 464.000,- Kčs.

V obci bylo v uvedeném roce uzavřeno 41 sňatků, narodilo se 82 dětí a 34 občanů zemřelo.

Rok 1963 uvedeme situací v zemědělství. V Zubří nastává obrat k lepšímu. Po ostré kritice JZD Zubří v okresních novinách jednala rada MNV se zástupci ONV, JZD a KSČ a rozhodla snížit počet členů představenstva z 15 členů na 11, hlavně však doporučila postavit do čela JZD zkušeného organizátora Oldř. Hašu ze Lhoty u Lešné. Ten se své funkce ujal 1. července. Za půlrok jeho vedení se zvýšily příjmy o 678.000 Kčs a dosáhly částky 4,260.000 Kčs, všechny fondy byly dotovány a zadluženost se snížila o 204.000,- Kčs na 3,114.000,- Kčs. Jednotka stoupla na 15,- Kčs. Stále se však nedařil nábor do zemědělství z řad vycházejících žáků základní školy.

Problémy byly i se starými „hříchy" po založení JZD. Uplynulo 6 let po záboru pozemků pana Zuzaňáka a jejich původní majitel žádal o vydání svého majetku. Znovu se nabízí panu Zuzaňákovi vstup do JZD - a znovu marně. Zuzaňákům je vráceno 5,20 ha u trati do Potůčků a od Příčné cesty k Boří. Dále 5,60 ha pozemků arondací určených na Vaculínově a v Háji. Dále dostali vráceno 2 koně, 6 krav, 2 jalovice, 2 telata a 2 prasnice. S arondovanými pozemky mimo svou trať Zuzaňákovi nesouhlasili. Chtěli, aby se jim vrátil jejich původní majetek. Požadovali jen nápravu jim způsobené křivdy.

O nápravu křivd z minulých procesů z let 1949 - 1955 se jednalo i na nejvyšších místech. Bylo prověřeno 481 případů a v plném rozsahu došlo k rehabilitaci. Cestou milosti byly prominuty tresty řím.-katol. biskupům J. Vojtíškovi, St. Zelovi, L. Hladovi, na svobodu byli propuštěni Dr. J. Beran a Dr. Karel Skoupý.

Zato z vlády byli odvoláni Vil. Široký, J. Dolanský, Jankovcová, Ďuriš, Kahuda, Krosnář a Vokáč.

Novými členy vlády se stali Lenart, Piller, Císař, Odvárka, Dvořák a Vlasák.

V roce 1963, který teď sledujeme, byla dokončena 1. etapa výstavby Gumáren. Závod zařídil ohřívání vody v koupališti.

Obec dokončila výstavbu zastávek autobusů a opravila vlakovou čekárnu. U Domovinmy byla provedena výstavba skladiště a prodejny. Na dolním konci byla předána mateřská školka. U Domoviny, u kříže na horním konci a na Starém Zubří byly opraveny mosty.

Byl zpracován směrný územní plán. Za posledních 13 let bylo v Zubří postaveno 248 rodinných domků.
Obec se podílela na opravě věže a hodin na kostele sv. Kateřiny. U fotbalového hřiště se začala stavět kuželna, tělovýchovná jednota Jiskra Zubří požádala o pomoc MNV i závod.

V závodě absolvovalo 22 dálkových studujících Průmyslovou školu chemickou.

MNV se snažil zavést hromadný svoz popela a odpadu. V dubnu zakoupil kovové popelnice a zjišťoval zájem o odvoz. Tato snaha narazila na nepochopení občanů.

Jak se vyvíjela kritická situace v zásobování? Ve srovnání s minulým rokem se zlepšilo zásobování masem a tuky. Do prodejen v Zubří bylo dovezeno 267 q uzenin, 542 q masa, 253 q másla a 110 q sádla, ostatních tuků 118 q.

Zahrádkáři připravili opět výstavu ovoce. Bylo vystaveno 123 druhů ovoce a 9 druhů zeleniny. Kronika zaznamenává, že nejvíc se pěstuje Sudetská reneta, Jadernička, Jonatan, Bojkovo a Gdánský hranáč. Po 9 dnů, kdy výstava trvala, ji navštívilo málo zájemců.

Opustilo nás 25 osob, narodilo se 109 dětí, bylo uzavřeno 29 sňatků. Nakonec si připomeneme události, které tehdy vzrušily světovou veřejnost. Nadějná byla dohoda o zákazu jaderných pokusů v ovzduší, kosmickém prostoru a pod vodou.

Méně radostná, ba až hrůzná, byla zpráva o zemětřesení v Teheránu a ve Skoplje, kde bylo 6.000 mrtvých a 10.000 zničených domů.

Zpráva o zavraždění Kenedyho v Dallasu tehdy otřásla celým světem. Rok 1964 byl suchým rokem, jen 107 dnů bylo deštivých, nejnižší teplota v lednu -17 °C, v květnu dosahovala teplota 32 °C, v červnu až 37 °C.

Výnos obilnin byl na 1 ha menší o 4,5 q, u brambor však o 40 q vyšší. JZD splnilo až na vajíčka své výkupní povinnosti, dodávka brambor a masa byla vysoko překročena, dojivost u krav činila 5,5 l na kus a den. Příjem JZD byl 3,928.000 Kčs, hodnota pracovní jednotky se zvýšila na 18,- Kčs.

Jaké byly stavy dobytka a co se v té době pěstovalo na zuberských polích?

Stavy dobytka:

hovězí	z toho krávy	vepři	kozy	ovce	koně	drůbež
soukr.zeměděl.						
338	104	81	156	22	1	2.338
JZD						
541	240	263	-	-	20	6.485
záhumenky						
139	115	94	36	26	-	1.562

Plodina	soukromníci	JZD	záhumenky
obiloviny	24,42 ha	153 ha	28,63 ha
brambory	35,17 ha	35 ha	20,51 ha
řepa	1,15 ha	13 ha	1,14 ha
len	-	15 ha	-
doč. trávy	47,52 ha	161,69 ha	18,43 ha
ostatní	-	35 ha	-

U soukromých zemědělců to bylo s plněním dodávek slabé. Splněna byla jen dodávka masa, ostatní produkty nesplněny, hlavně pro neplnění dodávek u 22 zemědělců, převážně z pasek. Cituji kroniku obce: „Příčiny jsou různé - změny ve stavu dobytka (stáří a jiné). U Zuzaňáka, že nechtěl vyarondovanou půdu na Vaculínově. Toto nedorozumění a jednání se táhlo přes jaro a léto, až za rok bylo radou MNV proti němu použito zákona č. 50 a půdu i dobytek přebralo JZD zpátky do svého hospodaření."

Ze zápisů zemědělské komise se dočteme, že „u soukromého sektoru se podílí již několik let stejní neplniči a možno je ve většině případů charakterizovat, že neplní a hřeší na své stáří a při tom nechtějí předat své hospodářství svému dědici (ten to nechce), který by úkol zvládl."

Byly to nevděčné úkoly zemědělské komise, která spolu se školou měla řešit nábor mladých do zemědělství, starat se, aby byl splněn výkup a do toho se na komisi obracejí zemědělci s žádostí, že nebudou hospodařit a půdu darují státu. Za rok 1964 řešila rada MNV 4 případy, v nichž se jednalo o 9 ha půdy, které se majitelé vzdávají. Tato půda byla postoupena k trvalému a bezplatnému užívání JZD. Tyto zprávy nám trochu mapují obtížnou a složitou situaci v zemědělství.

Ale vedle zemědělství, které bylo po mnoho let důležitým zdrojem obživy pro Zubřany, je v obci řada jiných událostí. Zaznamenáváme ve stručnosti, že obec postavila 2 nové mosty - u horní školy a na Čihadle, byla otevřena druhá prodejna potravin a průmyslového zboží, v květnu předána do užívání budova jeslí a školky.

Podáno dalších 26 žádostí o novostavbu a na Převrátí začalo vyměřování pro další zástavbu.

Hasiči slavili 70 let své činnosti - za dobu jejich 70letého působení bylo v Zubří 73 požárů (v jejich prvém dvacetiletí 27 požárů, za dalších 30 let 33 požárů a v posledním dvacetiletí 13 požárů). V roce 1890 bylo v Zubří 94% dřevěných chalup, v roce 1960 20%. Zbrojnice byla postavena v roce 1905, sušící věž v roce 1921, přestavba zbrojnice pak v roce 1956.

Včelařů bylo v Zubří 30 s 217 včelstvy - předsedou včelařů byl p. Kubáň (č.p. 601 - pod Hůrkou).

Zahrádkáři měli 154 členů, kteří vlastnili 36,75 ha zahrad se 6.640 ovocnými stromy.

Zpráva ze školství uvádí, že na školách jsou tyto stavy žáků a učitelů:

ZDŠ (měšťanka) - působí	28 učitelů	605 žáků
Horní škola	2 učitelé	50 žáků
St. Zubří	3 učitelé	85 žáků
Celkem	33 učitelů	740 žáků

Každým rokem odchází průměrně 70 žáků ze školy, na střední školy v roce 1964 odešlo 27 žáků.

Na ZDŠ byl jmenován novým ředitelem Josef Kubiš, jeho zástupcem Josef Polách.

Také v Gumárnách odešel dosavadní ředitel Mir. Válek na jinou funkci, ředitelem byl jmenován Frant. Pavka, náměstkem ing. Oldřich Čip.

Zvýšený počet aut a neopatrnost řidičů (i jízda pod vlivem alkoholu) byly příčinou toho, že na katastru obce Zubří došlo k 6 smrtelným nehodám a 6 osob bylo těžce zraněno.

Spojily se knihovny Klubu pracujících a Lidové knihovny. Společná knihovna měla své 2 pobočky (Staré Zubří a horní škola). Ve svém fondu měla nyní knihovna 5.600 knih, z toho 1.379 pro mládež, registrovala 865 čtenářů, z toho 459 mladých. Na jednoho čtenáře připadlo 26 výpůjček za rok.

Pestrý byl program kin. V úterý a v sobotu se hrálo v kině MNV v Domovině, ve čtvrtek a v neděli v novém kině v Klubu a od prosince se promítaly filmy i v nově zařízeném kině na Starém Zubří.

Zdravotní stav nevybočoval z průměru. Velikým problémem byly stále infekční choroby - 7 infekčních žloutenek, 4 úplavice, 2 případy tyfu, dále 3 růže, 37 příušnic, 30 spalniček, 14 planých neštovic a 6 spál - taková byla bilance sledovaných chorob.

O čistotu obce se staral MNV tím, že v dolní části obce kolem továrny, v Rožnovské ulici, v domcích kolem hlavní cesty po Slínovou cestu, nařídil odvoz odpadků ze všech domácností a to i z těch, které se svozem nesouhlasily. Skládka odpadu byla na Slovákově a v Březovci. Rada rozhodla pokutovat každé znečištění břehů potoka odpadem. Toto opatření ukazuje, že dnes již samozřejmá věc musela být zavedena úředním nařízením.

K 20. výročí tragických událostí v Zubří bylo upraveno okolí památníku pod kostelem i pomníku popravených u Daňků. Vzpomínkových oslav se účastnili ppl. Jašek Jar., velitel štramberských partyzánů a paní Jarošová, předsedkyně MNV z památných Lidic.

(pokračování příště)



Znak pánů z Krásna

POVÍDÁNÍ O ZUBŘÍ

Volné vyprávění o historii valašské obce Zubří od jejího založení až do dnešních dnů.

Díl „A"



32.

Důležitou událostí roku byly volby do všech orgánů státní moci - MNV, ONV, KNV, Národního shromáždění a volba lidových soudců.

Volilo se v 37 obvodech, v každém obvodu se volil jeden společný kandidát. Z 37 poslanců MNV bylo 22 členů KSČ, 2 ČSS (čeští socialisté) a 13 bezpartijních.

Voleb se zúčastnilo ze 2.670 zapsaných voličů 2.642, 12 lístků bylo škrtnuto. Noví zastupitelé pak zvolili předsedu MNV Frant. Pšenicu, náměstkem Jar. Mojžíška a tajemníkem Jos. Raždíka. Vedle 7 komisí byl vytvořen i obecní štáb civilní obrany.

Národní shromáždění pak znovu zvolilo prezidentem republiky Antonína Novotného.

Nakonec několik statistických čísel. Rozpočet obce měl na straně příjmů 882.500,- Kčs a vydání 851.200,- Kčs.

Narodilo se 95 občánků, bylo 35 pohřbů, 26 sňatků a 7 rozvodů.

V Zubří bylo 4.210 obyvatelů, do 15 let 1.121, nad 15 let pak 1.507 mužů a 1.582 žen.

Rok 1965 byl rokem 20. výročí osvobození republiky. Bývalo v té době zvykem každá kulatá a polokulatá výročí hromadně a manifestačně oslavovat. Na počest těchto památných dnů se uzavíraly „závazky", které mnohdy vyjadřovaly normální povinnosti pracovních kolektivů či splnění běžných a nutných prací v obci, školách, závodech či institucích.

Ke 20. výročí byly v závazku obce tyto akce: osvětlení hlavní cesty od Šeňku k mechanizačnímu středisku JZD, úprava zahrádek a okolí rodinných domků, umístění košů na odpadky v obci, nátěr budovy MNV, postavení autobusové čekárny naproti hasičské zbrojnice.

Samotné oslavy se uskutečnily 8. května. Lampiónový průvod šel od starozuberské cesty k pomníku padlých pod kostelem, kde se konala slavnost, které se účastnili i bývalí velitelé II. brigády Popov, Gerusov a velitel štramb. partyzánů Jašek. Ten poděkoval zuberským občanům za to, že v období okupace se chovali statečně a nikdo z nich nezradil.

Pamětní medaile obdrželo 11 občanů Zubří. Vystaveny byly dokumenty o odboji, o výstavbě obce za uplynulých 20 let, o rozvoji Gumáren a zemědělství.

Výstavba v obci pokračovala zdárně dál. Bylo vydáno 22 povolení k novostavbám a 12 povolení k přestavbám či přístavbám. Byla vybudována cesta na Převrátí k halám, v rámci rozpočtu ONV byla zpevněna jako autobusová silnice cesta na St. Zubří za 350.000 Kčs. Byl vybudován nový most do Bořkové. K rozšíření cesty k továrně byl zbourán přístavek u Šeňku, který před I. sv. válkou sloužil jako podstřeší pro formany u Šeňku, později přístřešek sloužil jako obecní váha.

TJ Rudý říjen (bývalá Jiskra) dostavila kuželnu s 10 pokoji a bytem pro domovníka.

V říjnu začala továrna vytápět své objekty olejem. Provozovna MH byla předána Komunálnímu podniku Rožnov s podmínkou, že žádná zuberská provozovna nebude zrušena, kamenolom, pískovna a autoopravna zůstaly trvale jako služby MNV.

Problémy byly s čistotou obce. Na dvoukilometrovém úseku Hodorfského potoka bylo vyznačeno 25 znečistěných míst, které sloužily jako skládka odpadků. 14.7. svedlo JZD přebytek močůvky do potoka, tím byly otráveny ryby i rybí násada. I přes varování 24.7. tekla močůvka potokem znovu. Občané, kteří potřebovali potoční vodu jako užitkovou, se proti tomuto počínání ohradili. V září na společné schůzi byli znovu vyzváni představitelé JZD ke sjednání nápravy. V říjnu obdržel předseda JZD O. Haša dopis ONV, ve kterém je oznámení o osobní odpovědnosti předsedy JZD za porušování zákona o zdravém a bezpečném životním prostředí.

Ukončeno bylo oplocení hřbitova. Kronika věnuje této akci pozornost a shrnuje stručně historii hřbitova.

Hřbitov byl založen v roce 1819. Márnice byla postavena na naléhání katechety P.A. Pozbyla v roce 1911. Obec si na její výstavbu vypůjčila 3.300 korun. Tehdy bylo také provedeno drátěné oplocení hřbitova.

V roce 1959 se začalo s opravou hřbitovního plotu. Po dlouhých jednáních o hranicích hřbitova, cest kolem hřbitova, o osudu starých lip, se začalo s budováním nového oplocení. Práce pokračovala pomalu, až do doby, kdy za hrobníka se přihlásil Michal Tovaryš. Ten dal obci závazek, že mzdu za vykopání hrobů bude nechávat na účtu MNV k oplocení a úpravě hřbitova. A tak v roce 1965 byly práce zdárně ukončeny. Celé úpravy s oplocením mají hodnotu 75.000 Kčs. Zahrádkáři vysázeli na hřbitově ozdobné javory.

Ještě jedna událost je v kronice podrobně zachycena. Jde o oživování pověsti, která popisuje útěk Zubřanů do Uher a do obce Zděchova.

Pověst o útěku zuberských do Uher a Zděchova zapsal do zděchovské kroniky učitel Tauber dle ústního podání, které slyšel v Zubří. Tento zápis dal podnět k návštěvě p. Hubáčka ze Zděchova do Zubří, aby si ověřil, kde bydleli v Zubří jeho předci Fickovi. V seznamu domů z roku 1667 zůstala po Fickovi usedlost neobydlena.

Zděchovští chtěli uspořádat slavnost, na které by si připomněli okolnosti vzniku své vesnice.

O tomto kontaktu i o přípravě oslav ve Zděchově se dověděl pan Jan Koláček, který v té době pracoval blízko Zděchova v Huslenkách. Jan Koláček (od tisa) byl znám jako autor mnoha veršů, věnovaných různým výročím či událostem a z vlastního rozhodnutí napsal k oslavám Zděchova tuto báseň:

Fanfáry znějí k poctě osídlení,
dědinky malé - v horách ukryté,
však ale proč sem bylo zabloudění
je v pamětech jen skrovně vyryté.

Dávno už, dávno, blízko pod Rožnovem
tak rádi žili staří Valaši,
však útrap jejich nevystihneš slovem,
jež robota jim hrozná přináší.

Nestačí panské pole sít a sklízet,
i dřevo kácet, vozit, plaviti,
nejhorší však je v rudných dolech mizet
a železo pak v Hamrech taviti.

A za to všecko na Hradisku páni
podle své milé vůle platili;
a nikde, nikdy není smilování,
jen smrtí svou se trýzně zbaviti.

Však ale jak nám, i jim se chtělo žíti
a ze života též se radovat.
I rozhodli se domov opustiti
a v jiném kraji si jej zbudovat.

Však není lehké prchnout z panských drápů,
už konec by byl, kdyby chytili.
jen v horách zmizet, přelézt sráznou grapu
tak, co by po nich stopu ztratili.

Stařenka chromá dává dobrou radu:
Jak pány splésti aspoň chvilku - vím,
až na robotu troubit budou z hradu,
já v chalupách všech zatopím.

A páni budou myslet, že jste doma -
tož šťastnou cestu do Uher!
Stařenko, díky za ta moudrá slova -
a ty dědinko na cestu se ber.

Tak ráno z prázdných chaloupek se kouří,
když trubač z hradu k práci burcuje.
Až pozná lest, už marně stráže bouří,
vždyť robotníkům, kde už konec je!

Bloudili krajem, do Uher však nešli,
tam grófi také lepší nebyli,
v dolínku v temných horách vešli,
a tu se pánům dobře ztratili.

A dnešní doba krásnou obec uzří,
a k slávě volá: Zdráv buď Zděchove!
Tak zdraví Tě dnes i tvé rodné Zubří,
odkud jsi přišel až sem k úschově!

Báseň zaslal autor ku slavnostnímu zasedání MNV Zděchova, které se konalo 18.7.1965. Zaslaná báseň byla podnětem k osobnímu pozvání obce zuberské na slavnostní veselici, která se pořádala dne 8.8.1965.

Než se uskutečnilo setkání obou obcí, odjel do Zděchova kronikář Zubří se zuberskou kronikou, která pak byla vystavena společně s kronikou Zděchova na výstavě u příležitosti oslav.

Zubří se Zděchovem ještě váže osoba faráře P.Jos. Segeta, který působil jak v Zubří, tak před tím i ve Zděchově, kde zděchovští vzpomínali, jak je učil ošetřovat ovocné stromy. Náš bývalý kronikář p. Mikulenka si ve Zděchově povšiml, že mnohá jména Zděchovských jsou stejná jako Zubřanů. Na př. Pavelka, Koláček, Bartošek, Kubica, Polach. Povídá se tam u Jurčů, u Kolečků, jsou tam Adamcovi. Také kroje si byly velmi podobné.

Na oslavy ve Zděchově se připravoval autobusový zájezd, který se bohužel neuskutečnil. Lidé odjeli na dovolenou a tak do Zděchova odjelo 14 účastníků osobním autem a požárním vozem. Večer, když se Zubřané loučili, daroval J. Koláček, který se oslav zúčastnil, předsedovi MNV Zděchova dovětek k básni „Pozdrav ze Zubří". Pozdravná báseň končí těmito verši:

Přišli jsme tady jako rodní bratři,
kteří se ve světě sobě ztratili,
však jejichž srdce přece sobě patří.
A že jsme na věky spolu nebyli,
čas přišel dnes a přiblížil nás k sobě
Zubří a Zděchov, ty dědinky obě.

Tak jako kdysi slavná česká kněžna
věštila Praze slávu k výši hvězd,
jež splnila se a dnes ta stověžatá
na celém světě slavným městem jest.
Tak už i k tobě Libušín duch vane,
vždyť slavnou obec mají Zděchované.

Dědinko milá budiž pozdravena,
za vše cos dobré dala dětem svým
jak dobrá matka, jako věrná žena,
jež umí život činit radostným.
Budiž zdráva s lidem pracovitých dlaní
a dobrý Bůh vám všem dej požehnání.

Tolik pěkná episoda, ve které jsme se vrátili nejen do roku 1965, ale ještě o dalších 400 let zpátky, kdy mělo dojít k útěku Zubřanů do Uher (Palárikova) a do Zděchova.

Historicky není tento exodus potvrzen, je tu jen pověst, která se traduje, jsou tu určité podobnosti, které ukazují na možnou pravdivost pověsti. Pověst o útěku Zubřanů do Uher či Zděchova je dosud živá jak ve Zděchově, tak i v Palárikově.

Úspěšní byli toho roku i divadelní ochotníci. Divadelní soubor KP připravil úspěšnou inscenaci Čapkovy „Matky". Hra se hrála v Zubří třikrát, pak v Přerově, Hrušově, Karolince a ve Vidči. Mimo naše ochotníky se představili u nás ochotníci z Oder, herci Národního divadla z Ostravy a Martina.

Tradice ochotnického divadla měla v Zubří dlouhodobou tradici, dosud jsme se zmínili o divadelnictví jen okrajově. Historie ochotnického divadla je podrobně zpracována a bude doplňovat „Povídání o Zubří".

Rok 1965 byl rok mokrý, deštivý. Již 16.5. padaly kroupy ve velikosti ořechu. Následovalo 73 deštivých dnů, na jižní Moravě bylo zaplaveno 25.000 ha půdy, zahynulo mnoho zvěře. Na Slovensku povodně protrhly ochranné hráze a 140.000 ha zaplavila voda, 47 obcí bylo evakuováno a přes 52.000 lidí opustilo své domovy.

V červenci postihla Zubří další povodeň a krupobití, které poškodilo ovoce, zeleninu, citelně bylo zasaženo i včelstvo. Počasí se odrazilo i na zemědělství. Trávy narostlo mnoho, zato brambory bylo možné sadit až koncem června. Z plánovaného množství bylo vykoupeno u JZD jen 19%, u soukromníků 29%, v okrese byla dodávka brambor splněna na 16%.

Roční dojivost 1 dojnice dosáhla 2.070 l, hektarový výnos obilovin byl 14,51 q, brambor jen 20,73 q.
Výše pracovní jednotky u 144 členů byla 20,- Kčs.

V prodejnách byl nedostatek chleba a zeleniny. Největší problémy však byly v zásobování brambor, na osobu byl stanoven příděl 25 kg na celou zimu. Pro zásobování bylo dovezeno 765 q brambor, mimoto JZD obdrželo 550 q semen brambor pro příští rok.

V minulých letech všechny obtížné problémy zemědělství zpravidla řešil MNV, nebo alespoň se výrazně podílel na řešení. I zde nastává obrat - konzolidované družstvo si své problémy již řeší samo.

V roce 1965 se narodilo 89 dětí, zemřelo 14 občanů, bylo 71 sňatků a 3 rozvody. Příjmy činily 915.000,- Kčs, vydání 867.000,- Kčs.

Konstatovali jsme, že pozornost MNV již nebyla obrácena převážně k zemědělství. O tom svědčí i vypracovaný obsáhlý dokument o zdraví v obvodu obce Zubří za rok 1965 a další léta. Široký záběr tohoto dokumentu a jeho pečlivé zpracování nám ukazuje na širokou škálu problémů, které řešil MNV.

V roce 1964 dalo plenum ONV podnět ke zpracování komplexních zpráv o zdraví pro jednotlivé obce. MNV popsal situaci v obci po zdravotní stránce, poukázal na největší nedostatky a naznačil možné cesty nápravy.

Dokument uvádí, že v obci žije 4.200 obyvatel, při čemž kanalizace je vybudována pouze ve spodní části obce v rámci výstavby bytových jednotek závodu a družstevních bytů s napojením přilehlých rodinných domků a závodu Gumáren. Kanalizace vedoucí přes závod je propojena na emserskou čisticí stanici, zbytek je vyústěn do místní struhy.

Odpadní vody a splašky zbývající větší části obce jsou napojeny na vlastní jímky a trativody, avšak převážně do protékajícího potoka, který se stal otevřenou stokou. Potok je dále znečišťován prosakováním močůvky z objektů JZD, odpadu z prádelen, že škol, provozoven Jednoty (řeznictví a pohostinství), jakož i z nové stále se rozšiřující rodinné, družstevní i podnikové výstavby. O kvalitě vody z Hodorfského potoka svědčí toto konstatování: „Závod Gumárny odebírá k účelům výroby část vody z obecní struhy, která je napojena na potok. Tato voda v důsledku znečištění přítoků močůvky a jiných přítoků a trativodů je silně zapáchající a pro účely výroby se jeví jako silně závadná."

V obci je vybudován vodovod závodu Gumáren z jímacího území za Bečvou včetně čerpací stanice. Na tento vodovod je napojena část bytových jednotek Gumáren, družstevní bytové jednotky a v roce 1964 byl tento řad prodloužen pro okrsek rodinných domků pod Hůrkou, kde je spodní voda mimo dosah vybudovaných studní.

(pokračování příště)



Znak pánů z Krásna

POVÍDÁNÍ O ZUBŘÍ

Volné vyprávění o historii valašské obce Zubří od jejího založení až do dnešních dnů.

Díl „A"



33.

Voda ze závodního vodovodu je však povolena pouze z přebytků závodu a v případě nedostatku je závodem dodávka vody přerušena. Celkový nedostatek nezávadné vody v obci znemožňuje další výstavbu družstevních bytových jednotek.

Stávající studny v obci byly v tomto roce kontrolovány a vykazovaly vysokou závadnost.

Závěr této části cituji doslova: „Území v zastavené části obce je silně ovlivněno tím, že v obci není kanalizace a vznikají poměry, kdy pro nedostatek vody musí spotřebitelé tuto bráti z potoka, který je silně znečištěn zahnívajícími odpady z jímek a tratívodů směřujících do tohoto potoka."

Jako důsledek tohoto stavu je uváděn přehled nemocí občanů v letech 1959 - 1965 (Doplňuji i statistiku za rok 1966).

Nemoc	1959	1960	1961	1962	1963	1964	1965	1966
spalničky	6	4	9	109	-	30	69	119
spála	13	10	8	4	2	3	13	6
pl. nešt.	48	60	45	7	27	25	5	58
příušnice	101	29	1	2	-	36	96	2
zarděnky	11	1	45	3	96	3	3	-
úplavice	8	14	49	1	21	4	-	4
inf. žlout.	4	5	36	11	17	7	5	8
tyfus	1	-	2	-	2	2	2	1

V dřívějších letech před rokem 1959 onemocnělo tyfem 43 osob.

V návrhu na opatření je jako hlavní požadavek uvedeno: „je naprosto nezbytné zbudování veřejné kanalizace a napojení obce na skupinový vodovod z Rožnova. Tato výstavba je možná vzhledem k tomu, že na katastru obce Zubří bude do roku 1970 vybudována nová čisticí stanice, na kterou je možné napojit obec Zubří. Hlavní trasa skupinového vodovodu je provedena v Rožnově až do sídliště 1. máje a zbývá provést výtlačný řad do obce Zubří s jeho rozvodem po obci. Pro obě akce byl zpracován investiční úkol a proveden výběr stanoviště."

Další velké množství úkolů, řeší dílčí zlepšování hygieny a zvelebování obce. Na př. úklid veřejných prostranství a zařízení, vyčištění potoka od plechovek, skla a odpadků, oprava regulace potoka a znovuvybudování rozbitých splavů. Odvozu odpadu je věnována jedna kapitola, požaduje se zakoupení 250 popelnic a zajištění pravidelného odvozu popela na skládku smetí. Rovněž je podrobena kritice skládka gumového odpadu u Bečvy. Skládka není udržována, hrozí možnost samovznícení, rovněž je požadováno, aby MNV nedopustil spalování gumového odpadu v domácnostech, protože kouřové zplodiny znečišťují ovzduší a při bezvětří zůstávají v nehybném stavu v prostoru obce.

Zpráva rovněž požaduje hubení - deratizaci - hlodavců v objektu JZD u Janošků, v sýpce JZD a v ulici pod drahou, kde se vyskytuje nejvíc hlodavců.

Dokument požaduje asanaci - likvidaci - těchto objektů v obci - dvůr, hospodářství JZD u Janošků, dolní školu a objekt bývalého Fojtství.

Tento důležitý dokument byl projednán a schválen zdravotní komisí MNV 8. června 1965. Byl zaslán na zdravotnický odbor ONV Vsetín, plánovací komisi ONV Vsetín, Dr. Dimitrijevové - lékařce v Zubří a komisi výstavby MNV Zubří.

Že se přijatý dokument stal podnětem pro budování kanalizace a vodovodu v celé obci, svědčí i zápis v kronice v dalším roce 1966. Při hodnocení zdravotnictví konstatuje kronikář, že o vybudování kanalizace a vodovodu již usilovali předešlí představitelé obce.

První jednání o vodovodu projednalo obecní zastupitelstvo již v roce 1909, zasazoval se o to nadučitel Dolní školy Kajetán Zdvihan. Obec však musela přistavovat Dolní školu (v roce 1910 další trakt se 4 třídami) a k výstavbě vodovodu se již nedostala. Hned v roce 1911 je do Zubří vyslán zemským výborem z Brna ing. Kříž, aby zaměřil projektovaný vodovod. Obec se zadlužila stavbou školy (dluh činil 75.000 korun), smlouvala s úřady o novou půjčku. Avšak i v samotné obci byly námitky proti stavbě vodovodu a stavba se oddalovala, až vypukla v roce 1914 válka a myšlenka vodovodu nemohla být realizovaná.

Po válce se obec věnovala budování komunikace, zajišťovala výstavbu nových částí obce, výstavbu školy a myšlenka obecního vodovodu se objevuje v plánu rozvoje obce ke 20. výročí ČSR v roce 1938. A byla to opět válka - II. světová a okupace, které odsouvají myšlenku vodovodu.

Přípravné práce pro výstavbu vodovodu se činily po válce v letech 1946 - 1947, ale změna režimu opět zbrzdila realizaci tohoto přání.

Proto nová snaha o konečném vyřešení problému vodovodu a kanalizace vzbudila pozornost i naděje občanů Zubří. Teď už byla otázka vodovodu a kanalizace otázkou životně důležitou.

Co nového vzniklo v roce 1966 v Zubří? Celkem obec schválila stavby - 11 novostaveb a 15 přístaveb. Byl vykoupen domek č. 11 (Adámkovi), aby se mohlo uskutečnit rozšíření objektu Gumáren.

V hodnotě 10 milionů Kčs byla provedena výstavba prvých tří panelových domů, každý z nich má 38 bytových jednotek. Bytovky jsou vytápěny z kotelny Gumáren Zubří.

Byly zahájeny práce na regulaci Hodorfského potoka a Starozuberského potoka, stavba mostu do Dropávky, vybudována točna na horním konci a 2 autobusové zastávky - u Starozuberské cesty a na St. Zubří.

Na opravě kostela a na fasádě kostela pracovalo až 30 pracovníků, sbírky na opravu kostela přinesly 140.000 Kčs.

V obci žilo 4.254 obyvatel, z toho do 15 let bylo 1.184 dětí.

Kronika uvádí rozvrstvení pracujících obyvatelů mimo učně a místa zaměstnání.

Obyvatelé podle zaměstnání:

Muži	Ženy	Celkem
1.017	913	1.930

Dělníci	Řemeslníci	ČlenovéJZD	Státní zaměstnanci
1.411	365	134	17

Ostatní pracující	Svob.povolání	Celkem
2	1	1.930

Místa zaměstnání (mimo Zubří se jedná o okresy):

Zubří	Vsetín	Nový Jičín	Ostrava	Olomouc	Opava	Přerov
1.012	812	27	55	4	3	2

Frýdek	Bruntál	Karviná	Šumperk	Jiný kraj
2	1	1	1	10

Na ZDŠ Zubří bylo ve šk. roce 65/66 zavedeno diferencované vyučování v 9. třídách, výuka byla rozšířena o nepovinné předměty (němčina, fyzikální a matemat. praktika). Při škole pracovaly tyto zájmové kroužky: hudební, šachový, foto, dramatický, radioamatérský a šití-vaření.

Sedm žáků obdrželo 3. stupeň z chování - za krádeže v šatnách a na nádraží, za manipulaci se střelivem, držení

střelné zbraně a za chování v autobusu.

Z 603 žáků ZDŠ (mimo horní školu a St. Zubří) prospělo 61 žáků s vyznamenáním, 518 prospělo a 24 neprospělo. Komise veřejného pořádku projednávala 36 přestupků, 29 provinění.

Házená oslavila 40 let házené v Zubří a 10. výročí mezinárodní házené, výbor vydal k výročí publikaci 40 let házené v Zubří 1926 - 1956 - 1966. Jaká byla kultura toho roku? Ve 3 kinech se odehrálo 400 filmových představení, uspořádalo se 25 tanečních zábav, plesů, karnevalů. Ochotníci připravili divadelní hru R. Thomase - Past. V Zubří hostovalo Realistické divadlo Praha a divadlo z Nového Jičína.

Celkem se uskutečnilo 35 přednášek, probíhaly kurzy hudební výchovy, šití a němčiny. 919 čtenářů si u knihovníka Rost. Opěly vypůjčilo 15.600 knih.
Nakonec si všimneme počasí, zemědělství a zahrádkaření. 30. května postihla Zubří menší povodeň a na Kamenárce a Štěpánci napadl i sníh. Od 8.7. do 25.7. se vyskytovaly časté bouřky a deště. Vyvrcholení nastalo 25.7., kdy velká povodeň poškodila břehy Hodorfského potoka u horní školy a u Sokolovny.

JZD splnilo své smluvní dodávky až na brambory, soukromníci mimo brambor dlužili i mléko a obilí.
Kronikář obce si srovnal počet obyvatel s množstvím orné půdy a srovnal i výnosy obilí a brambor. Posuďte sami.

Rok	Obyvatel	Orná půda	Výnos z 1 ha	
			obilí	brambory
1950	3 315	760 ha	17 q	130 q
1966	4 254	579 ha	14 q	24 q
Rozdíl	+939	-181 ha	-3 q	-106 q

Toto srovnání jistě vyjadřovalo obavy té doby. Stále víc se mluvilo o míru, o otázkách zničení planety nahromaděnými zbraněmi i o nebezpečí hladu v málo vyspělých krajinách, hlavně v Africe, kde probíhala dekolonizace, spojená s malými válkami stoupenců i odpůrců národně osvobozovacího boje. V kronice jsou citována slova papeže Pavla VI. na zasedání OSN: „Lidstvo musí skoncovat s válkou, nebo válka skoncuje s lidstvem. Nikdy již válku. Mír, pouze mír by měl řídit osud národů a celého lidstva.“
Ještě si všimneme úrovně zuberských zahrad. Zahrádkáři přišli se zajímavou iniciativou. Vytvořili dobrovolnou komisi - porotu, která navštěvovala všechny zahrady a zařazovala je do čtyř kategorií. Zde je výsledek:

výborný stav	*22 zahrad*	*14,5%*
velmi dobrý stav	*34 zahrad*	*22,5%*
dobrý stav	*65 zahrad*	*43,5%*
dostatečný stav	*29 zahrad*	*19,5%*

Bylo to dobré nebo špatné vysvědčení?

V roce 1966 došlo k mírnému zdražení masa (hovězí plec z 24,- na 29,- Kčs/kg, vepřové z 28,- na 30,- Kčs/kg), rovněž podražilo pivo (10° na 1,50 Kčs/0,5 l, 12° na 2,50/0,5 l).
Naší obcí projela ze 17. na 18. září kolona sovětských vojsk na vojenské cvičení „Vltava“, stejnou cestou se pak 25.9. vracela tato jednotka domů. Málokdo tušil, že se manévry budou brzo opakovat i s „dočasným pobytem“ až do roku 1990.

Konec roku byl ve znamení ekonomické diskuse kolem projednávání 4. pětiletého plánu. Diskuse se nezabývala množstvím výroby, ale efektivností výroby, směnitelností výrobků a zajištěním spotřebního zboží pro obyvatelstvo. Stále častěji se srovnávalo naše hospodářství s úrovní vyspělých zemí a snahou vyrovnat se jim.

Malá statistika závěrem. Narodilo se 83 dětí, zemřelo 34 občanů, bylo uzavřeno 74 sňatků a 3 rozvody.
18. září 1966 zemřel i významný zuberský rodák, primář MUDr. Ant. Fabián.

Příjem obce činil 1,234.000 Kčs a vydání 1,120.000 Kčs. Rok 1967 se v mnohém podobal uplynulému roku. Končilo volební období, hodnotila se vykonaná práce. Do činnosti obecního úřadu zasáhlo usnesení o zkrácení pracovní doby na 44 hod. týdně, když každá druhá sobota byla volná. S tímto usnesením, které bylo kladně přijato pracovníky ve výrobě, byly problémy u zaměstnanců ve službách, hlavně však v obchodech. I tak se projevoval v zásobování nedostatek chleba, hlavně jeho horší jakost. Z dosažených tržeb je patrné, že občané nechali v prodejnách Jednoty stále větší částky a požadovali více kvalitního zboží. Za potraviny se vydalo 4,898.000 Kčs, za maso pak 3,371.000 Kčs, za textil 1,573.000 Kčs a za obuv 800.000 Kčs.

Na žádost Starozubřanů bylo rozhodnuto postavit na St. Zubří novou prodejnu Jednoty.

Co nového se postavilo nebo se připravovalo ke stavbě? 20.000 Kčs bylo určeno na vybavení a úpravu obřadní síně. V JZD se připravovala stavba nové drůbežárny, která se měla stavit buď v Háji nebo pod Lipůvkou, nakonec byla postavena pod Lipůvkou. MNV pronajímá závodu pozemek za Klubem pro skladiště k výstavbě závodu. Rovněž byl Gumárnám přidělen pozemek k výstavbě nového koupaliště, když staré koupaliště bylo určeno k výstavbě nové lisovny za 70 milionů Kčs.

Dále byla schválena zastavovací studie areálu Fojtství a příprava výstavby Domu služeb.

Na veřejném zasedání MNV bylo provedeno hodnocení vol. programu od roku 1964. Za toto období bylo postaveno 40 rodinných domků, 68 přestavěno, dále byly postaveny 3 bloky družstevních domů. Mimo stavby, které jsme zaznamenali v jednotlivých letech 1964 - 1967 ještě zaznamenáme generální opravu domu u Gregorů, opravy školních budov a kanalizaci Poštovní ulice.
Neblahou stránkou byla zdravotní situace. Během roku se vyskytlo 101 infekčních onemocnění, nejčastěji kožní svrab, úplavice a inf. žloutenka.

Obrázek o bezpečnosti a veřejném pořádku v obci nám dává zpráva příslušné komise. V Zubří bylo spácháno v roce 1967 10 trestných činů, z toho 4 krádeže mot. vozidel, 2 rozkrádání soc. majetku, 2 vážné dopravní nehody s trvalými následky, 1 příživnictví a 1 násilná trestní činnost pod vlivem alkoholu. Dále 25 přestupků, z toho 10 proti občanskému soužití (alkohol, rod. poměry), 8 poškození osobního majetku a 7 dopravních nehod v obci. Na dálnici v prostoru obce bylo 17 dopravních nehod.

Po povolení provozu noční kavárny v Klubu se rozšířil vandalismus, porušování veřejného pořádku, demolování čekárny i památníku padlých ve II. sv. válce. Dopadení pachatelé jednali vždy pod vlivem alkoholu.
Počasí toho roku bylo nádherné, od května po 6 měsíců bývalo i 10 dnů po sobě slunečných s teplotou přes 30°C. 189 dnů bylo pěkně, 51 dnů zamračeno, 125 dnů deštivých. Nejvíc deště spadlo 2. - 5. srpna, ten den postihla obec povodeň. 15. a 16. června padal na horách sníh, první sníh pro zimu začal padat 22. listopadu.

Žně začaly 25. července a skončily 18. srpna a podtrhněme, že bez brigád, obec poprvé od založení JZD nijak nezasahovala do žňových prací, které zvládla zlepšená organizace práce a strojní vybavení družstva.
Na polích se sklidilo 1.189 q pšenice, 680 q žita, 178 q ječmene, 153 q travičky, 3.433 q brambor a 331 q mrkve. Dojivost dosáhla 2.201 l za rok na 1 dojnici.

Než ukončíme rok 1967, chci seznámit čtenáře našeho Povídání se zápisem kronikáře Mikulenky, který objasňuje vznik názvu Petrohrad - dnešní budovy muzea obce. Budu citovat doslova: „Na Silvestra zemřela náhle po krátké nemoci Františka Adamcová (vyšívačka) roz. Němcová ve věku 75 let. Její dědeček byl příštipkářem a křestním jménem se jmenoval Petr. Byl na bytě v domku č. 296, nyní 67. Domek je na kopečku. V letech 1853 - 1871 přebýval v něm Ondřej Palacký, který tam i zemřel.

(pokračování příště)



Znak pánů z Krásna

POVÍDÁNÍ O ZUBŘÍ

Volné vyprávění o historii valašské obce Zubří od jejího založení až do dnešních dnů.

Díl „A“



34.

Roku 1881 byli ubytováni v domku rodina Petrova v přízemí a nad ní učitel Černocký. Tento se spřátelil s kooperátorem P.Ferd. Spizarem. Oba přátelé se navštěvovali. Při jedné návštěvě na faře padlo slovo pojďme na „Petrův hrad“. Jméno Petrohrad se ujalo. Když Jos. Černocký byl ze Zubří přeložen, dostala se na byt do domku dcera zemřelého nadučitele Josefa Schobra, Marie, učitelka ručních prací a organizátorka zuberského vyšívání. Lidé slečnu Marii jmenovali Maryčka z Petrohradu.“

Nakonec dvě poslední zprávy. Z horní školy odešel do důchodu ředitel školy Ondřej Zvolský, kterému bylo vysloveno poděkování za jeho dlouholetou práci ve školství i v obci.

Příjem obce činil 1,950.000 Kčs a vydání 1,900.000 Kčs. Poslední poznámku k tomuto roku píší velmi nerad. Rokem 1967 končí zápisy v 1. knize zuberské kroniky. Ta zachycuje události od roku 1918.

2. část kroniky pokračovala rokem 1968 a dalšími. Byla jistě zajímavá, již proto, že byla dále zaplňována událostmi doby kronikářem p. Mikulenkou. Máme jeho fotografii i s 2. části kroniky, máme dokonce obrazovou část ke kronice s odkazem na jednotlivé stránky kroniky, v archivu je i předávací protokol, kterým p. Mikulenka předal Místnímu národnímu výboru své dva svazky kronik obce Zubří.

Bohužel, kronika není k nalezení a nikdo o ní nic neví. Existuje usnesení rady z dubna 1972, které zápisy kroniky z roku 1968 odsuzuje a pana Mikulenku, kronikáře, označuje za člověka, který nepochopil dobu, za člověka pomýleného. V Povídání budeme pokračovat dále. Budeme se opírat o zápisy rady MNV a plenárních zasedání, avšak postřehy kronikáře, který zaznamenával i ohlasy doby, její napětí, to nám bude chybět.

Omlouvám se proto předem za určitou strohost záznamů dalších let.

Památný a často diskutovaný rok 1968 uvedu stručným přehledem událostí toho roku.

Leden - odvolání A. Novotného z funkce gener. tajemníka a zvolení Alexandra Dubčeka do čela KSČ.

Březen - abdikace Novotného z funkce prezidenta, hlasování o nové hlavě státu mezi Císařem, Smrkovským a Svobodou. Prezidentem byl zvolen Ludvík Svoboda.

Duben - začínají pracovat K231 - sdružení nespravedlivě odsouzených podle § 231 trestního zákona na ochranu republiky z října 1948

- KAN - klub angažovaných nestraníků - připravuje se obnova Sokola a Junáka - Skautů

- vzniká Akční program KSČ, který reviduje řadu dosavadních stalinských tezí a praktik socialistického režimu jak v ekonomice, tak i v politice, hlavně v postavení KSČ v politickém systému.

- jmenována nová vláda - předsedou Old. Černík, předsedou Národního shromáždění Jos. Smrkovský, místopředsedou vlády ekonom Oto Šik.

Květen - rozhodnutí svolat mimořádný sjezd KSČ na září 1968 a schválit Akční program

Červen - přijat zákon o soudních rehabilitacích nespravedlivě souzených v 50. letech

- zahájení cvičení vojsk Varšavské smlouvy na území ČSSR

- zveřejněno v Lidových novinách 2000 slov Ludvíka Vaculíka - text získal veliký ohlas, podepsán představiteli veřejného a kulturního života

Červenec - byla vytvořena Česká národní rada jako protiváha Slovenské nár. rady, čímž byl učiněn důležitý krok k federaci

Srpen - představitelé SSSR, Bulharska, Mad'arska, Polska a NDR vyvíjejí nátlak na naše představitele, aby zakročili proti t.zv. kontrarevoluci

- presidenti Rumunska a Jugoslávie přijíždějí do Prahy podpořit obrodný proces

21.8. - vstup 5 armád Varšavské smlouvy na území ČSSR, počátek okupace

21.-26.8. - internace představitelů strany a státu do Moskvy, 26.8. přijat t.zv. moskevský protokol o normalizaci

Říjen - Národní shromáždění schválilo smlouvu o dočasném pobytu sovětských vojsk na území ČSSR

- přijat zákon o 5 denním pracovním týdnu

- přijat zákon o federativním uspořádání ČSSR, která se skládala z České a Slovenské soc. republiky, každá z republik měla svou zákonodárnou národní radu a vlastní vládu.

Centrálními orgány se stali

- prezident republiky

- federativní Národní shromáždění se Sněmovnou lidu a Sněmovnou národů

- federativní vláda

Listopad - otevřená demonstrace proti okupantům republiky, na vysokých školách třídenní stávka. Tato holá fakta o průběhu událostí roku 1968 však nezachycují atmosféru doby.

Po dvaceti letech byla zrušena cenzura. Noviny, rozhlas a televize se vyjadřovaly otevřeně ke všem problémům. Knihy přinášely fakta o inscenovaných procesech.

Vládní představitelé přicházeli mezi studenty a pracující odpovídat na všechny kladené otázky.

Náhlá změna poměrů vyvedla z míry mnohé představitele a funkcionáře jak ve vládě, tak v jednotlivých krajích, okresech, v továrnách. Dochází ke kádrovým změnám, posiluje se odbornost na úkor politického hlediska.

V továrnách se ustavují rady pracujících, do správních i stranických orgánů jsou v demokratických volbách voleni představitelé reformních snah.

Na rozdíl od polských a mad'arských událostí minulých let, které vznikly vždy po výbuchu lidové nespokojenosti, u nás byla poměrně stabilizovaná ekonomická situace a spíš to byl politický tlak na posílení demokratických principů ve společnosti a na odstranění stalinských metod a institucí ze společenského a politického života z období 1950 - 1953.

Srpnová okupace pěti armád - to byl nepochopitelný čin pro naše občany. Jednotné vystoupení a jednoznačný odpor proti okupačním vojskům podpořil jednání našich odvlečených představitelů v Moskvě a donutil změnit připravenou verzi se jmenováním t.zv. dělnicko - rolnické vlády.

Naděje na pokračování Pražského jara skončilo 26. srpna, když byl podepsán moskevský protokol a začala t.zv. „salámová“ taktika rozbití cílů reformy.

Místo okamžitého rozbití idejí reformního procesu se sovětské vedení a jejich čeští a slovenští stoupenci mezi účastníky moskevských jednání rozhodli pro postupnou likvidaci myšlenek Pražského jara.

Jak se odkrajovaly ze „salámu“ jednotlivé kousky, měnila se pozice představitelů státu i strany, kteří podepsáním moskevských protokolů podepsali i svůj vlastní ortel.

Odvážný postoj MUDr. Frant. Kriegla, jediného z delegace, který odmítl podepsat ponižující protokol, byl slabou

náplastí na rozedmutou společenskou vlnu. Další rok a další léta odkryla důsledky této zrady či nezvládnutí procesu. Procesu, který podporovala drtivá většina národa.

Zničení československého jara bylo vítězstvím starého nad novým, vítězstvím dogmatického tradicionalismu, který lpěl na liteře minulých zkušeností.

To, co narušila padesátá léta v našich vztazích se SSSR, srpen 68 mnohonásobně umrtvil a zejména u mladé generace zásadně změnil její politické postoje.

Společenský pohyb byl zaznamenán i v naší obci, i když ne s takovou intenzitou, jakou jsme zaznamenali v Praze či ve větších městech.

Přední místo v činnosti tehdejšího národního výboru měla příprava na velké investiční akce příštích let.

Jak plánovala obec další výstavbu? Hlavní pozornost se soustředila na tyto akce:

1. Prostor Fojtství

a) Dům služeb, obytný dům a základní inženýrské sítě celého prostoru. Dům služeb má zajistit veškeré služby Komun. podniku Rožnov, služby Místního hospodářství, prodejnu zemědělských přebytků JZD a novou poštu. V suterénu pak kotelnu pro celý areál. Obytný dům měl mít 20 bytových jednotek

b) další objekty v prostoru Fojtství - spolu s Jednotou Vsetín zajistit stavbu nákupního střediska a restaurace s ubytováním

c) výstavba objektu MNV s domem osvěty se širokoúhlým filmem

2. Zajištění hřiště házené

Hřiště bude vybudováno v prostoru hřiště kopané. MNV zajistí stavbu hřiště, objekt šaten zajistí TJ Gumárny Zubří.

3. Teplofikace ZDŠ

Vybudování ústředního vytápění budovy a vybudování septiku včetně kanalizace.

4. Veřejný vodovod a kanalizace

Zajistit sdruženou investici (Gumárny 1,000.000 Kčs, Tesla 1,5 mil. Kčs, Výzkumný ústav 100.000 Kčs, zbytek 12,8 mil.Kčs státní dotace).

Po zajištění vodovodního přivaděče z Rožnova do Zubří (zahájení 1969) bude pokračovat budování hlavního vodovodního řadu a kanalizace v obci.

5. Bytová výstavba

a) družstevní bytové jednotky

b) rodinné domky

ad a)

pro rok 1970/71 zajistit dodavatelsky 64 byt. jednotek, svépomocí 20 byt. jednotek.

Jednat a zabezpečit zahájení výstavby 128 byt. jednotek - zájem o provedení stavby projevily Pozemní stavby Olomouc.

ad b)

výstavba rodinných domků v prolukách a na Rožnovské ulici. Zpracování koncepce komplexní zástavby okrsku Převrátí, kde se počítá s výstavbou 40 rodinných domků. Bylo započato s výkupem pozemků, stavba inžen. sítí začne v roce 1970.

6. Pro zvelební obce

počítalo se s budováním komunikace do Bořkova a Drážek, postavení železobet. mostu u Šeňku, vybudování autobusové otočky na St. Zubří, oprava zbrojnice, oprava veřejných studní a úprava prostranství nádraží ČSD.

Místní hospodářství mělo dokončit garáže MH, elektropřípojku pro kamenolom Lipůvka, drtírnu písku v Lipůvce a stavbu výrobny betonového zboží.

7. Bylo rozhodnuto požádat ONV o zařazení výstavby nové ZDŠ a vodovodu do okresního volebního programu.

Rovněž JZD si stanovilo obdobný program pro léta 1968 - 1970. Hlavní akce plánu:

1. Stavba kravína pro 200 dojnic

2. Výstavba čtyřbytovky

3. Čerpadlo nafty včetně zpevnění vozovky

4. Meliorace 10 ha pozemků

Další výrobní úkoly:

- zavést specializaci na výrobu mléka, hovězího masa a vajec

- zvýšit dojivost na 2 500 l v roce 1970 (dosud 2 200 l)

- zvýšit zemědělskou produkci o 500.000 Kčs na 4 mil. Kčs

- doplnit ve spolupráci se školou členskou základnu o 15 členů JZD

Diskuse k těmto návrhům na veřejných schůzích reagovala i na společenské a politické dění v republice.

Tak se třeba objevil názor na obnovení sochy TGM, dále požadavek na vložení listiny o stavbě měšťanské školy do základního kamene, když původní listina byla vyjmuta v době okupace a později se ztratila.

Rovněž se diskutovalo o federativním uspořádání státu a odmítla se myšlenka samostatné Moravy jako dalšího subjektu vedle Čech a Slovenska. Také rehabilitace postižených osob v minulém období - šlo hlavně o učitele postižené z politických a náboženských důvodů - byla předmětem diskuse.

Velkým problémem bylo zavádění pětidenní pracovní doby. Byla kritizována skutečnost, že po oba volné dny jsou zavřeny obchody. Stejně nefungovala pošta a protože nebyla v obci veřejná telefonní stanice, neměli občané ve volné dny odkud telefonovat. Proto byl vznesen požadavek na urychlené vybudování veřejné telefonní stanice.

Zajímavá byla rozprava o výstavbě domků na Převrátí - tam se navrhovaly dvojdomky a řadová zástavba. Jednoznačný však byl požadavek občanů - stavět samostatné rodinné domky.

K 50. výročí ČSR navrhl učitelský sbor ZDŠ vrátit škole její původní název - Jubilejní škola T.G. Masaryka. Rada MNV tento návrh schválila. Zastavme se ještě u návrhu na obnovu zničeného pomníku TGM. 16.5. rada MNV přijala toto rozhodnutí k bývalému pomníku TGM: „Rada rozhodla znovu postavit odstraněný pomník, k jeho realizaci bude třeba: zjistit rozsah finančního nákladu a zajistit dodavatele, který by provedl zhotovení busty. Zároveň bude třeba vyřešit nové místo postavení, stávající nevyhovuje, celý areál Fojtství dozná změny. Za účelem zjištění předběžného nákladu a zajištění dodavatele byli pověřeni 2 členové rady, kteří mají zajistit uvedené podklady ke konečnému jednání. MNV přispěje v rámci svých možností na úhradu nákladů, ale není schopen finančně uhradit celý náklad. Má-li být urychleně pomník postaven, bude třeba zapojit celou Národní frontu a občany, kteří si znovupostavení přejí. Není vyloučeno, že se budou muset hledat finanční prostředky i mezi občany.“

20.6. na plenárním zasedání MNV se otázka pomníku objevila znovu. V zápise je zapsáno, že odstranění sochy, cituji: „bylo provedeno na základě jednání rady a plena MNV v roce 1960 a tenkrát veřejnost, dnes ze známých důvodů, neprotestovala a odstranění bylo provedeno zákonnými způsoby. Chtějí-li občané znovu sochu TGM postavit, budou si muset finanční prostředky najít. Kde a jak je věcí komise, která by měla být rozšířena o společenské organizace Národní fronty.“

Změnu společenského klimatu ukázaly i oslavy 1. máje - bez agitace a přesvědčování, to byly největší prvomájové oslavy v Zubří, které měly charakter lidové manifestace. Plné házenkářské hřiště na Fojtství vidělo pestrý kulturní program.

Jinou zajímavou otázkou bylo určení prostoru pro stavbu nového obchodu ve středu obce a jejího dalšího uživatele. Vedle družstevní Jednoty se nabízel i státní obchod Pramen. Po jednáních však nedošlo ke vzniku konkurence obchodů a lepší smluvní podmínky nakonec předložila Jednota.

Rozpočet na rok 1968 byl neúměrně nízký. Protože nebyly přiznány žádné dotace ONV, snížil se rozpočet z předešlých 1,950.000 Kčs na pouhých 633.000 Kčs. Příjmová položka byla posílena zvýšeným odvodem Gumáren, odvodem z Místního hospodářství a prodejem dvou rodinných domků u ZDŠ na částku 1,790.000 Kčs, výdaje roku 1968 činily 1,694.000 Kčs.

(pokračování příště)



Znak pánů z Krásna

POVÍDÁNÍ O ZUBŘÍ

Volné vyprávění o historii valašské obce Zubří od jejího založení až do dnešních dnů.

Díl „A“



35.

Výsledky hospodaření Místního hospodářství vykázaly hrubou výrobu za 458.000 Kčs a zisk 87.000 Kčs.

Dostáváme se k srpnovým událostem v Zubří. Od skorého rána jsme byli rozhlasem i televizí informováni o situaci, na obrazovce se objevovaly záběry z Prahy, k situaci se vyjádřil provoláním ústřední výbor KSČ, také předsednictvo okresního výboru KSČ a okresního štábu Lidových milicí na Vsetíně se obrátilo svým provoláním k občanům našeho okresu. V něm se mimo jiné píše: Odmítáme prohlášení nějaké anonymní skupiny bývalých vedoucích politiků, která nemá dostatek občanské slušnosti veřejně vystoupit a podepsat se!

Chceme splnit naši povinnost nezpronevěřit se ideálům ledna, ideálům socialismu demokratického, lidského. V zájmu těchto ideálů, v zájmu budoucnosti nás všech Vás žádáme o největší odpovědnost.

Klid, rozum a rozvaha zůstávají naší hlavní zbraní. Jen v tom je naše největší naděje.

V provolání je rovněž výzva: - Žádat rychlý odchod okupačních jednotek z našeho území a pokud toho nedosáhneme, neposkytovat jim pomoc a projevovat jim pasivní resistenci.

22. srpna zasedá rada MNV a přijímá toto usnesení: „Rada MNV Zubří se staví za provolání OV KSČ a rozhodla na jeho podporu organizovat podpisovou akci občanů, žádající propuštění vládních a stranických činitelů Svobody, Dubčeka, Černíka, Smrkovského, Kriegla a Císaře a odchod okupačních jednotek.“

Podpisová akce je vyhlášena ve dvou střediscích - v sále kina MNV v Domovině a v Závodním klubu Gumáren 23. srpna od 8 do 16 hod. Tato jednotná fronta proti okupaci, proti násilnému odvlečení představitelů do Moskvy k vynucenému jednání pod nátlakem vyústilo v podepsání moskevských protokolů o dočasném pobytu vojsk. Po návratu členů delegace bylo z vystoupení některých členů moskevského jednání cítit zklamání, porážku, z projevu jiných pak souhlas s okupací, kterou vydávali za vítězství.

Konec srpna, září a říjen byly ve společnosti rozpaky nad osudem dalších dnů. Odpor proti sovětské okupaci v prvých měsících byl ojedinělý a osobitý. V odporu proti okupaci nebylo použito ani násilí ani zbraně. Předně šlo o absolutní živelnou neposlušnost vůči politickému a ideologickému působení invazních sil a medií (t.zv. Zprávy, Vltava). Na druhé straně lidé plně respektovali dosavadní vedení státu, obcí a byli orientováni sdělovacími prostředky podporující vládu.

Třetí zbraní byla schopnost našich lidí komunikovat s vojsky invazních jednotek a přesvědčovat je o omylu jejich přítomnosti u nás. Do této vzedmuté vlny euforií zapadá i zákon o federaci z 28.X.1968 a jeho uvádění do života.

Do praxe se zaváděl zákon o pětidenním pracovním týdnu, 350.000 nejnižších důchodů bylo zvýšeno, tempo růstu výroby posledních dvou let umožnilo zvýšit osobní spotřebu o 9%. Ve vládě připravovala skupina expertů návrh nového zákona o podniku.

V naší obci po vzrušivých srpnových událostech zůstaly plakáty, výzvy k odchodu okupačních vojsk, vyjadřovala se podpora současné vládě a pokračovalo se v plnění přijatých úkolů.

Okupační vojska neodešla, naopak, z frenštátských kasáren odešla naše československá posádka a kasárna byla obsazena sovětskou armádou.

Zuberský národní výbor se věnoval hlavně výstavbě - zajišťoval podmínky pro výstavbu družstevních bytů a vykupoval pozemky pro nově budovaný okrsek Převrátí.

Na 28. října 1968 připadalo 50. výročí založení Československé republiky. I když to bylo v období po vstupu vojsk, doznívalo ještě období „Pražského jara“ bez cenzury. Proto se na knižním trhu objevovaly knihy, které po celých dvacet let byly tabu. Tak vyšly Čapkovy Hovory s TGM, objevovaly se vzpomínky legionářů, na počest výročí republiky byly vysazovány podle staré tradice Lípy svobody. V Zubří se také připravovala oslava 50. výročí ČSR. Na budově ZDŠ byla odhalena pamětní deska Josefa Holiše jako memento období nacistické okupace a represálií, které zažili v roce 1942 všichni muži Zubří starší 15 let a Josef Holiš zaplatil svým životem.

Tohoto výročí využili i učitelé ZDŠ k tomu, aby na jejich návrh byl na škole obnoven její původní název - Jubilejní škola T.G. Masaryka. A protože pohnuté události před nacistickou okupací neumožnily uskutečnit slavnostní předání školy zuberské veřejnosti, rozhodl MNV na návrh učitelského sboru vložit do základního kamene školy zakládací listinu, která byla sice sepsána již v roce 1932, ale podvakrát, vždy když byla v roce 1938 vyhlášena mobilizace, nemohla být patřičně uložena. Navíc se v padesátých letech ztratila. Byl však znám její opis, znovu byla pořízena a 27.X.1968 do základů nově pojmenované školy vložena. Při sledování historie 30. let v Zubří jsme se seznámili s potížemi při výstavbě školy, avšak s textem zakládací listiny jsme se neseznámili. Věřím, že si se zájmem přečteme i nyní a to jak její původní text, tak i dodatek z roku 1968. Oba texty jsou doslovným přepisem.

Pamětní listina

Občanstvo obce Zubří klade dnes za přítomnosti okresního hejtmana, pana vrchního rady dra Lva Šebesty, jako zástupce okresního úřadu, okresního školního inspektora pana Bohumila Pipka, jako zástupce okresního školního výboru, pana poslance Emanuela Vencla a pana senátora P. Ed. Kavana základní kámen k budově měšťanské školy, od níž se očekává mravní i hmotné povznesení celého okolí. Jsme přesvědčeni, že touto budovou stavíme sobě i našemu valašskému kraji ten nejkrásnější pomník, jež nás věky přetrvá a který bude příštím generacím mluvit o naší lásce k dětem i k našemu národu a státu.

Jsme si vědomi toho, že osud naší drahé republiky i naše budoucnost je v našich dětech. Proto se snažíme dáti jim to, co všechny národy i státy zachovává, t.j. poznání pravdy a dobra, vypěstění síly, mravnosti a krásy a ušlechtilosti duševní i tělesné.

Tímto těžkým úkolem pověřujeme naši školu a její učitelstvo. Kéž se jim práce daří k jejich radosti a nese bohaté plody k prospěchu naší obce, celého našeho krásného Valašska, národa i státu.

Dnes, kdy podnikáme dílo tak významné, jako je stavba této budovy měšťanské školy, čítá naše obec 3.385 obyvatel. O kulturní a tělovýchovnou práci v obci pečují tyto korporace:

Tělocvičná jednota Sokol (založená 1.1.1898, čítající dnes mužů, žen, dorostu a žactva celkem 109 osob. Starostou je Fr. Mikulenka).

Jednota Čsl. Orla (založená 20.5.1920, čítající dnes mužů, žen, dorostu a žactva 119 osob. Starostou je P. Josef Seget, děkan).

Dělnická tělocvičná jednota (založená 22.9.1922, čítající dnes mužů, žen, dorostu a žactva celkem 130 osob. Starostou je Ludvík Šimurda č. 164).

O bezpečnost občanstva se stará Sbor dobrovolných hasičů (založený dne 29.VI.1895, čítající dnes 59 členů činných a 116 přispívajících, starostou je Josef Cabák čís. 36) a Četnická stanice (založená 1.XI.1921 s 2 četnickými strážmistry a vrchním strážmistrem Leopol. Lenomarem).

O duchovní a náboženské povznesení občanů pečuje zdejší katolický farní úřad (založený r. 1788, počet duší 3.240) s děkanem P. Josefem Segetem a kaplanem P. Fr. Reichlem. Mládež vychovávají v naší obci 3 školy obecné („dolní" s 9 učiteli a říd. učitelkou Fr. Daehnovou, „horní" s 2 učiteli a řídícím učitelem Janem Lišaníkem, na Starém Zubří s 2 učiteli a říd. učitelem Oldř. Stromšíkem), a smíšená škola měšťanská s 6 učiteli a ředitelem Janem Mynářem, založ. v roce 1923.

Návrh na zřízení měšť. školy byl podán v sezení místní školní rady 18.XI.1922 učitelem Josefem Markem. Dne 6.5.1923 usnesla se místní školní rada i obecní zastupitelstvo zažádati zemský výbor o povolení zříditi měšťanskou školu. Zemský výbor dal svolení dne 13.10.1923 a zemská školní rada 29.10.1923, se závazkem vystavěti budovu měšťanské školy vlastním nákladem, s čímž souhlasili všichni členové obecního zastupitelstva i místní školní rady bez rozdílu politického přesvědčení. Starostou obce byl Jan Drda, rolník č. 40 a předsedou místní školní rady Čeněk Krupa, rolník č. 48.

Vyučování v nově zřízené měšťanské škole (umístěné zatímně v budově dolní obecné školy) započalo 8. listopadu 1923. Zatímním ředitelem jmenován odborný učitel Augustin Šrubař z Rožnova. Do první třídy bylo zapsáno 25 hochů a 23 děvčat. První inspekci vykonal okr. školní inspektor Osvald Baráček. Dnes má naše měšťanská škola 3 třídy kmenové a 2 zatímní pobočky se 151 žáky a je dosud umístěna v budově dolní školy.

První plán na vlastní budovu měšťanské školy vypracovali Karel Barabáš a Frant. Bayer, stavitelé z Rožnova. Tento plán byl přiložen k žádosti o finanční státní podporu, jíž vydatně podporovali pp. poslanci Emanuel Vencl a Josef Chalupník a p. senátor P.Eduard Kavan. Další plány byly několikráte měněny z technických i hospodářských důvodů. Stavbu této budovy provádějí - dle plánu arch. Boh. Kupky, (který jej vypracoval dle staršího schváleného plánu prof. ing. Miloslava Lamla) stavitelé: Alois Sedlář z Valašského Meziříčí a Frant. Bayer z Rožnova a zedničtí a tesařští mistři: Sigmund Gregor ze Zubří, Inocenc Drda z Vidče a František Vlček ze Zašové.

Hrubé práce stavby této školy byly jmenovaným stavitelům zadány obecním zastupitelstvem a místní školní radou za obnos Kč 1,040.000,-. Řemeslné a jiné práce, jež provádí obec ve vlastní režii, vyžádají si nákladu 360.000 Kč.

Z dárců, kteří nás finančně podporují v této době těžké krize, sluší jmenovat:

1. *Stát, jenž poskytl subvenci na školu celkem 622.827,05 Kč,*
2. *Zemi Moravskoslezskou, jež poskytla subvenci ve výši 10.000 Kč a*
3. *místního občana pana Dr. A. Fabiána, primáře moravskoostravské všeobecné nemocnice, který vybaví 1 třídu vlastním nákladem.*

Nynější obecní zastupitelstvo, na němž leží tíha i odpovědnost prováděné stavby, čítá 30 členů se starostou Aloisem Pernicou, místní školní rada 15 členů s předsedou Michalem Pavelkou a stavební odbor 6 členů s předsedou Michalem Svakem.

Stavbu měšťanské školy podnikáme ve čtrnáctém roce po světové válce, v době těžké hospodářské i mravní krize s velkými obtížemi, ale věříme, že budoucím pokolením vzejde z těchto našich obtíží lepší život a že tato škola bude štěstím pro naši obec i celý kraj.

Čestné podpisy obec. zastupitelstva, místní školní rady, zástupců učitelstva a staveb. odboru.

Tuto pamětní listinu vypracoval ředitel měšťanské školy Jan Mynář za spolupráce odborného učitele Theodora Vraje a starosty obce Aloise Pernice. Na pergamen ji napsal odborný učitel Frant. Šišák.

Dnes (27.X.1968 - datum úředně ověřeno) ukládáme „přepis" pamětní listiny do základního kamene Základní devítileté školy v Zubří.

Přepis byl zhotoven z předlohy, která sloužila k vyhotovení písemného dokladu z roku 1932, kdy byla započata stavba měšťanské školy.

Pamětní listina měla být vložena do základního kamene při slavnostním předání školy veřejnosti dne 29.10.1938. Slavnost se nekonala pro události květnové a zářijové (Mnichov) a byla odložena na pozdější dobu. Pamětní listina, která měla býti do základního kamene vložena, se v padesátých letech ztratila.

Roku 1937 obecní zastupitelstvo a místní školní rada požádaly Ministerstvo školství a národní osvěty, aby nová měšťanská škola měla název „Jubilejní měšťanská škola T.G. Masaryka". K uvedeným plánovaným oslavám došel souhlas Ministerstva školství a národní osvěty v roce 1938. Jmenovaný úřad rovněž svolil, aby škola měla název: „Jubilejní měšťanská škola T.G. Masaryka".

Zřízením Protektorátu v březnu 1939 bylo roku 1940 Ministerstvem školství a národní osvěty nařízeno výnosem ze dne 22.6.1940 čís. 80381/40-IV/4, aby z názvů ústavů, korporací, knihoven, bylo neprodleně odstraněno čestné označování jménem bývalého prezidenta T.G. Masaryka a to jak v nápisech, tak i v razítkách a tiskopisech. Nápis byl na škole odstraněn v roce 1940.

Po osvobození naší vlasti v roce 1945 byly pomníky a čestná označení dávána všude na svá místa.

Přišly roky padesáté, říkáme jim roky „kultu osobnosti" a začaly se znovu odstraňovati nápisy, pomníky nesoucí jméno T.G. Masaryka.

V Zubří byl čestný nápis na ZDŠ odstraněn v srpnu 1959. Píše se rok 1968. Je to 50. výročí vzniku „Československé republiky". Po lednovém demokratizačním vývoji československý lid na prvního prezidenta nezapomněl, dává jeho pomníky, pamětní desky a čestné názvy na místa, kde bývaly. Také MNV v Zubří obnovuje nápis na Základní devítileté škole. Škola bude mít název: „Jubilejní škola T.G. Masaryka".

V Zubří dne 27. října 1968
Kronikář obce: František Mikulenka v.r.

K těmto dokumentům byl přiložen přehled o současném politicko-hospodářském stavu obce Zubří.

Obec čítá celkem 4.384 osob, z toho 1.501 mužů, 1562 žen a 1.321 dětí do 15 let. Čísel domů v obci - 911.

V obci jsou čtyři školy a to Jubilejní T.G. Masaryka, dále stará dolní, 2třídka horní a 3třídka Staré Zubří.

Ve směrném plánu obce Zubří je pamatováno s prostorem pro výstavbu další školy na pozemcích Krupových, Šimurdových a Pavelkových ve středu vesnice. Ředitelem hlavní školy je s. Josef Kubiš, Zubří 691, ředitelem na horní škole je s. Zdeněk Novotný, Zubří 805, ředitelem školy na Starém Zubří s. Josef Dobeš, Zubří 369.

Stará budova školy je jako součást školy hlavní. Ve všech školách učí celkem 33 učitelů. Celkový počet tříd ve všech školách 26 a 2 oddělení družiny mládeže. Celkový počet žáků ve všech školách je 596, zaměstnanců škol celkem 14.

Pro zlepšení podmínek v hlavní škole připravuje se teplofikace ZDŠ, kterou národní výbor připravuje ve spolupráci se závodem Gumárny Zubří. Zatím se ve všech (třídách) školách topí v tradičních kamnech.

V obci jsou 2 mateřské školy. Závodní školka, ředitelka Drah. Trčková - dětí celkem 58, mateřská škola při ZDŠ, ředitelka Marie Dobiášová - 53 dětí.

(pokračování příště)



Znak pánů z Krásna

POVÍDÁNÍ O ZUBŘÍ

Volné vyOrávění o historii valašské obce Zubří od jejího založení až do dnešních dnů.

Díl „A"



36.

Úsek státní správy.

Národní výbor čítá 37 poslanců NV, 3 poslanci ONV. Rada má 11 členů. Její složení:
předseda Frant. Pšenica, Zubří 196
tajemník Josef Raždík, Zubří 441
náměstek Jaroslav Vejpustek, Zubří 684
člen rady Ladislav Nohavica, Zubří 673 - předs.zeměděl.komise
Jaroslav Mikulenka, Zubří 643 - předs.školské komise
Miloslav Logner, Zubří 816 - předs.sociální komise
Vojtěch Martinek, Zubří 123 - předs.finanční komise
Josef Novosad, Zubří 266 - předs.zdrav.komise
Jaroslav Kovář, Zubří 742 - předs.komise veř.pořádku
Miroslav Holiš, Zubří 222 - předs.kom.míst.hospodář.
Jan Jakšík, Zubří 48
Ostatní poslanci MNV: Bohumil Tovaryš, Bedřiška Šimurdová, Jaroslav Mojžíšek, Marie Porubová, Jan Martínek, Jiřina Šimurdová, Čeněk Dobeš, Rostislav Opěla, Miroslav Válek, Svatoslav Matyščák, Anna Gazdová, Frant. Pšenica, Jindřich Bargl, Adolf Fabián, Jan Fabián, Miroslav Bambuch, Vincenc Opálka, Marie Svaková, ing. Marie Malinová, Josef Poruba, Květoslav Němec, Josef Divín, Zdeněk Poruba, Jaroslav Němec, Ergard Andrýsek a Vlastislav Šimurda.

V obci pracuje 7 účelových komisí NV. Mimo toho je pomocný aktiv Sbor pro občanské záležitosti, který se stará o vítání dětí do života, jubilejní svatby, návštěvy přestárlých a různých jubilantů, rozloučení při pohřbech atd. Předsedou sboru je s. Ludvík Martínek, Zubří 804. Kronikářem obce je s. František Mikulenka, Zubří 260, který se velmi pečlivě stará o obecní kroniku. Na NV je 7 zaměstnanců.

Současné úkoly před národním výborem:

Příprava výstavby družstevních bytů u závodu Gumárny, dokončení projektu výstavby centra obce v prostoru stávajícího Fojtství, zpracování okrsku pro výstavbu rodinných domků na Převrátí, teplofikace ZDŠ parou ze závodu Gumáren a výstavba vodovodu včetně kanalizace, která po mnohaletém úsilí dostává konkrétní podobu.

Při MNV jsou provozovny Místního hospodářství, které zajišťují drobné služby občanům, nákladní autodoprava 3 auta, 3 kamenolomy, a to Tylovice, Házovice a Lipůvka, zařizuje se výrobna betonového zboží pod Hůrkou. Vedoucí provozoven je s. Jaroslav Dořičák, Zubří 513.

Celkové složení půdy katastru obce Zubří:

zemědělská půda	*1.166 ha 67,06 a*	
	z toho orná	*579 ha 69,24 a*
	lesní půda	*1.498 ha 47,91 a*
	ostatní	*239 ha 49,52 a*

Z toho JZD hospodaří na celkové výměře 951 ha 87,59 a zemědělské půdy. V JZD je celkem 198 členů. Tržby za rok 1967 docílily celkem 4,705.404 Kčs, družstevníkům vyplaceno 1,834.783 Kčs.

Jednotné zemědělské družstvo se specializuje na chov slepic, kterých má ve stavu 6.200 kusů a výrobu mléka. Průměrná dojivost na 1 krávu činí 2.455 l, průměrná snůška vajec na 1 nosnici je 174 ks.

Předsedou JZD je s. Oldřich Haša ze Lhotky nad Bečvou.

Politická situace:

Vedoucí politickou silou je organizace KSČ, předseda s. Vincenc Kubiš, Zubří 62.
Další politické strany:
ČSL - předsedou je Josef Randus, Zubří 636
ČSS - předsedou je Jaroslav Bumbala, Zubří 290.

V obci slučuje všechny organizace Místní výbor národní fronty, předseda s. Lubomír Lišaník, Zubří 254. Na této základně se projednávají úkoly, které mají charakter celospolečenský.

Ve vesnici pracují další zájmové organizace:

Tělovýchovná jednota - oddíl házené, který je v celostátní soutěži, kde se již několik let umísťuje v první polovině tabulky.

Dvě organizace požární ochrany, tři organizace ČSČK, organizace Myslivecké sdružení.

Dále Svazarm, Čs. svaz mládeže, Tělovýchovný oddíl na Starém Zubří pod názvem Lesana, Čs. svaz žen, hájící zájmy žen, ROH závodu Gumáren.

Velkým přínosem pro vesnici je závod Gumárny, zaměstnávající 1.500 zaměstnanců, který se dostavuje z malých nevyhovujících provozoven v moderní závod, vyrábějící technickou gumu. Ředitelem závodu je s. Frant. Pavka.

Převážná část občanů je církve římsko-katolické. Děkanem na místní faře je Petr Neduchal.

Těch několik hlavních údajů bylo napsáno pro budoucí pokolení, které si bude moci udělat představu o tepu života obce Zubří v roce 1968 v době oslav 50. výročí trvání ČSSR, při nichž tyto listiny byly do základního kamene vloženy.

Zubří 27. října 1968

Josef Raždík, v.r. *tajemník MNV*
Frant. Pšenica, v.r. *předseda MNV*

Naše „Povídání" o roku nadějí, přání, zklamání, jsme ukončili obrázkem Zubří, jak rok 1968 viděli tehdejší představitelé naší obce.

Další 2 léta jsou nazvána roky normalizace. Léta 1969 - 70 popřela a vyvrátila polednový vývoj 1968.

V červenci 1968 se sešly státy Varšavské smlouvy (naši představitelé chtěli dát přednost zejména dvoustranným jednáním a této schůzky se neúčastnili) a ty dopisem našim představitelům určily úkoly pro řešení situace v naší republice.

Byly to
- rozhodný a smělý nástup proti pravicovým silám, mobilizaci všech prostředků obrany
- zastavení činnosti všech politických organizací, vystupujících proti socialismu
- ovládnout prostředky masové informace - tisk, rozhlas, televizi
- sjednocení na marx.leninském dodržování demokrat. centralismu, posílení vládnoucí úlohy strany

Tento program přišla prosadit v srpnu takřka milionová armáda proti jednomyslnému odporu většiny národa a vojensky mu tato pouta vnutila na další 2 desetiletí. 21. srpen nesplnil plně očekávání interventů. Nevznikla dělnicko-rolnická vláda, která by sama začala plnit tento připravený postup. V Moskvě se muselo jednat s těmi představiteli, kteří byli okupačními vojsky internováni mimo území naší republiky.

Výsledek jednání - t.zv. moskevský protokol - potvrdil ve funkcích ty vládní a stranické funkcionáře, kteří byli v internaci a měli být zbaveni svých funkcí nastolenou dělnicko-rolnickou vládou. Na druhé straně však protokol umožňoval pobyt vojsk na našem území a stvrzoval mocenské priority a politickou nadvládu představitelů SSSR v

Československu (odvolání ministra vnitra Pavla, prohlášení XIV. sjezdu za neplatný, zákaz jakékoliv kritiky SSSR a varšavské pětky atd.). Vše, co se nelíbilo odpůrcům reforem a dogmatickým kritikům, podporované vojenskou přítomností a silou sovětské armády, bylo prohlášeno za oportunistické, revisionistické, tudíž nepřátelské.

Když se začaly postupně vyjevovat důsledky těchto „protokolů", začala se zdvihat vlna sílící emigrace, která v průběhu dalších let připravila naši republiku zhruba o 200.000 občanů.

K otevřenému útoku těchto „normalizátorů" došlo už v souvislosti s formováním nových státních federativních orgánů. Jejich t.zv. Zprávy a Vltava (střediska řízená intervenčními propagandisty) rozšiřovaly výmysly a lži o přestavitelích Dubčekova vedení a vynucovaly jejich rezignaci nebo odstoupení.

Do této nervózní atmosféry přichází série zoufalých protestů studentů Jana Palacha, Jana Zajíce a El. Plocka, kteří se na protest proti trvající okupaci upálili. Tento akt protestu a burcování k odporu proti praktikám neostalinismu však tehdejší propagandě posloužil jako důkaz existence kontrarevoluce.

Po lednových demonstracích při pohřbu Jana Palacha přichází březnové vítězství hokejistů ČSR nad Sověty na mistrovství světa a znovu po republice propukají protisovětské demonstrace. V Praze došlo k rozbití oken sovětského Aeroflotu a následuje ostrý sovětský protest s varováním před nedozírnými následky.

Výsledek hrozby přichází hned v dubnu. Je odvolán Alex. Dubček a zvoleno nové předsednictvo v čele s G. Husákem. Nové vedení chce zavést pořádek a konsolidovat poměry tím, že porazí pravicově oportunistické síly a obnoví vedoucí úlohu KSČ ve společnosti, zejména v masových organizacích, v Národní frontě, ve státní správě.

Prvé výročí srpna přivedlo do ulic znovu tisíce demonstrantů, kteří zpochybnili teorii, že většina národa podporuje dubnové změny. Novým faktem se ukázal masivní a mimořádně tvrdý zásah bezpečnosti, armády a milicí. Obušky, vodní děla, slzný plyn, to byly nové prostředky síly a nadvlády nově se tvořící moci.

Po těchto událostech dochází k postupnému odstraňování všech stoupenců Dubčekova křídla, začínají politické prověrky v Bezpečnosti, armádě, sdělovacích prostředcích, správních orgánech. Poslední fáze začala na jaře 1970 „výměnou stranických legitimací", t.zn. prověrkami, při kterých bylo zbaveno asi půl milionů členů KSČ členství. Zvlášť tvrdá byla čistka inteligence v českých zemích.

V prosinci 1970 je vydáno „Poučení z krizového vývoje", které se stalo zaklinadlem a směrnicí dalšího období.

Normalizace je dokončena. Její důsledky na vývoj společnosti i ekonomicky můžeme dnes posuzovat s odstupem tří desetiletí.

Jiří Menzl v drobné knížce svých postřehů a myšlenek se v jedné poznámce ke dni pozastavil nad otázkou posrpnového vývoje a tak trochu i nad dějinami našeho národa. Píše:

„Vždycky jsem cítil rozpaky, když se mluvilo o našem utrpení pod sovětskou okupací, o Biafře ducha a podobně. Vzpomněl jsem na hladové běžence z Afriky a měřil je s českými posrpnovými uprchlíky v emběčcích. Porovnával jsem krutost mad'arské revoluce v padesátém šestém s vpádem vojsk Varšavské smlouvy do Čech o 20 let později. Polpotovské řádění a Stalinovy gulagy byly, myslím, něco docela jiného než normalizační čistky. Řádění bolševika bylo v Čechách spíš nesmyslné a hloupé, než výslovně kruté.

Ale asi není rozhodující počet obětí. Bezpráví se nedá měřit množstvím prolité krve. Nevím, co si mohou pamatovat dnešní mladí horlivci, já si však pamatuji moc dobře, že útlak nezačal od ruských okupantů, ale od českých kolaborantů. Pamatuji, jak byli Rusové prvních pár měsíců po srpnu bezradní, protože Češi drželi při sobě. Represe se nekonaly, byli jsme příliš na očích ostatního světa. Byli to naši lidé, kdo začal s represemi.

Nejen ctižádostivý Husák vystřídal Dubčeka. Všude, ve všech vrstvách a ve všech oborech se objevily zvrácené povahy, lidé většinou malých schopností a špatných morálních kvalit, kteří odhadli, že pro ně nastala příležitost, jaká se nebude opakovat, že nastal čas, aby vystřídali ty schopnější. Byli takoví i mezi mými kolegy v divadle a ve filmu. Sami začali ty schopnější denuncovat a likvidovat. Pamatuji si to dobře.

Tak nevím .... Češi netrpěli pod okovanou botou okupanta. Trpěli pod pokřivenými povahami Čecháčků. Trpěli nejvíc tím, že se jim museli přizpůsobit. A to není kruté, to je jen hloupé a nešťastné. Je to tak trochu mýtus vymlouvat se na nešťastnou polohu a na agresivitu jiných. Nejsme takové holubice, jak bychom se rádi viděli, a jsou národy, které mají dějiny důstojnější, než jsou ty naše." (J. Menzl - Tak nevím - podruhé, str. 23)

Jak probíhala „normalizace" v Zubří? V kronice obce byly jistě popsány události kolem srpna 1968 i „normalizování" v následujících letech. Bohužel, nemůžeme nic ze zápisů citovat, protože kronika se ztratila. Ze záznamů a zápisů, z těch několika střípků, si alespoň částečně vybavíme situaci sledovaných let.

Do dubna 1969 se očekávalo, které síly ve společnosti nabudou rozhodující moc, po nástupu Husáka se jasně rýsovala cesta dalšího vývoje - dogmatické lpění na překonaných poučkách a vývoji společnosti.

Čistky v ústředních úřadech a sdělovacích prostředcích byly přijímány s rozpaky. U někoho s úlevou a uspokojením, u většiny s pocitem hlubokého zklamání.

Někteří občané se rozhodli pro emigraci. I ze Zubří odešlo přes 20 občanů na Západ.

V Gumárnách došlo ke dvěma podstatným změnám. Federálním uspořádáním státního a hospodářského řízení se od 1.1.1969 stal závod samostatným národním podnikem a po prověrkách byly nahrazeni ve svých funkcích jak ředitel závodu, tak i jeho náměstek. Ke změnám a propouštění docházelo i na nižších funkcích.

Prověrky v roce 1970 byly v závodě opakovány, protože po prvém kole nebyl vyloučen plánovaný počet členů.

Prověrky proběhly na školách u všech učitelů i na úřadech.

Po prověrkách „neprověření" členové většinou odcházeli ze svých funkcí na méně kvalifikovanou práci. Zvýšil se ideologický tlak ve společnosti. Ti, kteří byli prověřeni, poznali, co se od nich očekává, jak se mají chovat a jednat.

Že ideologický tlak měl i zákonnou podobu, dosvědčuje i usnesení rady ONV Vsetín z 1.6.1971. Cituji: Rada SmKNV Ostrava projednala záznam z jednání 9. schůze vlády ČSSR z 28.4.1971 k některým ustavením Zákoníku práce týkající se rozvazování pracovního poměru a ukládá:

Připomenout svým podřízeným organizacím a podnikům, že po 1.1.1972 pomine možnost okamžitě rozvazovat s pracovníky pracovní poměr v důsledku jejich postojů a projevů z let 1968 -1969....

Rada ONV ukládá všem vedoucím odvětvových odborů ONV, které řídí podniky a organizace, zabezpečit realizaci tohoto usnesení. - Termín do 31.5.1971.

Ideologický tlak rostl i ve školství. V roce 1968 se na př. přihlašování do náboženství stalo věcí rodičů a farního úřadu bez zásahu školy - po roce 1969 se znovu přihlášky podávaly přes ředitelství škol. Byl vydán pokyn, aby učitelé společenských předmětů - občanské výchovy a dějepisu - zvýšili političnost v působení na žáky v nejvyšších ročnících, aby mezi ně nemohly být zanášeny názory nejasné nebo zmatené, či dokonce nepřátelské.

(pokračování příště)



Znak pánů z Krásna

POVÍDÁNÍ O ZUBŘÍ

Volné vyOrávění o historii valašské obce Zubří od jejího založení až do dnešních dnů.

Díl „A“



37.

V roce 1971 však došlo u nás k události, která, jak potvrzuje protest MNV Zubří, narušila proces konsolidace v obci. Kritickou situaci popisuje dopis, který byl zaslán na ONV Vsetín i ved. tajemníkovi OV KSČ. Cituji:

ONV Vsetín
s. Růžička Zubří 18.3.1971

Rada MNV Zubří oznamuje, že dne 16.3.1971 v ranních hodinách byla ze zdejší školy odstraněna část názvu školy a to T.G. Masaryka, zbytek pojmenování - Jubilejní škola - zůstal. Toto odstranění bylo provedeno bez vědomí stranického a státního orgánu v Zubří neznámými pachateli, dle svědeckých výpovědí, pracovníky požární ochrany ze Vsetína.

Tato metoda odstranění názvu zapříčinila zhoršení politické situace v obci, je předmětem ostré kritiky organizátorů, ze strany občanů a v žádném případě v současné době neposloužila ke konsolidaci politických poměrů v obci, dá se říci, že tyto se zhoršily.

Od těchto metod se funkcionáři NV Zubří distancují a pokud k tomuto byl dán pokyn z nadřízených orgánů, čemuž nevěříme, s těmito metodami nesouhlasíme.

Řešení pojmenování školy mělo být projednáno jak ve stranických tak státních orgánech, které měly rozhodnout o způsobu přejmenování s časovým určením.
Dáváme Vám toto na vědomí.

S pozdravem
Míru zdar
tajemník MNV předseda MNV

Na vědomí: vedoucí tajemník OV KSČ Václav Václavík“ -

Citujeme-li dopis MNV Zubří, zastavme se i u změn, které probíhaly i v našem voleném zastupitelstvu obce.

Před volbami do národních výborů i Parlamentu v listopadu 1971 (původně měly být volby v roce 1968) při hodnocení práce poslanců a komisí se ve zprávě konstatuje, že v roce 1968 (po srpnu) byli vyměněni 4 poslanci a v roce 1969 po provedených pohovorech dalších 11 poslanců. Celkem tedy odešlo z obecního zastupitelstva 15 členů (z 37 zvolených). V 11členné radě došlo během volebního období k 5 změnám.

Poslední střípek mozaiky těchto let je situace kolem obecní kroniky. V červnu 1970 je kronikář Fr. Mikulenka odměněn za vzornou péči o kroniku obce Pamětní medailí. Ještě v srpnových dnech 68 rada MNV podporuje požadavek předsednictva OV KSČ Vsetín urychleného odchodu okupačních jednotek z našeho území a organizuje podpisovou akci na podporu tohoto požadavku.

Po třech letech přijímá nová rada, vzešlá z voleb 1971 tento dodatek k záznamům v kronice obce Zubří. Myslím, že toto usnesení vystihuje problémy doby - polednový vývoj, rozdělení společnosti, vstup vojsk či okupaci a normalizační úsilí. Cituji:

Dodatek k záznamům v kronice obce Zubří

Při pročítání zápisů z roku 1968 bylo zjištěno, že se kronikář dopustil v několika místech věcných omylů. Zřejmě se tak stalo pod vlivem sdělovacích prostředků, jmenovitě rozhlasových vysilačů, které svými překotnými zprávami ze všech krajů uváděly lidi na scestí.

Mluvilo se neustále o „socialismu s lidskou tváří“, což si veliká část občanů (velmi často i příslušníků KSČ) vykládala jako příležitost k uvolnění pracovní morálky i k překrucování ideových principů. To však je nutno hodnotit jako projevy liberalismu a oportunismu, dokonce antikomunismu a šovinismu, které se uplatňovaly zejména v nově vzniklých organizacích KAN (Klub angažovaných nestraníků) a K 231, do něhož se hlásili především občané postiženi v 50. letech pro protistátní činnost i další kriminalistické živly.

Všechno bylo v souvislosti se změnou vedoucího tajemníka ÚV KSČ v lednu, kdy se na místo Antonína Novotného dostal do čela KSČ Alexandr Dubček. Jeho slabost se brzy projevila v celém veřejném životě, události se překotně řítily k obnovení kapitalistického řádu a dokonce ke spolupráci se západními Němci, kteří se ve zvýšené míře hrnuli do naší republiky, pod záminkou turistického ruchu. Ve skutečnosti mnozí z nich byli z řad revanšistů, vyčkávajících vhodnou příležitost k návratu Němců odsunutých v roce 1945.

Na mnoha místech a mítincích otevřeně vystupovaly živly protikomunisticky smýšlející i jednající, zaměřené ostře proti Sovětskému svazu a proti našemu přátelství a spojenectví se Sovětským svazem. Hrozilo zjevné nebezpečí kontrarevoluce, jež ovšem i někteří vedoucí činitelé popírali, ačkoliv byli několikrát na toto nebezpečí ze strany SSSR i ostatních socialistických zemí upozorňováni a varováni. Schůzky v Čierné n.T. a v Bratislavě měly být pro naše politické vůdce výstrahou. Obyvatelstvo nebylo o těchto jednáních informováno. Bylo naopak přesvědčováno, že u nás neexistuje žádná kontrarevoluce, že u nás je všechno v pořádku a že si všechny záležitosti vyřídíme sami k plné spokojenosti nás všech.

Když představitelé socialistických zemí viděli, že se ani ze strany naší komunistické strany nedbá varovných hlasů a nebezpečí zvratu ke kapitalismu se stupňovalo, došlo k zásahu spojeneckých vojsk SSSR, PLR, NDR, MLR a BLR.

Mnozí naši občané se dali ovlivnit sdělovacími prostředky, neuvědomili si omyl tohoto zásahu. Tvrdili, že přece u nás se nedá mluvit o kontrarevoluci a označovali vstup spojeneckých armád na naše území za „okupaci“ a dožadovali se společensky nevhodnými výroky odchodu vojsk. Odmítali vojákům i podat vody. Také kronikář podlehl stejným myšlenkám a píše o „okupačních armádách“. Je třeba tyto názory a zápisy poopravit v tom smyslu, že nešlo o okupaci, ale o projev internacionální pomoci pro záchranu socialistického zřízení. Muselo dojít ke změně ve vedení KSČ, muselo se vynaložit mnoho sil k obnovení pořádku, k uplatnění vedoucí úlohy KSČ, jež byla od ledna 1968 silně otřesena. Muselo se učinit všechno pro obnovení přátelských vztahů k SSSR a posílení těchto vztahů v celé naší zahraniční politice ve smyslu Gottwaldova „Se Sovětským svazem na věčné časy a nikdy jinak“. Vyžádalo si mnoho sil a poměrně dlouhé doby, aby se veřejné poměry konsolidovaly, aby se napjaté ovzduší uklidnilo, aby se ustálily opět naše ekonomické poměry. S odstupem víc než tří let je možno vyslovit přesvědčení, že se to novému vedení KSČ včele s Dr. Gustavem Husákem plně podařilo.

4.5.1972 Rada MNV Zubří“

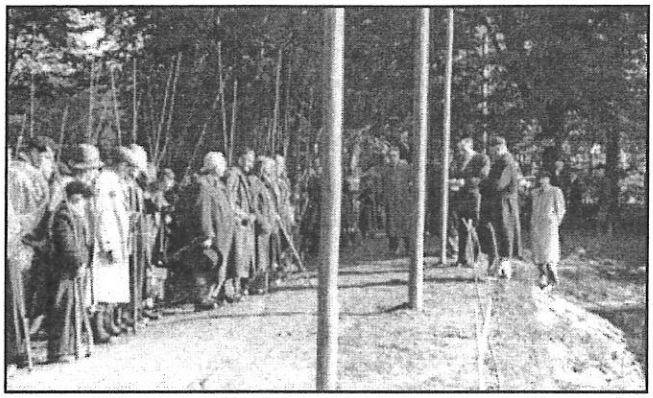
Snad tyto poskládané střípky dají čtenářům „Povídání“ obrázek doby, které v naší historii říkáme - normalizace. Ale nechme teď normalizaci normalizací a věnujme se normálním problémům života obce a hlavně práci národního výboru.

(pokračování příště)

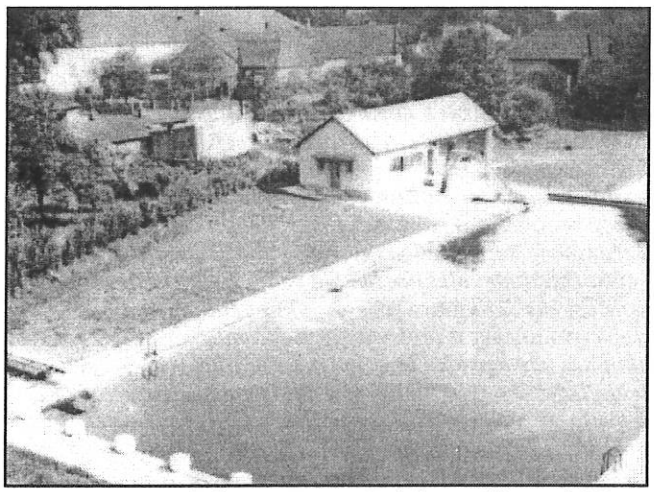
Několik dobových fotografií z let 1948 - 1968



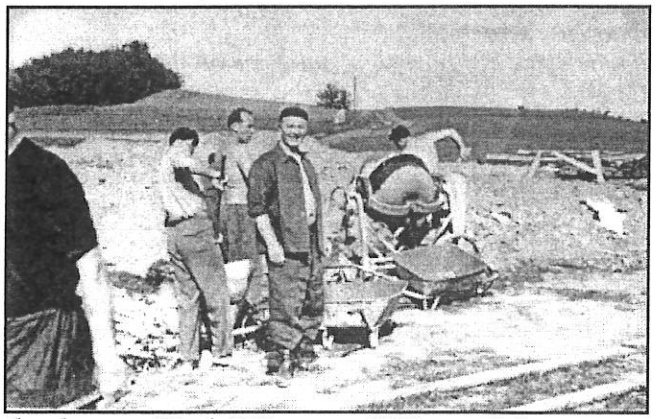
Dvě červencové povodně 1949 strhly splav i stavidlo přes struhu.



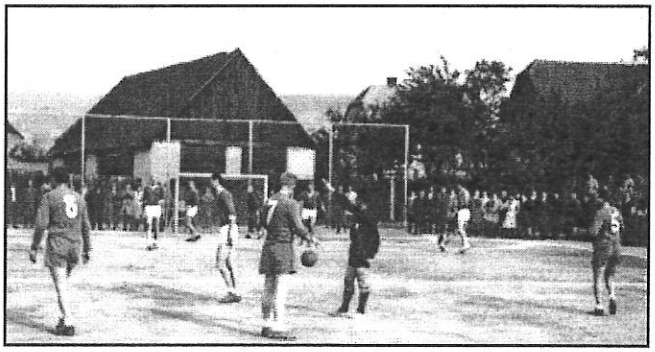
V roce 1950 byly vybudovány 2 hamerské rybníky - Dolní a Horní - slavnostní zahájení provozu na hrázi nového rybníka.



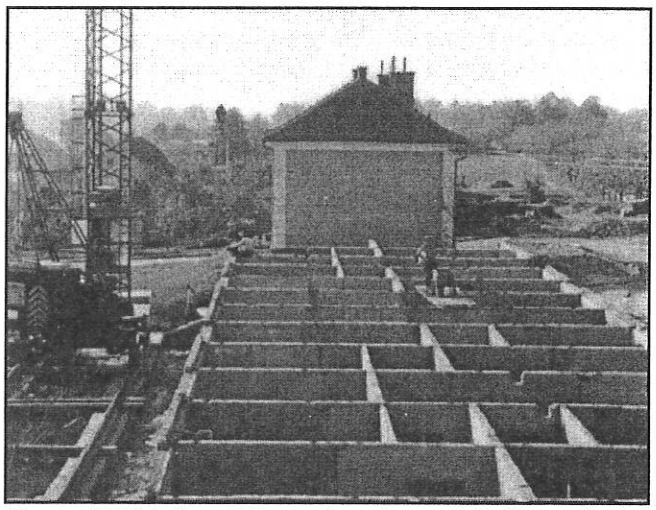
V červenci 1953 bylo otevřeno v Zubří první koupaliště.



Ihned po rozšíření JZD v roce 1957 se začal za pomoci brigádníků stavět kravín.



V šedesátých letech slavila zuberská házená na svém hřišti u Fojtství úspěchy.



V roce 1966 byla zahájena výstavba prvých tří panelových domů.



Srpen 1968 v Zubří.



Srpen 1968 v Zubří.



Znak pánů z Krásna

POVÍDÁNÍ O ZUBŘÍ

Volné vyOrávění o historii valašské obce Zubří od jejího založení až do dnešních dnů.

Díl „A"



38.

Ale nechme teď normalizaci normalizací a věnujme se normálním problémům života obce a hlavně práci národního výboru v Zubří v období let 1969 - 1971. Bylo to vlastně prodloužené volební období, když volby roku 1968 se nekonaly.

V roce 1968 jsme poznali záměry výstavby pro další období a nyní nastal čas realizace těchto záměrů. Je nutné zdůraznit, že potřeba zvýšené výstavby v Zubří byla vyvolána intenzivním rozvojem Gumáren. Po rekonstrukci lisovny a umístění strojírny v rekonstruovaných prostorách v konci padesátých let, je na počátku 60. let postavena budova skladu hotových výrobků s dílnou opracování technické pryže. V šedesátých letech s prudkým rozvojem strojírenství se zvyšuje poptávka po technické pryži. Gumárny začínají realizovat projekt G 1000 v roce 1960, v roce 1962 začíná poloprovoz a v roce 1963 již investice produkuje plánovanou výrobu. Roku 1961 dosahuje počet pracovníků historickou hranici 1000 zaměstnanců. Sotva ustává etapa výstavby G 1000, je v letech 1967/68 zahájen další investiční projekt G 1010 a v roce 1970 již produkují nové haly předpokládaný plán výroby. O tempu růstu nám dává přehled tabulka, která za základ rozvoje pokládá rok 1955. (100%)

Rok	Pracovníci %	mzdy %	produktivita %	zisk %
1955	100%	100%	100%	100%
1962	185	116	176	754
1969	212	142	221	867
1975	205	181	383	1.899
1985	209	243	453	1.927

Se stoupající zaměstnaností se zvyšoval počet obyvatel obce, zvyšovaly se i příjmy zaměstnanců a tím rostly požadavky na bydlení, zásobování, technické vybavení bydlení, zdravotní služby.

MNV vedle řady drobných akcí na zvelebení řešil základní problém obce - vodovod, kanalizaci a rozvoj bytové výstavby. V roce 1969 je zpracována projektová dokumentace okrsku Fojtství, zastavovací plán okrsku Převrátí a Poštovní ulice, studie výstavby centra obce. Byl přijat plán výstavby sídliště s 224 bytovými jednotkami.

Z menších akcí jmenujme budování mostu a kanalizace v Poštovní ulici, hřiště u „horní" školy, chodníky a komunikace kolem závodu Gumáren, uzavírací postřik komunikace na Převrátí a ulice u Fojtství. Opravovala se cesta do Bořkové a Drážek, most u Daňků, opraveny veřejné studny, na hřbitově byla vybudována studna a urnový háj.

Vlastní investiční práce pokračovaly na výstavbě drtírny v hodnotě 154.000 Kčs a na výstavbě haly pod Hůrkou. Slíbená dotace ONV nedosáhla požadovaných 400.000 Kčs, proto obec požádala o půjčku u Státní spořitelny.

V říjnu 1969 byla obci přidělena dotace 500.000 Kčs na výstavbu inženýrských sítí soustředěné výstavby rodinných domků.

Rozpočet na rok 1969 byl vyrovnaný - 1,157.000 Kčs. Ale abychom jen nestavili. Zprávu o kulturní činnosti pro zasedání pléna MNV nám dává obrázek o kulturním dění v obci koncem 60 let.

V obci pracuje 8 kroužků a souborů se 127 členy.

V roce 1969 je uspořádáno 27 kulturních akcí s účastí 4.607 návštěvníků. Z toho byly 4 vystoupení profesionálních souborů z Ostravy, Olomouce a Bratislavy, byly uspořádány 3 výstavy (háčkování, ovoce a obrazy J. Hapky), dále 7 koncertů.

Kina měla 185 filmových představení s 12.380 diváky. Divadelní kroužek připravil hru R. Nashe „Děvčata z Brook Waley" a hru P. Křičkové „Kámen z Radhoště". Úspěšná byla inscenace J. Žáka - Študáci a kantoři - nastudována v roce 1968, měla 17 repríz a získala v soutěžích 3 ocenění, za režii, za nejlepší mužský a ženský výkon a 1. místo na okresní přehlídce souborů v Karolínce.

Z hudebních těles existovala dechovka, cimbálová muzika a big beatová skupina. Dále pracovaly fotokroužek, modelářský a radiokroužek.

Knihovna se rozrostla o 351 nových knih, registrovala 988 čtenářů s 12.217 vypůjčkami.
Rok 1970 měl rozpočet s příjmy 655.400, z toho dotace ONV 238.000 a vydáním 655.400.

MNV podává rozbor k rozpočtu a žádá účast odpovědného pracovníka ONV, finančního odboru, na zasedání pléna. Došlo k úpravám rozpočtu. Příjem činil 943.000, skutečnost na konci roku 2,022.000,- Kčs a vydání upraveného rozpočtu 1,346.000 Kčs, skutečné vydání 1,908.000 Kčs.

V březnu 1970 se uskutečnil kontrolní den na stavbě vodovodu pro Zubří za účasti INGSTAVU jako dodavatele a OVHS (okresní vodohospodářská správa) jako investora.

Bylo položeno 800 m potrubí, provedeny tlakové zkoušky. Další stavba byla přerušena, Ingstav nezajistil trubní materiál, odmítl jej dodat. Požadovaný materiál zajišťuje poslanec KNV, p. Paška. Za 6 týdnů, v květnu 1970 je zahájena výstavba vodojemu 2 x 400 m^3 nad Pomníčkem. Na srpnové zasedání pléna byl pozván p. Urbach, ředitel OVHS, aby zdůvodnil neplnění harmonogramu výstavby vodovodu. P. Urbach osvětlil tehdejší koncepci zajištění pitné vody pro celý okres Vsetín propojením hlavních zdrojů u Vsetína, Val. Meziříčí a Rožnova.

Zuberský vodovod byl rozložen do 4 etap. Prvé dvě etapy zajišťují přívod vody z Rožnova, výstavbu vodojemu a vybudování hlavního řadu přes vesnici tak, aby voda byla dovedena do 224 bytových jednotek, jejichž část má být předána v dubnu 1972. Tyto práce jsou smluvně zajištěny.

Kanalizace má však zpoždění. Hlavní čistička společná s Rožnovem, budována na katastru obce Zubří má zpoždění a nebude dokončena současně s dokončením bytovek, takže je třeba odpad ze sídliště nejméně na 1 rok řešit provizoriem. 3. a 4. etapa vodovodu (rozvody po obci) nejsou dosud finančně a materiálově zajištěny. Finanční náklady na vodovod, kanalizaci a čističku přesahují 30 milionů Kčs.

Na Převrátí začíná budování inženýrských sítí - rozměřují se komunikace, je provedena skrývka ornice na budoucí komunikaci, začíná se s výkopem a uložením kanalizace.

Z dotace 267.000 Kčs na inž. sítě k rodinným domkům se provedla část kanalizace do Drážek a na Španihelově.

V akci „Z" byly provedeny tyto akce: drtič písku v Lipůvce, fasáda školy na St. Zubří, vodovod Javorníky a výrobna betonového zboží. Dále byla zahájena stavba mostu do Pádolů, stavba byla přerušena pro nedostatek finančních prostředků.

Z finančních prostředků Gumáren bylo vybudováno parkoviště aut před závodem a parkovací úprava za Závodním klubem.

Stále rostoucí požadavky na komisi výstavby, která koordinovala všechny úkoly výstavby (vlastní investiční práce, akce „Z", spolupráci na investičních pracích Gumáren Zubří, vodovod, kanalizace), daly podnět k žádosti o přiznání charakteru města pro obec Zubří. MNV chtěl docílit toho, aby při MNV pracoval samostatný stavební

technik a ten mohl být jmenován jenom při městském národním výboru.

Žádost o přiznání charakteru města byla pečlivě zpracována a odeslána 14. září 1970 na Severomoravský krajský národní výbor. Elaborát zachycuje stav v obci na začátku 70. let. Z jeho obsahu budu citovat jen ty nejdůležitější údaje z jednotlivých kapitol.

1. Počet obyvatel - k 14.9.1970 má obec 4.498 obyvatel, ve srovnání s počtem obyvatel při sčítání lidu došlo k výraznému růstu počtu obyvatel.

2. Občanská vybavenost

a) v obci jsou - základní škola, dvojtřídka na horním konci a trojtřídka na Starém Zubří - celkem je v Zubří 27 tříd, 34 učitelů a 2 vychovatelky. Dále 2 mateřské školy - MNV s 52 dětmi a Gumáren Zubří spolu s jeslemi pro 60 dětí.

b) Ve zdravotním středisku OÚNZ působí praktický lékař a zubní lékař. Od 15. září zde bude i dětský lékař. Kromě toho je v obci zdravotní středisko Gumáren Zubří s lékařem, na snížený úvazek pak gynekolog a kožní lékař.

c) Ve správě MNV jsou 2 kina s kapacitou 150 sedadel. Největším kulturním zařízením je Závodní klub Gumáren Zubří, který je hlavním centrem kulturní a osvětové činnosti. V klubu je kinosál a současně divadelní sál s kapacitou 350 míst, malý sál s loutkovou scénou, 3 klubovny, knihovna, restaurace a vinárna.

d) Prodejny - v současné době jsou v obci 4 samoobsluhy, 1 prodejna potravin s obsluhou, 3 prodejny masa, 1 prodejna textilu, 1 obuvi, 1 prodejna průmyslového zboží, 1 papírnictví, 1 drogerie, 1 cukrárna a 1 novinový stánek.

e) TJ Gumárny Zubří vlastní ubytovnu s kapacitou 38 lůžek.

f) Pohostinství - 5 restauračních provozoven Jednoty a 1 vinárna. Pohostinství Šenk a Klub poskytují celodenní veřejné stravování s průměrným počtem 40 poskytovaných obědů denně.

V závodě je závodní jídelna s kapacitou 500 obědů denně.

g) Správu domovního majetku Gumáren - 34 bytových jednotek - a dalších 134 družstevních bytových jednotek provádějí zaměstnanci údržby Gumáren. MNV spravuje 12 bytových jednotek a provádí údržbu ve vlastní režii.

3. Struktura zaměstnanosti

V pracovním poměru je zařazeno 1.930 občanů Zubří. V zemědělství pracuje 204 osob (171 členů JZD, 23 trvalých zaměstnanců JZD a 10 osob v soukromých zemědělských závodech). Podle provedeného průzkumu vyjíždí v rámci okresu z obce 733 osob, z toho do Rožnova 591 osob, do Val. Meziříčí 110 osob a na Vsetín 32 osob. V rámci kraje vyjíždí mimo okres 185 pracovníků.

Naproti tomu do Gumáren a ostatních provozoven do Zubří dojíždí 893 pracovníků. V Gumárnách pracuje k 1.9.1970 786 zaměstnanců, 603 dojíždějících a 97 domáckých pracovníků. Proti roku 1967 klesl počet dojíždějících o 278 zaměstnanců - přestěhování do nových bytových jednotek v Zubří.

4. Doprava

Železniční zastávka na trati Rožnov - Val. Meziříčí. Z obce vedou 3 autobusové linky (Zubří - Rožnov; Kopřivnice; Val. Meziříčí) a zastavují zde všechny autobusy směrem Vsetín, Ostrava, Nový Jičín, Gottwaldov (Zlín), Vidče, Střítež.

5. Hustota zastavěné plochy činí 145 obyvatel na 1 ha zastavěné plochy. Po dokončení 224 bytových jednotek bude hustota zastavěné plochy podstatně vyšší.

6. Bytový fond

Ze 467 bytů v sídlištích je 392 bytů v panelové výstavbě, jakož i dalších 224 bytů.

7. Funkce v osídlení

Zubří se postupně stává střediskovou obcí. Směrný plán počítá s výstavbou sídliště pro 3.000 občanů v blízkosti Gumáren. Dále je uvažováno s vybudováním centra obce a výstavbou veřejných budov, pro stavbu rodinných domků je uvažováno v části obce Převrátí. V rámci okresu Vsetín byla obec Zubří zařazena při kategorizaci obcí pro výstavbu do 1. kategorie.

8.-9. Charakter zástavby a historický vývoj

Obec se vyvíjela jako typicky valašská obec v údolích Hodorfského a Starozuberského potoka. Teprve po rekonstrukci a výstavbě závodu bylo přikročeno k sídlištní výstavbě. Systém sídliště a postupně budovaného centra s domem služeb, obchodním domem, hotelovou restaurací s ubytovací kapacitou, budovou MNV s obřadní síní, zasedací místností a širokoúhlým kinem nabude obec stále výrazněji charakter města.

10. Technická vybavenost

Pitnou vodu ze závodu Gumáren je zásobeno 134 družstevních jednotek, 10 rodinných domků, Klub, školka, zařízení ZJ Gumáren a pohostinství Šenk. Kromě toho jsou zřízeny 2 samostatné vodovody místního významu, každý pro 15 rodin. Ostatní části obce jsou odkázány na místní vodní zdroje.

Rozestavěné sídliště 224 b.j. bude podle projektu zásobeno vodou z Rožnova. Kromě toho bylo přistoupeno ke stavbě skupinového vodovodu pro zbývající část obce. Do konce roku 1971 bude pro 3/4 obyvatel obce zajištěna pitná voda. Kanalizace je vybudována jen v závodě Gumáren a jsou na ni napojeny přilehlé čtvrti v dolní části obce kolem závodu. Kapacita současné čističky nestačí rostoucí potřebě a byla zahájena výstavba společné čističky pro Rožnov-Zubří. Ukončení výstavby má být v letech 1973-1975.

V obci je 32 telefonních účastnických stanic, což je nedostačující. Je počítáno s výstavbou automatické telefonní stanice v Zubří.

Místní hospodářství má tyto provozovny: kamenolom v Rysové a Zubří, nákladní autodopravu, výrobu betonového zboží, stavební údržbu, dámskou krejčovou, hřbitovní služby a správu provozoven. Celkem zaměstnává 17 stálých pracovníků a 70 brigádníků.

Tělovýchova

Komplexně vybavená tělocvična se šatnami a sprchami, hřiště házené, fotbalové hřiště, dvoudrahová krytá kuželna, plavecký bazén s předehřívanou vodou včetně šaten a sauny a 3 další hřiště u Sokolovny, horní školy a na Starém Zubří.

MNV

má 37 poslanců MNV, 11 člennou radu, 3 poslance v ONV. Placený aparát MNV je šestičlenný. Celodenně uvolnění funkcionáři jsou předseda a tajemník, na plný úvazek pracují 1 účetní, 1 vedoucí administrativy, 1 pracovnice matriky a zemědělské evidence a 1 pomocná administrativní pracovnice. Další pracovník je zaměstnán na údržbě místních komunikací. V závěru zprávy jsou uvedeny úkoly MNV při výstavbě v obci. Vodovod s kanalizací a čistící stanicí (50 milionů Kčs), inženýrské sítě Převrátí (1,5 mil. Kčs), rekonstrukce místních komunikací včetně mostů (200.000 Kčs). Plánuje se dokončení výstavby provozoven Místního hospodářství, drtírny písku, centra obce, výstavba bytových jednotek menších podniků činných v obci, stavba mateřské školy. Rozsah výše uvedených prací nemůže zvládnout komise výstavby jen dobrovolnými pracovníky a stávajícími pracovními silami a je nutné posílit úsek výstavby přijetím odborného stavebního technika.

I když žádosti nebylo vyhověno a Zubří se nestalo městem, žádost o přijetí odborného stavebního technika byla akceptována od 1.4.1971 a obec v osobě Lad. Holiše získala nejen odborníka stavaře, ale i organizátora další výstavby v Zubří.

Nám však žádost o přiznání charakteru města podává obraz o podmínkách života obce a o plánech a záměrech na začátku sedmdesátých let.

Jaké další zajímavosti se řešily v obci? Nedostatek tříd pro výuku na ZDŠ se měl řešit přístavbou pavilonu v záp. části školy, nebo nadstavbou školy. Tento návrh byl zpočátku schválen, nakonec byl zamítnut se zdůvodněním, že v roce 1971 bude zahájena výstavba mateřské školy s kapacitou 120 míst svépomocí v akci „Z".

(pokračování příště)



Znak pánů z Krásna

POVÍDÁNÍ O ZUBŘÍ

Volné vyOrávění o historii valašské obce Zubří od jejího založení až do dnešních dnů.

Díl „A"



39.

Uvedením MŠ do provozu se uvolní prostory ve stávající budově ZDŠ a do doby výstavby nové se zlepší i současný stav. Přístavbou pavilonu či nadstavbou školy by se oddálila výstavba nové školy, o kterou obec usilovala.

V červnu na zasedání plena MNV byl vznesen požadavek na nové přečíslování budov v obci. Požadavek byl odmítnut s ohledem na změny v pozemkové knize, vojenské správě, evidenci obyvatel, změny v občanských průkazech atd. Rovněž byl zamítnut požadavek na označení místních ulic.

Na rok 1970 připadlo 25. výročí osvobození. Hlavní oslavy proběhly 25. dubna, kdy zasedala NF v Klubu, v neděli 26. dubna se konala manifestace na hřišti kopané, mezinárodní utkání v házené Zubří-Katovice, odpoledne pak seskok parašutistů, vystoupení souboru Beskyd a vystoupení sovětského vojenského souboru z Frenštátu.

Svaz protifašistických bojovníků vydal publikaci o protifašistickém odboji v Zubří. Obec byla prohlášena za partyzánskou obec a obdržela vyznamenání Řád Rudé hvězdy. Pamětní medaili za zásluhy obdržel obecní kronikář Fr. Mikulenka. Rovněž byl podán návrh na zřízení Památníku odboje obce Zubří, který měl být umístěn v budově na Petrohradě. Byla schválena odhadní cena za budovu - 73.415 Kčs.

2. srpna 1970 prožívala velký svátek zuberská náboženská obec, když byly slavnostně vysvěceny zvony kostela sv. Kateřiny.

Letní povodně způsobily škody hlavně na březích potoka. S pracovníky LTM (Lesotechnické meliorace) byly odstraněny nátrže břehů, avšak nedostatečně, v úpravě břehů se musí pokračovat dál vlastními pracovníky.

Místní hospodářství vykázalo v roce zisk 270.000 Kčs. Zato zemědělci splnili plánované úkoly jen částečně. JZD nesplnilo výkup mléka a brambor, soukromí zemědělci obilí a brambor.

V roce 1970 došlo i k předání cesty od střítežského nádraží po hamerský most u rybníků do operativní správy Státních lesů Rožnov.

Rok 1971 byl rokem voleb po prodlouženém mandátu, když původně se volby měly konat v roce 1968. Proto se uzavírala etapa starého volebního programu a chystal se nový volební program.

Pozornost se soustředila na stavbu vodovodu. Dokončená 1. etapa je kolaudována 28. června a občané jsou vyzváni k napojování na budovaný hlavní řad.

Další oblastí výstavby je okrsek Převrátí, kde se budují inženýrské sítě a přidělují se zájemcům jednotlivá stavební místa. V okrsku je vybudováno 435 m kanalizace a 12 revizních šachet, zbývá dokončit 160 m kanalizace. Pro budoucí komunikaci je skryta ornice a připraven materiál. Na ONV je požadován finanční příspěvek 560.000 Kčs na elektrifikaci, komunikaci a kanalizaci Převrátí, na rok 1971 je přiděleno obci 300.000 Kčs.

V první etapě se počítá s přidělením 32 stavebních parcel, z toho 8 pro dvojdomky. K 1. červenci přidělila rada MNV 19 parcel, 5 parcel rezervují vlastníci pro své děti, zbývá ještě přidělit 4 parcely pro dvojdomky, nebudou-li přiděleny, nebude započato s parcelací II. etapy.

Zemědělská komise uzavřela smlouvy se soukromými zemědělci na dodávky pro rok 1971.

Podvakrát se plenární zasedání zabývalo osudem kina MNV v Domovině. Pro neefektivnost doporučuje MNV kino uzavřít do konce listopadu 1971. Usnesení však nebylo možné realizovat, protože byly uzavřeny pracovní smlouvy se zaměstnanci kina a ty se mohly změnit pouze z vážných důvodů. Rada doporučila v okrsku Fojtství zabezpečit výstavbu širokoúhlého kina. Současnou promítací kabinu provizorně zajistit podepřením a kino uzavřít až k 1.4.1972. Rovněž doporučila, aby kino Závodního klubu bylo rekonstruováno na širokoúhlé kino při stolovém zařízení a aby se rozšířily dny promítání v Závodním klubu. Avšak již další srpnové plenární zasedání mění své usnesení a nedoporučuje přebudovat sál ZK na jednoúčelové zařízení.

Jako úspěšné akce volebního období jsou hodnoceny výstavba garáží MH, výstavba mostů, drtírna písku, hala pod Hůrkou, vodovod Javorník.

Volby do všech stupňů NV a do Federálního shromáždění proběhly 26. a 27. listopadu 1971. Pro jednotnou kandidátku NF se vyslovilo přes 99% odevzdaných hlasů. Předsedou Federálního shromáždění byl zvolen Al. Jindra.

V Zubří bylo zvoleno všech 35 navrhovaných kandidátů. Na plenárním zasedání byl předsedou zvolen František Pšenica, místopředsedou Miroslav Válek a tajemníkem Vincenc Kubiš. Dále bylo zvoleno 8 členů rady a ustaveno 8 komisí. Kronikářem obce se stal Jindř. Frankovič.

První návrh rozpočtu na rok 1971 počítal s příjmy 699.000 Kčs a vydáním 881.000 Kčs, konečný závěr hospodaření měl příjem 3,677.000 Kčs a vydání 2,667.000 Kčs.

Únorové plénum MNV v roce 1972 schválilo plán rozvoje výstavby obce pro nové volební období 1972 - 1975. Rovněž bylo plénum seznámeno se zásadami, které budou platit pro stavby zařazené do akce „Z". Ty mohou mít

1. mimoinvestiční povahu - drobné sadové úpravy, terénní úpravy, opravy bytového fondu apod.

2. investiční povahu - podle odvětví - vodní hospodářství, doprava a spoje, komunální služby, zdravotnictví, školství, kultura a sport a vnitřní správa.

U investičních akcí MNV pomáhá

- bezplatnými brigádami

- brigádami za odměnu.

Finanční náklady nesmí přesáhnout 70% hodnoty díla (HD), dodavatelský smí být proinvestováno maximálně 40% HD.

Pro rok 1972 MNV plánoval tyto stavby: dokončení haly pod Hůrkou, skupinový vodovod Studénky, mateřská škola pro 90 dětí, teplovodní kanál k 5 x 4 družst. bytovkám SBD, oplocení hřiště kopané, kanalizaci před koupalištěm.

Pro další roky byly připravovány tyto akce:

1973 - smuteční obřadní síň, rekonstrukce Petrohradu na Památník odboje, mycí rampa Svazarmu, vodovod na Poštovní ulici, chodník na novém sídlišti 224 b.j.

1974 - Dům služeb u Fojtství, cesta pod Obecníkem, výstavba prodejny Jednoty Převrátí, dílna Svazarmu.

1975 - výstavba širokoúhlého kina Fojtství, budování hřiště házené, tělocvična u školy na Starém Zubří.

Z dalších akcí uvedeme kanalizaci pod Hůrkou a za Humny pro nové domky, mosty u horní otočky a nad MNV, kanalizaci za ZDŠ a veřejné osvětlení v úseku MNV - šenk.

V průběhu volebního období došlo ke změnám v zamýšlených akcích, některé se dostaly z různých důvodů „do skluzu", jiné si vynutila situace.

Sledujme alespoň ve stručnosti průběh let 1972 - 1975 v Zubří.

Od roku 1969, zdálo by se, že mimo větší zájem obce, tak o tom

vypovídají zápisy rady a plena MNV, probíhala v Zubří výstavba družstevních bytů, která zásadně změnila vzhled i charakter obce. O tuto změnu se zasloužilo Stavební bytové družstvo - SBD. Již jsme se o SBD zmínili. Jen upřesním, že SBD vzniklo na základě zákona č. 277 z roku 1959. V Zubří v roce 1960 byl vytvořen 4 členný přípravný výbor, který připravil ustavující schůzi 11.7.1960 za účasti 17 členů.

Prvním předsedou SBD se stal učitel Ludvík Martinek. Na schůzi byla dohodnuta výstavba pěti čtyřbytových jednotek (s velkým podílem vlastní manuální práce). V roce 1962 bylo předáno 20 družstevních bytů v hodnotě 2,394.000 Kčs do užívání. Družstevníků přibývalo, měnili se funkcionáři družstva a v roce 1967 bylo předáno do užívání 114 bytů v hodnotě 8,762.000 Kčs. A začala se připravovat další výstavba, protože s rozšiřováním závodu roste tlak na nové byty.

Po srpnu 1968 došlo v družstevní výstavbě ke krizi. Cena bytů se prodražila a řada družstevníků svou přihlášku odvolala. Ke krizi nedošlo jen v Zubří, ale i v ostatních městech okresu došlo k dočasné stagnaci.

V té době dostal ONV přiděleno k výstavbě 224 bytových jednotek, o které neprojevil nikdo zájem. Iniciativně se této situace chopili funkcionáři SBD Zubří a o přidělení této stavby zažádali. Bylo třeba zajistit dodavatele (stavěly Pozemní stavby Olomouc, závod Vsetín - zajistili členové stavební komise MNV Zubří), dodávku tepla (pomohly Gumárny Zubří), dodávku vody, výstavbu čističky. Vše, ač s velkými potížemi, se podařilo zajistit.

Ještě jednu poznámku k tehdejší situaci. Když odhlášení členové (většina pracovníci Gumáren Zubří) odvolali svou přihlášku, byla volná kapacita nabídnuta jiným organizacím (Tesla, Osvětlovací sklo, VOKD i ČSD). S obtížemi byla výstavba 224 bytových jednotek dokončena a hodnota díla činila 28,654.000 Kčs. V roce 1972 již mělo SBD Gumáren Zubří 358 bytů a 40 garáží v celkové hodnotě 40,972.000 Kčs.

S činností SBD Zubří, které se zasloužilo o rozvoj bydlení v Zubří, se seznámíme v samostatné příloze našeho Povídání o Zubří.

Nové sídliště již stojí a i toto sídliště od svého vzniku měnilo svou tvář. První bytovky - 5 x 4 byt. jednotky, měly být základem budoucího sídliště s osmi čtyřbytovkami a celkovým oplocením. K této variantě však nedošlo a družstevní výstavba nabrala širší rozměr. Prvých 20 bytů bylo postaveno tradičně - z cihel, další byty, garáže i prodejna Jednoty již z panelů.

V roce 1972 zuberský MNV vypracoval pro ONV Vsetín zprávu o rozvoji životního a pracovního prostředí. Z obsáhlého materiálu uvedu jen nejzajímavější údaje a úkoly tohoto plánu.

V obci je 1.600 bytů, otop těchto bytů pevnými palivy značně ovlivňuje ovzduší. Buduje se páteř vodovodu (dokončení asi rok 1980), v obci je 11 studní pod hygien. kontrolou. Zcela však chybí čistění odpadních vod a kanalizace, dosud veškeré odpadní vody směřují do potoka. Kanalizace bude budována od nejhustší zástavby podle finančních a materiálových možností. Zubří nemá centrální skládku odpadu. Z dolní části obce je odpad odvážen z 500 popelnic tech. službami Rožnov. Než bude vybudována spalovna odpadu v Rožnově (to se nestalo), třeba založit skládku v obci.

Lékařská péče je zajištěna, potřebuje rozšíření. Péče o důchodce - v domově důchodců jsou 4 občané, dalších 8 žádá o umístění, nízké důchody pobírá 20 důchodců, sociální důchod 18 a bezmocnost má 7 občanů. 111 důchodců požaduje zabezpečit stravování ve veřejných stravovnách v obci.

U obchodů je nedostatečné a nerovnoměrné rozložení obchodů a jejich nedostatečné zásobování, ve službách je stav neudržitelný až havarijní. Komunikace v obci se nezlepšuje, třeba rozšířit bezprašnost a údržbu. Hlavním problémem školství je havarijní stav Dolní školy, kde hrozí zřícení stropů. Situaci vyřeší jen stavba nové budovy.

Tolik z této zprávy. Ale i na plenárním zasedání se objevují konkrétní požadavky občanů na zlepšení životního prostředí - úprava cesty za Fojtstvím, elektrifikace tohoto úseku, obecní rozhlas a informační tabule na nových sídlištích, požadavky na služby, chodníky na sídlišti, stavba obchodu na sídlišti atd.

MNV požaduje na ONV zvýšené dotace, ale předseda MNV vysvětluje občanům, že nelze jen klást požadavky - udělej, ale je třeba přijít s vlastní aktivitou a obec pomůže.

Na jednom ze zasedání MNV vysvětluje pracovník odboru výstavby ONV Vsetín problém vodovodu a školy a upozorňuje občany, že plány obce na rok 1973 jsou nad její síly.

Na dalším plenárním zasedání reaguje místopředseda ONV Vsetín na zpracovaný dokument obce Zubří o životním prostředí. Uvádí, že požadavky národních výborů okresu na tuto pětiletku dosahují 270 milionů Kčs, uvolněných kapacit je však pouze za 70 miliónů Kčs. Na dalších finančních dotacích se nepříznivě projevuje i odstraňování povodňových škod z roku 1972. K nové škole uvádí, že pro Severomoravský kraj je plánováno 12 nových škol, v okrese jsou rozestavěné 4 školy (Hutisko, Polanka, Lešná a Liptál) a současně se rozhoduje mezi zvláštní školou Rožnov a školou v Zubří.

K výstavbě vodovodu poznamenal, že ta se řídí přednostně a to celostátně. Kanalizační sběrač, na který obec čeká, nebyl do plánu výstavby v roce 1973 vůbec zařazen. Otázku služeb musí obec řešit s Okresním komunálním podnikem. Pokud jde o stav silnic, Okresní správa silnic má ve své činnosti asi dvouměsíční skluz pro nepříznivý stav svých pracovníků. Při výstavbě všech akcí v okrese se projevují značné potíže se zajišťováním cementu.

Pokud jde o havarijní stav Dolní školy, tyto akce jsou financovány mimo rozpočet ONV přímo z KNV.

V závěru konstatoval, že požadavky MNV Zubří jsou nad síly obce a vyzval poslance k větší uvážlivosti.

Diskuse k těmto závěrům ukázala, že jak poslanci, tak i představitelé obce jsou přesvědčeni, že jejich požadavky a plány jsou uvážlivé a potřebné.

MNV v příštím období plnil přijaté závazky jak v akci „Z", tak i v ostatních oblastech (vodovod, kanalizace, obecní komunikace, mosty, chodníky na sídlišti), zajišťuje finance na výstavbu Domu služeb a hledá možnosti k výstavbě nové školy. Ze svého záměru vypouští výstavbu prodejny na Převrátí s tím, že spolu s Jednotou Vsetín uvažuje o vybudování nákupního střediska na Fojtství. Obtížné je vyjednávání s Oblastním komunálním podnikem Rožnov, který tvrdí, že limity na investiční výstavbu v rámci služeb nejsou. K další důležité změně došlo, když plánovaná výstavba širokoúhlého kina se přesunula na další období a plánované finanční náklady budou použity pro výstavbu vodovodu na Starém Zubří. Stejně tak prostředky na prodejnu na Převrátí byly přesunuty na stavbu klubovny a šaten Lesany Staré Zubří.

V roce 1973 předložila Jednota Vsetín návrh budování obchodní sítě v Zubří do roku 1990. Pro zajímavost uvedu, co se uskutečnilo a co zůstalo jen v plánech na papíře. Co bylo provedeno: prodejna potravin u Sokolovny. Mezi nesplněné plány patří nákupní středisko Fojtství (výstavba zrušena po roce 1990), pohostinství a kavárna na sídlišti, hotel a pohostinství na Fojtství, cukrárna a kavárna na Starém Zubří.

Při hodnocení volebního období 1971-1975 je konstatováno, že plán výstavby v akci „Z" byl splněn na 108% a dosáhl hodnoty 18,5 mil.Kčs.

Rok 1971 - zahájena výstavba MŠ pro 90 dětí, parovod k 5 x 4 bytovým jednotkám, most u Janošků a byly dokončeny akce minulého období (hala na beton. výrobky, vodovod Studánky, oplocení hřiště kopané, autobusová čekárna na St. Zubří.

Rok 1973 - ukončena a předána mateřská škola, zahájena výstavba smuteční síně, budovy chovatelů, mosty přes Starozuberský potok, chodník k 114 bytovým jednotkám.

(pokračování příště)



Znak pánů z Krásna

POVÍDÁNÍ O ZUBŘÍ

Volné vyOrávění o historii valašské obce Zubří od jejího založení až do dnešních dnů.

Díl „A"



40.

Mimo volební program se vybudovala komunikace před koupalištěm, chodník před Závodním klubem, kanalizace pod závodem a pod Lipůvkou, tepelný kanál u garáží MH, vodovod za Humny, veřejné osvětlení a komunikace k 224 bytovým jednotkám, terénní úpravy hřiště házené.

1974 - výstavba vodovodu na St. Zubří (místo širokoúhlého kina), v akci „Z" pak komunikace k hřišti házené, šatny TJ Lesana (místo prodejny na Převrátí), rekonstrukce Petrohradu. Mimo akci „Z" se budovala kanalizace pod Cabákem, vodovod za Humny a druhá část kanalizace za ZDŠ.

1975 - pro velkou rozestavěnost byly provedeny pouze terénní úpravy u smuteční síně, sadové úpravy u mateřské školy. Dokončovala se smuteční síň a s velikým úsilím byl dokončován Památník protifašistického odboje na Petrohradě. Dále probíhala výstavba šaten Lesany St. Zubří.

Nejdůležitější stavbou byl vodovod na St. Zubří. K čerpací stanici byl dokončen přivaděcí řad, scházelo však úzkoprofilové zařízení, na které se stále prodlužovaly dodací lhůty.

Ve sledovaném volebním období se nerealizovala zamýšlená výstavba Domu služeb, cesta pod Obecníkem, dílny Svazarmu, hřiště házené a přístavba tělocvičny u školy na St. Zubří.

Pohled na volební období 1971-1975 by byl jednostranný, kdybychom věnovali pozornost jen otázkám výstavby. Z našeho Povídání se pomalu vytrácejí problémy zemědělské výroby, které zaměstnávaly MNV v padesátých i celé polovině šedesátých let. Ve sledovaném období šlo o úkoly tzv. dosocializace zemědělství. JZD začalo prosperovat, a nejen v Zubří. V roce 1972 obhospodařuje 186 jednotlivě hospodařících rolníků 34% zemědělské půdy. Každoročně jsou s těmito rolníky sepisovány nákupní úkoly pro jednotlivé roky.

V roce 1974 se uvádí, že v Zubří na 1.050 ha zemědělské půdy hospodaří 380 uživatelů půdy. Socialistický sektor vlastní 662 ha, t.j. 66% zemědělské půdy a soukromý sektor 350 ha, t.j. 34% zemědělské půdy.

Socialistický sektor:

JZD	*600,00 ha*
Výzkum.ústav Rožnov	*43,50 ha*
Státní lesy	*6,55 ha*
Stř. zeměděl.škola	*98,00 ha*
Gumárny Zubří	*1,45 ha*
Výzk.ústav včelařský	*0,20 ha*

Soukromý sektor:

nad 2 ha půdy	*46 uživatelů*	*152,52 ha*
0,5 ha - 2 ha půdy	*140 uživatelů*	*149,54 ha*
0,1 ha - 0,5 ha	*188 uživatelů*	*48,30 ha*
	374 uživatelů	*350,46 ha*

V roce 1975 měla být dokončena „dosocializace" zemědělství tím, že se pozemky soukromníků budou začleňovat do honů JZD. Stanovený úkol pro Zubří z ONV na rok 1975 počítal se začleněním 152 ha zemědělské půdy od soukromých zemědělců. K začlenění půdy do honů JZD došlo buď tím, že soukromý zemědělec vstoupí do JZD, nebo podepíše dohodu o užívání pozemků s JZD.

K 15.1.1975 vstoupilo do JZD 16 soukromníků s 41 ha zemědělské půdy a dohodu pro užívání pozemků s JZD uzavřelo 58 zemědělců se 65 ha zemědělské půdy.

Na konci I. pololetí 1975 bylo na stanovený úkol 452 ha půdy převedeno či vstupem do JZD získáno celkem 179 ha zemědělské půdy.

Rok 1975 byl pro zuberské zemědělství rokem předělovým. Celostátně dochází v zemědělství k vytváření větších zemědělských závodů, které by umožnily plně využít družstevního podnikání osvobozené od těžkopádného centrálního řízení a poručníkování.

Od 1.1.1975 tak vznikl sloučením JZD Zašová, Zubří a Vidče nový zemědělský komplex JZD Pokrok s 2.148 ha půdy, z toho 1.340 ha orné. Výměra měla být ještě rozšířena „dosocializací" o dalších 200 ha půdy.

Pro nový komplex byl přijat model zemědělského závodu na 1.500 ha. V čele nového závodu bylo 13 členné představenstvo a 5 členná kontrolní komise.

Následující tabulka ukazuje, s jakými výsledky vstupovaly do JZD Pokrok jednotlivá družstva k 1.1.1975 a jaký cíl si dalo družstvo pro rok 1975. Produkce je uvedena v tisících Kčs.

Druh produkce	*Zašová*	*Vidče*	*Zubří*	*Celkem*	*% celk. prod.*	*JZD Pokrok*
zeměděl.	*10.180*	*3.726*	*5.819*	*19.725*	*42,9%*	*20.500*
služby	*1.000*	*420*	*600*	*2.020*	*4,4%*	*2.500*
přidruž.výr.	*14.510*	*6.878*	*828*	*22.216*	*48,3%*	*27.000*
tržby z lesní výr.	*155*	*14*	*82*	*251*	*0,5%*	*250*
aktivování investic	*575*	*76*	*1.129*	*1.780*	*3,9%*	*3.100*
Celkem	*26.420*	*11.114*	*8.459*	*45.992*	*100%*	*53.350*

Stručně k některým dalším problémům. Několikrát se plenární zasedání i rada věnovala zásobování, obchodní síti a službám. Tím, že v obci provozovala obchody a pohostinství Jednota, řešil národní výbor tyto stížnosti s Jednotou. Snad ani nebylo v možnostech Jednoty zajistit lepší dodávky ovoce, zeleniny, masa a úzkoprofilového zboží, které se v obchodech všeobecně nedostávalo. Kdo měl možnost získat zahraniční západní valutu, mohl nedostatkové zboží nakupovat za bony v Tuzexu.

O těžkopádnosti obchodu svědčí i tato stížnost občanů na plenárním zasedání. MNV reagovalo na podnět obyvatelů sídliště a urgovalo u Jednoty pravidelný drobný prodej brambor v zimním období. Dosud Jednota prodávala (na záznam) brambory na podzim ve velkém (v pytlích). Na sídlišti nebylo možné zimní uskladnění brambor a v obchodě se brambory na drobno neprodávaly.

Do kategorie žádostí občanů patří i stížnost obyvatel z okrajových částí obce na silné podpětí dodávaného elektrického proudu, když zvlášť ve večerních hodinách dochází i k poruchám elektrospotřebičů. MNV ve spolupráci s energetickými rozvodnými závody posiloval nízké napětí, aby byla tato závada odstraněna.

Jiný problém vznikl, když 43 občanů, bydlících v trati Horní konec-Paseky-Machulky, požádalo o revizi směrného územního plánu. Požadovali, aby tato část obce, kde je 36 obytných domků a 9 novostaveb, byla zařazena do pásma individuální výstavby. Svou žádost podpořili skutečností, že po prodloužení autobusové linky na horní točnu je tato oblast spojena s vesnicí. Po dvou měsících Severomoravský KNV žádost zamítl a trval na schváleném územním plánu.

Jednoho zvýhodnění obec dosáhla. K 1.8.1974 podal MNV žádost o zařazení do kategorie obcí nad 5.000 obyvatel, když dosud jsme byli zařazeni v kategorii obcí místního významu. V roce 1974 ještě bylo 110 žadatelů o členství v bytovém družstvu, kteří splňovali podmínku zaplacením vinkulačního vkladu. Z nich bylo 74 žadatelů ze Zubří. Bez vinkulace bylo evidováno 52 žadatelů, z toho 32 ze Zubří.

Ze zprávy komise veřejného pořádku zjišťujeme, že v roce 1975 bylo v Zubří spácháno 16 trestních činů, z toho 5 násilných trestných činů, 2 ublížení na zdraví z nedbalosti při dopravních nehodách v obci, 9 trestných činů v majetkové činnosti, krádeže a 20 přečinů (odcizení dříví, jízdních kol).

Dále došlo k dohodě mezi MNV Zubří, JZD Zubří, Povodím Moravy a ONV Vsetín o stavbě mostu přes Bečvu do Hájů.

Než skončí toto volební období, musíme se zastavit u problému asanace tří objektů v obci, které patřily k nejstarším. Jsou to tyto tři historické budovy: Dvůr - Fojtství a Dolní škola.

1. Dvůr - nejstarší stavební památka z konce 17. století, kdy od vdovy po fojtovi Urbanovském převzala budovu fojtství vrchnost - Bernard Ferdinand ze Žerotína - a změnila jej na dvůr, základ budoucího velkostatku

2. Fojtství - bylo postupně budováno v 18. a 19. století, poslední fojt Jan Palacký prodal Fojtství Otáhalovi z Pozlovic. Do majetku obce Zubří se dostalo Fojtství za starostování Michala Drdy, ten Fojtství koupil v roce 1865 za 18.100 zlatých i se 153 jitry půdy. V roce 1871 Fojtství vyhořelo, bylo postaveno nové, ale bez hospodářských budov.

3. Dolní škola - byla postavena za starostování prvního voleného starosty Jos. Alexandra v roce 1852 jako dvojtřídka, 1879 rozšířena na trojtřídku, později rozšířena na čtyřtřídku a v roce 1910 byl k ní přistaven celý nový trakt se 4 učebnami.

Změnou společenských a politických poměrů se měnil i význam těchto budov. Tak na př. „dvůr", pokud sloužil jako základ velkostatku ať v majetku Kinských či Vítkovických železáren se správcovstvím, byl udržován a sloužil svému účelu. Po 1. světové válce došlo k parcelaci a dvoru bylo odňato 80 ha pro 132 žadatelů, v červnu 1949 při pozemkové reformě podle Hradeckého programu převzalo 54 zemědělců 30 ha půdy a 6 ha bylo určeno pro stavební místa a „dvoru" zůstalo 32 ha půdy. Dvůr se jen udržoval, později jej převzalo JZD a ustájilo tam krávy - dojnice. Dvůr začal živořit, neopravoval se, chátral a v listopadu 1973 podal MNV návrh na asanaci „Dvora" a přilehlého Šenku pro špatný technický stav a pro ohrožení provozu přilehlých komunikací.

Obdobný osud bychom mohli pozorovat při pohledu na bývalé Fojtství - to bylo v majetku obce, od roku 1865 zde bylo sídlo obecního úřadu. Součástí Fojtství byl hostinec, který měnil své nájemce, avšak na vlastní obnovu, údržbu - na to nebyly obecní prostředky. V letech 1925-1938 obec intenzivně budovala cesty, mosty, elektrifikovala, finance vyčerpala stavba měšťanské školy. Ani po roce 1945 nebyly prostředky na obnovu Fojtství, takže nakonec při územním plánování centra obce bylo Fojtství odsouzeno k asanaci.

Co dodat k Dolní škole? Ta byla od svého vzniku plně vytížena. Do doby, než byla postavena měšťanská škola (1935), byla v Dolní škole obecná škola i měšťanka. Za války peníze na údržbu českých škol nebylo, po válce se již začalo projevovat stáří budovy. Drobné opravy a úpravy nemohly vyřešit hygienickou závadnost. Avšak představa, že škola bude neschopna dalšího užívání byla nepřijatelná, zvlášť když došlo k neočekávanému přírůstku obyvatelstva a tím i dětí. Osud dalšího provozu Dolní školy se stal kardinálním problémem začátku 70. let.

Prvý požadavek na stavbu nové školy byl vznesen v lednu 1968 jako upozornění ONV, aby v plánu na příští pětiletku zařadil výstavbu ZDŠ v Zubří. Další důraznější žádost je z roku 1970. V roce 1972 již srpnová plenární schůze trvá na urgenci výstavby školy a vysílá delegaci MNV na ONV a KNV, doporučuje vyfotografovat budovu Dolní školy jako dokument pro stavbu nové školy. V prosinci je znovu zaslán dopis MNV na KNV, aby obci byla umožněna schůzka s odpovědnými pracovníky. KNV však na dopis neodpovídá.

Rozhodujícím rokem pro zajištění výstavby nové školy se stává rok 1975. Chronologicky si uvedeme fakta o jednáních a možnostech výstavby školy.

Ještě v roce 1974 - 13. května, žádá MNV o vydání hygienického posudku na Dolní školu. V žádosti uvádí, že škola má nedostatečný zdroj vody, špatný hygienický stav, ztěžené trámy. Navíc po nárazu autobusu ČSAD 9.12.1973 se na zdivu školy objevila prasklina od základu až po krov. 27.1.1975 nastává kritická situace, když okresní hygienik zastavuje provoz Dolní školy. Směnuje 7 tříd a perspektiva zvýšeného směnování k rostoucímu počtu žáků ještě poroste. 7. února 1975 rada MNV žádá o vydání asanačního výměru pro Dolní školu. V žádosti se uvádí, že budova narušuje bezpečnost veřejné dopravy, dále se popisuje neuspokojivý stav budovy (vlhké zdi do výše 1 - 1,9 m, ze suchých záchodů jde zápach do celé budovy, ve škole je závadná voda a lokální topení). Mezi další vážné závady patří velmi prošlapaná podlaha, u kamen prolomená, desky jsou napadeny červotočem, závažným nedostatkem jsou ztrouchnivělé stropní trámy, proto nelze bez rizika zabezpečit vyučování v dolních třídách, navíc krov je napaden hnilobou.

Hygienik nařizuje přemístit školní i mimoškolní provozy do vhodnějších prostor a doporučuje asanaci, protože hygienické závady jsou takového rázu, že by způsobily ohrožení zdraví a bezpečnosti přítomných dětí a jsou v rozporu s hygienickými předpisy.

V březnu probíhá jednání o výstavbě nové školy jako o investici do 10 milionů Kčs. Staveništěm je určen prostor naproti MNV, ve staré budově Dolní školy se neučí - budova je asanačním objektem.

2.10.1975 rada rozhodla, že pro stavbu bude využito projektu ZDŠ Liptál, tím se zkrátila doba projektové přípravy, a potvrdila staveniště nové školy.

Protože škola nebyla zařazena do 6. pětiletky jako účelová stavba do 10 mil. Kčs, souhlasila obec se stavbou školy v rámci akce „Z" za podmínek, které stanovil KNV svým zápisem, ve kterém se určuje, že ze strany ONV a dalších nadřízených orgánů se zajišťuje priorita co do vyjímek a výše financování ze státního rozpočtu a podílu dodavatelské výstavby. Rozpočet školy byl určen do 15 mil. Kčs, projektový úkol zpracován do 30.6.1976, zahájení prací jaro 1977, ukončení roku 1979.

V roce 1976 ještě proběhlo jednání o hospodářsko-technické úpravě půdy (HTÚP). V zásadě šlo o vytváření honů (jednotných celků) pro JZD. Pokud do honů připadla zemědělská půda soukromého rolníka, dostal půdu náhradní, zpravidla na okrajích honů, často vzdálenou od svého statku, mnohdy i méně hodnotnou. Zákon však jednoznačně upřednostňoval družstvo před zájmy soukromého vlastníka půdy. Na rozdíl od padesátých let, kdy postihy byly nemilosrdné, hledal MNV zákonnou cestu pro mírnější formy řešení.

V dubnu 1976 odbor školství ONV Vsetín rozhodl, že po výstavbě nové školy (projekt nebyl dosud zpracován a schválen) mají být Horní škola a škola na St. Zubří předány pionýrské organizaci pro trvalé turistické základny na základě směrnic Ministerstva školství o zrušených školách. Rada MNV jednomyslně nesouhlasila s tímto rozhodnutím a své odmítavé stanovisko sdělila ONV. Ani po dostavbě nové školy se o zmíněných budovách již nejednalo a zůstaly v majetku obce Zubří.

Volební období skončilo 23.10.1976. Ve volbách bylo zvoleno všech 50 ! poslanců MNV i sjednocená kandidátka NF pro volbu do vyšších správních orgánů. Nové, padesátičlenné zastupitelstvo mělo 36 mužů a 14 žen. Ze 3.286 voličů se voleb účastnilo 99,94% oprávněných voličů. Předsedou byl na další období zvolen opět Pšenica František, tajemníkem Vincenc Kubiš a místopředsedou Miroslav Ondřej. Bylo ustaveno 10 komisí.

Rok 1977 začal hodnocením finančního hospodaření v roce 1976. Plánovaný příjem byl 1,672.000 Kčs, skutečný příjem 3,744.000 Kčs, sdružené prostředky obce činily 1,856.000 Kčs. Plánované výdaje byly 3,497.000 Kčs, skutečné výdaje 3,731.000 Kčs. Na rok 1977 byl stanoven rozpočet - příjem 1,193.000 Kčs + 300.000 na technické vybavení a výdaje 1,493.000 Kčs. V rozpočtu nebyla zahrnuta částka na akci „Z".

(pokračování příště)



Znak pánů z Krásna

POVÍDÁNÍ O ZUBŘÍ

Volné vyprávění o historii valašské obce Zubří od jejího založení až do dnešních dnů.

Díl „A"



41.

Od března do června je pokládána obalová drť od točny St. Zubří a točny u Perniců až po Šenk (náklad 1,880.000 Kčs, hradila Okresní správa silnic Val. Meziříčí).

12. dubna byly zahájeny povrchové úpravy pro novou ZDŠ. 5. května 1977 byl slavnostně otevřen adaptovaný Petrohrad jako Památník revolučních tradic. Adaptační práce byly zahájeny v roce 1974, náklady stavby 377.000 Kčs. Mezi slavnostními hosty vedle pamětníků protifašistického odboje (např. pluk. Jašek, velitel štramberských partyzánů) a sovětských partyzánů, byla i delegace občanů z Palárikova.

V srpnu byla předána další stavba, budovaná od roku 1975 - klubovna a šatny Lesany na St. Zubří.

V rámci občanské vybavenosti byla zahájena výstavba komunikace pod Hůrkou, pracovalo se na vodojemu na St. Zubří a na opravě a úpravě komunikací. V závěru roku zahájily Gumárny Zubří stavbu mateřské školy a jeslí pro 155 dětí v hodnotě 5,400 tis.Kčs na sídlišti a obytný blok 72 bytových jednotek.

Hlavní pozornost však byla věnována stavbě nové školy. V roce 1977 je odpracováno 11.165 hod. zdarma a 10.685 hod. placených MNV. Provedly se výkopy a betonování základů. Hrubou stavbu montovali pracovníci Pozemních staveb Olomouc, závodu Vsetín, jako dodavatelskou stavbu, veškeré zednické, tesařské a pomocné práce zajišťoval MNV. Těmito organizačními úkoly a zároveň vedením celé stavby byl pověřen pracovník MNV Zubří - Lad. Holiš.

Vzpomínaná návštěva delegace z Palárikova nebyla ojedinělá. Již v únoru zavítala do Zubří delegace Palárikova - Meděru a hledala při své návštěvě společné kořeny. Hosté z Palárikova byli a jsou přesvědčeni, že slovanská část této obce má svůj původ v Zubří, jejíž občané utekli kdysi před vrchností do Uher. A našli u nás celou řadu shodných jmen - Mach, Šrámek, Pavelka, Žák, Kuchar, Pernický, Krupa, Míček, Slovák.

Zubřané oplatili návštěvu 6. srpna, když do Palárikova vyjely 2 autobusy. V jednom odjel soubor Beskyd a taneční orchestr Dořičáka, ve druhém pak občané a představitelé obce a složek NF. Návštěva a hlavně program Zubřanů slavily v Palárikově veliký úspěch.

Ke kulturním úspěchům patří i vítězný postup žákovského pěveckého sboru Plamínek, který vedla pí uč. Marie Grygarová, do krajského kola Soutěže tvořivosti mládeže.

V červenci došlo ke zdražení v obchodech - např. elektrospotřebiče o 59%, káva o 50%, čokolády o 33%. Jako důvod zdražení se uvádělo zvýšení cen na kapitalistickém trhu a vyrovnávání dotací. I tak bylo konstatováno, že na 100,- Kčs nákup v obchodě činí státní dotace 25,- Kčs. K cenovým pohybům došlo i v dalších letech a občas i k přehnanému skupování zboží.

V červnu se občané rozloučili s p. Frant. Mikulenkou, bednářem, který byl náčelníkem a později starostou Sokola v Zubří, vedl místní knihovnu a plných 22 let psal obecní kroniku. Měl velké zásluhy na zachování historických a vlastivědných památek, založil fotodokumentaci obce Zubří. Procházku rokem 1977 ukončíme v Gumárnách. K 31.12.1977 pracovalo v závodě 1.368 pracovníků, z toho 655 žen. Zubřanů z celkového počtu pracovníků bylo 862. Průměrná měsíční mzda činila 2.311 Kčs.

V roce 1978 byla hlavní pozornost věnována stavbě školy. Za rok však bylo odpracováno jen 9.623 hod., což činilo jen 64% původních závazků. Bylo prostavěno 3,024.000 Kčs, dodavatelské montážní práce činily 2,104.000 Kčs. K 9.623 hod. odpracovaných zdarma patřilo i 28.638 hod. placených brigádnických hodin. Po počátečním nadšení přišel útlum v brigádnické pomoci, který vzhledem k blížícímu se termínu předání stavby, musel MNV jako garant akce „Z" v příštím roce řešit jiným způsobem, než spoléháním na uzavřené závazky jednotlivých organizací NF.

Mimo výstavbu školy se vybudovala komunikace pod Hůrkou, kolem rodinných domků okolo Hůrky na spojovací komunikaci z Převrátí k sídlišti 6. května v délce 740 m za 1,243.000 Kčs a úprava komunikace na točně.

K důležité změně došlo ve vedení obce. 10. 7. tragicky zemřel dosavadní tajemník MNV Vincenc Kubiš a funkcí tajemníka byl pověřen Mir. Ondřej, místopředsedou se stal Jaroslav Pernica.

Velkou pomoc obci prokazovaly Drobné provozovny, založené v roce 1970. Z pronajatých místností u Daňků se přestěhovaly do vlastních objektů u Bečvy ve Strusce (zakoupených obcí - původní zařízení staveniště - čističky odpadních vod), od 1.10. zahájily i odvoz popela v obci. V roce 1978 jejich výkony měly hodnotu 3,024.000 Kčs při nákladech 2,901.000 Kčs, zisk byl vykázán ve výši 344.000 Kčs.

Nepříznivě v obci působí dlouhodobé uzavření velkého sálu Závodního klubu, kde od 23. listopadu 1976 probíhá rozsáhlá rekonstrukce, která, jak se zdá, se ještě protáhne.

Nakonec zajímavost roku. 26.XI. bylo nedělní krásné a slunné počasí. Ve večerních hodinách došlo k prudké změně, zatáhlo se, začalo sněžit a do rána napadlo 20 cm sněhu. Počasí si zahrálo i na konci roku 1978 a na počátku roku 1979, který začal neblaze.

Na Silvestra pršelo, teplota se pohybovala nad bodem mrazu, přes noc se prudce ochladilo a Nový rok byl mrazivý, do dvou dnů klesla teplota na -10 °C až -15 °C, sněhová pokrývka dosáhla 25 cm a 10. ledna bylo v Zubří -20 °C.

Tento vrtoch přírody měl své následky. Přišly poruchy v dopravě, uhlí mrzlo ve vagónech, vázla dodávka paliv, elektřiny a plynu, těžba uhlí. Obdobná situace byla i v ostatních státech Evropy. Od 8. ledna bylo přerušeno vyučování na 14 dnů a později přerušení prodlouženo do 29. ledna. 18. ledna vydává vláda opatření - nařizuje změnu pracovní doby v nevýrobní sféře, aby se zabezpečilo rovnoměrné využití energetických zdrojů. Různé počátky pracovní doby (7.00, 7.30, 8.00) a diferencovaný konec pracovních směn i počátků vyučování na školách, činil občanům problémy, docházelo k rozladění i kritice občanů. 10. února byl zaveden zimní a letní čas. Pozvolna se vše vrátilo do původního stavu, některé podniky různost začátku pracovní doby i nadále dodržovaly.

S nástupem jara začala starost s dodržováním harmonogramu výstavby školy. Ještě než se rozběhla naplno výstavba školy, začala 15. února 1979 asanace Fojtství.. Bourala se stará jatka, bývalá obecní kancelář a pohostinství. Nadále zůstal stát bývalý byt, který teď sloužil pro šatny házené TJ Gumárny Zubří. Bourání prováděli pracovníci Drobných provozoven, Materiál z bouračky posloužil jako podklad pro rozšíření státní silnice, na kterém byla vybudována autobusová zastávka „u dálnice". Odstavný pruh se zastávkou byl dokončen a uveden do provozu 28. května 1979.

V květnu téhož roku byla zahájena výstavba prodejny potravin a masa ve středu obce. Investorem byla Jednota Vsetín.

21. května ve 14.30 začal hořet les na Obecníku-Soliska.

Shořelo 0,5 ha nízkého porostu, stromy ohořely do výše 1 m. Zuberští hasiči stačili požár zlikvidovat.

Ale vraťme se ke škole. V únoru jednala komise výstavby a zabezpečení dokončení výstavby školy. Na tento rok byla plánována částka 2,300.000 Kčs. Šlo hlavně o zabezpečení řemeslníků pro práci na škole. Největší starostí bylo zajistit rovnoměrnou účast zedníků. Získávání řemeslníků již bylo věcí osobního přesvědčování. Komise vytipovala 50 zedníků a přesvědčovala je k brigádnické pomoci. Akce byla málo úspěšná, mezi oslovenými řemeslníky byl jen malý zájem. Kronikář si stěžuje na malý zájem a srovnává dobu výstavby bývalé měšťanky v letech 1932-36, kdy pro mnohé to byla jediná příležitost k obživě - inu, časy se mění. Pokles zájmu o dobrovolné brigády na výstavbě školy způsobilo i zdražení, které bylo vyhlášeno 2. srpna. Zvýšila se cena spotřebního zboží, nafty a benzínu. Nafta z 0,90 Kčs stoupla na 2,- Kčs, benzín zdražil o 50%, citelné zvýšení cen nastalo u dětského oblečení. Naopak důchody byly navýšeny o 30,- Kčs, nejnižší důchody pak ze 600,- Kčs na 700,- Kčs. Nejvíc kritiky se sneslo na zdražení dětského odívání a paliva.

V roce 1979 byla vytvořena hodnota díla na ZDŠ ve výši 1,626.000 Kčs, to bylo 53% z hodnoty dosažené v roce 1977. Zdarma bylo odpracováno 7.508 hod., placených hodin bylo 22.872. Termín dostavby se rychle blížil - srpen 1980 - a MNV se soustřeďuje na klíčový problém dostavby, na zajištění vytápění objektu a tím i pro práci v zimním období.

U hamerských rybníků začala výstavba Výzkumného šlechtitelského ústavu pastvinářského Troubsko za 14,000.000 Kčs. Do užívání bylo předáno na sídlišti dalších 72 bytových jednotek.

V půli srpna stoupla v obchodech nákupní horečka. Nakupoval se cukr, mouka a ostatní potraviny. Aby se zabránilo skupování zboží, zavedl se v obchodech omezený nákup cukru a mouky. Skupovalo se spotřební zboží - ze spořitelny se vybíraly peníze a nakupovalo se i nepotřebné zboží. Nákupní panika se postupně vytratila. Znovu se objevila na počátku prosince, nakupovala se sůl i zápalky. Přes vyšší (často nesmyslné) nákupy bylo zboží v obchodech dostatek, až na jižní ovoce, ořechy a kakao.

Ke konci roku - 5. listopadu, se začala bourat „Dolní škola". Přes silný vítr a časté sněžení měla akce rychlý spád. 8.XI. byla na dva dny uzavřena hlavní cesta a byly odklizeny poslední zbytky budovy. Část cihel si vybrali a vyčistili zahrádkáři ke stavbě Domu zahrádkářů, zčásti si materiál rozebrali občané, většina materiálu se odvezla na skládku do Březovce. Pamětní deska legionářů, která byla umístěna na přední stěně školy, byla sejmuta a uložena na Petrohradě, aby v roce 1990 byla znovu zasazena na čelní stěnu Petrohradu.

Od 1.7.1979 byl zřízen hospodářský odbor MNV, jehož vedoucím se stal Ladislav Holiš, dosavadní stavební technik. V obci byly 4 zlaté svatby a 1 diamantová, zemřelo 37 občanů a narodilo se 81 dětí.

Rok 1980 byl rokem předání nové školy. Podařilo se zajistit klíčový úkol - vytápění budovy školy a tím zajistit dokončovací práce i v zimních měsících. 23. ledna se zatopilo v ústředním topení a kde bylo třeba, pomohly i teplovzdušné fukary. Svou práci odváděli zedníci, dlaždiči a další pracovníci Pozemních staveb, Zemědělského stavebního sdružení a pracovníci Drobných provozoven MNV Zubří.
V červenci se ve škole finišovalo, což dokazuje fakt, že za celý rok 1979 bylo odpracováno 7.500 hod. a za 1. pololetí 1980 6.200 hodin.

15. srpna začalo kolaudační řízení. Malé nedodělky nebránily otevření školy k 1.9.1980. Učitelé a starší žáci stěhovali pomůcky a zařízení školy ze školy pod Hůrkou do nové budovy.

30. srpna v 16.00 hod. je otevřena nová školní budova. Na stavbě se významně podílely Pozemní stavby - středisko Vsetín, jehož pracovníci provedli hrubou stavbu a většinu řemeslných prací, dále Okresní stavební podnik, Zemědělské stavební sdružení Val. Meziříčí a Drobné provozovny Zubří.

Velký podíl na úspěchu mají i brigádníci - zuberští občané. Stavbu vedl jako stavbyvedoucí Lad. Holiš, aktivní byla i komise výstavby, zvlášť její členové a současně vedoucí pracovníci Pozemních staveb Olomouc Vincenc Dobeš a Jaromír Janošek. Přes řadu potíží a překážek se dobré dílo podařilo.

O den dříve, 29. srpna byla otevřena mateřská škola a jesle (120 + 50 míst) v hodnotě 5,400.000 Kčs, kterou postavily Gumárny Zubří. Se stavbou se začalo na podzim 1977.

11. září byla schválena úprava hlavní cesty a sítě uliček na hřbitově v hodnotě 60.000 Kčs, jejich dokončení se protáhlo až do jara příštího roku.

Začátkem listopadu byla dokončena adaptace domu č. 73 (Kristovo), kde bude přechodně do vybudování Domu služeb umístěna pošta. 7. XI. zahájila pošta v budově provoz. Na kostele probíhala oprava věže, kterou pokrývali pracovníci OSP Kroměříž měděným plechem. Jejich odvážnou činnost obdivovali všichni, kteří kolem kostela procházeli.

Při demolici bývalé usedlosti rodiny Janoškovy po Lipůvkou, došlo 25.5. k hromadnému úhynu ryb v Hodorfském potoku. Jak k této situaci došlo? Ve sklepě této usedlosti, kterou užívalo JZD Pokrok Zašová, zůstala ve skleněných demionech koncentrovaná kyselina solná, používaná pro siláž. Odkryté demižony ve sklepě budovy našli kluci a trefovali se kameny do skleněných nádob. Z rozbitých demižónů se vytékající kyselina solná kanálem dostala do potoka a způsobila hromadnou otravu ryb od mostu pod Lipůvkou až po soutok s Bečvou. Stovky ryb doslova vyskakovaly z vody a jejich lesklá bříška lemovala potok až k Bečvě.

Prudký noční déšť 22.7. naplnil koryta potoků až po okraje, ale Starozuberský potok sebral vyřezané a neodklizené chrastí a vytvořil v dolní části potoka hráz. Voda opustila břehy a rozlila se po 20 ha lánu pšenice JZD. Voda zaplavila i několik sklepů kolem Hodorfského potoka.

V roce 1980 se konala Spartakiáda, na kterou se připravovali i Zubřané. Svou připravenost předvedli na okrskovém cvičení v Zubří 18. května, červencové celostátní Spartakiády v Praze se zúčastnilo 40 zuberských cvičenců a cvičenek.

Na podzim znovu jednali zástupci Jednoty s radou MNV o zásobování. MNV řešil 3 stížnosti:
1. nedostatečné zásobování obce úzkoprofilovým zbožím
2. špatné zásobování ovocem a zeleninou
3. závažné nedostatky v hygieně na provozovnách pohostinství.

Zástupci Jednoty slíbili zlepšení, fondy požadovaného zboží však pro vánoční trh zůstaly stejné jako v roce 1979. V kultuře byl aktivní loutkový soubor Kašpárek a přivezl si ze soutěžní Okresní přehlídky 1. místo. Nadále pokračovala přestavba velkého sálu.

Narodilo se 89 dětí, bylo 42 svateb a 10 svateb zlatých. Dostali jsme se ke statistice. Již v měsíci březnu - červnu probíhala první etapa sčítání lidu, domů a bytů. V této fázi docházelo ke kontrole občanských průkazů všech obyvatel Zubří za účelem přesného ověření osobních údajů k založení centrálního registru obyvatel.

Druhá etapa - vlastní sčítání lidu, podle stavu k 1.XI.1980 - přinesla tyto statistické údaje o Zubří.

Trvale bydlící osoby	*5.375*
dočasně přítomni v den sčítání	*73*
Z trvale bydlících - mužů	*2.712*
žen	*2.663*
Ekonomicky aktivních	*2.752*
mužů	*1.450*
žen	*1.302*
Národnost česká	*5.296*
slovenská	*72*
jiná	*7*

(pokračování příště)



Znak pánů z Krásna

POVÍDÁNÍ O ZUBŘÍ

Volné vyprávění o historii valašské obce Zubří
od jejího založení až do dnešních dnů.

Díl „A"



42.

Byty celkem	1.638
trvale obydlených	1.549
občas obydlených	23
neobydlených	66
Bytů v rodinných domcích	1.007
v družstevních domech	398
ostatních	127
v ostatních budovách	17
Velikost bytů	
o 1 místnosti	163
2 místnostech	510
třípokojových	539
čtyřpokojových	194
pětipokojových	143
Vybavení bytů	
koupelna, sprcha	1.299 - 79,3%
vodovod v bytě	1.327 - 81%
ústřední topení	1.095 - 66,8%
Plyn dosud v obci není.	
Vybavení domácností	
chladnička	1.408 - 85,1%
automatická pračka	356 - 21,5%
pračka jiná	925 - 55,8%
televizor barevný	53 - 3%
černobílý	1.306 - 78,8%
osobní auto	410 - 24,8%

Rokem 1981 skončilo další volební období a od začátku roku se činnost MNV zaměřila na přípravu voleb.

Po čtyřletém přerušení byl dán do provozu zrekonstruovaný sál Klubu pracujících. 12. února se zde konala celozávodní konference ROH a 14. února vystoupení ostravských „Buřinek".

26. února na plenárním zasedání MNV (také v novém sále KP) schválili poslanci doporučení ONV na zvýšení počtu volených zástupců z 50 na 73. Návrh byl schválen. Plenum uložilo radě MNV, aby připravila podmínky pro demolici „Dvora" a pohostinství „Na Šeňku". Kronikář poznamenává k tomuto usnesení, že „rozhodně to nebude lehká záležitost".

V dubnu poslední schůze MNV hodnotí volební období. Byly dokončeny tyto akce: stavba nové školy ZDŠ, postavila se obřadní síň na hřbitově, cesta pod Hůrkou, rozšířila se kanalizace a vodovod, vybudoval se v Hájích nový most přes Bečvu a řada dalších menších akcí.

5. a 6. června se v Zubří volilo 73 poslanců MNV. Zapsáno bylo 3.496 voličů, volilo 3.467, t.j. 99,17% a odevzdalo přes 99% platných hlasů pro kandidátku NF. Obdobně byli zvoleni poslanci okresu, kraje a Federálního shromáždění. V zuberském MNV bylo 19 žen (26%), 54 mužů (94%), podle politické příslušnosti bylo členů KSČ 42, ČSL - 3 členové, ČSS - 1 člen a 27 bez politické příslušnosti.

Ve vedení obce došlo k obměně. Předsedou MNV byl zvolen Jiří Sladovník, místopředsedou Lad. Holiš a tajemníkem Vlad. Maceček.

Bývalý předseda Frant. Pšenica, který vykonával funkci po 3 volební období odešel 1.7.1981 pracovat do n.p. Tesla, bývalý tajemník Mir. Ondřej odešel do důchodu.

10. srpna se občané v hojném počtu rozloučili se zesnulým Květoslavem Bénou, dlouholetým funkcionářem tělovýchovy, který beze zbytku naplnil sokolské heslo „Ni zisk - ni slávu" a lze tvrdit, jak říká kronika obce „že na všech sportovních a tělovýchovných zařízeních, ale i na dalších stavbách v obci i závodě, zanechal kus poctivé práce svých rukou i mozku jako dar a odkaz příštím generacím". Čest jeho památce.

Vzpomínáme-li v našem Povídání mimořádně některé naše spoluobčany, tak v listopadu 1981 v nedožitých 53 letech svého života zemřel dlouholetý předseda MNV (1964-1981) Frant. Pšenica. I on zanechal v obci trvalou stopu své práce.

Od 3. do 5. prosince počáteční déšť přešel v husté sněžení a napadlý sníh poklesem teplot začal namrzat, na větvích se vytvářel hustý krunýř, větve se začaly lámat, ba celé stromy se začaly ohýbat. V noci zněl praskot lámaných větví a stromů, zvlášť v lese, až strašidelně.

Velké škody vznikly na ovocných stromech a především na lesním porostu, kde v důsledku polomu vznikly úplné paseky.

V roce 1982 na základě zákona ČNR č. 49/82 Sb. bylo Zubří prohlášeno za střediskovou obec, což přinášelo větší odpovědnost v činnosti národního výboru přenesením některých povinností z ONV na MNV (úsek sociálně-zdravotní, hospodaření s byty, místní doprava, požární ochrana a zemědělství). Při MNV byly zřízeny další samosprávné orgány:

1. Místní výbor lidové kontroly
2. Správní komise péče o rodinu a děti
3. Správní komise pro projednávání přestupků.

Po určité stagnaci ve výstavbě v roce 1981 (oddych po několikaleté soustředěné činnosti při výstavbě ZDŠ, kterou organizačně v akci „Z" zajišťoval MNV) se začínají realizovat tyto akce:

1. terénní úpravy a komunikace k ZDŠ
2. přípravné práce k výstavbě Domu služeb

Další stavby: Rekonstrukce a přestavba budovy MNV.

Dosavadní kanceláře MNV se přestěhovaly do bývalých školních dílen a na základech bývalé Domoviny po rekonstrukci a přestavbě začala vznikat dnešní podoba obecního úřadu. Dále to bylo rozšíření místního rozhlasu, vodovodu na Skalce a oprava místních komunikací.

V průběhu roku ještě přibyly tyto akce: asanace budovy dvora, zatrubnění otevřeného kanal. příkopu pro rodinné domky u Domu služeb a další stavby občanské vybavenosti - komunikace a kanalizace okrsku Převrátí, pravobřežní kanalizační sběrač přes obec, rozšíření sítě NN ve stavebních obvodech.

Na těchto akcích bylo odpracováno 38.030 brigádnických hodin a hodnota díla přestavovala 4.111 tisíc Kčs.

V individuální výstavbě bylo povoleno 17 novostaveb a dokončeno 11 novostaveb. Za léta 1976-1980 bylo povoleno 52 novostaveb a dokončeno bylo 48 novostaveb.

Rovněž byla dokončena a předána stavba provozní jednotky Výzkumného a šlechtitelského ústavu pícnin - VŠUP, stavbu investoval VŠUP v Troubkách. Zuberský ústav se zaměřuje na travinářský výzkum - studium, shromažďování a využívání genových zdrojů různých trav - vytváření nových šlechtitelských materiálů.

K této činnosti slouží ústavu vlastní pokusné pole, skleník, fytotron a další technická zařízení.

V ústavu jsou laboratoře - botanicko-semenářská, chemická, fyzikálně-chemická, fytopatologická, cytologická, sloužící vědecko-výzkumné práci. Stanice má příslušné strojní vybavení pro zakládání pokusů, ošetřování sklizně a posklizňové ošetření jak zelených rostlinných vzorků, tak travních semen. Na určitých plochách se pěstují

pícniny a obilniny, aby se mohlo zajistit pro pokusné pozemky vhodné střídání ploch.

Koncem roku byla uvedena do provozu prodejna potravin a masa ve středu obce. Současně došlo ke zrušení prodejen masa u Pavlíčků a u Brokšů. Rovněž byla zrušena samoobsluha pod Sokolovnou, která byla v průběhu roku přebudována na prodejnu mléka a pečiva a byla tam umístěna drogerie a papírnictví. Stále je však obchodní síť nevyhovující.

V letních měsících byl zajištěn provoz tržnice jako zdroj zásobování obyvatel zeleninou, ovocem a hospodářskými přebytky na prostranství po zbourané Dolní škole. Pro malý zájem byl prodej zrušen, přesto, že prodávající přijížděli z okolí i ze Slovenska.

Delší dobu jsme nevěnovali pozornost tělovýchově. TJ Gumárny Zubří má k 1.1.1982 720 členů, v průběhu roku se snížil počet členů. Po nové úpravě členských příspěvků ubylo ZRTV 58 členů a kopané 30 členů. V jednotě pracují tyto oddíly a odbory - základní těl. výchova (ZRTV), turistika, házená, kopaná, kuželky, šachy, tenis a minigolf.

V roce 1982 byl instalován automatický stavěč kuželek, zakoupen gymnastický koberec a zpracována dokumentace na nové hřiště házené.

Od tělovýchovy se přesuneme ke školství. V obci jsou 4 mateřské školy (2 závodní a 2 MNV). Ve školním roce 82/83 je v mateřských školách zapsáno 310 dětí, byly umístěny všechny 5leté děti (předškolní), ve školkách pracuje 20 pedagogických pracovníků. Druhá MŠ MNV byla dána do provozu 1. února 1982 v budově bývalé ZDŠ St. Zubří.
ZDŠ má dvě budovy, celkem 26 tříd a 768 žáků
1. - 4. tř. 14 tříd 422 žáků
5. - 8. tř. 12 tříd 346 žáků
Pro další školní rok je zapsáno 806 žáků.

Ve školách ZDŠ učí 36 učitelů, 3 vychovatelky, 1 vedoucí Pionýrské organizace, 10 pracovníků školní jídelny, 1 školník, 1 administrativní pracovnice, 8 uklízeček a 3 sezónní pracovníci - topiči.

Na II. stupni (6. - 8.tř.) mělo z 346 žáků 84 žáků vyznamenání a 1 žák neprospěl.

Za rok 1982 se narodilo 90 dětí, zemřelo 44 občanů, bylo 34 sňatků a 10 zlatých svateb.

I v dalším roce - 1983 - pokračovala výstavba Domu služeb, rekonstrukce budovy MNV, asanace „Dvora" a rekonstrukce místního rozhlasu. Nově byla zahájena stavba Domu zahrádkářů a rekonstrukce budovy č. 355 na St. Zubří na sklad požární techniky pro sbor Požární ochrany St. Zubří. Investiční akce „Z" se plnila víc než na 100%. U Domu služeb místo plánovaných 800.000 Kčs hodnoty bylo dosaženo 1,550.000 Kčs a Dům zahrádkářů splnil plánovanou hodnotu díla 300.000 Kčs. Zvlášť Dům zahrádkářů měl vysokou účast brigádníků, na obou akcích odpracovali občané 10.015 brigádnických hodin.

Mimo tyto akce z prostředků údržby a dotací byly mimo jiné provedeny - oprava a výměna potrubí vodovodu Studénky, prodloužení kanalizace na Dražkách, kanalizace pod Hůrkou, dlažděné chodníky u ZDŠ, ve středu obce, u koupaliště.

Navíc se MNV podílel na výstavbě nového hřiště házené, když staré hřiště u Fojtství bylo určeno pro výstavbu nákupního střediska v příštích letech, dále se rozšířily šatny kopané.

1.3.1983 vydal ONV povolení Lesnímu závodu Rožnov ke stavbě „Dopravně-mechanického střediska na Hamrách".

V dubnu byla zahájena výstavba. Stavba doplnila dříve budovaný dřevařský závod.

V zemědělství mimo JZD Pokrok Zašová hospodaří 127 jednotlivě hospodařících rolníků na polích do 0,5 ha výměry a nad 0,5 ha přes 60 zemědělců.

K 31.12.1983 na záhumenkách a u ostatních držitelů půdy je celkem 191 ks skotu, z toho 55 dojnic, 37 prasat, 10 koní, 257 ovcí a 3 kozy.

Trestní komise řešila podstatně méně případů než v minulém roce. V roce 1982 to bylo celkem 267 případů, v tomto roce jen 30 případů.

V obci zorganizoval Svaz invalidů velmi zdařilou výstavu zuberské výšivky.

Za rok 1983 se narodilo 79 dětí, 58 občanů zemřelo, bylo uzavřeno 30 sňatků, oslaveno 6 zlatých svateb a 1 diamantová svatba.

Rok 1984 byl opět rokem výstavby. Původně stanovená hodnota díla ve výši 1,300.000 Kčs byla překročena na částku 3,092.000 Kčs při akcích - Dům služeb, Dům zahrádkářů a dodatečně zařazena a dokončena úpravna vody pro koupaliště. Na uvedených akcích odpracovali brigádnici 57.300 hodin.

Stejně úspěšně se plnila i neinvestiční část výstavby. Pokračovala rekonstrukce budovy pro hasící techniku na St. Zubří, rekonstrukce bývalých jatek u Brokšů jako účelové zařízení Svazarmu, rozšiřoval se hřbitov o urnový háj za obřadní síní a opravila se komunikace „Pod Randusky".
V červnu byla zahájena výstavba 22 bytových jednotek Lesního závodu u Domu služeb a dále pokračovala stavba mechanizačního střediska na Hamrech.

12.10.1984 za účasti zástupců ONV a občanů byla otevřena budova MNV. Účastníci si prohlédli novou obřadní síň v přízemí i kanceláře v I. patře a další přistavěné objekty. 27. října byl zahájen provoz v nové obřadní síni a to hned diamantovou svatbou. Připojím hned statistiku, která říká, že toho roku bylo uzavřeno 35 sňatků, oslaveno 5 zlatých svateb a mimo vzpomínané diamantové svatby i jedna svatba platinová. Narodilo se 90 dětí, zemřelo 44 občanů.

Téměř jednu pětinu obyvatelstva tvoří důchodci, sociálně potřebných je asi 10 důchodců, jednorázově bylo vyplaceno 127.000 Kčs sociálních podpor. Začíná se diskutovat o zřízení domu pečovatelské služby pro osamělé důchodce. Diskuse je jen v rovině návrhů, přání; v úvahu připadá budova „horní školy" i další objekty.

Povoleno bylo 8 novostaveb, dokončeny 3 novostavby.

Na tento rok připadlo 90. výročí založení požární ochrany v Zubří. První spolek v Zubří založil spolu s dalšími 17 spoluobčany nadučitel Kajetán Zdvihan a stal se prvým starostou sboru, prvním velitelem hasičského sboru byl Čeněk Krupa, tehdejší starosta obce. Na slavnostní akademii k výročí vystoupil známý herec Frant. Hanus.

V tom roce však při jiných vystoupeních se v Zubří představila celá plejáda umělců. V divadelních inscenacích to byli herci z Ostravy, Olomouce a Prahy, bratislavská estráda a zpěváci M. Rotrová, Schovanky z Prahy, Pavel Bobek, Václav Neckář, Iveta Simonová, Vl. Menšík v pořadu Křeslo pro hosta.

Úspěšné byly výstavy ovoce a drobného zvířectva.

Rok zakončíme smutnou událostí. V průběhu roku 5x hořelo, při všech akcích zasahovali naši požárníci. Nejzávažnější byl požár na místní faře 16. ledna, kdy došlo k výbuchu obrazovky televizoru. Výbuch způsobil požár, při kterém se vznítilo bytové zařízení. Děkan, P. Neduchal při tom utrpěl vážnou ujmu na zdraví a v červenci 1984 zemřel. Tohoto oblíbeného kněze, který se zasloužil mimo jiné o pořádek, úpravu a vzhled hřbitova, okolí kostela, o opravu kostelní věže, přišlo vyprovodit na poslední cestě mnoho Zubřanů.

Rokem 1985 končí volební období 81 - 85 a tak se bilancuje a uzavírá cyklus 5 let.

V oblasti výstavby v akci „Z" se dokončila ZDŠ, (terénní úpravy, chodníky), Dům zahrádkářů, pokračuje výstavba Domu služeb, jehož dokončení se přesunuje do dalšího roku, dokončila se oprava komunikace pod Obecníkem.

V mimoinvestiční výstavbě se uskutečnilo 12 akcí, mimo jiné - rekonstrukce budovy MNV, místní rozhlas, asanace „Dvora", začalo se budovat hřiště házené, šatny kopané, oprava místních komunikací. Nerealizovala se oprava Domu pionýrů (Daehnovo), kanalizace nad zvonicí na St. Zubří, rozšíření „Studánek" a rozšíření hřbitova.

(pokračování příště)



Znak pánů z Krásna

POVÍDÁNÍ O ZUBŘÍ

Volné vyprávění o historii valašské obce Zubří od jejího založení až do dnešních dnů.

Díl „A"



43.

V občanské vybavenosti se prodloužila kanalizace, vodovodní řad, došlo k penetraci cesty pod Obecníkem, pod Randuskama, na Dořičačkách a na Záhumení.

V sociálně-zdravotních službách se nepodařilo přebudovat dům č. 419 (Gregorovo); připravuje se rekonstrukce zdravotního střediska.

Některé prodejny byly adaptovány, chybí však některé služby.

Dokončila se rekonstrukce sálu Klubu pracujících.

MNV vydal za období 1981 - 85 61 stavebních povolení, 55 novostaveb bylo kolaudováno.

Do důchodu v tomto roce odešel ředitel školy Jos. Kubiš, vedením školy byl pověřen M. Chumchal. Ve školní jídelně se stravuje 780 strávníků, ceny obědů jsou 3,80 - 4,30 - 5,80 Kčs.

Gumárny Zubří slavily 50 let gumárenské výroby. V březnu začala výstavba závodního zdravotního střediska (za 2,000.000 Kčs), v říjnu byl uveden do provozu nový, 110 m vysoký továrenský komín.

Dosud jsme v našem Povídání nezaznamenali na horním konci existující včelín, který je majetkem Výzkumného ústavu včelařského v Libčicích n. Vltavou. Plánovaný je stav 70 včelstev. Vedle vlastní produkce medu chová stanice včelí matky jak pro včelaře, tak pro vlastní potřebu a výzkumné úkoly. Včelín rovněž pracuje na ochraně včel před varoázou, zákeřnou nemocí včelstev.

Nakonec zajímavost s počasím. 5. srpna po ochlazení, když teplota klesla na 16°C, přišly deštivé dny a povodeň, ale již 10. srpna dosáhla teplota 30,5°C, o 5 dnů později až 31,5°C. Úroda brambor je ohrožena hnilobou, okurky jsou napadeny plísní.

Než opustíme rok 1985, musíme překročit hranice naší obce, ve které jsme nepřetržitě sledovali běh událostí od roku 1968. Proletíme zajímavé události té doby. V roce 1973 začala vysílat barevná televize, rok nato byl otevřen 1. úsek trasy C pražského metra. V roce 1975 naše republika podepsala v Helsinkách Závěrečný protokol konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě (KEBS). Jednání konference probíhalo od roku 1973 za účasti 33 zemí Evropy, Kanady a USA. V roce 1977 byla podepsána Charta 77, která proklamovala dodržování lidských a demokratických práv v ČSSR, Chartu podepsalo 239 signatářů. Hned v lednu provládní kruhy zorganizovaly v Národním divadle „Antichartu". V roce 1978 první československý kosmonaut Remek letěl do kosmu na Sojuzu 28, do zkušebního provozu uvedena jaderná elektrárna Jaslovské Bohunice, byl dokončen 2.760 km dlouhý plynovod z SSSR do ČSSR, naše republika byla zvolena na 2 roky nestálým členem Rady bezpečnosti, v roce 1980 publikován Soubor opatření ke zdokonalení soustavy plánovitého řízení ekonomiky, dále byla uvedena do provozu dálnice Praha - Brno, budovaná od roku 1967 a na železničních tratích oficiálně byl ukončen provoz parních lokomotiv (nahrazen elektrickými a motorovými). V roce 1982 v říjnu byla zveřejněna oficiální zpráva, že v ČSSR jsou rozmístěny operačně taktické jaderné zbraně, v roce 1984 byla zahájena výroba barevných obrazovek v Rožnově, pod vlivem SSSR byla odmítnuta účast našich sportovců na OH v Los Angeles v USA. V roce 1985 dochází v Sovětském svazu k radikální výměně ve vedení strany, když do čela byl postaven politik, který nejvíc ovlivnil světové dějiny konce století, Michail Gorbačev.

Jeho zvolení znamenalo radikální obrat ve vnitřní i zahraniční politice SSSR. V zahraniční politice ohlásil šéf Kremlu pokračování v politice uvolňování napětí a v mírovém soužití mezi velmocemi. Ve vnitřní politice modernizaci hospodářství a vytváření prostoru pro samostatné rozhodování podniků a omezování byrokratického řízení ekonomiky.

Svými myšlenkami získal sympatie i u nás, to nakonec ukázala jeho návštěva v republice v roce 1987.

Jaké změny se očekávaly? Rozvoj republiky v sedmdesátých a osmdesátých letech byl navenek patrný. Dokončila se industrializace Slovenska (avšak podniky vyrábějící stejné zboží na zastaralých strojích vyráběly v českých zemích dál), budovala se síť dálnic, elektrifikovaly se železniční tratě, vybudovalo se pražské metro, rostl bytový fond, zlepšily se služby, nedošlo k zadlužení republiky, zemědělství zajistilo soběstačnost ve výrobě potravin.

I u nás v Zubří jsme tato léta prožili v budovatelském ruchu, rozrostla se továrna a s ní sídliště, rodinné domky, postupně občanská vybavenost.

I na mezinárodním poli republika získala na 2 roky členství v Radě bezpečnosti OSN.

Tento první pohled na dobu po srpnu 1968 je zavádějící. Nepochybné klady nevyvážily pomalost růstu ekonomiky, určité „tlení a hnití" ve společnosti, které způsobilo na jedné straně nezájem o společenské problémy, na druhé straně povinné plnění občanských povinností účastí na volbách a organizovaných oslavách. Funkcionáři strany a státu ztratili sdělnost, schopnost otevřeně, veřejně diskutovat. Rezem, který rozmělňoval vztahy, byl v normalizaci zavedený systém privilegovaného postavení členů strany. Členství ve straně bylo chápáno jako „kádrový předpoklad" osobní kariéry a nárok na vyšší postavení. Tito členové byli vykonavatelé usnesení a těžko mohli a ani nechtěli kritikou poměrů ohrozit svá postavení. Původ všech těchto jevů musíme hledat v ekonomice. Tam rozhodují výsledky, ideologická zaklínadla a „Poučení" zde neuspějí.

Ekonomická stagnace navazovala na předchozí neúspěšná období pomalého růstu a normalizační ekonomiku tvoří jeho zpomalující faktor.

Co nejvíc ekonomice chybělo? Byla to základní dynamická síla ekonomického růstu v podobě integrovaného světového trhu, vzájemně propojeného informacemi i financemi.

Ekonomicky i politicky jsme byli součástí socialistického tábora, socialistického trhu, sdružení v RVHP (Rada vzájemné hospodářské pomoci). V roce 1948 obchodní výměna zboží s budoucími státy RVHP činila 38%, s kapitalistickými státy 60% a 2% s rozvojovými zeměmi.

V roce 1978 to bylo se socialistickými státy 72,7%, s kapitalistickými 20,7% a s rozvojovými 6,6%.

Pro naši ekonomiku byly určující vztahy mezi státy RVHP. Ty v počátcích vznikajícího trhu musely řešit důsledky válečného poničení výrobních sil, ekonomickou blokádu Západu a nakonec i u nás neblahé zvyšování zbrojní výroby a rozvoj těžkého průmyslu a strojírenství v období korejské války.

Řešení bylo v extenzivním růstu za každou cenu. Hlavní důraz se kladl na výrobu výrobních prostředků. Místo vytváření jednotného trhu se budovaly oddělené, jednotlivé ekonomiky, kdy obchod v rámci RVHP byl vlastně výměnou přebytků. Všichni dělali všechno. Jako příklad lze uvést výrobu osobních automobilů. Ve světovém měřítku se rentabilita při výrobě osobních aut dosahovala při produkci

1,5 miliónů aut ročně. V roce 1980 SSSR vyráběl 1,3 mil. aut, Bulhaři 15.000, NDR 177 tisíc, Poláci 351.000, Rumuni 88.000 a ČSSR 184.000 vozů ročně. Další příklad. Každý stát RVHP si vyráběl železo sám. Maďaři (nemají ani uhlí, ani železnou rudu) vyráběli 3,8 mil.tun, Rumuni dokonce 13 mil.tun a u nás z 9 mil.tun v 70 letech až 15 mil.tun v 80 letech. Až v osmdesátých letech se začaly budovat ropovody, plynovody a jednotná elektrárenská soustava jako společné projekty.

Jaké byly příčiny nízké efektivity naší „normalizační" ekonomiky? Hlavní příčinou byla nevhodná struktura průmyslu, vyráběl se příliš velký rozsah sortimentu, hlavně strojírenského, asi 80 tisíc druhů výrobků. Proč tomu tak bylo? Bylo to dáno požadavky nejvlivnějšího partnera RVHP - sovětským trhem. Neúměrný rozsah výrobků v malé zemi vedl nutně k technickému zaostávání. Zatímco v roce 1966 bylo na světové technické úrovni 12% naší produkce, v roce 1979 již jen 2%.

Zaostávání se projevovalo v různých hodnotách a srovnáních. Na př. hodnota zahraničního obchodu na hlavu činila v roce 1981 v ČSSR 1,938 dolaru, v Belgii 11,5 dolarů, v Holandsku 9,4 dolarů a v Rakousku 4,19 dolarů. Za 1 kg strojírenského vývozu jsme získali 1,83 dolaru, země RVHP jako celek 2,2 dolary a vyspělé kapitalistické státy 7,3 dolarů.

Další tabulka srovnává spotřebu energie, ocele a pracovních sil na stejnou jednotku hrubého domácího produktu. (Uváděno v %).

země	*energie*	*ocel*	*prac.síly*
ČSSR	*100*	*100*	*100*
Belgie	*66*	*40*	*60*
Rakousko	*57*	*52*	*83*
Švédsko	*60*	*59*	*79*

A poslední srovnání - motorem prudkého rozvoje průmyslu, jeho produktivity, se stala elektronika. Zatímco ve vyspělých zemích elektrotechnický průmysl vzkvétal, u nás klesal počet pracovníků (v roce 1975 3,23%, v roce 1981 2,75% všech pracovníků). To proto, že na začátku normalizace byl posuzován elektrotechnický průmysl jako „útlumový program". I proto dosahovala u nás t.zv. kilogramová váha ceny 1,81 dolaru/kg, RVHP 2,34 dolarů/kg, EHS - evropská hospodářská společnost 20,39 dolarů/kus a na světovém trhu 25,91 dolarů/kg.

Tyto skutečnosti, umocněné na začátku 80 let „ropným šokem", způsobily pokles životní úrovně o 3 - 10%. Oživíme si slovník té doby: - vysoká rozestavěnost, vyvolané skluzy, opožděné uvádění kapacit do provozu, úpravy plánů, opožděné subdodávky, vytváření a zvyšování nadnormativních zásob, dodavatelsko-odběratelské vztahy, pravidelné snižování technické náročnosti, souhrn opatření ke zdokonalení soustavy plánovitého řízení národního hospodářství, atd.

Změny, vyvolané v Sovětském svazu novou politikou Michaila Gorbačeva byly s velkou pozorností sledovány i u nás. Změny v zahraniční politice byly přijímány s porozuměním, stejně jako pozdější mírová urovnávání studené války.

Změny v ekonomice však naši tehdejší představitelé odmítali, protože pochopili, že Gorbačevova ekonomická politika směřuje nejen k ekonomické, ale i politické reformě.

A ta by znamenala konec husákovsko-jakešovské „normalizaci".

Vnitřní napětí a nedůvěra ve schopnost řešit krizi dozrála v celém východním bloku socialistických států na podzim 1989. Ale tam ještě v našem Povídání nejsme.

Vraťme se do Zubří na počátek roku 1986. Byl to rok voleb, navíc voleb, kdy se naposled volila jednotná kandidátka NF. To jsme ovšem tehdy ani netušili.

Volby připadly na 23. - 24. května 1986. Za zaznamenání stojí skutečnost, že z 3.543 zapsaných voličů jen 2 se nedostavili k volbám. Bylo zvoleno všech 75 poslanců MNV. Na ustavující schůzi bylo zvoleno toto vedení obce:

předseda MNV Holiš Ladislav
místopředseda MNV Sladovník Jiří
tajemník Maceček Vladimír

V tomto roce byla dostavěna kotelna u Domu služeb, Dům zahrádkářů s moštárnou byl předán veřejnosti (hodnota 1,500.000 Kčs), také požární zbrojnice na St. Zubří dospěla k předání, stejně jako hřiště u školy.

Další novou stavbou tohoto roku bylo zdravotní středisko Gumáren Zubří. V nově vybudovaném středisku byla ordinace praktického lékaře, zubního lékaře a gynekologa.

V tomto roce oslavila házená 60 let trvání, k výročí vydal oddíl házené brožuru, která mapuje vývoj házené v Zubří od předválečné české házené až po poválečnou přeměnu české házené v mezinárodní házenou v roce 1956 a její další osudy v posledním třicetiletí. Všichni házenkáři se těšili na otevření nového hřiště s umělým povrchem, které se budovalo za Sokolovnou.

V JZD Pokrok dochází k úbytku zemědělské půdy na 752 ha, zvyšují se hektarové výnosy obilovin.
V obci se narodilo 67 dětí, zemřelo 52 občanů, ke konci roku žije v obci 5.301 obyvatel.

K Zubří již neodmyslitelně patří 2 hamerské rybníky - Horní a Dolní. Pozorováním se zjistilo, že na rybnících žije 27 druhů ptáků, z toho je 19 chráněných druhů, mezi nimi mají tady hnízdiště lysky černé, kachny divoké a labutě veliké. Jinak tady žije ondatra pižmová, rosnička zelená, skokan hnědý, ropucha obecná či užovka obojková.

V roce 1984 má obec rozpočet ve výši 4,525.000 Kčs. Nejdůležitější akcí je dokončení výstavby Domu služeb. V budově je kadeřnictví, dámské krejčovství, sběrna prádla, mandlovna, květinová síň a opravna elektrospotřebičů. Své místo v novém Domu služeb mají Spořitelna a pošta. Další velký úkol byl splněn a už se připravuje na vedlejším prostranství (na bývalém hřišti házené) výstavba nákupního střediska. Současně se rozběhla příprava plynofikace obce - průzkumem zájmu mezi občany a zadáním zpracování generelu plynofikace.

Jednota začala opravovat hostinec pod Lipůvkou a Severomoravské vodovody a kanalizace vybudovaly další nádrž pro čistění odpadních vod v hodnotě 8,000.000 Kčs. Lesní závod v boji proti kyselé půdě zahájil celoplošné vápnění Beskyd. Všichni očekáváme, zda akce přinese zlepšení lesních porostů, ve kterých se stále víc objevují suché, odumřelé stromy.

Nepříznivá situace je nejen v lesích, ale i zahradách. Zaznamenáváme zvýšený, až nebezpečný výskyt „šárky" na trnkách. Slivovice pálená z napadených plodů je hořká a nechutná. Nejen „šárka" se stává problémem, také plíseň okurková snižuje úrodnost okurek.

V JZD Pokrok zaznamenáváme růst hektarových výnosů obilovin kromě jarního ječmene. Nedobré podmínky pro pěstování zeleniny se projevují v obchodní síti. V obchodech je naprostý nedostatek zeleniny, ovoce a občané si stěžují na nedostatečný sortiment pekařských výrobků. Velké stížnosti se objevily na podzim na nekvalitní brambory k zimnímu uskladnění. V pytlích při uskladňování do sklepů bylo již velké množství shnilých brambor. A ty zbývající rychle podléhaly hnilobě.

Jsme-li u zásobování - na dolním konci pod Sokolovnou byla otevřena nová prodejna potravin.

V Gumárnách se snížil počet pracovníků na 1.292 zaměstnanců, kteří s obtížemi plnili zvýšené výrobní úkoly.

Závod pociťoval nedostatek pracovních sil.

Kapacita mateřských škol byla zaplněna na 84%. V obci se narodilo 78 dětí, zemřelo 112 občanů.

Rokem 1988 se do naší obce dostal plyn. Závod Gumárny Zubří investoval 4,600.000 Kčs do vybudování přípojky plynu a plynofikoval kotelnu svého závodu. Plynofikace obce učinila prvý krok.

Házenkáři se dočkali nového moderního hřiště s umělým povrchem a s novými šatnami.

(pokračování příště)



Znak pánů z Krásna

POVÍDÁNÍ O ZUBŘÍ

Volné vyprávění o historii valašské obce Zubří od jejího založení až do dnešních dnů.

Díl „A"



44.

Definitivně opustili svůj stánek u Fojtství a jejich bývalé šatny (zbytek Fojtství) byly zbourány. Hráči a příznivci tohoto tradičního sportu se značnou měrou přičinili o vybudování nového stánku.

Novotou zářilo i zdravotní středisko obce - bývalá vila prim. Fabiána. Po rekonstrukci dostala budova „nový kabát", střechu a přístavbou se vyřešil krytý vchod. V nové přístavbě byla otevřena geriatrie. V září byla rekonstrukce dokončena. Další stavbou, která vyřešila problém odpadu, byla skládka odpadů v Hamrech.

Dále se budovalo výcvikové středisko branců, upravoval se Kulturní dům na Starém Zubří. Velká pozornost byla věnována místním komunikacím (od Perniců po točnu, od obchodu St. Zubří po Čihadlo a za Machovy).

V technickém vybavení se rozšiřoval vodovodní řad, vybudovala se komunikace a chodníky za Humny a síť nízkého napětí pod kostelem. Došlo i k opravám na Petrohradě.

Drobné provozovny se významně podílely na postupující výstavbě obce a v tomto roce dosáhly tržby 5,900.000 Kčs, z toho od obyvatel 1,500.000 Kčs. Jejich zisk činil 451.000 Kčs.

Bylo povoleno 9 novostaveb, během roku bylo kolaudováno 26 nových rodinných domků.

Roční tržba obchodů v Zubří ukazovala, jaká byla kupní síla Zubřanů v roce 1988.

Jednota na sídlišti	*10,600.000,- Kčs*
Dolní konec	*2,257.000,- Kčs*
u školy	*6,304.000,- Kčs*
Horní konec	*8,332.000,- Kčs*
St. Zubří	*3,621.000,- Kčs*
Masna sídliště	*2,561.000,- Kčs*
u školy	*1,667.000,- Kčs*

Rok 1988 ukončíme konstatováním, že se narodilo 68 dětí a zemřelo 40 občanů.

Počátek roku 1989 nevěstil žádnou podstatnou změnu, i když udržovaná jednota ve státních a stranických orgánech byla rozkolísaná a ve vedení strany i státu vznikaly různé frakce. Z vedení strany musel odejít Vasil Bilak, na jeho místo si dělal ambice pražský stranický tajemník Štěpán.

Na Slovensku několikatisícová demonstrace v březnu 1988, žádající dodržování podepsaného Helsinského protokolu o lidských právech byla tvrdě rozehnána policií a vojskem.

V lednu byla zveřejněna zpráva o hospodaření za rok 1988, která uváděla 3% růst národního důchodu, ale ve výrobě zboží zaostával sortiment a kvalita výrobků a prohluboval se rozpor mezi poptávkou a nabídkou ve zboží. Na to, jaký postoj zaujme vláda k ekonomické situaci, se čekalo.

Pronikaly zprávy, že Adamec se vyjádří k ekonomickým reformám, které již probíhaly v Sov. svazu, Polsku či Maďarsku.

Sestavme si stručný přehled událostí roku 1989 v sousedních zemích.

Leden - porážka konzervat. křídla polské vládnoucí strany, které odmítalo jednat se Solidaritou

- Maďarsko - vyhlášena rehabilitace revoluce z roku 1956

Únor - Maďaři - přijali pluralitní systém politických stran a legalizovali opozici

- Vídeň - odzbrojovací konference - masová likvidace klasické výzbroje

Březen - demokratické volby do Sjezdu Sovětů, nově zvolené orgány podstatně omezily moc strany

Duben - demonstraci v Tbilisi krvavě potlačila armáda a policie, Gorbačovo vedení odmítlo použít zbraně a odvolalo generály a politiky, kteří dali pokyn k masakru. Byl to zcela nový postup platný nejen v SSSR, ale i pro ostatní země východního bloku

Polsko - povolena odborová organizace Solidarita po desetiletém období represí

Květen - USA, SSSR - dalekosáhlé odzbrojovací návrhy

Červen - volby v Polsku, vítězí Solidarita

- Maďarsko, později i Polsko se omlouvají československému lidu za invazi v roku 1968. Jakešovo vedení omluvu odmítá a trvá na správnosti a oprávněnosti invaze

Září - Maďarsko - odstraňuje závory na rakousko-německých hranicích a umožňuje občanům NDR přechod do NSR

Říjen - sjezd německé vládní strany SED, účast Gorbačova, který odmítá vojenskou i jinou pomoc Honeckerovému vedení SED

- Maďarsko - rozpouští vládní stranu a zakládá novou socialistickou stranu. Z ústavy Maďarska je vyškrtnut článek o vedoucí úloze strany

- Německo NDR - Honecker odstupuje

Listopad - padá „Berlínská zeď"

- Bulharsko - režim T. Živkova padl, nová vláda ze zástupců více stran

- Maďarsko - žádá o členství v Evropské radě

Byl konec studené války, stalinismu i neostalinismu. Zemím východní Evropy se otevírala možnost přetvořit svůj politický systém bez vnějších mocenských zásahů.

V naší republice po lednových demonstracích ke vzpomínce na Jana Palacha vláda přitvrdila tzv. pendrekovým zákonem a dalším zatýkáním.

Vzrušení ve veřejnosti nastalo v červnu 1989 po zveřejnění dokumentu „Několik vět". Jednak proto, že lidé byli vybízeni k tomu, aby odsoudili Několik vět (i když sami neznali obsah), jednak proto, že zahraniční media uveřejňovala seznamy známých lidí, kteří dokument podepsali.

V letních měsících pak vzrušovala anabáze německých turistů k nám, kteří požadovali pro sebe volný průjezd do Spolkové republiky. V tu letní dobu ještě republikou proběhla „legrace s kazetou". Byl to důvěrný projev prvního tajemníka KSČ M. Jakeše k funkcionářům. Obsah projevu ukazoval na primitivismus představitele moci a na neschopnost strany bez pomoci zvenčí (a té se nedostávalo) situaci řešit.

V listopadu bylo výročí Mezinárodního dne studentstva - 17.XI., uplynulo 50 let od tvrdého zásahu nacistů proti českým studentům v roce 1939. Tato manifestace se změnila v demonstraci, proti které brutálně zasáhla Bezpečnost.

Reakce na zásah proti studentům zasadil poslední ránu dlouhodobému „normalizačnímu" procesu a totalitnímu režimu u nás. Proces „normalizace" po srpnu 1968, trvající téměř dvě desetiletí, dospěl ke svému konci.

Prvé roky normalizace, do roku 1975, než byl podepsán Helsinský protokol o bezpečnosti a spolupráci v Evropě, se pozornost normalizátorů soustředila na izolaci tzv. protisocialistických sil. President Husák - představitel normalizace - považoval za přednost, že za jeho éry nedocházelo k obdobným procesům, jako za stalinské éry. (Sám byl v padesátých létech souzen a žalářován za „protistátní činnost".) I když nedocházelo k tak velkému zatýkání a žalařování jako v padesátých letech, bylo toto „normalizační" období charakterizováno budováním

informační sítě tajných agentů StB (Státní bezpečnosti) a jejich donašečů a udavačů, kteří sledovali všechny, kteří projevili opačné názory na politické, mezinárodní či ekonomické problémy. Tito nepohodlní občané byli zbavování funkcí, byla jim znemožňována činnost zákazem vykonávat povolání odpovídající jejich vzdělání a schopnostem, byli trestáni „prací".

Tuto dobu charakterizoval P. Kohout v dopise, který v roku 1973 zaslal ministru kultury jako odpověď na ministrovo prohlášení v televizi, že „situace v oblasti kultury je normální". (P. Kosatík-Feroman Kohout, str. 309)

„Znám důvěrně člověka, který vystudoval čtyři vysoké školy, aby teď už třetí rok - i po infarktu - pracoval jako taxikář. Znám proslulého vědce, který marní čas v předčasné penzi a nemá přístup do laboratoří. Znám vynikajícího filozofa, který dává kondice. Znám dva překladatele v nejlepším věku, kteří se vyčerpávají jako noční hlídači. Znám tři historiky, kteří obsluhují ve sklepě ústřední topení. Znám básníka, který se s námahou uchytil jako plavčík na plovárně. Znám výborného romanopisce, který rozváží mléko. Znám jiného, který musel dělat vrátného v hotelu; i když toho nechal, aby zas mohl psát, zjistil, že ztratil nárok na pojištění umělců. Znám autora světových výstav, který se stal mužem v domácnosti. Znám filmového režiséra ryzího charakteru, který celý život točil jen angažované socialistické filmy; po dvou letech marného obcházení, kdy mu umíralo dítě, skončil na poště .... Své známé, bývalé studenty i jejich profesory, novináře i politické pracovníky s obrovskými schopnostmi, kteří dnes pracují jako zedníci, bagristé, šoféři a prodavači, mohu počítat na tucty. A znal jsem mimořádně nadaného vědce, přítele z mládí, předsedu jedné ze stranických organizací Ústavu jaderné fyziky, kterého zlomili tak, že strávil přes dva roky na psychiatrii a letos v březnu se oběsil. Na něho především myslím při psaní tohoto dopisu."

Ironií a obrázkem vzpomínané doby je skutečnost, že mnozí, kterých se Pavel Kohout v dopise zastával, byli spolupracovníky StB a někteří donášeli i na něj.

Výsledkem takovéto „normalizace" byl nový způsob chování většiny občanů. Byla to přetvářka, přizpůsobivost a lhostejnost. Lidé se projevovali tak, jak to vyžadovala „strana a vláda".

Ta přizpůsobivost a lhostejnost bránila jakékoliv kritice, dogmatické lpění na závěrech v „Poučení z krizových let" se stalo živnou půdou pro ztrnulost, pro zakonzervování přežitých a překonaných forem řízení ekonomiky a rozvoje společnosti.

Jeden z normalizátorů - Lub. Štrougal, dlouholetý předseda vlády, přiznal v roce 1988, že rozsah ekonomických problémů společnosti působí negativně na morálně-politický a sociálně-psychický stav lidí. Jakešovo konstatování v létě 1989, že vedení strany při řešení problémů je jako „kůl v plotě" jen potvrdilo, k jakým koncům dospěla normalizační politika.

Další události jsou známé - 18.XI. založení Občanského fóra, 25. XI. půlmilionová manifestace na Letné, 29.XI. Federální shromáždění všemi hlasy ruší článek o vedoucí úloze strany a vládnoucím postavení marx-leninismu ve společnosti, 10.XII. je ustavena vláda M. Čalfy, Husák rezignuje na funkci presidenta a 28.XII. je Alexandr Dubček zvolen předsedou parlamentu a Havel presidentem.

Ten závěr roku byl hektický, denně se měnila situace a její dramatičnost podtrhovala televize a rozhlas, které informovaly o celém dění bez cenzury a omezení.

Změna, která visela ve vzduchu, svou přítomností zaskočila občany Zubří. Po překvapení ze změny poměrů přicházela zvědavost i obava z příštích dnů.

Kromě jednoznačné podpory generální stávky se do konce roku nic podstatného v Zubří nedělo.

Pozornost byla soustředěna na besedy, diskuse a polemiky ve sdělovacích prostředcích, značně stoupá zájem o tisk. Na vytvoření nového prostředí si naše obec jen pomalu zvykala.

Ukončeme ten rok „sametové revoluce" statistickým konstatováním. V Zubří žilo 5.289 lidí, narodilo se 57 dětí, zemřelo 45 občanů, bylo uzavřeno 67 sňatků a oslavilo se 6 zlatých svateb.

S napětím a nedočkavostí se očekával rok 1990. Ještě v závěru roku 1989 byl zvolen Alexandr Dubček předsedou Federálního shromáždění a Václav Havel presidentem republiky.

Nový rok 1990 vnesl do atmosféry očekávání prvá konkrétní opatření nového vedení státu.

President Havel vyhlásil amnestii, byl oznámen počátek vyjednávání se sovětskou stranou o odchodu okupačních vojsk z našeho území a třetím rozhodnutím byla devalvace naší koruny k západním měnám. V lednu přijala sněmovna zákon o politických stranách a o volbě poslanců do Federálního shromáždění v červnu 1990.

Tyto kroky zaktivizovaly naši veřejnost, která si začala zvykat na to, že o všech událostech může otevřeně hovořit, rozhodovat se, dávat svobodně najevo své názory a postoje. Hlavním tématem byl další osud naší ekonomiky, hospodaření, zaměstnanosti, životní úrovně, ale i nových vytvářených se vztahů. S otázkou odchodu sovětských vojsk také souvisela naše účast v RVHP a její další existence.

Nové osobnosti politických stran a hnutí předkládaly ve sdělovacích prostředcích a tisku občanům své programy a vize, ze kterých vyplýval závěr, že naše členství v Evropské unii je otázkou krátké doby, v programu Občanského fora se uváděl rok 1992.

Otevřeně se hovořilo o skutečném stavu naší ekonomiky, o státních dotacích na výrobky, o státních subvencích do průmyslu, o obtížích vstupu na západní trh pro zaostalost naší výroby.

Aby toho nebylo málo, v začátku roku se ještě vynořila otázka vztahu Čechů a Slováků. Vše začalo nevinně. V únoru byly vytvořeny vedle federální vlády i vlády České a Slovenské republiky, v březnu a dubnu se projednával návrh na změnu názvu státu tak, aby byl vypuštěn přívlastek „socialistická". Nejdříve byl přijat návrh Československá federativní republika (ČSFR) a pak došlo k tzv. „pomlčkové válce", když slovenská strana požadovala ve slově Československá pomlčku a uvedení samostatných názvů obou republik, Česko-Slovenská federativní republika. Návrh byl po dlouhé diskusi přijat.

I když byl přijat zákon o politických stranách, největší vliv v Českých zemích mělo Občanské forum OF, které vzniklo v listopadových dnech „sametové revoluce" a na Slovensku jeho obdoba občanské iniciativy „Veřejnost proti násilí" (VPN).

V Zubří bylo založeno OF 6. ledna 1990. Tři zástupci vzniklého Občanského fora byli jmenováni do rady MNV, když odstoupilo 5 poslanců.

První veřejné shromáždění OF 22. ledna 1990 projednávalo prohlášení OF, ve kterém byly tyto požadavky:
- obnovit na škole název „Jubilejní škola TGM"
- označit u Domu služeb „Lípu svobody"
- využití Památníku revolučních tradic v současné době, hledat možnosti
- respektovat oprávněné požadavky věřících občanů

Dále jsou v prohlášení tyto podněty:
doplnění rady MNV o 3 zástupce OF, doplnit obsah učiva o výchovu k obecné morálce, prosazovat řešení rekonstrukce komunikace ke kostelu a hřbitovu, hledat využití schůzovní místnosti Domu služeb, podporovat zřízení lékárny v Zubří, podporovat soukromé podnikání pronájmem objektů ve správě MNV, podporovat urychlený odchod sovětských vojsk s požadavkem uvést do původního stavu zdevastovaný prostor na katastru obce Zubří, rozšiřovat kanalizaci a vodovod v horní části obce a na Starém Zubří, podporovat plynofikaci obce podle oznámených termínů a připravit koncepci rozvoje sídelního útvaru pro 6.800 obyvatel.

(pokračování příště)



Znak pánů z Krásna

POVÍDÁNÍ O ZUBŘÍ

Volné vyprávění o historii valašské obce Zubří od jejího založení až do dnešních dnů.

Díl „A"



45.

Na veřejném shromáždění 5. února podepsalo toto prohlášení 452 občanů.

OF organizovalo ankety k těmto otázkám:
- využití Domu služeb, využití Památníku odboje, obnovení busty TGM, chybějící služby v obci, posouzení činnosti MNV a OF.

Rozpočet obce na rok 1990 byl vyrovnaný ve výši 6,913.000 Kčs. Rada MNV rozhodla o zrušení usnesení o odstranění nevhodných památek v obci a schválila návrh obnovit sochu TGM podle návrhu akademického sochaře Mario Kotrby z Rožnova.

Na základní škole byla výuka ruštiny nahrazena angličtinou, němčinou či francouzštinou a učitelům ruštiny bylo doporučeno přeškolení na jiný cizí jazyk. Do osnov byla zařazena třetí hodina tělesné výchovy, byla zrušena branná výchova, skončeno politické školení učitelů, zrušeny osobní listy a charakteristiky žáků. Učitelé dějepisu, občanské výchovy, zeměpisu, jazyka českého a literatury byli vyzváni, aby sami posoudili obsah svých předmětů a zajistili nezkreslený výklad obsahu vyučování.

Červnové volby do Federálního shromáždění a České národní rady měly v Zubří tyto výsledky:

Občanské forum (OF)	*63,1%*
Hnutí za samost. Moravu a Slezsko	*10,5%*
KSČ	*11,7%*
KDU-ČSL	*8,1%*

Po ustavení Federálního shromáždění a Národních rad začalo v srpnu jednání národních delegací o kompetencích národních vlád a federální vlády. Tehdy se objevily poprvé návrhy na rozdělení republiky.

I v OF docházelo k vývoji a diferenciaci. V říjnu byl předsedou OF zvolen Václav Klaus a v činnosti OF nabývá vrchu řešení problémů ekonomické transformace. Z OF se vyčleňuje jako samostatná strana Občanská demokr. aliance, OF opustily levicové skupiny - Obroda, Liberální klub OF a další skupiny.

Na listopad byly připravovány komunální volby. V předvolebním období se konala v Zubří veřejná schůze OF, na které člen konfederace politických vězňů okresu Vsetín JUDr. Lub. Krutílek seznámil účastníky shromáždění se statistikou perzekuce v padesátých letech. V okrese Vsetín bylo 6 osob popraveno, 8 osob odsouzeno k doživotnímu žaláři, 17 k trestu vyššímu než 25 let, 47 trestů bylo v délce od 10 do 20 let a dalších 51 odsouzených obdrželo trest do 10 let. Těchto 123 bývalých vězňů bylo odsouzeno na 1 426 let těžkého žaláře, ve vězení strávili 826 roků.

S těmito fakty jsme se seznamovali v době, kdy jsme na televizní obrazovce viděli, jak se rychle ničí a likvidují materiály StB. Komunálních voleb v Zubří se účastnilo 83,3% zapsaných voličů a jejich politické rozvrstvení ukazuje na aktivitu nových stran a hnutí od červnových parlamentních voleb.

Poř.	*strana-hnutí*	*počet hlasů*	*%*	*počet mandátů*
1.	*Občanské forum*	*21.649*	*38,5*	*8*
2.	*KSČM*	*11.527*	*20,5*	*4*
3.	*ČSSD+ČSS*	*9.937*	*17,7*	*4*
4.	*KDU-ČSL*	*8.405*	*15,0*	*3*
5.	*Hn. za rov. žen*	*2.685*	*4,8*	*1*
6.	*Polit. hnutí JZD*	*1.990*	*3,5*	*1*
		56.193	*100%*	*21*

(Poznámka k počtu hlasů - každý volič měl možnost zvolit 21 poslanců, tudíž měl 21 hlasů)

V Zubří v době voleb vyvíjely svou činnost vedle hnutí OF, hnutí za rovnoprávnost žen a polit. hnutí JZD i strany - lidová (KDU-ČSL), komunistická (KSČM), sociálně demokratická (ČSSD), česká strana socialistická (ČSS), později ještě republikáni.

Volbami skončilo období Národních výborů, trvající od roku 1945. Podle nového zákona o obcích se vytvořil obecní úřad, okresní úřad, nově zvolených 21 zastupitelů si zvolilo obecní radu a starostu obce.

Tím se stal Jan Ondřej, zástupcem starosty Vincenc Krupa. V Zubří žilo 5 265 občanů, v roce 1990 bylo 82 sňatků, 68 narozených a 53 zemřelých. Více než 80 let mělo v roce 1990 80 spoluobčanů.

Další rok - 1991 byl nabitý událostmi v naší vnitřní i zahraniční politice. Připomeneme si alespoň několik nejdůležitějších událostí, které ovlivnily poslední desetiletí 20. století.

Leden - zahájena ekonomická transformace a volná tvorba cen. Federální parlament přijal Listinu lidských práv do našeho právního systému.

Únor - byl schválen zákon o převodu majetku státu na soukromé osoby za účelem podnikání - tzv. velká privatizace a rovněž zákon o mimosoudních rehabilitacích a restitucích (navrácení majetku).
OF se rozdělilo na dva proudy
- OH, občanské hnutí (Diensbier)
- ODS, občanskou demokratickou stranu (Klaus)

Duben - v Olomouci byl zvolen V. Klaus předsedou ODS, která se odštěpila z OF, o týden později byl zvolen J. Diensbier předsedou OH - Občanského hnutí, po neúspěchu ve volbách 1992 přešel do opozice, OH přejmenováno na Svobodné demokraty, ani spojení s Liberální unii nebylo úspěšné.

Červen - 30.6. poslední jednotky Sovětské armády opustily Československo

Červenec - 1.7. byla v Praze podepsána smlouva o neplatnosti Varšavského paktu z roku 1955

Listopad - začátek 1. vlny kuponové privatizace

Prosinec - vyšel transformační zákon pro vypořádání majetkových vztahů v zemědělských družstvech. Statistický úřad oznámil, že došlo k poklesu hrubého národního produktu o 16,4% oproti roku 1989.

V Zubří začíná rokem 1991 také práce nově zvoleného obecního zastupitelstva. Mezi zvolenými zastupiteli jsou bývalý předseda MNV a tajemník MNV, takže určitá návaznost je zachována, řídící orgán - rada, starosta a jeho zástupce jsou zcela noví lidé.

Rozjezd nového vedení byl pozvolný, bylo třeba se seznámit s novou agendou, nejasné byly otázky financování, proto i prvé kroky byly střízlivé, opatrné.

Počátkem roku, k 3. březnu 1991, proběhlo v celé republice sčítání lidu, domů a bytů. Statické zpracování tohoto sčítání prokázalo, jaký vzestup a proměnu zaznamenalo Zubří v osmdesátých letech končícího století.
Začneme u statistiky okresu. V okrese Vsetín žilo 146.854 obyvatelů v 53 obcích a 3 městech.

Počet obyvatel	*Počet obcí - měst*	
0 - 500	*8*	
500 - 1.000	*21*	
1.000 - 2.000	*12*	
2.000 - 5.000	*11*	
5.000 - 10.000	*1 - Zubří*	*(5.275)*
10.000 - 20.000	*1 - Rožnov*	*(17.723)*
20.000 - 50.000	*2 - Vsetín*	*(31.584)*
	Val.Meziříčí	*(28.153)*

V Zubří žilo 5.275 obyvatelů, 2.600 žen (tj. 49,3%) a 2.675 mužů. Ekonomicky aktivních bylo 1.506 mužů a 1.293 žen; za prací vyjíždělo 1.582 občanů.

Rozvrstvení občanů podle věku:

	muži	ženy	muži	ženy
věk	0 - 14	15 - 59	15 - 55	60 +	55 +
	1.167	1.748	1.491	313	556
%	22,1	61,4		16,3	

Jedním z prvních problémů nového obecního zastupitelstva byla otázka výstavby nákupního střediska. Jednota však vyčkávala na další vývoj a stavbu se snažila oddálit. Obec trvala na původních termínech, avšak v průběhu roku se ukázala výstavba velkého obchodního centra málo účelná. Nakonec došlo k přerušení styku s Jednotou, část nakoupeného materiálu si obec ponechala, zbytek prodala, obchodní centrum se na místě bývalého hřiště házené nestavilo.

Dalším problémem byla skládka domovního odpadu. Skládka v Březovci již byla naplněna, nová se vybudovala v Hamrech, kde se svážel komunální odpad z obce i Gumáren. Zvlášť gumárenský odpad se stával z ekologického hlediska závadný.

Obec využila připraveného projektu plynofikace a zažádala o dotaci na Fondu životního prostředí na plynofikaci obce.

Požadavek OF o zřízení lékárny byl realizován. Na dolním konci v prostoru po zbouraném „dvoru" byla zřízena výdejna léků.

Diskusi mezi zastupiteli obce vyvolal bezúplatný převod majetku Gumáren Zubří na obec. Šlo hlavně o Sdružený klub pracujících, tady vznikly obavy, že obec nezaplatí opravy, údržbu a náklady na provoz budovy klubu. Převzetí se protahovalo, až Gumárny Zubří uzavřely smlouvu o pronájmu restaurace a Klub byl nakonec převeden na obec i s tímto pronájmem.

Stejné byly obavy při převádění bytů z Bytového podniku Rožnov do majetku obce. To byl teprve počátek cesty od převzetí do majetku obce k jejich prodeji.

Velké podniky, kdysi určující svou zaměstnaností životní úroveň našeho regionu, se začaly rozpadat, tvořily se menší společnosti (státní i akciové), v závodech došlo ke snižování počtu pracovníků. Ne všechny dílny či provozy měly pro své výrobky odbyt. Poprvé po půlstoletí jsme se v praxi setkali s nezaměstnaností.

Uvolnění pracovních vztahů vedlo k soukromému podnikání, které dostalo „zelenou". Zákon o restitucích a později zákon o transformaci družstev ovlivnil činnost JZD v obci. Družstevníci mohli zažádat o navrácení půdy i majetku, mohli půdu ponechat družstvu k užívání. V počátku se zdálo, že se půda vrátí bývalým majitelům, kteří začnou hospodařit na svém, ale jen málo zemědělců realizovalo svůj původní záměr. Více než třicetileté přerušení tradice individuálního hospodaření se ukázalo jako těžká překážka.

Vrácené půdě chyběly stroje, dobytek, připravené provozní prostory. Z bývalých selských stavení a statků se nestaly novodobé zemědělské farmy.

Lesy, které byly původně obecní, se z majetku Státních lesů vrátily zpět obci do obecního majetku.

Největší potíže byly administrativního rázu. Nedbalé zacházení s půdou, združstevňování či zestátňování nebylo vždy pečlivě zaznamenáváno v pozemkových knihách a tak uvádění všech vlastnických vztahů do administrativního pořádku trvaly velmi dlouho, dá se říct, že až do roku 2000. Jednalo se o majetkové vztahy k budovám, které stály na cizích pozemcích; cesty, komunikace, budované na pozemcích, které byly zabaveny či vyvlastněny bez vyrovnání či náhrady atd.

I když v obsahu práce převažovala komunální politika, muselo se vedení obce vypořádat i s těmito ekonomicko-majetkovými vztahy.

Koncem roku se zavádí na dolním konci plyn, otvírá se I. etapa. Celý projekt byl rozložen do 4 etap. I. etapa začala od výměníkové stanice u nádraží a pokrývala dolní část obce.

V této části obce se od podzimu 1992 začalo topit plynem. I rok 1992 byl bohatý na vnitropolitické události. Hlavním problémem byl vztah česko-slovenský. Po „pomlčkové válce" a ostrých diskusích o kompetencích národních vlád a federální vlády, se situace vyostřila po červnových parlamentních volbách. Ve volbách získala ODS 33% hlasů, KSČM 14%, soc. demokraté 8%, KDU-ČSL a republikáni po 6% hlasů. Hlasy slovenských poslanců však nebyl potvrzen ve funkci presidenta republiky Václav Havel, který 20. června z funkce odstupuje.

Když se do čela české vlády postavil Václav Klaus a do čela slovenské Vl. Mečiar, bylo již patrné, jak skončí diskuse o kompetencích. Po schválení slovenské Ústavy je 15. listopadu Federálním shromážděním schválen zákon o zániku federálního státu a 15. prosince je přijata Ústava České republiky. Česká národní rada se přeměnila v Poslaneckou sněmovnu České republiky.

V Zubří vládly jiné problémy, i když i státoprávním uspořádáním se zabývalo jedno zasedání zuberského zastupitelstva. To odmítlo další dělení na samostatnou Moravu a Čechy a vyslovilo se pro jednotnou Českou republiku.

Jinak hlavními problémy bylo hospodaření s nebytovými prostorami obce, otázka převodů v rámci privatizace Gumáren (šlo o objekty mateřské školky a jeslí, Sdruženého klubu, podnikové byty a pozemky), další osud Drobných provozoven a odpadového hospodářství, hlavně organizace sběru a jeho financování. Dále pokračovala I. etapa plynofikace obce a kanalizace.

V roce 1992 se poprvé objevuje žádost HC Zubří o půjčku obce ve výši 1,000.000 Kčs na zakoupení železné konstrukce k zastřešení nově vybudovaného hřiště házené. Obec půjčku poskytla.

Finanční hospodářství obce skončilo v roce 1992 přebytkem 393.000 Kčs.

Prvým dnem roku 1993 skončilo období dohadů, politických půtek a vyjednávání. Místo Česko-Slovenské federativní republiky vznikly republiky Česká a Slovenská. Toto nové státoprávní uspořádání se v té době jevilo jako jediné možné řešení, mnozí však tento fakt přijali jen těžce.

Od ledna 1993 byl zaveden nový daňový systém. V únoru byla provedena měnová odluka od Slovenska, náš region se stal východním pohraničím České republiky. Na Bumbálce se objevila celnice pro přechod do Slovenské republiky.

Hlavní pozornost obce byla věnována I. etapě plynofikace a budování kanalizace do Bořkovy.

Financování plynofikace se zajišťovalo přes Fond životního prostředí. Obec dostala dotaci 30 milionů na plyn, z toho 23 milionů činila státní dotace a 7 milionů půjčka obce. Na tuto půjčku byl zastaven Dům služeb.

V plynofikaci došlo k přechodnému zastavení, když obec rozhodla, že výkopu pro plyn se využije ke kabelizaci telefonů - náklad činí 6 milionů Kč.

Rovněž problém převodu plynovodu do majetku plynáren způsobil oddálení kolaudace I. etapy. Po dohodě mezi Fondem životního prostředí a plynárnami se dále pokračovalo v dokončování I. etapy plynofikace. Současně se zahajovala její II. etapa, plynofikovala se kotelna Základní školy, hasičské zbrojnice a obecního úřadu.

Kanalizace na Rožnovské ulici a pod Lipůvkou vyčerpala celý milion Kč a počáteční práce na budování II. tlakového pásma vodovodu další 1,5 mil.Kč.

Rozšířil se hřbitov a budovala se nová lékárna.

Problém vznikl kolem odvozu odpadu a jeho uložení. Drobné provozovny, které zajišťovaly odvoz odpadu, se transformovaly ve společnost KMO, byla přijata smlouva s KMO. Odvoz byl po dohadování ceny a organizace odvozu vyřešen, ale otázka skládky nikoliv. Další lokalita pro skládku byla zamítnuta a rozhodnutím Okresního úřadu měla stávající skládka ukončit provoz v roce 1996.

Obec prodala fy Leryo 12.890 m² pozemků pro stavbu motorestu.

(pokračování příště)



Znak pánů z Krásna

POVÍDÁNÍ O ZUBŘÍ

Volné vyprávění o historii valašské obce Zubří od jejího založení až do dnešních dnů.

Díl „A"



46.

Zubří spolu s Rožnovem založily Vodohospodářské sdružení obcí Rožnov-Zubří, když ostatní obce zůstaly členy organizace VaK Vsetín (Vodovody a kanalizace).

Nakonec dvě důležitá rozhodnutí obce. Obec vstoupila do Nadace Zubří s vkladem 3,5 mil. Kč a HC (Házená) Zubří, druhý člen Nadace, vložilo svou budovu v hodnotě 2,5 mil.Kč a pozemek za 690.000 Kč s cílem zajistit výstavbu sportovní haly.

20. září 1993 byl podán návrh na postavení kaple na Starém Zubří.

V posledním roce prvního volebního období (1990-1994) hospodařila obec s vyrovnaným rozpočtem 30,428.000 Kč. Mezi priority roku 1994 patřila plynofikace obce (oprava komunikace po II. etapě, zahájení III. etapy na horním konci obce), pokračování na vodovodu II. tlakového pásma a protlak na Rožnovské ulici (podmínka pro kanalizaci na Starém Zubří), dále pak plynofikace školy TGM a opravy střech na nové i staré škole.

Obec se významně podílela na dostavbě sportovní haly, když uvolnila z rozpočtu dalších 7 milionů na její dokončení. I když pro dofinancování výstavby haly byla jen těsná většina zastupitelů, byla to rozhodující pomoc. Kritický bod stavby byl překonán a hala po průtazích se zajištěním dodavatele spěla k dokončení.

Ve vzpomínaném roce jsme si připomněli dvě významná výročí. Uběhlo 100 let od založení hasičského sboru - první společenské organizace v naší obci a 50. výročí tragické události, kdy byli popraveni pro výstrahu občanům V. Procházka a V. Sedlák v listopadu 1944.

Další vzácnou událostí, hlavně náboženské obce, byla slavnost uvítání ostatků sv. Václava v naší obci 27.8. a v našem kostele sv. Kateřiny.

Pro zachování památek byla při obecním úřadě založena komise pro historii obce Zubří.

Konec roku byl ve znamení příprav komunálních voleb. První volební období obecní správy zaznamenalo mnohé podstatné změny v životě obce. Vedle již vzpomínané a sledované plynofikace, rozšiřování vodovodu a kanalizace, to bylo zabezpečení skládek odpadu, rozšiřování hřbitova, telefonizace obce, oprava cest a mostů, všestranná podpora Nadace při výstavbě sportovní haly. Tyto změny byly viditelné. Mezi ty druhé, méně postihnutelné, patřila starost o převáděný majetek, úprava nových majetkových vztahů, změna stylu práce, kdy vedle samosprávy plnila obec i úkoly přenesené státní správy.

Volby do obecního zastupitelstva byly vypsány na 18. a 19. listopadu 1994, volilo se v 5 okrscích, ze 4.009 voličů se voleb zúčastnilo 2.779 občanů, tj. 69,3%.

Výsledky voleb:

strana	*hlasů*	*%*	*mandátů*
1. ODS + nezávislí	*22.975*	*45,9*	*10*
2. KSČM + nezávislí	*10.182*	*20,3*	*4*
3. KDU-ČSL + nezávislí	*9.589*	*19,2*	*4*
4. ČSSD + nezávislí	*7.309*	*14,6*	*3*
			21 mandátů

Starostou byl znovu zvolen Jan Ondřej, místostarostkou Ludmila Jaroňová.

V prvém ukončeném volebním období se zvoleni zastupitelé i rada obce učili v prostředí plném legislativních změn a experimentů při transformaci majetku najít správný způsob hospodaření s obecním majetkem a zároveň uplatňovat i úkoly státní správy.

Druhé volební období (1995-1998) má zcela jinou podobu. V obci se rozvinula široká investiční výstavba, bez nadsázky lze říci, že tak rozsáhlý investiční program ve 150 leté historii samostatné obce ještě Zubří nezažilo.

Spolu s již dříve započatou plynofikací byly zahájeny finančně i stavebně náročné akce, jako rekonstrukce sítě nízkého napětí a veřejného osvětlení, splašková kanalizace na Rožnovské ulici, v Bořkové, na horním konci až do Čertoryjí, vodojem, výtlačný řad a část zásobovacího řadu vodovodu pro horní část obce, celková telefonizace včetně televizního kabelového rozvodu, dostavěna byla hala, rekonstruována stará škola, plynofikace obecních objektů, bývalá mateřská škola byla přestavěna na lékárnu, restauraci a sociální byty. Nakonec obec musela provádět rozsáhlé opravy po povodni v roce 1996, hlavně však po stoleté vodě v roce 1997, kdy škody dosáhly téměř 20 milionů.

Jestliže začátek 70. let se vyznačoval nárůstem v bytové výstavbě, a v budování inženýrských sítí v obci, pak devadesátá léta potvrzují svou výstavbou a vybaveností, že Zubří ztrácí charakter vesnice a získává městský ráz.

Vedle vzpomínaných vybudovaných investic, dochází k pojmenování ulic a prostranství, zlepšuje se vybavenost domácností.

Roční rozpočty přesahují 30. milionovou částku a trend zlepšující se vybavenosti a vzhledu obce má trvalou tendenci. Každý z těchto 4 roků měl své zvláštnosti a zajímavosti.

V roce 1995 se znovu prodloužila školní docházka na základní škole z osmi na devět let.

16. září 1995 byla slavnostně otevřena nová víceúčelová hala. Stavbu projektoval VM Real Val. Meziříčí, architekti ing. Palát a ing. Capil. Stavbu zahajoval Investik ROSS Rožnov, po krátkém přerušení halu dostavěly Vítkovické stavby. Obec do výstavby haly vložila 16,400.000 Kč, HC Zubří 3,580.000 Kč, Rosdorf daroval hale 40.000 marek, ČSTV 2,5 milionu na palubovou podlahu, 1.047 občanů darovalo ve sbírce 224.150 Kč.

Za 6 let činnosti se stala hala samozřejmou potřebou hlavně mladé generace a je po celý rok plně využívaná.

V roce 1995 byl oddíl mužů HC Zubří pozván olympijským výborem USA do Atlanty (místo konání OH) jako partner reprezentace USA. Byla to první zámořská cesta našich házenkářů.

V tomto roce jsme si připomněli 50 let od skončení II. světové války. K tomuto výročí připravila kulturní komise výstavu obrazů - Zubří v obrazech Jos. Hapky. Touto výstavou začala výstavní činnost kulturní komise na Petrohradě.

V roce 1996 se opravovala střecha místního kostela nákladem téměř 1 milion Kč. Sbírka občanů vynesla částku 445.000 Kč, obec pak darovala 200.000 Kč a 21 m³ dřeva. Příznivcům házené se toho roku splnil jejich další sen. Vedle haly, která už rok fungovala, získali muži HC Zubří poprvé v historii titul mistra České republiky.

S úspěchem se rozvíjela činnost národopisného souboru Beskyd, což potvrzují i každoroční zájezdy do zahraničí, úspěšná byla zuberská dechovka, navštívené byly i varhanní koncerty v kostele sv. Kateřiny a výstavy na Petrohradě.

Povodeň zahrozila v září 1996 a strhla lávku přes Bečvu do Hájů, svou sílu však voda předvedla o rok později, kdy pod vodou se octla celá Morava a východní Čechy.

Hlavní událostí roku však byly volby do poslanecké sněmovny. Ze zapsaných 4.103 voličů jich odvolilo 3.230 (78,72%).

Při sčítání bylo zaregistrováno 3.216 platných hlasů. Kandidovalo 16 stran a hnutí s těmito výsledky:

1. ODS	*1.045 hlasů*	*32,55%*
2. ČSSD	*980 hlasů*	*30,52%*
3. KDU-ČSL	*331 hlasů*	*10,31%*
4. KSČM	*289 hlasů*	*9,00%*
5. SPR-RSČ	*168 hlasů*	*5,23% (republikáni)*
6. ODA	*105 hlasů*	*3,27%*

Ostatních 10 stran s méně než 75 hlasy 298 hlasů 9,22%
Takové tedy politické spektrum Zubří v roce 1996.

Před vánočními svátky - 19. prosince 1996 byla v Praze zahájena výstava zuberské výšivky na pražském Hradě v Lobkovickém paláci. Výstava měla úspěch, přes 200 exponátů zuberské výšivky obdivovali návštěvníci až do února 1997.

28. prosince se na Hradě prezentovaly zuberské národopisné soubory a Schola, 6. ledna pak zuberská dechovka v Národním muzeu.

Rokem 1996 byla ukončena plynofikace obce, aniž byly omezeny i další potřeby obce - jako provozy a oprava škol, údržba cest, hřbitova, svoz domovního odpadu, obec přispívala na ztrátovost autobusové dopravy a finančně podporovala kulturu, sportovní i spolkovou činnost.

Přichází rok 1997 - nejdříve si připomeneme to lepší, co nás potěšilo.

Obec proinvestovala 14,6 mil.Kč (vodovod, kanalizace - 5 mil., stavba sociálních bytů - 2,6 mil., fasáda ZŠ TGM - 1 mil., dalších 12 drobnějších akcí 3,1 mil. atd.). Na jaře začaly výkopové práce základů kaple na St. Zubří, muži HC Zubří obhájili mistrovský titul v házené a stali se i vítězi Českého poháru.

5. - 7. července se rozvodnily potoky, vylila se Bečva, vodní živel jen v Zubří způsobil 20. milionovou škodu. Byly strženy cesty, na mnoha místech byla zničena regulace potoka a hlavně Bečvy, někde potok změnil i své koryto, zničeno bylo 5 mostů a 6 lávek, u jednoho domu byla zbořena stěna, roztrženo bylo plynové potrubí, bylo zničeno několik sloupů vysokého i nízkého napětí. V tyto kritické dny spadlo na 1 m² 337 l vody.

Obec změnila rozpočet, byly vypuštěny či přesunuty některé investice a ihned po povodni se začalo s odstraňováním škod.

V roce 1998 bylo u nás mnoho slavení a také volení. Nejdříve to slavení.

Obec vzpomínala 150 let své samostatnosti. Kulturní komise připravila k tomuto výročí vzniku samostatné obce výstavu dokumentů, které zachytily proměnu obce od roku 1848. Také tělovýchova měla své výročí - 100 let od založení první tělovýchovné organizace v Zubří - Sokol Zubří. 90 let oslavila slavnostním koncertem své výročí zuberská dechovka, 50 let činnosti si připomenuli zuberští myslivci a nakonec reprezentační výstava v Domu zahrádkářů a pěkný kalendář zahrádkářů nás upozornil, že již 40 let působí zahrádkáři v naší obci. Tolik k tomu slavení.

A volení - byly dvoje volby, jedny mimořádné po demisi vlády, volby parlamentní a druhé komunální, obecní.

V červnu 1998 ze 4.107 voličů se voleb účastnilo 3.083 voličů, kteří odevzdali 3.067 platných hlasů těmto 13 stranám:

1. ČSSD	*1.104 hlasy*	*36,00%*
2. ODS	*740 hlasů*	*24,13%*
3. KDU ČSL	*367 hlasů*	*11,97%*
4. KSČM	*290 hlasů*	*9,45%*
5. Unie svobody	*249 hlasů*	*8,12%*
6. Republikáni	*90 hlasů*	*2,93%*
7. Důchodci-Živ.jistoty	*84 hlasů*	*2,77%*

Méně než 2% dostalo těchto 6 stran - nezávislí, Dem.Unie, občanská koalice, Moravská dem.strana, zelení, nár.socialisté

	142 hlasů	*4,66%*
		100 %

Druhé volby se konaly v listopadu a jimi končilo druhé volební období. Proto ještě zaznamenáme nejdůležitější akce tohoto úspěšného volebního údobí.

Slavnostně byly předány za účasti přednosty Okresního úřadu M. Mírného a projektantky Ing. arch. Magdy Merendové sociální byty - 11 jednopokojových, 5 dvoupokojových, 2 bezbariérové.

Zdárně pokračovala výstavba kaple na St. Zubří. 1.219 domácností přispělo na financování výstavby kaple částkou 317.000 Kč.

Rovněž došlo k pojmenování ulic a prostranství. Vesměs byly ponechány vžité a užívané názvy, nově byly pojmenovány ulice po významných osobách (MUDr. Fabián, P. Mičola), nebo po osobách, které mají vztah k pohnuté historii naší obce za II. světové války (J. Holiše, V. Procházky, V. Sedláka, J. Pelikána).

Než ukončíme toto pestré, činorodé volební období, dodejme, že vedle investiční výstavby v obci došlo i k vybavení obecního úřadu výpočetní technikou a také ke zvládnutí náročné agendy při výkonu státní správy.

V listopadu 1998 se konaly komunální volby. 6 stran postavilo 126 kandidátů a při účasti 53% zapsaných voličů se takto rozdělily mandáty zúčastněných stran:

1. Nezávislí kandidáti	*24,7% hlasů*	*5 mandátů*
2. ČSSD	*18,11%*	*4 mandáty*
3. ODS	*16,38%*	*3 mandáty*
4. Unie svobody	*14,13%*	*3 mandáty*
5. KDU-ČSL	*13,42%*	*3 mandáty*
6. KSČM	*13,26%*	*3 mandáty*
	100%	*21 mandátů*

Starostou byl zvolen Jiří Randus, místostarostkou Lud. Jaroňová.

Začalo volební období, ve kterém skončí dvacáté století a začne letopočet třetího millenia, překročíme práh roku 2000.

Na rok 1999 byl připraven a přijat rozpočet ve výši 34,666.000 Kč, proinvestováno bylo 10,126.000 Kč (např. obnova silnic a značení, vodovod, kanalizace a plyn pod Lipůvkou, veřejné osvětlení do Hamer, odvodnění komunikací, oprava škol, rekonstrukce „Kubišova" či opravy nebytových prostor). Investice směřovaly do více menších akcí, které zlepšovaly životní prostředí a vytvářely podmínky pro spokojenost občanů.

Obec vstoupila do „Sdružení pro rozvoj regionů Valašskomeziříčska, Rožnovska a Kelčska. Snaha vedení obce i zastupitelstva se soustředila na vnitřní život obce. Uvedu jen několik příkladů. V knihovně, která od 1.1.1997 byla převedena do majetku obce, byl zaveden internet, který využívají hlavně studenti a školní mládež. Obec systematicky prohlubovala spolupráci s německým Rosdorfem (nejdřív vzájemné návštěvy představitelů obce, jednotlivých stran, pak i kulturních souborů, dětí i jejich rodičů).

O nový vztah k přírodě, životnímu prostředí, ale i vzhledu naší obce se starají učitelé se svými žáky. Dubnová akce „Den Země" má rok od roku větší úspěch a přes snahu a přesvědčení žáků se mění i vztah dospělých k ochraně přírody.

Pomalu se vžívá systém separovaného sběru.

Naše děti nás často překvapí svým vztahem k postiženým kamarádům - jako podpora nadací „Na vlastních nohou" a „Nadace Klíček".

Svou tradici si získal květnový „Metlářský jarmark", spojený s přehlídkou dětských národopisných souborů. Každoročně se na velmi dobré úrovni představí naši mladí Beskyďáci, když jejich starší členové prokazují nejen vlastní vztah k tradici našeho regionu, ale reprezentují spolu s mladými adepty naší obec na desítkách vystoupení u nás v republice i v zahraničí.

Pokračuje výstavní činnost na Petrohradě, která si získala dosti veliký okruh příznivců.

(pokračování příště)



Znak pánů z Krásna

POVÍDÁNÍ O ZUBŘÍ

Volné vyprávění o historii valašské obce Zubří od jejího založení až do dnešních dnů.

Díl „A"



47.

Pokračovala bohatá činnost dalších organizací, které obec podporuje pravidelnou finanční pomocí.

V tomto roce vzpomínaly na uplynulých 50 let organizované činnosti zuberské ženy v Klubu žen a také Český červený kříž rekapituloval půlstoletí působení v obci hlavně v oblasti zdravotnické osvěty.

Poslední den roku 1999 se před půlnocí sešli občané u Petrohradu, aby společně prožili prvé minuty roku 2000, který uzavře druhé tisíciletí. Ohňostroj, rakety, klid a pohoda, tak vstoupilo Zubří do roku 2000.

Rozpočet 40,688.000 na rok 2000 ukazoval na to, že započatý trend zlepšování vzhledu obce a životního prostředí bude nadále pokračovat. Obec připravila a obecní zastupitelstvo schválilo tři důležité vyhlášky. Byly to vyhláška o sběru, třídění, využívání a zneškodňování komunálních a stavebních odpadů vzniklých na území obce Zubří, dále vyhláška o udržování čistoty a pořádku v obci Zubří a požární řád obce Zubří. Zpracováním a přijetím těchto obecních vyhlášek byl učiněn první krok k ochraně pořádku a čistoty v obci. Ten druhý, rozhodující, bude v tom, že občané začnou svým jednáním tato organizační opatření naplňovat. Zkušenosti a vzpomínky jen o několik let zpět nás přesvědčují, že myšlenka citlivého vztahu k přírodě a okolí vítězí pomalu.

Z dalších zajímavostí uvedu, že od roku 1992, kdy vyšly poprvé Zuberské noviny, jsme dostali výroční - s t é - číslo našeho měsíčníku.

Obec vykoupila od TJ Gumáren Zubří bývalé hřiště házené u Fojtství (byl to majetek bývalé DTJ Zubří, po roce 1948 pak Sokola Zubří) jako místo budoucího náměstí obce.

Hlavní pozornost však byla soustředěna na dvě události. Tou prvou bylo dokončení stavby kaple na St. Zubří. 11. června 2000 slavnostně vysvětil kapli sv. Ducha olomoucký arcibiskup Jan Graubner. Duchovním otcem stavby byl tehdejší zuberský farář P.Vojtěch Kološ. Stavbu projektoval architekt ing. Marek Štěpán z Brna, venkovní úpravy navrhovala arch. Zdislava Brantalová z Hodonína.

Kapli ze dřeva, kamene, cihel a kovu postavili místní řemeslníci a ochotní brigádníci. I obec se významně podílela na vybudování kaple.

Základní kámen posvětil papež Jan Pavel II. při své návštěvě Olomouce v roce 1995 a ke dni svěcení zaslal jeho jménem požehnání pro Zubří státní sekretář kardinál Sodano.

Moderní koncepci stavby, vyváženost v použitém materiálu, mistrovské odvedení řemeslných prací, jakož i posazení kaple do klína starozuberských kopců, to vše obdivují návštěvníci kaple i hosté. Kaple sv. Ducha se stala pýchou nejen Starého Zubří, ale i celé obce.

Druhou událostí roku byly volby do nově se tvořícího zastupitelstva Zlínského kraje, jehož součástí se stalo Zubří od 1. ledna 2000. Nové krajské zřízení se jen pomalu zabydluje a také 33% účast voličů (1329 hlasujících) odrážela vztah veřejnosti k nově tvořené státní správě.

Výsledky voleb v Zubří

1. Zlínské hnutí nezávislých	*39,3%*
2. Čtyřkoalice	*16,3%*
3. ODS	*15,9%*
4. KSČM	*15,3%*
5. ČSSD	*9,2%*

Zastoupení v Krajském zastupitelstvu

1. Čtyřkoalice	*15 mandátů*
2. ODS	*9 mandátů*
3. KSČM	*8 mandátů*
4. ČSSD	*7 mandátů*
5. Nezávislí	*6 mandátů*
	45 mandátů

Dalších 5 stran či koalic nezískalo ani 1% hlasů. Současně probíhaly i doplňující volby do Senátu. V prvním kole 1322 občanů odevzdalo hlasy:

1. Kubín Jaroslav JUDr. nezávislý	*712 hlasů*
2. Oplt Vladimír ing. ODS	*217 hlasů*
3. Autolák Vlast. Mgr. KSČM	*174 hlasů*
4. Hruška Jiří 4koalice	*155 hlasů*
5. Tyralík Svat. ČSSD	*64 hlasy*

Do druhého kola v okresu Vsetín postoupili Kubín Jar. JUDr. 37% hlasů a Oplt Vladimír 24% hlasů. Senátorem za okres Vsetín byl zvolen JUDr. Kubín. V Zubří se 2. kola účastnilo 1252 občanů a 78% volilo J. Kubína.

V roce 2000 se proinvestovalo 27 mil.Kč, obec odkoupila dům č.p. 419 (Gregorovo) za 3 mil. Na běžném účtu v bance zůstalo k 1.1.2001 téměř 11 mil.Kč, fond rozvoje bydlení se ze 150.000 Kč zvýšil na 378.000 Kč. Ke konci roku byla obec zadlužena částkou 3,9 mil.Kč.

Konec roku byl ve znamení anket a hodnocení končícího století. Volil se film století, sportovec století, komik století. Uskutečnily se i vědecké konference v uplynulém století a odhadoval se směr dalšího vývoje. Jako vždy v diskusi, ozvali se optimisté, věřící v další rozkvět naší planety, byli i pesimisté, kteří měli opačný názor.

Rozhodně končilo dosud nejdramatičtější století lidské civilizace.

V jeho první polovině svět prožil dvě světové války s dosud největším nasazením lidí i techniky a také s dosud největšími ztrátami lidských životů jak na bojištích válek, tak také v zázemí. Dva výbuchy atomových bomb s děsivými následky, to byl vykřičník za prvou polovinou století.

V té druhé polovině se prohloubila bipolarita světa a dvě soupeřící velmoci nashromáždily tolik jaderných zbraní a jejich dokonalých nosičů, že při jejich nasazení by lidská civilizace zanikla. V roce 1962, v době „kubánské krize", svět stál již jednou nohou nad svým hrobem. Zvítězil však zdravý rozum a trvalo dalších 25 let, než zastrašování se velmi pomalu měnilo ve spolupráci.

Naše republika byla v prvé polovině století v obou válkách na straně vítězů.

V první válce, díky armádě našich legionářů v Rusku, Itálii a Francii, jsme na troskách Rakousko-Uherska vybudovali Československou republiku. Její první president T.G. Masaryk si přál, aby nově vzniklý stát měl alespoň 50 let klidu k vybudování demokratického zřízení. Rok po jeho smrti, po 20 letech svého trvání, se republika stala obětí nacistické rozpínavosti a v roce 1939 zanikla.

Po skončení II. sv. války, díky našim vojákům východní i západní armády, jsme znovu stanuli na straně vítězů.

Svět se však rozdělil železnou oponou na východ a západ a my jsme se stali součástí sovětské zóny se všemi riziky, které toto rozdělení přineslo.

Stalinský komunismus, který platil pro carské Rusko, se stal svou ztrnulostí, dogmatickým vztahem k ekonomice a hlavně pokřivenou státní ideologií diktatury proletariátu, krutě potlačující osobní svobodu občanů, neudržitelným kolosem a ekonomicky i politicky zkolaboval.

Období transformace v demokratickou společnost s tržní ekonomikou ukázalo možnosti koexistence a spolupráce.

Toto překonání konfrontace (říše zla, tak nazval západ východní protivníky a východ vystupoval proti západním krvelačným imperialistům) se v konci století mění ve vzájemnou důvěru a věřme, že v trvalou spolupráci.

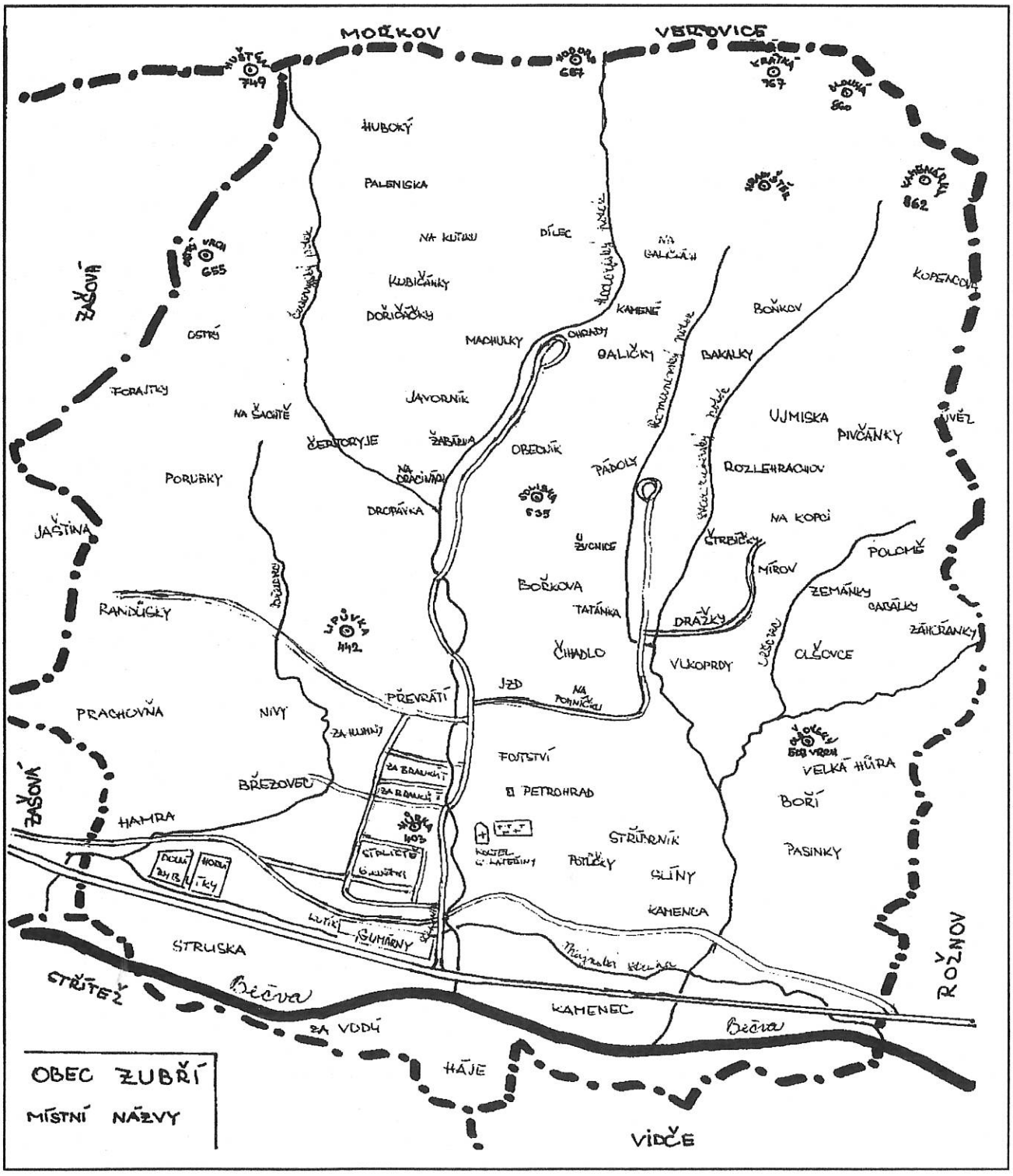
Snad se splní sen prvního presidenta Masaryka a dostane se nám, zemi v průsečíku Evropy, těch 50 let klidu k vybudování demokratického, prosperujícího státu. Sami jsme poznali, že je to cesta nelehká.

Tyto myšlenky, vzpomínky na mnou prožitých sedm desetiletí končícího století mi běžely hlavou, když jsme u nás v Zubří vítali Nový rok roku 2001, prvního roku jednadvacátého století.

Ohňostroj, barevné petardy, přátelské potřásání pravicí, vzájemná přání a ozářená obloha, ke které jsme vzhlíželi a potají jsme se ptali, co nám přinese nový čas; prý je to psáno ve hvězdách.

Nevím, zda tam někdo našel odpověď, spíš se budeme dívat kolem sebe, protože ta odpověď leží v nás a na nás. Přejme si a udělejme vše pro to, aby nám bylo v Zubří dobře a dobře se nám v něm žilo.

Příští „Povídání o Zubří" bude mít název „Údaje o Zubří" pro představu otiskujeme mapku s místními názvy.



(pokračování příště)



Znak pánů z Krásna

POVÍDÁNÍ O ZUBŘÍ

Volné vyprávění o historii valašské obce Zubří od jejího založení až do dnešních dnů.

Díl „B" - Údaje o Zubří



1.

Z materiálů, které byly zpracovány CHKO Beskydy, vybíráme pro naše „Povídání" ty části, které se týkají Zubří.

1. ***Fauna a flóra Zubří***
2. ***Geomorfologie a paleontologie Zubří***
3. ***Mineralogie Zubří***

Fauna a flóra Zubří

Obec leží v západní části Radhošťské hornatiny (Veřovické vrchy) severně od Rožnovské Bečvy v nadmořské výšce 335 m (tok Bečvy na jihozápadním okraji katastru) až 860 m (vrchol Kamenárky). Rozlohou 2 838 ha patří mezi větší obce a počtem 5 379 obyvatel patří k páté největší obci v okrese. Hlavní sídlo se nachází podél Zuberského potoka, pravostranného přítoku Bečvy tekoucího z jižních svahů Veřovických vrchů. Menší zástavba je soustředěna do místní části Staré Zubří, ležící podél východněji tekoucího Starozuberského potoka. Dále je na území katastru roztroušeno několik menších osad např. Galičky, Pádoly, Randúsky a Na Kopci. Pasekářské usedlosti se nacházejí spíše výjimečně, většinou jen v severní části katastru.

Lesy pokrývají 50,8% plochy. Leží většinou jen v severní části katastru, tvoří je však téměř výhradně smrkové monokultury. Výjimku tvoří vrchol a západní svahy Kamenárky, kde je přítomno větší zastoupení bukových lesů. V podhůří Veřovických vrchů se v otevřené krajině na strmějších vyvýšeninách zachovaly zbytky listnatých lesů s dubem a habrem.

Zemědělská krajina je intenzivně obhospodařována zvláště v níže položených částech v údolí Bečvy a na přilehlých svazích, méně intenzivní hospodaření je pouze místy na výše položených lokalitách.

Největším tokem v obci je Rožnovská Bečva. I když byl celý úsek zregulován, vytvořily se místy postupným narušováním regulace zpřírodněné části. Pravostranné přítoky Bečvy potoky Zuberský a Starozuberský jsou rovněž zregulovány, avšak zvláště u Starozuberského potoka došlo také ke zpřírodnění některých úseků. Jediným neupraveným tokem je potok Hamerský s četnými meandry, místy s kolmými břehy a po celé délce s dobře vyvinutými břehovými porosty včetně starých stromů dubu, javoru klenu a habru. Významným tokem je také Mlýnský potok, který začíná u Starozuberského potoka a končí na jihozápadním okraji katastru.

Flóra je v níže položených částech s intenzivním zemědělstvím chudá na ochranářsky hodnotné druhy. Významnější lokality se nacházejí až na šetrněji obhospodařovaných loukách a pastvinách vyšších poloh. Cenné jsou zde zvláště výskyty některých druhů orchidejí, častý je zejména vstavač mužský a prstnatec májový, vzácněji najdeme vemeník dvoulistý a bradáček vejčitý. Nejvzácnějším je výskyt vstavače bledého na nedávno objevené lokalitě Ostrý severozápadně od obce. Přímo v obci, ve dvou zahradách, roste chráněný šafrán Heuffelův. Je to jedna ze dvou lokalit v celém vsetínském okrese. Šafrán zde není původní, pravděpodobně byl sem zavlečen v době napoleonských válek s krmivem pro dobytek.

Z invazně se šířících rostlin se vyskytuje křídlatka japonská. Nejvíce ji nalezneme podél Bečvy v břehových porostech, ojediněle i na jiných místech. Dalším nevítaným invazním druhem je slunečnice hlíznatá (místy se nachází v břehovém porostu Bečvy) a netýkavka žláznatá (ojediněle se vyskytuje u Bečvy).

V Zubří se nachází větší počet významných stromů. Nejpozoruhodnější je památný tis červený (Koláčkův tis), který roste v centru obce u hlavní silnice. Je to nejstarší tis v okrese Vsetín, jeho věk byl stanoven na 360 let. Z dalších stromů můžeme jmenovat např. staré lípy u kostela sv. Kateřiny, dvě mohutné lípy u usedlosti na břehu Hamerských rybníků a solitérní dub v polích jižně od cesty do Starého Zubří. Významněji staré duby rostou na hrázi jižně od Hamerských rybníků. V okolí obce bude více starých stromů, je však nutný další průzkum.

Ze savců se vyskytují z běžnějších druhů např. srnec, zajíc, kuna lesní, kuna skalní, ježek, liška, jezevec. Při migraci se zde dvakrát objevil los, poprvé v roce 1970 a podruhé v roce 1984. Název obce připomíná zubra, který se zde mohl vyskytovat do raného středověku, zřejmě až do 12. století. Tehdy započala poslední a definitivní kolonizace okolní oblasti. S tím souviselo postupné odlesňování, které mimo přímý lov rovněž působilo na radikální snížení a konečné vyhynutí tohoto statného lesního tura. Medvěd se v obci znovu vyskytuje od počátku 70. let 20. století, a to nepravidelně v některých letech, např. kolem roku 1972 byl spatřen pod Kamenárkou, v roce 1976 byla viděna dokonce medvědice s mládětem a naposledy zřejmě v roce 1997, kdy se zdržoval na katastrech v sousedství, v okolí Krhové a Hostašovic. Rys se již pravidelně vyskytuje ve Veřovických vrších. Vydra žije na Bečvě v její východní části pod Hradiskem. Pravidelně se vyskytují netopýři, letní kolonie se nacházejí např. v dutinách velkých stromů na hrázi hamerských rybníků a v kostelní věži. Dosud však nebyli podrobněji zkoumáni.

Z ptáků se vyskytuje 105 druhů, z toho 85 je hnízdících. Ze vzácnějších lesních druhů se vyskytují: čáp černý (v některých letech zřejmě hnízdí 1 pár ve Veřovických vrších, pravidelně je na přeletu), jestřáb lesní (1 pár hnízdí v severní části katastru), žluva hajní (vzácně hnízdí v údolí Bečvy, v listnatých lesích a břehovém porostu toků v údolí Bečvy, celkem 1 až 3 páry), krkavec velký (1 až 2 páry hnízdí ve Veřovických vrších, často je vidět na přeletu), kalous ušatý (několik párů v lesích). Ze vzácnějších druhů zemědělské krajiny se vyskytují: bramborníček hnědý (několik párů hnízdí na vlhkých lukách a v polích s řepkou), bramborníček černohlavý (1 pár hnízdí u silnice na Staré Zubří, 1 pár bývá u železnice), čejka chocholatá (na polích a loukách hnízdí celkem 5 až 10 párů), konipas luční (pravidelně na přeletu v době tahu), chřástal polní (v 90. letech se ročně ozývali 3 až 4 samečci na polích a loukách), křepelka polní (v okolí obce se ozývají 2 až 4 samečci, nejvíce párů bylo v polovině 90. let), koroptev polní (hnízdí 2 páry), krutihlav obecný (v některých letech hnízdí v zahradách). Z dalších zajímavějších druhů se vyskytují: bekasína otavní (v době tahu je pravidelně na mokřadu v polích pod Starým Zubřím), ledňáček říční (1 pár pravidelně hnízdí na Hamerském potoku, další pár v některých letech hnízdí na Bečvě, na všech větších tocích je často na přeletu, jak v době hnízdění, tak mimo dobu hnízdění), skorec vodní (na katastru hnízdí na drobných tocích 2 až 3 páry), kulík říční (pravidelně na tahu na Bečvě, ojediněle zahnízdí, např. na mokřadu v polích u Příčné pod Starým Zubřím), rorýs obecný (hnízdí na kostelní věži a v objektech Gumáren), rehek zahradní (v zahradách hnízdí celkem 4 až 6 párů). Nejvýznamnější lokalitou pro výskyt mokřadních druhů jsou v Zubří rybníky v místní části Hamry. Oba mělké rybníky mají břehy porostlé úzkým pásem rákosu a orobince, horní rybník má menší plochy těchto rostlin i v rámci volné hladiny. Na tyto poros-

ty je vázáno mnoho druhů vodního ptactva. V průběhu roku můžeme na rybnících pozorovat např. volavku popelavou, racka chechtavého, labuť velkou, kachnu divokou, poláka velkého a chocholačku, lysku černou, slípku zelenonohou, potápku roháče a malou. Někdy se zde objeví i velmi vzácné druhy, např. potápka rudokrká, čírka modrá, lžičák pestrý, ostralka štíhlá, volavka bílá nebo rybák černý. Z rákosin se ozývá hlasitý zpěv rákosníka velkého (v některých letech hnízdí 1 až 2 páry) a méně nápadný zpěv strnada rákosního (hnízdí 2 páry). V některých letech hnízdí vzácný chřástal vodní. Na hrázi rybníků se nachází velmi pěkný porost starých lip, dubů, jasanů, vrb a habrů s mnoha narušenými dutými stromy. Na ně je vázáno množství dutinových ptáků - strakapoud velký a strakapoud malý, lejsek šedý, špaček obecný, tři druhy sýkor (koňadra, modřinka, babka) a sova puštík obecný. V blízkosti rybníků hnízdí již od 70. let pár čápů bílých.

Z plazů se vyskytují např. užovka obojková, užovka hladká, slepýš křehký, ještěrky obecná a živorodá. Vzácněji lze ve Veřovických vrších spatřit i kriticky ohrožený druh, zmiji obecnou.

Z obojživelníků se kromě běžných druhů (skokan hnědý a ropucha obecná) vyskytují rosnička zelená (bohatá populace je na mokřadu východně od Hamerských rybníků, je přítomna na dalších místech v nižších polohách katastru), na Hamerských rybnících se vyskytují skokan štíhlý, skokan skřehotavý a ropucha zelená. Dále lze na území katastru ve vyšších polohách spatřit kuňku žlutobřichou, mloka skvrnitého (lesy), čolka obecného a čolka horského.

K dalším přírodním zajímavostem patří paleontologické naleziště Randúsky a skalní výchozy s bývalým lomem na jihozápadním svahu Kamenárky. Na Randúskách bylo nalezeno množství zkamenělin dávno vyhynulých organismů, navíc se tam vyskytují i minerály, které jsou v tomto regionu neobvyklé.

Na území katastru se nachází zatím jedno zvláště chráněné území, a to Přírodní památka Zubří s výskytem šafránů. K vyhlášení se připravuje PP Randúsky. Několik dalších ochranářsky hodnotných lokalit se zvažuje k zajištění zvláštního ochranného režimu, např. mokřad na Hamerských rybnících a v jeho okolí spolu s hrází a starými stromy, Hamerský potok, mokřad v poli u polní cesty pod Příčnou jižně od Starého Zubří aj.

Geomorfologie

zpracoval Karel Kirchner

Základní rysy reliéfu

Reliéf okresu Vsetín je velmi členitý a kontrastní, vyznačuje se pestrou mozaikou různých tvarů, od mohutných hornatinných a vrchovinných horských hřbetů, přes hluboká údolí, kotliny a brázdy až po plochý nízký pahorkatinný reliéf v severozápadní části okresu. Ploché horské hřbety a rozsochy přecházejí do příkrých svahů, hustě členěných stržemi a údolími, typicky je rozvoj vodní eroze a sesuvů. Tento charakter reliéfu postihl již M. Václavek ve Vlastivědě moravské, v místopisu Vsatského okresu (vydáno 1909), kde uvádí: „Údolí a rovinky jsou toliko podél Bečvy a jejich přítoků, ostatek je samá stráň, vrch a kopec, samá kotlina, ráztoka a grapa".

Pestrost a kontrastnost reliéfu podmiňuje značnou diferencovanost a malebnost valašské hornaté krajiny. Nejvyšším vrcholem okresu je Čertův mlýn (1206 m) v Radhošťské hornatině, nejníže - 262 m leží údolní dno Bečvy u Němetic, v místě kde řeka opouští území okresu. Výškový rozdíl činí 944 m na vzdálenost 29 km. Největší výškové rozdíly na nejkratší vzdálenost jsou dosaženy mezi vrcholovou úrovní Radhošťské hornatiny a dnem Rožnovské brázdy. Např. mezi Čertovým mlýnem a dnem Rožnovské brázdy (490 m) je výškový rozdíl 716 m na vzdálenost 6 km.

Více jak 60% plochy reliéfu okresu dosahuje středního sklonu 8 - 15°, 10% plochy středního sklonu 15 - 25°, zbytek reliéfu okresu má pak střední sklony menší jak 8°. Podle geomorfologa L. Zapletala (Baletka, Zapletal 1987) je střední nadm. výška okresu 540 m a 83% plochy okresu leží v nadm. výškách 350 - 750 m. Horskou povahu okresu dokresluje množství hor, kopců, vrchů a pahorků, kterých je v okrese 820. O vysoké členitosti svědčí existence 1500 údolí, která jsou delší než 400 m, což představuje horizontální členitost 1,549 km.km², to znamená, že na 1 km² připadá 1,549 km délky údolí.

Severní a severovýchodní část okresu vyplňuje horský reliéf Moravskoslezských Beskyd, naprosto převládá podcelek Radhošťské hornatiny, pouze na SV zasahuje podcelek Klokočovská hornatina.

Radhošťská hornatina je tvořena strukturně-denudačním a erozně-denudačním reliéfem. Vrcholí výraznou horskou skupinou s kótami Čertův mlýn 1206 m, Radhošť 1129 m, jež je oddělena sedlem Pindula od nižší postupně k západu klesající horské části (Kamenárka 862 m, Huštýn 749 m). Radhošťská hornatina je charakterizována izoklinálním stupňovitě uspořádaným reliéfem vysokých a nižších hornatinných hřbetů (pravděpodobně se zbytky úrovní zarovnaných povrchů). Souvrství flyšových komplexů flyšového příkrovu (převážně godulské a istebňanské souvrství s převahou odolných pískovců nad jílovci) se uklání jižním směrem, na čela vrstev jsou vázány příkré severní beskydské svahy, podél vrstevních ploch klesá reliéf stupňovitě do Rožnovské brázdy. Odolné pískovce vytváří v reliéfu časté strukturní plošiny, svahové hrany, strukturní hřbety, strukturně podmíněné mrazové sruby. Převažují příkré svahy s hustou údolní sítí hlubokých bystřinných toků, vlévajících se z pravé strany do Rožnovské Bečvy. Protože energie reliéfu je vysoká, mají tyto přítoky značný spád a bystřinný charakter (např. Mečůvka, Kněhyně, Horní Rozpitý potok, Dolní Rozpitý potok, Dolnopasecký potok, Hodorfský potok, Zašovský potok). V pramenné části přechází do svahových úpadů nebo nivačních sníženin, které jsou vyplněny hlinitokamenitými svahovými sedimenty.

Při červencových povodních 1997 se valil údolními dny v této oblasti štěrkovitý materiál v obrovském množství. Např. koryto Dolního Rozpitého potoka v Dolní Bečvě bylo prakticky úplně zaneseno a voda proudila mimo. Rovněž množství unášeného štěrkovitého materiálu, které sedimentovalo na náplavovém kuželu Starozuberského potoka zaplnilo koryto a tok byl samovolně přeložen. Povodeň prakticky vyerodovala horní části toků až na skalní podloží a vytvořila čerstvé erozní zářezy.

Pro vrcholové oblasti Radhošťské hornatiny je charakteristické hlubinné ploužení, které porušuje horninový masív, dochází k rozvolnění vrcholových poloh vysokých hřbetů, vznikají rozsáhlé skalní sesuvy na jejichž odlučné plochy jsou vázány rozsedlinové jeskyně či propasti. Je postižena oblast Radhoště, Pusteven a Čertova mlýna, kde se nacházejí poměrně rozsáhlé systémy podzemních rozsedlinových jeskyní (např. Volařka, jeskyně na Záryjích). Nejdelší je jeskyně Cyrilka s délkou chodeb 370 m (podrobněji Wagner a kol. 1990). Nejrozsáhlejší podzemní prostory však přiléhají těsně k území okresu SV od Čertova mlýna na Kněhyni (1257 m). Nachází se zde celý soubor povrchových i podzemních pseudokrasových jevů a tvarů, tj. tvarů, které jsou podobné tvarům krasovým, ale jsou vyvinuty v nekrasových horninách v našem případě pískovcích (např. puklin, závrtů, jeskynních vchodů, rozsedlinových jeskyní, propastí). Právě v této oblasti se nachází nejhlubší pseudokrasový vertikální jeskynní systém v České republice Kněhyňská jeskyně. Podle měření speleologů ze skupiny ZO ČSS Orcus z Bohumína dosahuje hloubku 57,5 m a celkovou délku 280 m.

Mezi horským pásmem Radhošťské hornatiny a Vsetínských vrchů je protažena k západu otevřená sníženina Rožnovské brázdy. Její vznik byl podmíněn menší geomorfologickou odolností hornin i tektonickými pohyby.

(pokračování příště)



Znak pánů z Krásna

POVÍDÁNÍ O ZUBŘÍ

Volné vyprávění o historii valašské obce Zubří od jejího založení až do dnešních dnů.

Díl „B" - Údaje o Zubří



2.

Osu brázdy tvoří údolní dno Rožnovské Bečvy, které přechází do erozně-akumulačního, erozně-denudačního (místy se strukturními i tektonickými vlivy) mírně zvlněného reliéfu. Vyšší reliéf vystupuje v centru brázdy mezi Rožnovem p. R. a Prostřední Bečvou na asymetrickém pahorkatinném hřbetu (Kluzov 490 m, Poskla 576 m), který proráží průlomové údolí Solaneckého potoka. Skalní podklad Rožnovské brázdy je tvořen místy odolnějšími pruhy slepenců a pískovců istebňanského a godulského souvrství a ciezkovického pískovce slezské jednotky, na které jsou vázány strukturní hřbety. V příčném směru je brázda sklonově asymetrická, na severu přechází pozvolně mírnými sklony do vyššího reliéfu Radhošťské hornatiny. Koryto Rožnovské Bečvy je situováno výrazně při levé straně údolního dna a omezeno příkrým nárazovým břehem se skalními výchozy a mnohými aktivizovanými sesuvy, zvláště po červencových povodních v roce 1997. Povodně na mnoha místech významně rozšířily koryto, ve kterém leží obrovské množství štěrkopísčitých sedimentů, mezi kterými si řeka hledá nové koryto. Údolní niva Rožnovské Bečvy dosahuje šířku 200 - 250 m, místy až 500 m. Je tvořena vyšším a nižším nivním stupněm. Severně od Rožnova p. R. byly zachyceny i výše ležící zbytky spodnopleistocenních teras, které však nejsou morfologicky ani plošně výrazné.

V Rožnovské brázdě na potoce Kněhyně se setkáváme s jedinečnými tvary, které vznikly vodní erozí a zároveň vířivým prouděním vody, jež unáší jemnozrnný materiál tzv. evorzí. Na 4 m mocné pískovcové lavici vznikl erozní žlab, evorzní vanovitá prohlubeň (délka 5 m, šířka 3 m, hloubka nejméně 3 m), v okolí se na balvanech utvořila řada typických obřích hrnců.

Paleontologie

zpracoval Miloslav Požár

Úvod

Z paleontologického hlediska patří okres Vsetín spíše k méně prozkoumaným oblastem Čech a Moravy, ale současně i k velmi zajímavým a relativně bohatým na nálezy fosilií. Část zde popsaných lokalit má spíše charakter jednotlivých nálezů.

Některé z těchto lokalit byly již dostatečně prozkoumány a odborně zpracovány (např. Skalička, Kelč, Trojanovice, Vigantice, Uzgruň, Randúsky).

Na kraji lesa, na severním okraji osady Randúsky na povrch místy vystupují nejsvrchnější části pískovců istebňanského souvrství godulského vývoje slezské jednotky, svrchnokřídového stáří. V šedozelených, jemnozrnných, jemně laminovaných pískovcích se zde nalézají poměrně hojné otisky žvýkacích aparátů ježovek, popsaných jako Dactylodiscus beskidensis SLACZKA 1971. Původně byly tyto ichnofosilie považovány za otisky meduz. Až M. Pličkа je v r. 1984 překlasifikoval na otisky orálních částí regulárních ježovek (Echinodermata), pravděpodobně řádu Cidaroida DUNCAN, 1889. Pličkovo zjištění, že zde jde o ježovky, potvrzuje nový nález (r. 1997) negativního otisku kulovité schránky s aborálním otvorem a se slabě zřetelnou strukturou kosterních destiček. Ojediněle se zde vyskytují i roztroušené kosterní elementy asterozoí a vzácně ichnofosilie Cubichnia rodu Asteriacites SCHLOTHEIM, 1820. F. Šulgan (1996) uvádí z blízkosti této lokality také nálezy amonitů ve vápencích, v pískovcích pak bioglyfy, otisky mlžů, plžů a ostnů ježovek.

Lokalita je zajímavá rovněž z mineralogického hlediska. Valouny ze slepenců istebňanského souvrství poskytly v některých místech mnoho odrůd křemene, jako karneol, jaspis, chalcedon, heliotrop, pazourek apod.

Mineralogií se zabývá článek Václava Němce v odborném časopisu Minerál, číslo 2, ročník 1998. Uvádíme doslovné znění tohoto článku.

Odrůdy křemene a zkameněliny u Zubří na Vsetínsku

Václav Němec, Zubří

Z hlediska geologického náleží území k vnější části Západních Karpat, které patří mezi řadu mladých pásemných pohoří, vznikajících začátkem druhohor a ve třetihorách. Mají příkrovovou stavbu a jsou tvořeny převážně flyšem, který se vyznačuje mnohonásobným rytmickým střídáním jílovců, prachovců, pískovců a slepenců.

Popisované území je budováno výhradně horninami příkrovu magurského, který zde tvoří čelo příkrovu, nasunutého na slezský příkrov. Magurský příkrov je rozdělen na tři dílčí, tektonicky i stratigraficky samostatné jednotky - bělokarpatskou, bystrickou a račanskou. Popisované území je budováno jednotkou račanskou a je pokryto převážně deluviálními, písčitohlinitými kvartérními sedimenty. Na několika místech vystupují na povrch pískovco-slepencové vrstvy hrubého flyše, pestré vrstvy převážně rudohnědých a zelených jílovců a zlínské vrstvy s převahou vápnitých jílovců s polohami organodetritických pískovců. Organodetritická struktura usazených hornin je tvořena z části zbytků nebo úlomků rostlinných a živočišných různých schránek, krunýřů, skeletových částí apod., jež prodělaly transport a jsou proto více či méně porušeny.

Na vnějším okraji magurského příkrovu se místně objevují útržky (bradla) a nebo jen bloky druhohorních sedimentárních hornin, které pocházejí ze dna paleogenní sedimentační pánve. Je to např. útržek bělavých až šedých celistvých hlubokovodních vápenců (dnes již převážně vytěžených) jihozápadně od kopce Hradisko na kopci Vápenka, místní část Na Vápenkách, ve Viganticích, a nebo místní část Randúsky, Zubří. Ve Viganticích byly nalezeny vedle mikrofosílií i rostra belemnitů a víčka amonitů - aptychy.

V Zubří byly nalezeny schránky korálů, plžů, mlžů, amonitů, mechovek, ramenonožců, houby a ježovky. Z pleistocénu se nalezly zuby a to špičák medvěda jeskynního a stolička koně. Dále jsou to otisky a zbytky rostlin. Zajímavé jsou rovněž zooglyfy z těchto lokalit.

Vzpomínané křemenné hmoty z okolí Zubří pocházejí převážně z eluvií slepenců istebňanského souvrství. Nálezy jsou uloženy v soukromé sbírce nebo v depozitáři Správy CHKO Beskydy v Rožnově p. R. (acháty, jaspisy, chalcedony, buližníky).

Aktuální stav lokalit ke dni 1. 6. 1997.

Lokalita Zubří - Lipůvka: *tato lokalita je dnes celá zatravněná a nelze tu již nic nalézt. Nacházely se zde zkame-*

něliny fauny, křemenné odrůdy - acháty, jaspise, chalcedony i karneoly.

Lokalita Zubří - Dropávka: *tato lokalita je přístupná, ale jen přes tři majitele pozemků. Na těchto polích se nacházejí chalcedony, buližníky, přírodní asfalt, limonit, ojediněle achát, jaspis, ametyst s křemenem, otisky mlžů v istebňanském pískovci.*

Lokalita Zubří - Studénky: *tato lokalita je přístupná a nálezy se nacházejí v příkopu u silnice a také na vedlejších polních cestách. Ojediněle se tu vyskytují chalcedony s otisky mlžů a buližníky.*

Lokalita Obecník - Božkova - Zubří: *tato lokalita je přístupná všem a nálezy chalcedonů, křemenů s Fe, ojediněle jaspisů se vyskytují na polních a lesních cestách.*

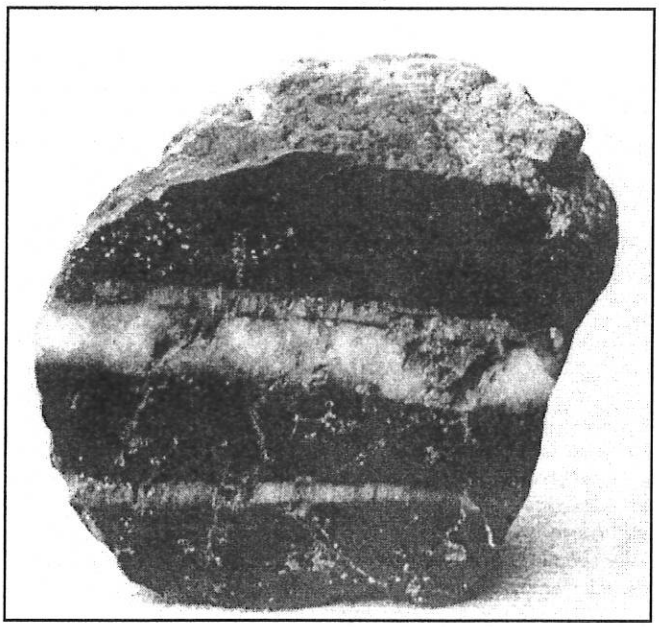
Lokalita Zubří - úbočí kopce Ostrý: *tato lokalita je přístupná všem, jelikož se nálezy vyskytují v zalesněném prostoru, na lesních cestách i na polích, ale jen po domluvě s majitelem pozemků. Lze tu najít pěkné ukázky chalcedonů i o rozměru 25 x 15 cm, buližníky, jaspis, karneoly, otisky ostnů ježovek v rohovcích, ojediněle acháty i železné kousky meteoru (?).*

Lokalita Zubří - Porubky: *tato lokalita se rozkládá na dvou místech a to na soukromém poli a v přítoku potoka Březovce. Zde se nacházejí pěkné zkameněliny mechovek, korálů, otisky ostnů ježovek v chalcedonu, buližníky, jaspisy a ojediněle i acháty.*

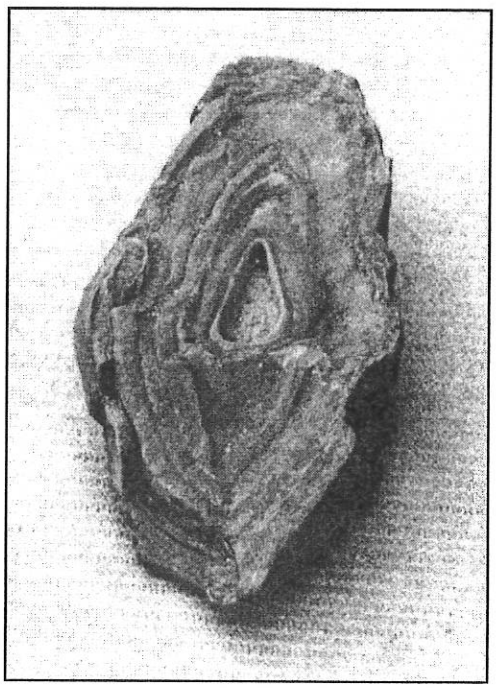
Lokalita Zubří - Březovec: *tato lokalita se také rozkládá na dvou místech. Dřívější pole je zalučeno, ale nynější majitel tohoto pozemku má část zoranou a lze tam vstoupit pouze s jeho svolením. Na této lokalitě se nachází velké množství krásných křemenných odrůd - achátů, jaspisů. karneolů, ojediněle plazma, onyx, chalcedony všech barev, buližníků, rohovců, pazourků s rozptýleným pyritem, i markazitem, limonitů, krásné zkameněliny - amoniti, ježovky, korály, mlži, mořské houby atd. - sideritových jílovců se zajímavými hieroglyfy, ojediněle i araukarity.*

Další nálezy se od této lokality nacházejí několik metrů a to přímo v potoce Březovec. Lze nalézt v tomto potoce krásné ukázky jaspisů, achátů, karneolů, chalcedonů, zkameněllin vážících i přes 30 kg a sideritové jílovce s hieroglyfy.

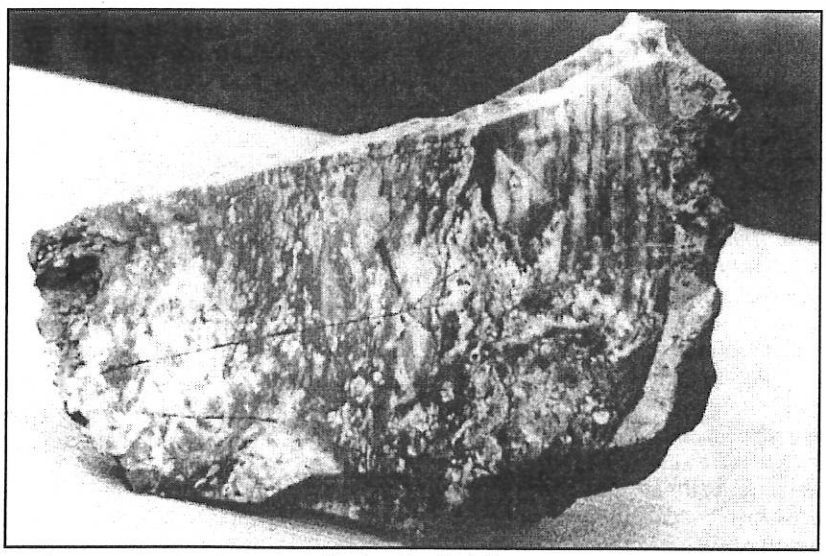
Na tuto lokalitu v potoce Březovci bych chtěl všechny hledače krásných kamenů upozornit zejména pro nebezpečí, které zde číhá na člověka v korytě potoka. Nacházejí se tu bahenní závrty, které jsou i několik metrů hluboké a tudíž životu nebezpečné.



Jaspis a křemen. Zubří.



Limonit. Zubří.



Arakaurit. Zubří.

(pokračování příště)



Znak pánů z Krásna

POVÍDÁNÍ O ZUBŘÍ

Volné vyprávění o historii valašské obce Zubří od jejího založení až do dnešních dnů.

Díl „B" - Údaje o Zubří



1.

Zuberský náhon - Hamerská strouha

Náhon odbočuje od Rožnovské Bečvy na pravém břehu nad Zuberským jezem a začíná odběrným objektem s uzávěry a měřením průtoku vody. Po několika metrech kříží náhon dráhu silnice a trať ČSD s trubním propustkem o průměru 80 cm. Možný průtok propustkem pod tratí je 0,56 m³. Část náhonu je otevřena, zatrubněna je část, kde odebírá vodu Energoaqua Rožnov. Maximálně může odebrat 120 litrů za sekundu.

Při nedostatku vody v Bečvě může být průtok doplňován vodou přiváděnou ze Vsetínské Bečvy potrubím, vyústěným pod tělesem Zuberského jezu na pravém břehu. Starý odběr vody pro EA Rožnov je nepoužívaný a slouží jako rezerva. V betonové zídce na pravém břehu jsou česlem opatřeny vtoky přivádějící vodu.

Tento náhon protéká bývalou Zuberskou kolonií. Byly to zděné domky, hned za Rožnovem, které postavily Vítkovické železárny pro své zaměstnance. Tyto domky byly od Zubří hodně vzdálené, proto jim v Zubří říkali „občané z kolonie".

Nyní v těchto prostorách je zástavba Tesly a tento bývalý Zuberský katastr (více než 60 ha), je převeden do katastru města Rožnova. Celá tato akce byla provedena z popudu tehdy všemocného ředitele Tesly Rožnov. Město Zubří tímto převodem přichází o mnohatisícové částky - odvody z podniků.

Voda v náhonu dále teče ke Starozuberskému potoku. Zuberský náhon je mimoúrovňový, voda protéká pod potokem. Průtočný profil je široký 3 m a vysoký 80 cm. V pravé stěně je otvor 50x50 cm s možností zahrazení stavidlem, kterým se může připouštět voda z potoku do náhonu. Průtočnost potoku je obdélníkového tvaru, šíře dna 6 m a výška stěn je 1,2 m. Konstrukce je betonová s kamenným obkladem dna i stěn.

Další úsek náhonu až po křížení s Hodorfským potokem je otevřeno koryto s vegetačním zpevněním břehu. Na Hodorfském potoku je vybudován kamenný spádový stupeň s přelivovou branou, hrazenou dřevěnými stavidly. Dále pokračuje pod místní komunikaci obdélníkovým korytem v areálu Gumáren Zubří v šířce 2 m a hloubce 1,2 m. V dalších místech je koryto zakryto železobetonovými deskami. Před vrácením použité vody z Gumáren se hladinovými lapači čistí voda od olejových a ropných produktů. Odběr vody mají Gumárny maximálně 20 litrů za sekundu. Využití vody v MVE (MVE - malá vodní elektrárna) Gumáren je v současnosti mimo provoz. Voda protéká jalovou propustí na levé straně objektu. Vtoky k turbinám i odpady jsou zazděné.

Po opuštění závodu voda v náhonu protéká soukromými zahradami. Otevřené koryto náhonu znesnadňuje styk mezi sousedy. Proto, když chtěl záletník navštívit sousedku na druhé straně, položil přes koryto desku. Jeho manželka, když to viděla moc se divila a říkala - Nač ten láfek přes ten struh.

Voda v náhonu dále protéká kolem rybníků, kde boční hráz je porostlá listnatými stromy a křovinami. Na pravém břehu je potrubí pro odběr vody do rybníků Státního rybářství, ve kterém mají povolený odběr maximálně:

- 8 litrů za sekundu (asanační průtok vody náhonem)
- 52 litry za sekundu (po dobu 15ti dní v roce napouštění rybníků)
- 129 litrů za sekundu (v podzimních měsících - provoz sádek)

MVE Střítež využívá všechnu vodu, která proteče náhonem až na 980 litrů za sekundu. Průtok se navýší vodou ze Starozuberského a Hodorfského potoka do množství potřebného pro provoz MVE Střítež, voda v náhonu zůstává.

Stavidlo na náhonu s ručním ovládáním slouží pro uzavření průtoku vody k turbinám pana Šrámka. Za stavidlem se náhon rozšiřuje na 4 m, vtok vody k turbinám využívá spád hladiny 6 m. Při odstavení turbin se voda přepouští jalovým přepadem na levé straně. Pozemky, vodohospodářské dílo a pilu, kterou měl pan Alinče, má nyní dva majitele, paní Prorokovou a R. Šrámka. V roce 1948 panu Aličkovi zakázaly naše úřady pracovat na pile a postupně stroje zlikvidovaly. R. Šrámek koupil od sestry paní Prorokové její polovinu i s domkem a vodní turbinou. Druhou polovinu s vodním náhonem má paní Proroková. Na hrázi ještě leží veliký pařez z velmi starého stromu.

Na pravém břehu je další potrubí na odběr vody pro rybářskou sádku státního rybářství. Tyto sádky jsou v horní části rybníků, kde za hraběte ze Žerotína se na mokřady navážela ruda (polosyderit) pro tavbu železa. Aby ruda byla lépe využita, polévala se vodou. Záznamy z roku 1712 uvádí, že ruda se těžila v Jasenici u Valašského Meziříčí a v Zubří u potoka Olšovce.

Železné hamry v Zubří byly postaveny proto, že zde bylo dostatek dřeva na tavení rudy. Celkem se vytěžilo asi 1714 q železné rudy, ze které se vytavilo 201,4q železa, čistý zisk činil 102 zlaté a 21 krejcarů. Při provozu hamrů se spotřebovalo 3679 m³ dřeva, ze kterých se napálilo 2 278q dřevěného uhlí. Pro svůj provoz spotřebovaly železárny tolik dřeva, že hrozilo odlesnění velkých ploch lesů. Malá rentabilita provozu, velká spotřeba dřeva a také špatné pracovní podmínky způsobily, že v roce 1755 výrobu železa železárny na Hamrech zastavily.

Později zde byl postaven vodní mlýn a pekárna, ve které se v roce 1886 pekl chleba pro vojáky ubytované v Rožnově. Obilný mlýn na Hamrech byl v roce 1893 přestaven na mletí třísloviny ze sušené kůry pokácených stromů. Roku 1893 byla na Hamrech postavena parní pila, kde byla lokomobila o 100 koňských silách a stabilní parní stroj o 45 koňských silách, automatická omítačka, pásová pila a stroj na výrobu dřevité vlny. Bylo zde zaměstnáno až 180 lidí a pracovalo se na dvě směny po deseti hodinách. Veliký význam pro odbyt řeziva měla železnice s vlečkou postavená v roce 1892, někdy se zde nakládalo 10 - 13 vagónů denně. Dřeva v lesích ubývalo a proto v roce 1912 bylo kácení dřeva pro tuto pilo zakázáno. Dělníci dostali výpověď, stroje i materiál se rozprodal.

Na místech, kde dříve stávala pila a vodní mlýn zřídil tkalcovnu Vít Jurajda z Rožnova. Mlýn i pilu odkoupil a v těchto prostorách umístil 120 mechanických tkalcovských stavů. Tato malá továrnička změnila ještě několikrát svého majitele. Roku 1914 se stala majetkem Ferdinanda Bílka ze Slezské Ostravy. Z této tkalcovny ještě v roce 1925 odebírala elektrický proud Amálie Gregorová pro svou vyšívačskou dílnu.

Roku 1930 odkoupil tkalcovnu František Šerý z Valašských Klobouk, který ji nezvelebil a počátkem července roku 1935 má tkalcovna opět nového majitele. František Šerý uzavřel s akciovou společností Optimit pachtovní smlouvu s ročním pronájmem 20000 Kč na deset let, do 1. července 1945. K záhájení nové výroby zde dochází v září 1935 s padesáti pracovníky. V letních měsících roku 1949 probrala povodeň koryto potoka, snížila jeho hladinu a tím byl přerušen přívod vody z náhonu do závodu. Voda, kterou vyu-

živaly Gumárny jen z Hodorfského potoka, nebyla pro stroje v závodě vhodná. V obci nebyla čistička a do vody vtékaly splašky, které stroje znehodnocovaly. Porucha byla i na pokyn povodňové komise ONV během čtrnácti dnů odstraněna, vybudováním kamenného stupně a voda z náhonu mohla nerušeně téci do dalších provozů.

Velkou spotřebu vody především v podzimních a zimních měsících mají sádky, do kterých se dováží ryby - kapři, kteří se později nakládají na nákladní auta a dále prodávají.

Voda v náhonu obtéká dům pana Šrámka s hospodářskými budovami a doplňuje ráz této krajiny. Tento dům je vlastně první zděný dům postavený v Zubří. Je v místech, kde dříve stával vodní mlýn, který vyhořel. Při opravě domu, říká pan Šrámek, zde byly nalezeny ohořelé trámy z původní stavby. Staří pamětníci ještě vzpomínají, jak za války chodili do Hamer na půdu stodoly tancovat. Okna se zaházela slámou, aby nebylo vidět světlo. Nikoho z nich tehdy nenapadlo, že by mohli být všichni gestapem zatčeni. Zábavy byly tenkrát zakázané.

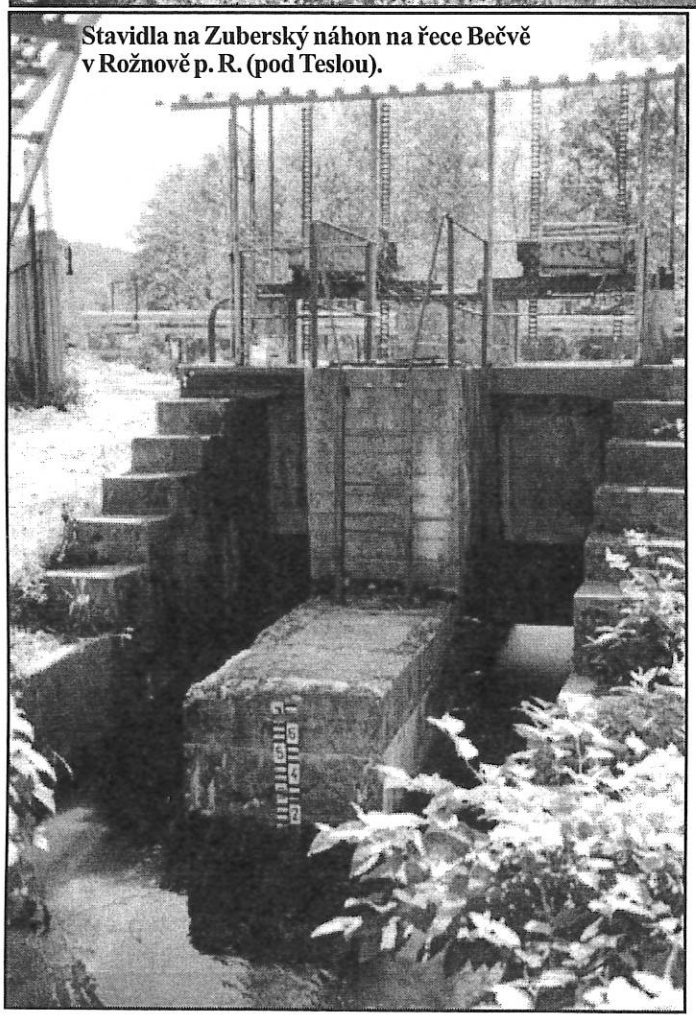
Pod turbinou pana Šrámka se náhon stéká s potokem Hamerským, dále teče nezpevněným korytem hamerské strouhy do Bečvy. Celkem protekla voda vzdálenost 4972 m.

Údržba akvaduktu: bylo dobrým zvykem, že Gumárny i ostatní uživatelé tohoto náhonu prováděli pravidelnou údržbu náhonu od nánosu bahna, spadaného listí a biologického odpadu ze zahrad. Proto by bylo vhodné tuto údržbu náhonu provádět i dnes, aby průtok vody byl zajištěn pro všechny provozovatele i v dalších letech.

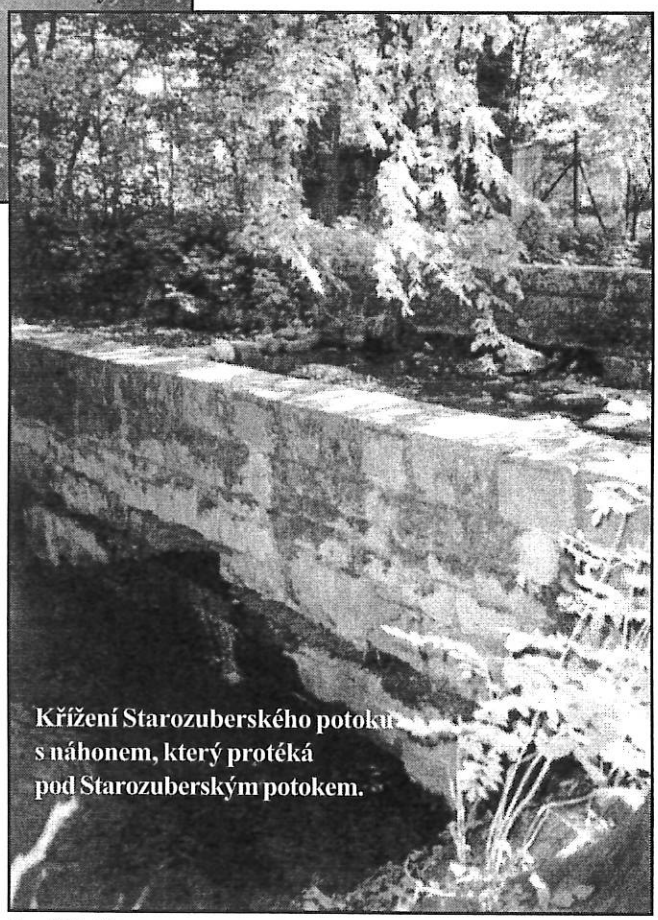
Voda protéká ve spodní části Zuberského katastru po pravém břehu řeky Bečvy ve vzdálosti až 600 m od Bečvy. Voda v tomto náhonu teče již několik století a dopomohla tak k rozvoji naší obce - města. Hamra zajišťovaly zaměstnání pro mnoho občanů. V 18tém století tavení rudy, později vodní a parní pily, železniční vlečka, mlýn, dřevosklad i základy tovární budovy. Dnes zde je vybudován velký gumárenský podnik, který vodu z tohoto náhonu stále využívá. Nevíme však, kdy náhon vznikl, kdo jej projektoval a ve kterém roce byl zprovozněn. Tyto skutečnosti se doposud nepodařily zjistit.



Hamerský potok hrazený dřevěnými stavidly teče do Gumáren.



Stavidla na Zuberský náhon na řece Bečvě v Rožnově p. R. (pod Teslou).



Křížení Starozuberského potoka s náhonem, který protéká pod Starozuberským potokem.

Použitá literatura:

B. Peroutka: *Zaniklý průmysl na Rožnovsku*

Ing. D. Svačina: *Zuberský náhon*

O. Parduba: *Gumárny Zubří, publikace vydané k 50tému výročí trvání gumárenské výroby v Zubří*

J. Koláček: *Vznik, vývoj a proměny obce Zubří v letech 1310 - 2000*

F. Dobeš: *Kniha o Stříteži*

L. Baletka: *Počátky vsi Zubří na Rožnovsku*

Fotografie: *Zuberský jez - povodí Bečvy - archiv autora*

Zpracoval Ondřej Divín v Zubří 14. 12. 2004

(pokračování příště)



Znak pánů z Krásna

POVÍDÁNÍ O ZUBŘÍ

Volné vyprávění o historii valašské obce Zubří od jejího založení až do dnešních dnů.

díl D - Osobnosti



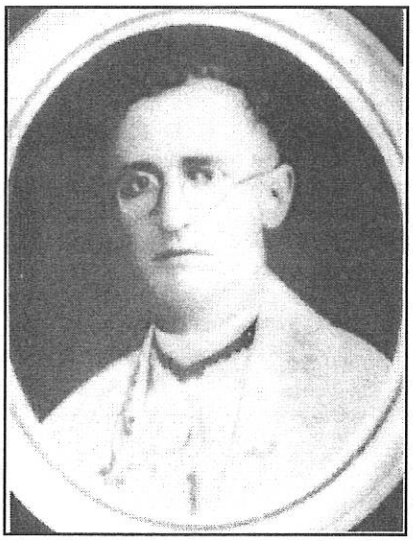
1.

Toto červnové povídání o Zubří přerušuje tok času a vrací se o 60 let zpět, do roku 1942, do doby tzv. "heydrichiády", která byla významnou částí okupačních let.

Po atentátu na R. Heydricha, vysokého nacistického funkcionáře, rozpoutali nevídaný teror. Vedle vypálených Lidic, Ležáků, byly popraveny stovky občanů za údajné "schvalování atentátu". Mezi těmito obětmi byl i občan Zubří, kněz Jar. Mičola. Jeho život i osud zpracoval jako svou ročníkovou práci z dějepisu student Ondřej Staněk ze Zubří. P. Mičola patří jistě mezi ty Zubřany, jejichž jméno bychom měli uchovávat ve své paměti a nezapomínat na okolnosti, za kterých byl násilně ukončen jeho mladý život. Věnujme tichou vzpomínku P. Mičolovi a mladému Ondřeji Staňkovi poděkujeme za péči, kterou věnoval zpracování dnešního "Povídání".

THDr. Metoděj Mičola S. D. S.

* 14. 1. 1911 † 3. 7. 1942



Jaroslav Mičola se narodil na statku Hradisko, který patřil baronu Kybasovi, dne 14. ledna 1911, jako druhé dítě Františka a Rozálie. Otec František (1878 – 1931), který pocházel z nedaleké Vidče, byl tehdy zaměstnán na Hradisku jako kočí. Tady také pracovala jako služka jeho manželka Rozálie, rozená Hrachovcová (1884 – 1970). Novorozeně bylo pokřtěno jménem Jaroslav dne 22. ledna 1911 ve farním kostele v Rožnově pod Radhoštěm.

Rodiče, kteří byli zaměstnáni na Hradisku, tam bydleli do roku 1917. V tomto roce se přestěhovali do Zubří. Tady se zabydleli v malém domku u Bečvy. Hlavním zdrojem obživy pro celou rodinu bylo otcovo zaměstnání. Jaroslav měl devět sourozenců. Tři z nich zemřeli hned po narození. Jména šesti dalších jsou Julie, František, Alois, Anna a Marie. Dva roky po přestěhování do Zubří začal osmiletý Jaroslav chodit do dnes již neexistující čtyřtřídní školy.

Jako horlivý ministrant chodil každý den před začátkem vyučování přisluhovat ke mši svaté. V roce 1922 zavítal do zuberské farnosti salvatoriánský kaplan z nedalekého Valašského Meziříčí, P. Paternus Kubáč SDS. Zde provedl sérii třídenních duchovních cvičení. Během těchto cvičení si všiml velké horlivosti jedenáctiletého ministranta ze Zubří a zároveň odkryl jeho velkou touhu stát se knězem. Seznámil se s rodiči chlapce, kteří věděli o jeho touze, avšak z důvodů chudoby, nemohli o studiu syna uvažovat. Nakonec je kněz přesvědčil k souhlasu, aby jejich syn vstoupil do salvatoriánského juvenátu ve Valašském Meziříčí. Dne 28. srpna 1928 skládá maturitní zkoušku na gymnáziu s vyznamenáním.

Rozhoduje se, že vstoupí do Společnosti Božského Spasitele. Dne 28. září zahájil noviciát v Klosterbergu (Passau) a přijal řeholní jméno Metoděj (Methodius). Tuto formaci dokončil dne 29. září 1929 svou první řeholní profesí ve Společnosti Božského Spasitele. Teď už jako bohoslovec byl poslán svými představenými do Říma, kde měl pokračovat ve studiu filosoficko-teologickém na Gregoriánské universitě. Toto studium Metoděj Mičola ukončil s titulem doktora (Laurea) filosofie a s licenciátem teologie. Během prázdnin, které salvatoriánští bohoslovci trávili obvykle v Castel Gandolfo, obnovoval svou řeholní profesi. Dne 29. září 1932 vyslovil konečně své "voveo", když skládal slib do rukou delegáta P. Paulusa Pabsta. Kněžské svěcení přijal v neděli 15. července 1934 v jezuitském kostele sv. Ignáce v Římě. Po obdržení svěcení se P. Metoděj Mičola odebral do Československa, aby ve svém rodném Zubří sloužil svou primiční mši svatou. Tato slavnost se konala 22. července 1934 a shromáždili se na ní všichni jeho příbuzní a sourozenci. Po návratu do Říma P. Metoděj Mičola ještě nějakou dobu pokračoval ve studiu a připravoval se k licenciátu. Zároveň jako kněz přisluhoval v kapli Nejsvětější Svátosti v bazilice sv. Petra.

Po návratu do země absolvoval základní vojenskou službu trvající šest měsíců, oficiálně ji ukončil 1.3. 1936. Téhož dne ho řeholní představení přiřadili do komunity salvatoriánů v Prostějově. Zde plnil povinnosti kaplana ve farnosti sv. apoštolů Petra a Pavla. Pastýřská horlivost mladého kněze se projevovala v jeho každodenní službě: v pastoraci, ve výuce náboženství, při renovaci kostela. Pochopitelně jedním z hlavních úkolů byla pastorace. V případě tohoto horlivého kněze k běžným záležitostem přibylo vydávání časopisu "Vzkříšení", exerciční práce, předsedání různým skupinám a farním sdružením.

Během okupace se snažil organizovat, jak jen mohl, pomoc prostějovským rodinám, jejichž členové byli zatčeni a odvezeni do koncentračních táborů. Tato pomoc měla charakter nejen materiální, ale i duchovní podpory rodinám a trpícím jednotlivcům.

P. Metoděj Mičola vyučoval náboženství ve dvou školách: Tetíně a na Husově náměstí. Když vypukla 2. světová válka, byla zřízena ve školní budově na Husově náměstí vojenská nemocnice. Děti, které se na této škole učily, byly rozděleny do ostatních prostějovských škol. Tímto způsobem začal P. Metoděj Mičola vyučovat náboženství na ZŠ č. 3 na Kollárově ulici. Jedním z učitelů této školy byl i Jaroslav Krepl.

P. Metoděj Mičola a učitel J. Krepl byli lidé protikladných názorů. Metoděj Mičola byl velkým a nekompromisním patriotem vlasti. Učitel Krepl příliš dbal na nacistické příkazy a v některých případech je sám svou horlivostí přesahoval. Právě proto si tito dva lidé nemohli důvěřovat. Všichni také věděli, že P. Mičola burcoval lid z kazatelny proti německým příkazům. Krepl nenáviděl P. Mičolu, protože ten svou osobností odváděl mládež a děti od takzvaného Kuratoria nacistické organizace pro mládež. Díky této

organizaci chtěl Krepl převychovat pokolení mladých Čechů a vyrvat z jejich duší lásku k vlasti, ke křesťanským hodnotám a na toto místo chtěl dosadit nacistické ideály a víru čisté germánské rasy. Krepl byl postrachem školy. Jako první z učitelů zavedl nacistický pozdrav, ve své třídě pověsil nejen obraz Hitlera a německých politiků, ale i obrazy z bojišť. V okresním úřadě pomáhal vysílat učitele do mimoškolních prací a společně s Němci chodil kontrolovat školní knihovny. P. Mičola se otevřeně stavěl proti takovému postupu. Hodně často vznikaly mezi ním a Kreplem spory, o kterých věděli jak učitelé tak studenti. P. Mičola se úmyslně stavěl proti Kreplově horlivosti a otevřeně bojkotoval příkaz, který platil v celém Protektorátu Čechy a Morava, podle něhož se na začátku hodiny učitelé i studenti měli pozdravovat zdvižením pravé ruky a vyřčením slov "Heil Hitler!". Přikázal svým žákům, aby ho zdravili jako dosud "Chvála Kristu", a aby nezvedali ruku. Bojkotoval také povinnou přítomnost při čtení výzvy ministra školství Protektorátu Emanuela Moravce dne 20. června 1942.

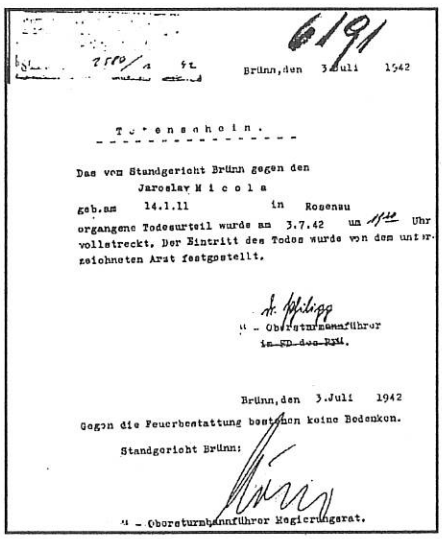
Přímým důvodem pro zatčení P. Metoděje Mičoly bylo jeho prohlášení na téma atentátu spáchaného dne 27.5. 1942 na Reinharda Heydricha, který podlehl svým zraněním dne 6.6. 1942. P. Mičola měl pronést následující větu: "Ať vraha hledají někde jinde, mezi Němci." Několik dnů poté bojkotoval další německou výzvu. Bojkot byl Kreplem považován za sabotáž a byl přímým důvodem k udání mladého kněze. P. Metoděj Mičola byl zatčen 24.6. 1942. Z toho důvodu přijel do školy státní inspektor z Brna Josef Rozhold, který provedl revizi školy, zvláště přihlížel na vedení, výchovu a výzdobu školy podle existujícího režimu. P. Metoděj Mičola byl zatčen při výuce náboženství. Byl ze třídy zavolán ředitelem panem Vojtěchem Svačinou. Po návratu do třídy bylo na něm znát rozrušení a nervozita. Rychle sbalil své věci, pak se obrátil na studenty se slovy: "Nezapomeňte, že jste křesťané, že máte v sobě lásku k Bohu a že jste Češi, a že patříte k českému národu." Po těchto slovech P. Mičola požehnal dětem znamením kříže a odešel ze třídy. O přestávce žáci vyběhli ze třídy před školu a viděli, jak kněze odvádí gestapo. Nejprve ho odvezli na faru, kde chtěli najít důkazní materiál.

P. Mičola byl poté odvezen do Olomouce, kde byl vyslýchán a mučen. Následně ho olomoucké gestapo předalo do Brna, kde v Kounicových kolejích bylo sídlo policejního vězení. Tady gestapáci věznili všechny členy antifašistického hnutí z celé Moravy. Zde P. Mičola předstoupil před mimořádný německý soud, který ho dne 2.7. 1942 odsoudil k smrti. Poprava se uskutečnila dne 3.7. 1942 v 19.20 hodin. Díky svědectví očitého svědka víme, že P. Metoděj Mičola šel na popravu velmi bledý, ale vzpřímený. Byl oblečen do řeholního hábitu a po cestě se modlil růženec. Pak se musel vysvléci do půl těla a byly mu zavázány oči. V tomto postavení čekal na smrtící výstřely před dvanáctičlennou popravčí četou. Tělo bylo následně spáleno v městském krematoriu. Dne 10. srpna byla urna s pozůstatky předána státní policii v Brně. Dodnes nebyla tato urna nalezena.

P. Metoděj Mičola S.D.S. zůstal myšlenkám lidí jako člověk, který z lásky k vlasti zemřel jako mučedník. Proto také po něm byly pojmenovány ulice v Prostějově i v Zubří. Bohužel mnoho občanů jak v Zubří, tak i v Prostějově neví, kdo to Metoděj Mičola vůbec byl.



Metoděj Mičola v době základní vojenské služby



Brünn, den 3. Juli 1942

Todesschein.

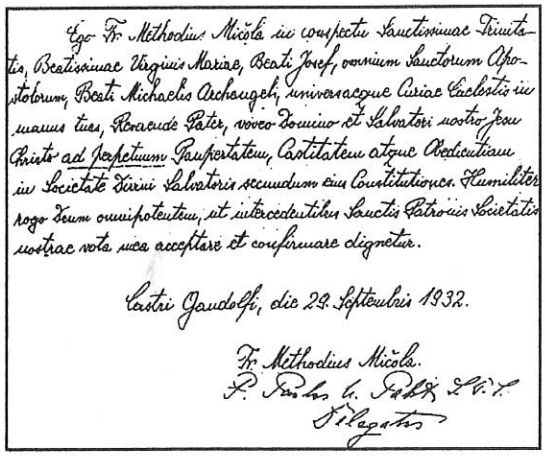
Das vom Standgericht Brünn gegen den
Jaroslav M i c o l a
geb. am 14.1.11 in Rosenau
ergangene Todesurteil wurde am 3.7.42 um 19½ Uhr
vollstreckt. Der Eintritt des Todes wurde von dem unterzeichneten Arzt festgestellt.

Brünn, den 3. Juli 1942

Gegen die Feuerbestattung bestehen keine Bedenken.

Standgericht Brünn:

Úmrtní list



Dokument potvrzující skládání slibu v roce 1932



Pamětní deska v kostele sv. Kateřiny v Zubří

Znak pánů z Krásna

POVÍDÁNÍ O ZUBŘÍ

Volné vyprávění o historii valašské obce Zubří od jejího založení až do dnešních dnů.

Díl „D" - Osobnosti

2.

Marie Schobrová - slečna z Petrohradu (1863 - 1936)



Mezi významné osobnosti Zubří patří jistě i „slečna učitelka z Petrohradu" Marie Schobrová, která spojila svůj život se zuberskou výšivkou.

Maryčka, jak se jí doma říkalo, pocházela z kantorského rodu. Jak její otec - Josef Schober, tak i její děda - Karel Bőhm, byli kantory v Zubří. Karel Bőhm byl posledním nadučitelem ve staré dřevěné „učírně" a prvým nadučitelem v nově postavené „Dolní škole" v roce 1854. Josef Schober přišel trvale na zuberskou školu v roce 1873 s desetiletou dcerou Marii.

I ona se chtěla věnovat kantořině, ale na studia nebylo dost finančních prostředků.

Zůstala doma a při častých sousedských návštěvách nejen poznávala skutečný život Zubřanů, ale seznamovala se podrobně s prací vyšívaček, s technikou vyšívání, s rozmanitými vzory vyšívání. Několik ukázek zuberské výšivky zaslala i do brněnských novin.

Až později se splnil její sen a stala se učitelkou ručních prací. V roce 1891, to jí bylo 28 let, byla jmenována na Dolní škole industriální učitelkou. Rok předtím, v roce 1890 zemřel její otec, učitel Josef Schober.

V roce 1898 spolu s mladými úředníky hamerské pily a mladými kantory hrála v prvním divadelním ochotnickém představení v Zubří. Aktéři tohoto divadelního představení se rozhodli, že založí v Zubří tělovýchovnou jednotu Sokol, aby poskytli zuberské mládeži možnost kulturního a sportovního vyžití.

V roce 1899 její strýc, prof. Bőhm, kapelník u vídeňského dvora, uvedl do provozu nové varhany v kostele sv. Kateřiny, na jejichž postavení přispěl velkou sumou - 1000 zlatých.

Tato drobná fakta z jejího života si připomínáme proto, abychom lépe porozuměli velice milé vzpomínce bývalého okresního školního inspektora O. Baráčka, který při každoroční inspekci v hodinách sl. Schobrové měl možnost poznat osobnost „Maryčky z Petrohradu" v celé šíři, a to nejen jako učitelku ručních prací, ale i jako výbornou znalkyni prostředí, ve kterém žila a svou výchovnou a vzdělávací prací toto prostředí měnila.

Vyšívání, které zdokonalila a otevřela mu cestu do světa, se stalo i výdělkem pro zuberské rodiny a to hlavně v těžké době po I. světové válce.

Velikého oceněn se dostalo zuberskému vyšívání i od tehdejšího prezidenta T. G. Masaryka, se kterým se sl. Schobrová a její spolupracovnice H. Mikundová setkaly v roce 1928 při jeho návštěvě Valašského Meziříčí.

Dvojčíslo Našeho Valašska z roku 1945 otiskla článek okresního inspektora v. v. O. Baráčka o sl. Schobrové. Vzpomínka nám zachycuje nejen naši „Maryčku z Petrohradu, ale zároveň nás seznamuje se životem a zvyky na přelomu 19. a 20. století u nás v Zubří.

SLEČNA SCHOBROVÁ

1.

Zubří.

Již pro to krásné, silné jméno jsem tam rád jezdíval. Je starobylé jako sama dlouhá dědina, táhnoucí se podél zuberských potoků, hodinu cesty od údolí bečvanského pod Brdo, Kamenárky a Štěpánec.

Mnohokrát jsem konal cestu k čertoryjskému údolí na Horní školu, každoročně také na dvoutřídku ve Starém Zubří, kde slabozraký pan nadučitel Plesník kraloval ve své zahrádce a pěstil zázraky ovoce, kterým podílel o vánocích známe daleko široko; nejkrásnější hrušky, nejsladší švestky, špendlíky i hrozny zavěšoval na provázcích pod poklopem studny nad vodu a uchovával tak svěží, jako by byly právě utrženy se stromů nebo přepraveny v letadle ze zámoří.

Na Dolní škole působila „naše slečna Schobrová", starší dáma vysoké postavy, průkopnice a propagátorka přejemného zuberského vyšívání, žena nadšená pro všechno krásné a milé, valašsky jadrná vlastenka, pamětnice mnoha událostí Rožnovska, čtenářka, vypravěčka a ve svém oboru opravdová umělkyně; nejsvéráznější „industriální" učitelka, s jakou jsem se kdy na škole setkal. Pod vlasy jak sníh bílými vždy vlídný úsměv, v očích vráskami vroubených dívčí šelmovství - tak ji vidím po dvaceti letech, ještě dnes slyším její melodický, zajímavý výklad.

A ta její láska, bílá, nadýchaná, pavučinová, jemná, ta její výšivková ornamentika, komponovaná s tvůrčím zaníceníím za inspirace kraje, z prostředí, které jí bylo vším!

V obrysech jejích vzorů nalezneme jablečka, zvonky, jaderkové lístky, růže, hřebíčky, třešničky, jiřiny a tulipány valašských zahrádek, květy řeřišnice, tatarky a hafer se Soláně, s Gigule a Tanečnice, vidíte v nich kapli, která „jako bílá holubička sedí na temeni Radhoště", slyšíte staré zkazky o čarování bosorek, húkalek, slibek, světlonochů a zaklínačů, zvuky cimbálu a fujar, šumění vod Humence a Házovky za mrštného kroužení pstruhů v tůních Bečvy ...

Zuberské výšivky dostala učitelka Marie Sochorová do světa po prvé roku 1889, a to prostřednictvím brněnských profesorek na dívčím pedagogiu a redaktorek odborného časopisu E. Waltrové a H. Tiché. V listě jimi redigovaném se objevil zlatým hedvábem vyšitý vzor z úvodnice poslední zuberské fojtky Palacké, švagrové Frant. Palackého, a vyšitý pás ze XVII. století po rodině Palackých z Hodslavic. A pak již vyvazovačky, rukávce, čepce, dětské čepičky v nejjemnějším provedení docházely uznání a pochvaly. Slávu zvýšila mřežka na rámu, vyšitá poslední vyšívačkou žlutým hedvábem, Mackovou, zemřelou 1868.

Jemná práce zuberská se stala ozdobou moderního prádla, šatů, bytů i rochet, batistové kapesníčky, krajky se povznesly na velkou módu a na vítané dárky k svatbám, křtinám, jmeninám; zámožné měšťky z počátku z Frenštátu, z Valaš. Meziříčí, z Kroměříže, později z celé Moravy a Čech se obracely na slečnu Schobrovou, aby zprostředkovala dodání výšivek. Pavučinové vyšívání zuberské se uplatnilo skvěle i na kostelních, hlavně kalichových pokrývkách a o Zubří se začínaly zajímat i kruhy církevní.

Zubří získalo vzácného znalce a příznivce v P. Domluvi-

lovi, profesoru valaš.-meziříčského gymnázia. Jeho přispěním došly do Zubří první větší objednávky dámského prádla od firmy Bayer z Vídně. Tam dodávalo Zubří vzory na prádlo po několik let, rovněž i do Zádruhy v Praze a do Mor. ústředny v Brně. Tehdy již šířili slávu zuberského vyšívání i výstavky a výstavy doma i v cizině: v Rožnově, v Brně, Přerově, Olomouci, v Kroměříži, ve Valaš. Meziříčí, v Příboře, v Praze, Mor. Ostravě, ve Vídni, v Kolíně n. R., v Londýně.

Tělem i duší veškeré propagace, výroby i podnětnosti byla neúnavná a nadšená „naše slečna Schobrová". Přizpůsobila vzory moderním potřebám, předkreslovala, tvořila, vychovávala vyšívačský dorost, jezdila, starala se o odbyt. Se svou mladou kolegyní, vigantickou učitelkou Heřmou Mikundovou, dovednou kreslířkou a lidovýchovnou pracovnicí, získala si o Valašsko, zejména pak o milé Zubří nezapomenutelných zásluh.



Zuberské vyšívačky (1924)

2.

Slečna Schobrová působila na své okolí, zejména na spolupracovnice kouzlem své osobnosti: láskou ke kraji a srdečností v denním styku.

Za zimních večerů při lampičkách a šklebících bývalo u vyšivaček „Na Petrohradě" veselo. Valašky jsou hovorné a ve společnosti se tu přemlelo denních událostí jako na přístvě nebo při draní peří. A „slečna" jen hovor povzbuzovala. Jen poslechněme zkušenosti, škádlení, výklady a rozumy o práci, jídle, ústroji, o svatbách, úvodech, křtinách a o denních starostech; vznikaly při nich a z nich ty nejpěknější vzory.

„Totkaj si roby na dědině povědaly, že sa bude Veruna Mikova vdávat," zahajuje rozpravu ona nad ránem v koutě.

„Tož proto tam péři na drhnuti zháňajú a peníze na háby a kdesi cosi."

„Šak ten její ženich je dobrý chlap a pracovitý, neútratný, ale ta jeho mama, Panbuh pomož Veruně - pravja, že umi aji čarovať."

„Oh, nebohá Veruna! - radši ostat tak, než do takového trápení vlezt, takové božátko ..."

Kamarádku však dnes nezajímá povídání o ženiších. Povzdechne a svěřuje se: „Františko moja, mám smutek, umřeli nám stařiček, bylo jim osmaosumdesát roku, ešče vloni orali. Víži sa upamatovať, jak na Michalovej svatbě se stařenku veseli byli, zpívali po večeři a v hospodě si poručali kusky hrať, podle jejich pěsničky se stařenku tančili aji valčík, enem si šupkali, až sa zadychali ..."

Nad pracovní stoly se snáší hřbitovní melancholie, ale ne na dlouho.

„Jaja, a toť, Porubu stařeček měli také už přes osumdesát," načíná Babša „a tančili se stařenku, to my tak žádný neumíme pěkně tančit. Oni si zpívali a tančili s citem pomaličky trochu do předku a zasej zpatky" - a Babša vstává a ukazuje - „a zas sa zatočili na patě, šak znáte tu pěsničku - aji rajdák tančili i šátečkový: Pase ovčák ovce na zelené luce, na luce zelenej ... staříček uměli moc pěkných pěsniček a myzme jich rádi posluchali, aji vykládat o starých časoch. Když nás pohostili, naším pravívali, děti, neoščadajte sa, berte si a jezte - no, tož ty Babšo, nevykřivjaj sa a ber a jez, co máme, dyť ty ráda jíš vdolky šrotové a kapku téj zhřívanej."

A hovor se stáčí na jídlo, nevysychající pramen hospodyňských starostí.

„Tetka súsedka pravili, že najrači jeďá trnkovú máčku, kvaky, múčanku, pohanskú kašu ze zemňáky, zelé ze zhořáky, jabčanku, koláčky zemňákové, krupicu z máslem a perníkem."

Od stolů se ozývají poznámky a vyslovují se slova valašské kuchyňské odbornosti: obkázanica, zátěrky, podlesníky, dršťky, bryja, domikát a pojmenování nejrozmanitějších druhů polévek. A již se vybavují vzpomínky:

„Na chudobnej svaďbě bývala hovězí polévka s pohanskú kašú, hovězí maso s křenovú lebo s cibulovú máčkú a chléb. Potem byla rýža pečená lebo krupica vařená v mléku z máslem a perníkem a tož potem byly vdolky nakrájané hruškové lebo trnkové a vdolečky nadívané tvarohem lebo makem a pití bývalo pivo, gořalka chladná lebo zhřívaná, jak komu stáčalo, tak. Ale včilej už sa moc na svaďbách změnilo, aji trochu popanštilo."

„Pravda, popanštilo," přitakuje tetka Rozina. „Za starých časů, Haničko moja, dycky jedli z hliněnej mise, všeci, aji na svaďbě a úvodě, ale včilej už aji ta najchudobnější hospodyň uctí hosta na taléři z vidličkú i nožem, maso všelijaké ... a zelé ..."

A už helekají:

Šimurdova uvařila hrnec zelá,
neměla ho čím omastiť',
musela s ním o zem praštiť'

za veselého smíchu i staré roby.

Rozjařená nálada vynáší směšné kuchyňské historky, opět a opět po dědině kolující: „Jak tetka jednúc pánom zajíca celého v peci upékla, až celú chalupu zavoněla; jak v Zubří zaséj tetky neznaly čaj až do r. 1870, až jich paní rechtorka Böhmová naučila na úvodě čaj vařiť'; nebo jak kdysi pan myslivec poručil kafé na svačinu uvařiť', tož tetka tomu nerozuměla a zrnka celé dlúho vařila, a když hosti přišli, vytáhla hrnec s kafem, tvrdým, černým, z pece a naléla hosťom na hliněnú misku, ale nechutnalo žádnému ..."

Slečna Schobrová se jen usmívá; poslouchá nenápadně, u stolku sedí a zapisuje jadrné výrazy a vazby valašského nářečí. Sama je ovládá dokonale a ráda se jimi vyjadřuje. „Jak sa rozprávjá, tak mluví k děvčatom a tetkám." Je to důvěrnější a domáctější. A pak vstává od stolku, znalecky prohlíží, radí, pobízí a diriguje: „Toť tu mřežku, Kačo, musíš co najspěš vyšiť', ponáhlaj sa, to víš, že na svátky musí ju tetka měť', aby sa naparádila a nenapekla křivých vdolkú v peci ... A ty, Bětko, dopleť ten čepec z téj šedesátky a potem ho teňučkú bavlnú štyřicítkú vyšij, v tych lístečkoch po pěti šišečkách a ty kostečky pěkně obtoč a na téj okolnici vyšij drobňunké paučinky. Potem přišiješ lemuvku k čepci a tu novú mřežku a prodaš lacno, po súsedsky, aby nás nepomlúvali, že sme neludčí."

A zažertuje: „Hej, Rozárko, kole je ti roků? Tak, o příborskej púti šestadvacet - no, to sa už móžeš vydávať, ty smíšku, ale šak ti tak nebude ... a tobě, Jurko, též sa ti nebude chcet' vydávať při muzice a Rozárku obtúlať."

„Šak mňa nemusí obtúlať jak u pánů," pýří sa galánka, „to edem tatíčkovi a maměnce sa ruky obtúlajú."

Když slečna pobídne, dovídáme se všelicos zajímavého:

„Naši tato celučkú zimu přadú vlnu z našich ovec na vřeteně a neco na kolovratě. To bude zaséj huně na papuče, na gatě a kabáty, aji nám vlňáky dajú dělať a huňu do valchy na Prostřední Bečvu Solanskému. Děcka si musá z buré vlny upléct' pančochy a rukavice ve škole aj doma,"

(pokračování příště)



Znak pánů z Krásna

POVÍDÁNÍ O ZUBŘÍ

Volné vyprávění o historii valašské obce Zubří od jejího založení až do dnešních dnů.

Díl „D" - Osobnosti



3.

„Mamulka majú celučkú zimu co dělať ze lnu našiho. Tož přadú, nehdy aji při měsíčku, tak sa ponáhlajú, aby bylo co nejvěc plátna pro nás. To víte, to najtenší vlákno přadú z gracky na kolovratě, to bude na košule a cíchy; dajú plátno aji obarviť trochu na sukně a fěrtochy aji jupky, dobré je to do práce. To hrubší vlákno bude na plachty, lochtuše a měchy, lepší do mlýna; na zrno a múku je najlepší z domácího plátna, aji útěrky ..."

Rozhovor v pracovně se řídí i podle toho, jak se rok převahuje po valašských horách; pověsti, zvyky i obřady - vše přichází na přetřes.

„O vánocách sme muséli k staříčkovi přijíť na koledu, zaspívať pod okny, potem nás pohostili, aji na nový rok za vinšování."

„Na šmigrúst sme dostali od křestného tatíčka a matičky velký vdolek, perníkové kúsky malované a doma malované vajca všelijakéj barvy."

Tedy kraslice. Chromá tetka Veruna je uměla nejlepší malovat.

„Ty najstarší bývaly najvěc černé, voskem neco napsané, s kvítky a to ostalo bílé a neco bylo v tem březulkú namalované červené. Ty mladé roby to už tak neumjá, edem ty vajca voskem naparáďa, aby to ostalo bílé, a potem dajú uvariť do červené lebo do fialové barvy. Ale lesti sis všimla, Rozíno, ty rožnovské vajca sú najpěknější, modré lebo červené, ale na tmavo hodně a potem nožem vyškrabované kvítečka, nápisy, buď svaté lebo zamilované, jak kdo potřebuje, tak."

To říká stařenka Plocková, kteří, dyž sa nehdy nechcéli strojiť, pravívali: „Ach, ach, staréj babě leda hrabě, ale rozprávjať, to umjá."

A již slečna črtá hbitě na tabuli vzorky s kraslic zuberských a rožnovských a se všech stran se vyvolávají nápisy na velikonoční vajca, „svaté i zamilované"; nejvíc zamilované.

Aleluja Bohu chvála! Dar z lásky.
Pozdrav od Kačenky.

To vajíčko malované
ze srdéčka darované.

Mám ráda synéčka svého,
mám proň neco schovaného.

To vajíčko
pro srdéčko,
to srdéčko
promňa.

Synečku milý,
buď mně upřimný,
jak nebudeš ty,
tož bude jiný.

Za našima humny
karafiát bujný,
kdo chce k nám chodiť,
ten musí byť šumný.

Kdyby tys byl mládenec
jako já panna,
dala bych ti věnec,
který nosím sama.

Není divu, když v takovémto prostředí začíná dvanáctiletá školačka velikonoční úlohu obrazem: Na Velký pátek skoro ráno, než vyšlo slunečko, jsem se šla umývat a při tom se říká modlitba: „Teč, vodičko čistá, od Ježíše Krista, umýváš břehy, kamení, umyj mě, hříšné stvoření ..."

Ale neomezovala se slečna Schobrová jen na hovory o denních potřebách a starostech, o jídle, šatstvu, o krajovém odloučení. Dovedla zajímavě vyprávět a poučit své okolí, spolupracovnice i spolupracovníky - neboť u rámů pracovali v zimě i nezaměstnaní „chlapi" - o záležitostech celonárodních. A hovorová a spisovná čeština zněla z jejich úst stejně melodicky jako zuberština.

Uměla vypravovat, jak krojovaná deputace vezla z Rožnova kámen do základů Národního divadla a jak též zemřelý zpěvák - basista, rožnovský Majer, byl šťasten, když se dotlačil ke zpěvákům a mohl s nimi, Pražany, při oné vzácné slavnosti za celé Valašsko zapěti. Líčila, jak Bečvané vezli velké klády s Radhoště do Polomu a jak dále po dráze obstarali dopravu Rožnovjané - také pro Národní divadlo.

Vzpomínala, jak Valaši uctili svého rodáka Františka Palackého, jak jej provázeli a vítali cestou z Polomu do Rožnova, Frenštátu a Hodslavic, jak přijal pohoštění faráře P. Liebnera a nadučitele Josefa Schobra, jak navštívil i druhého bratra zuberského, pensistu Ondřeje v domku u kostela, který vystavěl poslední fojt Jan Palacký své dceři Rozárce, jak syn Janův zchudl a v roce 1872 v Zubří zemřel.

Smetanovské jubileum poskytlo jí příležitost, aby se rozhovořila o významu a národní ceně Prodané a o stycích jejího geniálního tvůrce s Františkem Lisztem, jehož Faustovu symfonii slyšela kdysi pod taktovkou skladatele ve Vídni. Jako rodinnou událost líčila s pohnutím, jak osobně poctil Liszt jejího strýce při produkci velké figurální mše a jak pochvalou zářil ...

Jindy oceňovala v pracovně i ve škole umění bratří Jaroňků, upozornila na sbírky valašských národopisných muzeí, poučila o lázeňském ruchu v Rožnově a o tom, čím je turistika celému kraji a jaké má obyvatelstvo k návštěvníkům povinnosti. Žádný podstatný zjev veřejný neušel její informovanosti.

Je zcela přirozené, že vzácné činnosti učitelek Marie Schobrové a Heřmy Mikundové povšimly si školní úřady. Výsledkem toho zájmu byla vyšivačská škola v Zubří s pobočkou v Rožnově. V roce 1924 navštěvovalo školu zuberskou 34 žaček po dosažení 14 let věku; ve škole rožnovské učila se vyšívání děvčata z hor za Rožnovem, až ze Solance a docházela i jedna hluchoněmá až z poslední chalupy na Radhošti. První subvence ministerstva školství a národní osvěty 3000 K vzbudila v obou školách radostnou a vděčnou odezvu. Ve škole „musá první rok pro sebja si rukávec a kapesník vyšiť, aji mřežku s čepcem, až sa naučí, teprú dostane prácu na výdělek dóm; až za rok", zpovídá se nejhbitější.

3.

Již v obecné škole připravovaly obě učitelky dorost, který měl pro činnost vyšívačskou zájem a schopnosti. Školačky v páté třídě „musí uměť ďúrky obhazovať aji pěkně vyšiť, aji žebérko sa učí vytahovať a vyšivať". Naučí se tomu sami i někteří ogaři.

Dávno před zavedením vaření a domácích nauk na národních školách stala se slečna Schobrová opravdovou a vzdělanou matkou a sestrou svých svěřenek na Dolní škole zuberské, a to nejen v době školní povinnosti, ale i škole odrostlých. Její působení v obci opravdu přispívalo ke zvýšení úcty a lásky k domácnosti, ke zvýšení morálky rodinného života a k rozvití všech složek ženského žití a ženského vývoje.

Především cenila vždy ženské ruční práce výše než pouhou industrii. Jakkoliv je přesnost, dovednost a hbitost ve všech podrobnostech vyšívačské techniky podstatnou složkou zdaru, byl jí její učebný předmět hlavně důležitým prostředkem výchovným. A v tomto pojetí mu dovedla vdechnouti zvláštní citový přízvuk. Technická dovednost a pečlivost nebyly jí cílem jako v továrně, ale prostředkem k cíli: s cvičením techniky spojovala vždy duševní vývoj dívek.

Vrostla do prostředí, srostla s ním, rozuměla mu; její inteligence, zkušenosti a vzdělání všeobecné i odborné ukazovaly jí bezpečný cíl i cestu, kterou má své svěřenky vést. Ve styku s matkami i bábami, dřívějšími svými žačkami, hlavně však z rozhovorů v pracovně „Na Petrohradě" poznala dopodrobna bídu i potěšení, přednosti i slabosti svého okolí; při náhodných i záměrných návštěvách zhlédla rub i líc chalup, pasek i selských usedlostí, jejich hygienu, ethiku, svéráznost i zaostalost, předsudky i pověry, zvyklosti i kmenové sklony.

A tak jste našli v jejích vyučovacích hodinách pod položertovným pokáráním i pod vážnou výstrahou a strhujícím příkladem prvky všeho toho, čím venkovská žena žije; celé poslání matky a hospodyně místo bezduchého „hladce a obratce".

Především to byla péče o zdraví a ošetřování dětí. Vševládnoucí gořalenka, „zhřívaná i chladná", tato velká mocnost v životě valašské dědiny, byla odsunována potichu a nenápadně na tak vedlejší kolej, že si to budoucí hospodyně a zvláště hospodáři ani neuvědomovali. Krajkářská výroba dávala příležitost k pokynům a ukázkám správného praní a žehlení, šití, spravování a látání a poklid ve světnicích, jizbách, na dvorech, v komorách, ve stájích, chlévech a zejména v kuchyních býval na pořadě slovem i příkladem při každé vhodné příležitosti. Vkus v zařizování příbytku, výběr, čistota i úprava pokrmů staly se denní samozřejmostí a rozhojnění až příliš jednotvárného jídelního lístku našlo brzo živou odezvu v zahrádkách, na komorách, na sporáku i u stolů, na nichž se podává jídlo. Učitelka si byla vědoma, že nepůjdou všechny Zubřanky do hospodyňské školy v Rožnově, dostávalo se jich tam jen nepatrné procento, proto si zřídila hospodyňskou školu ve svých učebných hodinách i mimo ně, podporována v počtech, přírodopise, ve fysice a v tělesné výchově ostatními členy vynikajícího učitelského sboru.

Ráda zdůrazňovala, jak to měly staré hospodyně těžké, když se muselo v domácnosti všechno vyrobit, a tak se dostávala i do historických jednotlivostí: Jak se ženy za dávna odívaly do kroje ušitého z domácího plátna, do halen a do papučí z houně; samy si upředly niti k šití a ke tkaní plátna, samy si plátno vybílily a samy kroj bílou domácí přízí vyšívaly - rohy s kvítím, košíčky, srdečka, vázičky. Kreslila na tabuli rubášky, rukávce, kasanky hustě jako harmonika zřasené, z půlek sešité, a líčila, jak zámožné měšťky a fojtky se strojily do hedvábí s vyšíváním na šatkách, čepcích, oděvadlech, na červených šubách i na střevících. Vypravovala, jak některé parádnice nosívaly i hedvábné, damaškové, červené i modré kordulky, zdobené zlatými portami a perličkami a k tomu stříbrné i zlaté knoflíky. Hovořila o zavazovačkách, bílých naškrobených z váperu, línu a batistu v rohu žlutým hedvábem vyšitých a krokvičkou vroubených - tehdy se v Rožnově tkal mušelín v každém druhém domku pro domácí potřebu i pro domácí handlíře, kteří je vozili na trh do Brna, Opavy i dále.

Čistota hlavy poskytla příležitost promluvit o úpravě vlasů, a to se žákyně dovídaly, jak si Valašky vlasy spletené v lelík přivazovaly hedvábnou květovanou stužkou až půl druhého metru dlouhou; na předku jsou vlasy rozděleny pútcem a přihlazeny; jak potom, když po r. 1860 nastaly tibetové šátky různé barvy a vzorů, řídily se Valašky podle ornátu v kostele: jaké barvy ornát, takový braly na hlavy šátek i přípletek. A jaká pečlivost byla věnována čepcům, které bylo nejvíce vidět: bývaly z počátku drobounko síťované a vyšité plátenkovým stehem domácími nitěmi, později však, když se přestaly nosit vyšité šátky, bílé, vzadu uvázané a bylo mřežku na hlavě více vidět, vyšívaly se i větší zuby na mřežce ...

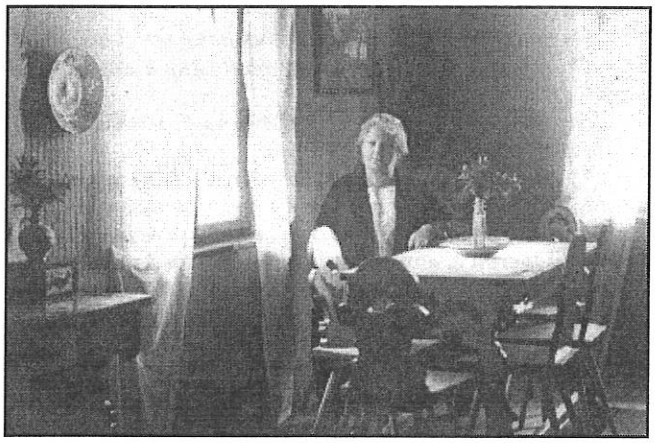
I mužský kroj ukazovala v příručkách, ve sbírkách, v monografiích, na fotografiích a na figurinách a valašská košile se širokými rukávy z celé šířky loketní byla v podrobné učebné osnově pro zuberská děvčata na programu každoročně: Okolo krku úzký límeček na maličký široký a pentličkou na zavázání. Ženatí nosí dosud pentli modrou, svobodní červenou a svazují ji pod bradou v mašli. - A staré názvy mužského oděvu se opakovaly a vysvětlovaly častěji, třibilo se jimi i jazykové a výrazové bohatství, dětský slovník. Slova župice, hunky, mentíky, kardybanky, krbce, kopytce, jančary, brunclek, aksamítka jsou běžná i u zuberských školaček.

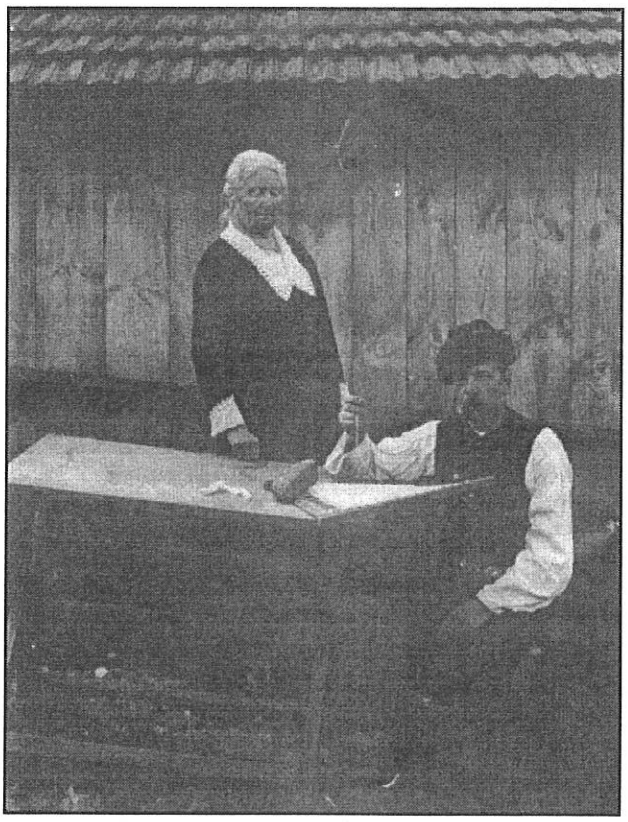
Sama slečna Schobrová chodila po úrazu ve škole v poslední době s čakanem, se sekyrkou na dlouhém topůrku, s pravým valašským obuškem perletí vykládaným a mosaznými bombíky ozdobeným.

Paní učitelka Marie Schobrová se nikdy nedotkla ironií starých obyčejů, zvyků, sklonů, tradic; ani ne těch, které se přežily.

Poslední dopis zakončila slovy: Mně moje žákyně, když je po čase oblékám do svatebních šatů, vždy se slzami v očích děkují a říkají: „Kéž byste, slečno Schobrová, zde byla ještě tak dlouho, abyste i moje děti připravila pro život jako mne."

O. Baráček, okr. šk. inspektor v. v. (Olomouc).





Letos uplyne 140 let od jejího narození a 67 let od její smrti. Až půjdete na zuberský hřbitov, zastavte se v levém dolním rohu u jejího hrobu. Zaslouží si naší úctu a vzpomínku.



Znak pánů z Krásna

POVÍDÁNÍ O ZUBŘÍ

Volné vyprávění o historii valašské obce Zubří
od jejího založení až do dnešních dnů.
Díl „D" - Osobnosti



4.

Marie Schoberová - Ženský valašský kroj na Rožnovsku

(referát určený pro ustavující valnou hromadu Valašské umělecké tržnice ve Valašském Meziříčí)

V nejstarších dobách, asi 1780, byl vyšitý bílou lněnou nití, kterou si Valašky samy upřadly a vybílily. Vzory měly vyšity stehem plochým, smykovým a křížkovým, ponejvíce jablíčka, vyplněná srdíčka, zvonky, pomněnky, karafiáty a lístky drobné. Později si Valašky vyšívaly tytéž vzory, které si samy vymyslely, smetanově žlutým hedvábím na rukávcích a manžetách, na oděvech, zvaných úvodnice, protože matka v šesti nedělích měla svou postel v koutě jizby státi, aby ji nebylo vidět s dítětem novorozeným, před uřknutím a jinými pověrami, byla zastřena tou vyšívanou plachtou, pověšenou na bidélku kolem lůžka. Když šla do kostela na úvod, zavinula se s dítětem do vyšívané plachty, jak máme ty nejpěknější v muzeu ve Valašském Meziříčí, ve sbírce pí Demlové, choti hodináře ve Valašském Meziříčí. Ona pochází z Rožnova, proto má veškeré památky po své matce a stařence v uctivosti. Také má podobiznu starého kroje z Rožnova asi z let 1860.

V letech 1825 začaly Rožnovjanky novou módu a po nich fojtky na děd'inách. Na místě vrchní bílé sukně, skládané jako tahací harmonika, počaly nosit na lehko černou barvou nabarvenou kasenku. Na místo tmavomodrého fěrtochu tlačeného v Rožnově, jiné látky tibetkové, květované, hedvábí modré a pivoňkové. Vyšívání na rukávcích, oděvadle a šátku zvaném vyhazovačka bylo drobounké bílé vyšívání, vzory braly z přírody, vzaly kvítek nebo lístek, samy nakreslily a vyšily rozmanitými stehy a také vytahovanými nitěmi dovedly umně zacházeti, což je dnes velmi obdivováno a dosud žádná továrna tento způsob gatrování nenapodobila.

Také čepce se postupně vyšívaly, první hrubé vzory byly na plátně domácím lněnou nití vyšité, později již drobné zoubky na mřežce malinké, později větší až k rovné dírce, také na tylu vyšité, od roku 1780 až dosud se tento způsob práce háčkem a jehlou v Zubří udržel v chalupách R. Mikulenkové, V. Porubové, B. Vlkové, R. Koláčkové.

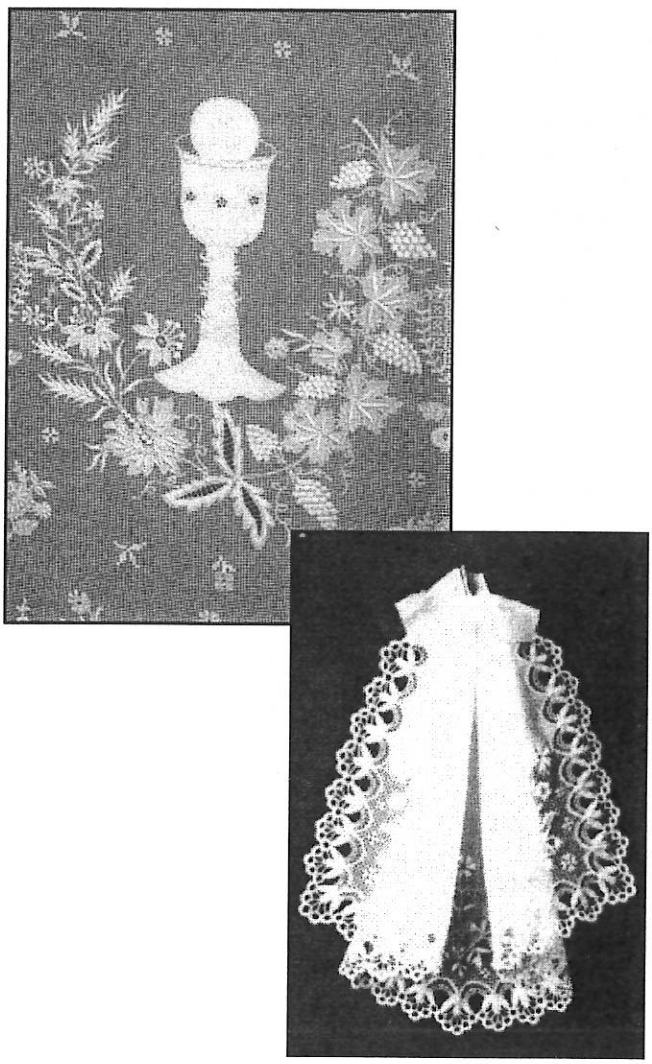
Později se vyšívaly na líně mřežky malé zuby 9 - 7 až v roce 1866 už jen 5 zubů na krajce k čepci. Čepce se vyšívaly na tylu i na jemném plátně, ale celé vytahované nebo na líně, také se drobounko sitovaly v Rožnově. V letech 1836, později se háčkovaly z tenké bavlny z nití č. 60 - 100 jemně vzorované pletly a vyšívaly slečny učitelky Veroniky Janíčkové v roce 1870 a dodnes se také dělají.

V roce 1891 byla první národopisná výstava na Vsetíně, v roce 1895 v Praze, kam se také mnoho věcí z Rožnovska i ze Vsacka dovezlo, mezi jinými také výšivky ze Zubří, staré i dle tehdejší doby na výstavu pražskou byl poslán rámek s nakreslenou mřežkou a postupně rozešitou, aby se poznalo jak se valašská krajka vyšívá.

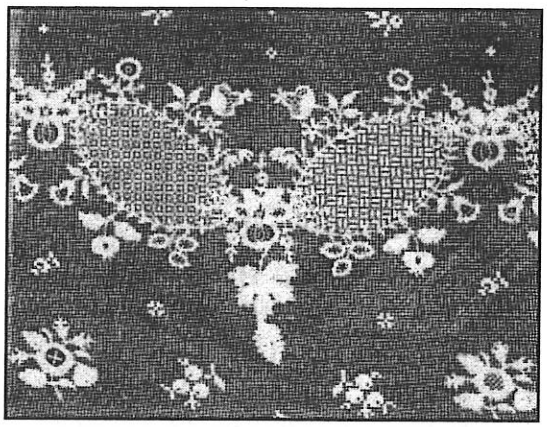
Považovala jsem za svou povinnost výšivky do Prahy na výstavu poslat a přemýšlet, proč se to děje, k jakému užitku, když už staré výšivky se tratily i s krojem. Také mnoho výšivek je pochováno na přání Valašek zemřelých. Proto začala jsem se starat o udržení a rozšíření valašského vyšívání v Zubří až konečně v roce 1921 jsme zřídili soukromou školu pro udržení pravého valašského vyšívání v Zubří. Jelikož v Zubří byl byt pro školu 30 žaček malý, rozhodla se sl. H. Mikulenková postavit si domek v Rožnově v němž by se také mohla děvčata z okolí Rožnova učit val. vyšívání. V loni se v této pobočce naší školy učilo 22 děvčat z Rožnova, Bečvy, Tylovic, Vigantic, Solance a jedna hluchoněmá z Rožnovských pasek.

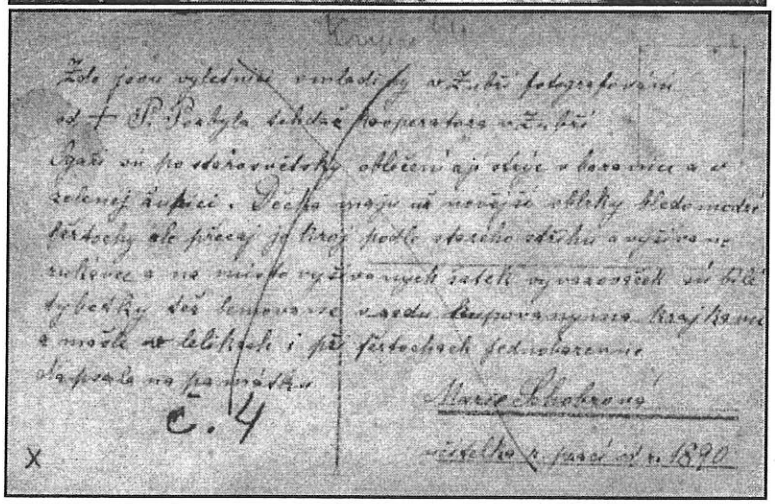
V Zubří u kostela v domku zvaném na Petrohradě v bytě správkyně školy 8 děvčat 14. letých bylo vyučováno, též 3 dny v týdnu, po celý den od 1. listopadu do 1. dubna. Děvčata dostala vždy materiál ze subvence a vyučování zdarma. Kdyby se toho nehledělo, už by dávno zuberské vyšívání cizími osobami, které valašskému svérázu nerozumí a vzorky původní nedovedou kreslit k vyšívání a vyšívačce vysvětlit jak má moderní věci přizpůsobit, by zaniklo. Dost se po převratu a v posledních letech obchodníků a obchodnic našlo s prací po chalupách, kde ženy si klidně své vzory vyšívaly a ty rozumné nepřijaly jiných vzorů s odpovědí, že mají svých vzorků dost i objednávek, na cizí že si nebudou zvykat. Z těch jsem měla radost, protože si hledí vzory udržet.

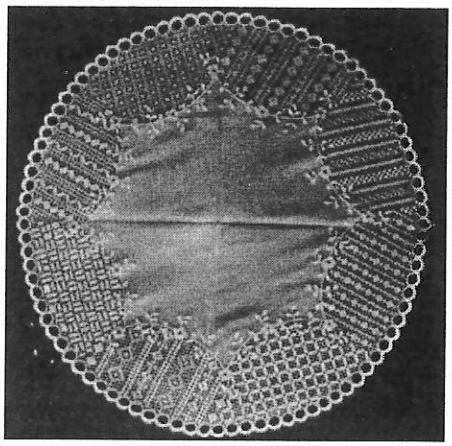
Výpis z časopisu Lubina ročník XII ze dne 26. září 1924.
Zpracoval Ondřej Divín 24. června 2003.











(pokračování příště)

Příloha muzejní rady

Seznam legionářů:

Ruští legionáři

Bortel Jan	16. 3.	1894
Adámek Josef	26. 10.	1893
Cibulec Inocenc	9. 7.	1885
Čech Josef	16. 9.	1884
Dobeš Vincenc	27. 2.	1892
Dobeš Vincenc	26. 4.	1892
Dořičák Jan	29. 8.	1896
Dořičák Josef	6. 6.	1887
Fabián Alois	20. 6.	1879
Gregor Zikmund	14. 7.	1886
Jurča Josef	23. 1.	1889
Juříček Josef	4. 5.	1879
Juříček Josef	13. 9.	1885
Juříček Josef	9. 12.	1880
Langer Alois	28. 12.	1888
Mičola Josef	17. 2.	1895
Mikunda Frant.	26. 4.	1896
Němec Frant.	4. 10.	1883
Ondřej Vinc.	2. 2.	1889
Opálka Frant.	19. 11.	1891
Pavelka Josef	19. 9.	1886
Pavelka Josef	2. 2.	1887
Pavelka Ludvík	4. 7.	1896
Pavelka Rajmund	9. 9.	1896
Pobořil Josef	2. 2.	1890
Poruba Frant.	15. 10.	1874
Poruba Michal	8. 12.	1896
Pšenica Antonín	28. 2.	1892
Pšenica Frant.	22. 12.	1888
Svak Josef	4. 6.	1884
Šimurda Václav	28. 9.	1888

Italští legionáři

Bena Frant.	1. 6.	1896
Dubský Vlad.	5. 9.	1897
Dořičák Alois	12. 9.	1882
Holiš Ondřej	1. 12.	1894
Hrstka Josef	18. 4.	1895
Juříček Josef	5. 3.	1898
Křesala Frant.	28. 3.	1890
Šimurda Antonín		1888
Šimurda Ludvík	6. 4.	1888
Vašek Vincenc	26. 1.	1882
Libiš Frant.	28. 11.	1893
Michal Ondřej	29. 6.	1885
Ondřej Michal	28. 6.	1885
Pavlíček Ludvík	18. 1.	1894
Pavlíček Vincenc	17. 12.	1883
Pernica Ludvík	11. 11.	1893
Saran Frant.		
Svak Antonín		
Vašek Michal	9. 2.	1895
Zeman Vincenc	26. 6.	1885

Francouzští legionáři

Kalina Josef		1889
Krupa Václav		1886
Palacký Frant.	14. 12.	1897
Švec Ludvík	16. 10.	1884

Neurčeno

Dolejš Václav		
Krupa Ludvík	19. 12.	1894

Znak pánů z Krásna

POVÍDÁNÍ O ZUBŘÍ

Volné vyprávění o historii valašské obce Zubří od jejího založení až do dnešních dnů.

Díl „D" - Osobnosti

5.

MUDr. Antonín Fabián
*12. 8. 1892 †18. 9. 1966

MUDr. Antonín Fabián se narodil 12. srpna 1892 v Zubří, o tři roky později se narodila jeho sestra Olga. Jejich matka byla svobodná, byli vychováváni bez otce. Jejich matka Barbora Fabiánová, narozená v roce 1863 pracovala nejdříve jako dělnice v Tabákové továrně v Novém Jičíně, později se živila příležitostnou prací a chovem a prodejem dobytka, z čehož živila rodinu.



MUDr. Antonín Fabián, primář kožního oddělení ostravské nemocnice.

Přes všechnu těžkou sociální situaci se rozhodla, že postaví dům a syna nechá vystudovat. Půjčila si peníze, aby mohla daný cíl splnit a přihlásila syna na gymnásium ve Valašském Meziříčí. Oba úkoly se jí zdařily.

Když poprvé všichni spali v novém pokoji ještě bez podlah, byli nesmírně šťastni. Aby získala další příjmy, byl domek situován tak, že každá místnost měla samostatný vchod z chodby a pokoje pronajímala učitelům, kteří učili na zuberských školách.

Antonín Fabián absolvoval C.K. Vyšší státní gymnasium ve Valašském Meziříčí, které ukončil v roce 1913 maturitou. Po domluvě s maminkou se přihlásil ke studiu medicíny na Karlově univerzitě v Praze. Dle možností přijížděl domů a říkával: „Maminko. já už nemám žádné peníze" a maminka odpovídala: „Tonečku, já též nemám, ale počkaj do rána, nejak to vyřešíme." Šla a půjčila si. K její cti však musí být řečeno, že nikomu nezůstala dlužna ani haléř.



Antonín Fabián - zdravotník - I. sv. válka

Antonínovo studium však přerušila I. světová válka, kdy také musel narukovat jako kadet - zdravotník, později poručík. V této době mezi ním a rodinou byly jen strohé lístky Feldpostu, které docházely s menším, či větším zpožděním a byly provázeny strachem o jeho život ve vojenských liniích.

Nicméně, válka skončila a Antonín Fabián pokračoval v přerušeném studiu, které zdárně zakončil 10. března 1921 a byl promován doktorem všeobecného lékařství.

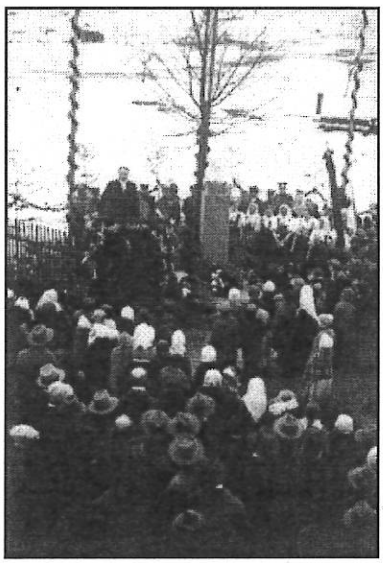
Na krátkou dobu nastoupil na pathologii v Bratislavě, odkud přešel na kožní oddělení nemocnice v Opavě a konečnou stanicí v oboru kožního lékařství byla Městská nemocnice na Fifejdách v Ostravě.

V sobotu vždy přijížděl do Zubří, které nesmírně miloval a proto bylo jeho snahou vždy nějak přispět pro blaho občanů obce.

V neděli dopoledne čekalo na něj mnoho pacientů, kteří potřebovali jeho radu a pomoc. Byl zkušeným dermatologem - sestavoval si pro léčení pacientů i vlastní receptury a tak zde byli lidé nejen ze Zubří, ale i z daleka, někteří až z Čech. Ordinoval zdarma, žádné peníze nebral, lidé se však snažili jej ohodnotit drobnými materiálními dárky /vajíčka, máslo, med a pod./ Sám vzpomínal, že jedna z prvních pacientek mu přinesla pevnou zuberskou metlu.

Za II. světové války a totality mohly nemocnice brát na léčení pacienty jen v rámci daných obvodů, našel tajně vždy místo na svém oddělení pro Zubřany, které v neděli večer do Ostravy svým autem odvážel.

Také projevoval svůj vztah a lásku k rodnému Zubří. Při stavbě měšťanské školy nechal na své náklady vybavit jednu celou třídu, nechal postavit pomník T. G. Masaryka, který přežil v úschově II. světovou válku a pak byl znovu instalován, bohužel v padesátých letech byl zlikvidován a použit do základů nové továrenské budovy Gumáren Zubří. Přicházely mu děkovné dopisy od žáků škol, kterým platil svačinové polévky a zakoupil různé školní pomůcky. Když byl přes prázdniny zřízen žňový útulek, vybavil jej plně hračkami pro děti, přispíval na různé sbírky, za války podporoval finančně i materiálně partyzánské hnutí, pomáhal lidem i individuálně. Byl účastníkem protifašistického odboje, aktivním členem Obrany národa v Zubří. Po skončené válce byl jmenován za zásluhy o obec členem prvního Místního národního výboru.



28. října 1930 - odhalení sochy T.G.Masaryka, kterou Antonín Fabián předává zuberským občanům.

Oženil se až ve svých 52 letech s paní Vlastou Matějovou, všichni říkali, že se zamiloval jako mladý chlapec a jeho šťastné harmonické manželství trvalo až do konce jeho života.

Pro ni nechal postavit vilu Vlasta, která nakonec přešla do majetku obce Zubří a 15. května 1953 v ní začal ordinovat první lékař pro Zubří - Dr. Zahradník.

Postupně zde byla zařízena ordinace zubního lékaře,, dětská poradna, oddělení dětského lékaře. Dnes tato budova slouží jako zdravotní středisko města Zubří na ulici, která nese název po MUDr. Antonínovi Fabiánovi.

Během své bohaté lékařské praxe publikoval více než

sto vědeckých prací - byl uznávaným dermatologem - odborníkem, který se plně věnoval svým pacientům.

Asi 2 roky před důchodem byl jako nestraník z funkce odvolán a na jeho místo nastoupil lékař - člen KSČ, proto přešel na úsek pracovního lékařství - obor dermatologie a v této funkci zajížděl jako konsultant i do Gumáren Zubří.

V roce 1964 dostal infarkt a tuto situaci velmi těžce snášel, říkal: „Já mám u Pána Boha domluvené, že budu žít do 74 let, jako moje maminka." V září 1966 byl raněn mrtvicí a umírá v nemocnici ve Valašském Meziříčí v přítomnosti své manželky a neteře 18. září 1966 - tři týdny po dovršení 74 let.

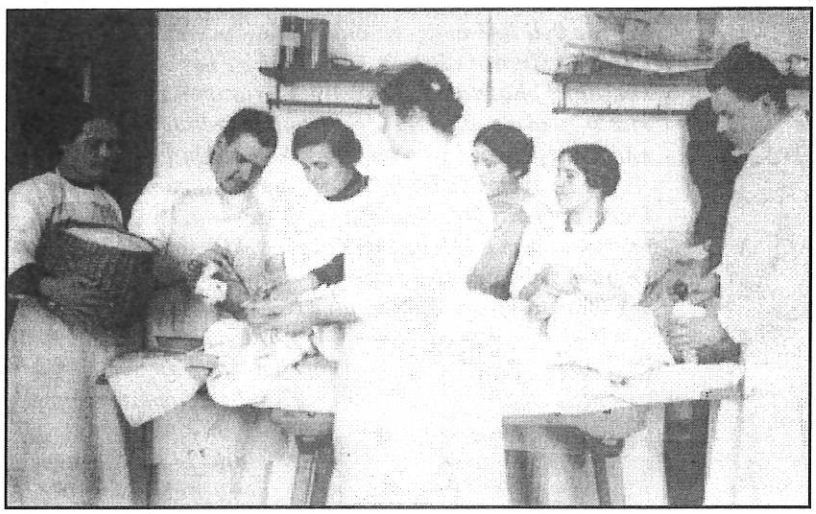
Celý svůj život se s láskou věnoval svému povolání, vychoval mnoho svých žáků, kteří se také stali dobrými odborníky v oboru dermatologie.

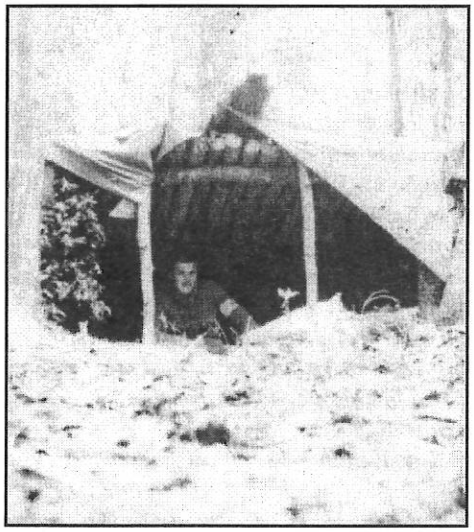
Pohřben je na místním hřbitově v Zubří, v kraji, který miloval po celý svůj život.

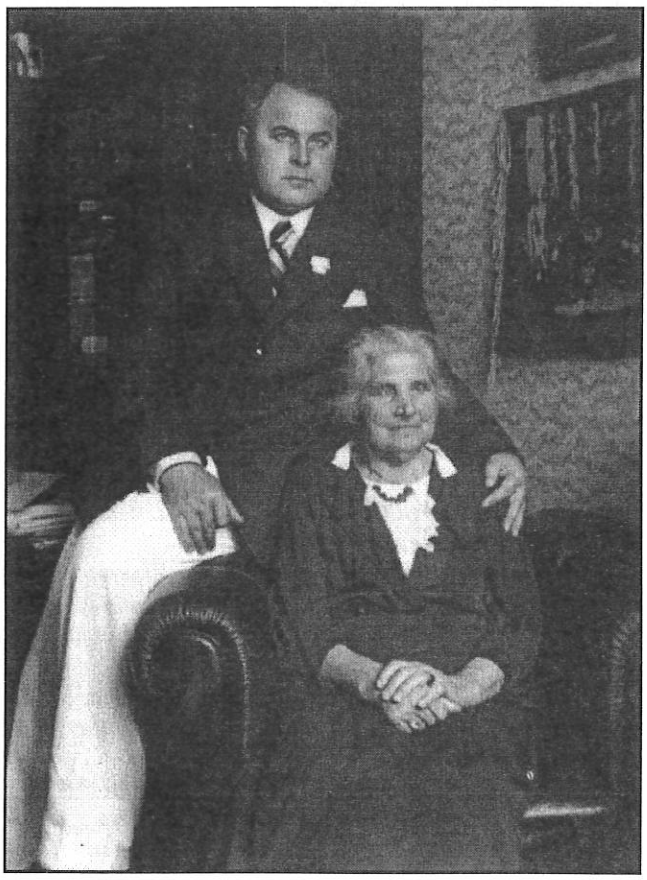
Zpracovala Marie Herlíková



Poručík Antonín Fabián s maminkou a sestrou Olgou







MUDr. Antonín Fabián s maminkou

Veleváženým pane primaři!

Děkuji Vám jménem dětí i učit. oboru za vzácnou Vaši přízeň, jíž věnujete naší obnově prohlédnutí každý pole, zvláště pak dobro pole v tak bojné míře. Snažíme se (my učitelé) vzbudit v našich žácích vřelý pocit vděčnosti k Vám, jako jedinečným podporovatelům našich chudých, ale i pocit odpovědnosti, až vyrostou, aby všejmě jako Vy mysli, splatili tuto „půjčku" příštím žákům, kteří touto podporu potřebovali. Snad alespoň v některých padne toto semeno na úrodnou půdu a vyroste v podporovatele v příští době, kdyby má ve Vás takový pěkný vzor.

Váš vděčný

Jan Hynar, ved.

Marie Hrnčířová, odb. uč.
Anna Fojtíková, odb. uč.
Jarka Slámová, odb. uč.
Fr. Čermák, odb. uč.
Jiří Čermák, odb. uč.
Jiřík Hrnčíř, odb. uč.
Fr. Holdan, bratr
Jaroslav Ječmínek, odb. uč.

(pokračování příště)



Znak pánů z Krásna

POVÍDÁNÍ O ZUBŘÍ

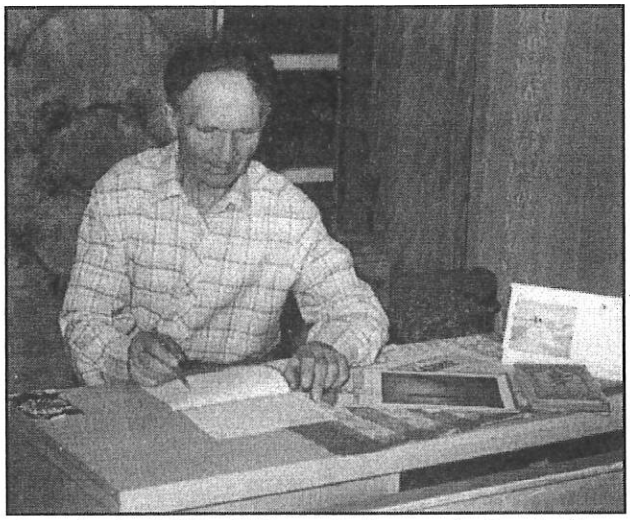
Volné vyprávění o historii valašské obce Zubří od jejího založení až do dnešních dnů.

Díl „D" - Osobnosti



1.

Jan Zárubský



Byl zuberský rodák, menší postavy, štíhlý, ve tváři pohoda, skrytý úsměv. Často se při posledním loučení s občany vynořil u hrobu nebožtíka a několika verši sdělil to, čím v ten smutný okamžik přetékalo srdce zarmoucených.

Ano, Jan Zárubský byl pseudonym Jana Koláčka „od tisu". Narodil se před 100 lety (1905 - 1990) a to je snad i důvod seznámit se s literárním dílem našeho rodáka.

Vrchol jeho dramatické tvorby byl v 30. letech minulého století. Psal povídky, které se věnují sociálním problémům své doby. V časopisu „Selka" vyšla na pokračování „Frantina" líčící mladou lásku vesnické dvojice a jejich postupný odjezd za novou existenci do Ameriky. Osud mladé ženy z venkova, která je nucena opustit svůj domov a pracovat jako „Fabrička" (tak se povídka jmenuje), zachycuje prostředí novojičínské továrny i pohled sousedů rodné vesnice na „fabričku", která se chce, podle jejich mínění „popanštit".

Další povídkou byl „Otcův příběh". Od povídek přešel Jan Koláček k románové tvorbě. Ve Zlínských novinách vycházel na pokračování román „Úsměv valašských hor". Román „Po bouři života" je situován do Zubří a líčí prostředí a osudy, které tvůrce důvěrně znal. Z tohoto románu uveřejníme v příštím Povídání část kapitoly.

Povídky a romány připravily cestu k divadelní tvorbě. Divadelní hry „Světlo ve tmách" a „Ztracený život" byly uvedeny v zuberské „Naší domovině".

Ve hře „Láska na horách" autor opět využil důvěrné znalosti vesnického prostředí. V této veselohře se zpěvy srovnává život lidí pod horami s „měšťáky" z Brna, zachycuje mladou lásku i osudy „lidiček" tehdejší vesnice. Hra má ještě jednu zajímavost, nastudování se zúčastnili nejlepší zuberští ochotníci Sokola, Orla a DTJ a uvedli ji v roce 1939 s velkým úspěchem nejen v Zubří, ale i ve Střítěži a několik repríz se odehrálo i ve Valašském Meziříčí. Hudbu k písním na text Jana Koláčka složil pan Otčenášek.

Než přejdeme k poezii, dodejme, že v pozdějších letech se stal pan Koláček dopisovatelem Zemědělských novin, Nové svobody a Našeho Valašska, kde uveřejňoval své postřehy a poznámky k událostem doby. Záslužné byly hlavně články a vzpomínky na Maryčku z Petrohradu, jak se říkalo slečně Schobrové. Bylo to v době, kdy vyšívání se pomalu vytrácelo z pozornosti naší veřejnosti. Jeho články připomínaly nejen osobnost Marie Schoberové, ale uváděly řadu zajímavostí z historie Zubří.

A dostáváme se k poezii našeho autora. Známější jsou jeho příležitostné verše. Mnohé jeho básně byly otištěny v novinách a Jan Koláček je shromažďoval v naději, že je vydá tiskem. Nestalo se tak.

Obsah jeho básní se dá rozdělit svým zaměřením do těchto tématických okruhů

- ***láska k mamince, k ženě, k životu***
- ***láska k vlasti, Zubří, k historii***
- ***láska k Bohu***
- ***básně příležitostné***

Jeho verše jsou procítěné, zasáhnou svou pravdivostí a prostotou. Z každé té kategorie bych rád uvedl alespoň několik básní.

Mamince

Jde Mařenka dnes ze školy,
za ní malý Petříček,
pod kabátem ukrývají
proti mrazu keříček.

A skrývají ještě něco
snad hvězdičku z vesmíru?
Ach ne, ale ještě dražší -
prosté srdce z papíru.

Komupak to milé děti,
komu to dnes nesete?
Lásce, která miluje nás,
víc než my ji, na světě.

I já bych šel ...

K mamince půjdem- bude míti svátek-
jak mile tato prostá slova zní!
A když se přidá květovaný šátek,
ta dětská radost našich starých matek,
pak je to pro ni jak den svatební.

Nežila nikdy nadarmo ta matka,
byť v světě měla mnoho trápení,
když děti její jako holoubátka
se tulí k ní a řeknou prostě zkrátka:
„Maminko, vy jste slunko na zemi".

I já bych rád šel, třeba po pás v sněhu,
kde ve světě bych slyšel její zpěv-
však nenajdu ji, neb za její něhu,
z kolébky nesen do pohřebních zpěvů,
jsem hrstku hlíny vhodil na rakev.

My

My oba kdysi řekli „ne"
ač oheň lásky v srdcích plál,
a vedle sebe chodíme,
jak druh druha by nepoznal

My nemáme si víc co říci.
jen štěstí sobě můžem přát
a hvězd když hoří na tisíc,
už na vše jenom vzpomínat ...

My každý jdeme cestou svou-
a více se již neznáme,
však po létech, až poznáme,
že klam veď v cestu vábivou,
snad oba stejně zalkáme ...

Rodné vísce
Kdybych byl básníkem
až k slávě hvězd,
chtěl bych tě, vesničko,
svým veršem vést!

Chtěl bych jen o tobě
písničky pět,
tebe vždy milovat
jak vzácný květ.

Přece však něco ti
alespoň chci dát:
V svém srdci budu tě
navždy chovat.

Dokud v těch horách zde
budu já žít,
mé srdce bude jen
pro tebe bít.

Až v chladné zemi tvé
kdys budu hnít,
pak jenom o tobě
chci v hrobě snít.

Lidické růže
Ranní zvon přestal náhle vyzvánětinevyšel nikdo v pole seno sušit,
ve škole zmlknul jásavý smích dětí ...
kdo ještě ráno všecko mohl tušit!
Vlaštovky smutně krouží nad dědinou,
která tu byla, ale není - není!
V rozbitých hnízdech mláďata jim hynou
v ohni a dýmu, v děsném burácení.

A kde jsou lidé, kteří tady žili-
Ježiši Kriste, kde jsou všeci lidé?
Zničení Lidic se už nedožili--
Oh, jak jsi hrozný, jak jsi strašný klide,
v sutinách domků hořce usídlený,
kde navždy zmlknul teplý smích a hlasy.
Mrtví jsou muži, v neznámu jsou ženy-
A kde jsou děti? Smutné, těžké časy ...

Vlaštovky smutně odtud odlétají,
bez svojich milých švitořivých dětí-
Lidice v troskách trávou zarůstají--
a pak den za dnem vleče se i letí.
Dnes zdá se všecko jak strašní snové,
když zmlkly hrůzy, jež bořily světy,
na místě trosek Lidice jsou nové
a na památku rozkvétají květy,
jež sešly se tu ze všech končin světa.
Vždyť není země, jež by nevzpomněla
desátý červen, čtyřicet dvě léta-
Ó, která země zapomnět by chtěla?

A růže kvetou, ptáci přilétají,
vlaštovky hnízdí pod novými krovy-
a růže kvetou, nové přibývají
a němé květy promlouvají slovy:

Kveteme tady růže různých květů
památce lidí, kteří kdysi žili-
přejeme vroucně do všech zemí, světů,
byste už nikdy, nikdy nezažili
v sutinách domků smutek usídlený,
kde hrůzy zbily radost, žití, krásu.
Mrtví jsou muži, v neznámu jsou ženy-
A kde jsou děti? - Chraňte se těch časů!

Desátý červen, čtyřicet dvě léta!
by nepřišel zas! Vždyť svět dáti může
ať svatý mír a spokojenost zkvétá!
ať kvetou v míru tam v Lidicích růže ...

Ty růže, kterés položila ...
Ty růže, kterés položila
kolem všech našich mladých cest,
abys mé srdce potěšila-
já neviděl jsem tenkrát kvést.

A tys mi často vyčítala:
proč oči tvoje hledí v dál-
proč srdce mé, jež jsem ti dala,
tak málo jsi svou láskou hřál.

Proč cesta naše zdá se tobě
jak tvrdé, ostré kamení-
však nevím, co pak řekneš sobě,
až někdy půjdeš sám po ní.

Snad brzo těžkou cestu tvoji
ke konci osud přichýlí-
věž, hodiny i když snad stojí,
nezdrží čas náš ani na chvíli.

Dny májové už větry vzaly
i tiché léto, v němž náš lán
už její ruce nedožaly,
byl náhle sněhem zasypán.

Sníh roztál a já sbírám klasy-
však prázdné jsou a já už sám
vzpomínám tebe, zašlé časy
a líbám aspoň hrobu rám.

A růže, kterés položila
kolem všech našich dávných cest,
jež neviděl jsem, když jsi žila,
já vidím teprv nyní kvést.
(Z chystané sbírky Mlhavé obzory)

Když v opuštění ...
Když v opuštění na vás padá
a těžký osud chce nás zahubit,
když zmařena jsou mnoha léta mladá,
v nichž marno bylo k Bohu se modlit,
když v beznaději srdce puká, hoří,
lze ještě doufat, že je láska Boží?

Už dávno čet jsem tak zoufalá slova,
jež napsal básník v dobách těžkých běd
a jsou zas chvíle, kdy je čítám znova:
„Osudy těžké, Bože, nám přej domýšlet,
jež skrývají se u dna pramene
a jsou tam pro nás věčně zastřené".

Proč duši slabou svírá pokušení
proklet cestu, kterou určil Bůh,
zkrátit ji, přetnout, ještě před splněním
a nedoplatit jemu celý dluh,
zakřiknout vzdorně: „Za to, cos mi dal,
má cesta půjde pryč od tebe, dál".

Však ničemu a nikam neunikneš-
a kam bys jenom uniknout chtěl?
To břímě tvoje, ať chceš nebo nechceš,
někdo nést musí, je to náš úděl.
Jeden je vesmír, věčný jeho ruch,
věčný je život a vše jeden kruh.

Dantova strašná Božská komedie
však do brány nás nikdy nezchvátí,
neb láska Boží, která věčně žije,
zas smutné duši radost navrátí.
Ať krutá bouře jak chce s námi zmítá,
přec dojdeme, kde věčné světlo svítá.

Padlým hrdinům - 1931
Vás
známí i neznámí
padlí a zvraždění
v světové válce,
již tiše, tichounce
spíte tam v dálce,
ve chladné cizině
nebo i v otčině,
Vy, co jste zemřeli
na klíně matky-
Vás všechněch,
již dali nejdražší statky
za život národa,
kterého svoboda
ve hrob se kladla,
nyní, kdy vlastenecká
láska tak zchladl,
kdy z věci národní
každý chce těžit,
Vás,
kteří by nikdy snad
nechtěli věřit,
co všechno v svobodné
vlasti dnes řádí,
ve vlasti, za níž jste
zmírali rádi,
s bolestnou vzpomínkou
vzpomínám
Vás

S maminkou bude věčně žít!
Četl jsem svlačec u silnice,
a jak obtáčí stébla žit-
a nemusel bych číst nic více,
to stačí lásku objevit.

A kdybych dík vzdal, to je málo
tomu, kdo řádky ony psal,
že srdce jenom milovalo,
co skromný svlačcem ponazval.

Nad pustou škarpou visí stále
a pocestné chce oblažit-
Co napsal básník, buď mu k chvále,
s maminkou bude věčně žít.
(K narozeninám Jaroslava Seiferta)

Zpověď lásky
(památce primáře MUDr. A. Fabiána)
Jiní se zpovídají před svou smrtí-
já zpovídám se, když už mrtev jsem,
ať věčné světlo zhasne nebo svítí,
že z Ostravy jsem zapad v moji rodnou zem.

Já vyznávám se - a věřte, že rdím se,
jak ten, kdo na duši má plno vin-
však už se stalo a já nestydím se
před celým světem přiznati svůj čin:

Já zrodil jsem se na vesnici,
však osud odvanul mne v černou Ostravu,
kde mnohé roky rozžíhal jsem svíci,
kdož zatoužili znovu po jaru.

Tu v nemocnici - jak by moje děti-
mne v naději své všeci mívali,
měl jsem je rád - ale čas též letí,
a v podzim také ptáci do dáli ...

Co je tam táhne? Co je táhne zpátky?
Jedno je k dobru všude pracovat,
jiné - rád míti hnízdo svojí matky,
které, ach, tolik umí čarovat.

Tak budu v hrobě rodné země spáti,
však přes Radhošť, ať mlžný nebo modravý
bude mi větřík i kouř šeptávati,
Ostravo moje, tvoje milé pozdravy ...

(pokračování příště)



Znak pánů z Krásna

POVÍDÁNÍ O ZUBŘÍ

Volné vyprávění o historii valašské obce Zubří
od jejího založení až do dnešních dnů.

Díl „D" - Osobnosti



2.

Zde Vám uveřejňujeme část kapitoly z románu „Po bouři života" od Jana Zárubského (Jana Koláčka „od tisu")

Po strašlivé bouři nastal nádherný vonící večer, který líbal svým dechem celý zubožený kraj.

Krásný, přímo pohádkový byl onen večer, ale lidé ho neviděli. Jim dosud před očima řádila bouře a vířil obraz zničené úrody. Ta hrozná, děsivá skutečnost zastírala smutečním rouchem onu večerní pohádkovou krásu ...

Ale jestli celý svět plakal, tož tři lidé měli z dnešní bouře leda radost. Byl to Vincek, jemuž však už přešla, pak Brázdil a konečně - Josef.

Zalit měsíčním světlem, šel právě po záhumení vedle kostela. Srdce mu radostně tlouklo a sám se sebou promlouval:

>>Teď mne snad Bohuška neodmítne. Vždyť Jindřich ji jistě nechá, když to, po čem toužil, je v nejlepším díle zničeno ...<<

Pak přemýšlel, jak jí vše řekne a jak ona se k němu zachová ... Při tom došel až ke kostelu. Pod staletými lipami se zastavil. Nemohl odolat, aby se nerozhlédl po horami věnčeném kraji ...

Na východě trůnil velebný Radhošť a temněla se Černá Hora. Vpravo rysovaly se hory hutiské, za nimi vrchy hor karlovských. Na jih se zrakem daleko nedostal, neboť obzor zacláněl Háj s památným Hradiskem.

Na západě ležel pruh černého Pohoří, výš k severu Jaština, Lipůvka a pak kopec Ostrý. Na severu se značil Javorník a Bořkova. A vzadu se zvedaly vysoké lesnaté hory: Humenec, Dušná, Hodorf, Štěpánec a Kamenárka. Pojily se spolu a tvořily mocnou hradbu, která chránila Záboří před polskými větry ...

Odtamtud padl jeho zrak k faře. Zahlédl tam dva stíny a to ho vyrušilo ze snivé poesie. Poznával - poznal je a - - -

Dokud tu stál, to ani sám nevěděl. Ale když se konečně vracel domů, tu už nehleděl na onu poetickou večerní krásu. Neviděl nic, jen cítil, že on, Josef Potocký, je nejnešťastnějším člověkem v Záboří - - - - - -

Blížily se, letos tak truchlivé, žně ...

Hospodáři smutně vzhlíželi ke svým polím. Byla na nich ubohá úroda. Řídké obilí mělo napolovic prázdné klásky. A místy ještě bylo tak zmrveno, že se nehodilo k ničemu ...

Jediný, kdo si z té pohromy ničeho nedělal, byl Jindřich Brázdil. Měl proč - a pak též proto, že jeho pole nebylo příliš postiženo. Měl letos z celého Záboří nejpěknější úrodu.

Lidé se tomu až divili a kroutili nad tím hlavami. Jak prý to může být, že jinde, třebas na Klenovém, taková škoda a hned vedle, na Brázdilovém, nebylo ani znát, že by tady bouře přešla.

>>Bůh ví, jak to tak může,<< říkali mnozí a potřásali hlavami, jež byly plničké těžkých chmur - -

Tak se tedy blížily žně a s nimi též poslední dny Bohuščiny svobody. Ač smutno jí bylo v duši, přece se už se vším smířila. Vždyť za to, že ztratila své sny a naděje, hřálo ji vědomí, že zachrání rodný svůj grunt.

Přesto se však ještě častokrát oddávala myšlenkám a vzpomínce na Josefa. A zvláště před svatbou nemohla se jí nikterak ubránit.

>> Josef - Josef -<< stále jí znělo v uších, jako by ji ten hlas chtěl něco připomenout. Uvažovala, co by - a teprve k večeru se jí rozbřesklo v hlavě. Vzpomněla si, že s ním není v pořádku za práci, kterou tu konal ...

Přistoupila ke stolu a přehrabovala v penězích. Měla je v zásuvce, ale mnoho jich tam nebylo.

>>Pošlu mu ...<< pronesla s temným přízvukem. Pak počítala. Byl toho malý zbytek z toho, co dostala za prodanou krávu.

Napočetla a kladla je do obálky.

>>Snad to bude stačit ...<<

Ruce se jí třásly a obálka z nich vypadla.

Sevřela čelo ...

>>Ne, ne ... Ať si řekne sám, kolik ...<< vydechla sklesle a šla ven. Zavolala Bárku. Řekla jí, aby došla k Potockým a vyřídila Josefovi, aby sem dnes přišel.

>>Nechci po něm nic zadarmo,<< šeptala, hledíc za odcházející Bárkou. >>Dám mu, kolik bude žádat ...<<

Vrátila se do světnice. A opět propočítala nevelký kapitál.

>>Což však, jestli nepřijde?<< šlehlo jí bolestně hlavou. Přešla několikrát po jizbě. Pak se zastavila.

>>Ať přijde nebo ne. Když nepřijde, tak mu vše do krejcaru pošlu.<<

Zvedla peníze a mačkala je v hrsti. A hleděla stále ke dveřím. Čekala ... Když se v síni ozvaly kroky, zatajila dech. Místo něho však vešel Vincek. Byl svátečně oblečen. Přistoupil k ní a podával jí ruku.

>>S Bohem - mívej se dobře,<< zatřásl se mu hlas.

Bohuška na něho pohlédla s výčitkou.

>>Nemusels odcházet,<< řekla a slzy jí zalily oči. - >>Dnes ti ani nemohu doplatit službu. Přijď si až někdy - však já nezapomenu,<< trochu se styděla.

Vincek se však skoro urazil.

>>Že se ti chce mluvit. - Taková maličkost nestojí za řeč. Nezlob se, že odcházím. Rád bych tu zůstal, ale víš, že se s Jindřichem nemohu snést. - Tož Bůh ti dej štěstí,<< stiskl jí ruku a odcházel ven.

>>A věru - s Bárkou jsem chtěl být, ale nevím, kde vlezla. Tož buď tak dobrá a vyřiď jí, že v neděli sem přijdu,<< mluvil už ze síně.

Pak šel do maštale.

>>Taž tak, koníčci, už s vámi jezdit nebudu,<< hladil koně po lesklých hřbetech, když ještě naposled mezi ně vešel. >>Kdo vás včil bude poklízet - kdo vás bude mít tak rád ...<<

Slzy mu vhrkly do očí. Už s nimi nebude jezdit a pyšnit se po dědině. Ne, už ne, protože nový hospodář tu bude vládnout. Ten, jehož on tolik nenáviděl ...

Odcházel - stál už na prahu. Ale když koně zařehtali a viděl, jak ohlížejí se za ním, vrátil se, nabral sena a do koryta jim ho položil. A potom teprve z maštale vyšel a zavřel dveře ...

Po návsi zamířil k hospodě. Chtěl si zakouřit, aby se mu k novému místu veseleji kráčelo. Vždyť do Zašové byla dobrá hodina cesty - no, a už se šeřilo. Před hospodou stanul a vytáhl peníze. Odpočítal na dvě pakličky a jedny sirky. To mu bude stačit i na zítřek ...

Pootevřenými dveřmi vešel do šenkovny. Nebylo tam nikoho. Chtěl volat - ale zarazil se. Z vedlejší světnice zazněl zlobně tlumený hlas:

>>Pane Ebrzón, co vás to napadá! Copak myslíte, že jsem ztratil rozum? - Tady máte padesát zlatých a buďte rád ... <<

Vincek ztajil dech. Poznal Jindřicha a byl zvědav, proč

se se židem hádá. Proto se přikrčil do šerého koutu a poslouchal ...

>>Ale, pane Brázdil, nebudou takový skrbloň<< kňučel žid. >>Já jim tak dobře poradit - kdyby ne mne, tak pan Brázdil nemít ta holka. To ještě budiž padesát přidat. To stát za to. Taková feš holka - grunt ... No, jak říkám, já jim moc dobře byl poradit.<<

>>Jo, to byla rada,<< zasmál se Jindřich, vždyť jsem tím udělal škodu sám sobě. Teď musím stavět a tak jsem to mohl mít ...<<

>>Jó, mohl - a jak mohl? Vždyť ta holka nebýt váš, kdyby ta stodola neshořet. To se vsadím, že ne. Kdybyste to nebyl zapálit, tak měl holka Potocký. Nein?<<

>>O tom už mlčte,<<nelibě pronesl Jindřich a nahlédl dveřmi do šenkovny. >>Ticho,<< zakřikl dál brebtajicího žida a dveře přirazil. >>Někdo tam je ...<<

Žid se valil do šenkovny. >>Co si budou přát?<< oslovil, jak se mu zdálo, dřimajícího Vincka.

Ten velmi šikovně protíral oči a na oko huboval, že tu tak dlouho čekat musel. Pak vzal tabák i sirky a rychle odcházel.

Před hospodou se zastavil. Chvíli se rozmýšlel. Pak se usmál a místo k Zašové, obrátil své kroky tam, odkud přišel. -

Když Bárka vyřídila Josefovi Potockému Bohuščin vzkaz, divně mu zabylo. Uvažoval - dlouho se rozmýšlel, má-li se ke Klenům pustit. Pak se ale přece rozhodl a šel ...

Cestou přemýšlel, co ho asi chce. A když ho napadlo, že snad chce, aby jí šel za mládence, skoro se rozhněval. Což pak by se už tak zbláznila? Či by měla tolik drzosti ... Ani by ho to nenapadlo, aby šel. A jestli mu snad o tom řekne, pak jí ani neodpoví a hned odejde. Ano, tak udělá a potom si jí už nikdy nevšimne ...

V těch myšlenkách octl se na Klenovém dvoře, Bohuška právě stála na náspí. Když ho spatřila, sklonila hlavu.

>>Vítám tě k nám,<< pronesla slabě a zvala ho do jizby.

Poslechl a mlčky za ní šel.

Když vešli dovnitř, beze slova zůstali stát. Jizba byla naplněna dusným tichem. Až Josef ho přerušil.

>>Cos chtěla? Bárka mi říkala, abych ...<<

>>Ano -<< vydechla Bohuška a popošla ke stolu. Otevřela ho a brala peníze. >>Chci zapravit svůj dluh, dokud jsem ještě svobodnou,<< mluvila rozechvělým hlasem. >>Řekni, co jsem ti dlužna - za všechno, cos u nás pracoval, si poruč. Bylo to pro mne a proto nechci, aby to snad někdy musel platit můj muž ...<<

Poslední slova vyslovila těžko, ale chladně. Chtěla mu ukázat, že je jí už lhostejným a že má ráda Jindřicha ...

Josef zbledl - a bezvučně promluvil:

>>Máš srdce? - Nemáš! Proto si pamatuj, že láska se neprodává ani nekupuje. A to, co jsem ti udělal, bylo z lásky ... Jsem tedy vyrovnán - Buď šťastnou - s Bohem ...<<

Bral za kliku. Dveře se mu však před nosem rozletěly a do jizby vrazil Vincek ...

>>Víte, kdo nám zapálil stodolu? - Jindřich, Jindřich Brázdil ...<< zvěstoval radostně. A nečekaje na odpověď nebo na dotaz, hned překvapené Bohušce začal vyprávět, jak k tomu přišel.

Na konec zvedl ruku a výstražně jí pohrozil:

>>Neber si ho! Pamatuj, on si tě chce vzít jenom pro ten grunt. Já si ho dobře všímám a vím, že tě rád nemá.<<

Bohušce se zatmělo v očích. Popošla k Vinckovi a za ruku ho chytla. >>Vincku, zůstaň u nás - já se už vdávat nebudu. - Budeme hospodařit, jak se dá,<< prosila ho a rozteskněle sklonila hlavu.

>>Jednali oba zrádně,<< pokračovala, nevědouc, že Josef dosud je u dveří. >>Ale všechno to, co učinil Jindřich, mne nebolí tolik, jako falešnost Josefova. Vždyť jsem ho tolik milovala, dávala jsem mu přednost před Jindřichem - ale což to bylo platno, když toužil po bohatství. - Oh, darmo už na vše myslet. Jsem nešťastnou, opuštěnou a nikdo mne nemá upřímně rád ...<<

>>Má tě rád - má ...<< zaznělo k ní jako hudba a než se nadála, octla se v Josefově náručí. >>Jenom ty jestli ...<< mluvil k ní Josef a hladil její vlasy.

>>Josefe, ty mne máš rád?<< - chvěla se blahem a hleděla v jeho oči. >>Ó, jak je dnes krásně ...<<

>>Ano, je krásně. I mně se to zdá a to proto, že štěstí poslední chvíle je dvakrát cennější,<< mluvily Josefovy radostí zářící oči, když jeho rty líbaly její zardělé tváře, ústa i čelo.

Vincek se slzami v očích odcházel. Přál jim té lásky, která taktak že nebyla už přervána. Na náspí setkal se s Bárkou. Popadl ji do náruče a div ji neudusil ...

Myslila nejinak, než že se zbláznil. A divila se, proč se vrátil, proč přišel nazpátek. Když jí ale vše, i to, že tu zůstane, pověděl, všecka se rozradostnila. Přece tedy ta její svatba tu bude ...

Spíše smrti by se byl nadál Jindřich Brázdil, než toho, co musel vidět, když vstoupil u Klenů do jizby. Krev se v něm vzbouřila, všechno se před ním točilo. Právě spatřil, jak Josef líbal Bohušku.

Nemohl se ovládnout - přiskočil k němu a za ramena ho chytil. A že Josef ho taktéž uchopil, hned byli v sobě. Prali se hlava nehlava a Bohuška je nemohla roztrhnout. Vyběhla tedy ven a volala Vincka. Ten hned byl v jizbě. Pustil se do Jindřicha a chudáka špatně zřídil ...

Tak se stalo, že Jindřich, všecek dotlučený, octl se venku na kamenné dlažbě. A ještě i tam se chtěl na něho Vincek vrhnout, ale Josef ho zadržel ...

Zklamán, strašně zklamán, odcházel odtud Jindřich Brázdil. A to zklamání bolelo víc, než všechny rány, které při pračce utrpěl. Ký div, že od té chvíle začalo tvrdnout jeho srdce ...

Josef Potocký šel též brzo domů. Ale šel vesele a stavil se na faře, kde sdělil, že ze svatby Brázdila s Bohuškou nic už nebude.

Bohuška pak ještě ten večer vzkázala pozvaným, aby se nezlobili, a že se na svatbu nemají chystat. To vyřizování měla na starosti Bárka a měla z toho radost.

Aby však tetička nehubovala, že všechna její starost a práce přijde na zmar, tož Josef to příznivě vyřešil. Došel na faru a s panem farářem vyjednal, aby v neděli byly všechny tři ohlášky a v pondělí svatba. Ne taková, jaká měla být ta první, ale tichá, bez muziky.

Bárce se to poněkud příčilo. Chtěla tancovat. Ale brzy se s tím smířila. Však půjde aspoň do kostela a to je v obřadu svatby nejhlavnější.

Bohuška jí k tomu účelu dala zcela zánovní šaty po nebožce mamince: černou sukni, bleděmodrý fěrtoch, bílé naškrobené rukávce a červenou kordulku, jež měla kolem krajů zlaté porty.

Bárka byla nadšena. Celou neděli se do toho strojila. Ani k práci ji nebylo možná dostat. Vincek ji viděl - a šibalsky se usmál. Říkal, že musí jít do Rožnova k Najmanovi koupit jí ten slíbený fěrtoch.

Trochu se naň utrhla: >>Už mně ho skoro rok kupuješ, a vždycky jsi na místě. A včil já ho už nepotřebuju - mám šaty jak nevěsta. - Hleď, že mně pasují,<< před ním se v nich točila a čekala co řekne.

Vincek se za uchem poškrábal. >>No, to abych si já včil zrovna hledal jinou - ty mne jistě chcet už nebudeš. Taková frajerdáma. <<

>>A - vždycky dožírej,<< Bárka s úsměvem vzala Vincka pod paží a šla se s ním ukázat Bohušce.

Když zvěděl Ebrzón, že Jindřich se svatbou zkrachoval, zoufale lomil rukama. Běhal po hospodě, naříkal i klel, že mu uletěl takový kšeft.

Ale před Jindřichem, který tu teď jako zařezaný sedával, neodvážil se ani slovem té věci se dotknouti. Věděl, že neradno je buditi lva ze spánku.

A Jindřich? Ten by byl nejraději skočil a všechno tu rozmlátil. I na žida by se byl vrhnul - ale musel být potichu. Měl strach, že by naň vyzradil ten požár, k němuž mu sám poradil ...

(pokračování příště)



Znak pánů z Krásna

POVÍDÁNÍ O ZUBŘÍ

Volné vyprávění o historii valašské obce Zubří
od jejího založení až do dnešních dnů.

Díl „C" - Historie spolků, organizací a škol



1.

Ochotnické divadlo v Zubří

má v Zubří víc než stoletou tradici. První ochotnické divadlo sehrála skupina ochotníků - učitelů a zaměstnanců pily na Hamrech dne 19. října 1897 v hostinci na Fojtství. Byly to kratší scénky Černý Petr a Pan Franc.

Kde se hrálo a zkoušelo? Byly to hostince na Fojtství, na Hamrech, u Podzemných a na Šenku.

První jeviště pro ochotníky zapůjčil rožnovský Sokol, první vlastní přenosné jeviště si pořídili zuberští Sokoli v roce 1900, v roce 1904 si jeviště pořídila Jednota katolických mužů a jinochů, prvé jeviště se sálem bylo vybudováno v Naší Domovině Katolickou jednotou mužů a jinochů v roce 1912, sokolská scéna byla vybudována v moderním stylu v roce 1927 v zuberské Sokolovně, největší scénou pak byl divadelní sál Klubu pracujících v roce 1958.

Kdo provozoval, hrál divadla v Zubří?

Ze skupiny prvních divadelních ochotníků v roce 1897 vznikla Sokolská jednota v roce 1898 a vedle tělovýchovné činnosti se Sokoli věnovali intenzivně divadelní ochotnické činnosti.

V začátku století začala s ochotnickou činností i Jednota katolických mužů a jinochů, později (1920) tělovýchovná jednota Orel, po roce 1922 se hrálo divadlo i v založené Dělnické tělovýchovné jednotě.

Ve dvacátých a třicátých létech ochotníci Sokola, Orla i DTJ sehráli v průběhu roku víc než desítku divadelních představení, v roce 1928 jen Sokoli uvedli 9 premiér.

Po okupaci ČSR pokračovali ochotníci ve své činnosti až do zákazu činnosti tělovýchovných organizací v roce 1941, v červnu 1939 se spojili sokolští a orelští ochotníci pod hlavičkou Národního souručenství a na jevišti Sokolovny sehráli divadelní hru se zpěvy „Láska na horách", kterou pro zuberské ochotníky napsal zuberský občan - Jan Koláček (od tisa).

Válka přerušila činnost ochotníků, po válce ještě koncem 40. let se objevila snaha obnovit ochotnickou divadelní činnost, k tělovýchovným jednotám se přidalo s divadlem i místní středisko Junáka - skauti, po Únoru 1948 se mění činnost tělovýchovných organizací, dochází k postupnému sjednocování, po roku 1951 ustává ochotnická činnost až do roku 1958, kdy v nově vystaveném Klubu pracujících na nové, moderní scéně se začíná psát nová historie ochotnického divadla v Zubří, která však po srpnu 1968 brzo končí.

Ochotnické divadlo do II. světové války plnilo svou funkci společenskou - scházeli se příznivci tělovýchovných organizací, ale hlavně bylo zdrojem finančních příjmů pro činnost tělovýchovných organizací. Hrály se lehčí kusy, v začátku byly velké problémy s obsazováním jednotlivých rolí, u ochotnického Sokola se více profilovala snaha zvládnout náročnější repertoár.

Po založení Divadla Klubu pracujících se značně zvedla úroveň předvedených her. Zuberští ochotníci se zúčastňovali divadelních přehlídek, získávali cenné úspěchy. Mezi vrcholy pak patřila představení, ve kterých vystupovali pohostinsky s našimi ochotníky pražští herci - Jaroslav Vojta z Národního divadla a Josef Bek z Městských divadel pražských.

Poslední ochotnické divadlo na scéně Klubu pracujících byla hra Študáci a kantoři v roce 1969.

Jeviště osiřelo, kulisy byly odvezeny, zbylo vzpomínání na úspěšné inscenace, na nadšení i zájem pro ochotnické divadlo.

Do historie divadelnictví patří i loutkové divadlo. Hrálo se v Sokolovně koncem třicátých let za vedení Bruno Špůrka. Po roce 1958 v Klubu pracujících měla loutková scéna Kašpárek vlastní jeviště, malý sál a kompletní vybavení pro loutkovou hru. Za svou krátkou dobu činnosti získali loutkáři ze Zubří řadu ocenění.

Z dostupných pramenů a vzpomínek jsme zachytili činnosti ochotníků Sokola, Orla, DTJ, Jednoty katolických mužů a jinochů a Divadla Klubu pracujících.

U Orla byla k dispozici kronika činnosti od roku 1935, i když jednota existovala již od roku 1920, ochotnická divadla Orla jsou zachycena až od roku 1935.

Od zrodu k zániku ochotnické divadelní scény TJ Sokol Zubří

První divadelní představení v Zubří vůbec se podařilo uskutečnit kolektivu ochotníků vedeného Karlem Jar. Obrátilem. Bylo to 19. října 1897. Uvedeny byly lehčí divadelní hry Černý Petr a Pan Franc. K tomu ještě byl přidán výstup Veselí Josefci. Zkoušelo se v pohostinství na Fojtství a v Hamrech. Čistý výnos 24 zl. byl odveden jako dar místnímu odboru matičnímu. Herci většinou zaměstnanci parní pily v Hamrech.

Za zkoušek a příprav k tomuto představení se zrodila myšlenka založení tělovýchovné jednoty s názvem Sokol.

Účelem spolku bylo povznesení tělesných a mravních sil v lidu českém. Tolik stanovy, které byly rozpracovány do 33 paragrafů. První valná hromada Sokola se konala 9. ledna 1898. Při této příležitosti se hrálo drama „Václav Hrobčický z Hrobčic". Zde je nutno připomenout, že ženu sedláka Hrobčického sehrála industr. učitelka sl. Marie Schobrová. Hrálo se na Fojtství. Roku 1900 za pomoci Sokola Rožnov pod Radh. bylo pořízeno vlastní přenosné jeviště. Byly nacvičeny 2 jednoaktovky „Pro pero sokolí" a „Doktorovo tajemství". Představení se uskutečnilo 18. února 1900. Zkoušelo se v hostinci na Hamrech a ve zdejším pánském dvoře. Spolek z počátku prospíval, ale pak po několik let živořil. Oživení činnosti nastává až v roce 1910. 17. prosince 1911 bylo sehráno divadelní představení „Zmatek nad zmatek". V roce 1912 hrála se divadelní představení: „Pasekáři", „Dědečkovy housle" a „Vojnarka". V roce 1913 byla uvedena divadelní hra „Srážka vlaků". Rokem 1914 veškerá činnost spolku ustala v důsledku válečných událostí. Až v roce 1917 byla secvičena hra „Viktorka" upravená podle Babičky B. Němcové. V listopadu téhož roku odehrána hra „Jedenácté přikázání". Nastupující noví herci - Olga Fabiánová, Rud. Němec, František Němec. V roce 1918 byla uvedena hra „Pepánek nezdara", bylo odehráno drama od Štolby „Závěť". Pro uvedení této hry zapůjčil místnost spolek Katolických mužů a jinochů.

Rok 1919

V březnu hra „Na rodné hroudě" režíroval učitel Alois Kerle. Bylo pořízeno nové jeviště v ceně 3000 Kčs. V tomto měsíci sehráli zuberští Sokoli operetu „Dědečkovy housle" v Zašové. V Zubří se vyskytly neštovice. V prosinci byla sehrána divadelní hra „Páni" v režii Frant. Mikulenky.

Rok 1920-22

Únor - hra „Na statku a v chaloupce" za režie Josefa Marka. 14. března se hraje „Mrak" rež. Josef Marek. 25. března „Poslední muž" rež. František Mikulenka. V červ-

nu „Nevěsta" rež. učitel Josef Marek. V roku 1921 uskutečnila jednota Sokol sedm divadelních představení. V únoru „Ta naše Máňa" rež. Jan Krupa, v březnu a dubnu pohádka „Poklad" rež. Horáková, v květnu „Románek na horách" rež. Karel Daehne. V říjnu divadelní hra „Mučedník Brixenský" rež. Fr. Mikulenka. V listopadu byly hrány divadelní hry „Julinčiny vdavky" rež. Jos. Adámek, v prosinci Jiráskův „Otec" rež. Ema Nedomová.

Rok 1922

Bylo sehráno 7 divadelních kusů a bylo hráno 12 x.

Rok 1923

4. března hra „Láska si nedá poroučet" rež. Karel Daehne, 28. října „V červáncích svobody" rež. Ema Nedomová.

Rok 1924 - bylo sehráno 5 divadelních her.

Rok 1925

7. března divadelní hra „Věno", 29. března „Závěť", 19. dubna „Závěť", 1. května hra „Bať oh", 11. října hra „Sluníčko", 28. října a 8. listopadu hra „Písmáková dcera".

Rok 1926

21. února hra „Na záletech" rež. Jan Juříček, Rudolf Daehne. 7. března uvedena hra „Václav Hrobčický z Hrobčic" od Lad. Stroupežnického. 14. března se opakovala hra „Na záletech" v hostinci pod Lipůvkou. Tamtéž 21. března „Václav Hrobčický z Hrobčic". Na vstupném bylo vybráno 140 Kčs, čistý zisk 80 Kčs. „Byl ale plněn záměr aspoň divadlem lid poučiti a to jest posláním divadelních ochotníků." 26. března 1926 byl proveden první výkop do základů Sokolovny. 4.5. dubna sehrána divadelní hra „Maryša" od br. Mrštíků rež. Rudolf Daehne. Hráno na Šeňku. Herecké obsazení - místní ochotníci sokoli, učitelé, dělníci, selští synkové, tovární dělníci. Hráno v krojích. 11. dubna opakování „Maryša" pod Lipůvkou.

Stavba Sokolovny pokračuje úspěšně, za 10.296 Kčs bylo pořízeno nové jevištní vybavení. Veškeré malby a konstrukci kulis provedl A. Nedbal z Val. Meziříčí. Zahájení činnosti v Sokolovně bylo 28. listopadu 1926 o 16 hodině, 4. listopadu uspořádán humoristický večírek za režie Jana Lišaníka. Jednalo se asi o 6 jednoaktovek. Účinkovali: Rudolf Němec, Jan Juříček, Jaroš Babinec, Karel Daehne, Jarka Trčková, Marie Neničková, Kazi Lišaníková a Dobšová. 26. prosince byla sehrána „Lucerna" od Al. Jiráska. Režii měl Rudolf Daehne. Herecké obsazení - členové Sokola plus 2 hosté: Nedbal a Šírová.

Rok 1927

23. ledna sehrána hra „Zmatek nad zmatek" v režii Jana Lišaníka, 13. března sehrána komedie „Pes a kočka", 5. března divadelní hra „Pustina" režie Jan Lišaník, 20. března hráli žáci „Frantíkovy trampoty", 27. března sehrána „Bílá myška" rež. Rud. Daehne. 17. a 18. dubna sehrána divadelní hra „Radúz a Mahulena" v hlavní úloze Jan Lišaník, Kazi Lišaníková, Milada Daehnová, Jaroslav Volek. Byl to nejlépe sehraný divadelní kus v roce 1927. Tím divadelní sezóna skončila (jarní).

19. června hra „Slečinka s mikádem" aneb „Dolarový strýček". Hra se zpěvy a tanci v režii Rud. Daehneho. 14. srpna 1927 byla slavnost otevření Sokolovny. 11. prosince sehrána výborná veselohra „Šofér". Hlavní úloha A. Nedbal, jako host.

Rok 1928

10. a 11. března sehrána divadelní hra „Rozmajrin" rež. Jan Lišaník. 7. a 8. dubna hra „Pražský žid" historické drama, rež. Rud. Daehne. 24. června byla uvedena hra „Jindra" v režii Jana Lišaníka. 16. září bylo uvedeno její pokračování „Jindra, hraběnka Oastrovínová", 28. října hra „Jan Výrava" rež. Rud. Daehne. 8. prosince uspořádán zábavný večírek s nadílkou a programem. 31. prosince uspořádán Silvestr.

Rok 1929

20. února sehrána hra „Zlaté časy", 10. března „Oblaka" rež. Rud. Daehne, 31. března a 1. dubna provedena výpravná hra se zpěvy a tanci „Když si náš dědeček babičku bral". 12. května uvedena hra „Falešná kočička" v režii Emy Nedomové. 23. května uvedli ochotníci Sokola Valaš. Meziříčí operetku „Zahraj mi, tatínku, naposled". 28. října uvedena hra „Zelené království" rež. Jan Lišaník. 17. listopadu uvedena hra „Povodeň" rež. Rud. Daehne.

Rok 1930

5. a 6. ledna uvedena hra „Je Mary Duganová vinna ...?" rež. Lad. Daehne. 23. února uvedena hra „Velbloud uchem jehly" rež. Th. Vraj. 7. března slavnostní představení „Václav Hrobčický z Hrobčic" rež. Jan Lišaník. 11. května dětská divadelní hra „Krakonošova medicína" rež. Th. Vraj. 25. května divadelní představení „Julinčino terno" rež. Vilibald Pokorný, 29. června uspořádán „Kabaretní večer", 28. září uspořádán „druhý veselý večer" - rozloučení se sokolskými branci. K 28. říjnu jako slavnostní představení „Lešetínský kovář" v režii Th. Vraje, hlavní role Rudolf Němec.

Rok 1931

7. března k uctění narozenin TGM byla sehrána hra „Na rodné hroudě", 29. března uvedena hra „C.K. polní maršálek" v režii T. Vraje, v dubnu za téže režie „Z manželského ráje". V červnu to byla „Hevička" Sokola Tůmy, rež. Vraj. 28. října uveden divadelní kus „Kde domov můj" rež. Vraj. V listopadu uvedena hra „Půlnoční vlak" v režii Lad. Daehneho. Týž byl i v hlavní roli. 25. a 26. prosince na vyvrcholení divadelní sezóny uvedeni „Psohlavci" rež. T. Vraj.

Rok 1932

7. března uveden divadelní kus „Vrah" v režii K. Daehneho. 10. dubna sehráno dětské představení „Trpaslíkův sen" rež. Vašíčková. 17. dubna uvedena hra „Jak jsem se měl po smrti" v rež. Jar. Volka. 5. června uveden kus „Její veličenstvo láska", 25. září uvedena hra „Madla z cihelny" - hra Olgy Šajnpflugové, rež. Lad. Daehne. 28. října sehrán divadelní kus „Probuzení" v režii Vil. Pokorného. 11. listopadu provedena hra pro mládež „Jiříkovy housle" rež. Ludvík Martinek. 4. prosince uskutečněn Mikulášský večírek - jednoaktovky v režii K. Daehneho.

Rok 1933

7. března k narozeninám TGM „Čtyři léta utrpení a slávy" upravená hra v režii T. Vraje. 2. dubna uvedena hra „Stréček Křópal poslancem" rež. T. Vraj. 28. října uvedena hra „Naši furianti" rež. T. Vraj. 25. a 26. prosince byl proveden Mahenův „Jánošík" rež. T. Vraj.

Rok 1934

K uctění narozenin TGM sehrán divadelní kus „Maryša" rež. Jan Lišaník. 25. března zahrána opereta „Tonča s Emou do vdávek se ženou" režie Jan Mynář, Jan Lišaník, Vil. Pokorný. 29. dubna za režie Jana Lišaníka uvedena hra „Staří blázni", 18. listopadu hra „Deset minut alibi". 8. a 9. prosince uvedena hra „Ženská vojna" rež. Th. Vraj, Jan Mynář.

Rok 1935

24. března uvedena hra „Závěť" za režie Fr. Krause. 7. dubna provedena hra „Ďáblice". Hráli: Vraj, Kraus, Vaculínová. 28. dubna sehrána opereta „Ty ani nevíš, jak tě mám ráda", 6. října uvedena hra „Královnička" za režie Frant. Krause. 27. a 28. října proveden divadelní kus „Utrpením k svobodě". 15. prosince sehráno divadelní představení „Soud boží" režie V. Pokorný. 25. a 26. prosince znovu opereta „Princezna z Nemanic".

Rok 1936

K 86. narozeninám TGM 7. a 8. března uvedena hra „Jízdní hlídka" rež. T. Vraj. 22. března hra „Zavadilka vdává dceru" rež. J. Horák. Na Velikonoce 1936 uvedena hra „Ryba a host třetí den" z repertoáru Burianova divadla. Další hrou v této sezóně byla opereta „Láska kvete v každém věku" rež. Kraus, Mynář. Jarní sezóna ukončena operetou „Dva vojáci od muziky" za rež. Kraus, Mynář. 28. říjen oslaven hrou „Starosta Stillmandský" rež. J. Horák.

(pokračování příště)



Znak pánů z Krásna

POVÍDÁNÍ O ZUBŘÍ

Volné vyprávění o historii valašské obce Zubří
od jejího založení až do dnešních dnů.
Díl „C" - Historie spolků, organizací a škol



2.

Rok 1937

14. února zahájena sezóna hrou „Maryna ze mlýna" rež. V. Pokorný. 27. a 28. března a 4. dubna bylo uvedeno Čapkovo drama „Bílá nemoc". Pohostinsky ještě na Horní Bečvě. Rež. T. Vraj. K této hře byly pořízeny nové, moderní kulisy. 1. a 2. května uvedena hra „Velké pokušení" rež. Jindř. Frankovič, 28. a 31. října byla sehrána divadelní hra „Zborovští" rež. Jindř. Frankovič.

Rok 1938

6. března uvedena hra „Lidé na kře" rež. Fr. Janoš. 2. dubna uvedena hra „Mařenku si neber" rež. Jan Lišaník. V tomto pro ČSR jubilejním roce ani mobilizace v armádě nebyla sto zastavit přípravy na všeobecnou manifestaci - X. slet Sokola. Jeho přípravě byly věnovány veškeré síly i v malých jednotách. Proto i divadelní činnost byla v důsledku politických událostí a příprav sletu značně omezená. Poslední měsíce r. 1938 činnost úplně stagnovala.

Rok 1939

20. února byl uskutečněn Končinový večírek pro členy a jimi uvedené hosty. Tam předvedl divadelní odbor za režie Jiljího Pernice 3 aktovky. Až 5. listopadu ožila opět sokolská scéna. T. Vraj režíroval hru „Vodníkova nevěsta". 11. listopadu při veselém večeru s tancem předvedli dorostenci Sokola Valašského Meziříčí tři jednoaktové veselohry „Zamilovaný Romeo", „Ukradená husa" a „Růžové psaníčko". 26. listopadu divadelní odbor provedl hru B. Rajské „Pravda na útěku".

Rok 1940

25. února na výročí nar. K. Světlé uvedena hra „Kříž u potoka" rež. Pavel Šabacký. 24. a 25. března provedl divadelní odbor operetu „Marinka ze staré myslivny" rež. Šabacký, Milan Klein. 30. listopadu opět opereta „U pánského dvora" rež. Klein, Vil. Růžička. 28. dubna sehrán divadelní kus „Synové sedláka Hory". Po celý rok děti měly možnost shlédnout loutkovou scénu, obětavě vedl Bruno Špůrek.

Rok 1941

V lednu - únoru se připravovaly hry Vlad. Neffa a F. H. Svobody „Pokušitel" a „Poslední muž". Nebyly už povoleny, nehrály se. Nastalo zatýkání gestapem. 13. dubna 1941 byla činnost Sokola zastavena.

Rok 1945

„6. května uvítala naše obec své osvoboditele. Vrátila se Masarykova pravda na pozemský luh ....." (ale ne na dlouho). Těmito slovy pozdravil starosta Sokola Th. Vraj slavnostní valnou hromadu oživlého Sokola 23. května.

Divadelní odbor zahájil činnost 1. prosince veselohrou F. J. Šambery „Jedenácté přikázání" v režii Josefa Celby. 30. a 31. prosince sehrál divadelní odbor úspěšnou veselohru „Poslední muž". V hlavní roli Bruno Špůrek.

Rok 1947

Byly sehrány 4 divadelní kusy, mezi nimi „Staříček Holuša".

Rok 1948

Není zaznamenána divadelní aktivita.

Rok 1949

Byly hry „Vojnarka", „Perly pany Serafinky" a „Uprchlík".

Rok 1950

Není zaznamenána žádná divadelní aktivita.

Rok 1951

3. a 4. listopadu sehrálo divadlo hru od Al. Jiráska „Otec". Tímto činnost divadelní odboru Sokol Zubří byla ukončena. Pokračovatelem v divadelní činnosti se stalo Divadlo pracujících v Zubří, které do své péče převzalo veškeré jevištní zařízení, jehož zbytky byste dnes marně hledali.

Z dostupných materiálů zpracovali
Milada Svaková (Poláchová), Jos. Polách

Seznam nadšenců - ochotníků divadla TJ Sokol Zubří

Období 1897 - 1900

Karel Jar. Obrátil, Andrýsek - adjunkt, Rich. Köhler - adjunkt, Gabriela Hofmanová, Šimurda - obchodník, Lukáš - dělník, Fr. Krupová - starostova dcera, Gabriel - zaměstnanec na pile.

Sl. Koblodská, Josef Solař, Andrýsek, sl. Schobrová, Dähne, Šimurda ml., Venzel, Cyril Juříček, Julie Hoffmanová, Fr. Labounková, Josef Juříček.

Období 1901 - 1910

Není uváděna žádná divadelní aktivita

Období 1911 - 1920

Josef Adámek, Olga Fabiánová, Marešová, Fr. Němec, Rudolf Němec, Fr. Šimurda, Ludvík Šimurda, Jeník Krupa, Lenka Cabáková, František Mikulenka, Randus, Mařenka Vašková, Rud. Krupa.

Období 1921 - 1940

Jan Lišaník, Kazimíra Lišaníková, Marie Kalenicová, Jaroslav Volek, František Mikulenka, Rudolf Němec, Amálie Gregorová, Jar. Babinec, Karel Tovaryš, Žák Josef, Juříček, Marie Neničková, Ondřej, B. Babincová, Františka Zemanová, Rudolf Němec, Juříčková, Ema Nedomová, Karel Daehne, Slávek Pernica, Josef Pernica, Rudolf Bumbala, Otto Bílek, Bílková, Vilém Žák, Trčková, Dobšová, Kvítek, Bradáčová, Ludvík Šimurda, Poláchová, Čeněk Mikulenka, Zikmund Koláček, A. Nedbal, Boh. Krist, J. Adamcová, Marie Pokorná, Ladislav Daehne, Robert Daehne, Ludvík Martinek, Ludvík Pavelka, Marie Daehnová, Dolfka Knápková, Janošek, Marie Skalková, Jos. Adámek, Hrabánek, Ladislav Krist, Rudolf Měkota, Jarka Daehnová, Šírová, Randýsková, K. Adamec, Polách Jos. sen., Žofie Porubová, Bednárek, Hrabánková, Tkalcová, Štěpánka Adamcová, Vašek Ladislav, Macourková, Theodor Vraj, Oldř. Vrajová, Emilie Pokorná, Vašíčková, Antonín Černoch, Rudolf Krupa, Frant. Šišák, FrantišekKraus, Jar. Michalík, Hermann, Ferd. Blabla, Zrůnková, Pazlar, Emil Malač, Stromšíková, Janošová, Janoš, Dr. Menšíková, Zikmund Gregor, Čeněk Dobeš, Josef Horák, Šimek, Jindřich Frankovič, Věra Alkerová, Josef Polách, Rudolf Alker, Jiljí Pernica, Zdeněk Pavlíček, Mojžíšková, Strýčková, Milan Klein, Vladimír Sokol, N. Sokolová, Josef Celba.

Jsme si vědomi toho, že v seznamu nejsou podchycena jména všech divadelních ochotníků.

Jednota katolických mužů a jinochů v Zubří

své první divadelní představení sehrála na masopustní zábavě 27. ledna 1901. Byly to 4 divadelní výstupy - „Ochrana sv. Josefa", „Můj první a poslední pokus se ženit", „Mlsota" a „Příležitost dělá zloděje". Jeviště bylo vypůjčeno od Sokola.

V roce 1903 divadelní hra „Chytrý Matěj a strýček z Ameriky".

V roce 1904 přičiněním P. Al. Pozbyla bylo zakoupeno jeviště a 31. srpna sehrány 2 frašky - „Strašný hříchů soud" a „Jen moudře".

V roce 1905 pod režijním vedením p. uč. Dubského byla hrána na Fojtství hra „Tkalcovský tovaryš".

1. ledna 1906 rovněž na Fojtství „Vánoční hry u jesliček", 11.února „Tatínkovy juchty" - v hostinci u Podzemných, kde se hrály 6. ledna. 1907 „Bočukalovy trampoty", 1. ledna u Podzemných a 6. ledna. 1908 na St. Zubří byla uvedena hra „Návraty".

V dalších letech nejsou zaznamenány žádné inscenace, v roce 1912 Jednota postavila pro sebe a katolickou část občanů abstinentní hostinec Naše Domovina, kde bylo vybudováno i jeviště s divadelním sálem. Z kroniky je patrné, že zde byla hrána ochotníky divadelní představení, která připravovala buď jednota Orla, nebo spolek Omladina. Oběma byl sál pro divadla propůjčován.

Ochotnické divadlo jednoty Orla Zubří

existovalo od založení Orla v roce 1920, záznamy o jednotlivých představeních máme až od roku 1935.

10. března 1935 uvedli Orli představení „Na lavici obžalovaných", 24.dubna „Muzikanti z české vesnice", 28. září hru „Sv. Václav" a 26. prosince „Vesnice zpívá" - vše v režii p. Cyrila Ondřeje.

Rok 1936 byl na premiéry Orla bohatý, celkem 7 představení - „Děda Štráchal jede k panu prezidentovi"; „Brandýští dragouni"; „Láska na horách"; „Madlenka z kovárny"; „Ferda šéfem" a „Pasekáři". V roce 1936 se v domovině hrálo i loutkové divadlo.

V roce 1937 v režii p. Štěpána Čípa 14. února „Marie Magdalena", 28. března „Lojzička", 16. května „Hanička z Podlesí" a 26. listopadu „Slečinka z bílého zámečku".

V roce 1938 jen 2 inscenace „Srdce a peníze" a „Česká chaloupka".

V roce 1939 „Vítězství fořta Meruzalky", „Krásná Danaris", „Okolo rybníka", „Sv. Václav" a „Pražské švadlenky".

V roce 1940 to byly hry „Prach a broky", „Vojáci rodné hroudy", „Za naším dvorečkem", „Dcerušky tatíka Berušky" a „České děvče".

Na 9.března 1941 byla připravována „Muzikantská Liduška", byla však zakázána, stejně jako „Šumařova píseň". V srpnu 1941 došlo k zákazu činnosti Orla. Režiséry v tomto období byli: p. Štěpán Čip, p. Štěpán Svak a p. Cyril Ondřej.

Činnost divadelního souboru ČS Orla v Zubří

Divadelní hry se konaly hlavně ve svátky vánoční, velikonoční a svatodušní. Tyto hry se hrály v Naší domovině, postavené P. Antonínem Pozbylem, kde jsme se scházeli a nacvičovali. Byly to vesměs hry operetní a z vesnického života. Při těchto zpěvohrách nám hrál orchestr p. Michoňka z Val. Meziříčí. Režisérem těchto her byli br. Štěpán Svak, Štěpán Čip, Cyril Ondřej, Josef Hrachovec a vždy také kněz, který u nás působil.

Byly to hry „Ondráš a Juráš", kde hlavní postavu hrál Bohuš Holiš, Josef Adamec, Alois Mikulenka, Růžena Fabiánová, Anna Holišová, Čeněk Krupa, Petřeková, Zuzaňáková. Tato hra se u nás hrála vícekrát a vždy byla obsazena těmito herci. Další hry byly „Madlenka z kovárny", „Brandejští dragouni", „Okolo rybníka", „Lojzička", „Frajerečka", „Kráska ze Šumavy", „Ta naše písnička česká", „Z chaloupek pod horami", „Krásná Damaris", „Paličová dcera", „Selský práh" od Miloše Kulišťáka, „Bačova žena", „Láska na koních" od zuberského autora Jana Koláčka (Zárubského), „Světlo ve tmách", „Veselí tři mušketýři". Také bylo i loutkové divadlo, které mnoho let vedl br. Josef Jurka.

Měli jsme mezi sebou dobré zpěváky a zpěvačky Anička Pernicová, Čeňka Fryšarová, Marie Divínova (Špačková), Františka Pernicová, Svak František, Čip Štěpán, Josef Hrachovec, Cyril Ondřej.

Nejlepšími komiky našich her byli Julius Pšenica, Karel Hofer, Fanda Pernicová, Františka Lognerová, Marie Jankotová, Svak František.

Mnohokrát Orel pořádal Valašské dožínky, Valašskú svadbu, Zrušení roboty. Několikrát jsme hráli v okolních vesnicích. Mohli jsme hrát jen takové hry, kde se nesmělo střílet ani zabíjet. Hrály se jen výchovné hry.

Ochotnické divadlo Dělnické tělovýchovné jednoty v Zubří

bylo v činnosti od roku 1922. První jeviště i velký sál byl v hospodě u Ad. Adamce na horním konci vesnice, později bylo jeviště i sál na cvičení u p. Adamce na Šenku.

Hry, které se hrály: „Poprava Jana Kudrny"; „Švanda dudák"; „Princezna Pampeliška"; „Čím srdce, čím jsi zhřešilo"; „Rezinka od pěchoty"; „Kačka veselá tulačka"; „Muziky, muziky" (Kmoch).

Jména režisérů: Jan Krupa (zed. mistr), Old. Stromšík a jeho manželka (oba učitelé), Josef Marek (učitel), Čeněk Randýsek (dělník), Rud. Alker (vedoucí Gumáren) a Karel Zytka (technik Gumáren).

Jména herců: Jan Krupa, Rud. Krupa, Frant. Hanzlík s manželkou Theodorou, Fr. Němec, Čeněk Randýsek, Frant. Koleček, Jar. Dobeš, Jos. Koláček a další

Aloisie Vlková, Marie Solanská-Vavříková, Otylie Randýsková, Anna Krpelíková-Hrušťáková, Josefka a Marie Šimurdovy, Františka a Žofie Hajná, Čeňka a Jaroslava Pavlíčková, Jindřiška Mikulenková a další.

Na konci každého roku (na Silvestra) bývaly kratší pořady prováženy zpěvem (aktovky).

Při každém pořadu byl sál vždy plně obsazen. To bylo až do okupace, kdy byla činnost DTJ zakázána a mnoho obětavých členů bylo zatčeno.

Zpracováno ze vzpomínek pí Žofie Porubové.

Ochotnické divadlo v Zubří v letech 1956 - 1969

Do roku 1958 se hrála divadelní představení v Sokolovně. Od roku 1958, pak v nově postavené budově Závodního klubu Gumáren Zubří.

V r. 1969 práce v ochotnickém souboru utichla. Podílela se na tom řada činitelů. Do Zlína odešel režisér Karel Zytka, řada členů souboru byla po r. 1968 různým způsobem postižena, a to podpořilo nechuť k další práci v divadle.

Léta 1956 - 1958 kdy se hrálo ještě v Sokolovně se nezdařilo podrobně zachytit. Představení, která uvádím se hrála možná ne v takovém pořadí, jaké uvádím.

„Jak přišla basa do nebe"

Jaroslav Vrchlický: „Noc na Karlštejně"

Režie:	*Karel Zytka*
Osoby a obsazení:	
Karel IV.	*Jaroslav Kovář*
Alžběta	*Čeňka Fryšarová*
Štěpán vévoda bavorský	*Ludvík Mikulenka*
Petr král cyperský	*Jozef Staňo*
Arnošt z Pardubic	*Josef Polách*
Ješek z Wartenberka	*Bruno Špůrek*
Alena, jeho neť	*Božena Divínová*
Pešek Hlavně-číšník císařův	*František Šimčík*

(pokračování příště)



Znak pánů z Krásna

POVÍDÁNÍ O ZUBŘÍ

Volné vyprávění o historii valašské obce Zubří od jejího založení až do dnešních dnů.

Díl „C" - Historie spolků, organizací a škol



3.

Rok 1958

František Pavlíček: „Černá vlajka"
Režie: Karel Zytka

Rok 1959

Vratislav Blažek: „Třetí přání"
Režie: Karel Zytka

Ladislav Stroupežnický: „Naši furianti"

Režie:	*Karel Zytka*
Světla:	*Zdeněk Tovaryš*
Nápověda:	*Žofie Porubová*
Osoby a obsazení:	
Dubský	*Josef Krupa*
Dubská	*Štěpánka Řezníčková*
Václav, jejich syn	*Josef Němec*
Petr Dubský, výměnkář	*Bruno Špůrek*
Jakub Bušek, sedlák a radní	*Alois Nohavica*
Bušková	*Randýsková*
Verunka, jejich dcera	*Marie Mojžíšková*
Šumbál, obecní výbor	*Jaroslav Matula*
Marie, jeho žena	*Slávka Dořičáková*
Kožený, obecní výbor	*Silvestr Vaněk*
Šmejkal, obecní výbor	*Čeněk Randýsek*
Valenit Bláha, vysloužilec	*Ludvík Nohavica*
Habršperk, švec	*Josef Pšenica*
Fiala, krejčí	*Ladislav Petřek*
Terezka, jeho žena	*Anna Pernicová*
Kristina, jejich dcera	*Jarmila Krůpová*
Matěj, jejich syn	*Jindřich Dořičák*
Pepička, jejich dcera	*Vojtíšková*
Jozífek, jejich syn	*Tomáš Dořičák*
Manča, dcera	*Alena Dořičáková*
František, jejich syn	*Ivan Dořičák*
Filípek, jejich syn	*Radoš Dořičák*
Kudrlička, učitel	*Josef Šturma*
Marek, hospodský	*Karel Adamec*
Markýtka	*Čeňka Fryšarová*
Závodčí četníků	*Antonín Krupa*

Rok 1960

Nazim Hikmet:	*„Legenda o lásce"*
Režie:	*Karel Zytka*
Scéna:	*Ignác Vala*
Světla:	*Ludvík Mikulenka*
Masky:	*Ferdinand Kovář*
Nápověda:	*Žofie Porubová*
Osoby a obsazení:	
Ferchard, kreslíř	*Zdeněk Tovaryš*
Bechzad, jeho otec	*Bruno Špůrek*
Ešref, syn chůvy	*Josef Šturma*
Vezír	*Oldřich Sedláček*
Neznámý	*Jaroslav Kovář*
Hvězdopravec	*Jaroslav Matula*
Nejvyšší lékař	*Květoslav Frňka*
Derviš	*Antonín Krupa*
Hlavní mistr	*Josef Krupa*
Herold	*Ludvík Nohavica*
Muž z Bagdadu	*Jan Kocurek*
Muž malé postavy	*Ladislav Petřek*
Muž velké postavy	*Josef Pšenica*
Mechmene Banu	*Jaroslava Adamcová*
Širín, její sestra	*Čeňka Fryšarová*
Chůva	*Bedřiška Opělová*
Otrokyně	*Božena Divínová*
Žena s dítětem	*Jiřina Mikulenková*
1. občan	*Čeněk Randýsek*
2. občan	*Josef Učeň*
3. občan	*Silvestr Vaněk*
4. občan	*Václav Kozumplík*
Stráže	*Eduard Segrado, Milan Pospíšil*
Dívky	*Ivana Janáčková, Zdena Fricová*

Premiéra 12.3.1960

Rok 1960 - podzim

Hans Lucke:	*„Sklep"*
Režie:	*Karel Zytka*
Technická spolupráce:	*Ludvík Mikulenka*
Nápověda:	*Milan Pospíšil*
Osoby a obsazení:	
Gründel, vojín	*Oldřich Sedláček*
Wuttke, poddůstojník	*Karel Zytka*
Erler, důstojník, čekatel	*Josef Němec*
Wieland, desátník	*Zdeněk Tovaryš*
Balk, příslušník SS	*Josef Šturma*
Untersturm führer SS	*Jaroslav Matula*

Rok 1961 - jaro

Nazim Hikmet:	*„Damoklův meč"*
Režie:	*Karel Zytka*
Světla a zvuk:	*Ludvík Mikulenka*
Masky:	*Miroslav Šťastný j.h. z SDO*
Nápověda:	*Milan Pospíšil*
Inspicient:	*Stanislav Hrachovec*
Osoby a obsazení:	
Architekt	*František Šimčík*
Jeho žena	*Marie Zytková*
AB	*Zdeněk Tovaryš*
Soudcova dcera	*Jaroslava Adamcová*
Boxer	*Pavel Paška*
Lékárníkův syn	*Rudolf Hofmann*
Komisionář	*Jaroslav Matula*
Hluchý	*Alois Nohavica*
Jeho žena	*Bedřiška Opělová*
Lékárník	*Bruno Špůrek*
Soudce	*Jozef Staňo*
Policejní komisař	*Oldřich Sedláček*
Tlouštík	*Josef Krupa*
Čahoun	*František Matula*
Stará paní	*Jiřina Mikulenková*
Neznámý	*Milan Pospíšil*

Dcera zřízence autoservisu Lída Randýsková

Rok 1961 - podzim

Alois a Vilém Mrštíkové:	*„Maryša"*
Režie:	*Karel Zytka*
Světla:	*Ludvík Mikulenka*
Scéna:	*Ignác Vala*
Nápovědy:	*Dobromila Němcová a Milada Svaková*

První hostování Jaroslava Vojty, člena ND v roli Vávry

Osoby a obsazení:

Lízal, sedlák	*Josef Krupa*
Lízalka, jeho žena	*Jaroslava Adamcová*
Maryša, jejich dcera	*Anežka Nohavicová*
Rozára, jejich služka	*Marie Zytková*
Vávra, mlynář	*Jaroslav Vojta, j.h.*
Francek, rekrut	*Josef Němec*
Horačka, jeho matka	*Žofie Porubová, ml.*
Strouhalka, Maryšina teta	*Miroslava Dořičáková*
Strouhal, její muž	*Josef Pšenica*
Maryšina babička	*Žofie Porubová st.*
Hospodský	*Jaroslav Matula*
Hospodská	*Jiřina Mikulenková*
Pavel, řeznický tovaryš	*Zdeněk Tovaryš*
Hrdlička, obecní sluha	*Čeněk Randýsek*
Franěk	*Silvestr Vaněk*
Bušek	*Ladislav Petřek*
Rekruti	*Stanislav Hrachovec, Vladimír Dobeš a Antonín Krupa*

Celkem 12 repríz (Velké Karlovice, Vidče, Zubří 4 x, Vsetín)

Rok 1962

Jan Drda: „Hrátky s čertem“

Režie:	*Karel Zytka*
Světla:	*Ludvík Mikulenka*
Zvuky:	*Eduard Opálka*
Masky:	*Ferdinand Kovář*
Nápověda:	*Žofie Porubová*

Podruhé s Jaroslavem Vojtou v roli loupežníka

Osoby a obsazení:

Sarka Farka	*Jaroslav Vojta, j.h.*
Martin Kabát, vysloužilec	*Josef Němec*
Otec Školastykus, poustevník	*Oldřich Sedláček*
Lucius, čert na zkušené	*Rudolf Hofmann*
Dišperanda, princezna	*Marie Mojžíšková*
slt.	*Anna Mičkalová*
Káča, její služebná	*Anežka Nohavicová*
Solfernus, pekelný rádce	*Zdeněk Tovaryš*
Belial, pekelný rádce	*Jaroslav Matula*
Belzebub, kníže pekelný	*Bruno Špůrek*
Omnimor, venkovský čert	*Josef Krupa*
Karborund, venkovský čert	*František Šimčík*
Teofil, andělský posel	*Ladislav Petřek*
Hubert, královský lovčí	*Stanislav Hrachovec*
Čerti	*J. Ponči, F. Matula, F. Vala*

Rok 1963

N.V. Gogol: „Ženitba“

Režie:	*Karel Zytka*
Masky:	*Ferdinand Kovář*
Světla:	*Ludvík Mikulenka*
Nápověda:	*Žofie Porubová*

Jako Kočkarev hostoval Josef Bek

Osoby a obsazení:

Agáta Tichonovna, kupecká dcerka	*Eva Marková*
Arina Pantělejmonovna, její teta	*Jiřina Zvolská*
Tekla Ivánovna, dohazovačka	*Jaroslava Adamcová*
Podkolesin, dvorní rada	*Ferdinand Šícha*
Kočkarev, jeho přítel	*Josef Bek j.h. člen MDP*
alt.	*František Šimčík*
Čubkin, exekutor	*Josef Krupa*
Anučkin, pěší důstojník v.v.	*Rudolf Hofmann*
Ževakin, námořní poručík v.v.	*Oldřich Sedláček*
Starikov, kupec	*Ludvík Mikulenka*
Štěpán, sluha Podkolesinův	*Zdeněk Tovaryš*
Duňaška, služka	*Marie Zytková*

13 repríz (Poličná, Val. Meziříčí, Zašová, Zubří 5 x, Horní Bečva, Velké Karlovice)

Rok 1964

István Kállai: „Pravda přichází do domu“

Režie:	*Karel Zytka*
Světla:	*Ludvík Mikulenka a Václav Křesala*
Zvuky:	*Stanislav Vlk*
Masky:	*Miroslav Šťastný j.h. člen SDO*
Nápověda:	*Olga Stoličková*

Osoby a obsazení:

Matka	*Jaroslava Adamcová*
Otec	*Ferdinand Šícha*
Syn	*Rudolf Hofmann*
Staršina bezpečnosti	*Zdeněk Tovaryš*
Taxikář	*Josef Krupa*
Dívka	*Marie Zytková*

Alois Jirásek: „Lucerna“

Režie	*Ferdinand Šícha*
Scéna:	*Vladimír Vašina j.h.*
Výtvarník scény:	*Karel Zytka*
Technická spolupráce:	*Ludvík Mikulenka*
Masky:	*Ferdinand Kovář*
Nápověda:	*Marie Hlubíková, Pavla Zubková*

Osoby a obsazení:

Kněžna	*Aloisie Němcová*
Dvořan	*Jaroslav Kovář*
Vrchní	*Oldřich Sedláček*
Pan Franc	*Karel Staněk*
Mušketýr	*Luděk Fabián*
Žán	*Bruno Špůrek*
Komorná	*Marie Zytková*
Mlynář	*Josef Němec*
Babička	*Bedřiška Opělová*
Hanička	*Lydie Moudrá*
Braha	*Josef Polách*
Vodník Michal	*Ladislav Petřek*
Vodník Ivan	*Josef Krupa*
Zajíček, učitelský mládenec	*Zdeněk Tovaryš*
Zima, muzikant	*Karel Zytka*
Sejtko, muzikant	*Josef Lebeda*
Klásek, muzikant	*František Šimčík*
Klásková	*Anežka Nohavicová*

Premiéra 12. prosince 1964 v Zubří

Rok 1965

Karel Čapek: „Matka“

Režie:	*Karel Zytka*
Světla:	*Ludvík Mikulenka*
Nápověda:	*Žofie Porubová, Dobromila Němcová*
Masky:	*Ferdinand Kovář*

Osoby a obsazení:

Matka	*Jaroslava Adamcová*
Otec	*Josef Polách*
Ondra	*Ferdinand Šícha*
Jiří	*František Šimčík*
Kornel	*Josef Němec*
Petr	*Oldřich Sedláček*
Toni	*Zdeněk Tovaryš*
Starý pán	*Bruno Špůrek*
Mužský hlas	*Jaroslav Kovář*
Ženský hlas	*Jiřina Zvolská*

(pokračování příště)



Znak pánů z Krásna

POVÍDÁNÍ O ZUBŘÍ

Volné vyprávění o historii valašské obce Zubří od jejího založení až do dnešních dnů.

Díl „C" - Historie spolků, organizací a škol



4.

Rok 1966

Robert Thomas: *„Past"*
Režie: *Ferdinand Šícha*
Scéna: *Vladimír Vašina j.h.*
Technická spolupráce: *Ludvík Mikulenka*
Masky: *Ferdinand Kovář*
Nápověda: *Pavla Zubková*
Osoby a obsazení:
Daniel Corban *Oldřich Sedláček*
Florence Stephanyová *Aloisie Němcová*
Abbé Maximin *Jaroslav Šplháček*
Komisař *Ing. Josef Staňo*
Yvonna Bertonová *Lydie Moudrá*
Paul Brissard-tulák *Josef Krupa*
Premiéra 8. ledna 1966 v Zubří

Rok 1967

Robert Nasch: *„Obchodník s deštěm"*
Režie: *Ferdinand Šícha*
Technická spolupráce: *Ludvík Mikulenka*
Masky: *Ferdinand Kovář*
Scéna: *Vladimír Vašina j.h.*
V titulních rolích hrál *Ing. Ferdinand Šícha,*
v dalších rolích *Aloisie Němcová,*
Ing. Jozef Staňo, Josef Němec
a Lydie Moudrá.

Rok 1968

„Vánoční hra o narození Krista Pána"
podle starých lidových her z Valašska
zpracoval *Jaroslav Bařinka*
Režie: *Jana Hubálková*

Rok 1969

Jaroslav Žák: *„Študáci a kantoři"*
Režie: *Aloisie Němcová*
Světla: *Ludvík Mikulenka*
Nápověda: *Marie Maliňáková*
Hudební doprovod: *František Pavka ml.*
Písně nastudovala: *Marie Šíchová*
Labutí píseň ochotnického souboru v Zubří

Osoby a obsazení:
Chór študáků
Bou kal *Pavel Krupa*
Holous *Alois Fabián*
Krhounak *Ladislav Brokeš*
Čuřil *Vladimír Zmeškal j.h.*
Pařízková *Anna Krupová*
Jánská *Vlasta Dobešová*
Kutilková *Ivana Adamcová*
Studentky a studenti *Hana Pavlíčková,*
Jaroslava Brokešová,
Jan Koláček,
František Pavka ml.
Kantoři
Kolísková *Marie Šíchová*
Lejsal *Oldřich Sedláček*
Gábrlík *Luďa Fabián*
Cafourek *Karel Staněk*
Ředitel *Ferdinand Šícha*
Nezávislí
Suchánková *Jaroslava Adamcová*
Švihlíková *Zdeňka Bortlová*
Mleziva, školník *František Bortel j.h.*
Karkulka, inspektor *Josef Juříček*
Krnounek, otec *Jaroslav Novák*
Holousová *Jiřina Zvolská*
Premiéra 8. dubna 1969 v Zubří

Nedostudované hry
Viktor Hugo: *„Ruy Blas"*
Beaumarchais: *„Figarova svatba aneb Bláznivý den"*

S většinou nastudovaných her se soubor zúčastnil řady divadelních festivalů a soutěží např. Divadelního festivalu v Přerově, v Hrušově, v Karolince, kde dosáhl řady ocenění. Se hrou Karla Čapka „Matka" zvítězil ve všech třech shora uvedených festivalech a navíc hlavní představitelka Jaroslava Adamcová získala cenu za nejlepší herecký výkon. Totéž ocenění získali Laďa Zmeškal a Oldřich Sedláček ve hře Jaroslava Žáka „Študáci a kantoři". Četná ocenění z festivalů získali všichni tři režiséři: Karel Zytka, Ing. Ferdinand Šícha a Aloisie Němcová.

Vypracoval Oldřich Sedláček

Stručná historie zuberských škol

1784
postavena první jednotřídní škola z náboženského fondu pro obec Zubří a Vidče v místě dnešní cukrárny Ivana. Prvním správcem školy byl Tomáš Dobeš.

1852
postavena nová jednotřídní škola „kamenná" za 500 zlatých v prostoru u kostela na prostranství vedle cukrárny Ivana, později nazývána „dolní".

1854
jednotřídní škola rozšířena na trojtřídku

1887
postavena škola na Starém Zubří za 5 200 zlatých stavitelem Barabášem. Prvním správcem byl pan Michal Majer z Rožnova.

1892
trojtřídní škola u kostela rozšířena na čtyřtřídku

1895
dostavěna „horní" škola - jednotřídní

1896
otevřena „horní" škola

1905
rozšířena „horní" škola na dvojtřídní

1908
přistavena škola na Starém Zubří na dvojtřídní

1909
rozšířena „dolní" škola na pětitřídní

1910
započata přístavba 4 učeben při „dolní" škole

1911
započata výuka v přístavbě „dolní" školy

1923 - 24
zřízena Lidová škola hospodářská pro 15 a 16ti letou mládež. Vyučovalo se 2x týdně po 4 hodinách. Vyučovali v ní učitelé obecné školy, později nově založené školy měšťanské, vyučování trvalo 6 měsíců - od listopadu do dubna. Škola trvala až do čtyřicátých let.

13. 10. 1923
Zemský výbor v Brně dal svolení ke zřízení měšťanské školy

8. 11. 1923
započalo vyučování v měšťanské škole, která byla umístěna zatímně v „dolní" škole. Zatímním ředitelem byl jmenován odborný učitel Augustin Šrubař z Rožnova. Později byly pro školu pronajímány místnosti v soukromých budovách - ve vile u Gregorů.

16. 10. 1932
položení základního kamene ke stavbě měšťanské školy. Rozpočet na budovu měšťanské školy s vnitřním vybavením činil 1 911 000 Kč. Stavbu této školy prováděli dle plánu architekta Boh. Kupky stavitelé: Alois Sedlář z Valašského Meziříčí a František Bayer z Rožnova, zedničtí a tesařští mistři: Sigmund Gregor ze Zubří, Inocenc Drda z Vidče, František Vlček ze Zašové.

21. 1. 1935
kolaudace jižní části měšťanské školy

5. 2. 1935
začíná v jižním traktu pravidelné vyučování. Ředitelem školy je Jan Mynář.

1935 - 36
dokončena stavba východního traktu budovy. Škola má v té době 3 třídy kmenové a 2 definitivní pobočky při I.a a II. třídě. Školu navštěvuje 195 žáků (108 hochů a 87 dívek). Ředitelem školy je Jan Mynář. Na škole vyučuje 7 učitelů.

1937
dostavena měšťanská škola. Obec požádala ministerstvo školství o propůjčení názvu „Jubilejní měšťanská škola T.G. Masaryka". Škola byla újezdní pro Zubří, Střítež, Zašovou.

20. 5. 1938
plánované slavnostní otevření měšťanské školy, které bylo pro neklid kolem mobilizace odloženo na druhou polovinu září.

28. 9. 1938
měla být slavnostně otevřena škola. Ani druhý termín otevření školy nemohl být dodržen. Ministerstvo školství jen vydalo souhlas s udělením názvu „Jubilejní škola T.G. Masaryka".

Duben 1948
vydán a schválen nový školský zákon - o základní úpravě jednotného školství. Jeho provedením se dostává mládeži bez jakéhokoliv rozdílu sociálního, náboženského a pod. jednotné výchovy a všeobecného i odborného vzdělání. Měšťanská škola přejmenována na školu „střední" II. stupně.

Duben 1953
vydán nový školský zákon „Zákon o školské soustavě a vzdělávání učitelů". Novou školskou soustavou se zavádí jako základní typ školy - osmiletá střední škola - OSŠ pro mládež od 6 do 14 let.

1953 - 54
1. rok nově organizované školy OSŠ
Organizačně vznikl nový typ školy u nás splynutím dosavadní střední školy a národní školy „dolní". Tak vznikla 1.9.1953 OSŠ v osmi postupných ročnících a čtyřech pobočkách.

Počet žáků na škole:	*410 (189 hochů, 221 dívek)*
První obsazení OSŠ:	
ředitel školy:	*Bohumil Řezníček*
zást. ředitele:	*Josef Kubiš*
počet učitelů:	*12*
vychovatelka ŠD:	*1*

1960 - 61
1. rok základní devítileté školy - ZDŠ
31. 10. 1963
slavnostní otevření školních dílen. Mimo dvou učeben pro výuku dílen je v budově sklad materiálu, sklad nářadí a strojovna. Hodnota díla činí 130 000 Kčs.

31. 12. 1974
ukončen provoz v budově „dolní" školy a veškerá výuka soustředěna do budovy bývalé měšťanské školy, která kapacitně nestačí.

26. 8. 1975
na KNV se uskutečnilo jednání zástupců školského odboru ONV s pracovníky KNV o řešení školské situace v Zubří. KNV doporučil, aby stavba 13ti třídní školy za 15 000 000 korun byla pojata do akce „Z" se započetím na jaře 1977 a dokončením v srpnu 1980.

1. 9. 1976
školský odbor ONV zrušil k 1. září obě obvodové málotřídní školy a budovy převzala k užívání ZDŠ. Směnují všechny třídy 1.- 5. ročníku. Do obou budov se dovážejí žáci na směnné vyučování. Započala výuka podle nové koncepce.

12. 4.1 977
zahájeny přípravné práce na stavbě nové školy.

7. 9.1 977
Usnesením vlády č. 268 ze dne 7. září 1977 byla vládou ČSR odsouhlasena výstavba školy v Zubří nákladem 16 168 000 korun (včetně projektu). Hodnota budovy 14 896 000 Kčs, finanční náklad 12 656 000 Kčs.
Svépomoci nutno vytvořit hodnotu díla 2 240 000 Kčs.

30. 8. 1980
slavnostní otevření školy spojené s prohlídkou školy. Otevřením školy byly dány do užívání učební pavilony a školní jídelna. Nedokončeny zůstaly objekty: spojovací chodba a tělocvična.

1980 - 81
v tomto školním roce má škola:

26 tříd
768 žáků
38 učitelů
3 vychovatelky školní družiny
1 skupinovou vedoucí

srpen 1983
dokončeno vybavování, montážní a nátěrové práce v tělocvičně

1999 - 2000
škola má:

25 tříd 1. - 9. post. ročníku
14 žáků
37 učitelů
4 vychovatelky ŠD a ŠK
19 správních zaměstnanců

Škola vyučuje podle vzdělávacího programu Základní škola. Na škole probíhá rozšířená výuka tělesné výchovy zaměřená na házenou a moderní gymnastiku.

ŘEDITELÉ MĚŠŤANSKÉ A ZÁKLADNÍ ŠKOLY V ZUBŘÍ

Augustin Šrubař	*1923 - 1928* *první ředitel měšťanské školy*
Joža Fraczek	*1928 - 1932* *ředitel měšťanské školy*
Jan Mynář	*1. 8. 1932 - 31. 5. 1939* *ředitel měšťanské školy*
Gustav Pilečka	*1. 6. 1939 - 4. 10. 1939* *ředitel měšťanské školy*
Josef Hubeňák	*5. 10. 1939 - 15. 8. 1941* *ředitel měšťanské školy*

(pokračování příště)



Znak pánů z Krásna

POVÍDÁNÍ O ZUBŘÍ

Volné vyprávění o historii valašské obce Zubří od jejího založení až do dnešních dnů.

Díl „C" - Historie spolků, organizací a škol



5.

Jaroslav Ježíšek	*16.8.1941- 31.10.1941 odb. učitel pověřený správou školy*
Gustav Pilečka	*1.11.1941- 31.8.1952 ředitel měšťanské a střední školy*
Bohumil Řezníček	*1.9.1952 - 31.8.1964ředitel OSŠ a ZDŠ*
Josef Kubiš	*1.9.1964 -7.1.1985 ředitel ZDŠ*
Milan Chumchal	*8.1.1985-1.5.1991 ředitel ZŠ*
Zdeňka Janošková	*2.5.1991 - 10.2.1992 pověřená řízením školy*
Zdeňka Janošková	*11.2.1992 - 31.7.2002 ředitelka ZŠ*
Mgr. Stanislav Petružela	*1.8.2002 - dosud*

Seznam učitelů působících na Měšťanské škole a Základní škole v Zubří od roku 1935

B

Balášová Alena
Bartoníčková Hana
Barošová Petra
Boháčová J.
Blešová Marie
Brokšová Marie
Busek František
Bánovská Františka
Bartoněk Ctibor
Bednárek Stanislav
Boráková Jiřina
Brichtová Libuše
Bublíková Alžběta

Č

Čechová Štěpánka
Černoch Jan

D

Daehnová Olga
Dobšová Marie
Dorčák Ladislav
Drbušková Milena
Drozd Jan
Dobeš Vladimír
Dohnal Bohuslav
Dorňáková Olga
Dreslerová Zdenka
Dufková Helena

E

Ejemová Zdenka

F

Fac J.
Flesarová Jana
Frankovič Jindřich
Frydrychová Marie
Fišerová Květoslava
Formánková Jaroslava
Franz Jan

G

Gazdová Kateřina
Gygarová Marie
Glacová Anna
Gürtlerová Zdenka

H

Halamíčková Ludmila
Hanáková Libuše
Havlíček Richard
Hegr Blahoslav
Hemzalová Lidmila
Holišová Zora
Hrušková Ludmila
Hubová Vlasta
Hýžová Jaroslava
Hambálková Svatava
Hauser Jaroslav
Hegarová Jana
Hegrová Silvie
Holčáková Zdenka
Horák Josef
Hubeňák Josef
Husičková Věra

CH

Christová Anna
Chvapilová Olga
Chytilová Soňa
Chumchal Milan
Chytilová Jiřina
Chytil Oldřich

I-J

Inruchová Jiřina
Jalůvková Miroslava
Janczyková Miroslava
Janírková Věra
Janoš František
Janošková Zdenka
Janušová Šárka
Jaroňová Marie
Jelínková Eva
Janáková Ludmila
Janhuba Vladimír
Janišová Drahomíra
Janošková Růžena
Janošová Marie
Ježíšek Jaroslav
Jasná Růžena
Jurečka Jaroslav

K

Kaďůrek Jaroslav
Kasalovský Alois
Kerlová Milena
Klein Milan
Koláček Jan
Kovář Jaroslav st.
Kovářová Oldřiška
Králiková Miroslava
Krausová Olga
Krečmer Jaroslav
Kristová Olga
Kroupa Oldřich
Krůpová Renata
Kubínová Bedřiška
Kytlica Josef
Kaďůrková Milada
Kašová Martina
Kinzlová M.
Klimentová Jitka
Kolková Helena
Kovář Jaroslav ml.
Kovářová Věra
Kraus František
Krčmová Vlasta
Kremerová Eva
Kroupa Jaroslav
Krupová Marie
Křenková Anna
Kubiš Josef

L

Liberda Rudolf
Lišková Arnoštka

M

Machová Věra
Maláčová Františka
Mandulová Eva
Martinek Ludvík
Melichařík Zdeněk
Mičkalová Zuzana
Mika Jiří
Mikulenková Jana
Mynář Jan
Makuch Karel
Malina
Martinátová Svatava
Matzner Jan
Menšíková Dobromila
Mičulková Ivana
Mikischová Helena
Mokrošová Alena

N

Nečasová Bohumila
Němcová Aloisie
Němec Josef
Nohavica Alois
Novotný Jaromír
Nedomová Ema
Němcová Dobromila
Nepustilová Milada
Novotná Drahomíra
Novotný Zdeněk

O

Ondruchová Marta
Ondřejová Petra

P

Palátová Simona
Pavlíčková Františka
Pegnerová Marie
Petruželová Alena
Pilečka Gustav
Pipková Jarmila
Polách Josef
Pokorný Čestmír
Poruba Vladimír
Pšenicová Zdeňka
Pavelková Miroslava
Pegner Zdeněk
Petružela Stanislav
Petřeková Olga
Pilečková Kamila
Pitáková Jana
Pokludová Dana
Pokorná Dáša
Posoldová Anna
Pyrchalová Marie

R-Ř

Rezková Věra
Rund Eduard
Řezníček Bohumil
Rousová Libuše
Růžička Vilém
Řezníčková Štěpánka

S-Š

Sadílek Josef
Sadláčková Eva
Sekaninová Františka
Slámová Jarmila
Sobotková Jolana
Spáčil Josef
Staňková Jarmila
Stoklasová Božena
Stromšík Oldřich
Strýček Jaromír
Světová Květoslava
Šádková Armela
Šeligová Ludmila
Šimurdová Alena
Šírová Hana
Škrabal František
Šnajdrová Marie
Šušlík Josef
Sajverová Marie
Seige Emil
Skalková Vladimíra
Slíva Jan
Sokol Jan
Staňková Eliška
Stiblerová Marie
Straková Věra
Stromšíková Věra
Stuchlíková Miluše
Svozilová Antonie
Ševčíková Vladimíra
Šíchová Marie
Šíra Miroslav
Šišák František
Škubalová Jana
Špatenková Eliška
Švajdová Marcela

T

Tabášková A.
Těšínský Oldřich
Trčala František
Táborská Květa
Tkadlecová Dana

U

Ulrychová Šárka

V

Vaculín Jaroslav
Valas Oldřich
Vašut Stanislav
Vaváčková Ludmila
Vepřek Vladimír
Vinklárková Ludmila
Vořechovská Blažena
Vyškovský Bohumil
Vaculín Josef
Vařeková Kazimíra
Vašutová Jarmila
Venclová R.
Veselá Jana
Vinklerová Marie
Vraj Theodor

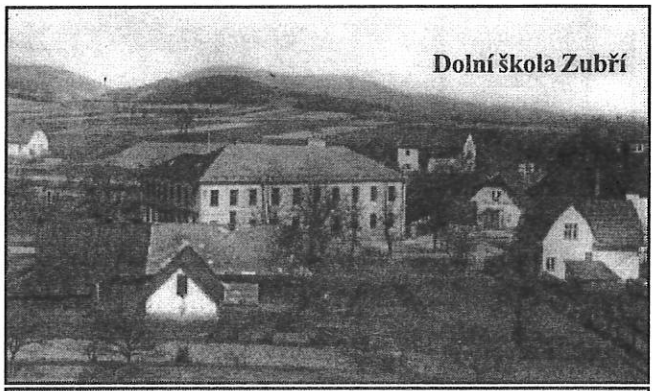
Z-Ž

Zahálková Milena
Zemanová Helena
Zollichová Libuše
Zvolská Jiřina
Zvolský Ondřej ml.
Zůbková Milada
Žilinská Lucie
Zajíc Miroslav
Zetek Oskar
Zrůnková Stanislava
Zvolský Ondřej st.
Zvonková Josefa
Zubková Pavla

Seznam vychovatelek působících ve školní družině a školním klubu při ZŠ Zubří od roku 1953

Bahnerová L.
Cibulcová Eva
Dobešová Jaroslava
Fabiánová Zdeňka
Hermanová Milada
Janošková Marcela
Michalová M.
Pražáková Eva
Velecká Františka
Baslová Petra
Davidová Lenka
Dvořáková Růžena
Hemzalová Libuše
Horáková Emilie
Juřičková Jaroslava
Novotná Olga
Prejzková Iva

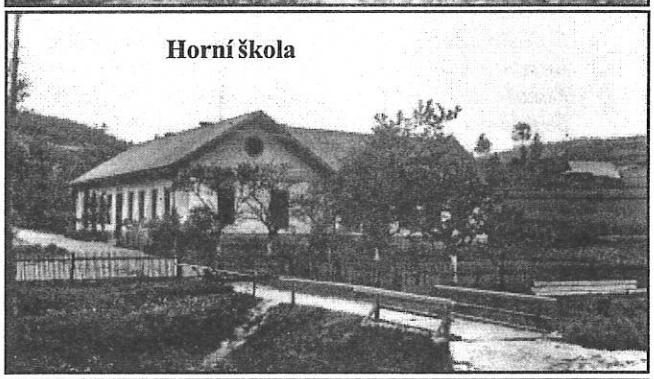
Omluva čtenářům:
Ve školním roce 1999-2000 se ve škole učilo 614 žáků nikoliv 14 žáků, jak bylo nesprávně uvedeno v lednovém Povídání o Zubří.



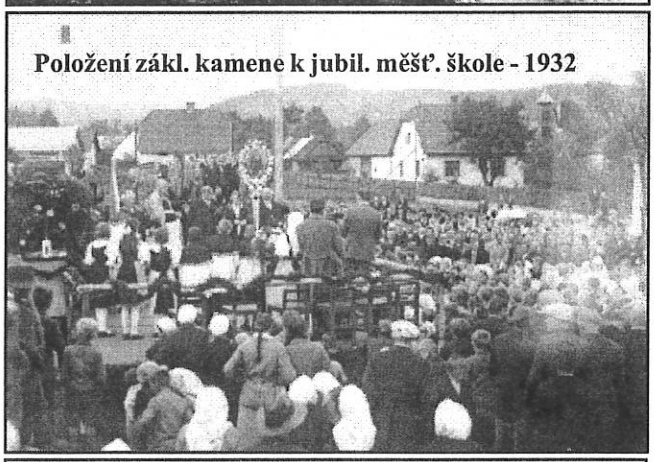
Dolní škola Zubří



Škola na Starém Zubří



Horní škola



Položení zákl. kamene k jubil. měšť. škole - 1932



Jubilejní měšťanská škola T. G. Masaryka

(pokračování příště)

Znak pánů z Krásna

POVÍDÁNÍ O ZUBŘÍ

Volné vyprávění o historii valašské obce Zubří od jejího založení až do dnešních dnů.

Díl „C" - Historie spolků, organizací a škol

6.

Pokusná pole pícninářské stanice travinářské na Krůpově v Zubří



Zemědělská výroba na valašsku po první světové válce byla na nízké úrovni. Pole byla zamokřená, výnosy obilovin, brambor i pícnin malé. Na lukách i pastvinách rostly nekvalitní pícniny a dojivost krav, přírůstky skotu byly malé. Proto peníze scházely v každém hospodářství. Většina polních prací se prováděla ručně.





Emanuel Vencl

Zlepšení hospodářských i kulturních podmínek tohoto kraje nastalo s rozvojem školství. Hospodářská škola byla zřízena v roce 1894 v Rožnově a jejím ředitelem byl jmenován Emanuel Vencl.

Počátkem roku 1920 byla tato škola přejmenována na Zemskou hospodářsko-lukařskou školu. Rovněž při této škole byla v roce 1920 zřízena Krajská stanice pro pícniny, kde až do roku 1925 byl jejím vedoucím Emanuel Vencl. Tak vznikl nový obor pěstování travních semen ve kterém se uplatnil vliv této školy. Když byl zvolen poslancem Národního shromáždění, tak měl teprve větší možnosti, které využíval ke zlepšení hospodářských i kulturních podmínek kraje. Zajišťoval subvence na meliorace, školství a veškerou zemědělskou činnost. V roce 1925 požádal o uvolnění z funkce vedoucího stanice.



Dr. Ing. Brada

Vedoucím stanice v Rožnově byl dne 15.12.1925 jmenován Zemským výborem Dr. Ing. Brada, který nastoupil na stanici již v roce 1923. Zde spolupracoval s Emanuelem Venclem na koncepci této stanice, která navazovala na výsledky Lukařské-pastevní jednoty v Rožnově, která propagovala rozorání málo výnosných luk a pastvin. Pro jejich obnovu byla potřeba osiva, trav a jetelovin, kterých byl nedostatek a hodně se dovážela ze zahraničí. Pro naše horské podmínky nebyly vhodné. Prvé pokusy a výsevy trav se zakládaly na školním pozemku, později u několika zemědělců v okolí Rožnova. V roce 1923 byl přijat pro zakládání a ošetřování polních pokusů hospodář - Miroslav Španihel, který měl na starosti sledování semenářství trav, pícninářskou hodnotu i vliv vzdálenosti řádků.



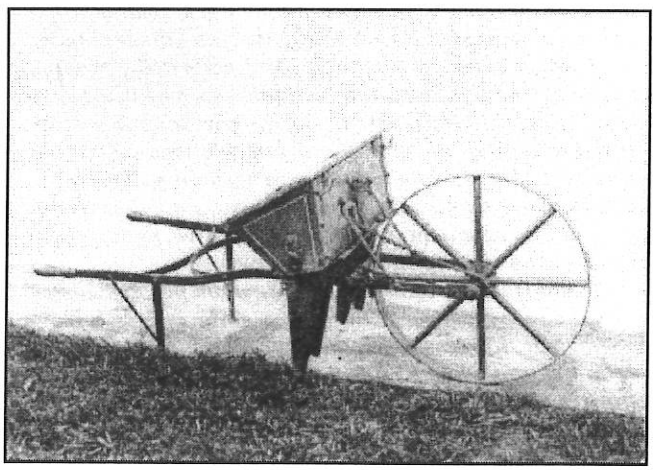
Dr. Ing. Demela

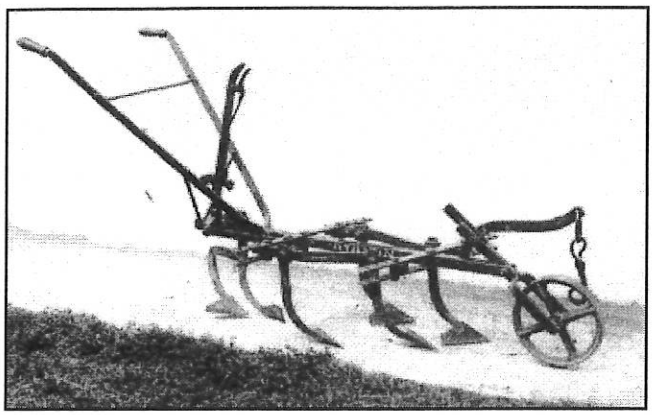
Jako další odborník na pícninářskou tématiku byl do stanice přidělen 1.1.1925 Dr. Ing. Demela.

Hlavní úkol této stanice byl - vypěstovat travní semena pro zakládání luk a pastvin. Proto již v roce 1924 se začal opatřovat výchozí materiál z horských oblastí aby vyšlechtěné odrůdy snášely drsné podmínky a nevymrzaly. Vhodné trsy s trav, které vyhovovaly sledovanému účelu se vykopaly a vysazovaly na pokusná pole, kde se ponechaly jen vybrané trsy-jedinci. Šlechtění se provádělo výběrem nejlepších trsů a jejich potomstev. Sledovalo se olistění, stravitelnost listů, stébel, dobrý zdravotní stav, stejnoměrné metání, chutnost píce a nesmělo se zapomenout ani na produkci semen, aby byla zajištěna reprodukce a rentabilita pěstování.

Množení trav na semeno bylo velice výhodné, zvláště pro menší zemědělce přesto, že hlavně řádkové kultury daly hodně práce. Pěstitel při objednávce osiva napsal výměru pozemku, délku a šířku řádku a stanice na každý řádek navážila do sáčků potřebné množství osiva. Řádky na poli se vyznačily znamenákem a ručně se osivo vysévalo. Po sklizni krycí plodiny se prováděla okopávka, přihnojení a selekce jiných druhů trav a jetelů.

Sečení se provádělo kopsou nebo žací lištou a vázaly se





panenky. Odebraná travička se v horní části se semenem přehnula tak, aby semeno bylo schováno ve středu panenky. Horní část se převázala, spodní se kruhovitě rozšířila a byla posazena na zem. Po doschnutí za několik dnů se suchá travička nakládala na vůz vyložený plachtou, aby semeno nepadalo.



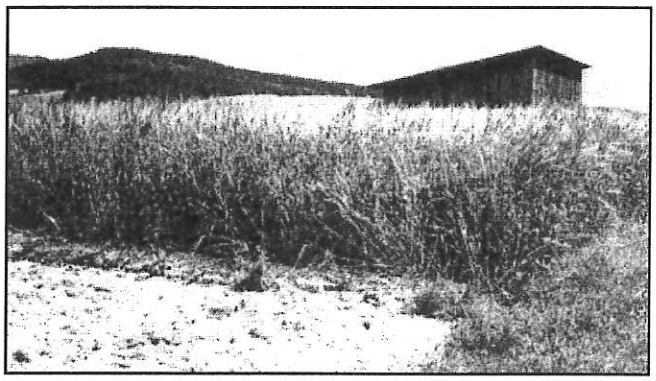
Rozdělení sklizně - trávy, se sklízely před obilovinami, to bylo výhodné pro odlehčení prací ve žních. Nám vždy předhazovali a záviděli zemědělci z jiných okresů, že my na horách sklízíme trávy za pěkného teplého počasí, ale oni řepu za plískanic bláta a zimy. Však i s travičkami byly problémy, zvláště s určením doby zralosti. Nám nejvíce vadilo, že semeno dozrálo obyčejně v sobotu, nebo v neděli a muselo se sklidit, aby osivo nevypadalo.



V dalších letech se činnost stanice ve šlechtění i výzkumu, čistění semen stále rozšiřuje. Pěstitelů, množitelů travních semen přibývá a na jejich přání i pro zjednodušení evidence prodeje osiv bylo v r. 1930 založeno Sdružení množitelů travních semen v Rožnově, které mělo velký význam nejen pro množení, čištění, míchání travních směsí, ale i pro osvětu. Vydávaly se čtyřikrát ročně Pícninářské zprávy, hlavně však byl zajištěn odbyt trav a dobré zpeněžení. Zde měli zemědělci jistotu, že za dodaná osiva dostanou zaplaceno. Po dodání osiva do čističky dostali zálohu, po vyčištění doplatek. Také na protiúčet si mohli odebrat osivo, pytle, plachtu do vozu a koncem roku se vše zúčtovalo.

Množení travních semen bylo v té době pro zemědělce velice výhodné. V přepočtu na výnosy obilovin bylo u travních semen až třikrát větší zhodnocení.Dostal-li zemědělec z jednoho hektaru trav až 10 000 Kč, tak to bylo v roce 1938 moc peněz. Proto se také množení travních semen rychle rozvíjelo.

Doktor Brada a doktor Demela koupili od Jaroslava Krupy v Zubří pozemky a to od Lipek po příčnou cestu, které pronajali stanici na její výzkumy. Tyto pozemky plně vyhovovaly pro stanovené účely. Byly odvodněné, dobrá přístupnost pro veškerou mechanizaci a blízko Rožnova. Proto stanice pro zajištění provozu polních pokusů staví na tomto pozemku dosti prostornou kůlnu na nářadí i sociální zařízení pro dělníky.

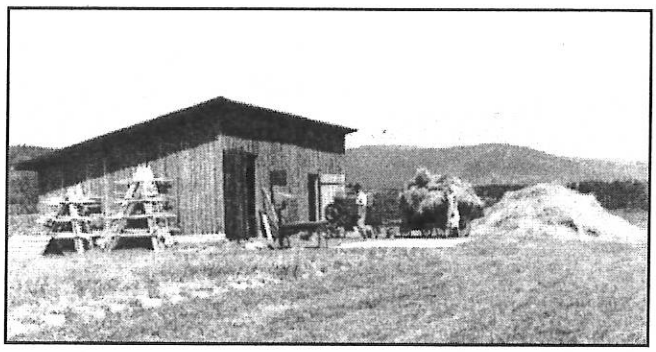


Stanice stále věnuje pozornost agrotechnice, zakládání, ošetřování i sklizni těchto pícnin.

Ovsík vyvýšený, ovsík žlutavý, kostřava luční, lipnice luční, lipnice úrodná, psárka luční, lipnice hajní, psineček bílý, bojínek luční, srha laločnatá, poháňka hřebenitá, jílek anglický, jetel červený, štírovník.

Nové poznatky v agrotechnice při zakládání trav na semeno, podsevy luk a pastvin, stanice publikuje v tisku, organizuje školení i osobní návštěvy u pěstitelů jednotlivými pracovníky. Zde již ve výzkumu pracuje pět odborných pracovníků a devět dělníků. V roce 1934 nastupuje do stanice jako praktikant Alois Jurečka.

Na pokusných polích na Krůpově je již zaměstnáno 4-6 žen a jeden vedoucí mimo odborných pracovníku z Rožnova. Na těžší práce, plečkování, sečení, odvoz je přidělen jeden pár koní s kočím. Tato polní skupina se stará o celý provoz na poli i výmlat trav na semeno.



Rok 1940 je pro celou činnost stanice velmi významný. V tomto roce byla přiznána originalita Rožnovskému šlechtění a do listiny povolených odrůd jsou zapsány odrůdy těchto travních druhů.

Kostřava červená výběžkatá, kostřava luční, ovsík vyvýšený, ovsík žlutavý, lipnice hajní, srha laločnatá, lipnice luční, psárka luční, poháňka hřebenitá, jílek vytrvalý, jílek mnohokvětý, psineček bílý, bojínek luční, jílek jednoletý, lipnice úrodná.

Zájem o pěstování travních semen roste a ve Sdružení pěstitelů v roce 1941 je již více jak 2 000 množitelů pěstujících trávy asi na 2 100 ha. Ve šlechtění se dále pokračuje, řešily se však i problémy s hubením plevelu, hnojením lučních porostů a jiné.

Byl zde také založen pokus: vliv každoročně opakovaného minerálního hnojení trvalých umělých luk na jejich výnos a botanické složení. Bylo založeno osm parcel šestkrát opakovaných. Množství živin: 60 kg N, 80 kg P, 120 kg K, hnojeno vždy na podzim.

(pokračování příště)

Znak pánů z Krásna

POVÍDÁNÍ O ZUBŘÍ

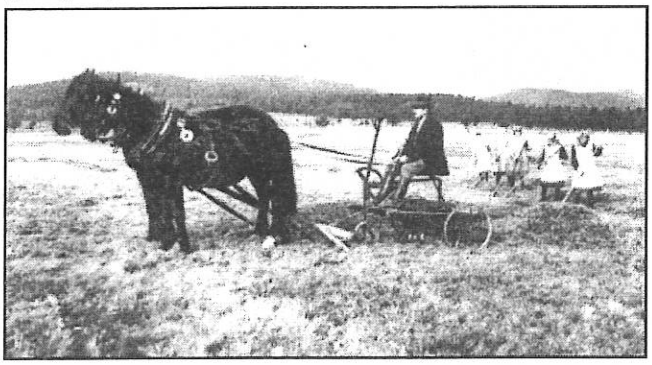
Volné vyprávění o historii valašské obce Zubří od jejího založení až do dnešních dnů.

Díl „C" - Historie spolků, organizací a škol

7.

Závěrem pokusu bylo zjištění, že během deseti let výnosy sena na umělých lukách nezadržitelně klesají, třeba-že v prvních pěti letech dosahují nejvyšších hodnot.

Ani opakované vysoké dávky plného hnojení nemohly tyto vysoké výnosy zaručit. Vysoké výnosy se udržují jen prvních pět až šest let. Později je účelné umělé louky zorat a zase založit.



Zajímavý byl také úkol sledování chutnosti travních druhů. Podle chutnosti, výnosnosti a vytrvalosti, lze zkoušené trávy shrnout do tří následujících skupin./Ing. Ramík/

1. Velmi vhodné: Jílek vytrvalý, bojínek luční, psineček bílý, kostřava červená

2. Méně vhodné: Lipnice luční, srha laločnatá, psárka luční, ovsík žlutavý

3. Nevhodné: Ovsík vyvýšený, poháňka hřebenitá, jílek mnohokvětý, lipnice úrodná

Na zjišťování chutnosti trav na pastvinách působí mnoho různých vlivů, jako je stanoviště, vlhkostní poměry, odrůda, vývojové růstové stádium a v neposlední řadě i individualita zvířat. Alois Jurečka již od roku 1949 se mimo jiné věnoval agrotechnice štírovníku růžkatého - byly zlepšeny tyto vlastnosti:

1. větší generativní ranost

2. větší vyrovnanost kvetení

3. větší bohatost kvetení

4. lepší vyrovnanost ve zrání

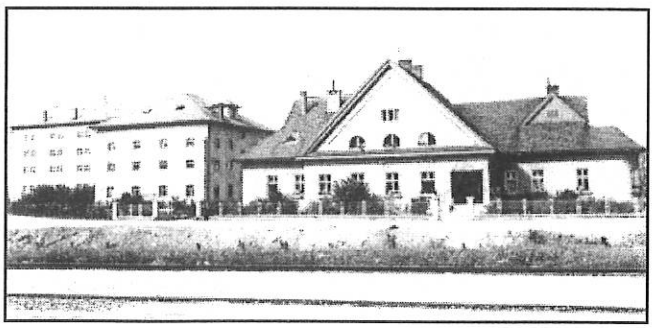
Jde o perspektivní odrůdu, která se uplatní krmnou hodnotou, nenáročností na půdu, vyrovnaností v porostu hlavně na dočasných a trvalých loukách a pastvinách.

Ve výzkumu pokračuje sledováním založených pokusů, pokračuje udržovací šlechtění rožnovských odrůd a na pokusných dílčích má polní skupina stále práci od jara až do zimy. Také slavení dožínek patřilo k polním pracím - ukončení žní. Ženy upletly dožínkový věnec, doneslo se jídlo a pití, pak při veselé náladě se slavila dožatá.



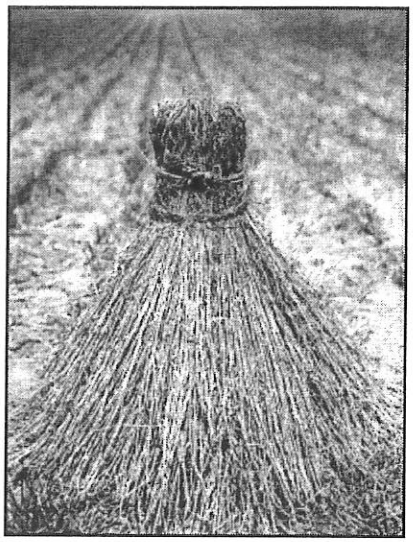
V roce 1948 dochází k reorganizaci a deliminaci podniku do jiných pracovišť. Organizace množitelů dosáhla ke dni 31.12.1948 4417 členů, ploch trav na semeno bylo více jak 5000 ha, ze kterých se ročně vyprodukovalo a prodalo 120 vagónů travních semen. Při těchto reorganizacích došlo ke zrušení Sdružení pěstitelů travních semen a práce související s množením, čištěním a distribucí přebírají jiné podniky. Reorganizacemi byla koncepce Výzkumné stanice rozbita. Teprve v roce 1960 po hospodářsko administrativním osamostatnění se vrátila ke svému původnímu poslání. Stává se hlavním pracovištěm na úseku výzkumu trav v ČSSR v nových velkovýrobních podmínkách. Rovněž dvůr Zubří je vrácen výzkumu, kde jsou větší možnosti pro velkovýrobní technologie.Také výzkum z pokusných polí na Krůpově se postupně převedl do zuberského dvora. Zdejší pozemky přebralo a rozoralo JZD, zrušila se i dřevěná kůlna. Zůstávají zde jen čtyři lipky se studánkou.

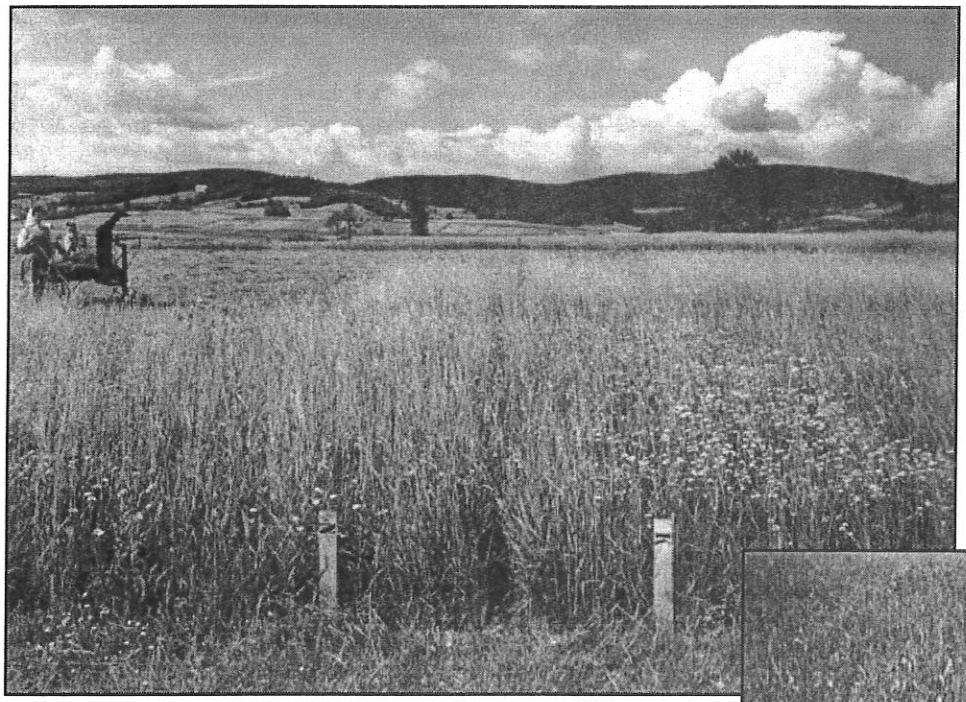
Výzkum nyní pokračuje na pozemcích zuberského dvora v nově postaveném areálu Výzkumné stanice. Upustilo se již od malovýrobních forem množení. Trávy se pěstují ve velkých celcích a sklizeň se provádí kombajny. Kdo se dnes zahledí do minulosti a zavzpomíná na zakladatele travního semenářství u nás na valašsku, vybaví se mu doktor Brada, jak se opírá o svůj čagan, chodí po zasetých pokusných políčkách a má připomínky k jednotlivým pracím. Jeho práce a práce spolupracovníků nebyla dosud doceněna. Vždyť to není jenom vyšlechtění těchto druhů trav a jetelovin, ale i jejich zhodnocení a využití. Rožnovskými travními semeny se každoročně zúrodnilo tisíce hektarů luk a pastvin, které dávaly a dávají vysoké výnosy kvalitní píce. Tím se zvýšila intenzita chovu skotu i příjmy do zemědělství. Rovněž nebyl zanedbatelný ani vývoz travních semen do zahraničí, kde zvláště po lehkých druzích byla veliká poptávka. Na závěr cituji část projevu Dr. Brady k 50 letům trvání Výzkumné stanice: „Stál jsem u její kolébky, začínal jsem zcela z ničeho, nebylo žádného vzoru, ale byla zde velká snaha něco dobrého vytvořit, co by pozvedlo v té době ještě zanedbané a opomíjené valašské zemědělství, co by podpořilo v těžké práci pilné valašské zemědělce. Byla to práce na tehdejší dobu a prostředky, které jsme měli k dispozici mimořádná, neměla obdoby a nebyla dosud překonána."



Jako svůj odkaz zanechali Dr. Brada i Dr. Demela se svými spolupracovníky množství odborných publikací, které napomáhají i dnešní generaci při řešení nelehkých vědeckovýzkumných úkolů v pícninářství. Je třeba přát, aby i v dnešní době bylo v jejich započaté práci úspěšné pokračováno.

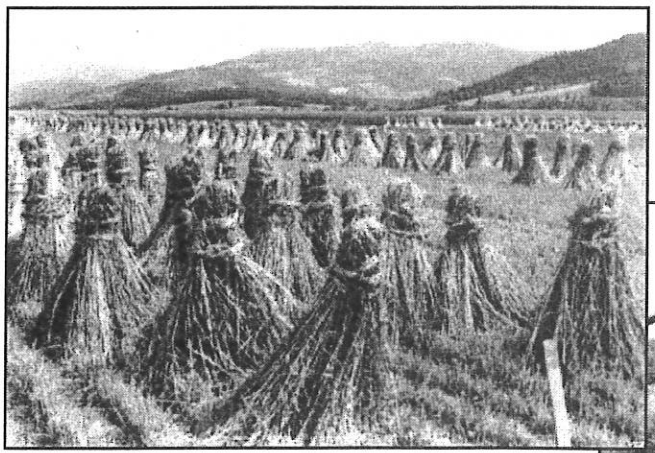






Autor: Ing. Ondřej Divín
Fotografie: archiv autora
Rok vydání: 2003









Znak pánů z Krásna

POVÍDÁNÍ O ZUBŘÍ

Volné vyprávění o historii valašské obce Zubří od jejího založení až do dnešních dnů.

Díl „C" - Historie spolků, organizací a škol



8.

Sokol Zubří 1897 - 1918

část 1.

„Vyhráli jsme", jásal Eduard Grégr, když několik nadšenců v Praze se dočkalo konečného schválení Tyršových stanov českého tělocvičného spolku. Psal se 27. leden 1862. Zrod spolku nebyl jednoduchou záležitostí. Jednak to byl boj uvnitř o náplň činnosti a hlavně taktický boj s ústřední mocí Rakousko-Uherskou. 16. února 1862 ustavující valná hromada zvolila starostou Jindřicha Fügnera, místostarostou dr. Miroslava Tyrše a několik dalších funkcionářů. To byl začátek Sokola v Čechách. Vznik sokolských jednot na Moravě nedal na sebe dlouho čekat. Již v roce 1868 je v kronikách zmínka o tom, že i na Moravě se jejich počet zvětšil. Brno, Kroměříž, Valašské Meziříčí. I když z Valašského Meziříčí je pouhých 10 km, cesta k založení T. J. Sokol Zubří byla trochu časově delší. Prvopočátky zrodu byly v roku 1897, kdy i u nás se sešlo několik nadšenců, kterým nebyla lhostejná výchova a chování spoluobčanů, zejména mládeže. Záznam z kroniky: „Mládež zuberská byla zanedbaná, ponechána sama sobě, zmítaná jsouc vášněmi a náruživostmi, jako jsou pitky, karty, nezřízený a nemravný život... atd." To jsou slova místního učitele Karla J. Obrátila. Začal ochotnickým divadlem. S pomocí obchodníka Františka Šimurdy a učitelského sboru uskutečnil první divadelní představení v Zubří vůbec. V přípravách, divadelních zkouškách je prvopočátek T. J. Sokol Zubří. Shodli se, že by se dalo výchovně působit na mládež založením spolku, aby mládež byla soustředěna v šik, čelící těm nástrahám, jichž výsledkem je bídný stav lidu valašského. „Založme Sokola" - tak promluvil učitel K. J. Obrátil. Přidal se k nim i občan Labounek. Vypracovali a sepsali stanovy, které přiložili k žádosti c. k. hejtmanství o povolení spolku. Pro nepatrnou chybu byly vráceny. Po úpravě znovu zaslány k projednání. Stanovy byly schváleny 13. prosince 1897. Stanovy jsou velmi obsáhlé, proto jen krátký výběr:

§ 1. Spolek se nazývá Tělocvičná jednota Sokol a má sídlo v Zubří.

§ 2. Účelem spolku jest povznesení tělesných a mravních sil v lidu českém.

§ 3. Účelu toho domáhá se spolek:

a) pěstováním cvičení tělesných všeho druhu,

b) pořádáním veřejných cvičení, závodů a slavností nepolitických,

c) vyučováním mládeže tělocviku,

d) pořádáním společných výletů, zábav, divadelních představení,

e) přednáškami, rozpravami a spisy o záležitostech, účelu spolku se týkajících a šířením znalostí tělocviku vůbec,

f) podporou záslužných podniků národních,

g) styky s jinými spolky tělocvičnými a sdružením se s nimi ve svazek župní,

h) zřízením knihovny a pěveckého odboru,

l) užitím všech prostředků zákonitých, jimiž by účelu spolkovému prospěti se mohlo.

Další části stanov pojednávají o spolkovém jmění, složení členstva (zakládající, činné, přispívající), práva a povinnosti členů, správa jednoty, volební způsob, složení výboru - jeho činnost, dozor účetní, kroj a prapor, smírčí soud, zrušení spolku.

Takto vypadá podrobný plán činnosti T. J. Sokol v Zubří a bude zajímavé sledovat uskutečňování závazných úkolů v jeho dobách růstu, stagnace a konečného stádia zrušení. Až tam se dostane naše povídání.

Činnost T. J. Sokol v Zubří byla zahájena slavnostní valnou hromadu 9. ledna 1898, kdy byla současně uvedena divadelní hra Václav Hrobčický z Hrobčic. Přes všechny obtíže s obsazováním rolí členy, hra se uskutečnila, měla úspěch morální, méně finanční. Dva zajímavé poznatky však je třeba připomenout. Výtěžek byl věnován na vánoční stromek pro chudé děti a mezi herci se objevilo jméno sl. Schobrové - známé učitelky ručních prací, obětavé, svědomité pracovnice společenských organizací.

Ne všichni přáli novému spolku zdar a klid činnosti. Brojilo se proti divadlu, takže „hned od počátku jsme u překážek velkých". Tak už to bývá, že i dobrá myšlenka je ničena z neznalosti a zášti.

Valná hromada získala 32 členů, zuberských občanů. Jejich profese: učitel, nadučitel, hostinský, rolník, krejčí, košíkář, nádeník, zedník, obchodník, truhlář, řezník, dělník. Prvním starostou se stal Čeněk Krupa (starosta obce), náčelníkem K. J. Obrátil a dalších 5 členů výboru. Zdravici k valné hromadě zaslal župní starosta br. Michal Urbánek: „Novému ohnivu v bratrském řetězci sokolském našeho Valašska iskrné NAZDAR!"

Boj teprve nastává. Je před obecními volbami - političtí makléři chtějí ubit nepolitické novorozeně! Nadšenci se odhodlali zažádat obec o pozemek vhodný pro stavbu tělocvičny. Shánělí i finanční pomoc. Tenkrát to neuspělo i když příspěvky docházely i z Čech, dokonce i od Čechů z Vídně.

Cvičilo se na fojtství v úterý a v pátek večer bez nářadí. Ještě téhož roku byla zakoupena bradla za 50 zlatých. Darem obdrželi kozu v ceně 35 zl. Aby se pokladna vzpamatovala K. J. Obrátil sepsal „Sokolský katechismus" ve prospěch stavby tělocvičny, který však byl vytištěn opožděně a ne v požadovaném množství. Finanční situaci to nevyřešilo. Cvičilo se po celý rok 1898. Vinou pokladníka upadla jednota do dluhů. I přesto se uskutečnily vycházky ve stejnokrojích. Zpočátku nesměle, později se zpěvy a vtipkováním. Výlet zuberského Sokola se konal 17. července 1898 za účasti Sokolů z Valašského Meziříčí a Rožnova p. R. Členové se také scházeli k nácviku sborového zpěvu. Rovněž byly konány přednášky pro členstvo o Fügnerovi a Tyršovi. Trvajícími útoky zvenčí byl narušen i vzájemný vztah a spolupráce členů výboru. To se vyřešilo novými volbami 10. února 1899. Noví funkcionáři dokázali zlou situaci vyřešit - prostě spolek zvelebili. Byly potíže s místností, kde se dosud cvičilo. Vzali za vděk vyprázdněné stodole, cvičilo se na mlatě a na dvoře. To se ani nechce uvěřit, že by bouři s krupobitím mohli přivolat tehdejší cvičenci Sokola s míčem, jak byli obviněni jednou zuberskou hospodyní. Svízelná situace pro osvětovou činnost spolku. Cvičení pokračovalo, konalo se zase veřejné cvičení. Cvičilo se na bradlech, mety, výdrže a váhy. Další družstvo cvičilo na koze. Hosté z Rožnova cvičili na hrazdě. Také byly nacvičeny skupiny a předvedeny s velkým úspěchem. Před cvičením na nářadí cvičili zuberští i rožnovští sokoli prostná při hudbě. Byla to prostná ze III. sletu všesokolského, to je z roku 1895. Morální i finanční výsledek byl velmi dobrý, výnos byl použit na zakoupení dalšího tělocvičného nářadí.

Situace se vyjasňuje odchodem nepřítele, nepřejícího tělovýchově a vůbec osvětové činnosti. Mění se složení výboru. Starostou zůstává Čeněk Krupa. V roce 1900 byla činnost jednoty všestranná podle stanov. Plesalo se, cvičilo se, hrála se divadla. Bylo mnoho činných, ale vždy mezi nimi

upoutá jméno sl. učitelky Marie Schobrové. Její výpomoc při plesu nebo ochotničení v divadelních hrách je opravdu záslužná. Při každé akci je patrná dobrovolná, neplacená práce pro spolek a občany vůbec. Pro předvádění divadelních her bylo zapotřebí nejen místností, ale i jeviště. „Za potřebné dříví ke stavbě jeviště vzdány srdečné díky p. úředníkům z Hamer." Zkoušelo se v Hamrech i ve dvoře, který až v naší době podlehl demoličnímu výměru. Jednota prožívala dny úspěšné, kterých ale brzy začalo ubývat. Narušování z venčí se znovu objevuje. Spolek nepolitický, ale přece se vyskytly mezi členy černé ovce, které by raději viděly zánik Sokola v Zubří.

Tímto dnem, t. j. 24. března 1900 končí záznam o činnosti spolku. Později kronika uvádí, že jednota byla v úpadku. Je psáno: „Bylo to hospodářství lidí, kteří zásad nezapomenutelného Tyrše a Fügnera nedbali. Mnozí se nechali zvolit do různých funkcí a jednotu přímo vysávali. Několik snaživých poctivců, ale podkopovou činnost zmoci nemohli."

Oživující akce Sokola v Zubří se podařilo několika členům bratrské jednoty Sokol z Valašského Meziříčí. Karel Vyznar, Jaroslav Zvihan, Jaroslav Kroupa, Inocenc Cibulec, Ludvík Šimurda a Ludvík Mikulenka ze zuberské jednoty debatovali 16. května 1905 s br. Divokým, Chrastinou, Špačkem o příčinách úpadku jednoty. Na doporučení br. Chrastiny, náčelníka T. J. Sokol Valašské Meziříčí, aby výbor jednoty zuberské byl posílněn několika novými členy, byla 23. července 1905 konána valná hromada v hostinci na Šeňku. Starostou byl opět zvolen Čeněk Krupa, starosta obce Zubří. Tato kumulace funkcí nebyla pro jednotu štěstím, jak se později ukázalo. Byl volen více jako čestný starosta, jeho práci však většinou vykonávali jiní funkcionáři. Nový výbor měl práce až příliš. Majetek nebyl léta přesně nebo vůbec evidován. Velkou zátěží byly dost značné dluhy, které vznikly koupí těl. nářadí na úvěr. Ten se nesplácel. Hospodaření bylo nezodpovědné. I přes tyto potíže výbor se usnesl uspořádat 13. srpna výlet a veřejné cvičení na louce u Bečvy. Pomoc přišla z Valašského Meziříčí a Rožnova. Výlet se uskutečnil 20. srpna 1905 se zdařilým úspěchem. Zejména zapůsobilo vystoupení meziříčského Sokola.

Ze zprávy výboru je patrné, že se cvičilo každou neděli pilně. Vyskytly se problémy s vedením pokladny bývalým pokladníkem. Vše se řešilo, ale pomalu. I problém s pozemkem jednoty, který byl prokazatelně zakoupen od obce Zubří za cenu 5 zl. ve výměře 1000 m². (Smlouva ze dne 7. února 1898.) Pro řešení hospodářských, existenčních a jiných problémů se nějak vytratily zprávy o tělovýchovné a vzdělávací činnosti. Jen stručná zpráva náčelnikova: „Cvičilo se jako dosud každou neděli a svátek v jednom družstvu s průměrnou návštěvností 7 cvičenců". Stav členské základny neuveden. Rok 1906 začíná se stejnými problémy, jako rok předcházející. Splácení dluhů, vyrovnání nepořádku v účetnictví bývalého pokladníka. 14. ledna 1906 se konala valná hromada T. J. Sokol Zubří. Zdá se, že začínají lepší časy. Splácejí se dluhy, byl navrácen zadržený majetek - těl. nářadí. Opět začal pulsovat nový život v jednotě. Počet činných členů 18, z toho 1 odešel na vojnu a 1 vystoupil. Přispívajících členů v tomto roce bylo 13, zakládajících 2. Cvičilo průměrně 9 cvičenců ve 23 cvič. hodinách (nedělních - důvod: zaměstnání cvičenců ve všedních dnech často i mimo obec). Zase byl zvolen starostou br. Čeněk Krupa, náčelník br. Vyznar Karel. Jednatelem na schůzi výboru byl zvolen br. Zdvihan Jaroslav, pokladník br. Zdvihan Kajetán.

Cvičilo se dle náčelníka obvyklým způsobem. Jednatel měl snahu uvést do pořádku celkový život jednoty a zejména se zajímal a prosazoval, aby byly řádně spláceny dluhy a vymáhány pohledávky. Zdá se, že jeho hlavním snažením byla náprava ve věci t. z. prodeje sokolského stavebního pozemku, který jednota získala od obce. V době, kdy jednota nevyvíjela činnost, o tento pozemek přišla. Byl to vlastně vnitřní boj v jednotě. Jednatel se snažil o nápravu v této věci, ale jeho úmrtím se kausa „pozemek" ztratila do nenávratna. Není z čeho čerpat, osudy místního Sokola od roku 1906 do roku 1910. Stalo se zásluhou jedince, br. Al. Kerleho - učitele, který se snažil o oživení činnosti.

V lednu 1910 valná hromada zvolila do výboru nové členy. R. Willert, J. Mališ, J. Mikulenka, Al. Kerle, J. Šimek, náčelník Ludvík Šimurda. Staronový starosta Čeněk Krupa. Jednatel Al. Kerle, pokladník R. Willert. Ze zprávy vyplývá, že v roce 1909 se vůbec necvičilo - nebyla místnost. Přibylo 18 nových členů. Nový cvič. sál byl u br. Bímy (Hostinec pod Lipůvkou). Cvičení nabíralo pomalu obrátky. Hrála se divadla. Byl pořádán ples i členská základna se zvětšovala. V lednu 1911 jednota opět zažádala obecní úřad o prodej místa na stavbu sokolovny. Výbor zůstává ve starém složení. Stav členů 43. Udržovala se hlavně divadelní činnost, kterou se získávaly finanční prostředky potřebné pro život jednoty. Hrála se divadla, konány výlety za účasti br. z Rožnova a Valašského Meziříčí a Frenštátu p. R. Cvičení upadalo, jelikož nebyla místnost. Teprve koncem listopadu propůjčil br. Fr. Adamec místnost na cvičení v budově Šeňku. Také v roce 1912 družstvo mužů vystupovalo v Rožnově p. R. Doma bylo veřejné cvičení až 9. září za spoluúčasti cvičících z Rožnova. Cvičili žáci, žačky prostná, ženy reje. Muži prostná a nářadí. Většinou to byli cvičenci z Rožnova p. R.

Jako cvičitel zuberského družstva se objevuje jméno František Mikulenka, tehdá cvičenec Sokola Židlochovice. Nácvik družstva prováděl v budově Šeňku. Za nepříznivého počasí se cvičilo i ve chlévě, kde prý nebyla nouze o blechy. Při příznivém počasí se cvičilo na ulici. Cvičilo se v 69 hodinách, průměrná návštěva 9 mužů. Také divadelní činnost v tomto roce za vedení br. Al. Kerleho byla velmi dobře hodnocena. V roce 1913 až do září nebyla žádná těl. činnost. Necvičilo se. V září se opět v Zubří objevil br. František Mikulenka, bednář. Měl dovolenou před narukováním - nástupem vojenské služby. Vyburcoval další členy z útlumu, odnesli těl. nářadí od Adamců ze Šeňku do dolní školy. Do místnosti, kterou obecní úřad, místní školní rada poskytla ke cvičení.

Po nastoupení vojenské služby převzal úlohu cvičitele br. Klas z Rožnova p. R. Rok 1914 je památný nejen počátkem I. světové války, ale i útokem místních občanů proti používání školy Sokolem. Selský rozum zvítězil i na úřadech nad zpátečnictvím, úřady neshledaly, že by muži cvičící bez košil ohrožovali mravy místních děvčat. Cvičilo se dále, až čilý ruch byl přetržen válkou. Polovic členstva rukuje na frontu. Veškerá činnost v zuberském Sokole ustala. Doma zůstalo jen 13 bratří - staří a nejmladší. V září přichází na dovolenou jako lehce zraněný vojín Fr. Mikulenka a snaží se obnovit činnost. Ale již v listopadu musí zpět na frontu. Činnost ustává. Br. Mikulenka se vrací koncem roku 1915 jako poloviční invalida. V Sokole se hned hlásí u br. J. Adámka, který vedl správní činnost. Necvičilo se z důvodu odchodu aktivních členů do války. Poslední těl. hodina v roce 1915 byla v březnu. V roce 1916 se podniká akce na obnovení cvičení. Vládl všeobecný strach. Sokolské cvičení bylo na úředních místech považováno za rebelentství - za odboj proti monarchii.

V roce 1917 členové sehráli dvě divadelní představení. Většina herců byli nováčci. Za zmínku stojí zaznamenat, že funkcionář Sokola, který byl dosud aktivní, vědomě se vyhýbal vojenské službě, byl místními dobrodinci udán, přišel o veškerý majetek a byl četnictvem voděn po úřadech, vyšetřován až v Bystřici, kde jej Dr. Kovář z Kroměříže uznal za tělesně i duševně neschopného konat vojenskou službu.

Rok 1918 byl naplněn ideovou a propagační činností, ke které byli funkcionáři vedeni zejména župním vedení Sokola. K této činnosti byly nacvičeny a sehrány divadelní hry. Naši samostatnost přivítala jednota hranicí zapálenou na Hůrce. Při té promluvil br. Engel. Krist. Táboru lidu, pořádaného v Rožnově p. R. se jednota zúčastnila se 7 bratry v krojích sokolských a ostatními v krojích valašských a v občanském oděvu.

10. listopadu 1918 se konala členská schůze, na níž bylo přítomno 20 členů. Bylo obnoveno těl. cvičení 2 hodiny týdně.

(pokračování příště)



Znak pánů z Krásna

POVÍDÁNÍ O ZUBŘÍ

Volné vyprávění o historii valašské obce Zubří od jejího založení až do dnešních dnů.

Díl „C" - Historie spolků, organizací a škol



9.

Sokol Zubří 1918 - 1927

část 2.

V lednu 1919 byla svolána valná hromada, na které byl starostou zvolen učitel Engelbert Krist. K oživení činnosti byly pořádány hudební večírky, nacvičeny a předvedeny divadelní hry. Když v Zubří vypukla epidemie černých neštovic, byla veškerá těl. činnost zastavena. mezi obcí Zubří a Sokolem došlo k uzavření smlouvy o koupi pozemku pro stavbu tělocvičny. Podmínky ovšem byly tak nepřijatelné, že nikdy na tomto pozemku jednota nehospodařila ani Sokolovnu nestavila. Počet členské základny: 52 členů, z toho 11 sester a 42 bratrů. Průměrný počet cvičících byl u mužů 14,7 dorostenců, 7 dorostenek, 13 žáků. Cvičilo se celkem ve 204 hodinách ve třídě Dolní školy. konány byly tři přednášky: O dějinách obce Zubří, O prezidentu Masarykovi, O poslání Sokola.

Valná hromada 11. ledna 1920 zvolila nové vedení jednoty. Starosta br. Oto Bílek, náčelník František Mikulenka, jednatel Rudolf Daehne, pokladník František Mikulenka, vzdělavatel br. Rudolf Vašek. Jednota opouští cvič. místnost ve škole a stěhuje se s nářadím k br. Františkovi Adamcovi do bývalé jatky. VII. sokolského sletu v Praze se zúčastnili 3 bratři a 4 sestry.

8. srpna 1920 se v Zubří konalo okresní veřejné cvičení za spoluiúčasti 12 sokolských jednot. Při tomto cvičení se stalo neštěstí. Při cvičení na hrazdě upadl br. Jindruch Láďa z Valašského Meziříčí. Při provádění veletoče utrpěl smrtelné zranění, kterému podlehl ve vsetínské nemocnici. Ze Zubří se pohřbu zúčastnilo 65 členů. Cvičily všechny odbory - za rok 330 cvič. hodin. Svými vystoupeními podporovali i sousední jednoty při veřejných vystoupeních.

V roce 1921 byli doplněni noví členové výboru: náčelník František Mikulenka, Jožka Polách pokladník, Krist Engelbert vzdělavatel.

Jednota pořádá několik divadelních představení, přednášek a tradičně ples. Tyto podniky vydržovaly finančně život jednoty. Přebytky se ukládaly pro stavbu Sokolovny. Veřejné cvičení se uskutečnilo 31. července 1921. Cvičili muži, ženy, dorost i žáci. Stav členstva: 70 členů, 23 dorostenců a dorostenek, 18 žákyň a žáků. Po celý rok cvičily všechny odbory. V tomto roce byl založen „Stavební odbor", jehož předsedou byl zvolen br. František Mikulenka.

Tělocvičná činnost klesá a to odchodem bratrů za zaměstnáním mimo obec a zejména nevhodnou místností pro těl. cvičení (veřejně cvičenci vystupovali ve Stříteži, Valašském Meziříčí, na Hutisku, na Horní Bečvě, v Rožnově p. R., v Novém Jičíně, v Zašové). Na domácím veřejném cvičení t. r. vystoupilo 59 místních cvičících.

Rok 1922 začíná doplněním členů výboru. Jsou zvoleni: Jaroslav Volek, Marie Zemanová, Jaroš Kroupa, Čeněk Smékal, Inocenc Cibulec, František Adamec, Zikmund Gregor, Bruno Špůrek. Vstoupilo v platnost nové opatření. Zavedeno jednotné členství, které nahradí dosud rozlišování na členy činné, přispívající a zakládající. Z tohoto opatření vyplývá povinnost členů do 26 let pravidelně cvičit, od 27 let do 35 let cvičí od dubna do září pouze 2x měsíčně. Byly problémy s místností pro cvičící. B. Oto Bílek nabízí, aby se cvičilo v jeho továrně na spojovací chodbě mezi úpravnou a tkalcovnou.

Mimořádná členská schůze se usnáší a pověřuje br. Oto Bílka, Františka Mikulenku a Josefa Polácha k jednání na Správě velkostatku v Rožnově p. R. ohledně koupě stavebního místa pro stavbu Sokolovny. Situace s tělocvičnou byla tak závažná, že ve schůzi padl návrh, aby cvičenci do cvičení docházeli do Rožnova p. R.

Začíná se opět cvičit 2. ledna 1923. Ze zpráv funkcionářů vyplývá, že navzdory všem potížím, které se vyskytly v činnosti roku 1922, byl to rok plodný, který se projevoval rušným spolkovým životem. Jednalo se opět o zakoupení nového stavebního místa pro Sokolovnu a zároveň pro letní cvičiště. Staré stavební místo na obecním pozemku ve středu obce (horní zahrada u Fojství) nevyhovovalo tím, že Sokol dle podmínek podmiňující kup by se nikdy na něm necítil doma. Od rožnovského velkostatku bylo zakoupeno místo o rozloze 3124 m² za cenu 3124,- Kč bez jakýchkoliv závazků. Na provoz a na uskutečnění plánované stavby bylo zapotřebí vlastnit určitý zdroj příjmů. Tímto zdrojem mělo býti kino. To byl plán a úkol pro další roky. Stav členstva byl kolísavý. Někteří vystupovali, jiní zase se přihlašovali. Počátkem t. r. bylo 46 bratrů a 22 sester. Značně narušoval tělocvičnou činnost vojenský výcvik mladých mužů. Pro vzdělavatelskou činnost jednota odebírala 3 věstníky, 1 cvičitel, 1 cvičitelka, časopis Tyrš, Sokol, pro dorost Skřivánka, Sokolské besedy a kromě toho 16 výtisků župních časopisů Radhošť.

V tomto roce byla v obci „příšerná nezaměstnanost, která se vkrádala pod střechy těch nejbídnějších a vystavuje tak mnohé bratry a sestry trpké zkoušce osudu. „Ve prospěch nejpotřebnějších byly pořádány ČOS sbírky a rozdělovány na župy a jednoty. Byly v místě pořádány i zábavné akce, jejich výnos byl určen na zmírnění bídy.

Druhou událostí roku, kterou jednota nemohla přehlížet, bylo ustanovení D T J v Zubří. I tato jednota má v programu činnost tělovýchovnou a činnost vzdělávací nesoucí se duchem pokrokovým, čelící vzrůstající reakci. „Jest si jen přáti, abychom našli cestu, po níž za tímto cílem mohli bychom kráčeti společně ruku v ruce, nerozborně." Tolik kronikář Sokola.

Cvičební morálka v tomto roce byla velmi uspokojivá. Vystupovalo se na veřejných cvičeních ve Frýdlantě, ve Vsetíně, na sletu ve Slezské Ostravě, v Hustopečích, v Rožnově p. R., na Hutisku. Bylo uspořádáno i místní veřejné cvičení.
K vedení jednoty byli v tomto roce pověřeni:
Oto Bílek - starosta, Jaroslav Kroupa - místostarosta, Ludvík Dobeš - náčelník, Hilda Daehnová - náčelnice, Ema Nedomová - vzdělavatelka, členové výboru: Karel Daehne, Josef Polách, František Adamec, Michal Pavelka, Zikmund Gregor, Vojtěch Pernica, Mařenka Neničková, Alois Špůrek, Vojtěch Krupa a další.

Jako zdroj příjmů zůstává i nadále divadelní odbor za vedení s. Bohunky Horákové. Toho roku vystupuje z jednoty dobrý pracovník, učitel Josef Marek, který byl členem stavebního odboru. Jeho místo zaujímá zvolený br. Josef Polách.

Jednání o koupi stavebního místa „Na Čáňově" bylo dovedeno ke zdárnému konci. Starosta podal o tom zprávu župnímu jednateli. B. Zikmund Gregor se zavazuje do 23. července 1923 zhotovit plánky stavby a sestavit rozpočet. V tomto roce také vystupují ze Sokola Bruno Špůrek a jeho otec Alois Špůrek. Důvodem byly osobní záležitosti s některými členy.

Začínají starosti se stavbou plotu a příprava stavby tělocvičny. Bylo ujednáno postavit oplocení v roce 1923 po žních, přípravné práce ke stavbě začít na jaře roku 1924. Jednalo se o ruční výrobu cihly přímo na staveništi. Br. Gregor zhotovil a dodal plánky stavby zdarma a prohlásil, že by si pokládal za čest říditi stavbu Sokolovny. Ruční výroba cihly se uskutečnila. Hlína se dovážela na staveniště, odborník - cihlář z této hmoty tvaroval ručně cihly, které se vysoušely na sluníčku, pak se ukládaly pod jednoduché přístřešky. Výroba se rozjela, bylo vyrobeno kolem 20 tisíc kusů. V tom se vyskytly průtrže mračen - dnes přívalové deště. Vše bylo na cihelném poli podmočeno, hrozila zkáza. Našel se obětavec, který s dospělými členy i s dětmi včetně zaměstnanců ševcovské dílny, zachraňovali pokud síly stačily. Po řádném

vysušení byly cihly uloženy do tak zvaného kozla a použitím suchého dřeva vypáleny.

Dnes v těchto místech jsou tenisové kurty u Sokolovny. Po této zkušenosti bylo upuštěno od ruční výroby a cihla se dovážela z Hrachovce. Pro nedostačující místnost tělovýchovná činnost v tomto roce ochabla jak u složek mužských, tak i ženských. Stav členstva k 31. prosinci 1923 byl 45 mužů a 22 žen. Stav financí: v místní reifeizence byl vklad 23 531,86 Kč.

Rok 1924 byl celý věnován opět sokolské myšlence a veškeré členstvo se přičinilo o zdar celkové práce. Tolik kronikář.

Rok 1925 byl rokem zahájení prací ke stavbě tělocvičny. Jelikož úspory jednoty nejsou dostačující pro stavbu, členové se zavazují k dlouholetým bezúročným půjčkám a sice prostřednictvím střádanek budou peníze poukazovat u Městské spořitelny v Rožnově p. R.

V první mimořádné valné hromadě upisují členové podle možnosti a chuti půjčky od 2000,- Kč do 5000,- Kč na dobu 5 - 10 - 15 let. Dále bylo usneseno pro každého člena odpracovat na stavbě 60 hodin zdarma. Odbory pracovaly pilně. Veřejných cvičení se složky zúčastnily v Rožnově, ve Střítěži, v Zašové, ve Valašském Meziříčí. Vzdělavatel připravil několik přednášek pro žactvo a dorost. Rovněž divadelní odbor uskutečnil několik her. Pro poveselení bylo uspořádáno kácení máje se zábavou.

28. června 1925 bylo pořádáno veřejné cvičení. Z jednatelovy zprávy dostáváme obraz o životě jednoty.

Byly konány 2 valné hromady, 13 výborových schůzí, 3 členské schůze. Stav členstva k 31. prosinci 1925 jest 48 mužů, 20 žen. (68) Odesláno bylo 156 dopisů, došlo 234. Pokladník uvádí celkové jmění 31 715,04 Kč. Náčelník si ve zprávě ztěžuje na ledabylou docházku do cvičení. Hlavní příčinu vidí v nevyhovující místnosti.

Byly zakoupeny polozávodní bradla za 3 000,- Kč. Jejich využití vylučuje malá a nízká místnost. Místní veřejné cvičení se konalo za spoluúčasti cvičenců z Rožnova, Zašové, Střítěži n. B. Byla předvedena jen prostná za doprovodu lázeňské hudby z Rožnova p. R. Závěr roku oslavili Silvestrovskou zábavou.

Pro rok 1926 setrvávají ve funkcích známé osoby jen s malými změnami. 28. února byla pořádána besídka pro žactvo, dorost a členy o 14 hod. Návštěva 70 osob. Žactvu a dorostu byl podáván čaj a zákusky, které darovaly členky. Proslov měl br. František Mikulenka na téma „Proč jsem Sokolem" a br. Jar. Volek: „Paže tuž, vlasti služ ..." Br. Slávek Daehne přednášel o radiofonii a předvedl s přijímačem koncert z Brna. Mnozí spatřili rádiopřijímač ponejprv.

Se stavbou tělocvičny nebyly jenom starosti finanční. Členstvo nebylo jednotno v názoru, kde na staveništi postavit budovu. Jedni byli pro stavbu v přední části, druzí pro stavbu zasunutou do pozadí. Byl požádán o posudek architekt pan Místecký z Valašského Meziříčí a ten doporučil přední část. Bylo rozhodnuto. Dřevo na stavbu bylo dovezeno z Hutiska. 3. března začal tesati dřevo br. Rudolf Němec, 6. března došly 3 vozy škváry, 9. března objednán vůz cementu. Tím vše začalo. Nejen stavební odbor vykazuje činnost.

V lednu byl pořádán ples u br. Adamce. 10. února hrána divadelní hra od F. P. Vožického „Na záletech". 7. března sehrána divadelní hra „Václav Hrobčický z Hrobčic" na oslavu 76. narozenin prezidenta T. G. M. Morální i hmotný úspěch.

17. března v 9 hodin se dostavila obecní stavební komise na staveniště. Stavba byla povolena.

19. března dojel vůz cementu.

20. března byl dovážen štěrk na základy.

23. března dojel vůz vápna - započato s hašením.

26. března br. František Mikulenka první zakopl do základů. Pak kopali další.

1. dubna bylo započato s betonováním základů.

3. dubna v sobotu ukončeno betonování základů (všechno provedeno ručně)

6. dubna započato s kamenným zdivem. Zápis uvádí, že dohled nad prací za jednotu obstarával většinou br. Josef Polách.

10. dubna dovážena cihla z Hrachovce. Téhož dne bylo započato s kladením cihelného zdiva. Západní strana byla dostavena 26. dubna, ostatní strany byly dokončeny 28. dubna.

29. dubna dostaveno jeviště. Na 9. května je připravována slavnost kladení základního kamene. V květnu zedníci dohotovují zdi a bratři vytahují 17 stropových trámů, práce nesmírně těžká a obtížná (bez mechanizace). Byly dovezeny poslední kusy dřeva z panského lesa, zakoupeno u Lesní správy v Rožnově p. R.

Na propagaci slavnosti Kladení základního kamene bylo vytisknuto 100 ks plakátů, 400 pozvánek, rozesláno 65 zvacích dopisů. Pozvání bylo zveřejněno v tisku, dvojice sester zvala po vesnici. Přípravy byly velké, ale počasí nepřálo. Celý týden pršelo, až v neděli přestalo. Bylo chladné, nevlídné počasí. Sjelo se mnoho hostů. Ve 14.30 hodin vyšel průvod - žáci, žákyně, dorost, legionáři v krojích, hosté, sbor dobrovolných hasičů, hudba, ženy, muži v krojích. Uvítací proslov u stavby měl br. starosta Oto Bílek. Pěvecké sdružení z Rožnova zapělo „Věno", dorostenec Ladislav Daehne přednesl báseň Jaroslava Vrchlického VIII. sletu sokolskému. Slavnostní projev měl bratr Julek Janovský z Valašského Meziříčí. Následovaly zdravice hostů. Začíná pršet. Pěvecké sdružení zapělo „Moravěnku". Po čas zpěvu byl prováděn poklep, kterého se zúčastnil také první starosta Sokola br. Čeněk Krupa. Na to přečten pamětní list, který byl vložen do pouzdra a zazděn do základního kamene. Prudký déšť s větrem znemožnil další program na cvičišti. Vše ukončila večerní zábava v hostinci br. Františka Adamce. Sledujeme dále průběh prací na stavbě.

14. a 15. května byly zazdívány stropní trámy, dováženy střešní tašky. Tesaři připravovali vazbu krovu.

17. a 18. května tesaři stavěli vazbu.

21. a 22. května přibíjeli tesaři tašky na krovy. Členové svépomocí dávali tašky na střechu. Tuto práci silně narušoval déšť. V květnu práce pokračovala. Nabíjely se desky na srop, na půdu. Celkový stavební fond činil 36 665,52 Kč. Vyplaceno bylo 36 183,16 Kč. Dluh 20 896,20 Kč.

V dubnu 1926 bylo rozhodnuto opatřit půjčku 30 000,- Kč na proplacení dlužných účtů. Podaná žádost o kinolicenci u obecního úřadu se zamítá.

V červnu 1926 stále pršelo, práce na stavbě se zdržuje. U Městské spořitelny v Rožnově p. R. nemohlo se půjčky docílit. Teprve když se jednota pozeptala na možnost půjčky u Sokola Valašské Meziříčí uspěla. Sokol Valašské Meziříčí půjčuje zuberskému Sokolu obnos 30 000,- Kčs na 5 % úrok. Vlivem dějinných událostí byla tato půjčka zaplacena až po 20 letech v roce 1946. I v tomto roce se členové zúčastňovali veřejných cvičení v sousedních jednotách v Rožnově p. R., Valašské Meziříčí, ve Střítěži n. B., na Hutisku, v Zašové. Všesokolského sletu 3. až 6. července se zúčastnilo 9 bratrů a sester. Cvičili Robert Daehne a Jaroslav Volek. Doma cvičení vázne vinou nevhodné místnosti a náčelníkovy nemoci. Cvičí se venku, na ulici aneb v kůlni na mostní váze u br. Fr. Adamce. Stavba Sokolovny pokračuje zvolna, ale jistě. Desky na podlahu jsou připraveny, jeviště podlahu již má. Bratr Rudolf Němec sám dohotovuje Sokolovnu a „jest jí věren od slunce východu do jeho západu".

20. července bylo započato s omítáním vnitřku.

29. července dokončena omítka v sále.

Veřejné cvičení 19. září bylo poznamenáno tím, že příprava neprobíhala úspěšně, členové se nemohli plně věnovati tělocviku. V říjnu se na stavbě provádějí dokončovací práce. Sokolovna bude otevřena 28. listopadu 1926. Bylo usneseno uspořádat při otevření tělocvičnou akademii. 18. listopadu bylo dodáno jeviště a započato ihned s montáží. 20. listopadu byla provedena kolaudace stavby za účasti starosty obce a dvou radních. stavba schválena bez závad.

Zahájení činnosti v Sokolovně 28. listopadu 1926 v 16 hod.

Zahájení se zúčastnili zástupci sokolské župy a okolních jednot. Z Valašského Meziříčí se dostavilo družstvo vedené br. Indruchem. Program akademie byl pěkný. Ze zuberských čísel vyniklo cvičení dorostu. Akademii zahájil br. Jaroslav Volek, uvedl „za jakých těžkostí se dosud cvičilo a s jakým nadšením se přestěhovali pod nový krov". Ještě v prosinci byly uspořádány zábavné podniky a sehráno divadlo „Lucerna". Stav členstva k 31. prosinci 1926: 47 mužů, 21 žen, 12 dorostenců, 7 dorostenek, 14 žáků, 6 žaček. Pravidelné cvičení v nové tělocvičně nemohlo být zahájeno v prosinci pro některé nedokončené instalační práce. Přesouvá se na leden 1927.

(pokračování příště)

Znak pánů z Krásna

POVÍDÁNÍ O ZUBŘÍ

Volné vyprávění o historii valašské obce Zubří od jejího založení až do dnešních dnů.

Díl „C" - Historie spolků, organizací a škol

10.

Toulky sokolskou minulostí

Cvičení v nové Sokolovně započalo 29. ledna 1927. Všechny mužské složky ve stejný den. Tělocvična byla využívána od 17.00 hodin do 21.00 hodin. Ženské složky cvičí v úterý, žákyně začínají v 16.30 hodin. Obec dosud není elektrifikována. Elektrický proud měl ze své turbíny jen továrník Otto Bílek. Sokolovna byla připojena na tento zdroj. Bývaly potíže s provozem, když turbína zamrzala. Elektřina vyráběná parou se prodražila. To byl kámen úrazu. Celý případ vyhrotil v krizi.



Ženy Sokola Zubří ve 20. letech

Divadelní odbor byl stále aktivní, bylo třeba, aby hradil náklady spojené s tělovýchovou. Udržoval jednotu při životě. Ze zprávy náčelníka vyplývá, že se zvyšuje počet cvičebních hodin. Přibylo žáků, také počet cvičících žen se zvýšil.

V dubnu byla Sokolovna denně oživena jak tělocvikem, tak zkouškami divadelního odboru.

17. a 18. dubna byla sehrána nezapomenutelná hra J. Zeyera „Radúz a Mahulena". Hlavní role měli Milada Daehnova a Jaroslav Volek. Hra měla takový úspěch, že někteří diváci byli přítomni po oba dva dny. "Byl to nejlepší kus, který jsme sehráli", zapisuje kronikář.

Pro zřízení kina bylo nutno objednat promítací přístroj a hlavně přistavit k stávající budově místnosti pro provoz kina. Vzniká nový kinoodbor do jehož čela je zvolen br. Fr. Mikulenka. Bylo přikročeno ihned k přístavbě. Zahajovací představení stanoveno na 10. červenec.

Práce na přístavbě započala 7. června. Jen se začalo a už tu byl zákrok obecního starosty. Práce byla zastavena vrchním strážmistrem Jelečkem. Byla to zase svévolná zaujatost osoby nepřející sokolským myšlenkám a jejím uskutečňování. Kino nejen že mělo pomoci finančně jednotě, ale hlavně mělo občanům poskytnout další příležitost k poučení a zábavě. To lidé nepřející pokroku nechápali. Při úředním šetření bylo prokázáno, že zákrok byl nezákonný, práce na stavbě mohly pokračovat. 24. června byl dokončen krov. 9. července ve 20.30 hodin, bylo první kinopředstavení. Byl promítán film „Děvče z hor". 10. července představení pro mládež. 17. července „Carův kurýr", 24. července „Černí myslivci". Venkovní omítka byla dokončena 23. července 1927.

Slavnostní otevření Sokolovny se konalo 14. srpna 1927. Kronika zaznamenává: „Nadešel den toužebně očekávaný, kdy jsme se pochlubili bratrům z okolních jednot svou prací. Výkon tím cennější, poněvadž vlastní silou bez podpory obce, jen za vydatné pomoci členstva a některých občanů jsme vybudovali stánek sokolský, odkud chceme šířiti vzdělání a pokrok.

Nemalá jistě práce, když se uváží, jak malá byla naše hotovost peněžní. Měli jsme jen 30 000,- Kč asi 25 000 kusů cihel ručně vyrobených na staveništi. Stavební parcelu jsme zakoupili. Společnou chutí a neměrnou vůli jsme uskutečnili to, co mnoho let bylo členstvu touhou.

K slavnostnímu otevření se dostavilo mnoho členstva i z okolních jednot a občanů ze Zubří. Slavnost zahájena průvodem od Lípy svobody. Včele průvodu byli Valaši na koních, čelo vedl náčelník T. J. Sokol Jaroslav Volek se sestrou Dolf. Knápkovou. Všechny složky byly početně zastoupeny ve slavnostních krojích. „Tak početné sokolské návštěvy ještě Zubří nevidělo". U Sokolovny zahájil slavnost starosta Sokola vzpomínkou na počátek stavby, na vydatnou pomoc bratří a sester. Slavnostním řečníkem byl starosta jednoty jablunecké, okresní vzdělavatel br. Hartvig. Za ČOS promluvil br. Hrbáč z Moravské Ostravy. Po projevech místních funkcionářů jednoty byla zahrána státní hymna a Sokolovna se otevřela k prohlídce. Následovalo veřejné vystoupení cvičících složek. Pro hosty a všechny přítomné bylo přichystáno občerstvení. Po cvičení se konala sokolská veselice. Tím byla slavnost ukončena.

K tomu kronikář uvádí: „Sokolovna byla postavena a budoucnost Sokola zajištěna. Pokládám však za nutné vzpomenouti všechny bratry, kteří se o to přičinili. Stavební odbor tvořili: předseda Fr. Adamec, jemu k ruce stál br. Josef Daehne, který později pro nedostatek času postoupil místo br. Rudolfu Daehnemu. Nutno vyzdvihnout úspěšnou činnost stavitele br. Zikmunda Gregora. Řadu činovníků doplňoval br. Josef Polách, jako pokladník stavebního odboru, připadla mu nevděčná práce, poněvadž pokladna nikdy neoplývala penězy. Týž vedl pracovní záznamy, shánět po vesnici dělníky. Starosta br. O. Bílek měl na starosti stránku finanční. Vydatně spolupracovali Jožka Adámek, Jaroslav Volek, Jan Juříček, Rudolf Němec, Michal Pavelka. Je nutno zaznamenat činnost br. Jana Lišaníka - režiséra, br. Fr. Mikulenky - dlouholetého činovníka, náčelníka jednatele, pokladníka. Sestra Olgy Kristové - jednatelky správního výboru br. Karla Daehneho, režiséra a člena divadelního souboru, pak všech těch kteří se o rozkvět jednoty od jejího založení zasloužili."



Sokolovna postavena v roce 1926

Cvičící se zúčastnovali veřejných vystoupení v sousedních jednotách. Měli účast i na okrskovém veřejném cvičení 5. června v Hustopečích. Většina z 35 účastníků jela na žebříňáku, ostatní na kole nebo vlakem. 19. června 1927 15 členů, 9 dorostek, 1 žák navštívili veřejné cvičení ve Valaš-

ském Meziříčí, 3. července měla jednoty účast na Zborovských oslavách ve Valašském Meziříčí, 17. července veřejné cvičení ve Střítěži n. B. navštívilo 40 členů z toho 10 krojovaných, 24. července se 25 členů zúčastnilo veřejného cvičení v Rožnově p. R. Poslední v tomto roce bylo veřejné cvičení při slavnostním otevření Sokolovny. Účast velmi početná, výkony velmi dobré. Cvičilo se pravidelně od ledna do srpna. Po tomto krásném rozjezdu se dostavilo ochabnutí tělovýchovné činnosti. V září až prosinci se necvičilo. Důvod - nedostatek cvičitelů. Z kina nebyl dosažen předpokládaný příjem. Průměrný čistý výnos z jednoho představení činil 104 Kč. V roce 1927 divadelní odbor uvedl kromě Radúze a Mahuleny dalších sedm her.

Pro rok 1928 valná hromada zvolila starostou br. Fr. Mikulenku, místostarostou br. Rud. Daehneho, náčelníkem br. Rudolfa Měkotu, místonáčelníkem br. Jaroslava Volka, náčelní s. Bradáčkovou, jednatelkou, s. Olgu Kristovou, pokladníkem br. Vil. Pokorného a další. Byl založen lyžařský odbor - vedoucí Bert. Krist, pěvecký kroužek vedla s. O. Kristová. Jednota velmi těžce splácela dluhy vzniklé při stavbě Sokolovny a její přístavbě s provozněním kina. Bylo nutno dále jednati o nové úvěry. Pro snížení tíživé situace byl 1. března 1928 prodán pozemek za cenu 6 000 Kč p. Josefu Brokšovi. Podle pozemkového archu jednalo se o parc. čísla 247/2, 250/3, 129/2 v katastru obce Zubří. Obec podala proti prodeji námitky a žádala pozemek zpět. Došlo k soudnímu sporu. Po delším jednání obecní zastupitelstvo přistoupilo na smír. Obec koupila pozemek od Jos. Brokše za 6 000 Kč a uhradila veškeré soudní výlohy v částce 5 000 Kč. Tím byla celá záležitost s pozemkem vyřízena. V květnu cvičily všechny složky. Připravovaly se na župní slet v Rožnově p. R. Následovalo veřejné cvičení ve Valašském Meziříčí. Jelo se žebříňákem br. Michala Pavelky. 24. června 1928 projížděl obcí p. prezident Osvoboditel T. G. Masaryk. O 10. hodině byl zdraven občany a školní mládeží na okresní silnici. Z jednoty se zúčastnilo 12 bratří v kroji. Prvního července zúčastnilo se veřejného cvičení v Zašové 17 členů a 20 žáků a dorostu. Jelikož návštěvnost kina stále upadala, bylo rozhodnuto oživit němou produkci hudebním doprovodem. Byl zakoupen klavír za 3000 Kč. Šetřilo se, plakáty na program kina se nedávaly tisknout, byly psány dobrovolníky ručně!

Veřejné cvičení jednoty se konalo 19. srpna. Cvičily všechny složky za přispění okolních jednot. Tohoto podniku se zúčastnil zuberský rodák, příznivec Sokola Dr. Frant. G. Daehne z Fletonie, Texas, Amerika.

Pro oživení pokladny bylo uspořádáno koulení o ceny. Místo konání soutěže: kuželna Na šeňku. Soutěž začala 21. července v 7 hodin večer do 10 hodin večer. Konec koulení byl 19. srpna o 7. hod. večerní. Ceny: 1. cena - hotovost 200 Kč, 2. cena - látka na šaty za 160 Kč, 3. cena gumák za 120 Kč, 4. cena hodinky za 100 Kč, 5. cena králík za 70 Kč, 6. cena váha kuchyňská za 50 Kč. Ceny vyhrává ten, kdo má na 3 hody největší počet složených kuželek. Při rovnosti má přednost ten, kdo více prokoulel. Vedoucí soutěže: Josef Adámek, Karel Daehne. Zisk 397 Kč. V zimních měsících roku 1929, kdy venkovní teplota klesla až na - 42 stupně C byla tělovýchovná činnost touto nepřízní až příliš poznamenána. Sál veliký, vysoký se vytápěl uhlím. Výlohy byly značné, teplota na cvičení nevyhovující. Zejména žactvo nebylo možné zaměstnati takovými cviky, aby se pohybem zahřálo. Rodiče nechtěli děti pouštět do cvičení, aby se nenachladily. Cvičilo se hlavně před zájezdy. Kamenem úrazu bylo cvičení žen, které cvičily v roce jen 6 měsíců a to hlavně pouze nacvičování prostných. I přes tyto potíže návštěvnost sousedních jednot byla uspokojivá. V místě se veřejné cvičení konalo 19. srpna 1929. Pro život jednoty se pořádání plesů stalo pravidlem. I přes velkou zimu se vydařil valašský bál. Návštěva byla velmi početná. Sál byl osvětlen jen petrolejovými lampami, poněvadž turbína br. Bílka zamrzla.

Až v dubnu se začíná promítat kino ze stejného důvodu. Nebyl k mání elektrický proud. 24. března bylo první kinopředstavení v tomto roce. Župního sletu dorostu a žactva 3. června se zúčastnilo 14 žáků, 10 žaček, 5 dorostenek. Dorostenci necvičili.

Krajského sletu v Orlové 5., 6., 7. července se zúčastnilo 13 členů. Byla to pro ně užitečná podívaná. Cvičilo 1800 mužů, rovněž tolik žen, průvod asi 5000 krojovaných členů. Ze Zubří cvičilo 5 mužů. Na okrskové cvičení ve Val. Meziříčí jelo 25 členů. Polovina v krojích. Vystoupilo zuberské družstvo na vysokých bradlech. Místní veřejné cvičení se konalo 28. července. Bylo hezké počasí. Sešlo se mnoho členů Sokola jak místního, tak z okolních jednot. Průvod byl početný. 44. žáků, 44 žaček, 32 dorostenců, 14 dorostenek, 18 mužů, 12 žen - v krojích. Všichni cvičili dobře.

16. prosince byla svolána členská schůze spojená s přátelským večírkem na rozloučenou s br. místostarostou Rudolfem Daehnem, který přesídlil do Olomouce. Pro jednotu vykonal velkou tvořivou práci, byl všude tam, kde bylo třeba síly napnout. Zasvětil veškerou svou činnost sokolské práci. Sklidil veřejný dík a diplom.

Divadelní odbor v tomto roce předvedl 6 her. Správní rok 1929 byl zakončen promítáním filmu „Švejk na frontě". Valná hromada jednoty konaná 19. ledna 1930 s mešími změnami zvolila vedení jednoty: starostou Fr. Mikulenku, místost. Fr. Adamce, náčelníkem Rudolfa Bumbalu, místonáčelníka Zikmunda Koláčka, náčelní Zd. Macourkovou, pokladníkem Jaroslava Volka a další. Více členských schůzí v tomto roce se nekonalo pro malý zájem mnohých členů na vnitřním životě jednoty.

Schůze výborové se zaměřily na finanční situaci jednoty, na provoz kina a zabývaly se zejména dodávkou elektrické energie z továrny br. Bílka. Veškeré práce a podniky jednoty v roce 1930 nesly se za jediným cílem, pozdvihnout a zlepšit finanční situaci jednoty. Záležitost s dodávkou proudu se vlekla dál, až na podzim továrna přešla do majetku rožnovské spořitelny, která s dodávkou proudu nečinila překážek. Ale od prosince továrna byla prodána p. Fr. Šerému, trable se obnovily. Ukázka tělovýchovné činnosti - veřejné cvičení se uskutečnilo 29. července. V průvodu od Lípy svobody bylo v krojích 50 žaček, 36 žáků, 21 dorostenek, 8 žen, 23 mužů. Závěr tvořily sestry a bratři v občanském oděvu. Početná byla návštěva z okolních jednot. Cvičení se vydařilo. Po cvičení byla na hřišti sehrána házená mezi dorostem místního Sokola a dorostem DTJ, výsledek 4:5. Na hřišti bylo prodáno 332 vstupenek. Večer ukončen taneční zábavou se 176 platícími účastníky. Členové byli spoluúčastníky oslav 80. narozenin prezidenta T. G. M. 6. března prošel obcí lampiónový průvod k vyzdobené škole, kde byl proslov a zazpívaná hymna. 7. března účastnilo se členstvo na slavnostním průvodu v krojích. Proslov měl br. Th. Vraj u Lípy svobody. Večer v Sokolovně byla předvedena divadelní hra „Václav Hrobčinský". Veřejná oslava svátku svobody 28. října byla ve znamení odhalení pomníků p. prezidenta T. G. Masaryka a zdejším padlým ve světové válce. Pomník byl zbudován nákladem br. MUDr. Ant. Fabiána a darován obci. Slavnost z části se konala u pomníku, z části v Sokolovně. Bylo velmi nepříznivé počasí, měla slavnost vysokou úroveň. Účast občanů byla velká, krojovaných málo. Za Sokol v krojích bylo 7 bratří a sester. Kino jednoty, jako obchodní podnik mělo býti vhodnou podporou ke zmírnění finanční tísně, v tomto roce opět zklamalo. V tomto roce byla započata regulace zuberského potoka. Tím se zčásti snížila nezaměstnatost. Pro nedostatek peněz byla však práce pozastavena. Před vjezdem do Sokolovny zůstaly trčící hromady navezené skály a znesnadnily průchod. Mnoho se radovalo o stavbě měšťanské školy a o zavedení elektřiny do obce. Tím by byl vyřešen i problém dodávky proudu z továrny. Na jaře t. r. pro nemoc odstoupil obecní starosta. Byla naděje, že se vztah obce k Sokolu zlepší. Divadelní odbor sehrál celkem 6 her. Největší úspěch měl „Lešetínský kovář".

Rok 1931 byl vyplněn čilou sokolskou prací na poli tělovýchovném, vzdělávacím i zábavným.

(pokračování příště)



Znak pánů z Krásna

POVÍDÁNÍ O ZUBŘÍ

Volné vyprávění o historii valašské obce Zubří od jejího založení až do dnešních dnů.

Díl „C" - Historie spolků, organizací a škol



11

I když těžké dny hospodářské krize a bídy kladly v cestu překážky, bývalo v Sokolovně rušno. Veřejné cvičení bylo stanoveno na 12. července. Přípravy byly usilovné, ve všech složkách se pilně nacvičovalo. Přípravu cvičiště a čištění Sokolovny dobrovolně vykonávali bratři a sestry ve svém volném čase. Počasí se umoudřilo, v neděli bylo jasno a teplo. Průvod se řadil u nově zbudovaného pomníku T. G. M. Krojovaných byl značný počet. K pochodu hrála zuberská hudba. Na cvičišti předvedly všechny složky svá prostná, muži vystoupili jako skupina 6 diskobolců a prostná mužů zakončila vystoupení. Program uzavírala odbíjená, kterou předváděli bratři zašovští se zuberskými.

I v tomto roce se utvořilo opět samostatné družstvo házené. Jeho výkon nedosáhl loňské úrovně. Bylo sehráno mnoho zápasů doma i v okolí, až v Kopřivnici, které obyčejně končily fiaskem. Členům nepřejícím tomuto sportu bylo trnem v oku hlavně, že sokolské družstvo většinou neuspělo s místními družstvy. Také byly pořádány taneční hodiny na popud mládeže. Taneční mistr zklamal naděje mladých, když neprováděl výuku moderních tanců. Kino za celý rok mělo jen 19 představení. Tato sestupná tendence se projevila i v úrovni promítaných filmů. Finanční výsledek byl slabý. Byla velká vydání s přeskoušením projektoru. Ke konci roku byl zakoupen u firmy Sousedík ve Vsetíně agregát na stejnosměrný proud. Kino bylo připojeno na novou elektrickou síť Středomoravské elektrárny. Po třech letech konečně se Sokolovna spoutala od továrního zdroje.

V tomto roce divadelní odbor uvedl 6 her. Pěkný úspěch měla hra „Psohlavci". Režíroval většinou odb. učitel Theodor Vraj.

Na rok 1932 připadalo 100. výročí Tyršových narozenin. Sokolstvo je nemohlo oslavit lépe než uspořádáním IX. sokolského sletu. Předpokládalo se, že v jednotách nastane čilý pracovní ruch. Opak se dostavil v Zubří. Ruch roku minulého ustrnul, dostavila se netečnost, ochablost. Příčinou byla velká hospodářská tíseň, způsobující ukrutnou nezaměstnanost. K činorodé práci chybělo nadšení, pospolitost. Chyběly nové popudy, které by vzpružily život v chudé jednotě. Uhelným kamenem podnikání byla nutnost vše nasměrovat životu jen k udržení finančního stavu jakoby výstavba Sokolovny byla příčinou upuštění od sokolských zásad a práce s finančními potížemi se staly spíše brzdou sokolské činnosti. I přes tyto chmurné nálady život jednoty musel pokračovat. Pořádal se ples i když byl slaběji navštíven, přece finančně trochu přispěl k splácení alespoň úroků z dluhů.

Tělocvičná činnost v roce 1932 ochabla, dokonce se uvažovalo o nekonání veřejného cvičení. V poslední chvíli po IX. sletu nadšení zesílilo. Veřejné cvičení se uskutečnilo 14. srpna. Byla krásná srpnová neděle, ta doplnila úspěchy borců. Tradiční průvod od lípy svobody byl velký a pestrý. Program cvičení sestával z 8 pořadů. Vše se zdařilo. Pěkná vystoupení měli na nářadí muži z Drnholce a jejich dorost. Velkou zásluhu na zdárném průběhu vystoupení měli členové sokolské jednoty z Drnholce, které pro tuto spolupráci získal člen zuberského Sokola br. Vilém Žák, v té době zaměstnanec textilní továrny v Drnholci. Jako vděk za tuto výpomoc byl uskutečněn zájezd do Drnholce, jehož se zúčastnilo 18 bratří a sester. Také byly navštíveny tělocvičné podniky v Zašové a Valašském Meziříčí. V jubilejním roce Mir. Tyrše nedokázali příslušníci jednoty v Zubří ani nacvičiti sletová prostná. Nebylo nadšení, nebyl zájem. Projevila se úplná pasivita, což nebylo ke cti sokolské jednotě. Vina byla přičítána špatnému vedení jednoty. IX. slet Sokola v Praze navštívilo z jednoty 16 bratrů a sester, ale jen jako pozorovatelé v občanském obleku. Tam spatřili krásný dokument mohutné síly a kázně v obrovské sokolské organizaci. Stane se shlédnutí sletu vzpruhou pro další boj o oživení sokolských zásad v obci?

Divadelní odbor sehrál v tomto roce 8 představení. K 28. říjnu to byla hra „Probuzenci". Byla to jediná vzpomínka na 28. říjen v místě.

Vesnické oslavy, které bývaly tak početně navštěvovány, obec vůbec nepořádala. Že by to byl počátek nezájmu i v nynější době?

Nesmí se zapomenout také na kino, do něhož byla vkládána naděje, že pomůže svým ziskem k úhradě dluhů. Bylo uskutečněno 31 představení, z nichž 3 byla silně navštívena, ale několik podniků bylo pasivních. Zisk za celý rok byl 1 400,- Kč bez investic a splátek. Závěrem se udává, „že finanční situace sokolské jednoty vzhledem k těžkým hospodářským poměrům byla v celku uspokojivá a výnos sokolských podniků postačil v celku ke krytí platebních povinností. Celkový dluh asi 70 000,- Kč. Ke konci roku měla jednota 59 členů (43 mužů, 16 žen).

Valná hromada zvolila pro rok 1932: starosta - František Mikulenka, místostarosta - Josef Polách, náčelník - Vilém Žák, náčelnice - Žofie Poláchová, vzdělavatel Ludvík Martinek, jednatelka - Olga Kristová, pokladník - Jaroslav Volek a další členy výboru.

Také rok 1933 byl rokem těžké hospodářské bídy a nezaměstnanosti, „nezanechal hlubokých brázd na poli sokolské práce". Mladá generace je odváděna ze sokolských tělocvičen k jednostranné výchově sportem. To postihlo mnoho sokolských jednot, zuberskou nevyjímaje. „Je třeba nasaditi páku a přivésti znovu mládež do tělocvičen."

Po velkých obtížích se uskutečnilo veřejné vystoupení 18. července 1933. Stejný den byl v místě konán dětský den, který se měl podílet na krachu sokolského vystoupení. Opak se stal pravdou. Skvělý průvod asi 150 krojovaných bratrů a sester, mnoho občanů v občanském obleku. Opět zapůsobila dvanáctka dorostenců z Drnholce. Účast diváků při cvičení značná, asi 300 platících. Rovněž večerní zábava byla dobře navštívena. V této těžké době podpořili jednotu bratři a sestry z Drnholce, Rožnova p. R., Zašové a Střítež n. B. 20 členů jednoty se zúčastnilo 29. října sokolského srazu v Novém Jičíně. Na náměstí se konal tábor lidu za účasti mnoho tisíců. Jednota oplácela svou účastí také cvičení jednot, které ji podpořily. Divadelní odbor v roce uvedl 4 divadelní hry.

7. března na oslavu prezidenta T. G. M. byla uvedena hra „Čtyři léta utrpení a slávy" v režii Theodora Vraje. Jako diváci se zúčastnili i lidé, kteří sokolské podniky zcela ignorovali. 25. a 26. prosince měla značný úspěch hra „Jánošík". Kino uvedlo v tomto roce 26 představení. Tento rok byl krůčkem k lepší prosperitě kina. zadluženost jednoty zůstává na stejné výši. Výnosy sotva stačí na krytí provozních nákladů a placení úroků z dluhů. Jednotu vedli: starosta - Theodor Vraj, místostarosta - Josef Polách, náčelník - Ludvík Martinek, náčelní - Žofie Poláchová, pokladník - Jaroslav Volek, jednatelka - Olga Kristová a další funkcionáři.

Pro rok 1934 valná hromada za přítomnosti 33 bratří a sester zvolila podobné vedení z minulého roku: starostou zůstává Theodor Vraj, místostarostou - Josef Polách, náčel-

ník - Zikmund Koláček, náčelnice - Jarka Daehnová, vzdělavatel - jan Mynář, a další 4 členové výboru - Josef Adámek, Olga Kristová, Karel Daehne, Vilibald Pokorný - jako kronikář, který popisuje obraz života jednoty v dané chvíli slovy: „Pročítáme-li zápisy naší jednoty posledních let, odnášíme si dojem, že sokolská činnost u nás je značná a počet podniků, vzhledem na dnešní dobu hospodářské i mravní bídy, veliký. Důležitou otázkou však je úroveň naší práce, horlivost s jakou je konána a duch jednoty. A tu je nutno přiznati pokles, ustrnutí, zde není rozmachu a nadšení, spíše jakási nechuť k sokolské činnosti. Prostředí naší jednoty se neustále zúžuje, nepřibývá nových sil, staré síly se vyčerpávají nebo odcházejí do ústraní, není téměř nikoho kdo by vzpružoval ducha jednoty a nových členů. To pravé sokolství u nás značně ochablo a mnohý z členů má jej až v poslední přihrádce svého já. Sokolovna sice bývá rušná, ale nikoli prací sokolskou, nýbrž více planou hrou a zábavou, která se více stává náplní sokolského života u nás a produktem určité části členstva, které takovým způsobem není příkladem sokolské práci, ba spíše ji znemožňuje.“



Ženy Sokola ze Zubří - 30. léta

I v této ponuré atmosféře se cvičilo a veřejné cvičení se uskutečnilo již 17. června 1934. Kromě dorostenek cvičily všechny složky. Za krásného letního počasí se konal tradičně průvod zejména krojovaných od pomníku T.G.M. Hřiště upravené, pěkně vyzdobené, na kterém vystoupilo 174 cvičících. Největší potlesk sklidily nejmladší žačky vedené s. Janošovou. Byla postrádána účast z Drnholce i když byla přislíbena. Účast z okolních jednot byla značná, ale místní obyvatelstvo tento podnik ignorovalo.

Zájezdová činnost byla obvyklá do sousedních jednot. Dokonce 3. června se uskutečnil zájezd do Drnholce v počtu 44 bratří a sester.

Házenkáři se zúčastnili i dvou turnajů, ale vavříny nezískali. Rozvíjela se odbíjená, ale to bylo spíše na škodu vlastní tělovýchovné činnosti.

7. ledna 1934 se pořádal „Valašský súsedský bál“, který měl zdařilý průběh i dobrou návštěvu. K 7. březnu byl uveden divadelní kus „Maryša“. 25. března byla na této scéně uvedena první opereta „Tonča s Evou se do vdavek ženou“. Nácviku se ujali br. J. Mynář, Lišaník a Pokorný. Měla všeobecný úspěch. 8. a 9. prosince byla provedena další operetka „Ženská vojna“. Hru režíroval Theodor Vraj za hudební spolupráce J. Mynáře.

Finanční výsledky kina se pomalu zlepšovaly. Bylo promítnuto 24 filmů. Největší úspěch měl velkofilm „Quo vadis?“. Přesto finanční zadluženost podle účetního Engelberta Krista na konci roku činí 80 000,- Kč.

Od 20. ledna 1935 jednotu vedli: Theodor Vraj, Vilibald Pokorný, František Adamec ml., Jarmila Daehnová a další 4 členové výboru. To byla jediná členská schůze v roce. Činnost jednoty v tomto roce vykazovala poměrně bohatou a početnou náplň podniků divadelních a zábavných, je však poměrně chudá na činnost vzdělávací a tělovýchovnou. Cvičení v tomto roce nevykazuje větších úspěchů a byla ponejvíce zaměřena k uskutečnění veřejného cvičení. Je nedostatek cvičitelů, na kterých má spočívat odpovědnost za veškerý tělocvik v jednotě. Již 16. června od pomníku T. G. M. za krásného počasí vyšel mohutný průvod téměř 300 krojovaných a 180 nekrojovaných bratří a sester. Za dvě a půl hodiny se vystřídaly všechny složky. Účast z okolních jednot i z Drnholce byla veliká. Členové zajížděli na veřejná cvičení do Lešné, Střítеže n. B., Zašové. Divadelní odbor nacvičil a předvedl 7 her. Úroveň divadelních provedení byla kolísavá. Důvodem byl neopatrný výběr her, nevhodné obsazování úloh a někdy nedostatečné nacvičování. Úkázkou dobře podané a nacvičené hry i s dobrým obsazením byla opereta „Princezna z Nemanic“ za dobré režie Františka Krause a pod taktovkou Jana Mynáře.

Sportovní činnost v tomto roce byla slabá. Sehráno bylo jen několik zápasů házené. Skoro denně se hral Wolley-ball - rekreačně. Stolní tenis si oblíbili mladí i někteří odrostlí, ale ten byl trnem v oku starších členů. Proto byl velmi omezován. Pod taktovkou Jana Mynáře nacvičoval pěvecký kroužek, Vil. Pokorný vedle kroužek hudební.

Promítáno bylo celkem 25 filmů z nichž nejlepší kvalitu vykazoval film „Poslední dnové Pompejí“. Má-li kino obstáti v konkurenci, je nutné pomýšleti na opatření zvukové aparatury. Finanční zatížení se příliš nezměnilo. Výnosy podniků stačily krýt běžná vydání, z nichž největší jsou platby úroků a úmor dluhů.

Činnost v jednotě v roce 1936 byla časem rušnější, časem stagnovala. V některých měsících byla Sokolovna úplně opuštěná. V jarních měsících ožila divadelní činnost, podzim přinesl útlum této práce. Tělocvičný ruch občas silně ožil. Bylo to zásluhou obětavých vedoucích. Byla zavedena i výchova k brannosti. Veřejné cvičení konané již 7. června bylo posílením sokolské myšlenky v místě. Vyznělo skutečně silně morálně za velké účasti cvičících z Valašského Meziříčí a z Rožnova p. R. Mohutný průvod čítající 350 - 400 krojovaných prošel vesnicí, posílil sebevědomí příslušníků jednoty. Suché, chladné počasí se udrželo až do odpoledních hodin. Cvičení samo bylo přerušováno deštěm později trvalým, pro který už nemohli vystoupit dorostenci.

14. června se konal sokolský slet župy Palackého ve Valašském Meziříčí. Zuberská jednota byla početně zastoupena členstvem i mládeží. Taktéž cvičili na zájezdech do okolních jednot. Sportovní činnost ochabla, členové se scházeli skoro denně na hřišti u Sokolovny a provozovali rekreačně odbíjenou. Nadšenci se pokoušeli zbudovat v zimních měsících na hřišti u Sokolovny kluziště. Neuspěli i když s úpravou plochy a zavodňováním si dali značnou práci. Pokus se nezdařil. Nebyly zkušenosti a dostatečná tuhá zima. Lyžařství provozovalo několik jednotlivců individuelně, hlavně turistiku. Divadelní ochotníci předvedli v tomto roce celkem 6 her. V jarní sezoně uvedli k 86. narozeninám T. G. M. hru „Jízdní hlídka“ - legionářské drama. Sezonu ukončili operetkou „Dva vojáci u muziky“ v režii b. Františka Krause za řízení Jana Mynáře. K 28. říjnu byla předvedena hra „Starosta Stillmandský“. Další hry se v podzimní sezoně neuskutečnily. Koncem roku došlo k realizaci v ozvučení kinové aparatury. Další vydání, na které nebylo hotové finanční krytí. Již 6. prosince bylo zahajovací představení českého zvukového filmu „Matka Kráčmerka“. Měl velký úspěch i po finanční stránce. Tato novinka umožnila splacení naléhavých dluhů. Hlavně přilákala do Sokolovny mnoho obecenstva. Nový výbor pro rok 1937 oživil i staronový náčelník František Mikulenka a náčelnice Božka Mikulenková. Ostatní serstava výboru zůstala. Ale ani tyto změny nebyly schopny pozvednouti tělovýchovnou činnost. Ochablost se projevila samozřejmě na veřejném vystoupení. Prozíraví činovníci dali tomuto cvičení krycí název „Zahradní slavnost s tělocvičnými ukázkami“. Důvod byl jasný. Malá péče o provozování tradičního tělocviku. Tomu se věnovalo jen několik cvičících. Tento úpadek se projevil zejména v družstvu mužů, kteří ani na slavnosti nevystupovali. Stejná situace nastala i u dorostenců. Jen žactvo a ženské složky se věnovaly pravidelnému cvičení.

(pokračování příště)

Znak pánů z Krásna

POVÍDÁNÍ O ZUBŘÍ

Volné vyprávění o historii valašské obce Zubří od jejího založení až do dnešních dnů.

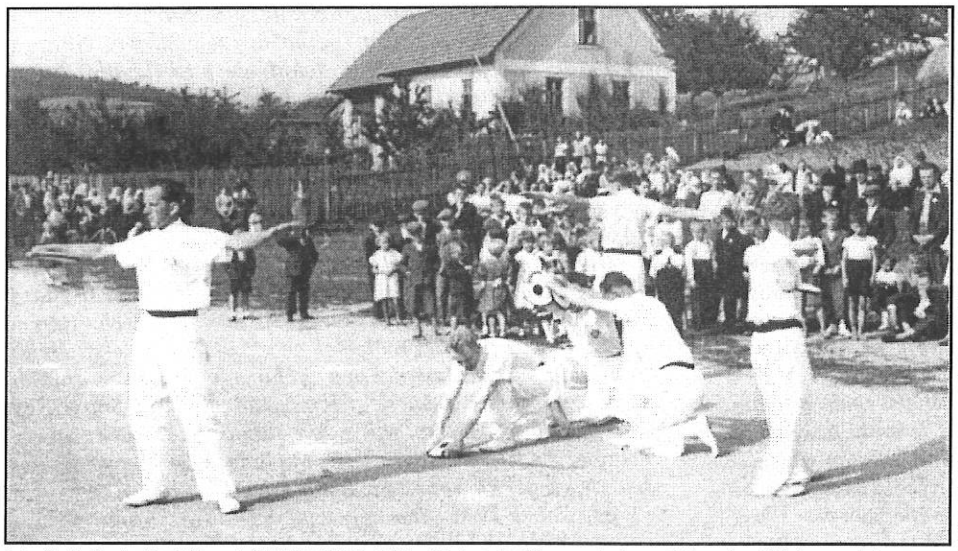
Díl „C" - Historie spolků, organizací a škol

12.

Také průvod byl podstatně slabší proti létům minulým. Za této situace se omezily také zájezdy do okolních jednot.

11. dubna byl proveden branný sraz členstva. Provedení bylo důkazem opravdové sokolské pohotovosti pro obranu státu. Na paměť 20. výročí bitvy u Zborova uspořádala obec společně se všemi tělovýchovnými spolky a organizacemi oslavu, jejímž motivem byla myšlenka, že jedině v jednotě je síla.

29. června dopoledne byla odhalena na škole - dolní pamětní deska se jmény zuberských legionářů. Účinkoval sokolský pěvecký kroužek vedený br. J. Mynářem. Odpoledne bylo společné vystoupení žactva škol a tělovýchovných jednot. Velmi účinně působilo cvičení 6 mužů Sokola - Diskobolos.



Muži Sokola Zubří na hřišti DTJ Zubří u Fojství. Zborový den - 20. výročí bitvy u Zborova v roce 1937.



Muži Sokola Zubří na hřišti za Sokolovnou v roce 1937.

Ve dnech, které následovaly po 14. září, kdy nás navždy opustil prezident Osvoboditel Tomáš G. Masaryk, všechny sokolské jednoty zastavují na znamení smutku pravidelnou činnost až do dne pohřbu 21. září. K 28. říjnu jednota uspořádala výstavku sokolské literatury ve spojení s literární tvorbou prezidenta Osvoboditele T.G.M.

Ve dnech 27. a 28. října byl proveden rozestavný běh, kterým bylo oznamováno, že sokolstvo zahajuje práci pro zdařilé uskutečnění X. všesokolského sletu. Běžci jednoty byli rozestaveni na okresní silnici od továrny Optimit až k budově fy Růžička v Rožnově p. R.

28. října bylo v Sokolovně slavnostní shromáždění, které vyslechlo slavné poselství, vyzývající členstvo k práci pro zdar X. všesokolského sletu. Divadelní odbor předvedl 4 hry, které byly přihlášeny do župní soutěže. Největšího úspěchu docílily dvě: „Bílá nemoc" - režie Theodor Vraj. „Zborovští" - režie J. Frankovič. V této hře učinkovalo 32 mužů a 1 žena.

V soutěži zuberští získali 2. místo za Valašským Meziříčím. Ke konci roku měla jednota 79 členů (47 mužů a 32 žen).

Snad slavné poselství vyzývající členstvo k práci pro zdar X. sletu zapůsobilo v zuberské jednotě, která v roce 1938 chtěla zvýšenou činností oslavit také své 40. výročí trvání spolku.

Všechny složky se pilně připravovaly na největší dosud sokolský podnik, ale ne ve všem se podařilo dojíti vytčeného cíle. Příčina tkvěla ve shluku světových událostí. Byly to dvě mobilizace našich obranných sil. Zejména ta druhá ochromila činnost jednot do té míry, že už od toho dne do konce roku nevykazují žádnou činnost. I když květnová mobilizace narušila zčásti sletové přípravy, nemohla znemožniti všesokolskou manifestaci.

X. slet se uskutečnil v plném rozsahu a byl velkolepou manifestací životní síly Tyršova odkazu. Zuberská jednota vysílá na tento nezapomenutelný projev národní síly a odvahy 7 dorostenek a 30 bratří a sester. Dojmy, které si odnesli byly nezapomenutelné a doprovázely je po celý život.

Již 6. ledna 1938 starosta Theodor Vraj na valné hromadě kromě jiného připomněl, že jednota zahajuje jubilejní 40. rok. Vyzval všechny členy, aby vykonali vše pro zvýšení činnosti a získání co největšího počtu příznivců sokolské idey. V lednu se uskutečnil Sousedský bál. Účast nebyla nejlepší. Divadelní činnost byla citelně slabší. Byly uvedeny 2 hry: „Lidé na kře"

a „Mařenku si neber ...". Obě byly dobře nacvičeny a provedeny, připravily obecenstvu pěkné zážitky.

12. dubna při členské schůzi bylo vzpomenuto Národní přísahy ze dne 13. dubna 1918, která má býti posilou pro národ v jubilejním roce republiky. Byla pronesena slova mistra Aloise Jiráska: „Zůstaneme, kde jsme stanuli! Věrni v práci, věrni v zápase, věrni v utrpení, věrni až do hrobu!"

Uskutečnily se zájezdy na veřejná cvičení do Stříteže n. B. v počtu 33 osob, z nich 24 v krojích. Početná výprava odjela také na Hutisko.

28. července se konal za velké účasti občanstva a sokolů pohřeb br. desátníka aspiranta Karla Adamce, který tragicky ukončil svůj život. Rakev byla vystavena na katafalku v Sokolovně. Sokolové v kroji a četa p. pl. 40. z Valašského Meziříčí drželi čestnou stráž u rakve. Smutečním řečníkem byl p. ředitel Učitelského ústavu z Valašského Meziříčí Emil Kubíček. Sokolský pěvecký kroužek se s bratrem Adamcem rozloučil zapěním dvou sborů.

10. a 11. září byly zvlášť významné pro jednotu. Vzpomínalo se 40letého trvání spolku. Prvního dne večer se konala slavnostní valná hromada za účasti 91 bratří a sester zdejších a několika z okolních jednot. Starosta Theodor Vraj vzpomněl všech, kteří stáli u zrodu jednoty a přičinili se o zdolání všech překážek kladených v cestu. Za župu promluvil delegát MUDr. Felix Rotter z Rožnova. Schůzi zpestřily svým vystoupením dorostenky.

Příští den v 9 hodin byla položena kytice k pomníku T.G.M. Odpoledne následovalo veřejné cvičení. Za přispění okolních jednot prošel vesnicí malebný průvod. Cvičení se vydařilo i díky hezkému počasí. Mnoho bratří uposlechlo mobilizační výzvy a rychle, ukázněně nastupovali k útvarům a do pohraničních pevností, aby se zbraní v ruce v případě potřeby bránili svou vlast.

Běh událostí však přinutil obránce k opuštění opevnění. Došlo ke změnám územním. Říše si brala i ryze česká osídlení, Poláci se také moc bratrsky nezachovali. Nastala stagnace, takže poslední měsíce v roce jednota již nevykazuje žádnou činnost.

Snad navzdory nemilým a nespravedlivým změnám, které postihly národ minulého roku, život jednoty pokračuje dál. Zdá se, že pod tíhou událostí je snaha o co největší oživení, pokud to situace dovolí. Dávno nebyl sokolský podnik tak početně navštíven, jako únorový věneček roku 1939. Asi na tom měl zásluhu i Vévodův jazz. Končinový večírek, na kterém divadelní ochotníci předvedli 3 aktovky, byl úspěšně zakončen repro hudbou a tancem.

Po 15. březnu, kdy Čechům byl vnucen protektorát Čechy a Morava všechno stranictví ustupuje do pozadí. Všichni se cítí jen Čechy.

Zubří opouští nuceně br. Jan Mynář ředitel měšťanské školy. Jako příslušník čsl. legií nesmí zastávat funkci ředitele. Je přeložen do Valašského Meziříčí. Jednota v něm ztrácí výborného vedoucího pěveckého kroužku a režiséra při nacvičování operet.

16. července se konalo zdařilé veřejné cvičení. Průvod nebyl úřady povolen. Mohutně vyzněl a působil nástup všech složek jak v úborech cvičících tak ve slavnostních krojích. Při vztyčení státní vlajky byla hrána hymna. Počet cvičících byl značný. Také zájezdy do okolních jednot doznaly zvýšené účasti. Divadelní odbor uvedl 3 hry. „Pravda na útěku" - za řízení br. Janoše byla jako ušitá na současné poměry. Hra měla zasloužený úspěch. Hodovou zábavu navštívilo 280 účastníků. Návštěvnost sokolských podniků se zvyšovala. V listopadu byl vydán zákaz nošení jakýchkoliv odznaků - tudíž i sokolského „Na stráž".

Novoroční poselství přečetl na valné hromadě 14. ledna 1940 starosta br. L. Martinek: Výzva: „Nuže bratři a sestry! K sobě blíž! Rozumem i srdcem! Pochopením i láskou s kázní do práce! Voláme a zavazujeme všechny, znova do služeb vlasti a národu! Zdar Vám! Zdar Vaší práci a Vaší jednotě! Zdar celé naší obci sokolské! Nazdar!"

Nově zvolení do hlavních funkcí: starosta - Ludvik Martinek, místostarosta - Zikmund Gregor, vzdělavatel - Jindřich Frankovič, náčelník - Antonín Grund, místonáčelník - Josef Polách ml., Pernica Jiljí, náčelnice - Kazimíra Lišeníková, místonáčelní - Božena Vaculínová a další členové.

Cvičily všechny složky pravidelně. Cvičení mužů navštěvovali i členové vyššího věku. Pochodovalo se a zpívalo. Sokolovna hřměla zpěvem. V měsíci březnu bylo omezeno cvičení pro zákaz vytápění sálů, tělocvičen. Při jarním oteplení zákaz byl zrušen, cvičilo se dál.

29. března 1940 byl gestapem zatčen starosta Sokola br. L. Martinek přímo v dolní škole, kde vyučoval. Odsouzen v Breslau k 10 letům káznice pro přípravu velezrady. Vrátil se až v červnu 1945.

14. listopadu byl znovu vydán zákaz topení v tělocvičnách.

Divadelní ochotníci sehráli 3 představení: 1 hru: „Kříž u potoka" a 2 operety: „Márinka ze staré myslivny" a „U panského dvora". Všechna představení byla dobře navštívena a měla u obecenstva zasloužený úspěch.

Velkou práci pro mládež vykonal br. Bruno Špůrek, tím, že se věnoval přípravě 8 loutkových představení.

V prosinci obětavostí bratří a sester byla uspořádána vánoční nadílka pro žactvo. Dostali pamětní listy, malé pohoštění a předveden film „Pouliční zpěváček".

Cizácký útisk brzdil a znemožňoval veškerou činnost. Okupanti pudově cítili, že v sokolstvu bují ilegální hnutí usilující o znovunabytí svobody. Jako důkaz nezlomné vůle odporu, bratrské shody byly uspořádány lyžařské závody žactva, dorostu i mužů. Účast byla překvapující. Závodili i starší bratři. Start a cíl byl na hřišti u Sokolovny. Tratě byly pečlivě vybrány a označeny. Ještě se zachovaly fotografie pořízené u startu.

Dalším podnikem byl lyžařský zájezd na Javorník, kterého se zúčastnilo víc než dvacet bratří a sester. Trať Staré Zubří - Kamenárka - Javorník, zpět přes Bačův vrch - Putýrky - Staré Zubří. Výlet na lyžích se uskutečnil za příznivého zimního počasí. Účastníci byli vycházkou nadšeni a dlouho na ni vzpomínali. Ještě se stihlo pořádat zdařilý Sousedský ples se 200 účastníky, jak z řad sokolských, tak i jiných. Vstupné 8,- Kč. Připravovaly se divadelní hry, které již nedostaly od úřadů povolení. Potom nastaly krušné dny.

24. února 1941 zatklo gestapo další bratry: Klein Milan - učitel, Růžička Vilém - učitel, Šabacký Pavel - učitel, Vaculín František - stolař, Janošek František - hostinský. Čekala je řada věznic - Ostrava, Zhořelec, Vratislav, Ratiboř. Všichni byli zatčeni pro spolupráci v odbojové skupině Obrana národa.

8. března vlna nového zatýkání členů Sokola a jiných občanů, příslušných k této organizaci. Do rožnovského vězení bylo deportováno přes 20 občanů. Z nich si gestapo vybralo tři: Jindřich Frankovič, František Janoš, Josef Polách. Asi po třech týdnech vězení v Ostravě na gestapu byli všichni zatčení účastníci odboje na Rožnovsku, převezeni pod ozbrojeným doprovodem do věznice ve Zhořelci. Následoval soud ve Vratislavi a káznice v Ratiboři. Tam byli vězněni až do února 1945, kdy 25. února se věznice evakuovala. Byli propuštěni vrazi a jiní delikventi, jen 220 politických Čechů a Poláků bylo hnáno za třeskutých mrazů pěším transportem na západ před přibližující se východní frontou. Někteří se dostali až k severnímu pobřeží říše a tam v koncentráku se dočkali osvobození.

Došlo na celou organizaci Sokola - ČOS byla rozpuštěna, všechny znaky a památky na tuto organizaci musely být ničeny. Tak zmizel ze Sokolovny nápis „Sokolovna".

Činnost zuberského Sokola byla zastavena na velikonoční neděli 13. dubna 1941. Veškerý majetek byl sepsán a zabaven. Provoz kina byl ponechán pod zvláštní německou správou. Aby kalich utrpení byl naplněn až po okraj, byl zatčen župní náčelník Sokola br. Theodor Vraj - také učitel, starosta sokolské jednoty.

(pokračování příště)



Znak pánů z Krásna

POVÍDÁNÍ O ZUBŘÍ

Volné vyprávění o historii valašské obce Zubří od jejího založení až do dnešních dnů.

Díl „C" - Historie spolků, organizací a škol



13.

Takto zatčených funkcionářů byly stovky. Všichni deportováni do Osvětimi. Theodor Vraj se z koncentráku vrátil 25. června 1943 s tělesnou váhou 44 kg.

Dle přípisu okresního úřadu bylo nařízeno odevzdati do sběru starého papíru sokolskou knihovnu, divadelní knihy, archiv, noty, časopisy a pod. Starosta obce vydal potvrzení na 12 kg starého papíru. Tím byla kronika a jiné spisy zachráněny a slouží nyní k sepsání těchto vzpomínek.

V roce 1943 veškerý nemovitý majetek přebírá Kuratorium pro výchovu mládeže v Čechách a na Moravě.

Rok 1944 nepřinesl nic, co by se týkalo jednoty. A přece něco, válečná fronta se blíží, německá vojska ustupují. Češi nabývají nových sil k odboji 6. května 1945 uvítalo Zubří své osvoboditele. Byla to ruská vojska, která pronásledovala ustupující okupanty. Boj za svobodu došel svého cíle.

23. května 1945 ve 20 hodin v sále Sokolovny zahájil slavnostní valnou hromadu starosta jednoty br. Theodor Vraj těmito slovy: „Zvítězila pravda, vrátila se pravda Masarykova. Zvítězili jsme proti lži a tmám, neb vy všichni jste to byli, kteří jste vytrvali v boji za ušlechtilou lidskost, za osvětu, za svobody zlatý chrám!" Slavnostní schůze se zúčastnilo 88 bratří a sester. To je začátek normální činnosti jednoty po prožitých útrapách a hrůzách.

Dosud se nevrátili všichni vězněni bratři. Nikdy se nevrátí Adamec František, Vašek Ladislav, odvlečení gestapem 7. a 8. března 1945. Celkem bylo vězněno pro odboj 15 bratří. Svůj život za vlast položili bývalí členové a odchovanci zuberské jednoty: Čeněk Dobeš - tesař, Jindřich Hrabánek - strojvůdce, Dr. Ladislav Krist - profesor, Alois Šimurda - učitel a dorostenec Miroslav Brumek. Bratr Jaroslav Mikuláš, zvaný mezi přáteli Miki se vrátil jako podporučík východní armády.

Celostátně se projevila snaha o sjednocení tělovýchovy. Byl ustanoven Národní tělovýchovný výbor - NTV.

6. června se uskutečnil na hřišti DTJ sraz všech složek - Sokola, DTJ a Orla. Začátek byl slibný, cvičilo se střídavě v Sokolovně a v Domovině. Po krátké době v NTV zůstává jen Sokol a DTJ.

Divadelní činnost zahájili v prosinci veselohrami: „Jedenácté přikázání" a „Poslední muž". Byla také sehrána dvě loutková představení pro děti.

29. září se jednota na své členské schůzi loučí se starostou Theodorem Vrajem a jeho rodinou. Stěhují se do Valašského Meziříčí. Oba manželé vykonali pro Sokol velikou práci.

Členská základna se rozrůstá. 18. listopadu skládalo slib 31 bratří a sester nově přijatých. Jednoty čítá k 31. prosinci 1945 120 členů.

Na valné hromadě 6. ledna 1946 byl přítomen br. Bublík, župní jednatel, který doporučuje ustavení kandidátní komise. Hlavními funkcemi byli pověřeni: starosta - Ludvík Martinek, 1. místostarosta - Karel Krupa, 2. místostarosta - František Mikulenka, jednatel - Bruno Špůrek, vzdělavatel - Oldřich Stromšík, náčelník - Jan Zytka, náčelnice - Anděla Rychtrová a dalších 6 členů výboru. Naposled se do schůze dostavil br. Jindřich Frankovič. Přišel se rozloučit, odchází do Zašové. Za jeho práci v Sokole mu starosta vyslovuje srdečný dík.

Již v lednu byl ustaven cvičitelský sbor a dojednáno zřízení jednotýdenního cvičitelského kurzu. Vedením jsou pověřeni br. Čeněk Randýsek a Jan Zytka. Prvním podnikem byla projížďka na sáňkách tažených koníkem po silnici na Hutisko. Následovala společná lyžařská vyjížďka.

Jen zvolna se rozjíždí práce vzdělavatelská a pěvecký kroužek, kterému chybí dobrý klavír.

Divadelní odbor nacvičuje hru „Dačický z Heslova".

Kino je stále ve vedení br. Jiljího Pernice, který byl touto činností pověřen za okupace. Jednota pobírá z kina nájem.

Pomalu se rozbíhá tělocvičná činnost. U mužů je minimální zájem o cvičení. Divadelní činnost je brzděna malým zájmem o divadelní role. Stavy cvičících: mužů a dorostu málo, žáků 14, žen 20, dorostenek 14, žaček 24.

Projevují se válečná léta, která zanechala znatelné stopy na morálce zejména u mládeže.

Cvičenci se zúčastnili župního sletu v Bystřici pod Hostýnem a veřejných cvičení v okolních sokolských jednotách.

Chuť k tělocviku má povzbudit veřejné cvičení pořádané 28. června 1946. Cvičily všechny složky, jejich vystoupení byla uspokojivá. Konečně v tomto roce se splatila předválečná půjčka Sokolské jednotě Valašské Meziříčí. V tomto roce se nepodařilo mnoho zlepšit na celkové morálce. Sehrány byly 4 divadelní hry a uspořádán večírek na Silvestra. Z větších prací, které byly provedeny je položení parket v tělocvičně a pořízeno nové osvětlení jeviště. Stav členstva k 31. prosinci 1946 je 77 bratří a 53 žen, celkem 130 členů.

Na rok 1947 připadá 50. výročí uvedení prvního divadla v Zubří a příští rok to bude 50. výročí trvání Sokola v Zubří.

Výzva starosty: „K tomuto jubileu musíme se již nyní důstojně připravit a proto věříme pevně, že i ti kdož svou liknavostí poškozovali zdárný vývoj jednoty, přičiní se o rozkvět zuberské jednoty a tím celého sokolského bratrstva."

Je v jednotě dost lidí, kteří pracují mnoho a obětavě, ale je mnoho i těch, kteří o život jednoty jeví nepatrný zájem. Dva podniky na prvém místě je třeba jmenovat: Pietní pásmo recitací, hudby s rozhlasovým hlášením v předvečer výročí úmrtního dne prezidenta Osvoboditele T. G. Masaryka. Velmi zdařilé bylo veřejné cvičení počátkem srpna, které morálně i hmotně posílilo jednotu. Divadelní ochotníci předvedli 4 hry. Největšího zájmu se těšila hra „Červený mlýn", kterou v tichosti oslavili padesátku sokolské divadelní činnosti a prvního divadelního představení v Zubří.

Byl uskutečněn zájezd na sokolský slet do Turčanského sv. Martina. Nákladním autem jelo 30 bratří, sester a dorostu. Zájezd byl velmi zdařilý. V tomto roce jednotu vedli tito činovníci: starosta - Ludvík Martinek, 1. místostarosta - Jan Juříček, 2. místostarosta - Rudolf Krupa, náčelník - Čeněk Randýsek, náčelnice - Anděla Richtrová, vzdělavatel - František Mikulenka.

K 50. výročí jednoty byla 6. března konána slavnostní valná hromada. Br. František Mikulenka, člen jednoty od roku 1912, přednesl stručný běh událostí od roku 1898. To bylo krátce po 2. světové válce po událostech v únoru. Došlo ke slučování jednot. Z DTJ se hlásily 4 ženy a 7 mužů. Z Orla 1 muž. Tělocvičné nářadí bylo přiděleno jednotě a řádně zanešeno do inventáře. Tělocvičná činnost se nesla heslem: „Zdar XI. všesokolskému sletu!" Zuberská jednota oslavila důstojně 50 let svého trvání účasti cvičících na sletu. 15 žáků, 18 žaček, 8 dorostenců, 16 dorostenek, 5 mužů a 17 žen. To byla početná účast. Vedoucími nácviku byli: Božka Vaculínová, Zdenka Mojžíšková, Věra Zdařilová, Čeněk Randýsek a Jindra Mikulenka. Cvičící doprovázela osmnáctičlenná místní sokolská hudba, která hrála také v sleto-

vém průvodu Prahou. Celkem bylo asi 100 zuberských účastníků sletu. Průvod byl velkolepou protiakcí na vývoj situace po únoru 1948. I když vše bylo pod kontrolou, přece se prokázala pravdivost skandovaného hesla: „Tady se to vidí, kde je vůle lidí". Hesel mnoho, hrdel, která je volala ještě víc. Plné ruce práce měla policie v civilu. Zvláště aktivně vystupovali účastníci průvodu z brněnské župy. Nebyli sami.

Místní veřejné cvičení se uskutečnilo 3. srpna 1948. Cvičily všechny složky. Divadelní odbor pod vedením br. Josefa Celby nacvičil hru k 7. březnu, k Velikonocům pak br. Ondřej Zvolský.

Jsou potíže se Státním kinem, které je dosud v Sokolovně. Jednota má smluvně zajištěno 6 volných termínů pro podniky Sokola. Státní kino toto nehodlá dodržovat. Sokol je odhodlán smlouvu o pronájmu zrušit a žádat o vystěhování kina do jiného zuberského sálu.

Ve cvičení nastávají střety se sportovními oddíly. V tomto roce bylo svoláno několik výborových schůzí navíc. Všechny se zabývaly přípisy o činnosti očistných komisí.

Jednota dostala přidělen pozemek na hřiště z rozparcelovaného pole velkostatku ve výměře 1 ha za cenu 1800,- Kčs.

Pohřbu pana prezidenta E. Beneše se z jednoty účastnili 2 členové. Paní Haně Benešové byl zaslán soustrastný telegram.

K oslavě 30. výročí vzniku republiky byla uvedena hra Karla Čapka „Matka" s velkým úspěchem.

Správní rok byl ukončen vánoční nadílkou pro žactvo. Valná hromada v roce 1949 se nekonala. Výbor zůstává ve stejném složení.

Okresní výbor Sokola nabádá členy jednoty, aby zvýšili činnost. Hrány byly divadelní hry: „Vojnarka", „Perly panny Serafinky" a „Uprchlík".

K přístavbě Sokolovny je již zhašené vápno, navezen písek a kámen. Byla uskutečněna výměna pozemku pro budování hřiště. Pozemek u silnice nad rybníky byl vyměněn za pozemek na němž nyní je hrána kopaná. Peníze, které byly přebrány od začleněných jednot, byly odeslány do Gottwaldova podle došlých příkazů.

K uctění památky 100letých narozenin prezidenta Osvoboditele T. G. M. byla uspořádána tělocvičná akademie. Veřejné cvičení se uskutečnilo 9. července 1950. Starostou jednoty byl br. Ludvík Martinek, náčelníkem br. Čeněk Randýsek, vzdělavatelem br. Jaroslav Kovář. Výbor bere na vědomí pokyny k 1. máji a pověřuje agitací pro účast br. náčelníka. V průvodu členové nesou transporenty "Tělovýchovou k brannosti národa" a „Kde stanutí - tam smrt".

Bratr Čeněk Randýsek poučil výbor o tělovýchově v lidově-demokratickém státě. Příslušník Sokola má býti jak tělesně zdatný, tak i politicky uvědomělý. Tak se přesouvá činnost tělocvičná na pole politické.

Co na to Tyršovi věrní? Na 27. října 1950 byla svolána výborová schůze k vyřešení poměrů mezi jednotou a sportovními oddíly jednoty. Schůzi byl přítomen předseda KSČ MO soudruh J. Slovák. Ten nanesl výtky, které má KSČ proti jednotě. Vedoucí házené vysvětluje, že výtky jsou bezpředmětné. 16. prosince 1950 tajemnice okresního výboru Sokola s. Brzobohatá předává výboru instrukce pro konání a hlavně přípravu valné hromady. Byla provedena kontrola tělovýchovné činnosti členstva o spolupráci mezi Sokolem a SČM. Domlouvají se nápravná opatření.

Na valnou hromadu 7. ledna 1951 musí se pozvat zástupci místních úřadů a OVS. Zajistit výzdobu sálu. Heslo: „Sokol patří pracujícím". Připravit kandidátku nového výboru a nechat ji prověřit MO KSČ a místního akčního výboru Národní fronty a SČM. Uvedené instituce vznesly požadavky na změnu osob uvedených v návrhu. Bylo vyhověno. Valná hromada po dohodě se složkami NF byla svolána na 12. února 1951. Stav členska se zvýšil na 235 členů. Sloučení tělovýchovy se neprojevilo ve zvýšené činnosti. Jen házená je první v kraji, postupuje do ligy. Bratr Mašek za okresní vedení hodnotí činnost jednoty jako jedné z nejlepších.

15. dubna koná Sokolská jednota za součinnosti korporací a školy „Pochod míru".

25. a 26. května byly sokolské dny. V sobotu odpoledne kopaná, večer tělovýchovná akademie, neděle dopoledne házená, odpoledne veřejné vystoupení, večer lidová veselice. Závodní jednota Sokol OPTIMIT požádala, aby ženy závodní jednoty mohly společně cvičit s ženami místní jednoty. Výbor místní jednoty vítá tuto spolupráci. Závodní jednota žádá o převedení pozemku - hřiště u dvora na závodní jednotu. Zatím se převod nedá uskutečnit, jsou nesrovnalosti v držení původního majitele.

Ke 100. výročí narozenin Aloise Jiráska byla uvedena hra „Otec". Výborová schůze 8. listopadu 1951 měla mimo jiného na programu návrh závodní sokolské jednoty na sloučení obou jednot. Br. František Mikulenka navrhuje, aby se počkalo na dispozice o slučování od ČOS. Bylo dohodnuto, aby o slučovacím návrhu bylo pojednáno na valné hromadě Sokola - podle stanov. V prosinci 1951 bylo podáno hlášení o počtu cvičících: na ONV Valašském Meziříčí: 20 dorostenců, 16 dorostenek, 22 žáků, 20 žaček, 10 žen.

Výbor jednoty Sokol Zubří se dne 22. ledna 1952 jednomyslně usnáší, že přednese na členské schůzi návrh pro sjednocení obou jednot. O tomto postupu byli uvědoměni: Závodní jednota Sokol Optimit a okresní výbor Sokola ve Valašském Meziříčí. Tato schůze se podle usnesení uskutečnila 10. února 1952 o hodinu později t.j. ve 14 hodin. Schůzi bylo přítomno 14 členů jednoty. Jako delegáti za okresní výbor byli br. Kuráň a br. Drápala. V diskuzi vystoupili pro sloučení br. Kubiš, Pečiva. Br. Špůrek upozornil ve svém příspěvku na to, co ještě zdržuje staré členy jednoty v rozhodnutí a proč snad někteří pomýšlejí na zrušení členství. Vyslovil svůj i jiných názor, že staří členové trvají na tradici a jsou si vědomi záslužné práce mnoha činovníku, vykonané pro valašský lid od založení jednoty. Při hlasování pro sloučení 12 členů, dva nehlasovali. Jednota v té době měla 235 členů. Do přípravného výboru byli zvoleni: Kubiš, Č. Randýsek, Jaroslav Macháček, Josef Pernica, Anežka Nohavicová. Tento výsledek poslední starosta Sokola Zubří oznámil výboru závodní jednoty Sokol Optimit. Zápis z této schůze provedl Josef Polách. Poslední výroční zprávu o činnosti původní jednoty Sokol za rok 1951 podal Bruno Špůrek na výroční schůzi závodní sokolské jednoty Optimit - Gumárny Zubří za účasti 22 členů. Vzpomněl především úspěšné práce opravdových Sokolů, kteří obětavě a přesně plnili své členství a funkční povinnosti, nedali se odradit mnohdy nemístnou kritikou matrikových členů. Svoji práci jednoty končí, závodní jednotě přejí nejvyšších úspěchů. Podle původních stanov v § 32 „Zrušení spolku" je psáno: Jednota se rozejde, jestli tři čtvrtiny všech členů jednoty ve valné hromadě s tím souhlasí. To bylo psáno roku 1898, platné asi jen za „císaře pána"!

Čas plynul dál, tělovýchova procházela organizačními změnami, vymýšleli se nové názvy pro tuto činnost. Staří členové vymírali.

Roku 1989 se dožila jen malá hrstka původních členů. Z posledního výboru roku 1952 jen jeden. Zdá se, že se vrací rok 1905, kdy úpadkovou jednotu zachraňovali členové Sokola Valašského Meziříčí.

Také v roce 1990 přišla do Zubří delegace Sokola Valašského Meziříčí, aby se pokusila o obnovení Sokola v Zubří. Bylo třeba v místě získat pro tuto myšlenku 3 občany - původní členy. Pro stáří a nemocnost občanů, kteří by byli schopni tuto myšlenku realizovat se pokus nezdařil.

Česká obec sokolská žije dál, spravuje mnohé sokolské jednoty, pořádá veřejná vystoupení.

Zubří, srpen 2003
Z dostupných materiálu vypsal Josef Polách

(pokračování příště)

Znak pánů z Krásna

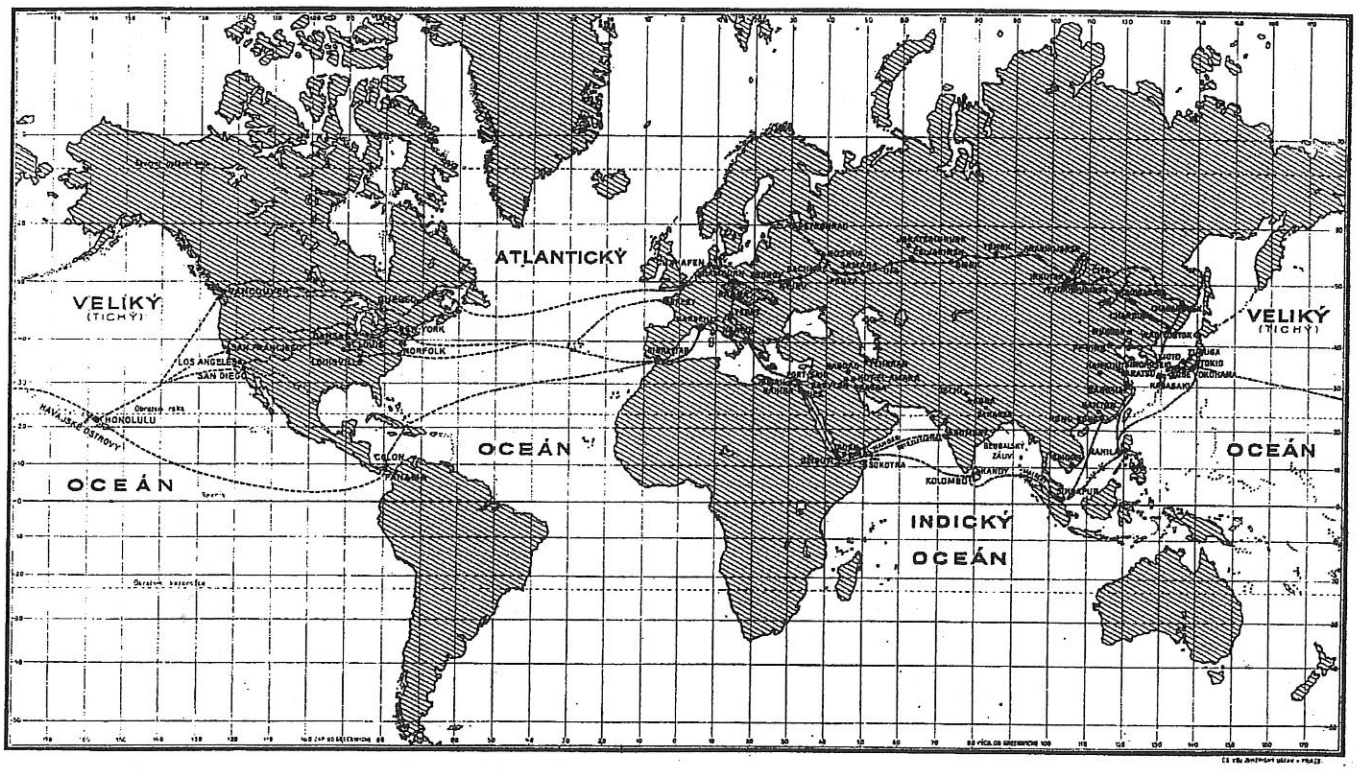
POVÍDÁNÍ O ZUBŘÍ

Volné vyprávění o historii valašské obce Zubří od jejího založení až do dnešních dnů.

Díl „C" - Historie spolků, organizací a škol

1.

HLAVNÍ POZEMNÍ I MOŘSKÉ CESTY ČS. LEGIÍ NA POUTI KOLEM SVĚTA.



Zuberští legionáři

Toto „Povídání" věnujeme zuberským legionářům. Vrátíme se na začátek minulého století, do roku 1914. V tom roce vypukla 1. světová válka.

Ze Zubří bylo odvedeno na fronty bojů do rakousko-uherské armády na 600 mužů, z nich 84 padlo.

Válka skončila v roce 1918 vyhlášením samostatné Československé republiky. Ve válečném střetnutí proti sobě vojska centrálních mocností (Německa, Rakousko-Uherska, Turecka a dalších) proti státům Dohody (Francie, Anglie, Ruska, později Itálie a USA). Hlavní těžiště války bylo v Evropě - na západní frontě ve Francii, na jižní v Srbsku a Itálii a na východní frontě v Rusku.

Naši vojáci jako součást rakousko-uherské armády byli převážně na východní a částečně i jižní frontě.

Tisíce Čechoslováků však bojovalo i v armádách dohodových mocností. Byli to Češi, kteří žili v Anglii, Francii či USA - ti bojovali jako členové francouzské, anglické a americké armády.

V Rusku hned v září 1914 vznikla československá vojenská jednotka - Česká družina, ve které sloužili hlavně Češi z Volyně. Středisko této jednotky bylo v ukrajinském Kyjevu.

Z politických představitelů jediný poslanec říšského sněmu zvolený na Valašsku - prof. T.G. Masaryk, emigroval do ciziny a otevřeně v červenci 1915 (při 500. výročí upálení Jana Husa) vyhlásil boj Rakousko-Uhersku s cílem vytvořit samostatný stát Čechů a Slováků.

Zatímco na západní frontě vytvořili Češi rotu Nazdar a účastnili se těžkých bojů, na východní ruské frontě vytvářeli naši vojáci malé vojenské skupiny, které plnily hlavně výzvědné úkoly.

V začátku válečného konfliktu na východě měly převahu ruské jednotky, které při svém postupu zajaly tisíce vojáků rakouské armády. Zajatci byli soustřeďováni v zajateckých táborech. Mezi českými zajatci začali pracovat příslušníci Kyjevské Československé národní rady a získávali zajatce pro vstup do českých vojenských jednotek.

Tak začala vznikat vojenská jednotka (1. a 2. střelecký pluk), o kterou se starala malá skupina českých a slovenských politiků (Masaryk, Beneš, Štefanik), aby zajistila jejich odchod ze zajetí, organizovala jejich vojenský výcvik a zařazení do armádních skupin, jejich materiální zajištění a hlavně diplomatické uznání a oprávněnost bojovat se státy Dohody proti centrálním mocnostem.

Jen postupně a obtížně se dařilo získat pro cíle našeho zahraničního odboje politické a vojenské představitele Dohody. Zvlášť požadavek rozpadu Rakousko-Uherska a vytvoření řady menších samostatných států ve střední Evropě byl přijímán s rozpaky a nedůvěrou.

Nejpočetnější nasazení českých jednotek po boku Dohody bylo na východní frontě. Osud těchto vojáků byl spjat s osudem ruské říše. Až do roku 1917 vládl v Rusku carský režim, který zprvu podporoval vojáky České družiny. Avšak s větším rozšířením družiny ruské orgány nesouhlasily.

Prvé úspěchy Rusů vystřídaly porážky a ústup, spojený s velikými lidskými ztrátami. V Rusku došlo k pádu carismu a po Únorové revoluci v roce 1917 přišla k moci demokratická Prozatímní vláda. Té se však nepodařilo zastavit hospodářské a zásobovací potíže a zvýšit bojeschopnost ruských

vojsk. Ke zlepšení vojenských poměrů měla přispět Brusilova letní ofensiva v roce 1917.

Do této ofensivy byl nasazen i prapor českých vojáků poblíž ukrajinského Zborova. Plánovaný pomocný úder k odlákání nepřítele se změnil v útok, kterým naši vojáci prolomili v šířce 6,5 km frontu a postoupili na celém úseku o 5 km přes systém obranných zákopů rakouské armády. Vysoká bojová morálka našich vojáků kontrastovala s demoralizovanými ruskými vojáky.

Zborov zásadně změnil vztah ruských představitelů k naší jednotce a také probudil nebývalý zájem o vstup do československého vojska mezi českými a slovenskými zajatci v zajateckých táborech na Rusi.

Zborov byl předělem v historii československé jednotky v Rusku. Mezi 4.500 vojáky u Zborova byl i zuberský legionář Alois Fabián. Ten byl v září 1915 zajatý jako rakouský vojín u Rovna. Ještě téhož roku v listopadu se přihlásil do České družiny a v červnu 1916 byl zařazen do 2. střeleckého pluku Jiřího z Poděbrad. Při boji u Zborova byl 19.7.1917 raněn do hlavy. Kulka mu projela od oka k oku, na pravé oko oslepl, na levé viděl jen částečně. Jako raněný upadl do rakouského zajetí, ve Lvově byl poznán jako rakouský voják v ruské armádě - jako legionář. Po krátkém léčení byl odvezen do žaláře a odsouzen k trestu smrti provazem, z Vídně mu byl trest změněn na 20 let žaláře v pevnosti. Aby se vyhnul pevnosti v Aradu, předstíral šílenství a byl postupně převezen do nemocnice v Budapešti, Vídni a Brně. Z Brna byl 25. října 1917 odvezen do trnavského „Kláštera" do samovazby a teprve 10. června 1919 byl propuštěn na svobodu - vážil pouhých 39,5 kg.

Po Zborovu se značně rozšířil počet dobrovolníků v českém vojsku na Rusi. Mezi nimi i naši zuberští vojáci, kteří byli zařazení do 1.,2.,3.,4.,6.,7.,8. a 9. pluku (nejvíc Zubřanů bylo u 2. a 6. pluku). Dále sloužili v záložním pluku, integrované rotě, v dělostřeleckém pluku či strážním praporu. Celkem 35 Zubřanů se zúčastnilo ruského tažení, které skončilo až v roce 1920, kdy po cestě kolem světa se dostali do již svobodné republiky.

Na osudy ruských legionářů měla největší vliv změna politických poměrů v Rusku po Říjnové revoluci 1917, kdy se dostali k moci bolševici vedeni Leninem. Podstatně se změnila vojenská situace, když bolševici podepsali s Německem a Rakouskem separátní brestlitevský mír a opustili Dohodu. V zemi se rozpoutala občanská válka. Naši vojáci dostali od České národní rady, reprezentované T.G. Masarykem, úkol - nevměšovat se do vnitřních sporů a přepravit se po magistrále přes Rusko na východ do Vladivostoku a po moři do Francie podpořit boj na západní frontě. Pro svůj průjezd získali legionáři souhlas a dohodu s novou bolševickou vládou.

V květnu 1918 však došlo v Čeljabinsku ke konfliktu mezi našimi legionáři a mad'arskými zajatci, kteří těžce zranili našeho příslušníka. Sovětská moc využila konflikt k oslabení a postupné likvidaci našeho vojska. Legionáři se rozhodli probít se silou do Vladivostoku.

Od května do konce roku 1918 začíná období, které bylo tvrdou zkouškou vojenské i politické zralosti našich vojáků. Po prvých vítězstvích v bojích s Rudou armádou vznikla nová fronta na Volze a Urale. Spojenci v Dohodě přislíbili pomoc našim legiím v naději, že nová fronta bude vázat vojenské síly německé a rakouské armády, která se postupně přesunovala z Ruska do Francie, kde se odehrávaly kruté boje „zákopové války".

Slíbená pomoc však nepřišla a naše jednotky jen stěží uhájily magistrálu a pruh území kolem železnice proti sílící Rudé armádě. Do konce roku 1919 se všechny jednotky dostaly do Vladivostoku a odplouvaly do Terstu. Po železnici pak dorazili legionáři do Prahy.

Jeden z legionářů na Rusi, pan Václav Šimurda, nejen prožíval kritické okamžiky naší jednotky, ale své vzpomínky sepsal.

Když jsme v Zubří připravovali výstavu o historii 1. světové války a legionářů zvlášť, získali jsme tento vzácný rukopis pro naše Muzeum.

V současné době se připravuje vydání těchto zajímavých vzpomínek. Při představě, do jakých složitých vojenských a hlavně politických rozbrojů a revolucí se dostali tito 20letí chlapci, kdy museli počítat i s tím, že po válce se nevrátí domů (ještě na podzim 1918 nebyl jednoznačný souhlas Dohody o rozpadu Rakouska-Uherska), obdivujeme jejich morální i vojenskou sílu a odvahu.

Věřím, že si se zájmem přečtete vzpomínky pana V. Šimurdy a poznáte osudy ruských legionářů.

Než vás seznámíme s malými úryvky z chystané publikace, přikládáme seznam Zubřanů i mužů, kteří v Zubří žili a sloužili v Československém vojsku na Rusi.

1.	Adámek Josef	26.10.1893
2.	Bortel Jan	16.3.1894
3.	Cibulec Inocenc	9.7.1885
4.	Čech Josef	16.9.1884
5.	Dobeš Vincenc	27.2.1892
6.	Dobeš Vincenc	26.4.1892
7.	Dořičák Alois	16.1.1894
8.	Dořičák Jan	29.8.1892
9.	Dořičák Josef	6.6.1887
10.	Fabián Alois	20.6.1879
11.	Fiedler Frant.	25.12.1895
12.	Gregor Zikmund	14.7.1886
13.	Jurča Josef	23.1.1889
14.	Juříček Josef	13.9.1885
15.	Juříček Josef	9.12.1880
16.	Juříček Josef	4.5.1878
17.	Krupa Ludvík	19.12.1894
18.	Langer Alois	28.12.1888
19.	Mičola Josef	17.2.1895
20.	Mikunda Frant.	26.4.1896
21.	Mynář Jan	3.4.1892
22.	Němec Frant.	4.10.1883
23.	Ondřej Vincenc	2.2.1889
24.	Opálka Frant.	19.11.1891
25.	Pavelka Josef	19.9.1886
26.	Pavelka Josef	2.2.1887
27.	Pavelka Ludvík	4.7.1896
28.	Pavelka Rajmund	9.9.1896
29.	Pobořil Josef	2.2.1890
30.	Poruba Frant.	15.10.1874
31.	Poruba Michal	8.2.1896
32.	Pšenica Antonín	28.2.1892
33.	Pšenica Frant.	22.12.1883
34.	Svak Josef	4.6.1884
35.	Šimurda Václav	28.9.1888

Pan Ondřej Vincenc byl nositelem Československého válečného kříže.

Nakonec připojuji stručná fakta. Ruská legie byla největší součástí zahraniční armády. Vznikla z „České družiny" a formovala se z dobrovolníků na Rusi od 28. srpna 1914. Po vysvěcení zástavy odjeli „starodružníci", jak si sami říkali, 22. října 1914 na frontu, kde prováděli výzvědnou službu za frontovou linii.

Počátkem roku 1915 povolilo carské velitelství v omezené míře nábor mezi českými a slovenskými zajatci, tzv. „novodružníky".

I přes nezájem ruských úřadů i neúspěchy Rusů na frontě se zásluhou ruských krajanů a Svazu československých spolků na Rusi rozšířil počet dobrovolníků na dva pluky, které vytvořily brigádu, plnící hlavně výzvědnou službu.

(pokračování příště)

Znak pánů z Krásna

POVÍDÁNÍ O ZUBŘÍ

Volné vyprávění o historii valašské obce Zubří od jejího založení až do dnešních dnů.

Díl „C" - Historie spolků, organizací a škol

2.

Brigáda i její příslušníci obdržela řadu vyznamenání.

Dobrovolníků bylo tolik, že část z nich vstoupila do srbské armády a dva transporty byly v roce 1917 a 1918 vypraveny do Francie.

Po únorové revoluci 1917 nastal obrat. 2. července se brigáda přihlásila jako úderná jednotka do boje u Zborova a dosáhla významného úspěchu.



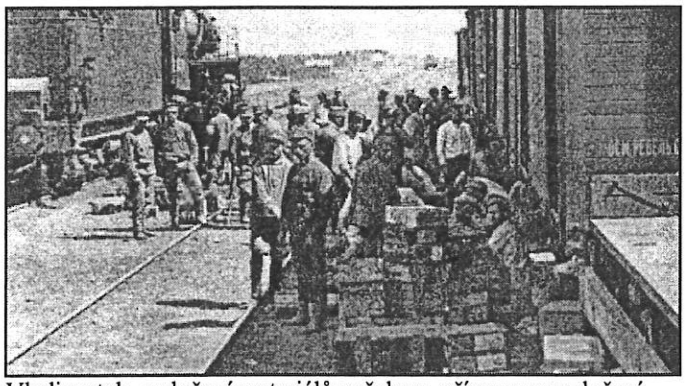
Zima 1918 - doprava dělostřeleckých granátů na frontu (Ural)

Zborovská bitva přivedla do československé jednotky tolik dobrovolníků, že k 1. střelecké divizi se 4 pluky přibyla další, 2. divize se 4 pluky, v roce 1918 další 4 pluky vytvořily třetí divizi. 1. února 1919 byl armádní sbor přejmenován na Československé vojsko na Rusi.



Pancéřová věž jednoho z našich obrněných vlaků na magistrále. (1919)

Po brest-litevském míru (březen 1918) a zhroucení východní fronty, za občanské války, celý armádní sbor si musel zajistit dohodou i silou po železnici přes celou Sibiř (7.500 km) cestu do Vladivostoku, aby v 36 lodních transportech bylo přesunuto 67.750 osob, z toho 56.499 vojáků domů do vlasti.



Vladivostok - vyložení materiálů z ešalonu, příprava na naložení.

Ztráty čs. armádního sboru v Rusku až do doby návratu činily 4.112 mužů.

Z rukopisu Václava Šimurdy uvádíme tyto ukázky:

1. ***V zajetí***
2. ***Boje Nepřátelství s bolševiky Čeljabinsk***
3. ***Návrat domů***

V zajetí

Z jara přijížděli z vesnic mužíci a odváželi si po skupinách pleníky. Jak jsem záviděl těmto šťastným, jimž se dostane svobody a kteří budou pracovati v přírodě a dýchati zdravý vzduch volných širých ruských lánů. Smutně jsme sledovali druhý opouštějící zajatecký tábor, kteří byli tak šťastni, že jim bylo dovoleno jíti na práci. Posléze o žních i na nás se usmála Štěstěna a kynula nám usměvavě. Leč byla to Štěstěna, jenž nás osvobodila jen ze zajateckého tábora. Bylo nás dvacet Poláků, Rusínů a Čechů, jež provázel ruský voják do tambovské gubernie. Jak rozkošnou byla příroda! Slunce svítilo, vzduch se chvěl všechen prohřát od země až k oblakům plujícím nad námi, jakoby nám ukazovaly cestu ku štěstí. Jak jsem byl šťasten a moji druzi, že jsme mezi těmi, kdož jdou pracovat. Mysl plesala. Byli jsme venku, vyšli jsme jak z vězení. V Maršansku čekali na nás mužíci s povozy, aby nás odvezli na panství knížete Čelokajeva, kterýž byl staršinou šlechty tambovské gubernie a majitelem tří rozsáhlých panství.

Nasedali jsme a záhy octli jsme se na nedozírné rovině, kde jen širé lány žitných klasů jako vlny roztaveného zlata prostíraly se až k obzorům, kde se zdály splývati s oblohou. Nikde stromu, nikde stavení, ničeho. A ticho nevýslovné. Dlouho jsme jeli. Pak povozy zastavily, jakoby ve středu roviny, u šesti dřevěných stavení - správcova obydlí, stájí, skladiště na nářadí a stodoly. Vesnice vzdálena byla několik verst. Správce, sympatický muž vysokého vzrůstu, stručně nám řekl jaké jsou naše povinnosti. Pracovati od slunka do slunka za stravu a za patnáct „kopějek" denní mzdy. Ulehli jsme ve vyprázdněné stáji na zemi na slámu. Nu, dobře se leželo, téměř jako na poduškách, vzpomněli jsme na prkenné pryčny v zajateckém táboře. A znaveni po cestě, záhy jsme usnuli, ovšem, že bez jídla.

Leč když nám připadalo, že spíme nejsladčeji - kdy rozradostněná myšlenka uklidní se v sen, kouzlila nám vidiny lepšího osudu zde v širokém klíně matky Rusi, vešel kdosi do naší „ložnice". Bičem ohmatával naše těla a hřmotně volal: „Austrijáki vstávajtě! Hajda na robotu!" Byl to stařík téměř šedesátiletý, jenž jsa přesvědčen, že zajati lze jen nepřátelé, věděl, že s nepřítelem je nutno jednati tvrdě. Ač do východu slunce bylo ještě daleko, musili jsme vstáti. Ani čaje nám nedovolil si uvařiti. „To není u nás zvykem" řekl „a hajda na pole!" Již jsme došli daleko od stavení a octli se v širých lánech žita, když se roztavila ocelová

oblaka oblohy, zářící paprsky sluneční vytryskly jako předzvěst dne na obzoru a rudá sluneční deska vysunula se na oblohu. Teprva o deváté hodině šli jsme snídati. Oh, to zklamání! Pohlédli jsme na sebe v zoufalém údivu. Před námi ležely mísy s prosnou kaší. S tisíckráte, milionkráte prokletou černou kaší. A nadto, ještě ji vařila žena nesběhlá v kuchaření, jako vojáci kuchaři, byla kaše chutí mnohem odpornější, než v zajateckém táboře; nedovařená, připálená. A po tak truchlé snídani, opět na pole! Žně byly v proudu. Slunce pražilo neúprosně, pot se lil z tváří otroků, oblečených v rakouskou rozedranou uniformu. Neotužené ruce umdlévaly a při sbírání kup a vázání snopů krvácely v zápěstí, vyhublá těla snažila se zdolati tíži práce, ach, smutno člověku hladovému, v duši.

V poledne oběd. Zelná polévka s mouchami a kouskem masa a kaše, kaše, opět kaše. Aby si kuchařka uspořila práci, navařila hned ráno kotel kaše, k snídani, k obědu i k večeři, takže v poledne byla kaše jen s nepatrnou obměnou, bylať nemastnější, vysušenější než-li ráno a černalo se v ní množství „much", večer pak byla suchá úplně a much ještě více.

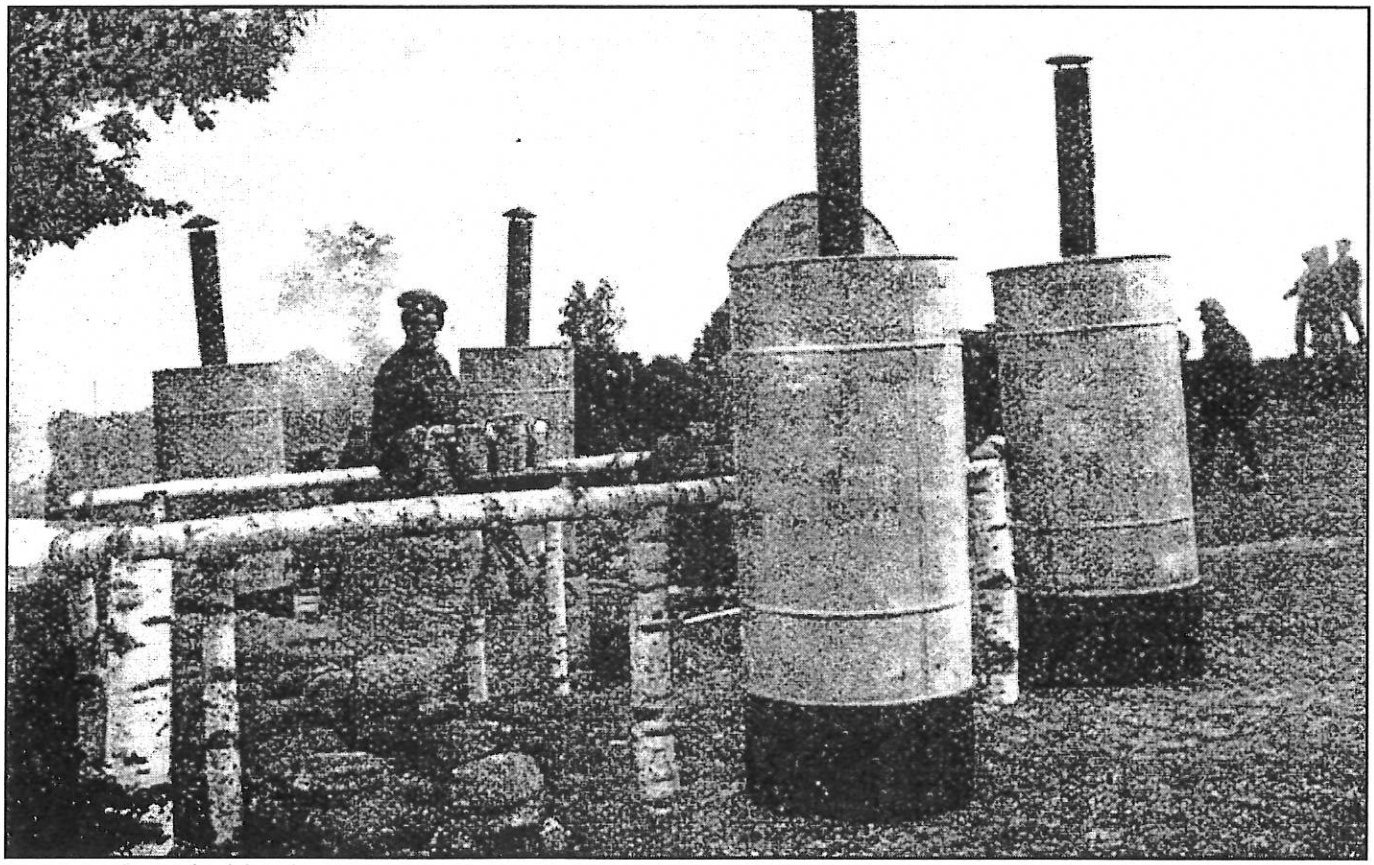
A tak to bylo každý den, toť byla strava o níž jsme snili, když jsme v zajateckém táboře soukali do útrob prokletou kaši vojenských kuchařů. Pronásledovala nás i za snění a stávalo se, že kterýsi z nás v noci zděšen vyskočil, sně o úžasných kotlích prosné kaše, v níž je mu souzeno utonouti s těmi mouchami. Stávalo se, že večer po západu slunce, když jsme skončili úmornou práci, naprosto vyčerpaní, náhodou setkali jsme se se správcem. Tu běda! Musili jsme zpět na pole dokud nedal svolení, abychom se vrátili domů, byť byla dávno již úplná tma.

Tak míjel den po dni, sil ubývalo, leč stařík na nás dohlížející byl neúprosný. Vytrvale hlídal, chvíli nenechal odpočinouti, hubuje bezodyšně. A tak jsme začali vzpomínati na zajatecký tábor a na to, jak odtud co nejdříve utečem.

Boje

Odevzdání zbraní

Vojsko naše bylo výborně vyzbrojeno. Při svém odchodu z Ukrajiny nemohli jsme ani vší výzbroj sebou vzíti pro nedostatek vagónů, ale i tak byli jsme velmi dobře vyzbrojeni. Na kterési stanici před Penzou vysvětloval nám bratr Dr. Daxner, že musíme zbraně odevzdati, v Penze pak samé dostavili se zástupci sovětův a vybrali je skutečně. Jen neradi činili jsme dle jejich přání. Na poukaz, že při nynějších neurovnaných poměrech potřebujeme zbraní ku vlastní osobní bezpečnosti, bylo povoleno, aby ve vlaku zůstalo na každých tisíc mužů 100 pušek, 2 kulomety, 60 ručních granátů k sebeobraně. Naši hoši, vidouce, že komise beroucí zbraně se blíží, poschovávali jich kolik jen mohli. Ale přece musili jsme jich vydati hojné množství. Kapitán Gajda našel náhodou mezi místními komisaři v Penze jakéhosi osobního známého a tak podařilo se mu, že mohli jsme odtud po krátké zastávce jeti dále. Jedeme známým nám krajem, kterým jsme projeli jednou, jedouce do zajateckého tábora v Berezovce, podruhé pak rukujíce do československé armády. Všude probouzí se právě příroda ze zimního spánku, lesy a luhy odívají se novým rouchem. Za Syzranem přejeli jsme Volhu. Byl to obraz úchvatný! Ranní slunce svítilo vesele do laškujících se vlnek tohoto všeslovanského veletoku, na jeho hřbetě houpalo se několik dvou a třípatrových parníků - a jiných lodí. Po jedné straně je břeh vysoký, hojně oživený vesnicemi, po druhé rovina, porostlá křoviskami. Za Ufou, která i tentokráte se nám všem líbila, vyjíždíme do pohoří uralského. V mocném údivu vzpomínáme na Šumavu, Tatry, Alpy a Krkonoše. Všude: na úbočí hor, poděl řek v dolinách samý háj a les, nahoře jehličnaté pralesy. A tou originelní úchvatnou krásou projíždíme celý den. Vesniček je tu málo. Pak jedeme chvíli po hřebenu uralském, až trať opět kloní se dolů, sjíždíme s Uralu, dojíždíme do Asie a Sibiře. Opět vidíme tu pohádkovitě krásnou krajinu zaurálskou, plnou modrých rybníků a jezer. Pak vjíždíme do stepi, ale nikterak jednotvárné, nýbrž plné života.



Kotly na přípravu horké vody pro čaj (Samovary pro legionáře)

(pokračování příště)

Znak pánů z Krásna

POVÍDÁNÍ O ZUBŘÍ

Volné vyprávění o historii valašské obce Zubří od jejího založení až do dnešních dnů.

Díl „C" - Historie spolků, organizací a škol

3.

Tráva je hodně vysoká, a plná překrásných, u nás nevídaných květů. Sem tam jsou bělounké březové lesíky a háje, jinde zase hustý les. Tak jedeme dosti rychle a nikým neobtěžováni až do Novo-Nikolajevska na řece Obu, nedaleko Tomska. Tam jsme zastavili a zdrželi se delší čas.

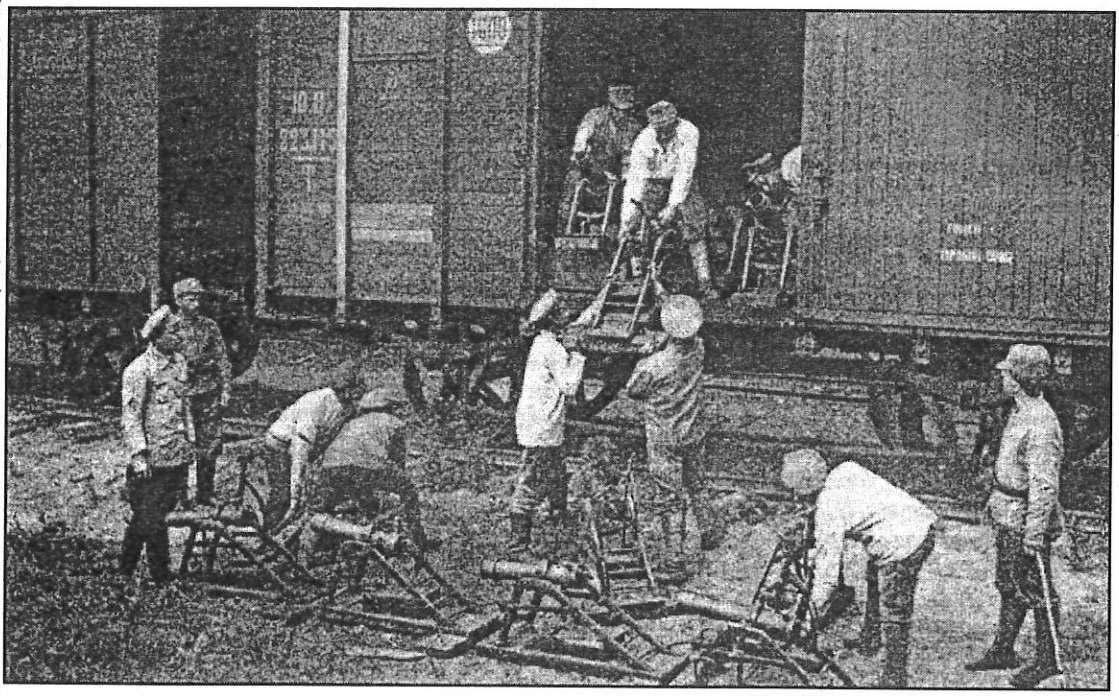
Nepřátelství s bolševiky

Stáli jsme v Novo-Nikolajevsku dosti dlouho, ani vlastně nevědouce proč. Zatím však se pilně vyjednávalo. Bolševici po jichž boku jsme v Ukrajině byli nuceni bojovati, projevili nám sice za tyto platné služby slovy velmi pěkně své uznání, ale vskutku počínali si čím dál tím nepřátelštěji proti nám. Napřed povolili nám volný odjezd. Jenom žádali, bychom jim z naší výzbroje něco přenechali, by se naše pohyby zbytečnou přítěží nezdržovaly. Bolševici měli spojení s Němci, kteří si přáli, aby jejich zajatci byli co nejrychleji dopraveni ze Sibiře do Německa a tak jejich armáda novými odpočatými silami obnovena. Proto dali sovětům pokyn, aby naše vlaky zdržovali, za to však transporty, přicházející s jejich lidmi ze Sibiře, ekspedovali co nejrychleji, Čechoslováci měli býti dodáni do zajateckých táborů, a odtud dopraveni zpět do Rakouska. Proto také sovětští komisaři doléhali tolik na naše vlaky, aby vydali jim naši všechny zbraně a válečný materiál. V každé skoro stanici vyskytl se vždy „zástupce" některého sovětu, který ze své „úřední moci" prohledával naše vlaky, nejsou-li v nich proti ujednání ukryty zbraně. Tento způsob jednání nepřispíval ovšem nijak k utužení přátelství s bolševiky. Vidouce v těchto zmatcích, že poslání naše v Rusku je skončeno, spěchali jsme jen do Francie, bychom tam bojovali za národní samostatnost. Chtěli jsme jeti tam přes Vladivostok, neboť cesta ta, byť byla daleká a obtížná, je přece jistější než cesta severem, kde moře po větší část roku je zamrzlé. V květnu 1918 navrhla bolševická vláda odbočce národní rady v Petrohradě, aby naše československá vojska jela do Francie severem přes Murmáň nebo přes Archangelsk. Proti tomu postavil se sjezd československého vojska, jež právě tenkráte bylo na různách vlacích rozděleno po celé skoro Sibiři a také i na Rusi. Sjezd ten byl zahájen dne 20. května 1918 v Čeljabinsku. Tam bylo ujednáno, vyčkati s dalším odevzdáním zbraní, zvolen výbor, jemuž uloženo jednati se sovětskou vládou o cestu do Vladivostoku; po případě vymoci si tuto cestu se zbraní v rukou!

Sovětská vláda vydala zatím potají svým komisařům rozkazy, aby československé vojsko bylo úplně odzbrojeno, aby všechny vlaky byly zadrženy - české vojsko pak rozděleno, a sice na pracovní oddíly, čili družiny, jiná část měla vstoupiti do rudé armády, další konečně měla se internovati do zajateckých táborův, z nichž jeden již se připravoval na bahnech řeky Irtyše u Omska. Kdo by se z Čechoslováků nepodrobil tomuto diktátu, s tím mohli pochopové naložiti jak bylo jim libo, byl postaven mimo zákon a přenechán na pospas zvůli davův.

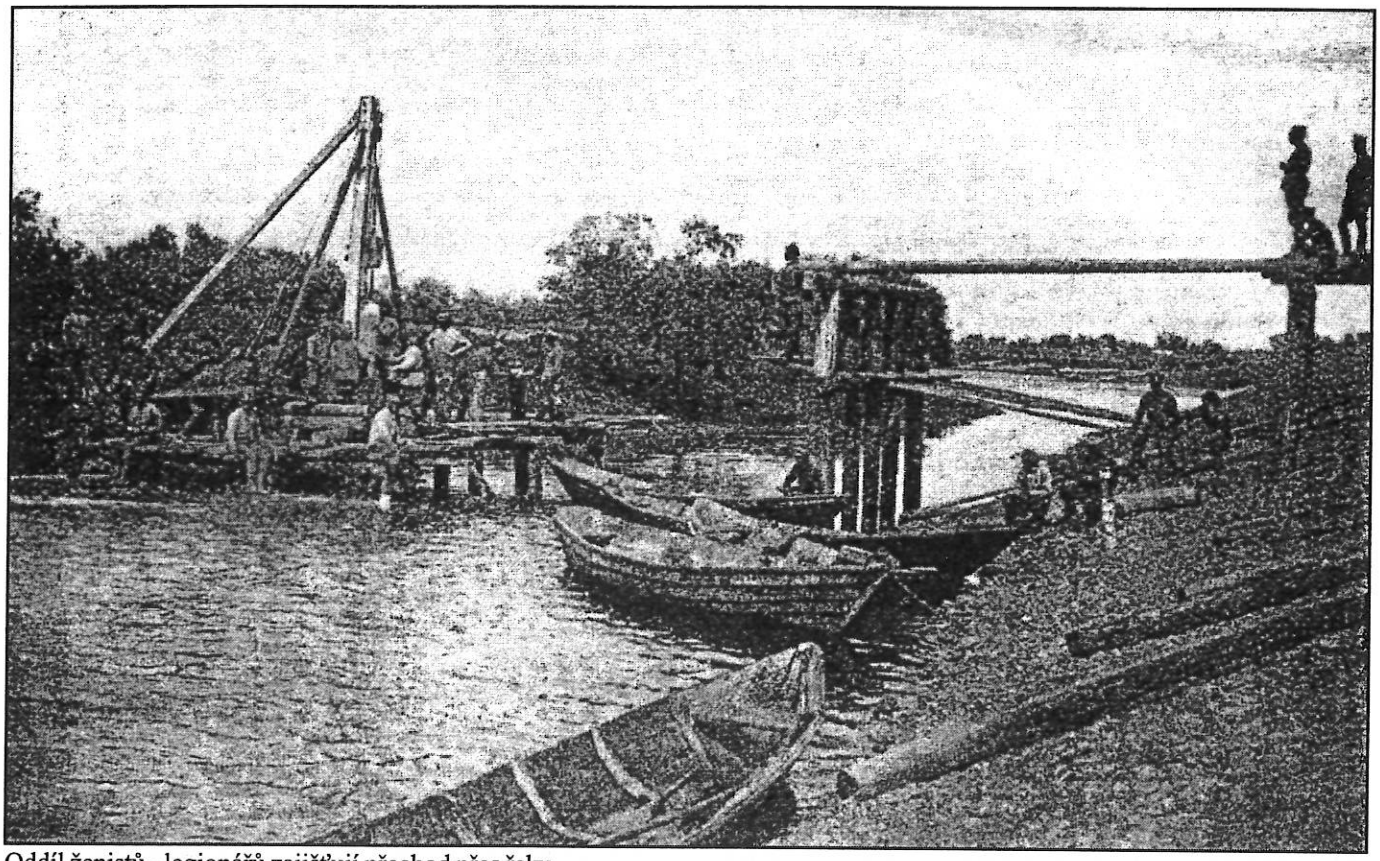
Čeljabinsk

Vojska naše byla tenkráte v květnu 1918 v situaci hodně obtížné. Asi 50.000 našich vojínů bylo rozděleno na dlouhé železniční trati - od Rtiščeva před Penzou až do Vladivostoku. Vlaky západně od Omska měly ještě poměrně dosti zbraní, kdežto na východ odtud bylo zbraní málo! Vzdálenost mezi jednotlivými vlaky byla 200 - 2000 km! Rozděliti lze československá ruská vojska ta v této době asi na pět skupin a sice: penzenskou pod vedením kapitána Čečka, čeljabinskou pod plukovníkem Vojcechovským, omskou pod poručíkem Syrovým, východní pod kapitánem Gajdou, vladivostockou pod generál. Ditterichsem. Veliké rozhořčení vyvolala mezi čekoslovenskými vojsky episoda, přihodivší se dne 14. května 1918 v Čeljabinsku.



Nakládání zbraní do ešalonu. (1918)

Tam totiž z vlaku zajatců, které Čechoslováci sami živili po dva dny, bylo kusem železa hozeno po českém dobrovolci, který byl raněn do hlavy. Jen stěží podařilo se vůdcům zadržeti čety, aby nelynchovaly původce tohoto ne-



Oddíl ženistů - legionářů zajišťují přechod přes řeku.

pěkného činu. Po delším jednání se sověty byl sice pachatel řádně ztrestán, ale naši chtěli také satisfakci. Než vyšetřující komise, jako na posměch všeho mezinárodního práva, uvěznila československou hlídku beze všeho důvodu. Proto 17. května 1918 obsadili Čechoslováci Čeljabinsk, ale když sověty začaly smířlivě vyjednávati, vrátili se zase do vlaku. Na naše vyjednávání odpověděla sovětská vláda přepadem našich vlaků dne 25. a 26. května 1918 u Marianovky u Irkutska a Zlatousta. Zabito bylo při tom 28 našich legionářův, těžce raněno 60, nezvěstných 130. Vlaky byly bezbranné, tak že útoky rudé armády, ozbrojené až po zuby, byly odráženy mnohdy holýma rukama, klacky a kamením. Nezbyloť nám, než hájiti se! Tak vzplanul boj na celé magistrále sibiřské.

Cesta domů

V poledne jsme přijeli do stanice „Sv. Michal" v Horních Rakousích, kde jsme měli oběd. Po obědě nám na nádraží zahrála naše hudba několik říznych kousků - což se velmi líbilo tamnějšímu lidu. Pak se jelo dále a o 1/2 4 hod. odp. jsme přijeli do města „Selztal". Odtud jsme jeli zasý podél řeky, nad námi činí vysoké hory „Alpy", na jejichž vrcholcích jest plno sněhu, bylo dosti chladno. Večer jsme jeli přes stanice „Admont" - pak „Heiflau", nyní jsme jeli zde přes nejvyšší pásmo Alp - stále podél řeky. O 9 hod. večer jsme přijeli do st. „Klein - Reifling" - odkud jsme jeli přímo šílenou rychlostí. Od rychlé jízdy nám se na jednom vagonu - co v něm bylo zboží - zavařily osy - tak v nejbližší stanici muselo několik bratří zůstati s oním vagonem - přeložiti museli z něj zboží do druhého vozu, který následující nás náš vlak pak vzal s nimi sebou.

Potom jsme již pomalu vyjížděli z vysokých hor, jsou již mírnější vrchy; místy viděti i údolíčka. Vlak uhání nyní zase rychle - jest již rovina, hory se nám ztrácejí z očí. Začíná svítati. Žádný z nás nespí - neb se blížíme k hranicím vlasti.

8.6. ráno v 6 hod. jsme po pěti až šesti letech někteří z nás - zasy vstoupili na půdu naší drahé a osvobozené vlasti. Jak každý z nás se těšil na onen okamžik až vstoupí na rodnou zemi.

Při vjezdu na hranici vlak jel pomalu a když přijel na ni - zastavil. Velebný a posvátný pro nás okamžik. S obnaženými hlavami zapěli na prahu své domoviny naši hymnu „Kde domov můj - a Nad Tatrou se blýská". Bez hanby, mužové v tolikati krvavých a prudkých bojích otužilí, nyní při prvém kroku na svou rodnou půdu, skoro všichni slzí, což člověka i sebe tvrdší povahy dojalo. Vždyť mnohý z nás za těch 6 let - co byl litící světové války vyrván z kruhu rodinného, neviděl domova a mnohý ani zprávu žádnou neměl, jak doma jest, zda-li žijí rodiče, bratři, sestry, manželka, děti aneb známí. Není proto divu, když tak mnohému při tomto posvátném okamžiku vstoupily slzy do očí. Zajisté slzy radosti, ale i slzy trudu a bolesti. Kolik, a kolik bratří se nedočkalo tohoto okamžiku, odpočívají svůj věčný sen po širých pláních Ruska a Sibiře, v horách Uralských a Asiiských a roztroušeni po všech světových bojištích. To vše člověku tane na mysli při prvém kroku, který učinil na osvobozenou vlast.

Potom jsme vjeli za zvuků hudby do první české stanice „Dvořiště Horní - Hušlák Český". Teď jsme již konečně ve své drahé otčině. Bylo to dosti časně ráno, ale lidu nás zde čekaly houfy - a srdečně nás zdravili i my je. Stáli jsme zde asi hodinu. Pak jsme jeli dále již českými nivami, všude na stanicích bylo plno lidu očekávajíce, zda-li některý z jejich rodiny nejede. O 1/2 9 hod. ráno jsme přijeli do prvního českého města do „Českých Budějovic".

Znak pánů z Krásna

POVÍDÁNÍ O ZUBŘÍ

Volné vyprávění o historii valašské obce Zubří od jejího založení až do dnešních dnů.

Díl „C" - Historie spolků, organizací a škol

4.

Československé legie v Itálii a ve Francii

Toto Povídání navazuje na vyprávění o osudech ruských legionářů. Dnes se seznámíme s historií francouzských a italských legionářů, jakož i s vojáky z řad Čechoslováků, kteří sloužili v armádách USA a Velké Británie za I. světové války.

V armádě USA sloužilo asi 42000 Čechů a Slováků. Část, asi 2250 mužů, byla od listopadu 1917 odesílána do Francie. Po válce se většina vojáků vrátila do USA.

Do anglické armády nemohli Češi a Slováci jako rakousko-uherští občané vstupovat. V jednotkách pravidelné britské armády bojovalo 380 Čechoslováků, z nichž 35 zahynulo.

Ve Francii vytvořili první vojenskou jednotku Češi a Slováci, kteří vstoupili do cizinecké legie a bojovali v rámci Marocké divize v bitvách u Arrasu, na Somě, u Verdunu.

Celkem prošlo řadami cizinecké legie téměř 600 našich dobrovolníků, z nich 200 padlo a 300 dalších se stalo válečnými invalidy.

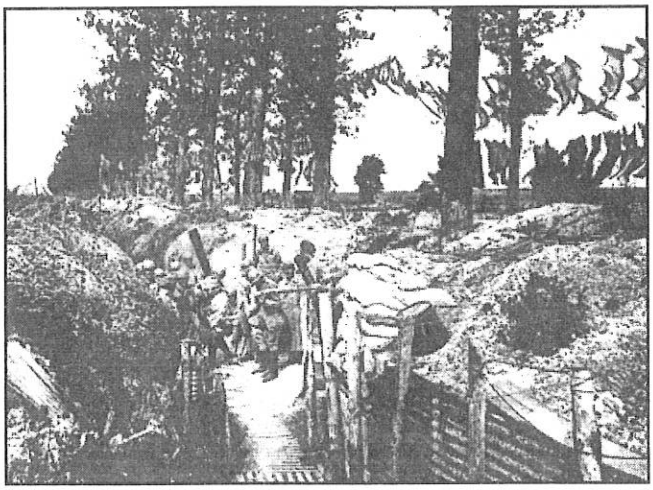
Vzhledem k tomu, že na francouzské frontě nebojovaly rakouské jednotky, jednali naši představitelé o přesunu našich zajatců z Ruska do Francie. Smlouva s Ruskem byla podepsána a předpokládala přesun 3000 zajatců. Vzhledem k událostem v Rusku po říjnové revoluci dostaly se do Francie jen 2 transporty čítající jen 1700 dobrovolníků. Koncem roku 1917 a v průběhu roku 1918 dostatečný počet dobrovolníků pro vznik vojenské jednotky.

V prosinci 1917 vydal francouzský prezident dekret, povolující formování autonomní československé armády ve Francii.

Na teritoriu Francie se takto v průběhu I. světové války vytvořily československé vojenské jednotky zahrnující čtyři střelecké pluky, jejichž řadami prošlo téměř 12000 osob. Svůj život pro vytvoření samostatného státu obětovalo celkem 650 dobrovolníků. Jednotlivé pluky francouzských legií se vrátily do vlasti počátkem roku 1919.

Francouzští legionáři ze Zubří:

Kalina Josef
Krupa Václav
Palacký František
Švec Ludvík



Československí legionáři u Remeše.

Na italské frontě bojovali tito naši legionáři:

Bena František	Pavlíček Ludvík
Dořičák Alois	Pavlíček Vincenc
Dubský Vladimír	Pernica Ludvík
Holiš Ondřej	Saran František
Hrstka Josef	Svak Antonín
Juříček Josef	Šimurda Antonín
Křesala František	Šimurda Ludvík
Libiš František	Vašek Michal
Michal Ondřej	Vašek Vincenc
Ondřej Michal	Zeman Vincenc

Italská legie byla složena výhradně z bývalých rakousko-uherských vojáků, kteří padli do zajetí na srbské nebo italské frontě. Zajatci byli soustředěni v Santa Marii u Neapole. Zde založili revoluční organizaci, ze které po dlouhém jednání bylo vytvořeno 6 pracovních praporů beze zbraně.

Zásluhou M. R. Štefánika byla uzavřena dne 21. dubna 1918 smlouva o vytvoření československého vojska v Itálii. Divize v síle 4 pluků zasáhla do boje na Piavě, u Martella, La Pally a Doss Alto.

V řadách divize bojovalo 19500 mužů, za bojů v Itálii a na Slovensku, kde po návratu do vlasti hájili hranice nové Československé republiky, padlo 626 legionářů a 46 bylo nepřítelem popraveno.

O osudech našich legionářů v Itálii napsal dvě útlé knížky zuberský příslušník legií, pan František Libiš. Prvá knížka „Pod prapor odboje" líčí italské zajetí a přerod zajatců v legionáře. Druhá knížka „Ve stínu Apenin a Alp" zachycuje boje, které autor v severní Itálii prožil.

Tato část kapitoly „Proti nepříteli" nám přibližuje boj na Doss Alto.

Bitva na Doss Alto

Blízký výbuch granátu mne probudil. Kdosi volá: „Všecko ven - Austriáci útočí!" Několik krátkých řízných povelů bratra podporučíka, a každý byl na svém místě připraven k boji. A již někteří bratři vpředu, zpozorovavše, že někdo jest dole pod skalkou, házejí ruční granáty. Asi 20 kroků za námi pak maskovaná cesta stala se obětí prudké palby rakouských děl. Tyto střely patrně platily nám, z čehož jest zřejmo, že o našem hnízdu nepřítel neměl potuchy.

V září námi vystřelené rakety nahlédl jsem na hodinky - byly 3 hodiny dne 21. září. Napravo od nás byl poměrně klid, nalevo na kotě 703, zvané Doss Alto, bylo hotové peklo.

Do dělostřeleckého ohně zaznával řev lidských šelem, deroucích se po skalách na temeno Doss Alto, kde se statečně drželi naši třiatřicátníci. Signálové třihvězdičkové rakety žádaly od italského dělostřelectva pomoc, to však mlčelo. Podle výstřelu červené a zelené rakety za temenem vrcholu jsme soudili, že Austriáci jsou v našich zákopech. To bylo potvrzeno tím, že rakouské dělostřelectvo přeneslo palbu více dozadu na uzavírací oheň a současně totéž učinilo i na úseku 34. pluku. Očekávali jsme útok na jeho posice a náš kulomet počal ostřelovati zboku území před dráty, takže tam

by byla posice nepřítele nepříjemná. Současně počala střelba na celém úseku, a my octli se tak uprostřed pekla, vystrčeni daleko před zákopy, což vlastně bylo naším štěstím, že jsme ušli dělostřeleckému ohni rakouskému. Jen střepiny lítaly nad našimi hlavami.

Z temene Doss Alto vyšlehl plamen z planometu a nový řev „Hurá" věstil druhý útok. Na to mohutné „Nazdár" a chrabří zákopníci tříatřicátníků zasáhli v boj. Tomuto nárazu neodolali Austriáci zpití domnělým vítězstvím a byli smeteni až k Roncole Italiana, kde se opevnili.

Rozechvěni s napětím očekávali jsme výsledek boje; avšak marně. Telefon byl přerušen. Kdosi dal návrh jít na blízké Doss Alto na pomoc, ale bratr podporučík, vědom si svého poslání na tak důležitém místě, nedovolil. Slabé harašení pod námi zaujalo naši pozornost, a my po vržení několika ručních granatů počali jsme ostřelovati dále kulometem úsek před zákopy.

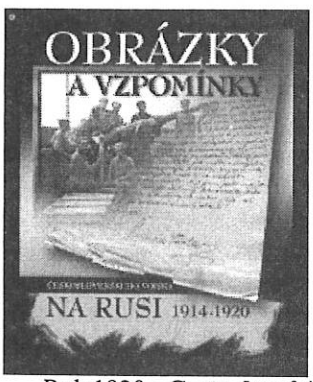
Připravili jsme se na vše. Věděli jsme, že pád Doss Alta znamená, že budeme odříznuti odzadu a že nás čeká jistá smrt. A to bylo příčinou jakési odhodlanosti. Každý si připravil do kapse ruční granát „pro sebe", což znamenalo, že nás živé Rakušáci do rukou nedostanou. Naše četa, palbou rakouských děl odříznuta, neměla spojení na žádnou stranu a poslati někam kurýra, by znamenalo v dešti střel a kamení jeho určitou smrt.

Na Doss Altu se znovu rozpoutal boj, když se již rozednívalo. Podle raket jsme poznali, že naši jsou pány situace, a také italská dělostřelba, která po celou dobu boje byla v klidu proto, aby nestřílela do vlastních řad - jelikož se nevědělo, kde se nachází místo boje - začala ostřelovati údolí a zamezila tak návrat poražených nepřátel. Asi o 7. hodině, když slunko se těžce prodíralo mraky kouře, nastal klid. Po údolí a skalách válela se mračna dýmu a otravných plynů, že bylo nutno nasadit masky. Od našich zákopů po celém svahu Doss Alta až k jezeru, pokud bylo možno místo přehlédnouti, leželo mrtvol jak smetí. A kolik jich bylo v našich zákopech? Draze, hodně draze zaplatilo rakouské velení tento kousek - podle vypravování později zajatého rakouského šikovatele prý se generál Witingstein vyjádřil, že ještě jeden takový špáz a budou na mizině.



Zákopy v Doss Alto

Tip na vánoční dárek



Asi ve druhé polovině měsíce prosince vyjde kniha s názvem „OBRÁZKY A VZPOMÍNKY ČESKOSLOVENSKÉHO VOJSKA NA RUSI 1914 - 1920"

Při přípravě výstavy o zuberských legionářích jsme získali rukopis pana Šimurdy o osudech legií na Rusi. Rukopis nás zaujal působivým líčením událostí, přírody, ale i postojů a názorů mladých vojáků, kteří prožívali pro ně obrovskou proměnu ze zajatců ve vojáky československé armády na Rusi.

Obsahem zabírá text tři základní okruhy, které jsme nazvali: • Obrázky z Rusi • Vzpomínky na boje • Cesta domů.

Obrázky z Rusi nemůžeme chápat jako historický dokument. Vytvářejí však plastický obraz ruské společnosti před 1. světovou válkou a její postoje k válečným událostem, jak je vnímali „plenici" - zajatci - pozdější vojáci naší armády.

Kapitola **Vzpomínky na boje** je historií té nejdůležitější, nejpodstatnější doby vystoupení našich legionářů v Rusku. Zachycuje události roku 1918, zavádí nás do „těplušek" na magistrále a seznamuje nás se způsobem bojů i s brutalitou a hrůzami občanské války.

Rok 1920 a **Cesta domů** je naplněna touhou a nedočkavostí po domově.

Od těchto událostí nás dělí víc než 80 let. Bohužel, poslední tři generace slyšely o osudu legionářů málo - často jen ideologicky zkreslený výklad.

Muzejní rada se rozhodla získaný text rukopisu pana Václava Šimurdy vydat knižně. Věříme, že kniha si najde cestu k našim spoluobčanům.

Muzejní rada Muzea Zubří

Znak pánů z Krásna

POVÍDÁNÍ O ZUBŘÍ

Volné vyprávění o historii valašské obce Zubří od jejího založení až do dnešních dnů.

Díl „C" - Historie spolků, organizací a škol

1.

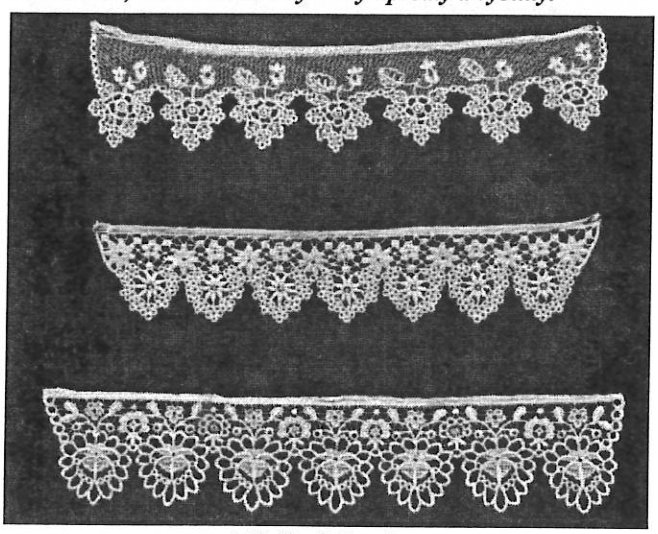
Vyšívačky - zuberské výšivky

Zuberská výšivka se vyšívá na bílé látce bílou bavlnkou. Ženy jí zdobí svůj kroj, rukávce, čepce, šátky na hlavu (vyvazovačky, vyšívané plachty, límečky, manžety, halenky, kapesníčky). Rovněž každá výšivka v bytě nám bydlení zpříjemňuje, zvláště nyní v této uspěchané a přetechnizované době. Působí uklidňujícím dojmem její různorodost květů, dírek, pavoučků, sítka zdobeného gatry a jemnost vypracování.



Nedělní odpoledne po požehnání

Je velmi obtížné zjistit místo vzniku a počátek doby vyšívání. V naší oblasti je velmi stará pokrývka s datem 1645 ze starého krásenského kostela. Marie Schoberová popisuje ženský valašský kroj takto: V nejstarších dobách asi 1730 byl vyšit bílou lněnou nití, kterou si valašky samy upředly a vybílily.

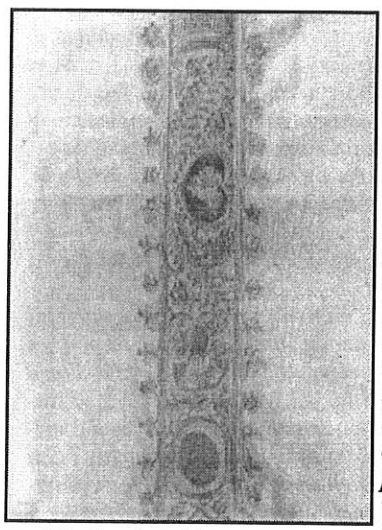


Mřežky k čepcům

Vlasta Havelková 1892 o vyšívání valašském píše: *Jemnost a umělecká technika valašského vyšívání nás tou měrou překvapuje, že se domníváme jakoby vyšívání to z ruk čarovných vil horských vyšlo a nikoli od prostých žen valašských urobeno bylo. Dále popisuje krajky k čepcům (mřežky) a označuje toto vyšívání jako vyšívání „benátské". Odtud, že se našly takto vyšité velmi jemné krajky v hrobech benátských velmožů, úplně se podobají valašským krajkám.*

Částečné vysvětlení o podobnosti valašského vyšívání v Benátkách je možné najít v dopise univerzitního profesora Dr. Kvačaly v časopise Vlasteneckého muzejního spolku olomouckého z roku 1897. Tento profesor našel v Londýně v muzeu list, který psal slavný matematik J. Pell ze dne 5.2.1654 S. Hartlibovi, příteli J.A. Komenského do Londýna a zní: *Pravděpodobně ví pan Komenský o tajnosti při moravském vyšívání, o kterém jsem vám před několika lety psal pamětní list. Nerad bych pana Komenského obtěžoval aby mi to vysvětlil a sdělil jedné z mých dcer neboť já myslím, že tím by se dalo ženám lepší zaměstnání než ho mají při svých nesčíslnitelných titěrnostech.* ***Profesor Kvačala se domnívá, že naše vyšívání do Holandska a Anglie přivezli moravsko-bratrští vystěhovalci asi roku 1620.***

Dne 11. a 20. srpna 1845 při zahájení železniční dopravy Olomouc-Praha se v Olomouci konala velká lidová slavnost, na kterou se sjelo na 700 venkovanů v krojích. Ženský kroj na Rožnovsku je popsán takto: Hlavy žen byly zahaleny v bílé šátky krajkové a takové též čepce. Živůtky měly soukenné barvy červené a zelené rovněž se zlatými portami. Sukně černé, lněné, řasnaté a zástěry modré, lněné, tištěné. Na nohou měly černé vlněné varhánkovitě vrapené punčochy, obuv z hrubé kůže a přes ramena přehozeny plachty vyšité surovým hedvábím. Vyšívané plachty ženy nosily jako svrchní část oděvu a vyšívali je mimo žen i muži. Nadučitel K. Zdvihan o švadláctví v Zubří napsal dne 17.2.1895, že plachty 3 lokte dlouhé, 1,5 lokte široké vyšívali švadláci modrým hedvábem, kupovaným v Prešpurku a Pešti. Častým praním ztratil hedváb modrou barvu a výšivky jeví se ve žluté přírodní barvě hedvábí.



Plachta úvodnice na plátně

Tyto plachty byly pro nevěstu, pro valašskou nevěstu, která odložila v den své svatby veselou červenou dívčí kordulku a zaměnila ji kordulkou temně fialově červenou. Pro nevěstu, která se též rozloučila se světlým fěrtoškem a vzala na sebe fěrtoch černý, buď hedvábný nebo kašmírový z lehké vlněné látky. *Pro nevěstu, kterú přioděli maměnka bílůčků plachetků, aby jů odevzdali před Bohem a před ludmi temu, koho si vybrala na klopotnů půť životem.*

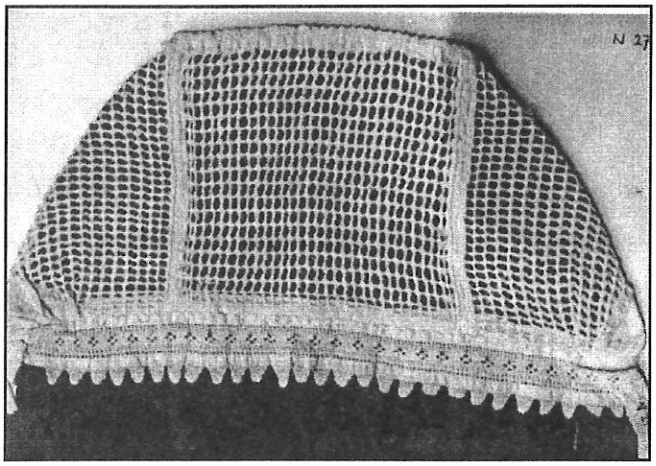


Vyšívaná plachta na tylu

Kolik těchto plachet a výšivek bylo uschováno v minulých letech v truhlách našich předků se dozvídáme jen z národopisné výstavy ve Vsetíně dne 14. až 24. srpna 1892. Jen plachet a oděvadel bylo na 190 kusů, pak kordulky, rukávce, šátky. Rovněž velká síla čepců krásně vyšívaných a mřežkovaných poutala pozornost návštěvníků. Každý čepec měl jiný vzor a mnoho rozných druhů mřežek.

V těchto letech se nejen vyšívalo pro svou potřebu pro kroj, ale i na prodej, vyšíváním se zabývaly v některých domech celé rodiny, jak vidět na několika výpisech. V operátech k sečtení obyvatelstva ze dne 31. prosince 1880 v obci Zubří se uvádí že švadlen (vyšívaček) bylo více než 80.
Randusová Rozína,manželka, narozena 1817 Zubří, švadlena
Randusová Anna, dcera, narozena 1852 Zubří, švadlena
Randusová Rozara, dcera, narozena 1857 Zubří, švadlena
Mikulenková Veronika, manželka naroz. 1816 Zubří, švadlena
Mikulenková Barbora, dcera, naroz. 1845 Zubří, švadlena
Mikulenková Anna, dcera, naroz. 1847 Zubří, švadlena
Mikulenková Rozalie, dcera, naroz. 1857 Zubří, švadlena
Mikulenková Veronika, dcera, naroz. 1858 Zubří, švadlena
Juřičková Barbora, manželka, naroz. 1830 Zubří, švadlena
Juřičková Anna, dcera, naroz. 1860 Zubří, švadlena
Juřičková Františka, dcera, naroz. 1863 Zubří, švadlena

O vyšívání v Zubří píše H. Němcová ve Sborníku muzejní společnosti ve Val. Meziříčí v roce 1898: *„V Zubří až podnes skoro v každé chalupě se vyšívá. Činí tak děvčata, která škole odrostla, pak ženy pokud jim zrak slouží, ba v některých rodinách i muži se vyšíváním zabývají. Ještě před čtyřiceti lety vyšívaly se úvodnice, valašky jim říkají plachty nebo oděvadla a jemné bílé šátky na hlavu. Nyní se nejvíce vyšívají mřežky k čepsům, pak čepce, obojky, tacle a příramky k rukávcům. Také dětské košilky bývají zdobeny podobným vyšíváním jako rukávce. Švadlky zuberské nešijí jen pro svou potřebu, nýbrž také na prodej. Hotové mřežky a čepce od nich kupují překupnice, které je prodávají v okolních vesnicích či městech, nebo je zaměňují za potraviny. Mřežky se dělají dvojí a to linové (batistové) a grunšpicové (tylové). Zeptám-li se švadlky ze Zubří, jak dělá mřežky linové odpoví asi takto. Lin sa odměří, vydrcholí a natáhne na rám, potem sa kvítky vypíšú a vyznačá bavylnů. Dírky za zůbkách sa obházú nebo barglují. Kvítky sa vyšívajů bavylnů číslo 24 nebo 30, velké dírky sa mřežkujú byvylnů č. 100 v zůbkách sa nehdy dělajů panožky nebo stávky. Z nití na karetce č. 2 nebo 3 žiberko, také nyní zvané sítko se zašívá byvylnů č. 100, tu samů bavylnů se žiberko gatruje.*



Mřežku s mnoha zoubky vyšila pro Národopisnou výstavu v Praze v únoru 1895 paní Veronika Randusová 78. letá vyšívačka ze Zubří

Cena mřežek linových je různá, a to od 20 kr. až do jedné zl., dle toho kolik která práce vyžaduje. Dále dělají se ještě linové příramky, obojky a tacle k rukávcům, jež se platí po třech až osmi zlatkách. Grunšpicové mřežky nejsou tak pracné, proto jsou levnější, bývají po 8 až 40 kr.. Za vyšívání plachet s užším vzorem se platilo 14 zl.," což byl v tehdejší době výdělek značný.

Zubří získalo vzácného znalce a příznivce v P. Domluvi-



Čepce s mřežkou

lovi, profesoru valašskomeziříčského gymnázia, který organizoval a napomáhal valašské výšivky uvést do světa. Na národopisnou výstavu v Praze r. 1895 se poslalo z Valašského Meziříčí mnoho výšivek. Zúčastnila se jí také M. Schoberová, která poslala rámek s nakreslenou mřežkou a postupně rozešitou, aby se poznalo, jak se valašská krajka vyšívá.

Právě toho druhu vyšívání se týkala pochvala, kterou veřejně vzdal na návštěvě akademiků na výstavě prof. Dr. O. Hostinský, an pravil: „Kdyby té skromné ženě, která pro sebe vyšívala sukni nebo rukávce někdo řekl: Dílo vašich rukou po stu letech bude dovezeno do Prahy, tam chvalořečíc budou se předstihovat domácí i cizí diváci, byli by lidé slova taková poslouchali jako báchorku.

(pokračování příště)

Znak pánů z Krásna

POVÍDÁNÍ O ZUBŘÍ

Volné vyprávění o historii valašské obce Zubří od jejího založení až do dnešních dnů.

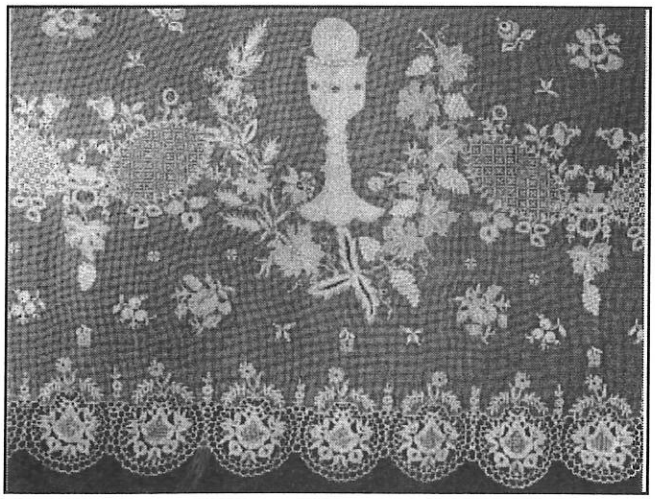
Díl „C" - Historie spolků, organizací a škol

2.

A přece se tak stalo! Proč? Protože práce lidí těch byla provedena s plnou láskou ve svém oboru dokonale vzorná."

Byla velice nákladná tato výstava v Praze, však naděje v ni kladené se neuskutečnily. Odbyt a prodej našich výšivek byl zanedbatelný. Na přelomu 19. a začátku 20. století se kroj nosil jen na vesnicích, zájem o vyšívání upadal a mnoho vyšívaček bylo bez práce. Částečné oživení těchto prací nastalo po roce 1905, kdy se začalo vyšívat pro obchody ve Vídni. Muzejní společnost ve Valašském Meziříčí poslala na výstavu krajek ve Vídni valašské výšivky (9 plachet, oděvadla, 6 šátků na hlavu, 5 vyvazovaček, 3 rukávce, 3 čepce s mřežkou, 28 mřežek a jiné menší výšivky), které tam měly velký úspěch. Vídeňské časopisy psaly, že na této výstavě slovanské výšivky nejkrásnější byly. Hned po výstavě obchod ve Vídni zaměstnává 30 vyšívaček po celý rok a v zimních měsících na 60 žen.

Svými výšivkami ve Vídni obeslala M. Schoberová, která zajišťovala práci vyšívačkám, ještě dřív než byla jmenována učitelkou ručních prací. Propagace i prodej výšivek jí částečně zajišťoval její strýc Julius Böhm, který byl profesorem středních škol a kapelníkem Dvorní opery ve Vídni. Marie Schoberová se starala o udržení a rozšíření valašského vyšívání v Zubří. Aby mohla děvčata, vyjitá ze školy, dále se ve vyšívání zdokonalovat, založila v roce 1921 soukromou školu valašského vyšívání. Byt byl pro školu 30 žaček malý, proto jí spolupracovnice Hermína Mikundová ponechala jednu místnost ve svém bytě v Rožnově a v této pobočce zuberské školy učila vyšívat děvčata z Rožnovska i ze Zubří. Tyto učnice dostaly vždy materiál (látku a bavlnku) ze subvence, výuka byla zdarma. Tato škola byla založena proto, aby se dospívající děvčata a ženy naučily technice valašského zuberského vyšívání. Nebyl zde však ani zanedbatelný finanční přínos do domácnosti, a také se jim dostalo mnoho rad do života.



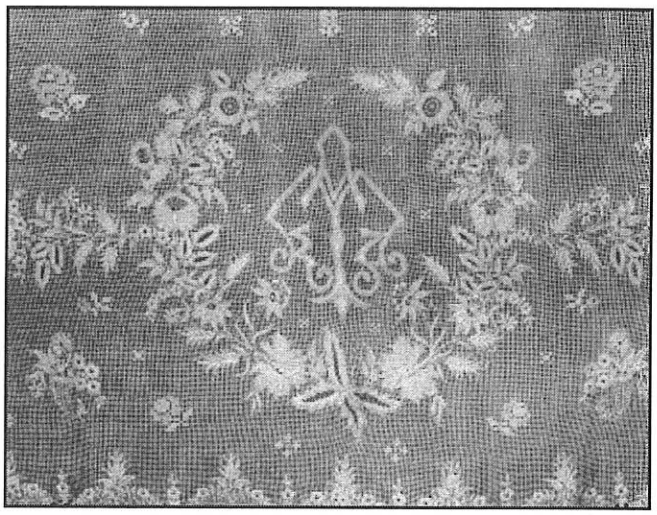
Vyšívaná plachta na oltáři v kostele sv. Kateřiny v Zubří

Naše slečinka, tak říkaly vyšívačky, si zapisovala zvyky a nářečí v Zubří. *„V zimě nemajů muži výdělku, tož dělajů při chalupě co je třeba, aj poklůzajů dobytek, nekeří vařá, děcka opatrujů, aby mladé ženy si k svému kroju čepce a rukávce mohly vyšit. Nekeré stařenky eště přadů na vřeteni nebo na kolovrátku na hrubé lněné plátno domácí, chlapom na košule, gatě, robám na rubáčky všední rukávce, plachty do loža, na lepší měchy a lochtuše."*

Velmi pěkné je také vyprávění, jak Saranka, byla to čarodějnice, letěla na ohřeble na čarodějnický sněm na Radhošť. Nebo jak strýc Mach ze starého Zubří uškodil koňovi Martinců a mnoho jiných také říkání třech králů jak chodili po chalupách. Byli to tři ogaři Bača, Štefa a Gryca. Pro zajimavost uvádím jeden z veršů, jak Štefa křičí:

„Při tých družinovských horách, našel se tam jeden Valach,
to byl Valach dosti hodný, osm centů vážil,
čtvero pečení chleba zjed a eště sa ho nenajed,
čtyři várky piva vypil a eště sa ho nenapil,
bečku pálenky a eště měl břuch tenký.
Chcel prubovať své síly, jak by sa mu bučky klesnily,
drcnul palcem do kořeňa a hned mu hora zletěla."

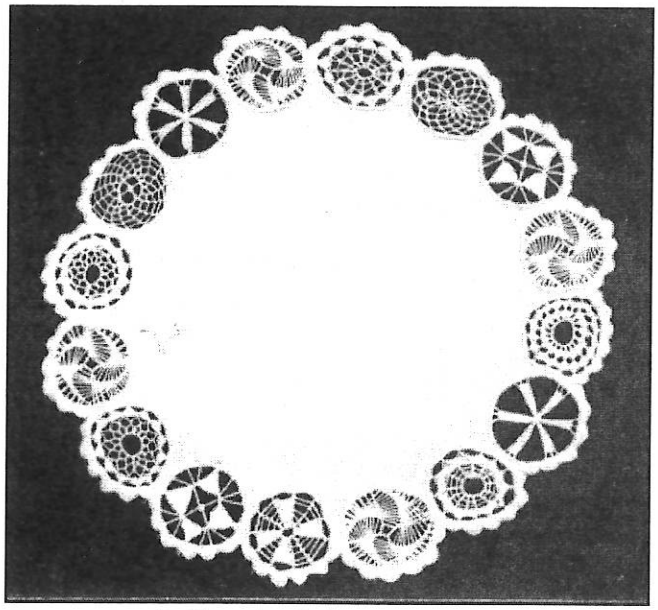
Marie Schoberová zemřela ve věku 73 let v roce 1936. Zápis v obecní kronice uvádí: *„Paní učitelka vystihla schopnost zdejšího lidu ve vyšívání, vyučila mnoho vyšívaček a razila cestu do světa jemnému zuberskému vyšívání. Odešla aniž svou prací získala bohatství ač výšivky byly zlatem placeny. Marie Schoberová nezískala bohatství, zanechala nám však ukázku své umělecké dovednosti ve vyšívaných třech oltářních plachtách v našem kostele. Jsou to unikátní výšivky, které už žádný nedovede vyhotovit, ani také vzory nakreslit."*



Plachta na bočním oltáři v kostele

Vyšívání po ukončení školy na Petrohradě nezaniklo. V Zubří bylo několik žen, které dovedly kreslit vzory a zajišťovaly prodej-odbyt svých výšivek.

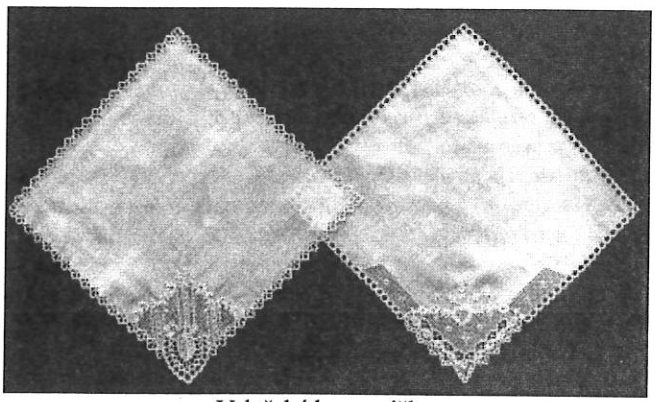
Na kovárni u Drdů vyšívala Cilka Randusová (Němcová) s několika ženami. Byla výborná kreslířka a žádná vyšívačka neuměla vyšít tolik pavoučků jako ona. Jednou jim však zkomplikoval život voják přijitý z fronty (Poruba), který hodil do jejich pokoje granát, proto, že ho Cilka odmítla. Děvčatům se však nic nestalo, ale Poruba se druhým granátem zabil v Hájích. Jedinečnou ukázkou její práce byla vyšívaná plachta na okno, zdobená motýly a širokým sítkem. Tuto výšivku vykoupilo Valašské muzeum v Rožnově.



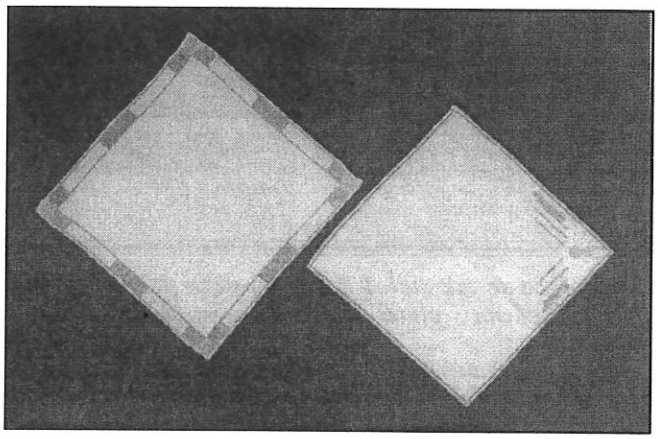
Dečka s různými vzory pavouků

Hodně se vyšívalo u Gregorů. Paní Gregorová měla pro vyšívání velkou místnost, kde se svítilo elektřinou od roku 1925. Elektřinu odbírala z tkalcovny a pily pana Bílka v Zubří. Žádost o odběr proudu zdůvodňovala takto: *„V úctě oddaná Amálie Gregorová, majitelka dílny valašského vyšívání, hodlá ve své dílně zřídit elektrické osvětlení, jehož je potřeba k ručním pracím".* ***U Gregorů se vyšívalo po celý rok v létě i v zimě, zaměstnávala nejvíce vyšívaček v Zubří. Její výšivky se prodávaly nejen u nás, ale i v zahraničí. Valašský kroj nechalo vyšít město Frenštát pod Radh. pro manželku prezidenta E. Beneše.***

Anežka Divínová vyšívala pro paní Schoberovou. Když se však provdala, řekla jí slečinka, že musí dáti práci těm, kteří ji více potřebují. Peněz však bylo v domácnosti potřeba a proto začala sama kreslit vzory a vyšívat. V roce 1924 si zažádala o živnostenské oprávnění s názvem Valašské a moderní ruční výšivky. Vyšívala převážně valašské vzory na batistu, ale i na tylu, šátky a dečky. Někdy se také vyšívaly ažurové kapesníčky, dle dodaných vzorů z Vídně, proto se jim říkalo Vídeňské kapesníčky. V roce 1930 si pronajala u Holišů na 4 měsíce místnost, kde učila vyšívat 6 až 8 mladých děvčat. Jednou, když jim nechtělo v kamnech hořet, nalila do kamen A. Ondřejová petrolej, ten vybuchl a místnost byla plná sazí. Strýc Holiš byl zedník, z počátku hromoval, potom kamna slepil, děvčata dala do pořádku místnost a vyšívalo se dál. Problém však byl s prodejem výšivek. V zimě se vyšívalo na sklad, proto byla nutná propagace. Své výšivky vystavovala ve Veletržním paláci v Praze. Do Moskvy poslala mimo jiných výšivek vyvazovačku, velmi bohatě vyšívanou. Vystavovala rovněž ve Valašském Meziříčí, Frenštátě pod Radh., Vídni. Za její práce bylo uděleno několikeré čestné uznání.



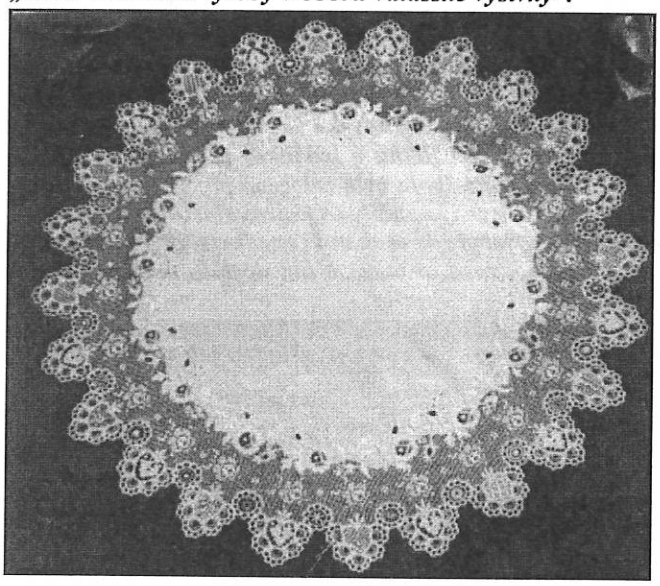
Valašské kapesníčky



Ažurové kapesníčky - vídeňské

Anna Zwillingerová, mistr lidové umělecké výšikly, učila v kroužku ručních prací na základní škole žákyně zuberskému vyšívání. Zúčastnila se s nimi mnoha soutěží a výstav a propagovala práce zuberských vyšívaček. Ještě v 80. letech vyprávěla: *„Vyšívám stále ještě i teď po chvilkách. Z každé výšivky mám radost. Nejvíce si však přeji, aby zuberská výšivka přetrvala, aby si zdejší prací vydobyla světového věhlasu. Žila s námi celé věky, byla nám potěšením i trápením, ale přeze všechno naši lásku neztratila."* ***Zemřela 19. ledna 2004 ve věku 94 let.***

Ústředí lidové umělecké výroby v Praze, Brně, Uherském Hradišti, udělalo v dřívějších letech pro propagaci a rozvoj zuberského vyšívání velmi mnoho. Pro její prodejny vyšívala Anežka Divínová prototypy výšivek, kolekce ubrusů, límečků, halenek, kapesníčků i různé šátky a zástěry ke krojům. V roce 1960 na základě předložených prací a odborných posudků přiznala porota Anežce Divínové způsobilost „Mistr umělecké výroby v oboru valašské výšivky".



Dečka na stůl s bohatým vzorem

Nesmíme zapomenout ještě na sociální pomoc (důchod) přestárlým asi dvaceti vyšívačkám v Zubří, kterým zajistilo ULUV v Brně koncem války finanční výpomoc.

Na speciální látce (mlynářské plátno) vyšívala pro Ústředí v Uherské Hradišti Františka Holišová, mistr v tomto oboru jejich vzory technikou bílé valašské výšivky. Vyšívala velmi náročné práce, které byly oceněny na mnoha výstavách. Paní Holišová však náhle v roce 1979 zemřela.

Paní Otylie Randýsková se zasloužila o propagaci zuberských výšivek v Polsku, Rožnově, Zubří. Byla velikou milovnicí čepců a mřežek, kterých má velkou sbírku.

(pokračování příště)

Znak pánů z Krásna

POVÍDÁNÍ O ZUBŘÍ

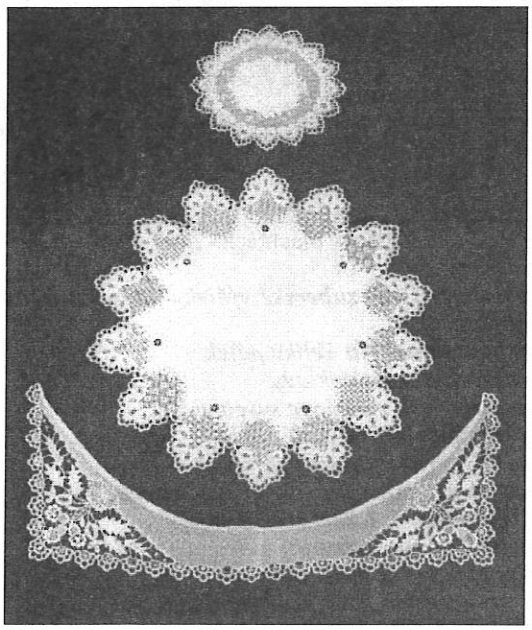
Volné vyprávění o historii valašské obce Zubří od jejího založení až do dnešních dnů.

Díl „C" - Historie spolků, organizací a škol

3.

Po její smrti má tuto unikátní sbírku její dcera.

S postupem socializace byla na návrh rady MNV zrušena vyšívačská živnost Anežce Divínové s odůvodněním, že v tomto oboru již dostatečně kryje potřebu socialistický sektor.



Límeček na šaty a pokrývky

Další etapou ve vývoji zuberského vyšívání je začlenění zuberských vyšívaček do družstva Lipta v roce 1952. Šlo zde převážně o vyšívačky zuberské krajky. Z těchto pracovnic vznikl základ samostatné provozovny ve Valašském Meziříčí. V prvních letech mělo družstvo zájem o prosperitu těchto výšivek. Dokladem toho je stříbrná medaile na světové výstavě v Bruselu v roce 1958, kterou družstvo získalo za výrobu s aplikací zuberské výšivky. V pozdějších letech zájem o zuberské vyšívání upadal, vyšívačky byly zaměstnány jinými pracemi, které byly pro družstvo výhodnější. Tak se stalo, ze dnes se již valašským vyšíváním družstvo vůbec nezabývá. Jen na papíře zůstala velká slova, která napsal zakladatel družstva J. Kobzáň. *„Je třeba zachovat tuto práci jako kus národního vývozního hospodářství, zděděného z minulosti".*

Dne 6. 11. 1984 se napsal přes MNV Zubří družstvu Lipta dopis s dotazem, proč bylo upuštěno od zuberského vyšívání.

Jejich odpověď ze dne 14. 11. 1984

- na zuberskou výšivku jsme používali materiál čisté hedvábí z ČLR, nyní je jeho dovoz zrušen

- rukodělná práce výšivka je v katalogu prací zařazena do nejnižších mzdových tříd a vyšívačky odcházejí do jiných podniků

- ruční výšivka je v současné době nahrazena vyšívacími stroji, které mají vysokou produktivitu a nízké mzdové náklady

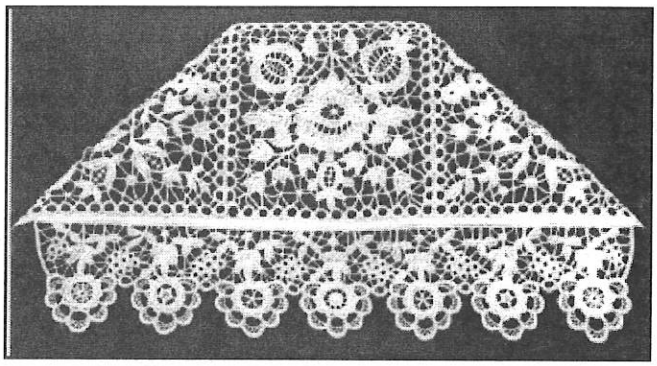
-dalším pádným důvodem je to, že na výrobky s ruční výšivkou je uplatňována vysoká daň, která činí mnohdy tyto výrobky vysoké estetické hodnoty neprodejnými

Tyto shora uvedené skutečnosti zapříčinily úplnou likvidaci ruční výšivky v našem družstvu, píše výrobní náměstek družstva Lipta Josef Vychopeň.

Problém je však v tom, že družstvo za tuto dobu nevyučilo žádný mladý dorost (vyšívačky), který by v této práci pokračoval.

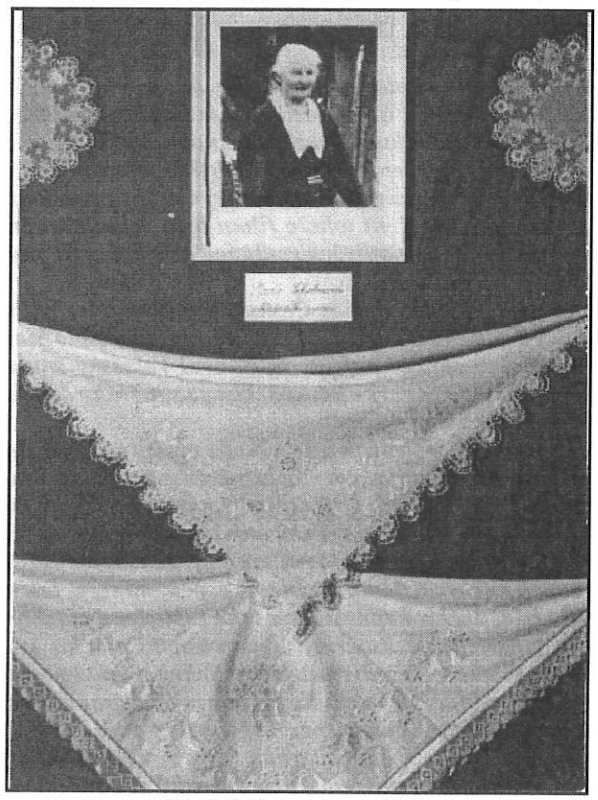
Všechny vyšívačky do družstva Lipta nešly pracovat, proto vždy ještě bylo v Zubří několik zvláště starších žen, které ve svém volném čase vyšívaly. Jak pravila tetka Helena Pšenicová: *„Vzala rám a šla s Andělou Vlkovou ke Kudrnčati na přístvu, kde se vyšívalo dlouho do noci".* ***Na takovou práci bylo třeba míti dobrý zrak, vytrvalost a také dobré osvětlení.***

Bohumír Jaroněk, který vzpomíná starých časů: „S pohnutím lítosti jsme viděli osvětlovací těleso našich předků, louč zatknutou ve stojanu v kleštích, pod nimi škopek s vodou pro padající oharky. Nám synům vlády elektrického světla jest nepochopitelné, jak mohla valašská vyšívačka při rudém světle louče vytvářeti filigránské divy své píle a vrozené umělecké vynálezavosti."



Podstřihovaný čepec

Starých vyšívaček je již velmi mnoho na hřbitově a s nimi i výšivek, krojů i plachet. Oblečení na tuto dalekou cestu měla téměř každá vyšívačka nachystané v truhle a říkala: *„Chci*



M. Schoberová a výšivky

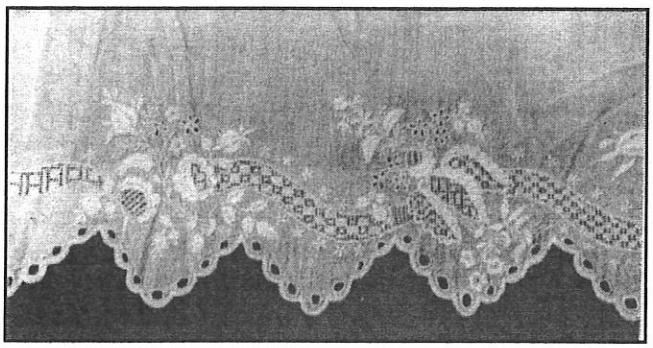
býti pěkně oblečená až půjdu před Pána Boha.“ ***Proto mohli bychom zvolat jak volá na své sůsedy L. Nezdařil ve své básni:*** *„Staňte vy sůsedé, vraťte sa kosy kuť, vésť koně napojiť a úhor ohrnuť.“*

Zavoláme také: *„Staňte vy vyšívačky, vemte své rámy a pojďte vyšívat. A když nad Petrohrad padne soumrak tmavý všechny vyšívačky už jsou zase tady. V klenuté jizbečce svoje rámy mají, na batist běloučký pilně vyšívají. Dnes slečna Maryčka kytičku vyšila, aby ta zuberská výšivka přežila!“*

V Zubří se stále ještě vyšívá. Že tato ruční práce nezahynula je díky tomu, protože děvčata zuberská mají v krvi něco co zdědily po svých rodičích a stařenkách - lásku a trpělivost k výšivce. Po každé vysívačce zůstalo mnoho rozdělané práce v truhlách, výšivky, různé vzory, a také v muzejních sbírkách jsou různé poklady, které je třeba zpřístupnit veřejnosti a ne je nechat ležet v depozitářích.

V Zubří v současné době je ještě 16 žijících vyšívaček. Jedna z nejmladších je Marie Pyrchalová, velmi zkušená kreslířka vyšívačka. Své práce vystavovala na mnoha výstavách. V letošním roce na výstavu poveze do Prahy výšivky ze Zubří, aby ukázala názorně, jak se zuberská krajka vyšívá. Rovněž Muzeum města Zubří má dosti velkou sbírku těchto výšivek a společně s Městským úřadem se snaží zajistit budoucnost zuberskému vyšívání.

Antonie Porubová, Vlasta Hrachovcová a Anežka Kreizlová jsou jedny z nejlepších starších vyšívaček. Nejen, že pěkně vyšívají, ale umí nakreslit i vzory, každá má své osobité návrhy, které chce ve výšivce realizovat. Pro Muzeum města Zubří každá vyšívá jednu výšivku, aby se mohla založit kartotéka zuberských vyšívaček, je to základ této expozice.



Detail plachty

V roce 1948 byl natočen krátký film o zuberském vyšívání Lidé pod sněhem. Film natočil režisér Sís se svou manželkou, v dřevěném domku u Anežky Divínové. Další film Vyšívačky ze Zubří, natočený v roce 1984, byl folklorním filmem o tradici zuberské výšivky. Natočila jej Československá televize Ostrava. Natočení tohoto filmu bylo velmi náročné, zvláště návštěvy v jednotlivých rodinách a zajištění tří generací, které by vyšívaly.

Roku 1988 byly natočeny Československou televizí Písničky s ozvěnou - Úsměvy valašského slavína, věnováno Marii Schoberové. U tohoto pořadu účinkoval Valašský soubor písní a tanců SKP Zubří - Beskyd, který se zpěváky doplňoval tuto krásnou atmosféru.

O zuberských výšivkách bylo několik výstav v Zubří, však největší úspěch měla výstava v Lobkovickém paláci na Pražském hradě v roce 1996. Ústředním tématem byl název Dárek ze Zubří vánoční Praze. Výšivkami byl zaplněn celý sál, vyšívané plachty, oděvadla, kroj mužský, ženský, množství vyšívaných rukávců, šátků na hlavy, čepců, mřežek, jak na batistu i tylu, dečky, kapesníčky a také zapůjčené plachty a rocheta z kostela sv. Kateřiny. Tyto kostelní plachty jsou unikátní výšivkou dle návrhu slečny Schoberové a poprvé jsme je zde mohli vystavovat. Když jsme je chtěli také dát do filmu Vyšívačky ze Zubří v roce 1984, bylo nám řečeno, že tyto věci, kde je kalich a kříž, se nemohou dáti na veřejnost. Pražská výstava byla velice náročná. Druhý den zde zuberské vyšívačky vyšívaly na rámech a ukazovaly návštěvníkům, jak se která výšivka vyšívá, a k tomu jim vyhrávala cimbálová muzika ze Zubří. Třetí den před Muzeem hrála dechovka ze Zubří.

Je třeba poděkovat doktorce J. Langhammerové, vedoucí oddělení Národního muzea v Praze a také pracovníkům Městského úřadu v Zubří, kteří se podíleli na úspěchu této výstavy.



Družičky v plachtách - Zubří 1942

Na počest výstav zuberské výšivky napsal Jan Koláček od tisa zdravici.

Tak báje praví: Na Veliký pátek
zem otevírá svoje poklady.
I my jsme vyšli z domova svých vrátek
uvidět vzácných skvostů doklady,
jež vyšly z rukou našich stařenek
a skryté už jen v truhlách našich maměnek.
Toť klenotnice! A kam zrak se točí
je v májový čas rozkvetlá zahrada.
Z vyšitých květů hledí dávné oči,
tak vroucně jak když slunko zapadá
a toužebně všem chtějí připomnět,
ať neuvadne ten valašský květ!
Vždyť je to radost vidět onu krásu,
již výstavy nám chvilku zjevila -
již vytvořily robky zašlých časů
a jež je kdysi hojně živila.
Kéž vyšívání ten zuberský skvost,
najde i v mladých milou budoucnost.

Použitá literatura:

1. Baletka L. - Krajkářství na starých valašských lidových krojích, zapůjčení kroniky z okresního archívu Vsetín
2. Donmutil E. - Na obnovu vyšívání valašského, Památník matice Místecké
3. Gregorová I. - Plachetka valašské nevěsty - Naše valašsko 1949
4. Havelková V. - O vyšívání valašském - průvodce po národpisné výstavě Vsetín 1892
5. Kobzáň J. - Lipta (Výrobní družstvo, Časopis valašsko 1953
6. Kobliha K. - Bratislava, Valašské kroje před sto lety
7. Millian T. - Klimatické lázně Rožnov a jeho okolí 1853
8. Moravské vyšívání v Anglii: Časopis vlasteneckého spolku v Olomouci 1897
9. Němcová H. - Vyšívání v okolí města Val. Mez., Sborník muzejní společnosti 1898
10. Schoberová M. - Ženský valašský kroj na Rožnovsku - Lubina 1924
11. Schober J. - Školní kronika obce Zubří od roku 1880
12. Václavek M. - Národopisná výstava na Vsetíně - Český lidový sborník 1893
13. Výpis z operátu sčítání lidu obce Zubří ze dne 31.12.1880
14. Koláček J. - Zdravice
15. Foto: archív autora

Autor: Ondřej Divín, 20. 4. 2004



Znak pánů z Krásna

POVÍDÁNÍ O ZUBŘÍ

Volné vyprávění o historii valašské obce Zubří od jejího založení až do dnešních dnů.

Díl „C" - Historie spolků, organizací a škol



1.

Základní organizace Českého svazu včelařů

Na základě žádosti zemského ústředí spolků včelařských pro Moravu, zaslané Moravskému místosdržitelství v Brně, byl 31. července 1920 založen Včelařský spolek pro Rožnov a okolí, který sdružoval včelaře dvanácti obcí, mezi jinými i včelaře ze Zubří. Do té doby byli sdruženi ve spolku Valašsko - Meziříčském. Údaje o činnosti spolku za léta 1920 - 1938 se takřka nezachovaly. Víme jen, že jedním ze zakládajících členů byl pan Vojtěch Němec, který bydlel a včelařil v Zubří - Hájích.

Z publikace vydané v roce 2000 Základní organizací Českého svazu včelařů v Rožnově k 80. výročí založení spolku se dovídáme, že v letech 1945 - 1970 byl předsedou organizace pan Robert Kubáň ze Zubří a jednateli Zubřané Oldřich Stromšík (1945 - 1957), Josef Ručka (1981 - 1982) a Josef Kubiš (1985 - 1986).

Počty včelařů i včelstev neustále rostly. V roce 1957 měla organizace 140 členů, kteří chovali 1 040 včelstev, v roce 1985 to bylo již 269 členů s 1 862 včelstvy. Velký rozsah území (239 km²), málo přístupný terén a velký počet členů neumožňoval operativní řízení organizace, zejména dodržování veterinárních opatření proti nebezpečně se šířící varroáze. Proto se funkcionáři rozhodli přikročit k rozdělení rožnovské organizaci na pět organizací samotných:

1. Rožnov, Tylovice, Hážovice a Vidče
2. Horní, Prostřední a Dolní Bečva
3. Hutisko - Solanec a Vigantice
4. Valašská Bystřice
5. Zubří

Rozdělení bylo schváleno výroční schůzí 9. února 1986. Přípravou ustavujících schůzí nových organizací byli pověřeni členové výborů z jednotlivých obcí.

Za Zubří to byli:

Obršál Miloš, Volek Jaroslav a Kubiš Josef.

Ustavující schůze se konala 6. dubna 1986. Z Rožnova bylo převedeno 43 členů, ustavující schůze se zúčastnilo 26, čtyři se omluvili. Byl zvolen sedmičlenný výbor, revizní komise a pro udržování kontaktu se členy 7 úsekových důvěrníků. Za 17 let existence organizace se počet členů měnil: 18 členů zemřelo, 11 ukončilo členství nebo se odstěhovalo. 25 nově přibylo. Stav členů se pohyboval v rozmezí 40 - 46 s průměrným věkem kolem 56 let. Stejně kolísavé byly i počty chovaných včelstev. Ze 413 v roce 1986 vzrostl počet na 462 v roce 1990, aby pak poklesl na 324 v roce 1998 a ustálil se na současném stavu kolem 370 včelstev. Polovina členů chová jen 1 až 5 včelstev, jedna čtvrtina členů 6 až 10 včelstev. 10 členů chová nad 10 vcčelstev, což činí 52% všech chovaných včelstev.

Předsedou organizace je od jejího založení přítel Miloš Obršál, výbor a úsekoví důvěrníci pracují též s malými obměnami v původním složení. Výbor se stará o vzdělávání členů (uspořádal 36 přednášek, besed, exkursí a kurzů), začínajícím včelařům zajišťuje odbornou pomoc zkušenějších členů, organizuije hromadné nákupy včelařské literatury a potřeb, po několik let se postaral o nákup cukru pro zazimování včelstev a 8 krát zajistil členům výměnu vosku za mezistěny (celkem 1 650 kg) ve výrobně ve Stražisku. Pro členy a rodinné příslušníky připraví každý rok nějakou společenskou akci a neopomněl ani v 62 případech předat malé pozornosti jubilujícím členům. O činnosti organizace jsou vedeny 2 kroniky. Všichni funkcionáři vykonávají práci pro organizaci zdarma.

Členem naší organizace je i pokusný včelín Výzkumného ústavu včelařského na Machulkách. Včelín byl založen 1. ledna 1953 jako oblastní plemenná stanice pro bioklimatickou oblast Beskyd. Postupně byl osazen včelstvy z výzkumných pracovišť i od místních včelařů. Organizačně podléhal nejdříve Výzkumné stanici travinářské v Rožnově, pak Výzkumnému ústavu krmivařskému v Brně a od července 1958 je přidělen k pokusným včelínům Výzkumného ústavu včelařského v Dole u Libčic nad Vltavou.

Pracovníky na pokusném včelíně byli:

1953 - 1970 pan Albín Mareček, odborný učitel z Valašského Meziříčí,
1970 - 1978 Alois Trefilek,
1979 - 1987 Josef Ručka,
1981 - 1996 Božena Mizerová
a od roku 1997 Ing. Květoslav Čermák, CSc.

Na včelíně se chovalo zpravidla 50 - 60 včelstev, v polovině 90. let však klesly stavy na 30.

V současnosti chová včelmistr Ing. Čermák 50 včelstev produkčních a 50 pokusných.

"Včelstva jsou umístěna na třech stanovištích:

Staré Zubří - Boňkov, Staré Zubří - Haná a Machulky.

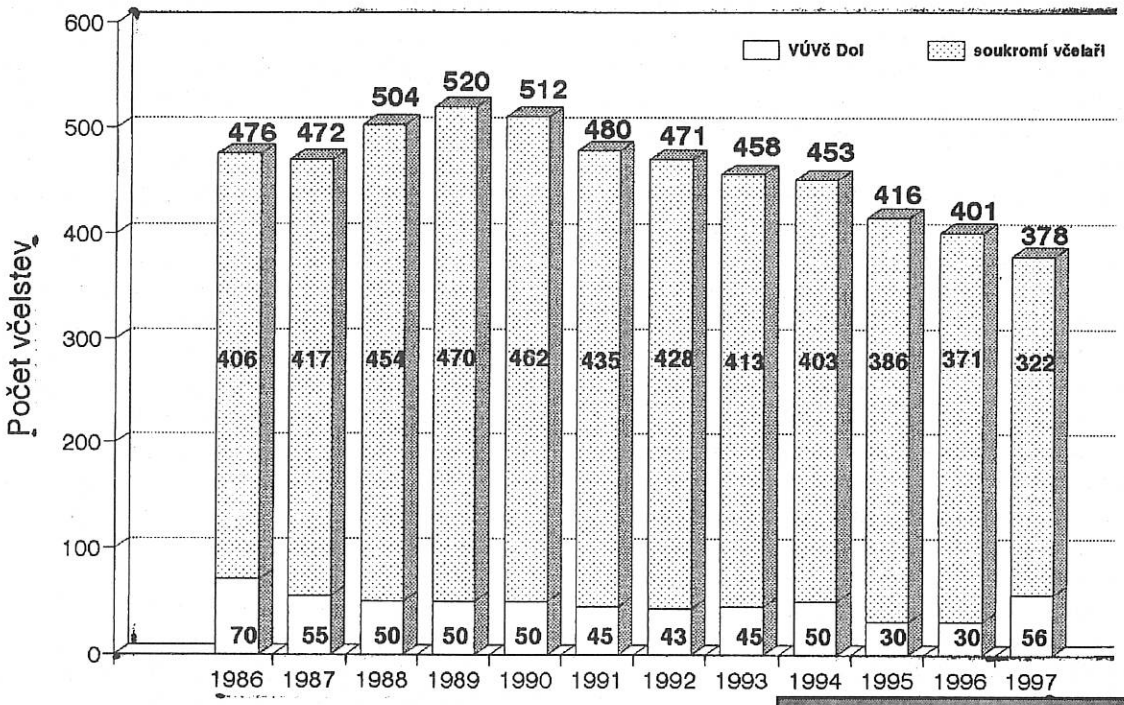
Koncem června 2001 navštívil stanoviště na Boňkově medvěd. Vyvrátil jeden úl, aby si pochutnal na rámcích s medem a plodem, které odnášel do lesa až na vzdálenost 200 m.

Od roku 1956 se plní na včelíně různé výzkumné úkoly jako: zušlechťování včely medonosné, metody hromadného výběru, tlumení roztočové a nosemové nákazy, metody nejlepšího rozvoje včelstev a chov matek. Součástí práce je i přijímání exkurzí a konání přednášek. V roce 2003 vyprodukoval včelmistr 359 inseminovaných (uměle oplozených) matek, 75 matek volně pářených a 120 neoplozených. Na včelíně přijal dvě exkurze a v základních organizacích uskutečnil 6 přednášek. Včelmistr vede ústřední centrální evidenci plemenných matek pro celou Českou republiku. Z výzkumných úkolů řeší křížové testy léčiv na varroázu, šlechtění odolnosti včel a plodu proti roztočům varroa a provádí srovnávací pokusy s různými typy úlů. Pro chovatele matek zpracovává morfologické testy (určení včelí rasy) a spolupracuje s ostatními pracovišti Výzkumného ústavu včelařského při vyšetřování vzorků zimní měli na přítomnost roztočů varroa. Pro zkvalitnění chovaných včelstev dává členům naší základní organizace každoročně 50 - 60 neoplozených matek zdarma.

Přínos chovu včel pro zachování životního prostředí není společensky doceněn.

Většina lidí ví, že včely mají žihadla a dávají med. Že zachování bohatství veškeré květeny (včetně stromů, keřů, trav i plevelů) je odvislé od činnosti opylovačů si uvědomíme až z následujících údajů. Světové statistiky uvádějí, že jedno včelstvo potřebuje pro svůj rozvoj za rok 25 - 30 kg pylu (bílkovinná potrava) a 100 - 120 kg sladiny. Znásobeno - v Zubří chovaných 472 včelstev krát 27 kg rovná se 12 744 kg pylu a 472 krát 110 rovná se 51 920 kg sladiny. Proto statistiky dokládají, že až 93% práce včelstev jde v opylovací činnosti pro společnost a jen asi 7 - 10% je odměna včelaři. Ze statistických výkazů, vyplňovaných každoročně pro Ministerstvo zemědělství a výživy se dočteme, že za 17 let existence naší organizace bylo v Zubří vyprodukováno (bez pokusného včelínu) 34 781 kg medu a 1 935 kg vosku. Roční průměrný výnos na 1 včelstvo vychází 4,9 kg medu. Do roku 1991, kdy vykupovalo med spotřební družstvo Jednota, dodali členové na výkup 2 603 kg medu. Ti, kdo u vřelařů kupují med pravidelně vědí, že jsou roky dobré, ale i roky velmi skromné. A těm, kdo hledají náročnou, někdy až adrenalinovou zábavu, poradím: Přijďte mezi nás včelaře! Rádi vás uvítáme a pomůžeme. Budete mít koníčka, na kterém sice nezbohatnete, ale při trochu slušném vedení ani neproděláte.

Zpracoval: Josef Kubiš





Stánek včelařů s medovinou a perníky.







Včelín Výzkumného ústavu včelařského, pokusný včelín Zubří.



Znak pánů z Krásna

POVÍDÁNÍ O ZUBŘÍ

Volné vyprávění o historii valašské obce Zubří od jejího založení až do dnešních dnů.



Beseda o metlářích ... „ani ta metla nedala umřít' hlady ...“

Řemeslná zručnost a důvtip byly po generace hlavní devízou obyvatel chudých podhorských krajů. Těžké životní podmínky nutily téměř každého hospodáře k tomu, aby uměl pro svou potřebu vyrobit hrábě, metlu, ale i kosisko či proutěný koš. Příslušníky nejchudších vrstev dokonce tato domácká výroba nejednou uchránila od bídy a hladu.

Dostatek materiálu, který skýtaly okolní lesy, a nenáročnost na technické vybavení vytvářely ideální předpoklady k rozvoji různých druhů domácké výroby především v podhorských oblastech. K regionům, kde se až doposud tento druh rukodělné činnosti udržel, náleží i Valašsko.

K nejznámějším obcím, které prosluly mimo jiné i výrobou metel, patřilo po mnoho generací i Zubří. Zdejší obyvatelé byli schopni vyrobit především v zimním období desítky a stovky březových metel, které posléze roznášeli po okolních vesnicích a pravidelně s nimi chodili na trhy do Valašského Meziříčí, Nového Jičína či Vsetína. Kvalitní výrobky našly odběratele i na Hané a celé jižní Moravě, odkud hospodáři pravidelně dojížděli do valašských vesnic, aby si zde zakoupili jejich dostatečnou zásobu pro své usedlosti. Nástup průmyslu a zlepšování životních podmínek postupně vytlačovalo tradiční výrobu metel na okraj běžných činností. Jejich výrobci postupně umírali a po generace předávané znalosti se začínají s odchodem jejich nositelů postupně vytrácet. Na počátku třetího tisíciletí nalezneme jen několik obcí, kde ještě dnes žijí jejich výrobci. Jedním z těch, v nichž se udrželo metlářství ve větším rozsahu je dnes město Zubří. Přestože v minulosti znělo označení „metlář“ hanlivě, v současnosti se obyvatelé k „metlářské tradici“ své obce hrdě hlásí.





Od roku 2002 realizuje Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm za podpory Ministerstva kultury České republiky grantový projekt dokumentace domácké výroby metel na území východní Moravy a Slezska. Jeho záměrem je podrobný popis a zhodnocení domácké výroby březových metel, vč. jejího zařazení do sociálních a historických souvislostí. Po několika měsících dokumentace byly v průběhu letošního roku zprovozněny webové stránky s informacemi i fotografiemi, které se vztahují k metlářské výrobě (více www.metlari.cz). Připravuje se videokazeta zaznamenávající postup při výrobě metly a v příštím roce by se mohlo zdařit vydat o mětlářích také knížku, která by přiblížila jejich práci i osudy a těžký život v uplynulých staletích.

Přestože se podařilo shromáždit již mnoho zajímavých informací, rádi bychom rozšířili naše vědomosti ještě více. Na pátek 29. října 2004 v 17.00 hod. je proto v Muzeu Zubří na Petrohradě připravena beseda o metlářích.

Vybrali jsme pro ni motto: ...ani ta metla nedala umřít hlady .... *Tento výrok metlářky Barbory Holišové totiž velmi výstižně zachycuje skutečnost, že obyčejná březová metla a její výroba dokázala uchránit od hladu a strádání řadu zuberských obyvatel. Součástí besedy bude promítání snímku* Barborčin bochník, *který před necelými dvaceti lety natočil J. Stromšík a J. Maléř o Barboře Holišové, výrobě metel i těžkém životním údělu všech lidí ze Zubří věnujících se metlářství.*

Rádi bychom Vás na tuto besedu pozvali a zároveň poprosili: Máte-li doma cokoli, co by se vztahovalo k výrobě metel v Zubří v minulosti, fotografie, písemnosti, vzpomínky, pomůcky – prostě vše, co by nám mohlo napomoci vytvořit co nejbarvitější obrázek o této kapitole v dějinách Zubří, přineste je prosím s sebou. Mohli bychom je využít pro připravovanou publikaci i výstavu, kterou příští rok v Muzeu Zubří chystáme.

J. Koláček a D. Drápala

Znak pánů z Krásna

POVÍDÁNÍ O ZUBŘÍ

Volné vyprávění o historii valašské obce Zubří od jejího založení až do dnešních dnů.

Díl „C" - Historie spolků, organizací a škol

1.

Historie národopisného souboru BESKYD

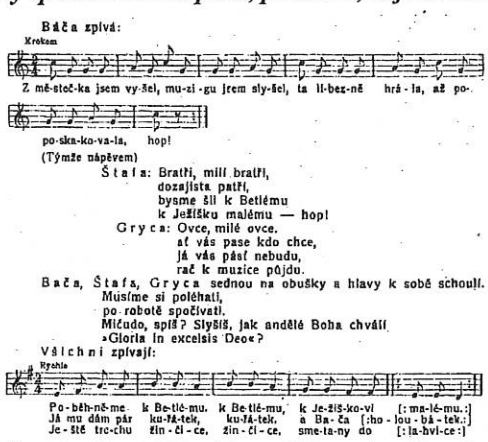
JAVORNÍK

Dnes si začneme vyprávět o historii i současnosti našeho národopisného souboru Beskyd, který v letošním roce oslaví 60 let své existence. Soubor udržuje tradice, zvyky, obyčeje našich předků a dá se proto tvrdit, že svou činností sahá do hlubší minulosti našeho regionu.

Naše obec patřila mezi největší obce rožnovského panství a měla svůj životní rytmus, který byl spojen s církevním a hospodářským rokem.

Zvlášť po vystavění kostela sv. Kateřiny a vznikem farnosti, rovněž postavením školy (učírny) pro obce Zubří a Vidče, se zintenzivnil i společenský život zásluhou prvých učitelů či správců škol a duchovních. Jeden z významných kněží P. Alois Pozbyl, který se v Zubří zasloužil o výstavbu tehdejší „Naší Domoviny" (dnešní městský úřad), vydal v roce 1904 drobnou knížečku "Dožínkové slavnosti" s poznámkou, že hudbu k uvedenému pásmu dodá zájemcům za 5 korun, které budou věnovány na fond pro výstavbu Domoviny.

Pravidelné týdenní mše s dodržováním církevních svátků (Vánoce, Velikonoce, Svatý Duch, Boží tělo, svátek sv. Kateřiny), spojené se starodávnými pohanskými zvyky (vítání jara, vynášení Morany, poděkování za bohatou úrodu – dožínky), obohacovaly spolu s lidovou písní, pověstmi, bájemi a tancem obecní společenství.



Úryvek z vánoční lidové hry, publikované ve Sborníku musejní společnosti ve Valašském Meziříčí, číslo 13, 1907. Obsáhlou vánoční kolední hru s texty i nápěvy zapsali Al. Pozbyl a učitel Jos. Dubský.



Valašští pastuchové v Zubří z vánočních lidových zvyků na Valašsku. Tři hoši obyčejně školáci z horní školy, oblečeni v košili, kterou mají přepásanou přes ramena do kříže, s ozdobnými pásy (na způsob kněžské štoly), v čakách s peřím - rozličně olepených, 2 s obušky v rukou, jeden s čakanem, chodí od Božího narození do Tří králů po dědině, aby si vyptali nějaké dárky.

Mnohé zvyky a obyčeje se udržely i po vzniku samostatné obce v roce 1850 a ještě i v době po I. sv. válce ve 20. a 30. letech měly v životě obce své místo. Nově vzniklé společenské organizace ve své činnosti udržovaly tyto tradice a k nim ještě přidávaly ochotnické divadlo s pestrou tématikou svých her.

A tak naši prarodiče pamatovali vynášení Morany, které končilo zimu,bujarý šmigrust, kterému ještě předcházelo vyvláčaní toho, co si nedbalí hospodáři po zimě včas neuklidili, církevní sv. Duch se spojoval se smažením vajec, Boží tělo bylo květinovou slavností, sklizní obilí vrcholila práce na polích a dožínkové slavnosti byly poděkováním za bohatou úrodu, kateřinské hody ukončovaly rok hospodářský a adventem začínaly přípravy na Vánoce a konec občanského roku.



Vynášení Morany a vítání jara v Zubří.

A do toho ještě přicházely životní události občanů - narození, svatba, odvody na vojnu, smrt. Ke všem těmto událostem patřily zpěvy,obřady, tradiční zvyky, tance.

Ještě v 30. letech minulého století se v Zubří vítalo jaro vynášením Morany, dožínkové slavnosti se konaly jak u Naší Domoviny, (orelská jednota), tak u Sokolovny (Sokoli).

S rozvojem hospodářských poměrů, se začaly měnit i poměry společenské. Svou roli zde měl i rozhlas, který se po zavedení elektřiny v roce 1930 začal pomalu šířit i v naší obci a přinášel nové zprávy ze světa a dával podněty ke společenské činnosti.

Svou roli zde sehrávala i škola, která se rozšířila na pětitřídní a později došlo k rozšíření na školu měš-



Slavnost Dožínek - asi v roce 1930 připravil Orel na svém hřišti u Domoviny.

ťanskou. S rozšiřováním škol přicházeli do obce i noví učitelé, kteří se starali o kulturně-společenský rozvoj obce.

Všechno změnila okupace a válka. Zákaz společenské činnosti,ohrožení germanizací, znamenal i zánik půtek a rozbrojů mezi jednotlivými organizacemi. Aby se mladí mohli scházet i v době války, kdy byla omezována spolková činnost, vytvořili si v letech 1938-39 „Valašský krúžek". Zkoušelo se různě - u Lognerů, u Šimurdů v síni, u Cabáků i u Křenků (dnes „Pod Lipůvkou") a v Naší Domovině.

Po válce v roce 1945 nabyly převahu sjednocovací tendence Národní fronty a po Únoru 1948 se staly základní formou společenského rozvoje. Do této situace po skončené válce zapadá i založení valašského národopisného souboru v Zubří.

Je dnes dost obtížné určit nějaký přesný termín vzniku souboru. Písemnosti, kroniky či záznamy o činnosti nejsou k dispozici. Jsou tu jen osobní vzpomínky těch, kteří tvořili základ pozdějšího souboru. Jejich vzpomínky na události před 60 léty mohou být i nepřesné. Brzo po válce byla v Naší Domovině obnovena činnost „Valašského krúžku".

Na počátky práce valašského kroužku vzpomínají Václav Šimurda, Jar. Malík a Zdeněk Koláček. Z jejich vzpomínek můžeme poskládat pravděpodobný průběh prvých roků práce souboru.

O kulturní činnost v tehdejší době se v obcích staraly tzv. Osvětové besedy. Zuberskou Osvětovou besedu tehdy vedl řídící učitel Dolní školy Oldřich Stromšík, nadšenec pro národopis a lidovou píseň.

Václav Šimurda prožil toto období jako vedoucí souboru a takto vzpomíná: *„V roce 1945 byl v Zubří založen při Osvětové besedě, kterou řídil pan učitel Stromšík, Valašský krúžek s názvem JAVORNÍK. Předsedou byl zvolen Karel Hofer, pokladní Olga Cabáková a vedoucí Václav Šimurda. Svým přičiněním jsme si sami pořizovali kroje. Proto jsme pořádali různé akce, na příklad: valašský bál, sehráli jsme divadelní hry - Selský práh, Bačovou ženu, Ondráš a Juráš, jakož i další akce Svatojánskou noc či v Lipůvce Zbojnický večer a různé večírky. Tak jsme si sbírali peníze na kroje, jak pro děcka, tak pro ogary. Boty pro děvčata jsme pořídili u Batě ve Zlíně. Jezdili jsme také po zájezdech. Byli jsme třeba v Kutné Hoře, kde jsme předváděli Valašské dožínky od Miloše Kulišťáka, v Havířově pak Valašskou svatbu.*



Členové souboru Javorník uvedli v roce 1947 divadelní hru Selský práh.



Javorník na rožnovské Pálkovně v roce 1948.



Soubor Javorník představil svůj program na okresních dožínkách v Kutné Hoře v roce 1956.

(pokračování příště)

Znak pánů z Krásna

POVÍDÁNÍ O ZUBŘÍ

Volné vyprávění o historii valašské obce Zubří od jejího založení až do dnešních dnů.

Díl „C" - Historie spolků, organizací a škol

2.

O muziku se nám staral hlavně Jára Malík, který hrál na cimbál a muziku řídil. Všechny tyto akce nám uváděla paní učitelka Nedomová. Museli jsme se scházet po různých místech a nacvičovat v chalupách. Tančili jsme také jak valašskou besedu, tak i českou besedu. Zúčastňovali jsme se státních i církevních akcí. Svým přičiněním jsme zajeli také na Slovensko do Vysokých Tater a jiných míst. Celkem náš kroužek měl okolo 60 členů".

Nedomová Ema
Míčková Anna
Lognerová Františka
Divínová Františka
Hrachovcová Ludmila
Cabáková Olga
Pernicová Lidka
Trčková Anna
Petřeková Alena
Pernicová Blaža
Kreizlová Anežka
Krupová Lidka
Bortlová Anežka
Paprskářová Františka
Bradáčová Františka
Adámková Alena
Randusová Marie
Holíšová Milena
Hrachovcová Anděla
Pšenica Julius
Šimurda Václav
Hrachovec Jos.st.
Pernica Frant.
Petřek Vlad.
Míček Josef
Gazda Alois
Zeman Antonín
Bena Květoslav
Holíš Josef
Adámek Josef
Randus František
Němec Ladislav
Slovák Zdeněk
Koláček Miloš
Hrachovec Josef ml.
Dobeš Ladislav
Koleček František
Dořičák Stanislav
Drápalová Frant.
Petružela Josef
Dobšová Jitka
Štěpánková Marie
Divínová Božena
Vlčková Broňa
Slováková Eva
Kolečková Věra
Hrachovcová Vlasta
Křenková Pavla
Mikulenková Terezka
Krupa Bohuslav
Petružela Stanislav
Klimek František
Krpela Ludvík
Pernica Václav
Koleček Jiří

Hudba
Malík Jaroslav st.
Malík Jaroslav ml.
Petřek Josef
Mikulenka Ludvík
Mikulenka Vojtěch
Juříček Rudolf
Koleček Jiří
Poruba
Koláček Zdeněk
Hrachovcová Marie

Prvým předsedou valašského kroužku Javorník byl Randus Josef, po něm pak Václav Šimurda, posledním, do roku 1964 Petřek Josef z Machulek.

Jar. Malík ve svých vzpomínkách uvádí, že „v pozdější době vznikl při ZK Gumáren Zubří nový kroužek. Členům stávajícího kroužku se doporučovalo, aby přešli do něj. Jsou nabízeny lepší podmínky. Někteří členové tam přecházejí, ale původní kroužek trvá dál a vyvíjí činnost." Zklamání zažili členové původního kroužku při přípravě „kácení máje", když jim bylo tehdy stavění máje z úřední moci zakázáno. Jar. Malík píše: „Nutno dodat, že mezi oběma kroužky neexistovala žádná spolupráce".

Na prvá léta také vzpomíná Zdeněk Koláček, v té době mladý muzikant. Mnohé vzpomínky předcházejících pamětníku doplňuje a upřesňuje. Vzpomíná, že „řídící učitel Oldřich Stromšík v roce 1946 dal dohromady tehdy 14-16. leté mladé lidi převážně navštěvující hudební školu a měl snahu vytvořit smyčcový orchestr. Repertoárem byly převážně lidové písně. Mnoho zájmů a povinností k nastávajícímu zaměstnání neměly pro orchestr dlouhého trvání. Po necelém jednom roce z asi dvanácti muzikantů přešli jsme tři do nově se rodící cimbálové muziky. A to už na počátku roku 1947 jsme vtahováni do valašského kroužku, jehož působištěm byla Naše Domovina. Vzpomínám si na své prvé vystoupení na Valašském roku, uskutečněném ve Valašském muzeu v Rožnově v létě téhož roku. Muziku tenkrát řídil zmí-



Část souboru Javorník – muži zleva - Hrachovec Josef, Adámek Jos., Koleček Jiří, Klimek Frant., Šimurda Václav, Pernica Václav, Hofr Karel - ženy zleva - Štěpánková Marie, Hrachovcová Vlasta, Hrachovcová Ludmila, Zuzaňáková Zdenka, Slováková Eva, Cabáková Olga, Paprskářová Františka, Trčková Anička, klečící – Dobeš Vladimír

něný učitel Stromšík, housle hrál Zdeněk Koláček a Ondra Zvolský, klarinet Ludvík Mikulenka a cimbál vypůjčený Alois Fabián. Zmíněný cimbalista hrál tehdy v Matalíkově kapele, která v časných poválečných letech koncertovala o nedělních dopolednech na náměstí ve Val. Meziříčí. Vzpomínám, že v popředí dění v tehdejším krúžku působili Julius Pšenica, učitelka Ema Nedomová, Karel Hofer, Veronika Pšenicová, Josef Randus, Josef Hrachovec a Václav Šimurda. Posledně jmenovaný se stal vedoucím.

Dalším krokem ke zlepšení stavu bylo vytvoření vlastní krúžkové cimbálové muziky. Troufám si poznamenat, že to byla první samostatná cimbálová muzika v Zubří. Naskytla se možnost koupě malého přenosného cimbálu, který pocházel od výrobce pana Cába z Vidče. Spolu s Václavem Šimurdou a Ondrou Zvolským byl pro něj na Radhošti – Pustevnách, kde se jeho majitel nacházel, i Jara Malík, který jako první na cimbál hrál. A tak od podzimu roku 1947 do září roku 1949 hrála v Zubří a okolí s krúžkem cimbálovka ve složení: primáš-klarinetista Ondřej Zvolský-po vzoru Pelárovy muziky z Růžď ky u Vsetína-, tercáš Zdeněk Koláček, kontráš Jirka Zvolský a za třístrunnou basou stál Jirka Koleček. V září 1949 odchází Jarda Malík na studia. Zastupuje jej Jenda Mach. Malík se vrací v dubnu 1950, avšak v říjnu téhož roku spolu s Ondrou Zvolským odcházejí na vojenskou službu. K cimbálu se vrací Jenda Mach a v muzice se střídají další hráči, především učitelé. Já jsem převzal řízení muziky. Setrval jsem u ní do poloviny října 1951, kdy jsem odešel za prací do Ostravy. Tím také končí mé prvé působení ve valašském krúžku v Zubří. S vedoucím Václavem Šimurdou i s dalšími staršími členy jsem byl v dobré shodě. Pamatuji se na krátkou scénku – Valašské klebetnice – v interpretaci Františky Lognérové, Anny Míčkové a Františky Divínové. Samotné jejich zjevení na scéně vyvolávaly salvy smíchu a veselí. Mohu také potvrdit, že už tenkrát byla sólovou zpěvačkou Olga Cabáková. V životě krúžku byly i divadelní hry. Dlužno dodat, že činnost krúžku byla zajišťována výhradně z vlastních zdrojů. Čisté výnosy z pořádaných akcí či získané za účinkování venku šly vesměs na krojové vybavení. Byla to činnost plná zájmu, elánu a obětavosti.“



Jedny z prvých Klebetnic – Hrachovcová Ludmila, Štěpánková Marie a Lognerová Františka

Koncem padesátých let ustává činnost valašského krúžku. V roce 1958 je otevřeno kulturní zařízení Gumáren Zubří, končí činnost Osvětové besedy, kterou nahrazuje sdružený Klub pracujících.

Co říci závěrem k činnosti valašského krúžku? Jeho program vycházel z předválečných zkušeností kulturně-tělovýchovné činnosti. Vedle písní a tanců se uplatnily v programu i divadelní hry, společenské večery. Velkým úspěchem a základem další činnosti bylo založení cimbálové muziky a získání zkušeností s choreografickým ztvárněním tance. Dobrovolná činnost bez další podpory omezovala další rozvoj souboru. Příjmy z vystoupení nestačily na krojové vybavení a náklady si hradili většinou sami členové krouzku.

Zájem o národopis ve společnosti rostl, kvalitní soubory se objevovaly ve filmu, národní písně bylo často slyšet v rozhlasu, koncem padesátých let i v televizi.

V našem okolí byly kvalitní soubory v Rožnově Javořina, Radhošt, v Meziříčí Bača, vsetínská Jasénka a Vsacan.

Situace v Zubří nazrávala k tomu, aby činnost národopisného souboru byla obnovena.



Muzika Javorníka: primáš Hrachovcová Marie, cimbál Mach Jan, klarinet Mikulenka Ludvík, kontry Petřek Jos., tercáš Malík Jar. a basa Juříček Rudolf

Co v kronice nenajdete:

Moje první vystoupení.

Psal se rok 1946 a bylo pěkné jarní počasí. Pan řídící Oldřich Stromšík nosil v sobě dávnou touhu předat nahromaděné bohatství valašských písní, tanců a vyprávění ve vlastních sbírkách. Jeho sbírky byla zpěvníky dr. Arnošta Kubeši, Kašlíka, Poláčka, Bartoše, Koželuha a dalších. Ve válečném období nebylo na to ani pomyšlení. Teprve poválečné období nabízelo své velké možnosti. A tak bez velké okázalosti a vší skromnosti své značné znalosti snažil se předat svým svěřencům – malým žáčkům.

Pod dnešní Kristovou vilkou stávala stará obecní škola. U školy byla zahrada a malý dvorek, který sloužil pro výuku tělocviku. Nu a tam pan řídící nacvičoval se svými dětmi prvé kroky valašských tanců. No a k tomu potřeboval pomocníka. Věc byla jednoduchá. Poslal žáčka s papírkem a prosil vyučujícího učitele, aby mne uvolnil pro svůj nácvik. Rezervní housle se tenkrát našly na každé škole a tak jsme mohli začít. Trochu jsme to poladili, něco opravil pan řídící a zvuky houslí hlaholily dvorkem. Musel jsem to hraní moc prožívat, neboť jsem si pomáhal vehementně celým tělem do taktu, když náhle rup, a praskla mně guma v teplácích a ty se poroučely k zemi. Odezvou byl hurónský řev tanečníků, až se jejich kolo zastavilo. Pan řídící byl též do hry zabraný, ale hlasitý smích jej také vyrušil. Honem zjišťoval příčinu a když zjistil, co se stalo, pohotově popadl vedle volně stojící děvče za ruku a udělal následující operaci. Na mne křikl: "Husle nepušťaj z ruky!" Sám mi natáhl tepláky, vzadu zakroutil do ruličky a zavolal na cérku: „Na, tady mu to drž, ať to můžeme dohráť!" No a já jsem dohrál celý zbytek zkoušky s asistentkou. O její doprovod zpátky do třídy jsem moc nestál. Pan řídící mi přinesl tři „zichrhajcky" a takto opásán jsem vcelku bez úhony přečkal konec vyučování i cestu domů.

Troufám si říct, že moje vystoupení bylo poprvé odměněno ovacemi, bylo nad očekávání úspěšné. Nebyly u toho sice ani rozhlasové mikrofony ani televizní kamery. Dokonce to nezaznamenal ani obecní kronikář bednář Mikulenka, neboť vesnice se připravovala na první volby ve svobodném Československu.

Všechny tyto skutečnosti snížily můj umělecký věhlas pouze na závan vzpomínek, které zažil a zapsal Zdeněk Koláček.

(pokračování příště)



Znak pánů z Krásna

POVÍDÁNÍ O ZUBŘÍ

Volné vyprávění o historii valašské obce Zubří od jejího založení až do dnešních dnů.

Díl „C" - Historie spolků, organizací a škol



3.

Co v kronice nenajdete:

Chodí váš pes do hudebky?

Dodneska nepochopím, proč lázeňská sezóna v Teplicích začíná l. února. Určitě to má své důvody. Tenkrát, když soubor nabýval na rozjezdové rychlosti, jsme o tom tolik neuvažovali. Podařilo se nám sjednat několik vystoupení v sezóně a to bylo dobře.

Do Teplic jsme jezdili rádi, bylo tam vděčné publikum, laděné s námi na stejnou vlnovou délku. Náš program jsme rozšířili o scénku lidové slovesnosti napsanou Milošem Kulišťákem nazvanou Klebetnice. Scénka zobrazuje, co vše si dovedou povědět tři zaměstnané tetky při praní prádla. Kromě tetiček je na scéně dřevěný stolík, škopek, pist a putna, kterou přináší jedna z příchozích. No a jistě chlapské spodňáky, jakožto předmět doličný neboli praný.

Naše robečky, které scénku hrály, byly robečky pěkně fortelné. Každej jela pusa jak špuléř a spěšej se dal zastavit parní válec než ty jejich klebety. Závěr scény vyznívá tak, že rozdvaděné tetky se rozejdou, až na sebe vylejí obsah putny. Aby scénka vyzněla přijatelně pro učinkující, dávali jsme do putny vody trochu ode dna a do škopku žádnou. Nevím, který to byl výmasta, že napustil do putny vody tak přes půl a cosi aj do škopka. Zabrány do scénky tak opravdově, Maruška neodhadla tíhu puténky a vychrstla na Vlastu plný obsah. Závěrečná slova scénky: *„Ta mňa ale pořádně ošústla"* byla natolik pravdivá, že obecenstvo svlékalo svoje oblečení, aby sa dotyčná mohla převlécť. Cosi z té spršky pocítil aj president Husák zarámovaný a pověšený na zdi. Vlasta přesvědčena o nepřízni osudu, otřískala o Marušku mokré spodňáky. Pár kapek spadlo aj do hlediště a my jsme měli pokropené noty. Aspoň byla výmluva na kritiku, nehrajeme-li falešně. Všecko se spravilo až u večeře u Panáčků v Mezříčí. Výmasta byl potichu a dodnes sa neví, kdo se přičinil o takovou „reality show".

Klarinetistu Jardu Mička jsme vždycky vozili do Vidče. Bylo to tenkrát – 28. února 1972 – když jsme jeli domů z Teplic. Vylodili jsme se u Klubu a Jardu s přáním dobré noci jsme poslali s šoférem i autobusem na poslední mezipřistání do Vidče na zastávku u Jednoty – Křižan. Zimečka byla pěkná, Jarda vystoupil, přešel mostem přes potok a už si to šmáruje ulicú pěkně domů. Když vtom, kde se vzal, tu se vzal, za Jardou psisko. A pěkně do nohavic. Marně psa odháněl, tož použil poslední sebeobranu. Vytáhl klarinet, co měl poskládaný v rukávě a dal se psa odháňať. Pes to považoval za zábavu, chňap, vytrhl klarinet a utíkal s ním do búdy. Tož to vám Jardu tak dožralo, že volal na psa (pod vlivem pěti stopeček): *„Ty prevíte, ty potvoro, vyzrál jsem na ťa! Dyť ty si na ten klarinet nezahraješ. Já mám noty u sebe v kapse schované."* A šel domů.

Pes, jak zjistil, že na klarinetě není toho moc jedlého a jak se mu podařilo zbavit se ze chřtánu dvou šprajcnutých klapek, pohodil klarinet na zahradu, aby v boudě nezabíral místo na spaní. Klarinet na zahradě přečkal do rána. Děcka ho našly a hned věděly, komu patří. Na jeho opravě se podíleli hned čtyři řemeslníci - kovář, hodinář, klempíř a švec. Do týdne to bylo opravené a Jarda trylkoval dál. Přispěli jsme mu na futrál, aby pro příště neměl tolikeré vydání.

No a včil víte, že pes, který nechodí do hudebky, nezná noty a nemože si ani zahrát na klarinet.

Radši něco z múky...

Ludé drazí, víte vy vůbec dneska, co je to staviť školu nebo kulturák před třiceti roky? Kolik maršek, defelírek, kolik plaskaček, půllitrů a baňáčků sa vypije, než sú pohromadě všecky razítka a podpisy, než sa položí základní kámeň. Ale to je enom začátek. Včil desítky, stovky, tisíce brigádnických hodin, aby stavba šla a nedaj Bože, aby zamrzla. No a když je dílo hotové, největší podíl při slavnostním otevření majú ti, co jim narostly samú dřinu chlupy na dlaňách.

Tož týchto slavností se zúčastnil soubor také. Bylo to na sklonku srpna roku 1973. V sobotu otvírali kulturní dům v Hrachovci. Od nás je to kúsiček, tož to víte, kamarádů a známých, baňa. Každý s každým sa znal a vítal, jak by sa neviděli pět, šest roků, no a častovali, jak by byla vyhlášena mobilizace.

Jen což naplat, my jsme tu přinášeli první kulturní poselství a naše povinnosť byla přítomné baviť. Počítal jsem v duchu otčenáše, aby sa to dobře skončilo, neboť nás zítra v nedělu čekalo otevření školy na Hutisku. Snad mňa pánbiček vyslyšel a i když sme sa museli nejméně třikrát přepočítávat, nakonec jsme se domů dostali všeci.

Muzikanti toho moc nenaspali, protože o 9. hodině v jídelně nové školy na Hutisku bylo slavnostní zasedání Národní fronty a prohlídka školy. No a to víte, s takovými potentáty sa aj vám dostane přesnídávky na vidličku a oběda do ohrabečného koša. Tož poklid a pohoda až do odpoledňa, kdy bylo oficiální otevření. No musím říct, že Hutišťané neponechali nic náhodě a všecko mělo projíť, jak podle filmového scénaře. Dechovka před školú vyhrávala rázné pochody. Uvítací projevy, hymny, vítání delegací a zase projevy. No a včil mělo přijíť to hlavní, přestřižení pásky. Delegaci vybraných funkcionářů vítali chlebem a solí. A tady nastal první malér. Dívčici, co nesla na tácku chleba se solí, se tak roztřepaly ruce, že solnička spadla a rozbila se a tak delegáti žvýkali chleba bez soli. A mělo dojít na střihání pásky. Snad v tom všeckém velkém kalupu podali mu tupé nožice. Páska se žvačkovala, kladla odpor a ne a ne ju přestřihnúť. Tomu všemu přihlížela energická Vilma Volková. Aby zachránila situaci, vzala nůž, co s ním krájeli chleba a šmik. Páska povolila, ale i nohavice soudruha funkcionáře s dírou na dvě dlaně napodél. Muzikanti zahráli fanfáry a ludé sa o překot hnali na prohlídku školy. Kuchařky honem nohavicu postehovaly a do hodiny dvorní šofér doručil nové kalhoty.

Vystoupení našeho souboru dopadlo dobře. Dá se říci, že se líbilo. No vy ode mne nečtete jinak, než líbilo. Soudím tak podle toho, že jsme krom dobrého občerstvení dostali aj guláš. Tož to byl projev spokojenosti, neboť z Hutiska vás vyprovoďá z fotbalu aj kamením. Jenže není guláš jako guláš. Když kuchař, co ten guláš dělal, chtěl být aj pochválen za svůj výkon, tož ho aj sám naléval do taléřků s pobídkou, ať šmakuje. Pravda, když sa vám nečeho dostane zadarmo, to šmakuje dvakrát.

Jak guláša v hrnci ubývalo a naběračka sa dotkla dna, tož cosi divně zašramotilo. Šramocení s ubývajícím gulášem přibývalo. Pak ucho znalce rozpoznalo, že to šramotí najspěšej řetázka. Oko znalce nepoznalo, zda je to řetázka ze psa, kozy nebo barana, neboť stále byla pokryta zbytkem guláše. Oko i ucho znalce měl i sám kuchař, neboť než bys řek švec, ztratil se aj s hrncem jak kafr bez pepřu.

Snad nikdy nebyli členové souboru tak rychlo doma ve svých rodinách, jako z toho vystoupení. Jenom pár břízek v okolí Lipůvky si vypravuje dodnes, jak slyšely tenkrát úpěnlivý hlas – noženky moje, utěkajte popředku, nebo vás poseru -. Výměna poznatků hned v pondělí při vystoupení na Energetiku byla v určitých obměnách shodná.

No a co já, dám si radši něco z múky.

Úrazové pracoviště

Odborářská rekreace v Rožnově na zotavovně Energetik byla tak známá jako Valašské muzeum v přírodě. Ba, dá se říct, že ještě známější, neboť se zde rekreovali odboráři snad z celé Evropy. Dlužno poznamenat, že jste zde potkali hodně lidí ze Sovětského svazu - byli tu Rusové, Kazachové, Gruzínci, Tadžikové, Azerbajdžanci, Kirgizové či Ukrajinci. Ale také odboráři ze Švédska, Finska, Norska. Z jihu tu byli Italové či Řekové, zkrátka rekreanti z celé Evropy. Tak jako bylo postaráno dobře o nás v zahraničí, tak bylo postaráno dobře o ně i u nás. V rámci kulturních programů byl jeden z večerů

svěřen nám, abychom je zabavili. To víte, snažili jsme se, co bylo v našich silách. Náš zábavný večer probíhal tak, že v prvé hodině jsme jim předvedli naše tance, zpěvy či muziku, v další části pak hrála muzika k tanci a tanečníci souboru se rozešli pro rekreanty, aby je zapojili do tance. Při tom jsme je učili naše nejjednodušší tance nebo taneční hry. O valné hromady na parketě, ztráty umělých zubů, brýlí a tanečních partnerů nebyla nouze. Ztráty se ohlašovaly u muziky, kde docházelo k dražbě za patřičný protiúčet.

Stalo se kterési pondělí, neboť pondělky nám byly svěřeny dle rozpisu, v červenci roku 1975. Říkal jsem si, bude to Energetik jako mnoho předešlých. Začali jsme prvou částí a ani jsme moc nepozorovali, že k vedlejšímu stolu přisedli dva pánové a jedna dáma. Že to nebyli rekreanti, bylo poznat hned. Pan vedoucí Vašek nerad pouštěl hosty mimo rekreantů. Museli to být prominenti. A také, že ano. Bylo to patrné z jejich povznesené nálady. Dáma už mnoho nechápala, co se kolem děje, jí se chtělo tance a tak si to namašírovala zrovna ke mně, abych ji vyvedl do kola. Probíhala totiž, jak jsem shora uvedl, ta prvá ukázková část našeho programu. Marně jsem jí vysvětloval, že to nejde. Podvakrát jsem ji odprovázel k jejímu stolu. Nic naplat, přišla po třetí, že musím, musím a musím. Vytrhla mi šmytec z ruky a mlátila hlava nehlava. Díky včasnému zákroku se podařilo šmytec zachránit, dámu poněkud zpacifikovat a odvést ke stolu, aby mohl dále pokračovat ukázkový program. Následně vyšlo najevo, že ona dáma dala v sázku láhev gruziňáku, že mne uvede na parket a provede se mnou exhibiční taneční produkci. Nepovedlo se, prohrála a platila sázku. Společníci si společně lokli na vítězství, ona na zlost. Neviděl jsem z té flašky ani kapičku. Zpola vypitou láhev vzali sebou, zvedli se a bez pozdravu odešli za naplněním dobrodružství zbylého večera.

Tento zážitek neměl ani předchozí, ani pozdější podoby. Zůstala zcela ojedinělá vzpomínka. Avšak přes dramatičnost celé situace, musím potvrdit, že štramanda to byla.

No a tož potom, že není rekreační středisko rizikové pracoviště. Nebýt kamarádů, mohl jsem skončit jako bohatýr.

Všeci sa tam nevejdeme

Když ohlásíte doma nepřítomnost třídenním zájezdem, nemusí to nutně znamenat, že až se vrátíte, budete doma vzácnější. To, že se objeví vaše fotka na kredenci, znamená, aby si vás děcka alespoň zapamatovaly. Je nejvyšší čas sbírat plusové body. Psal se rok 1975, odcházel měsíc srpen a blížil se termín třídenního zájezdu. Ze Zubří jsme odjížděli v pátek po poledni, neboť vystoupení bylo v Novém Bydžově v osm večer. Štreka to byla pěkná, bez zdravotních zastávek se však neobešla. Vystoupení bylo upraveno na objednávku s připomínkou 30. výročí SNP. Vše proběhlo, jak má být, po vystoupení jsme chvíli poseděli s pořadateli. Mládí se vydovádělo na hotelových pokojích.

Ráno hopsa, ne do Brandejsa, ale do Hradce Králové. Volná prohlídka Hradce, společný oběd a odpoledne vystoupení na krajské mírové slavnosti. No takový bengál, jako byl v těch prostorách, si tak lehko neužijete. Big-bít, dechovka, cimbálovka, vznešené projevy, že mír uhájíme i kdyby nezůstal kámen na kameni. Oddychli jsme si, když jsme nastupovali do autobusu, po ulovení pár autogramů od Járy Pospíšila a Zorky Kohoutové. A směr Praha. Tam jsme měli rezervován vstup do Varieté Praga. Moc nóbl podnik. Zbylo ještě trochu času, tak jsme se šli projít po Václaváku. Došli jsme až k Muzeu. Díváme se a domlouváme, co je to za budovu. Jde kolem pražskej Pepík a Mařenka se ho ptá, co je to za pěknou škatulku.- *„A odkad vy?" „Z Moravy".* On nato: *„No jo, to je blázinec pro Valachy"* - Maruška se postaví, dá ruky v bok a praví: *„Cosi sa mi to nepozdávalo, jak kdyby tej stavby bylo ukradenej, dyť tak je to rozhodně pro ty Pražáky ukrutně malé".* No Pepík se ztratil ja k pára nad hrncem.

Někteří šli nakupovat. Též Frantík, Olga a dcera Helenka. Do Domu módy pro Helenku něco na šaty. Když se dostali do příslušného oddělení, přišel je obsluhovat takový mlsný kocour. Seladon, vlasy samá brilantina, na rukách prstenů a v pusi samý med. Obslouženi byli přímo královsky. Šatovka zabalena, převázána mašlí. Ptá se Helenka, ve svých sedmnácti děvče jak obrázek, co bude platit. *„Že to je pro Vás, slečno, tož za tři hubičky". „No dobrá, třeba za pět"*, vzala balíček a cestou k výtahu volá na prodavače: *„Mamka to zaplatí".* Nakonec to zaplatil taťka, který tomu všemu z povzdálí přihlížel.

Sešli jsme se všichni ve Varieté. Našel to každý, šlo se tam z Vodičkovy ulice. Program, jídlo, pití, hudba na úrovni. Nebýt nuceného odchodu po jedné hodině, určitě by se tam zaseknul nejeden háček z hozené udičky. Stejně jsme museli čekat na opozdilce na Florenci do druhé hodiny. Motali jsme se snad do čtyř ráno kolem Prahy, než jsme našli ubytovnu na Žampachu. Dodnes se divím, že jsme neskončili ve Vltavě, neboť řidič zastavil v mlze autobus deset metrů od ní. Do oběda jsme se vyspali a pak rychle do Poděbrad. V Poděbradech jsme si počínali jako opravdoví lázeňští hosté - světáci. Panička, co pekla na zakázku oplatky, musela připravit ještě jednu formu a přibrat obsluhu. My jsme chroustali čerstvé oplatky, až naskakovaly boule za ušima. Ke slovu z zapíjení přišla, co jiného než Poděbradka.

Sedím u stolu na kolonádě s Maruškou, ta se zadívá na nápis – Na srdce jsou Poděbrady. *„No vidíš a já si myslela, že moje srdce nejlépe vyléčí můj Frantík, když to své položí na moje. Radši mu to ani neřeknu, až přijedeme domů,"* říká se širokým úsměvem tak nahlas, až jsme vzbudili pozornost okolních stolů. Vzal jsem Marušku za ruku a odvedl z dohledu pod záminkou, že je čas přípravy na vystoupení k obveselení lázeňských hostů. Těch pravých.

Proč nemám rád kočky

Že náš Jožka Gajdoš není Valachem naturalizovaným, ale z Moravského Slovácka z Kyjova, to už ví hodně lidí. Nejvíce si stěžoval na naše obutí. U nich se nosí ke kroji holínky, u nás krpce. Potíže mu dělalo to zavazování krpců. To víte, v mládí je život většinou v poklusu. Takový špatně zavázaný krpec se vám raz dva rozváže a zakopnete o rozvázanou šnorku a pocítíte zemskou gravitaci jedna dvě.

Praví se, že kde se člověk zrodí, tam se i hodí. Dlúhý čas jezdil Jožka domů k rodině, ke známým a hlavně kamarádům. Sem tam začas musel se přesvědčit, zda kvalita vína nějak neklesá. Musel něco říkat, že hraje doma s cimbálovkou. Tož slovo dalo slovo a Jožkovi kamarádi nás pozvali do sklépka, prý zahráť a zazpívať. Když pozvání, tak pozvání. Psal se rok 1976, kterýsi pátek v listopadu. Utekli jsme honem dom z práce, aby sme stačili doma děcka zpohlavkovať, pozobtúlať mamulky, podepsať žákovské knížky a stařence slíbiť ingriše. Než sme povynášali odpadkové koše, dostali sme se k odjezdu kolem čtrtej odpoledne, málem se stmívalo. Do Zlína a Napajedel cesta jakž takž, ale dalej cesta zarubaná. Padal drobný déšť, svážela se řepa cukrovka, silnice mazlavá, klouzala. Do toho lidé z pole na kolech, hlavně bez světel. Některé úseky jsme jeli krokem s nosem přilepeným na předním skle. Každých pár kilometrů čistit reflektory. Ale dojelo nás všech pět v pořádku.

Žádné obřadné zdržování nebylo. Po pár písničkách, když jsme zahráli- V tom Kyjově na rohu, stojí parta frajérů, mezi nima švarný šohajíček, zítra ide k odvodu - tož jsme byli jejich. Z očí hostitelů byla vidět spokojenost, že Jožka si vybral své nové kamarády dobře. A o to hlavně šlo.

O čem více psát. Do pozdních nočních hodin s rukama nad hlavú procestovali jsme s písničkami celučkú Moravu až po Trenčín, co pravím, snad až po Michalovce.

Nad ránem, kdy jsme už jeden po druhém odpadávali, škrknul do sklépka kocúr. Musel mít též už své zkušenosti. Snad když si šel některý z nás ven ulevit, nepozorovaně se prodral dovnitř, stáhl se do kúta a čekal na svou příležitost, jak když číhá na vrabce. Až když nastala tichá pomlka, přišla jeho chvilka. Potichučky hupky na stůl, kde jsme měli posilnění na ráno a tož pustil sa bez ostychu do špeku a do klobás a pomalu sa odtahoval do svého kúta. Bylo nás tam ve sklépku asi patnáct. Zcela určitě nás bylo nejmíň pět plně při smyslech. Ľudé, nepřeju vám zažiť takú bezmocnosť, kdy na dva, tři metry od sebe vám kocúřisko krade váš vyslúžený příděl špeku a klobás a žádný z nás pěti, dosud smysly obdařenými, ale zároveň obdařených určitou bezmocností vyslovit to žádané – Pšššt!

I zlo může někdy posloužit dobru. Pro lepší vystřízlivění k poledni nám posloužila okurková voda a kvašáky, no a suchý chleba. K poslednímu vysvitlo slunéčko nejen nad našú zahrádku, ale nad celú Moravu.

Šťastný návrat jsme tradičně ukončili pozobtúláním mamulek, zpohlavkováním děcek a vysypáním ingriší stařence do klína. Netradičně jaksi přišel ke slovu večer. Otevřeli jsme si s mamulků flašku bílého z Kyjova, ať se napravíme tím, čím jsme se před tím pokazili.

No a tím vlastně jste se dozvěděli, proč nemám rád kočky.

Zavzpomínal a zapsal Zdeněk Koláček

(pokračování příště)

Znak pánů z Krásna

POVÍDÁNÍ O ZUBŘÍ

Volné vyprávění o historii valašské obce Zubří od jejího založení až do dnešních dnů.

Díl „C" - Historie spolků, organizací a škol

4.

Beskyd 1980

Příprava programu pro dožínkové slavnosti ve Vítkově aktivizovala členy souboru. *„V tomto městě jsme poprvé překonali trému a strach z obecenstva. Tam jsme poznali a pocítili, že jsme schopni svou prací přinášet i radost,"* ***tak hodnotí kronika souboru vítkovské vystoupení.***

Radost z úspěchu netrvala dlouho. Začátkem 80. let dochází v souboru ke změnám. Někteří chlapci opouštějí soubor. Znovu je potřeba získat nové členy a seznámit je s nacvičeným programem.

Intenzivní nácvik za vydatné pomoci pana Jos. Mikulenky přivádí obnovený soubor znovu mezi vyspělé soubory okresu.

V roce 1982 absolvují Beskyďáci 12 vystoupení na Energetiku, v Zubří se představují v prvomájovém programu v nových krojích.

Výbor pracoval v tomto složení: předsedkyně – Machová Anna, místopředsedové – Koláček Zdeněk a Mizerová Radka. Tanečníky vedl Mizera Antonín, hudbu Wachtl Jaroslav, organizačním pracovníkem byl Koleček Jiří, Josef a Vlasta Hrachovcovi byli hospodáři souboru a členy výboru Ondřej Jiří a Mach Ladislav.

Taneční skupinu děvčat tvořily: Němcová Liba, Němcová Jana, Hrachovcová Liba, Gazdová Bohuška, Balhárková Lenka, Pšenicová Helena, Pomklová Věra, Mičkalová Karla, Mizerová Radka, Měrková Anna, Randusová Jarka, Sváková Jarka a Škrobáková Zdenka.

Tanečními partnery pak byli: Ovčáček Josef, Mach Miroslav, Mach Ladislav, Mičola Ivan, Raždík Zdeněk, Šudák Jan, Koleček Jiří, Ondřej Jiří, Říha Josef, Pobořil Jan, Pšenica Zdeněk, Gazda Pavel, Ondřej Vlastimil. Zpěváci a vypravěči byli: Křenková Radka, Mikulenková Růžena, Sedláčková Jarka, Štěpánková Marie, Krpelík Jiří a Vynikal Jan.Muziku souboru tvořili Koláček Zdeněk, Gajdoš Josef, Janásek Karel, Wachtl Jaroslav, Malina Jindřich, Stručovský Petr a Čip Pavel. Se souborem při nácviku nového programu spolupracoval Josef Mikulenka.

Život souboru nebyl zaměřen jen na přípravu k vystoupením, i když to byl hlavní úkol. Pro vytváření dobrého pracovního ovzduší měly veliký význam akce, vycházející ze zvyků a tradic,které kdysi patřily v Zubří k běžnému životu.Vedle vánočního koledování, velikonočního šmigrustování, se pravidelně o sv. Duchu smažila vaječina, chodilo se na zpívání těm, kteří vstupovali do manželství.

O tradicích a zvycích s členy souboru besedoval v roce 1982 Dr. Kubeša. V roce 1985 pak besedovali Beskyďáci s paní Jiřinou Královou o zuberských krojích a výšivkách za účasti vyšívaček paní Zwilingerové, Žákové a Mičkalové.

V roce 1982 se na Valašce při několikadenním soustředění pod vedením Jos. Mikulenky nacvičovalo pásmo – Valašský starodávný – a ogarské hry. V dalších letech se nacvičovala nová pásma jen doma, až v roce 1986 se znovu soubor vrátil k nácviku nového programu – Klobúcko - na soustředění, znovu na Valašce.

První zahraniční zájezd se uskutečnil v roce 1983 do tehdejší NDR. Zápis v kronice říká: *"Nabaleni a vybaveni jsme odjeli ve čtvrtek 13. září v 21 hod. večer do NDR. Do Altenburgu jsme dorazili v 9 hod. dopoledne, navštívili jsme závod na výrobu šicích strojů, ubytovali jsme se a šli na první nákupy. V pátek večer jsme měli vystoupení, nám se povedlo a jim se líbilo. V sobotu jsme jeli do Lipska. V neděli opět v Altenburgu.*

Zájezd byl opravdu hezký a byla to pro nás snad největší odměna, kterou jsme dostali. Bylo to krásné, ale krátké." ***Tolik kronika.***

Každoročně se u nás pořádá již tradiční Valašský bál. . Od léta 1983 si soubor připravoval nové pásmo „Valašský" pro tento ples. Pro jeho uskutečnění se musely obstarat i sváteční kroje. V sobotu 18. února vše vypuklo. Zajistilo se občerstvení, frgály, zabíjačka, tombola a samozřejmě i výzdoba sálu.

Pásmem „Valašský" byl ples zahájen. Odměnou byl mohutný potlesk. Kronikářka ukončuje vzpomínku na tento ples slovy. *„Nakonec patřičně unaveni, ale s pocitem, že se nám ples vydařil, jsme odcházeli domů a dodnes na něj vzpomínáme".*

V roce 1985 se konal v Rožnově jubilejní 60. Valašský rok, na kterém Beskyďáci v Muzeu třikrát vystupovali a v alegorickém průvodu znázorňovali senoseč na Valašsku.

K 60. výročí Valašského roku připravil Josef Maléř libreto a scénář alegorického průvodu hlavních slavností. Výtvarně jej zpracoval Karel Langer. Se svolením Valašského muzea v přírodě otiskujeme podstatnou část grafického ztvárnění tohoto alegorického průvodu, který představoval život, práci a zábavu po celý rok, v každém ročním období.

V tomto roce absolvoval soubor čtyři vystoupení v Luhačovicích s těmito pásmy: Husar, Špaček, Valašský, Mašinový, Fojtovský a Švec a manželé Hrachovcovi předvedli Zatáčaný a Troják. Rekreanty pak naučili tančit Trnku, Kradenou polku a Židovský.

Naše programy v Luhačovicích našly dobrou odezvu a členové souboru měli dobrý pocit po každém vystoupení.

Koncem roku se Beskyďáci zúčastnili krajské přehlídky v Českém Těšíně. Od březnové okresní přehlídky, která je nominovala na krajské klání, připravil soubor tento program: Metlový, Zatáčaný, Trojicové tance, Slavíček a Švec.

V kronice je uveden seznam soutěžících souborů (Senice na Hané, Kojetín, Nový Jičín, Krmelín, Jablunkov, Trojanovice, Štítina, Opava a Zubří) a toto závěrečné hodnocení:

„Každý soubor si domů odvážel diplom a věcný dar. Protože vítězné soubory už dále nepostupovaly, obdržely ještě dva nejlepší soubory čestné uznání a vázu, aby jim to připomínalo, že patří mezi nejlepší. Nečekali jsme, že budeme patřit mezi nejlepší, ale je to tak - máme čestné uznání i vázu. Náš dík patří panu Mikulenkovi, který má zásluhu na našem úspěchu, neboť on přepracoval pásmo Metlový a nacvičoval s námi. Dík patří i těm, kteří za oponou pomáhali zpívat, začínajícím, kteří seděli v hledišti, drželi nám palce a povzbuzovali nás."



Zdeněk Pšenica a Jiří Ondřej v rožnovském Muzeu. (1986)

V 86. roce vedle pravidelných vystoupení v Luhačovicích a na Energetiku, navštívil soubor se svým programem zmoklé Třanovice.

Důležité události se odehrály uvnitř souboru, který se rozšířil o 6 tanečních párů, začínají vystupovat mladí tanečníci a hlavně pod vedením manželů Machových se pravidelně připravují mladí ogaři a cérky, učí se základní kroky a tance.

Malou krizi prožívá muzika. Odchází Josef Gajdoš a Zdeněk Koláček, přichází však nová síla – paní Halamíková. Pan Mikulenka znovu nacvičuje s Beskydem nové pásmo. Pro jeho nacvičení odjel soubor na třídenní soustředění na hornobečvanskou Valašku. Trénovali taneční-

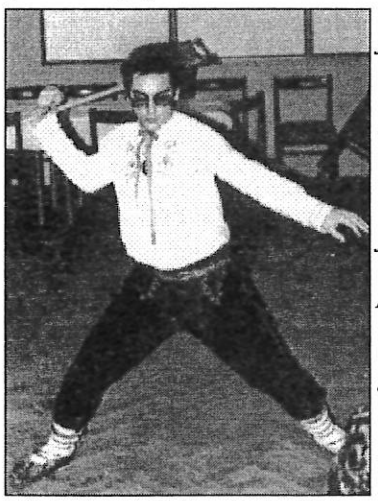


Soustředění na Zákopčí - primáš J. Wachtl a zpěváci Olga Cabáková a Jan Vynikal.

ci i hudebníci. Nové pásmo sestavil pan Mikulenka z písní okolo Klobúk. Program byl temperamentnější, rychlejší, spíš čardášového typu.Na tomto soustředění si rovněž soubor připravil koledy pro poslední luhačovické vystoupení v roce 1986. Jeden večer se uskutečnila i výroční schůze, která vyřešila závažné problémy souboru.

Soustředění splnilo svůj úkol - v Luhačovicích se koledy líbily a náš program přispěl ke sváteční vánoční náladě.

S novým složením muziky i novými tanečníky přivítali Beskydáci rok 1987 tradičním valašským bálem. Toto je nové složení muziky: Drah. Leščinská, Jaro. Wachtl, Dobr. Halamíková, Jos. Navrátil, Marie Holíšová, Jiří Macháček, Jar. Jindrová, Jar. Plachý, Petr Stručovský, Karel Janásek, Pavel Čip, Mich. Dořičáková, Zdenka Křenková, Radka Křenková Ivan Stejskal a Jan Vynikal. Ples se vydařil a množství pozvánek okolních souborů na jejich plesy i návštěva jejich zástupců na zuberském bálu dokumentovaly známost a popularitu souboru Beskyd.



Odzemek v podání Josefa Ovčáčeka.

Pilně se nacvičovalo, jednou týdně ogaři zkoušeli odzemek (v červenci na okresní soutěži odzemkářů se dobře umístil náš Jos. Ovčáček), páteční zkoušky navštěvují i mladí tanečníci z přípravky a pravidelně jednou za týden se nacvičoval zpěv pod vedením paní Marie Šichové.

Vedle již pravidelných vystoupení na Energetiku, v Teplicích a Luhačovicích, připravila nová muzika 3 výchovné koncerty pro žáky základních škol a večerní posezení u cimbálu v Podlesí.

Do roku 1988 vstupoval soubor s novým vedením. Vedoucím souboru se stal Jos. Gajdoš,další funkce si rozdělili Zdeněk Pšenica, Jiří 0ndřej, Karel Janásek, Marie Mizerová, Jan Vynikal, Zdenka Křenková a manželé Hrachovcovi. Umělecké vedení souboru tvořili Jos. Mikulenka, Jos. Navrátil, Zdenka Pšenicová, Drah. Leščinská a Marie Šichová. Manželé Machovi si vzali na starost školáky ze 2. - 5. tříd. V souboru pracovalo 63 dospělých a 25 dětí.

Činnost souboru byla zaměřena na přípravu pro okresní a krajskou přehlídku a na festival ve východních Čechách.Pro okresní přehlídku se nacvičovalo kvalitní a originální pásmo Pastuši, za jehož choreografii získal Jos. Mikulenka ocenění. Pastuši se uplatnili i v dalších vystoupeních v Luhačovicích nebo na konci roku v Lukově a v rožnovském Muzeu.

Červnový východočeský festival je v kronice souboru hodnocen s rozpaky. Na pozvání souboru Hořeňák vystoupili Beskyd'áci v Lázních Bělohrad,překvapil je malý zájem



Scéna z pásma Pastuši, které připravil se souborem pan Mikulenka.

diváků i organizační nedostatky festivalu. Část našeho programu byla vysílána Československým rozhlasem. Hořeňáky jsme na oplátku přivítali u nás v září a děkovný dopis k vých. Čech dokazuje, že se u nás cítili Hořeňáci jako vítaní hosté.

Soubor absolvoval 28 vystoupení, jeho členové soutěžili v odzemkářské soutěži na Vsetíně, v Lužné měřili své síly lidoví vypravěči, náš Jirka Krpelík získal v okresní soutěži pěkné druhé místo. Koncem listopadu se konalo třídenní soustředění na Zákopčí, kde svůj program secvičovali tanečníci, muzikanti sólový i sborový zpěv. Na soustředění přivítali Beskyd'áci zakládající členy souboru a seznámili se s počátky a historii zuberského národopisného souboru.

Do posledního roku osmého desetiletí vstupoval soubor s konsolidovaným vedením a s náročným programem roku 1989. Mezi programové vrcholy patřilo vystoupení souboru na Moravském plesu v pražském Paláci kultury a účast na televizním vystoupení v ostravské televizi v programu F. Hanuse Valašský Slavín, který byl věnován učitelce zuberského vyšívání Marii Schobrové.

Po stránce společenské vedle účasti na okolních bálech národopisných souborů se chystala družba s polským souborem Pszczyna, posezení u cimbálu s rodáky v Odrách, návštěva Hořeňáků u nás a pravidelná vystoupení v Teplicích, Luhačovicích a v Rožnově.

Plánovaný program byl s vypětím sil splněn. My si blíže všimneme Moravského plesu v Praze a televizního vystoupení.

25. února 1989 se konal v Paláci kultury Moravský ples. Již v listopadu předešlého roku se potvrdilo, že plesu se zúčastní Beskyd. Pozvané soubory obdržely propozice a program bálu. Podmínkou účasti byla znalost Moravské besedy, kterou tančily všechny pozvané soubory a náš soubor si měl připravit ještě Valašskou svatbu.Vedle přípravy nového programu musel soubor a jeho funkcionáři připravit i tradiční valašský bál. 14. ledna se konal úspěšný bál a v pátek 24. ledna odjel autobus se souborem, nástroji a krojovým vybavením do Prahy. O sobotě 25. února, kdy se konal Moravský ples, vypráví kronika souboru: "Přesně v poledne jsme byli všichni u Paláce kultury. Tentokrát se na nikoho nečekalo, všichni přišli včas.

Z autobusu jme si vzali krojové součásti, nástroje a vybavení na večerní vystoupení a vkročili jsme do Paláce kultury, kde byl pro nás vyhrazen čas až do pěti ráno příštího dne. Po vstupu do Paláce kultury a zároveň při prohlídce všech zákoutí a uliček, se nám zdálo, že odtud nemůžeme nikdy najít východ . Poznali jsme zákulisí Paláce, kde se hosté nemohou dostat, pouze účinkující. Jakmile jsme zdárně našli svou šatnu, odložili jsme si své věci, začaly prostorové zkoušky v hlavním sjezdovém sálu. Zkoušky trvaly do 17.00 hod, pak byla večeře a příprava na hlavní vystoupení.

Jakmile odbila dvacátá hodina, v sále utichlo, rozzářila se světla a po obou stranách hlediště začali přicházet, za zvuku slavnostního pochodu, všichni krojovaní na jeviště, povzbuzeni potleskem plně obsazeného sjezdového sálu. S krásným pocitem se nám scházelo po schůdkách. Po slavnostním nástupu a uvítání se zpívala tradiční slavnostní píseň Moravo,Moravo.

(pokračování příště)

Znak pánů z Krásna

POVÍDÁNÍ O ZUBŘÍ

Volné vyprávění o historii valašské obce Zubří od jejího založení až do dnešních dnů.

Díl „C" - Historie spolků, organizací a škol

5.

Nezpívali jen účinkující, ale všichni v hledišti. Tato píseň zněla jako hymna, neboť v hledišti všichni povstali , u některých se oči zamlžily a po tvářích stékaly slzy, slzy radosti. Tato chvíle zanechala v každém z nás stálou vzpomínku. Jakmile dozněly poslední tóny, sál opět utichl a program mohl začít. Nejdříve byly divákům předvedeny ukázky krojů všech souborů, které se do Prahy sjely.

A potom začal hlavní program.Byli to právě Honza Vynikal a Jirka Krpelík- zuberští svatební družbové, kteří vítali návštěvníky sjezdového sálu.Ukázky ze svateb všech částí Moravy mohly začít.Vystoupily soubory z Kralic na Hané, z Lipové,Ratiškovic, Svatobořic, Strážnice, Staré Vsi nad Ondřejnicí, Starého Hrozenkova, Prušánek a další. Po ukázkách svatebního obřadu tančily všechny soubory Moravskou besedu. Pak se rozproudila zábava ve všech prostorách Paláce kultury. Naše cimbálovka hrála v předsálí a střídala se s dechovou hudbou z Valašských Klobúk.V jednu hodinu po půlnoci jsme měli půlhodinové vystoupení v malém sálu. Nálada a svěžest nám vydržely až do čtyř do rána - naše cimbálovka končila jako poslední. Převlékli jsme se, sbalili kroje a nástroje, nasedli na autobus, který nás dovezl na ubytovnu. Tam jsme si dvě hodiny pospali a v 8 hod. ráno vyrazili domů . ***" Krásné zážitky nám pokazila jedna událost.***

Při odnášení a nakládání věcí do autobusu se během minuty ztratila basa, která byla připravena s ostatními věcmi k naložení. Policie nás nebrala vůbec vážně. Od té doby vždy při každém vystupování v Praze hledáme naši ukradenou basu (tehdy za 3.500,- Kč dnes 40.000,- Kč i více).

K plesu ještě jeden dodatek. Beskyďáci se zde setkali s hercem F. Hanusem, který do kroniky souboru napsal tento zápis: *„Drazí, moc na vás v poslední době myslím, poněvadž připravuji pořad o Maryčce Schobrové. Proto jsem se s plným zaujetím díval na vaše pražské vystoupení. Moc se mně líbilo. Rád bych se s vámi ještě setkal - Váš F. Hanus."*



Jožka Říha vyzkoušel pevnost stropu v polské Pszczyně v červnu 1989.

Přichází programově nabité léto – ostravská hala, návštěva polského souboru a naše vystoupení v Pszczyně, rožnovské slavnosti, návštěva Hořeňáka v Zubří – a 19. září přijíždí F. Hanus spolu s režisérem P. Šamánkem do Zubří, aby si vybrali písničky, tance a vyprávění pro připravovaný program.

Jakmile soubor obdržel scénář, začaly znovu zkoušky a nácvik programu. 15. prosince se natáčel Valašský Slavín spolu s Fr. Hanusem, Jarmilou Šulákovou a Jos. Lažou. Zdánlivě krátký program, který trval 40 minut, jsme natáčeli od 12 hod do 21 hod. Vedle tanečníků, hudby a vypravěčů účinkovaly v programu mladé i starší zuberské vyšívačky. Na otázku F. Hanuse, jakou mají vzpomínku na slečnu Schobrovou odpovídala paní Opálková: *"To byly krásné chvíle v mojem životě. Chvilku jsme zpívaly, chvilku nám slečna četla. Dyž bylo deset hodin, řekla - děvčata, běžte se proběhnuť ven a nadýchať čerstvého vzduchu – Tak sme se šúlaly po sněhu, lyže sme neměly, tož po nohách a po zadnici. Bylo nám patnáct roků. Slečinka nás vedla velice dobře. Dycky říkala – děvčata, nevdávajte sa, dokud neumíte všecko dělat. Napřed sa všecko musíte naučit. Chleba upéct', udělat máslo, uvařiť, vyžehliť. Ať nedopadnete jak Maňa, kerá si doma ničeho nevšímala a mama ju též k ničemu nevedla. Potem sa vdala a byla hlúpá."*





Z natáčení televizního Slavína s F. Hanusem a J. Šulákovou v ostravské televizi 15. prosince 1989.

Pořad se vysílal 21. dubna 1990 na 1. programu České televize. Toto televizní vystoupení má skrytou symboliku, kterou soubor tenkrát ani nemohl vnímat. Scénář Slavína byl schválen 7. listopadu 1989, 17. listopadu byl počátek „sametové" revoluce, 15. prosince se pořad natočil a vysílal se 21. dubna 1990 v tomto pořadovém sledu 1. programu... l0.45 - přímý přenos z příjezdu papeže Pavla II do Prahy, 14.45 - Písničky s ozvěnou – Valašský Slavín a 15.30 přímý přenos mše svaté z Letné.

Touto zajímavostí jsme vstoupili do roku 1990, kdy se otevřely nové možnosti v činnosti souboru.

Až dosud...

Rok 1989 nastartoval změny, které přinesl „pád železné opony". Ekonomické změny a nové politické klíma se odrážely i v kultuře. Jednotné mládežnické organizace, centrální řízení společnosti a kultury pozbývaly účinnosti, mnohé spolky končily svou činnost.

Tento kvas se odrazil i v Beskydu. Dvacetiletá úspěšná

a stále se rozšiřující činnost potřebovala ekonomickou jistotu, kterou souboru dosud dávala závodní organizace ROH Gumáren Zubří. Protože se očekávala privatizace závodu, bylo jisté, že spolupráce Beskydu s Gumárnami dozná změny.

Nejistý stav ukončilo rozhodnutí vedení souboru, když požádalo Ministerstvo vnitra o zaregistrování souboru jako občanského sdružení s názvem Valašský soubor písní a tanců Beskyd - VSPT Beskyd Zubří. Tuto žádost potvrdilo Ministerstvo vnitra 11. února 1993.

Podle uzavřené dohody veškerý inventář souboru přešel do majetku SPTV Beskyd a obec Zubří se zavázala hradit nájemné za prostory v Klubu Zubří, který se stal domovem souboru.

Práce souboru nestagnovala, naopak, soubor se přihlásil do vznikající nevládní neziskové organizace „Folklorní sdružení" (FoS), která vznikla v roce 1990 a do dnešního dne v 17 regionálních organizacích má v 395 souborech víc než 13 500 členů. Sdružení podporuje rozvoj domácí lidové kultury a stará se o domácí i mezinárodní festivaly. V čele této organizace stojí předseda FoSu - Zdeněk Pšenica, dlouholetý funkcionář souboru Beskyd.

Soubor pokračoval ve své činnosti. Vedle tradičních akcí – Valašské bály, kácení máje, pomlázky, zajišťoval sjednaná vystoupení v Luhačovicích, Teplicích či v Rožnově, pracoval s mládeží, zajišťoval rozvoj cimbálové muziky. Pro secvičování a zdokonalení vystoupení se uskutečnilo několik soustředění souboru.

Soubor bez muziky by nebyl schopen kvalitně absolvovat to, co se od něj žádá. Kvalitní muzika se stává samostatnou a nosnou součástí programu. Je-li opravdu dobrá,nemá také nouzi o samostatné produkce. Což platilo vždy o cimbálové muzice souboru Beskyd

Je jistě na místě vzpomenout alespoň primáše všech muzik od roku 1967: Zdeněk Koláček, Jindřich Dořičák st., Jaroslav Wachtl, Drahomíra Klimková a dosud Ing. Josef Říha.

Zpěváci uvedeného období: Olga Cabáková, Jan Vynikal st., Marie Majerová

Zvlášť je třeba vyzvednout záslužnou, nezbytnou a obětavou práci organizačních vedoucích souboru. Organizační vedoucí vždy na úkor své dovolené, volného času a především také vlastní rodiny, zajišťují, organizují a koordinují veškeré akce souboru, které nekončí jejich přípravou, ale pokračují likvidačními pracemi po ukončení akce.

Prvním velkým a úspěšným organizačním pracovníkem byl Zdeněk Pšenica, dnešní předseda Folklorního sdružení České republiky v Praze, který má velkou zásluhu na rozjetí akcí na počátku devadesátých let.

Po něm pak nastupuje dosavadní organizační vedoucí pan Radomír Vašek, který obětavě a úspěšně zvládá a koordinuje celoročně složitý systém veškerých akcí početného souboru.

V letech 1990 - 95 pod vedením Jos. Gajdoše se vystřídali ve výboru Zd. Pšenica, S. Měchurová, J. Ondřej, P. Stručovský, Ing. Petružela, Vl. Hrachovcová, M. Mizerová, L. Mach, J. Vynikal st., R. Vašek, A. Kramerová, J. Ovčáček a další.

Jak vypadal roční program Beskydu v těch letech? Rok začínal přípravou lednového Valašského bálu, na kterém se scházeli zástupci okolních folklorních skupin. Po celou plesovou sezonu zástupci našeho Beskydu opláceli návštěvy okolním souborům. Desítky pozvání a výčet sobotních plesů se každoročně opakují a dokazují, že zuberský soubor se stával známým a vyhledávaným partnerem. Ples vyžadoval pro celý soubor – funkcionáře, tanečníky i muzikanty – značné vypětí. Zajišťovala se organizace plesu (výzdoba, pohoštění, obsluha), sponzoři pro bohatou tombolu, která patří neodmyslitelně k Valašskému bálu a také program pro zahájení plesu. Pro řadu pozvaných okolních souborů bylo třeba každoročně nacvičit nový program.Tak třeba v roce 1998 pod vedením pana Mikulenky, který se souborem již dlouhá léta spolupracuje, se nacvičilo pásmo „Nový zatáčaný". V posledním období (2000 a 2001) velký úspěch se svým programem na plese získal Malý Beskyd.

Ples navštívili i zahraniční hosté. V roce 1999 a 2000 z rakouského Furthu, v roce 2000 a 2002 polská Holajnica.

Každé jaro patřilo tradiční pomlázce - šmigrustu. Ten každoročně měnil svou podobu - ogaři si připravovali překvapení pro své partnerky ze souboru, které s napětím očekávaly, co jim jejich kamarádi vyvedou.

Stejně v pohodě a zábavě probíhalo svatodušní smažení vajec a květnové kácení máje, dodržující se tradičně od počátku existence souboru. Beskyd organizoval kácení máje v Březovci, u Horní školy, na Starém Zubří a od roku 1996 se kácení máje přeneslo ke Klubu, když se založila nová tradice „Metlářských jarmarků".

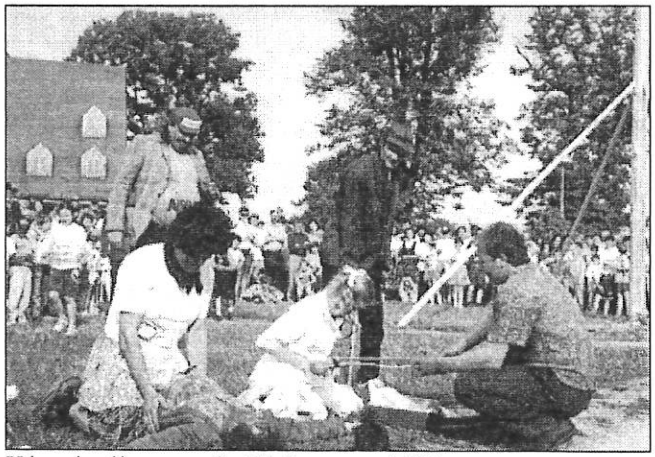


Kácení máje v Březovci - rok 1992.

Ke kácení máje patří jeho stavění, což se neobejde bez pomoci a rad něžnější části souboru a pak hlavně zdobení májky a to nejdůležitější, jeho hlídání, aby nedošlo k jeho předčasnému shození, jak se stalo u „Horní školy". Od té doby byl máj pečlivě hlídán. Jenom v roce 1998, když vybraný velikán ležel oloupaný připraven ke stavění, byl přes noc rozřezán. Ale podle hesla „Valaši, nedajme sa", byl přivezen další máj a v tom roce byly postaveny a zkáceny máje dva - malý i velký, prý podle toho,že úspěšně existují Malý i Velký Beskyd.



Valašský ples v roce 1998 s pásmem „Nový zatáčaný".



Kácení máje, poprvé u Klubu v roce 1996.

(pokračování příště)

Znak pánů z Krásna

POVÍDÁNÍ O ZUBŘÍ

Volné vyprávění o historii valašské obce Zubří od jejího založení až do dnešních dnů.

Díl „C" - Historie spolků, organizací a škol

6.

Veselé scénky, které se odbývají před kácením máje, se líbily a Beskyďáci se svým programem kácení máje vystupovali v roce 1990 v Rožnově,1991 v Hustopečích a Velkém Týnci, v roce 1992 káceli máj v Rožnově s polským souborem ze Pszczyny, další rok byli s májovým programem v Grygově u Přerova, v roce 1993 v Trojanovicích a v roce 1997 ve Stříteži.

Starodávné kácení máje bylo v devadesátých letech obohaceno o nové tradice - májové přehlídky dětských národopisných souborů a metlářské jarmarky. K těmto tradicím se ještě v Povídání vrátíme.

Letní čas byl naplněn účastí na různých setkáních, festivalech, jejichž počet od počátku devadesátých let stoupal a od roku 1995 téměř každoročně byl realizován zahraniční zájezd souboru. Letní aktivitou vrcholila činnost souboru.

Podzimem doznívaly družební zájezdy a s nástupem zimy se spřádaly plány činnosti příštího roku.

Ke každoroční činnosti patřilo vystupování muziky s taneční skupinou v rekreačních střediscích a lázních. Počet těchto vystoupení je úctyhodný. Pro představu uvedu několik čísel z let 1993 -1999

1993	*1994*	*1995*	*1996*	*1997*	*1998*	*1999*	
36	*66*	*40*	*90*	*74*	*74*	*65*	*vystoupení*

Nejčastěji se vystupoval v Rožnově na Kordulce, Energetiku, Relaxu,Výsluní, Eroplánu, na Pustevnách, v Kopřivnici, Moravském Berounu, Horní Bečvě, Soláni, dříve ještě v Luhačovicích a Teplicích. V kronice jsou zápisy českých a hlavně zahraničních hostů, kterým se program líbil a často se naučili s našimi tanečníky i valašské tance.



Mikulášská nadílka.



Vánoční posezení souboru v klubovně.

Nesmíme zapomenout na pravidelné vnitřní akce souboru, jako byly společné výlety, večery s cimbálem, sportovní klání v kuželkách či ve fotbalu, i házenou si chlapci zahráli, Mikulášskou nadílku a vánoční koledování. Kolektiv prožíval i radostné události svých členů a členek, kteří opouštěli svobodu a vstupovali do manželství, to se nikdy neobešlo bez loučení, zpívání a legrácek. Nakonec si ponecháme tu vlastní činnost, proč soubor existuje a prosperuje.Ta vnější reprezentační stránka – však potřebuje stovky hodin příprav tanečníků, muziky, secvičování programu, výchovu mladé generace od žáčků po přípravku, která zkoušela se souborem nová pásma.

Ta pásma bylo třeba vyhledat, zajistit, choreograficky zpracovat. Uvedu jen pásma tohoto nového období, která byla připravena po stránce hudební i taneční pro různé přehlídky, festivaly či zahraniční vystoupení: Dívčí metlový, Čardáše, Staré uherské, Mašinový, Metlový, Zatáčaný, Zahradnický,Valašský, Biče, Odzemky, Špaček, Švec, Klebetnice, Karičky, Točená, Černá vlna, Nový zatáčaný, Palicový, Cepový, řada sólových pěveckých vystoupení.

Dosud jsme si popisovali roční obrázek života souboru Jak vypadal pracovní týden zkoušek? V úterý a pátek zkoušeli tanečníci Beskydu a s nimi i přípravka, muzikanti pak cvičili své skladby ve středu. Malý Beskyd tančí v pondělí a ve středu, muzika Malého Beskydu hraje v neděli. Na Zákopčí a ve Val. Bystřici se uskutečnilo několik soustředění k secvičování nových programů.

Tento roční přehled činnost nám představuje Beskyd jako pilný, pracovitý a ukázněný kolektiv, který má nejen kvalitní dobrovolné výkonné umělce, ale i zkušený funkcionářský kádr, zajišťující organizaci a činnost souboru.

Po roce 1990 se zvětšila i společenská prestiž souboru. Otevřením hranic a zájmem o lidovou kulturu se naskytla příležitost k navazování nových kontaktů. A tak soubor Beskyd byl příčinnou dnes již tradiční spolupráce s rakouským Furthem, získal trvalou oblibu v německém Rosdorfu a významně se podílí na rozvoji přátelství se slovenským Palárikovem, když tato spolupráce má již starší kořeny.

Každé významnější společenské události se soubor účastní svým programem či vystoupením a tak vedle obecně známé zuberské výšivky, kvalitní zuberské házené, se zuberský národopisný soubor řadí mezi priority mladého města Zubří.

Další část Povídání věnujeme novým tradicím,které se objevily v činnosti Beskydu po roce 1990. Na prvém místě bych uvedl práci s mládeží, činnost Malého Beskydu. Potřeba práce s mladými zájemci o národopis se již ukázala v osmdesátých letech, když u souboru manželé Machovi začali pracovat se školáky.



Malý Beskyd na přehlídce dětských souborů v Březovci - květen 1995.

V roce 1990 Malý Beskyd odjížděl do Lázní Bělohrad, kde nejmenší adepti předvedli ogarské hry, starší pak pásmo Mašinový. V roce 1991 vystupoval Malý Beskyd na Dětském folklorním dni s vedoucí R. Zetkovou a v říjnu připravilii program pro důchodce v zuberském Klubu.

16. května 1992 spolu s kácením máje byl uspořádán 1. ročník přehlídky dětských souborů, který se stal oblíbeným nesoutěžním setkáním souborů z Vidče, Rožnova, Vsetína, Zlína, Valašské Bystřice, Liptálu, ale přivítali jsme i hosty ze Slovenska a Polska.



Malý Beskyd v Košicích na pozvání souboru Železniar.

V roce 1993 Malý Beskyd s novou vedoucí A. Kramerovou se účastnil přehlídky dětských souborů ve Frenštátu, dále 1. postupového kola v Hovězí, vystupoval ke Dni matek v Zubří. Na přehlídce dětských souborů v Březovci spolu se soubory z regionu jako host se představily slovenské děti souboru Železiar z Košic. Byla navázána družba mezi oběma soubory a v červenci úspěšně malí Beskyďáci tancovali v Košicích na mezinárodní folkloristické slavnosti.

Po soustředění na Soláni vystupoval Mladý Beskyd při návštěvě zástupců SPD z Rosdorfu v roce 1994 na společné besedě. Program mladých se líbil a tak následovalo pozvání SPD, jmenovitě pana starosty Wintra, do německého Rosdorfu. Tentokrát to byli nejmladší představitelé Beskydu, kteří rozšířili spolupráci mezi Zubřím Rosdorfem. Od 8. do 11. května 1995 absolvoval Malý Beskyd 6 vystoupení, poznával okolí, navštívil Götingen a účastníci úspěšného zájezdu se projeli lodí po řece Vese.

Zájezd aktivizoval Malý Beskyd, v dalším roce na soustředění na Soláni si připravili nové pásmo, se kterým otevírali výstavu dětských prací ve Val. Meziříčí, na pozvání souboru Hořeňák tančili a zpívali v Lázních Bělohrad a silvestrovským pásmem ukončili v Trojanovicích rok1996. V domácím vystoupení s maďarským dětským souborem pozdravili 50. výročí ženského hnutí a spolu se starším souborem vystupovali ve Fulneku.



Malý Beskyd na Liptálských slavnostech 2000.

Každoroční májové přehlídky dětských souborů mají sále bohatší zastoupení a naši mladí vystupují na dětských festivalech. Pravidelně navštěvují festival v Liptále (na zdejší soutěži zpěváčků dvakrát zvítězila naše Kristinka Šudáková), ve Frenštátu, Malý Beskyd předvedl svá pásma v pražské ZOO, na Polabské voničce v Nymburku a v posledních letech se úspěšně podílí i na zahajovacích programech Valašských bálů.

18 děvčat a 16 chlapců se pilně připravuje na svá další vystoupení.

K nové tradici patří již 10 metlářských jarmarků, které rozšířily tradiční kácení máje. Od roku 1996 se stávají vítanou příležitostí lidové zábavy a odkazem na kdysi rozšířenou výrobu metel. Bohužel, toto řemeslo již je jen historickou vzpomínkou a pořádná březová metla se objeví na jarmarku jen krátkou dobu po jeho zahájení. Je jí jako šafránu.

Ve sledovaných letech se stával náš soubor Beskyd stále známější a pro svou uměleckou úroveň často zvaným na různé festivaly a folklorní slavnosti. Od roku 1990 Beskyďáci navštívili několikrát Lázně Bělohrad, Jablonec n. Nisou, Hlinsko, Tuchlovice, Karlovy Vary, Pardubice, několikrát Prahu- vinobraní na Vinohradech, u příležitosti 50. výročí Valašského krúžku, na vernisáži Zuberské výšivky na Hradě a v programu Zubří zdraví Prahu v lednu 1997. Na Moravě soubor hostoval ve Svatobořicích, Přerově, Fulneku, na Šumperských festivalech, ve Frenštátu a nejčastěji při různých příležitostech v Rožnově.



Část souboru na vernisáži zuberské výšivky na pražském Hradě.

Pro každé vystoupení se připravoval nebo obnovoval nový program a každý zájezd na festival bylo malé dobrodružství plné očekávání - jaké bude počasí, kde budeme vystupovat, jaké bude publikum, jak nám to „sedne".

Zážitků a veselých příhod by se našlo jistě dostatek. Vzpomínka vedoucího souboru Jos. Gajdoše nám oživí tehdejší událost: „Při cestě na dožínky do Svatobořic- Mistřína, nás potkala malá příhoda. Hned za Brňovem se na nás přilepilo osobní auto, které neustále blikalo a troubilo. Nikdo nechápal, co tím šofér osobního auta myslí, snad se mu zalíbila některá dcerka z našeho autobusu. Uběhlo několik kilometrů, když nás řidič osobního auta drze předjel a snažil se nás zastavit. Rozčileni jsme zastavili a nestačili jsme se divit. „Drzý" řidič nám totiž dovezl naše kufry, které nám vypadly ze špatně zavřeného zavazadlového prostoru. S poděkováním a krásnými pocity, že nejsme v Česku na tom tak špatně, jsme pokračovali dál. Jak to dopadlo na dožínkách, nechte si od některých vyprávět."

Druhá vzpomínka vedoucího souboru pana Gajdoše patří zájezdu do Francie v roku 1995 a to události, která se ještě odehrála na našem území. „Po roce 1989 soubor začal plně využívat nových možností. Podařilo se mu navázat mnoho nových kontaktů, které umožňovaly velkou řadu příležitostí. Počtem ročních výjezdů patří Beskyd mezi nejúspěšnější, čímž předběhl i mnohem vyspělejší soubory.

Všichni víme, že z takových zájezdů si neodnášíme jen nové poznatky o navštívené zemi, ale především vlastní zážitky, které není možno někdy ani zveřejňovat. Přesto se s některými s Vámi rád podělím.

V roce 1995 jsme dostali opět pozvání, již po několikáté, do francouzské Normandie, kde jsme vystupovali v přímořských letoviscích a přístavech. Právě v tomto roce jsme si měli pobyt ve Francii prodloužit o účast na dudáckém festivalu v Bretagni.

(pokračování příště)

Znak pánů z Krásna

POVÍDÁNÍ O ZUBŘÍ

Volné vyprávění o historii valašské obce Zubří od jejího založení až do dnešních dnů.

Díl „C" - Historie spolků, organizací a škol

7.

První problém tohoto zájezdu nastal hned při jeho přípravě. Domácí zuberští dudáci, Čípovi, se nám omluvili. Museli jsme sehnat náhradu, což se nám podařilo v nedalekém Frenštátu. Pan Vlastik, dudák, byl ochoten s námi vyjet a obětovat svoji dovolenou. Následovaly společné zkoušky, generálka. Byli jsme připraveni k odjezdu.

Objevil se však další problém tohoto zájezdu. Z Francie přišel telegram, který nám oznamoval, že z finančních důvodů se dudácký festival ruší. A je to.

Autobus zajištěný, účastníci čerpají náročně sjednanou dovolenou, do Francie na týden nemá význam vyjíždět.

Vedení souboru muselo operativně reagovat a zajistit na týden náhradní výjezdní program. S nostalgickou vzpomínkou nejstarších členů na rok 1972, kdy jsme absolvovali čtrnáctidenní turné v Mariánských Lázních, jsme se rozhodli, že mladým členům neuškodí seznámit se s krásami naší vlasti, vždyť u nás je také co k vidění, a to právě v západočeském regionu.

Díky folklornímu souboru Radost z Ostrova n./Ohří jsme nádherně doplnili vzniklou časovou mezeru. Během pobytu jsme vystupovali v Lázních Jáchymov, v hotelu Pupp v Karlových Varech, v sále dnešních vyhlašovaných Miss ČR. Ve volném čase jsme si prohlédli západočeské lázně.



Z vystoupení v hotelu Pupp v Karlových Varech.

Dosud všichni účastníci zájezdu vzpomínají na stravování v Ostrově n. Ohří. Vedoucí souboru Radost pracovala ve vedení tamější věznice, takže nám zajistila i stravování přímo ve věznici. Komu se to podaří? I když v dnešní době těchto strávníků přibývá, našim dcerkám, třeba jsou z tvrdého Valašska, tam nechtělo chutnat. Některá odmítla hned od počátku, snad ze strachu, že by tam mohla zůstat, jiné odpadly postupně. Nejvíce na tom vydělali ogaři, kteří jedli i za dcérky. Objektivně nutno přiznat, že nebyly příjemné prohlídky při každém vstupu do věznice v podivných místnostech na vrátnici, ani procházka vězeňským dvorem za dohledu a pokřikování našich „spolustrávníků", kteří nás sledovali z dobře zajištěných oken a málo kulturní zařízení jídelny včetně linoucí se nevábné vůně. Strava však nebyla špatná, takže ogaři si vyzkoušeli, že takové „závodní stravování" není to nejhorší."

O této návštěvě Francie si ještě budeme povídat v další části.

Zvláštní pozornost při přehledu posledního údobí činnosti našeho souboru musíme věnovat rakouskému Furthu, německému Rosdorfu a slovenskému Palárikovu. Beskyďáci v těchto případech se stali reprezentanty nejen národní lidové kultury, ale i významnými činiteli či iniciátory nových družebních vztahů mezi obcemi a městy.



V rakouském Furthu v roce 1999.

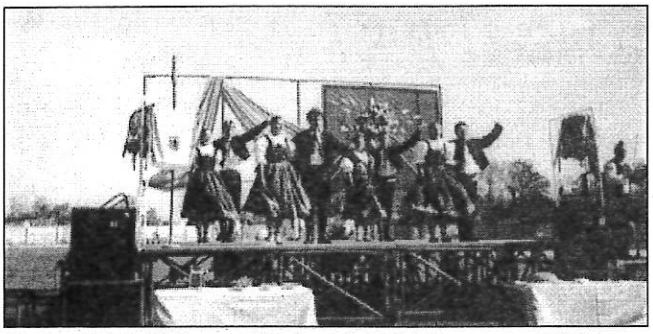
Při prvém zahraničním zájezdu souboru do západní Evropy odjížděli Beskyďáci na pozvání rakouského souboru Enzian do dolnorakouského Furthu na slavnostní znovuotevření tamní návsi. Po dva dny zpívali a tančili, předváděli výrobu metel a zuberskou výšivku. Svým vystupováním zaujali své hostitele natolik, že Enzian navštívil Zubří, nakonec došlo k setkání představitelů obou obcí a spolupráce byla slavnostně stvrzena.

Také na spolupráci s německým Rosdorfem má Beskyd svou zásluhu. Prvé setkání Zubří s Rosdorfem zajistili zuberští házenkáři při zpáteční cestě ze zájezdu z tehdejší NSR. Navázané přátelství se udržovalo mezi házenkáři po celých 20 let, až nové možnosti po roce1990 proměnily toto přátelství v trvalou spolupráci. Návštěvu delegace SPD z Rosdorfu, mezi jejímiž členy byli i bývalí házenkáři, pozdravili krátkým programem malí reprezentanti Beskydu. Jejich temperamentní vystoupení se líbilo a příští rok odjel Malý Beskyd do Rosdorfu. Nikdo tehdy netušil, že spolupráce mezi Zubřím a Rosdorfem dosáhne tak širokého záběru, že bude ceněna i nejvyššími představiteli. Soubor Beskyd je vždy v Rosdorfu vřele vítán a jeho vystoupení sklízí pochvalu a uznání.



Na návštěvě v Rosdorfu v květnu 1999.

Staršího data je spolupráce se slovenským Palárikovem. Po rozdělení Československa se vzájemný vztah mezi oběma městy upevnil.Při každé návštěvě přátel z Palárikova je svým programem vítá Beskyd a naopak nejlepšími reprezentanty Zubří v Palárikovu jsou naši Valaši a Valašky se svými písněmi a tancem.



Slovenské Palárikovo, účast na dožinkách v srpnu 1999.

Snad do tohoto výčtu zásluh Beskydu patří jeho podíl na obnovení tradičních svatoannenských poutí v rožnovském skanzenu. Bylo to v roce 2000, kdy velcí i malí Beskyďáci se účastnili v Rožnově procesí, které šlo od rožnovského kostela přes město do Muzea v přírodě ke kostelu sv. Anny. Dříve svatoannenské poutě byly součástí Valašských slavností.

V našem Povídání se dostáváme k poslední a myslím, že nejdůležitější kapitole novější historii VSPT Beskyd Zubří – k zahraničním zájezdům. Které státy navštívili Beskyďáci? Rakousko, Itálii, Polsko, Francii, Německo, Řecko, Maďarsko, Slovensko, Bulharsko a Španělsko - tam všude reprezentovali nejen Zubří, Valašsko, ale Českou republiku a významné postavení českého lidového umění.

Jestli je každý zájezd malým dobrodružstvím, pak zahraniční výjezd je víc než dobrodružství. Začíná to přípravou a nácvikem programu, jeho organizací a zabezpečením a v neposlední řadě tolerancí a spoluprací mezi všemi účastníky zájezdu.

O každém výjezdu Beskydu za hranice od roku 1990 informovaly Zubřany naše Zuberské noviny. Proto se zastavíme jen u míst, kde a s kým Beskyďáci vystupovali a připojíme několik okolností, které v novinách nebyly.

O prvním výjezdu po otevření hranic jsme vás již informovali. Jak na ni vzpomíná vedoucí souboru, pan Gajdoš? „Naše počáteční výjezdy byly poznamenány novými okolnostmi – náhlá volnost, můžete si vyjet kam chcete a kdy chcete, vstřícní a pohostinní dosud nám neznámí sousedé a tím nově vzniklý problém komunikace. Pokud někdo uměl cizí jazyk, tak jen scholasticky, z učebnic.

Proto hned při prvním zájezdu jsme byli nuceni si sehnat tlumočníka. Zdeněk Pšenica zajistil tlumočníka, který ovládal osm jazyků, co víc jsme si mohli přát. Byl to pan profesor, který přednášel na olomoucké univerzitě, starý mládenec, v letech, bylo mu něco přes sedmdesát roků. Naše cesta vedla přes Rakousko do Itálie, takže komunikace byla nutná.

Kdykoliv jsme však někam přijeli, pan profesor se nestačil ani zorientovat a my jsme již byli domluveni. Znalost tolika řečí byla jistě výjimečná, ale takto vybaveni lidé jsou v praxi téměř nepoužitelní.

Při dalším cestování jsme zjistili, že nejen pana profesora již nepotřebujeme, ale naopak on potřeboval nás. Měli jsme obavu, aby se nám neztratil, aby se posadil kam má, aby dostal najíst apod. Mladším rozveseleným členům souboru museli ti starší vysvětlovat, že všichni jednou budeme staří a ne všichni se dožijeme takového věku. Všichni pak pečovali o našeho profesora.



Soubor Beskyd v Benátkách v roce 1990.

Po příjezdu do Itálie se ztrhla průtrž mračen, velký liják a všude byly velké a hluboké kaluže. Všichni jsme rychle proběhli deštěm k chatkám. Najednou slyšíme volání: „Co mám dělat, prší.“ Pana profesora jsme přivedli do chatky, zajistili mu jídlo, osušili a uložili k odpočinku.

Kudy vedla prvá cesta? Z Furthu odjel soubor do Vídně, dále do Itálie s návštěvou Benátek, Raveny, San Marina, Florencie, Verony, koupání v Jaderském moři a přes Alpy zpět domů.

V dalším roce přijel soubor Enzian do Zubří i s představiteli obce. Ještě téhož roku odjel soubor i s dechovkou do Furthu, všude je provázela rakouská a ostravská televize.

V únoru 1992 vystupoval Beskyd v rakouském Badenu v Hale sportu na folklorním plesu.

V dubnu byl dva dny v polské Pszczyně a v srpnu „Beskyd nadchl Francii“, tak se psalo o úspěchu souboru ve francouzských novinách. Cesta vedla přes Strasbourg (vystoupení v Královském paláci Palace Rohan), dále na „Opálové pobřeží“ Atlantiku, město Abbevile, pak Paříž a odjezd do městečka Chateau – Chinon v Burbonském kraji.



Zájezd do Francie v roce 1992 - město Chateau - Chinon.

V roce 1993 se odjíždělo znovu do Polska na Dni Pszczyny. Jeden dávnější polský zájezd a hlavně návrat zachycuje toto „Pašování po Zubersku“. Soubor již za minulého režimu vyjížděl do spřátelené polské Pszczyny, se kterou udržujeme dodnes vzájemné folklorní návštěvy. Při jednom takovém výjezdu ve zmíněném období jsme byli svědky pašování



Při návštěvě polské Pszczyny vystupoval soubor na dožínkách v Bojšově - 1993.

Nejzkušenější a nejostřílenější v zahraničních zájezdech byl tehdejší náš muzikant Josef Lejba. Byl vynikajícím klarinetistou, dobrý kamarád a pomáhal snad všem muzikám v okolí. S námi také velmi často vystupoval. V té době působil v Zubří také vynikající muzikant a farář Jaromír Plachý. S Josefem se znali velmi dobře z vojny. Při pobytu v Pszczyně Josef, jako vždy, nezahálel a shromažďoval zboží. To byla při jeho schopnostech hračka.

(pokračování příště)

Znak pánů z Krásna

POVÍDÁNÍ O ZUBŘÍ

Volné vyprávění o historii valašské obce Zubří od jejího založení až do dnešních dnů.

Díl „C" - Historie spolků, organizací a škol

8.

Méně zábavnější pak byl přejezd přes ostře sledované hranice. I tady však měl Josef řešení. Vše poskládal kolem svého dobrého přítele Jaromíra. Na jeho opatrné protesty mu Josef vysvětloval: „Jarku, řekneš jim, že jsi farář a nic se Ti nestane,". Jaromír nedovedl zklamat svého bližního a tak raději trpěl. Naštěstí pouze u toho to také zůstalo. Za hraniční čarou pak Josef triumfoval: „Vidíš Jarku, že Tebe vždy Bůh ochrání".

V roce 1994 odjel soubor do Rosdorfu na oslavu 75 let jejich souboru „Friesch auf a v dalším roce spolu s dechovkou do Furthu, kde jejich soubor Enzian slavil 50 let svého trvání. Za účasti 16 souborů vystupoval Beskyd v galaprogramu jako poslední a s velkým úspěchem.



U moře ve francouzském Fecampu v roce 1995.

O první části zájezdu do Francie v roku 1955 již byla zmínka (Ostrov n./Ohří) Zážitek z francouzské části zájezdu nám teď prozradí vedoucí zájezdu,pan Gajdoš:Ve Francii jsme již byli,ovšem tato událost nás zaskočila.Do Paříže přijíždíme vždy ráno v sedm hodin na náměstí Concorde. Tam nás řidiči vysadí, aby mohli podle předpisu odpočívat. My si vezmeme proviant na celý den a věnujeme se prohlídce Paříže.V 17 hod. byl na stejném náměstí sraz a my jsme již před stanovenou hodinou disciplinovaně očekávali příjezd našeho autobusu, abychom odjeli se ubytovat a provést tolik potřebnou hygienu. Chyběl pouze hostující dudák,Vlastik, který s námi pochopitelně jel, i když dudácký festival se nekonal. Jeho nepřítomnost nás zatím nevzrušovala. Po příjezdu autobusu už to bylo jinak. Kde je, kdo a kde ho viděli naposled apod. Co teď? V cizím velkoměstě, kde česky nikdo nechce mluvit, zůstává jeden z nás.Opatření bylo následující - na místě zůstanou dva muzikanti, Slávek a Petr, patřičně vybaveni proviantem. Oba vyčkají zpozdilého návratu našeho dudáka. Pozdní příchody některých členů se často vyskytovaly, které jsme řešili i tím, že jsme odjeli, ovšem ne tak daleko od domova.Zmínění muzikanti zůstali čekat bez tolik očekávané hygieny. My si je vyzvedneme až ve 22 hod., kdy se vrátíme na prohlídku noční Paříže.

V určenou dobu přijíždíme na náměstí Concorde, kde sedí Slávek a Petr sami, unavení a naštvaní na ztraceného kolegu.Odjeli jsme k prohlídce Eiffelovky. Někteří členové vedení místo prohlídky světoznámé věže šli vyzkoušet pohotovost francouzské policie přímo na stanici pod věží. Nasměrovali nás zpět na stanici k Louvru, odtamtud na další. Tak jsme spolu se zkušenou a Paříže znalou tlumočnici, pí učitelku Alenku Petruželovou, proběhli několik policejních stanic. Některé scénky byly jako z filmu (půlnoční střídání směn, předávání případů, černošky, blondýny) a po vystřídání směn jsme nahlásili a upřesnili vzhled našeho kolegy.

Druhý den jsme také navštívili naši ambasádu v Paříži, kde jsme zanechali vše potřebné. Následující dny jsme byli v neustálém spojení. Pak jsme museli odjet plnit své závazky vůči francouzské cestovní kanceláři

A do třetice .. i tam nás čekalo překvapení. Na určeném místě jsme čekali hodinu a nikdo se s námi nekontaktoval. Mezitím stačila omdlít Věrka. Vyplašení, co se jí stalo, nás uklidnila její kamarádka Jana. „To nic není, to je u ní normální, když uvidí kapku krve, omdlí". Jeden ogar si při fotbale zkopl palec, ze kterého kapala pravá valašská krev. Proto Věrka nešla asi studovat medicinu. Mezitím vedení řešilo opět nově vzniklou situaci, volalo se šéfovi cestovky, který nám vysvětlil, že nám poslal telegram a divil se, co tam děláme. V době, kdy nám poslal telegram, jsme byli již týden na cestách. Projevil se jako vynikající organizátor. Za další hodinu jsme měli ubytování a večer vystoupení, abychom si na to vše vydělali.

Po pěti dnech jsme odjížděli domů se smíšenými pocity, unaveni, mnoho zážitků, spokojeni, ale co Vlastik? Neznali jsme jej dobře, nebyl náhodou nemocen, co řekneme jeho rodině, udělali jsme opravdu všechno?

Po příjezdu se odebrali do Frenštátu na výzvědy členové vedení. Ostatní byli zvědaví na rozřešení záhady.

Po zazvonění u rodinného domku nám přišel otevřít námi tolik hledaný Vlastik. Přijel teprve včera, tvrdil nám, že jsme mu ujeli. Šest dnů bloudil Paříží a oslovoval české turisty, aby jej vzali domů. Podle jeho slov oslovil osmdesát autobusů. Vzali jej nakonec do západních Čech. Přes veškeré jeho vysvětlování musel doplatit navýšené výdaje souboru. Ostatní zůstalo dosud záhadou.

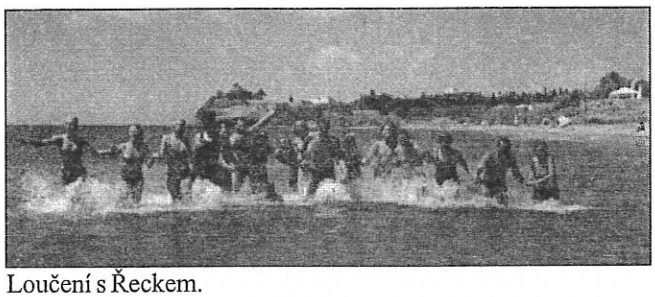
Doplním jen místa pobytu souboru – Norimberk, Paříž, Versailles, cesta na sever do Normandie – Abbeville, Compieque, Saint Michel.

V roce 1996 to byly návštěvy Slovenska na Festivalu v Kamienkach a Polska na pozvání souboru Holajnice v Bielsko-Biele.Hlavní událostí roku byl zájezd do Řecka přes Slovensko,Maďarsko, Rumunsko a Bulharsko do Turecka (den v Istambulu) a pak 6 dnů v Řecku – Feres,Ticherov, stadion v Soufli, Soluň a hlavně pobyt u moře.

V roce 1997 navštívili Valaši v Maďarsku Sarvár na Mezinárodním festivalu. V jaké společnosti tam vystupovali? Byly tam soubory ze Španělska, Kypru, Rumunska, Izraele, Thajska, Finska, Jihoafrické republiky, Egypta,



Hradby Ferasu v Řecku.



Loučení s Řeckem.



Část souboru Beskyd v holandském Hortogenboschu v říjnu 1997.

Jugoslavie a Mad'arska. Festival trval od 15. do 23. srpna a denně se zajíždělo s programem do okolních městeček a vesnic.

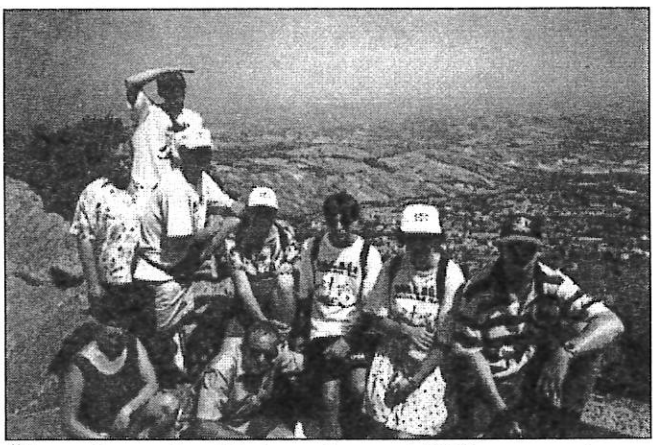


Člen souboru Beskyd na gumovém laně nad Štrbským Plesem.

V roce 1998 hostovala cimbálovka a 4 taneční páry v Bialsko-Biele. Cestou na další festival v Kamienkach navštívili Beskyďáci Vysoké Tatry a na Štrbském plese 3 odvážní Valaši absolvovali na gumovém laně – bungle jumping – skok z výšky 63 metrů z věže skokanského můstku. Těm, kteří je dole sledovali se tajil dech a dělalo se jim špatně. Písemné potvrzení skoku je uloženo v kronice souboru.

***Ve stejné kronice je popsán zájezd do Itálie na mezinárodní festival v Tagliaccoze v Apeninách a do Marotty, který soubor absolvoval od 15. do 25. července. Otevřeme si již vzpomínanou kroniku a staneme se pomyslnými účastníky zájezdu:Pak přišel ten den úterý 14. července 1998. Sraz byl na desátou hodinu. Letos s námi jeli noví řidiči z ČSAD Rožnov - Josef Žamboch a Zdeněk Vojkůvka. V 10.30 jsme se loučili se Zubřím a uháněli směrem k hranicím- k Mikulovu. Spolu s námi cestoval i pracovník FoSu a tlumočník Viliam Dekan - náš Vilda. Ve 14.45 jsme stáli na česko-rakouské hranici Mikulov- Drasenhofen.Tady nastaly problémy. Rakouští celníci nás nechtěli pustit, když viděli, jak jsme nabaleni. Museli jsme namátkově otevřít kufry, aby se podívali, co vezeme. Nedokázali totiž pochopit, že jsme soubor a jedeme na festival až na jih Itálie. Museli jsme se vrátit zpět na naší stranu a vylít 120 litrů vody, což byly naše zásoby pitné vody. Nelíbilo se jim, že vezeme tolik vody. Když jsme přijeli zpět na celnici, museli jsme vyložit celý autobus – kufry, tašky, spacáky - prostě všechno muselo ven. Když prošli celý autobus, prohlédli kapsáře a zjistili, že nic nepřevážíme, propustili nás. Jakmile se celníci uklidnili a pochopili, kdo jsme a kam jedeme, mohli jsme všechny věci opět nakládat do autobusu. Po dvou hodinách strávených na celnici, jsme konečně mohli odjet. Jediné, co jsme na celnici museli nechat,bylo 15 kg brambor, které měly být k obědu. Ale celníkům jsme je nenechali, darovali jsme je Čechům, kteří se vraceli domů. Jen jsme si povzdechli: takto se nám otvírají dveře na západ.**

***Další den jsme navštívili Florencii, druhý pak Řím a Vatikán. Z kroniky si přečteme zápis o prvém dnu v Tagliaccozu. Byl pátek 17. července. Po snídani jsme vyrazili směrem k Tagliaccozu, městečku, které leží v Apeninách, asi 140 kilometrů od Říma. Naposledy jsme projeli Římem a tak se s ním i rozloučili, protože naše cesta nyní směřovala do hor. Projížděli jsme krásnou hornatou přírodou, kochali se jejím krásami a obdivovali domečky v horách. V 11.45 jsme dorazili do Tagliaccozy před hotel Miramonte, kde jsme měli být ubytováni. Byly nám přiděleny dvě hostesky - Ludvika a Františka. Po obědě - těstoviny, kuře, bambory a ovoce - jsme měli až do večeře volno. Na večeři v 19.15 jsme my, děvčata, šly už učesané, protože po večeři se šlo do krojů a před námi bylo první vystoupení v Tagliaccoze na náměstí. Město je dosti rozlehlé a veliké, domy jsou postaveny vysoko v horách. Cestou do hor objevíme několik pramenů minerální vody. Už při vstupu na náměstí s kašnou a obchůdkami se můžeme osvěžit pramenem pitné vody. Při vstupu na náměstí nás vítal nad podiem veliký nápis. O půl desáté byl slavnostní večer zahájen prezidentem folklorních slavností. Zcela zaplněnému náměstí se představily soubory z Portugalska, Mexika, domácí Italové a my Beskyďáci. V programu jsme předvedli Metlový všichni, Špaček, Čardáše a zpěv Honzy a Marušky. Byli jsme dobří, líbili jsme se. Byli jsme jiní, než ostatní soubory - stále v pohybu. O půlnoci se odjíždělo na hotel.**



Část souboru v San Marinu v červenci 1998.

***Přečetli jsme si společně jen několik stránek kroniky souboru Beskyd. Nejedná se o jeden svazek, těch svazků je již devět (mimo kroniky Malého Beskydu), jestli se nemýlím a jsou plné vzpomínek, fotografií, výstřižků, propagačních materiálů z různých zemí, děkovných zápisů a přání. Listovat a pročítat tyto kroniky je zajímavé a poučné. Jistě se najde příležitost při 60.výročí činnosti souboru tyto kroniky vystavit. Všechny kroniky souboru mají jednu autorku - Evu Slovákovou-Dostálovou. Obdivuji její vytrvalost a pečlivost při zachycování všech událostí jimiž soubor žije. Na těchto kronikách se ukazuje, že to, co není zapsáno, bude zapomenuto a vlastně jakoby ani nebylo.**

***V roce 1999 plnil soubor družební závazky a úkoly v Rosdorfu, Palárikovu i Furthu. Mezi poslední velký zájezd patří návštěva Španělska v roce 2003 do městečka Terrasy, na festival Festa Major 2003, což je křesťanská oslava svátku patronů města, obdoba našich poutí. Tyto festivaly trvají tři až pět dní a Beskyďáci po tři dny vystupovali na náměstích městečka i nedaleké vesnici La Llacuna. Také navštívili Barcelonu a olympijské městečko, jakož i chloubu tohoto kraje - klášter Monserrat ve stejnojmenném pohoří.**

(pokračování příště)

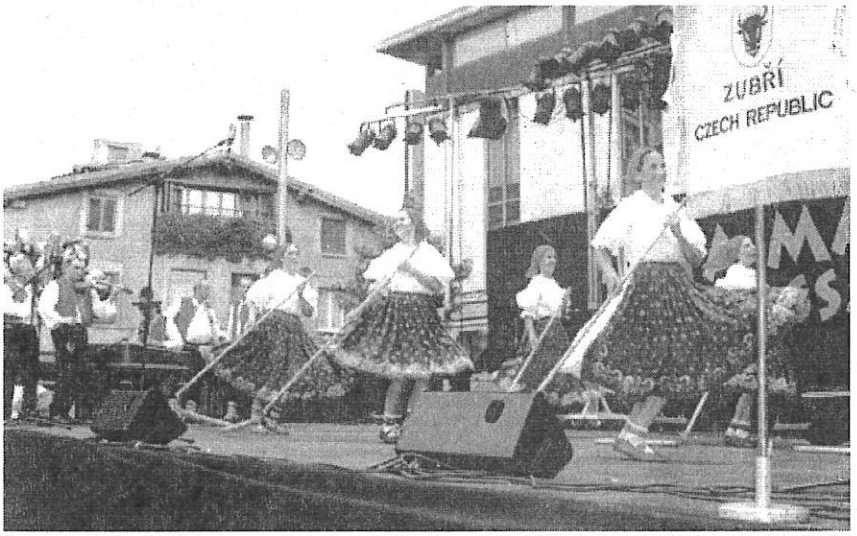
Znak pánů z Krásna

POVÍDÁNÍ O ZUBŘÍ

Volné vyprávění o historii valašské obce Zubří od jejího založení až do dnešních dnů.

Díl „C" - Historie spolků, organizací a škol

9.





Zleva doprava: Petr Stručovský, Zdeněk Konrád, Slávek Gužík, František Baláž, Svaťka Konrádová a primáš Josef Říha

V září oplatil španělský soubor Esbart Teerrassa našim valachům návštěvu a my jsme mohli na společném vystoupení v Klubu zatleskat jak našim Beskyďákům, tak i španělským tancům s kastanětami. Bylo to úspěšné společné vystoupení a ukázalo nám poslání a sílu lidového umění při poznávání sjednocující Evropy a také i poslání, které soubor Beskyd plní při svých zahraničních vystoupeních.

V roce 2003 slavil své šedesátiny pan Gajdoš, dlouholetý vedoucí souboru a myslím, že spojit 60. výročí souboru s šedesátkou pana Gajdoše je přirozené a symbolické. Od roku 1967 je pan Gajdoš členem souboru, nejdřív jako cimbalista prvého obnovení muziky, později jako vedoucí souboru, který má lví podíl na úspěšné činnosti tohoto kolektivu.

Při listování kronikami jsem často našel poznámku – vystoupení se zdařilo a pan Gajdoš byl spokojen. Tak ne diváci, hosté, ale pan Gajdoš. To ukazuje, že jeho přirozená autorita a vážnost dává kolektivu sílu a jistotu. Bylo dobře, že Beskyd našel vedoucího takových kvalit a bude dobře, když ve své činnosti setrvá.



Závěr Povídání přenecháme Zdeňkovi Pšenicovi, předsedovi FoSu České republiky, který jako bývalý člen a funkcionář Beskydu na svůj mateřský soubor vzpomínal při své návštěvě Zubří. Na otázku, co mu dala prožitá léta a práce v souboru odpověděl:

„V souboru jsem pracoval od konce 70. let do roku 1991, kdy jsem přešel do Prahy. Rád vzpomínám na dobu prožitou v souboru jako na nejpěknější dobu mého života. Práce v kolektivu souboru mi v té době dala náplň a smysl života, seberealizaci, poznal jsem spoustu lidí a získal mnoho přátel.

Členem souboru jsem byl od svých 16 let, zpočátku mi to moc nešlo, ale vytrval jsem. Po vojně jsem se vrátil do souboru a pracoval jsem ve vedení. V té době se začal soubor dostávat do povědomí regionu. A nebylo to jednoduché. Vždyť Valašsko, vedle Slovácka a Slezska, patří mezi regiony s největším počtem souborů a tak konkurence byla veliká.

Výjimečné postavení má soubor ve své organizační potenci, v jeho vlastním životě. V době, kdy jsem se těchto akcí zúčastňoval jsem ani nechápal jejich význam v upevňování vzájemných vztahů. Rád vzpomínám - a pokud čas dovolí i navštěvuji – tradiční bály, kácení máje a další příjemné chvilky s Beskyďáky. Dnes zvlášť oceňuji práci s mládeží, vzpomínám na manžele Machovy, Jaroslava Wachtla s jeho vztahem k dětským muzikantům a Marii Šichovou, která se starala o zpěváčky a na vydatnou choreografickou pomoc pana Mikulenky.

Tyto zkušenosti a poznatky mi pomohly v počátcích mé činnosti ve FoSu, kde jsem od roku 1991 pracoval jako výkonný tajemník a od roku 1997 jako předseda FoSu. Tím, že jsem v souboru začínal „od píky" a poznal jsem jak život souboru, tak i organizační problémy folklorní práce, mohl jsem snadněji objevovat i kvality jiných regionů a pochopit jejich potřeby.

Dnes má FoS přes 400 souborů, víc než 200 dětských souborů a patří mezi největší nevládní neziskové organizace. Široká účast mládeže posouvá FoS mezi tři největší mládežnické organizace v republice."

Na otázku, co přeje Beskydu k jeho šedesátce, pan Pšenica podotkl, že to přeje svému souboru, protože je stále členem Beskydu a přál : *„Hodně nadšených členů umělecky i organizačně schopných a trvalou a vyváženou syntézu mládí a zkušeností."*

Toto přání je tečkou za šedesátiletou činností souboru a programem dalšího a věříme, že úspěšného období Beskyďáků.

Tož Valaši, nedajme sa.

Ze života souboru



Hráli, až zdřevěněli. Vyobrazení naší muziky Rosdorfskými přáteli.



Sál uklizený, ještě zbývá uklidit Klubovnu - neděle ráno 8.00 hod. po valašském bálu.



Setkání s režisérem Zdeňkem Troškou v Rožnově p. R. na Kordulce v roce 2003.



Přísaha věrnosti a poslušnosti souboru Beskyd.



Čepení nevěsty na souborové svatbě u Mirka Křenka.



Chomout ženicha - víš do čeho jdeš?

Beskyd oslavil 60 let

Valašský soubor písní a tanců Beskyd letos prožíval hektický rok plný zájezdů, vystoupení, nácviku nových programů, které doplňovalo tradiční pořádání Valašského bálu či Kácení máje a dětské folklorní přehlídky v rámci Metlářského jarmarku či nikdy nekončící těžká práce vedoucích všech složek souboru Beskyd. Na takto bohatý, folklorem nabitý rok, totiž připadalo velké výročí zuberského souboru – v tomto roce Beskyd oslavoval svou kulatou šedesátku. Oslavy pak vyvrcholily v zuberském Klubu velkým galaprogramem v pátek 21. října 2005.

Beskyďáci se jako již tradičně stali dobrými hostiteli všech příchozích diváků i vzácných hostů z Folklorního sdružení ČR, bývalého i současného ředitele Valašského muzea v přírodě a také zástupců ostatních souborů z celého Valašska. Hned ve vestibulu čekala na všechny návštěvníky malá přehlídka historie souboru, představovaná především kronikami a fotografiemi souboru, ale také milé pohoštění v podobě sladkých perníčků a lahodné slivovice.

Takto dobře naladění příchozí pak mohli usednout do sálu a v rámci generální zkoušky či večerního představení se přesvědčit o hudebních i tanečních kvalitách místního souboru, jeho bývalých členů či nastupující generace. Ta se bezesporu stala nejpříjemnějším překvapením pro všechny příchozí. Vystoupení Malého Beskydu i přípravky potěšila jak velkým počtem dětí se zájmem o folklor a tradice vůbec, tak vysokou úrovní svých vystoupení. Za pěkné předvedení i nápadité choreografie pak patří velký dík jejich vedoucím.

Galavečer pak bezesporu vygradoval v okamžiku vystoupení bývalých členů Beskydu, kdy nejprve Maruška Křenková pohladila svým medovým hláskem a dokázala, že její talent sluší i lidovým písničkám. Doprovázely ji primáška Drahuška Klimková spolu s cimbálistkou Evou Gazdíkovou, které posléze očarovaly všechny přítomné instrumentálkou „Slavíček".

Závěr slavnostního galavečera, v rámci kterého všichni účinkující do posledního místečka zaplnili jeviště Klubu a dokázali tak, že v Zubří tradice pokvetou i nadále, patřil „děkovačkám" a gratulacím z řad čestných hostů v čele s předsedou FOSu Z. Pšenicou. O tom, že si je soubor zaslouží, není pochyb.

Také město Zubří by rádo souboru poděkovalo za pili a spoustu práce při nácviku pásem, ale i veselou náladu, kterou jeho členové šíří spolu s tradicemi Valašska po celém světě. *LM*